RADU THEODORU

VVLTVRVL

4

RADU THEODORU

ROMAN
Volumul IV

Coperta şi ilustraţiile: *Stihi Bogdan*
Redactor : *Elsa Grozea*
Tehnoredactor: *Duţă Andrei*

EDITURA MILITARĂ - BUCUREŞTI

IL VALACHO

Cartea întîi

ISTORIE ŞI DESTIN

CAPITOLUL ÎNTÂI
MIRĂSLĂU

1

— Ba! Rămânem aici, în tabără până mâine... Nu întindeţi corturile. Să se doarmă pe scut. Sfinţia ta, Dionisie. Căpitane Segneyey! Baba Novac!... Mantovano, ia două tunuri uşoare şi un steag de puşcaşi săcui... Theodosie. Nimeni nu trece podul dacă nu-l cunoşti tu însuţi. Nici Dumnezeu din ceruri. Rămâi mai marele oştirii.

— Nu face ce-ai făcut la Otani, doamne.

— Nu fac, Theodosie. Am îmbătrânit.

Se vede Aiudul în pâclele viorii ale înserării. Se vede şleahul pustiu şi alb intrând în Aiud, trecând printre casele acoperite cu şindrilă, pe lângă biserica zveltă, cu turla ţuguiată, se văd nucii şi plopii, se vede şleahul ieşind din Aiud şi luând-o la stânga între Murăş şi dealurile împădurite, printr-o mirişte galbenă unde paşte o turmă de oi. Dincolo de turma de oi sunt câţiva bivoli, un pod şi pe zare, având în spate dealuri verzi şi-n dreapta Lunca Murăşului, şerpuitoare, străjuită de arini uriaşi, se vede Mirăslăul. Tot văzduhul este plin de tropotele călărimilor, de scârţâitul carelor de la chervane, de strigătele conducătorilor artileriei. Un hotnog de artilerie strigă ceva, arătând cu coada biciuştii malul râpos al pârâului, care taie Câmpia Tinodului şi şleahul mare al Turzii, vărsându-se în Murăş la câteva sute de paşi de aici.

— Cum se numeşte pârâul, baci Pătrule?

Baci Pătru este vătaful sătenilor iobagi din Gârboviţa, sat de tăietori din Codrii Gârboviţei, care se urcă din poală de codru în poală de codru spre Ponor şi

Detunata, spre Ţara Moţilor, lui rămasă necunoscută.

— Cioara se numeşte, doamne.

Locurile cunoscute de Pangratie Segneyey, căpitanul Cetăţii de Baltă, preţ de o fugă de cal peste Murăş, sunt făcute pentru luptă şi într-un fel aidoma cu cele ale Călugărenilor. Stă înconjurat de căpitani pe o padină pieptişe sub Codrii Gârboviţei, privind lacom zarea împâclită de dincolo de Mirăslău. Lumina de aur a amurgului cade foşnind din cerul străveziu. Miroase a toamnă şi-a ghizdei, a viţelar şi a floarea fânului, uscată. Îşi pune mâna streaşină. Pe umărul zării, în spatele bisericii din Mirăslău se ridică spre cer nouri grei de praf…

— Chiaky, craiule, spune Pangratie Segneyey…

— Ba! Basta!

Îl cuprinde o furie rece, otrăvită. Fără o vorbă coboară padina la galop, urmat de cei rânduiţi pentru cercetare. Trece pe lângă artileria care se pune în baterie chiar în buza râpelor pârâului, cu ţevile îndreptate spre câmpia dinspre Aiud. Pedestrimea sare jos din căruţe, îi strigă «craiule» şi «neînfricatule». Regimentul lui Walenty Walawski se-ndreaptă la trap sleit spre Lunca Murăşului. Caii sunt însetaţi, trag în dârlogi şi simţind apa, nechează. O haraba cu vivandiere goneşte pe urma regimentului. Fetele sunt vesele. Cântă un cântec deocheat, de tavernă, amestecând cuvintele leşeşti, nemţeşti şi croate. Se gândeşte la Varvara Szuki, la odaia de lucru din palatul domnesc al Târgovişţei, la un carnaval văzut odinioară în faţa lui Palazzo Ducale la Veneţia, unde a cunoscut-o pe Raffaela, vede gloatele revărsându-se spre Murăş trăgând după ele măgarii şi vacile şi câinii încărcaţi cu calabalâcul de oaste, vede cavaleria neamişilor de ţară venind la pas viu, cu steagul verde desfăşurat şi suliţele la picior, apoi trece podul de buşteni, apucând şleahul Aiudului. Este lacom să vadă cu ochii lui oştile

lui Basta. O lăcomie plină de neliniştea rea, rece şi crudă. Drumul de la Alba-Iulia până aici a fost o continuă revelaţie. A cucerit un principat din care n-a cunoscut decât Ţara Făgăraşului, Braşovul şi săcuimea... I-au ieşit înainte la Sântimbru şi Galda, muieri şi copii, i-au ieşit înainte preoţi şi bătrâni înţelepţi, cete de moţogani sălbateci, călări pe cai mici de munte cu şei de lemn, îmbrăcaţi în ţundre, înarmaţi cu săcuri şi suliţe de carpen. Au venit peste Murăş cetele de la Blaj şi Mihalţ, de la Crăciunelu şi Jidvei, aducându-i ştirea că cetăţile Sighişorii şi Mediaşului şi-au închis porţile, au sunat întrarmarea obştească, că strajameşterii au bătut iobagii cetăţilor cu bicele, înhămându-i la căruţe să tragă la hambare poamele şi sacii de făină de pe la mori. Că au spânzurat nu se ştie câţi iobagi, români şi unguri, prinzându-i asupra lor cu arme de fier. A stat în palat la Alba-Iulia, a dănţuit şi-a iubit-o pe Velica. Şi-a ascultat sfatul princiar şi dietele. A făcut treabă politicească asudând în vorbiri deşarte cu Ungnad şi Pezzen. Şi ăştia erau dincolo de diete şi diplomaţie, dându-şi săcurile pe gresie pentru ce ştiau ei din veac. Simte când se opreşte straja întâia, a celor douăzeci de viteji sârbi, cu Baba Novac. Galopul unei lănci de călăreţi... Strigătele sârbilor. Simte garda de fagărăşeni strângându-l de-aproape între cai. Îi lipseşte cavalerul Gligor Taflan de Mândra. Îi lipseşte cavalerul Văsile Boer de Recea. Au pierit cu Velica. Au pierit cu Marcu Schonkabunk. Ce nebunie. Vede printre lăncile călăreţilor sârbi, gardul de ulucă nouă a celei dintâi gospodării din Aiud. Un dud şi-n dud un copil privind oştirea. Vine Baba Novac la trap bătut urmat de cei trei popi trimişi de Dionisie Rally în tabăra nemeşilor la Turda. Cei trei popi, poate şi sasul acesta credincios lui Schonkabunk, Luca Trausner este popă. Cine-o poate şti? Ianoş Ungvari şi Grigore din Vaşarhei, un fel de săcui român, ori de român săcui, mătăhălos şi

cunoscut tuturor săcuilor de pe Murăş, pentru credinţa lui şi lăpădarea de cele lumeşti, predicând călare pe un asin alb şi acest diplomat venit din nou în tabăra de la Sebeş – dalmatinul Zlatarich, care se pare este mai curând iscoada lui Basta, decât binevoitor lui. Sunt asudaţi. Cu praful şiroindu-le negru pe obraze.

— Vorbim diseară le spune, pentru că se vede pe ei ce-au izbândit în tabăra lui Chiaky…

*

Focul de tabără îi dogoreşte obrajii. Stă culcat pe blana de urs. Deasupra stelele. De jur împrejur răsufletul profund al miilor de oameni care dorm, veghează, nădăjduiesc, visează şi cred. În ce? Theodosie a vrut să-i ridice cortul domnesc. Să desfăşoare întregul alai şi rânduirile de tabără. L-a oprit. A poruncit ca tabăra mare, adică chervanele încărcate şi înhămate să rămână aici, dincoace de pârâul Cioara, având călăuzi dintre credincioşii lui Pangratie Segneyey şi dintre iobagii vătafului Pătru al Gârboviţei. Dacă vor fi înfrânţi, să treacă Murăşul pe la Teiuş; să ocolească Mediaşul şi satele săseşti din preajmă şi să iasă la cetate la Făgăraş, de unde să purceadă peste munţi pe drumul Ţării, ocolind Branul pe poteci.

— Este întâia dată când dai asemenea porunci, doamne, i-a spus Theodosie, albind.

— M-am mai înţelepţit, omule… Lasă-ţi aici tot ce ai scump. Vin-o doar cu armele şi binecredincioşii. Oricear fi, dacă ne răpune, ne întâlnim la Făgăraş. Spune-le-o tuturora celor din Ţară. La Făgăraş, vii sau morţi.

— Te temi, doamne?

A râs. Să se teamă? De ce? De moarte?

— Mă tem, Theodosie… Pentru *Magna Valachia* mă tem… Şi pentru aceştia, ai nimănui, care-au crezut în tăria schiptrului meu.

Era după sfatul de război. După ce urcase el în turla

bisericii din Mirăslău pe-o scară de fuştei, (în turlă mirosea a lilieci şi a găinaţ de porumbei) şi de-acolo văzuse taberile lui Basta aşezate mai jos de Recea, în câmp, înconjurate de harabale uriaşe, cu caii duşi de dârlogi la adăpat, la Murăş, cu patrule de muschetari călări şi reiteri împlătoşaţi, cu steagurile nemeşimii fluturând în faţa corturilor verzi şi roşii şi portocalii aşezate sub poala codrului, la nicio mie de paşi de Mirăslău, cu sutele de harabale venind dinspre Vinţul de Sus într-un nour de praf sângeriu şi cu steagul mare, imperial, unduind leneş pe hampa lui în faţa unui cort albastru, rotund, păzit de gărzi cu halebarde. A simţit acolo în turla bisericii, privind unduirea steagului habsburgic, a simţit că se frânge ceva în el. Habsburgul îi plăteşte de cinci ani soldele soldaţilor. Habsburgul este în capul Sfintei Ligi. Habsburgul a oprit invazia otomană pe Dunărea de Sus. Habsburgul a fost nădejdea lui. A fost un mit purtat de el prin faţa oştilor balcanice, un mit al autorităţii creştine supreme. Poate că el însuşi a crezut în mitul de el făurit pentru alţii. Erau acolo în turlă Dionisie Rally, Pangratie Segneyey şi Baba Novac.

— Dacă vrei, i-a şoptit lui Dionisie Rally, văzându-l palid şi asudând în şiroaie, dacă vrei te trimet în solie şi poţi rămâne acolo. Ai deschisă calea Romei… Poţi găsi adăpost la Rudolf.

— Te îndoieşti, Mihail?

— Uită-te la oştirea lor şi spune-mi dacă…

— Rămân aici până la urmă, vrăjitorule…

Pangratie Segneyey, agăţat de căpriorii turlei, îndesat şi fălcos i-a arătat Valea Lopadului. Pârâu adânc, cu maluri râpoase, tăind câmpia din spatele Mirăslăului, din poala dealurilor, până-n Murăş. Câmpia, şleahul, lunca. O cetate zidită de viituri, având aripa dreaptă apărată de Murăşul adânc pe care se duceau la vale două barcazuri cu sare de la Ocna

Murăş şi aripa stângă apărată de pripoarele împădurite urcătoare spre Munţii Trascăului, atunci plutind în amurgul de toamnă, străveziu. Nicio sută de generali imperiali nu l-ar fi putut scoate din acest pământ al Mirăslăului. A simţit-o cu toată fiinţa lui de oştean. Şi tot acolo, în turla bisericii, a înţeles că, aidoma ca la Călugăreni, de data asta nu va fi el cel care va ataca. Că nu va fi el cel care va începe bătălia. Că nu el se va repezi în fruntea oştilor să spargă centrul duşman şi să lase aripile lui Baba Novac, ori altui binecredincios. A privit râpele Lopadului, podul de bârne pe care trecea şleahul Turzii şi i-a venit să-şi muşte mâinile. Unde este călărimea de măciucaşi, unde sunt oştile Mehedinţilor şi ale Băniei, unde sunt haiducii lui Baba Novac, unde sunt căpităniile lui de roşii, călărimile lui sprintene pe care să le treacă prin codrii cu caii la mână şi să le zvârle în spatele lui Basta?! Ah cum a trăit el bătălia acolo sus, în turla bisericii din Mirăslău, aşa cum ar fi dat-o cu oştile lui, nu cu gloatele pe care le are, peste zece mii de iobagi amărâţi şi-acolo vede muschetarii şi reiterii şi Zlatarich i-a spus că mâine seară va şti toţi căpitanii din tabăra lui Basta şi ce folos că-i va şti pe aceia, când ştie că numai Lopadul este jumătate din tăria lui de mâine?! A hotărât să dea lupta aici. Mişcându-se de la Aiud, îl va sili pe Basta să atace. Rămânând pe Câmpia Tinodului, Basta ar putea însuşi să-şi aşeze tabăra aici, pe Lopad şi să aştepte atacul lui. Atunci ar fi pierdut înainte de a trage cea dintâi salvă de artilerie. A lăsat cele două tunuri şi steagul de puşcaşi săcui să vegheze podul de peste Lopad. Toate poruncile au fost date. Deşteptarea se va suna la două ceasuri după miezul nopţii. Undeva, în tabăra iobagilor urlă un câine. Urlă prelung, a lehamite şi-a soartă rea. Nicolae Pătraşcu stă sub zidurile Branului. Radu Buzescu o fi ajuns la Boiţa. Vede în jărăgai siluetele Buzeştilor aşa cum s-au arătat acum

un an la Tălmaciu, toţi trei călări în lumina aurie de octombrie şi el era cu Stanca şi cu copiii şi-l aştepta cardinalul Andrei Báthory la Câmpia Şelimbărului. Atunci erau cu toţii, Ţara era cu el şi Buzeştii şi Bănia, era împlinit, înţelesese taina Ciucaşului şi-acum este cumplit de singur în toată măreţia gândului împlinit în care s-a zidit pe sine, *Magna Valachia*. Ţârâie greierii prin crăpăturile pământului dospit de arşiţă.

— Ţi-e sete, stăpâne?

Simion întinzându-i o cupă de cositor mirosind a vin de Târnave.

— Mi-e sete, binecredinciosule.

Ia cupa şi o bea lacom, lăsând vinul să-i curgă pe barbă şi gât şi piept... Sus, pe bolta înstelată, licăre argintiu Andromeda.

*

17 septembrie 1600, ziua celor patru mucenici Sofia, Pistis, Agapi şi Elpis, nu se ştie de cine muceniciţi pentru credinţa lor, care nu era şi credinţa altora. Jocul acesta, al muceniciei pentru o credinţă care nu este şi a altora, ţine dinainte de potop. Se joacă şi aici, pe Lopad, la 17 septembrie 1600. Baba Novac îi dă onorul cu sabia din galop mic. Îl urmează două sotnii de cazaci călări, două steaguri de archebuzieri călări recrutaţi din Bohemia şi Croaţia, călărime moldovenească şi leşească recrutată la Alba-Iulia, dintre robii eliberaţi din temniţe. Aripa lui dreaptă sprijinită pe Murăş. Oştirea a ajuns pe Lopad în zori, când ceţurile fumegau încă în lunci şi-n fâneţe. Au fost nişte zori albi prin care-au trecut câţiva bâtlani scoţând chemări tragice. Aripa dreaptă se sprijină pe vărsarea Lopadului în Murăş. Sunt aici nişte petece de pădure, lunca şi dincolo de apă, casele satului Maros Gombos. Vajnicul Baba Novac nu crede în adâncimea Murăşului. Una din sotniile de cazaci intră în apă. Vede caii luaţi pe sfor, cazacii agăţaţi de cozile lor, aude fornăitul

cailor care dau de prund şi când cazacii ies la malul dimpotrivă, răsuflă uşurat. Aripa lui dreaptă nu mai poate fi întoarsă. Tunurile sunt puse în baterie pe creasta râpelor care veghează Câmpia Mirăslăului. Satul pare pustiu. Porţile sunt deschise larg. Se aud trâmbiţele în tabăra lui Basta. Trâmbiţele regimentelor imperiale, sunând poruncitor şi aspru intrarea în rânduri. Galopează pe linia artileriei. Tunarii lui Mantovano se-ntrec între ei. Un artilerist înalt şi crăcănat, purtând pinteni uriaşi din fier strigă:

— Drept la mir, băăă papistaşule.

— La mir, ha, ha, ha, mein Herr Luminare, răspunde alt artilerist de la o falconetă vopsită verde, de la care se deshamă atelajul şi lângă care tunarii clădesc ghiulelele de tuci, cercetându-le fitilele. Vicenzo Bombardier Mantovano îi iese înainte. Şi-a schimbat calul acest bărbat iubit şi credincios. Călăreşte o iapă moldovenească. Roaibă, cu chişiţa subţire. Bagă de seamă că are coburii plini, că la şea este legat un săculeţ din piele pe care se văd câteva boabe de ovăz şi că în spatele şeii Mantovano şi-a prins în curele pelerina care înfăşoară alte straie.

— Cu îngăduinţa măriei-tale să aşez câteva tunuri, măcar douăsprezece, pe înălţimea din stânga.

Mantovano arată în stânga o înălţime împădurită care cade în terase pe Valea Lopadului. Tot acolo este o potecă bătută care iese prin codru şi peste dealuri la Vălişoara. Mantovano spune că de acolo se poate bate toată câmpia până la Mirăslău. Că are nevoie de două companii de puşcaşi, care să apere bateria, dacă inamicul se va gândi să se strecoare prin codri şi să atace bateria la sabie. Mantovano are dreptate.

— Să vină Domokos cu săcuii, porunceşte.

Aude olăcarul pornind la galop. Dă peste o râpă înaltă, ruptă de viituri, plină de porumbe stafidite pe care a crescut un măr sălbatic, cu crengile răsucite,

umbros şi mirosind a toamnă. O ajută pe Fatima cu pintenul. O simte arcuindu-i-se între pulpe. Aude tropotul curţii, poruncile căpitanului gărzii, apoi cadenţa grea a celor două mii de săcui aduşi de Peter Domokos la aripa stângă, opintindu-se la deal, cu muschetele pe umăr şi săculeţii de pulbere bălăngănindu-se legaţi la eşarfe. I se par prea puţini cei două mii de săcui.

— Marcule. Să-l întărească pe Domokos pedestrimile sârbeşti, moldoveneşti şi din ţară… Câţi sunt din aceia?

— O mie cinci sute, măria-ta…

— Sunt liniştit. Aceia se pot bate acolo…

Priveşte dealurile gheboşate acoperite de codrii vechi, de la care adie miresme iuţi de frunze putrede şi răcoare.

— Avem şi privitori, doamne, spune acru vel logofătul Theodosie.

Arată o culme pleşuvă de dincolo de Lopad, înţesată de muieri, vite, bărbaţi suiţi pe căruţele pline cu calabalâc. Desigur sunt locuitorii din Mirăslăul apucat între oştiri. Urmăreşte sotnia de cazaci trecută peste Murăş, urcând un muncel dincolo de Maros Gombos, apoi pierzându-se într-o livadă. Vede apoi trupele de margine mărşăluind pe steaguri, ca să alcătuiască centrul. Totul este plin de vigoare ostăşească, tobele răpăie ca întotdeauna, flamurile flutură în vânt ca întotdeauna, căpitanii înzăoaţi îşi strigă poruncile făcând semne cu săbiile şi spadele uriaşe, corniştii cheamă unităţile leneşe, şi olăcarii galopează de colo, colo, stârnind praful şi sudălmile pedestraşilor. Tăunii s-au adunat sub burţile cailor, care bat din picioare şi-şi vântură cozile. Ca întotdeauna iapa pintenoagă a vel logofătului Theodosie se repede zâmbată la calul stegarului gărzii. Iapa nu-i poate suferi pe stegari. Îi vine să râdă de obiceiul acesta al iepii pintenoage pe

care Theodosie, cărturarul neruşinat, a botezat-o cu numele de femeie luat de diavolul androgin care este Leviethan-Lilith. Dintr-odată s-ar vrea în răcoarea misterioasă a bazinului subteran de la Bimbirdirek, cu Nichifor Parasios alături pe plută, descifrând sensul numărului şapte, acest număr pur al celor şapte planete, numărul pe care Pithagora l-a văzut ca purtător al vieţii omeneşti, în care cele patru elemente primordiale ale trupului se unesc cu cele trei forţe ale sufletului: raţiunea, simţirea şi voinţa. Căpitanul Francisc de Lugassy rânduieşte din galop linia întâia. Sunt acolo regimentele cazaco-polone ale lui Walawski şi Branichi şi neamişii de ţară ai Ardealului sub Sandor Tahy. Pangratie Segneyey îşi alcătuieşte linia doua din ostile Cetăţii de Baltă, Ineului şi Lipovei. Cele ale Ineului, steag roşu cu ecuson albastru pe care este pictată o mână înarmată cu spadă, mărşăluiesc spre aripa dreaptă, îl vede în faţa lor pe căpitanul Barcsay călare pe un cal alb, uriaş. Oştile Lipovei trec prin spatele curţii, conduse de Badony. Ca la Şelimbăr, linia treia este tăria lui. Făgărăşenii, hunedorenii, călărimile săcuieşti, sârbii din Banat şi oştile Logojului şi ale Caransebeşului sub steagul azuriu al căpitanului Petre Odobaşa. Tot acolo, gloatele ardeleneşti. Şi căpitanul de Făgăraş, Gheorghe Fărcaşu sub steagul lui cu cap de zimbru. Şi steagul cap de lup şi trup de balaur al hunedorenilor. Şi iarăşi gloatele glogozite pe sate în adâncimea alcătuirii ostăşeşti, cu soarele căzut în furci şi coase, în tăişurile cumplite ale săcurilor. Îşi contemplă oştirea într-o stare ciudată de înstrăinare. Ca şi când el cel adevărat ar fi făcut tot ce se putea face, s-ar fi secătuit pe sine şi aici, în şaua Fatimei n-ar mai sta decât umbra celui de odinioară. O lovitură de tun destrămată în depărtare. Se răsuceşte în şa. Departe, dincolo de Mirăslău, cu lăncile scânteind în soare, cu armurile sclipind, oştirea imperială.

Nemişcată. Un galop cu fuleuri scurte. Prinţul Marcu.

— Basta nu primeşte lupta, măria-ta!…

Theodosie, cu glasul uscat.

— Se teme! Dumnezeule, numai văzându-te, se teme!

Şoaptele curţii. George Pithar, Stoichiţa şi ceilalţi, Petre Armeanul venit alaltăieri din Moldova, Dionisie Rally, cei câţiva senatori de Alba-Iulia, garda, şoaptele atâţate, lumina pură de septembrie, luncile Murăşului, cerul înalt, parcă pustiu şi iarăşi şoaptele.

— Nu primeşte lupta.

— Stă nemişcat.

— Văd un şir de harabale întorcându-se la Recea.

— *Mein Gott!*

— *Madonna!*

Câteva înjurături ungureşti pe care a-nceput să le placă pentru gustul lor ardeiat. Vine Dionisie Rally jucându-şi calul. Spune tare, turceşte.

— Cea mai bună cuirasă pentru noi toţi este numele tău, stăpâne.

Aproape că-l ameţesc osanalele. Basta nu vrea să se bată. Îşi aminteşte de seara dinaintea Călugărenilor. Când l-a provocat pe Sinan la podul de peste Neajlov. Ori la dimineaţa bătăliei, când însuşi provocat, călărind năpraznic, cu roşii de ţară. Ce face Basta?

Nicio mişcare la imperiali. De când? De un ceas? De două? Doar scânteierea oţelului, goarnele şi din când în când detunătura speriată a unui tun. Apoi rupt din tăcerea plină de bâzâitul tăunilor, ramătul gloatelor lui. O nebunie de strigăte uscate şi răguşite, de sudălmi şi măscări, chiote şi săcurile şi coasele vânturate pe deasupra capetelor buhoase în căciuli.

— Moooarte! strigă gloatele.

Strigătul trece peste oştire ca un demon nebun. Se rostogoleşte peste gardă, peste curte, peste Lopad. Cade turbat în miriştile Mirăslăului.

— Fă ceva, măria-ta, şopteşte Theodosie Rudeanu. Altfel cad caii de sub noi şi ăştia se satură de stat în rânduri.

La ce se gândea? Poate la iniţierea orfică şi la tot ceea ce a făcut să ajungă aici, sub schiptrul de domn pământesc, mereu pe tăişul de sabie care desparte lumea celor mulţi şi adevăraţi; de lumea tainică, ascunsă şi cumplită a puterii.

— Marcule, să vină polcovnicul Walenty Walawsky. Nemişcarea lui Basta mă nelinişteşte.

— Pe mine mă-nspăimântă, unchiule. Trebuie să ştim de ce stă, doamne.

Aude olăcarul coborând priporul... Nemişcarea lui Basta cade peste el ca şi când generalul bătrân şi gutos ar vrea să-l strivească doar cu prezenţa steagurilor habsburgice înfipte dincolo de Mirăslău, în miriştile acelea pustii din care se ridică, tremurătoare, apa morţilor.

*

— *Mais non!*... *Mein Gott!*... Domnule căpitan general ceea ce-mi cereţi este imposibilul. Beaury! Mortagne! Raucigny!... Convingeţi-i pe berbecii ăştia că războiul cu un asemenea diavol nu este un turnir. (Afurisitele alea de picături, dragul meu Beaury. Altfel crăp de-a binelea.) Domnule conte Chiaky, un atac! Voievodul domină tot câmpul de luptă. Trebuia să vă grăbiţi, domnilor nobili. Să ocupăm noi poziţia aceea ideală. V-au plăcut ceremoniile, decapitările şi celelalte. Războiul, domnii mei, este altceva decât o paradă, oricât ar fi aceasta de cavalerie *armata alla francese* şi oricâtă *bravoure paradeuse à la française* ar arăta nobilii domni ai principatului.

Generalul Basta stă într-un jilţ, cu piciorul bolnav de podagră întins pe un taburet. Băile de la Tuşnad i-au uşurat durerile. Este un bun pretext să stea jos şi să-i ţină în picioare pe aceşti nobili insolenţi care strigă cu

neruşinare, aici în cortul generalului suprem al Ungariei Superioare, cerându-i să atace neîntârziat, ceea ce este evident o idioţenie. Îl priveşte pe fastuosul şi intempestivul Chiaky cu privirea lui verzuie, ghicind toate raţiunile secrete care-l fac atât de vehement. Vrea tronul bravul conte. Aşteaptă clipa asta de aproape zece ani. Toţi informatorii lui i-au confirmat-o. Vrea s-o ia înaintea lui Sigismund, adus de Zamoyski. Oricum, rentele lui sunt asigurate. Casa Függer a investit câteva sute de mii de taleri în afacerea Transilvaniei, aşteptând ca prin el să câştige câteva milioane. Şi acest *Il Valacho* stupid care-a crezut că poate cuceri Europa împărţind în stânga şi dreapta câteva lovituri de sabie. Cortul spaţios din trei rânduri de pânză de velă, drapat în interior cu mătase roşie şi armele Habsburgilor este plin de membrii consiliului militar. Colonelul Melchior Rottowitz al reiterilor de Silezia, colonelul Prunitz, colonelul Pezzen, aceşti nemţi prea exacţi ca să nu fie şi nişte buni executanţi, spiritualul general contele Tomaso Cavriolo, căpitanii din Ungaria de Sus Prepostvari şi Rogoszi cu husarii, apoi aceşti neasemuiţi ofiţeri valoni Beaury, Mortagne şi Raucigny, oricând gata pentru a da o lovitură de spadă, sau la nevoie de pumnal, comandanţii companiilor de muschetari ai gărzii. Nobilii domni ai Transilvaniei nu pot fi socotiţi printre capetele militare. Ar putea fi buni luptători cu lancea şi atât. Generalul Basta îşi trece palma peste obrazul bărbierit cu îngrijire. Ochii de bazedofian cu corneea plină de vinişoare roşii îl privesc pe contele Chiaki fără să-l vadă. Se simte dispus să le dea acestor domni violenţi şi guralivi o lecţie de psihologie militară. Le spune în franţuzeşte fiind sigur că nu-l înţeleg (el însuşi vorbeşte o franceză ciudată plină de cuvinte italieneşti şi nemţeşti) că: *on en fera conjecture des qualités du chef*, apoi *est de grande importance qu'on scache s'il*

est soldat ou non, s'il est superbe et hastif, ou bien un homme remis, et qui se laisse conseiller... Schiţează un zâmbet acru:

— *Et de fait, l'ignorance conjoincte avec une certaine fureur naturelle, attire*... Dragă generale, spune-le acestora că omul nostru se crede superior în forţe, că ne dispreţuieşte şi mai ales că, mistic şi oriental cum este, crede că soarta bătăliei depinde numai de reputaţia lui miraculoasă.

— Vor totuşi să atace, excelenţă, spune contele Tomaso Cavriolo.

— *Per Bacco!* Au să atace atunci când am să ordon eu... Pe toţi dracii, conte, mi se pare că se sună alarma.

Căpitanul Beaury, înalt, atletic, cu obrazul bântuit de toate viciile infame ale bordelurilor europene, crestat de sabie, cu buza de jos crâmpoţită, iese din cort cu paşi zornăitori. Se-ntoarce după o clipă.

— Excelenţă *Il Valacho* vă confirmă perfect teoria... Este aici, gata să-i dea satisfacţie contelui Chiaky.

Generalul se ridică, strâmbându-se de durere. Beaury şi Mortagne îl sprijină de subţiori. Încalecă greu, ajutat de aghiotanţii lui credincioşi, vârâţi până la coate în afacerile sângeroase din Ţările de Jos. Întregul consiliu este urcat în şei cu scripeţii. Urmează acea cavalcadă sonoră şi multicoloră care-i satisface orgoliul. Ajunge pe dâmbul plin de meri în pârgă unde şi-a fixat postul de comandă. Îşi apără ochii cu palma. Vede clar liniile de luptă ale Valachului aşezate pe poziţia inexpugnabilă de pe râpele Lopadului. Vede ţevile tunurilor aruncând reflexe dure, vede pădurea de lănci şi dintr-odată vede norul de praf ridicat dincolo de satul pustiu al Mirăslăului, apoi scânteierea orbitoare a platoşelor şi coifurilor şi cuiraselor dragonilor care se apropie de liniile lui la trap domol, cu o cutezanţă care frizează insolenţa.

— *Per Bacco*, diavolii ăştia…

— Diavolii ăştia sunt polonezii lui Walawski, excelenţă, spune contele Chiaky. A-i nimici înseamnă a tăia stânga cumplită a Valachului…

— Vă ofer posibilitatea să tăiaţi această stângă, conte. Şarjaţi-i pe polonezi, luaţi-i în lănci, tăiaţi-le căpăţânile să înveţe odată că nu pot fi la infinit în solda acestui voievod.

Fără niciun răspuns contele Sandor Chiaky de Kereszegh pleacă la galop, flancat de cei doi scutieri care-i duc lancea şi scutul. Basta îi spune căpitanului Beaury că nobilul domn este foarte grăbit să-şi câştige laurii, că viclenia lui *Il Valacho* nu este decât o tatonare, o necesitate de a şti şi în acelaşi timp o invitaţie la acţiune pe care el o respinge cu riscul de a fi numit laş de către aceşti berbeci care pleacă la şarjă fără să-şi încălzească caii.

— Beaury, lasă jocul acesta de berbeci pe seama contelui Chiaky. Să vină la mine Pezzen, Rottowitz, Prunitz şi Rogoszi. Regimentele lor să fie gata de luptă.

— Doriţi să le daţi o lecţie polonezilor, excelenţă?

— Doresc să mă verific pe mine, Beaury.

Urmăreşte şarja dezlănţuită a corpului nemeşimii condusă de Chiaky, cu sentimentul curios că asistă la înscenarea unei poveşti fabuloase scoasă din arhiva prăfuită a cavalerismului. Ori din istoria lui militară. Ceva asemănător cu Crécy, doar că rolul de masacrator al cavaleriei şi-l va asuma el, cu toate că, pe viul Dumnezeu şarja nemeşimii, două mii de călăreţi în cuirase, cu panaşe multicolore, cu lăncile vopsite în culori vesele, este un spectacol unic. Cum unică este contraşarja polonezilor condusă de un diavol cu aripi de lebădă la cuirasă, diavol care galopează la trei lungimi de cal de restul escadroanelor şi se îndreaptă evident spre năbădăiosul conte Chiaky, ameninţându-l cu paloşul lui polonez,

destul de bine înfipt în amintirile imperialilor. Frumuseţea celor două cavalerii năpustindu-se una asupra alteia pe miriştea aurie se transformă într-o convulsie de cuirase şi coifuri, de săbii fulgerând scurt şi strigăte de luptă, totul acoperit de praf. S-au auzit lăncile rupându-se. S-au auzit cele dintâi urlete de moarte. Spectacolul este vetust şi neinteresant. Prevede că vor fi destul de puţine victime şi de o parte şi de alta. Ştie că Chiaky nu va învinge doar cu nemeşimea. Cele două grupări sunt de forţe egale. Îi va demonstra înfumuratului conte ce înseamnă cu adevărat războiul modern şi arta militară a unui general de profesie... Dă ordinele cuvenite celor patru comandanţi de regimente. Vrea nu să distrugă antegarda voievodului, ci s-o captureze. Ordonă celor trei colonei austriaci să descalece oamenii şi strecurându-i în spatele cavaleriei lui Chiaky încleştată în lupta cu sabia, să formeze «careul morţii». Pe căpitanul Rogoszi cu husarii îl trimete să se strecoare nevăzut prin Lunca Mureşului şi să cadă dincolo de Mirăslău, între pod şi sat, pe rămăşiţele antegărzii...

— Le vei distruge la sabie, dragă Rogoszi. Ai unica ocazie să zdrobeşti prin şarjă câteva escadroane cuirasate... La treabă domnilor!... Doresc o execuţie perfectă, care să fie în acelaşi timp şi o lecţie magistrală de artă militară. Vă mulţumesc cu anticipaţie...

Aşteaptă ca cei patru ofiţeri să-şi pună caii în mers înapoi. Îi spune lui Beaury:

— Dragul meu, pentru un asemenea spectacol merită să înduri un atac de gută mai mult... Ce spui?

*

Există o deznădejde în el. A greşit undeva în treburile politiceşti. Ori n-a fost slujit cum trebuie în aceste treburi. Ori este vina lui care poate să-l coste capul. A ştiut de răscoala nemeşimii şi în loc s-o ucidă

în faşă, a lăsat-o să crească, nădăjduind că nemeşii îşi vor aduce aminte că i-a cruţat după Şelimbăr. Îşi dă seama, văzând şarja nemeşimii, că politica puterii nu lucrează cu sentimente. Vede dincolo de livezile Mirăslăului marşul compact al unui pătrat de pedestrime, suliţaşi la mijloc, muschetari pe aripi, căzând în spatele cavaleriei lui Chiaky. Pentru că l-a cunoscut pe sperjur după steag. După armură. Vine în goană un cazac ud leoarcă, cu apa şiroindu-i din şalvari. Un cazac de-al lui Rostopcea, orheian. Îşi scoate căciula cu fund roşu.

— Vin prin luncă, doamne.

— Ai trecut Murăşul, viteazule?

— L-am trecut, doamne.

— Cum te cheamă, cazacule?

— Andrei Bujeniţă, doamne şi sunt din Orheiu.

— Rămâi lângă mine, Andrei Bujeniţă. Şi veghează-mă.

Cazacul orheian îşi face cruce… Prinţul Marcu spune că nu-i place acel careu şi că acolo se ascunde o cursă. I s-a părut că în spatele lăncierilor din primele linii a văzut sclipind ţevile unor tunuri.

— Tunuri? Trase de cine, Marcule?

— De lăncieri, doamne…

Priveşte pe deasupra Mirăslăului, spre dealurile de la Cearul unde se văd steagurile imperiale.

— Să se pregătească de luptă neamişii de ţară, Marcule… Să treacă prin râpe cu caii la mână. Spune-i lui Tahy să stea ascuns pe fundul râpelor. Să iasă de-acolo când o auzi cornul sunând: «*staţi drepţi, iată domnul*». Bujeniţă. Mai ai suflet în tine?

— Pentru zece, doamne.

— Leşeşte ştii?

— Ce-au uitat leşii, da’ mă înţeleg.

— Zboară la polcovnicul Walawski. Scoate-l din luptă. Spune-i să se rupă de călăreţii unguri. Să se

tragă înapoi, pe polcuri, gata de şarjă, prin mijlocul satului. Du-te, orheianule, şi întoarce-te aici, lângă domnul tău.

Simte nevoia să vorbească cu cei apropiaţi. Îi face semn lui Theodosie Rudeanu. Îi întreabă dacă vede tunuri acolo în careul de lăncieri. Theodosie nu vede tunuri. Îl vede însă pe Basta. I-l arată cu mâna înmănuşată în zale.

Un fel de trunchi cu platoşă, între steagurile imperiale. Mereu steagurile imperiale. Steagurile din spatele cărora oricând poate veni comisarul Bartholomeus Pezzen cu diploma de guvernator semnată de împăratul. Oricât ar vrea Rudolf, Transilvania pentru el, nimic nu-i legitimează dorinţa. Nici măcar cele şapte oraşe saxone trădătoare. Îl urmăreşte pe cazacul care goneşte singur pe şleahul prăfos al Mirăslăului. Îl vede intrând în sat. Apoi aude limpede detunetul unui tun şi o chemare de trâmbiţă repetată de trei ori. Vălmăşagul de călăreţi care se taie la sabie începe să se aleagă. Întâi vede un escadron nemeşesc, numai în platoşe, căzând asupra aripei stângi a lui Walawski. Escadronul a ţâşnit ca din pământ, dintr-o limbă de livadă prelinsă pe coastele dealurilor din spatele Mirăslăului. Cele dintâi rânduri sunt alcătuite din trâmbiţaşi, care sună un semnal din galop. Când escadronul se loveşte de aripa stângă a lui Walawski, călăreţii catafracţi se rup de polonezi, călărindu-le prin faţă spre Lunca Mureşului. Tot atunci lăncierii din cele dintâi linii ale careului încep o fugă grăbită pe flancuri, rupându-se în două. Se ridică în scări. Soarele îl bate din spate. Vede limpede şase tunuri uşoare de câmp, tunurile trase de cei care fug, descoperindu-le, cărora tunarii le pun foc. Vede ghiulelele de tuci, cu fitilul arând, zburând spre călărimile lui Walawski. Şiretlicul lui Basta iese la iveală în tocmeala de luptă a careului. Două rânduri de

lăncieri şi pichieri la centru, cu tunurile în faţă. Două aripi de muschetari în pelerine negre pe flancuri, deschizând foc prin opriri scurte. Nădăjduieşte ca Walawski să nu fie atât de nebun încât să intre de bună voie în cleştele de foc, cu gâtiţa tivită de lăncieri. Îmbulzeală la călărimile lui. Ofiţeri care galopează pe flancuri. Unde o fi cazacul Bujeniţă, cu mustaţa lui neagră şi ochii limpezi, străvezii, pe care, i se pare, i-a mai văzut, de mii de ori până acum? Plesnetul guiţat al ghiulelelor. Câţiva cai cabrând. Câţiva călăreţi răsturnându-se din şei. Trâmbiţele lui Walawski. Escadroanele răsucindu-se în volte pe loc. O curgere nebună de cai şi călăreţi. Stegarii trecând în frunte. Escadroanele intrând în coloană. Totul se face din galop, într-o rânduială strălucitică de chemările prelungi ale trâmbiţelor. Careul lui Basta rămâne fără ţinte. Walawski intră în sat, se văd flamurile, se văd săbiile prin norul greu de praf ridicat deasupra livezilor.

— Măria-ta, husarii, spune răguşit Theodosie Rudeanu.

Uitase. După cum se uitase pe sine în şa. Ar fi vrut să fie acolo, cu Walawski. Se simte răstignit, singur, străin de sine şi de ceea ce se întâmplă pe Câmpia Mirăslăului.

— Husarii, Theodosie… Şi moartea lor!… Lasă-i!

Neamişii lui de ţară parcă s-au topit. S-a topit şi steagul căpitanului Tahy. Dincolo de biserica din Mirăslău se arată escadronul din antegarda lui Walawski. Vine la trap cu trompeţii sunând «*înainte cavaleri vestiţi ai scumpei noastre patrii*»… Tot atunci iese din luncă regimentul de husari din armata Ungariei de Sus. Cu steagul vechi al ţării şi alături, steagul imperial… Se alinie pentru şarjă cu escadroanele în linie. Călăreţii sunt atât de aproape, încât li se văd mustăţile îmbârligate şi găitanele de pe dolmane. Pedestrimile lui izbucnesc în sudălmi. Îi

împroaşcă pe aceia cu vorbe scârnave şi măscările strigate în limbile Europei de mult cunoscute în toată oştirea lui. Husarii răspund ungureşte, amenințând cu lăncile. Escadronul de dragoni din antegardă iese din Mirăslău. În faţă călăreşte cazacul orheian Andrei Bujeniţă. Iese la trap şi fără nicio poruncă porneşte dintr-odată la galop asupra liniei de husari abia intraţi în tocmeala de luptă. În acelaşi timp se aude huruitul greu al polcurilor lui Walawski, pornite în galop încă de pe uliţa satului. Careul de pedestrime a lui Basta a rămas singur cu morţii risipiţi în miriştile de dincolo de Mirăslău. Cursa în care Basta a vrut să prindă dragonii nu s-a închis când trebuia. Ezită. O clipă. Două. Trei.

— Măria-ta!… Husarii, măria-ta!

Theodosie spune husarii, de parcă ar spune ciuma. Are dreptate Theodosie. Husarii. Îi face semn. Theodosie pune pinten şi iapa pintenoagă pleacă la galop. Şi asta se întâmplă în afara lui. Sunetul cornului. Tâşnirea neamişilor de ţară din râpele Lopadului şi prăvălirea lor cu chiote cumplite asupra husarilor înconjuraţi din trei părţi de dragonii, pe care ei înşişi voiseră să-i înconjoare şi să-i hărţuie pe uliţele Mirăslăului. Neamişii cad asupra escadronului din aripa stângă care tocmai încerca o jumate de voltă să uşureze centrul. Vede un neamiş cu dolman verde, ducând sub braţ o lance neobişnuit de lungă pe care o înfige în pântecul ofiţerului din flancul escadronului. Ofiţerul scapă sabia din mână. Se agaţă de lance. Neamişul o propteşte în scări, răsturnându-l din şa. I se usucă gura. Simte lovitura aceea cumplită în propriul lui pântec. Chiotele năpraznice ale neamişilor se unesc peste capul husarilor cu strigătele de luptă ale dragonilor. Ici, colo scapă din cercul de săbii câte-un husar care goneşte nebuneşte, culcat pe gâtul calului. Rămâne nemişcat în şa, fără să-şi dea seama de curgerea timpului. Foarte târziu vede umbra lui şi a

Fatimei lungindu-se mult dincolo, pe celălalt mal al Lopadului. Aude trâmbiţaşii dragonilor sunând *intrarea în rânduri* şi vede neamişii de ţară fugărind caii husarilor şi prinzându-i cu arcanele.

*

— Măria-ta, culcă-te. Ştii totul despre Basta… Ştii totul despre Petre Armeanul. Nu mai nădăjduieşti decât în sabie. Culcă-te să te odihneşti. Culcă-te să uiţi. Culcă-te să înţelegi că nu-ţi vine niciun Pezzen cu nicio diplomă…

— Crezi, Theodosie?

— Văd, doamne.

— Tu ce zici, Marcule?

— Ţi-a rămas, ca de atâtea ori, doar sabia, unchiule.

Cocoşii oştirii au trâmbiţat de mult, vestind miezul nopţii. Încă de aseară i-a trimes solie lui Basta, prin Petre Armeanul. Să se lase de nemeşii răsculaţi împotriva împăratului. Să-l arestuiască pe Chiaky. Să-i fie destul cât sânge creştinesc s-a vărsat astăzi, de către oşteni care şi unii şi alţii strigă că luptă pentru împăratul romanilor. Dacă are să-i reproşeze ceva, să stea amândoi de vorbă între tabere, ca doi cavaleri creştini. Au trecut ceasuri după ceasuri de la plecarea lui Petre Armeanu. Au început şoaptele. Theodosie a spus că Armeanul a trădat. S-a strecurat în tabără, venind de la ceilalţi dalmatinul Zlatarich. A cerut cu neruşinare trei mii de taleri pentru veştile pe care le aduce. Theodosie i-a dat cinci sute. Petre Armeanul a trădat cu adevărat. I-a cerut lui Basta să-l arestuiască.

— Să scapi de sabia voievodului, dacă va triumfa mâine? i-a spus Basta.

— Da, excelenţă.

— Atunci aruncaţi-l în lanţuri, să simtă tăria jocului.

Petre Armeanul i-a vândut lui Basta tăria oştirii, numărul tunurilor, câte care cu muniţie duce oştirea, veşti despre răscoala cetăţilor saxone şi faptul că

braşovenii şi sibienii au închis păsurile. Zlatarich plăteşte la Basta un stegar, dalmatin şi el. Stegarul i-a dat ordinea de luptă a generalului, făcută în linişte după căderea serii. Basta şi-a împărţit oştirea în trei trupuri pe care le-a aşezat la toate cele trei intrări ale satului. Pedestrimea ungurească pe dealurile de la miază-noapte de sat, pedestrimea nemţească sub comanda brescianului Tomaso Cavriolo pe malul Murăşului, unde nemţii şi-au săpat o cetăţuie, pe care-au întărit-o cu saci de pământ. Basta a rămas cu reiterii şi valonii în tabăra mare, lângă Recea, vrând să scape de obrăznicia nemeşilor care i-au cerut la cină să răzbune ofensa adusă de valach armatei imperiale prin decimarea husarilor şi să pornească atacul, mâine 18 septembrie, înaintea zorilor.

Vincenzo Bombardier Mantovano a desemnat o chartă a câmpului de luptă, spunându-i că de data asta victoria poate fi cucerită printr-o singură faptă.

— Care? l-a întrebat.

— Nemişcarea, măria-ta.

Urmăreşte pe chartă amplasamentul celor trei detaşamente ale lui Basta, pus de principele Marcu după ştirile lui Zlatarich, întărite de ştirile aduse de iscoade şi ţăranii din Mirăslău. Luminările de ceară ard neliniştit sub pologul cortului. A poruncit să se ridice toate corturile oştirii. Presimte că mâine va fi ziua hotărâtoare a bătăliei. Basta nu vrea să tracteze. Basta s-a pus în slujba magnaţilor şi a lui Zamoyski. Pe faţă şi-n văzul Europei. Îi vine să urle. Un general corupt strică tot ce-a reuşit să închege Sfânta Ligă în cinci ani de politică şi luptă armată. Încă o dată Europa se dovedeşte neînstare să fie unită. Încă o dată Europa se fărâmiţează pe ea însăşi, dându-şi în vileag slăbiciunea. Şi încă o dată jertfa acestei slăbiciuni este pământul Dachiei. Europa n-a învăţat nimic de la istorie. Şi nici nu poate să mai înveţe. Poate atunci

doar când marile ei oraşe vor fi călcate sub copitele năvălitorilor sălbatici, care-i vor sili pe apuseni să le lingă vârful ciubotelor. Atunci însă va fi prea târziu.

— Ce porunci dai pentru mâine, doamne?

Ce străin i se pare glasul vel logofătului… Nu-l vede pe Stroe Buzescu. Nu simte privirea ironică a Radului Buzescu. Îi lipseşte măreţia posacă a lui Preda. Îi lipsesc hirsutul de Udrea, dulăul credincios de Calotă.

— Unde-i Mihalcea, Theodosie?

— Doarme, doamne… E zobit de scuturătura drumului. Uiţi că are 70 de ani?!

— Şi Baba Novac?

— În iscoadă, măria-ta… Tu l-ai trimes…

— Uitasem.

— Ce porunci dai, stăpâne?

— Niciuna, Theodosie… Aşteptăm până mâine… Duceţi-vă şi vă odihniţi.

— Erai altfel după ce-i smulgeai duşmanului, biruinţa. Iartă-mă, doamne, te văd posac şi închis în tine, zaci ca după lingoare, n-am îndrăznit niciodată să-ţi vorbesc de dragostele măriei-tale, dar aici, la Mirăslău doamne, nu se poate să-ţi fii străin, măria-ta. Şi nici însingurat în durerea măriei-tale, orice i s-ar fi întâmplat doamnei Velica…

Dintr-un salt se prăbuşeşte asupra vel logofătului Theodosie Rudeanu. Îi încleştează gâtul cu amândouă mâinile. Îl prăbuşeşte în genunchi.

— Spune ce ştii, Theodosie… Spune, că-n numele Sfintei Fecioare, te ucid.

Vel logofătul horcăie a moarte. Îi ies spume la colţul buzelor. Dă ochii peste cap.

— Măria-ta! E vel logofătul Theodosie Rudeanu.

Îl priveşte pe Marcu fără să-nţeleagă. Cine este vel logofătul Theodosie Rudeanu?! Îl simte moale pe cel care-l sugrumase. Bâlbâie numele Velicăi… Theodosie. Cine i l-a ucis pe Theodosie?! Îl ia în braţe pe vel

logofătul pământiu. Îl culcă pe blănile de urs. Apare Simion cu un pocal de vin. Ia pocalul cu mâini tremurânde. I-l toarnă lui Theodosie, nepreţuitului Theodosie pe buze. Pe gât.

— Haide, vere, şopteşte… Pierişi numai dintr-atâta?!

— Văleu, măria-ta. Dragostea asta să i-o arăţi mâine lui Basta, spune vel logofătul pierit.

— Theodosie!…

— Au călugărit-o, doamne, şopteşte vel logofătul şi-i umblă spaimele pe obraz.

— Cine?

Tăcere. Şi groază. Şi nepriceperea lucrului acestuia straniu şi chinuitor.

— Iglisia, doamne, şopteşte doar ca un abur, Theodosie Rudeanu.

— Când ai aflat?

— Astăzi?

— Schonkabunkul?

— Mort.

— Văsile Boer de Recea?

— Călugărit.

— Unde?

— Doamne, este taina tainelor, pierzania mea şi-a măriei-tale… Nu ispiti lumea nevăzutelor, măria-ta.

— Unde?

— La Prislop, doamne şi facă Domnul să te poţi apăra de nevăzuta şi apărându-te pe tine, pe mine nevolnicul să mă aperi.

Iglisia. A doua înfăţişare în preajma unui deznodământ. Ce vrea Iglisia?! Şi cine i-a dat puterea să vrea, pe deasupra voinţei lui? Theodosie Rudeanu se ridică opintit. Îngenunche. Îi ia stânga şi i-o sărută. Şopteşte:

— Apără-ne, măria-ta, de Zidari şi neamişi, de leşi şi turci, de Iglisia şi de spaimele noastre, amin!

Apoi rămâne singur cu lumânările, cu chipul Velicăi

deznădăjduit, îi curg Velicăi lacrimi mari pe obrajii palizi, o aude cerşindu-i ajutor, o aude implorându-l să n-o trimeată singură pe drum că-l va sluji cu sabia şi gândul şi dragostea ei, îşi aduce aminte cum era în timpul din urmă străină şi halucinată şi ştie că Iglisia are să-i ucidă memoria cu zemuri şi fierturi tainice, că a iniţiat-o să se slujească de ea, că i-a hărăzit-o lui încă de la începutul domniei, ori poate de dinainte de acel început, că pe el însuşi l-a hărăzit morţii această Iglisie veche, ale cărei taine nu le-a pătruns, care a vrut doar să se slujească de sabia lui şi care astăzi îl loveşte pentru neascultare, în dragostea lui, Velica. Îşi sfâşie cămaşa subţire de olandă. Se trânteşte pe blănile de urs. Velica schimnicită cu sila. Velica smulsă acestei vieţi, smulsă lui, întemniţată pe viaţă într-un schit pierdut în codrii de sub Munţii Haţegului. O mie de chipuri ispititoare ale Velicăi, chinuindu-l cu cruzime răscolitoare. Se simte lovit în carnea lui. Se simte sărăcit în spiritul lui. Se leşuieşte în durere şi-n ură, se secătuieşte dorind-o până la nebunie, apoi i se pare că cineva stinge lumânările, aude în cort paşii uşori ai pajului de gardă şi simte sărutul sălbatic al roabei şi ibovnicei şi băieşiţei şi străjii lui de zi şi de noapte, Varvara Szuki. O înlănţuie cu ură, ori numai cu recunoştinţă.

— Mâine vreau capul lui Chiaky, şopteşte Varvara Szuki şi lui i se pare că femeile astea toate la un loc, ori luate în parte, femeile astea nebune, Tudora şi Stanca şi Velica şi Varvara, femeie astea sunt mai lacome de sânge decât este lacom de răzbunare el însuşi, că au stat în destinul lui ca nişte prevestiri ale morţii şi că dintre toate acestea, dornice să se împărtăşească într-un fel din puterea lui domnească, singura care nu i-a cerut niciodată decât dragostea a fost Habiiba, roaba uzbekă… Noaptea se coboară în cugetul lui şi el o primeşte lacom, ibovnică tainică,

blândă aducând cu ea, uitarea.

*

— Pentru numele lui Dumnezeu, pentru viaţa noastră, nu ieşi în câmp măria-ta.

— Ţi-e frică de Basta, Theodosie?

— Mi-e frică de viclenie, doamne. Mi-e frică de vicleşug. Stai aici şi aşteaptă să vezi ce face. Ce zici, Baba Novac? Să-l lovim acum, din mers, doamne.

— Segneyey?

— Să-l atacăm. Ascultă glasul oştirii tale.

Cerul se cutremură de strigătele atâţate ale oştirii. Neamişii de ţară gonesc până-n malul Lopadului. Împroaşcă oştirea lui Basta cu ocări. Îi cheamă pe magnaţi la luptă. Trupele lui Basta se retrag dincolo de Mirăslău. Un steag de catafracţi, recunoaşte călăreţii lui Máko, cu vizierele ridicate, cu lăncile cumplite la picior, defilează dincolo de bătaia tunurilor, galopând uşor în lungul oştirii lui. Încă din zori a poruncit să se strângă taberele. A venit la el Peter Domokos cerându-i loc de luptă în linia întâi a dispozitivului. I-a adus ştirea primită de săcui de la neamurile lor din oştirea magnaţilor, că azi-dimineaţă Chiaky şi magnaţii l-au insultat pe Basta cerându-i să atace. Că însuşi Basta a călărit până dincoace de Mirăslău (măria-ta erai la masă) şi a cercetat poziţiile de luptă. Cineva descarcă un tun în steagul de catafracţi. Ghiuleaua se arcuieşte în cerul senin. Cade pe mirişte, lângă o tufă de măceşe. Plesneşte zvârlind în sus bulgări de pământ şi fum negru, clăbucit. Este 18 septembrie a cuviosului Eumeniu, episcopul şi a muceniciţei Ariadna. Catafracţii ocolesc locul unde-a plesnit ghiuleaua. Soarele poleieşte spatele cuiraselor. Tobele pedestrimilor nemţeşti răpăie îndesat. Vorbele lui Theodosie îi zumzăie la urechi: «Nu ieşi dintre râpe, doamne. Ce tot ceri părerea ăstora, ca niciodată… La Călugăreni l-ai adus pe Sinan peste Neajlov, apoi l-ai

înecat în mlaştini. Dacă păţi aici, de la Basta, ce-a păţit Sinan de la măria-ta?!… Dacă e un vicleşug? Are numai catafracţi. Măria-ta ai numai glotaşi cu coase. Pe cine te bizui? Pe patru mii de săbii dedate cu lupta, când celălalt are pe de două ori atâţia oşteni vechi?»

— Taci, Theodosie!… Să vină Walawski…

De două zile îşi ţine oştenii în nemişcare. Biruinţa de ieri i-a înaripat. Retragerea lui Basta îi înaripează de două ori. De ce-ar pierde clipa? Vede harabalele taberei imperialilor ieşind din Recea. Corturile nemeşimii sunt strânse. Un nor gros de praf se ridică deasupra oştirii lui Basta. Walawski urcă colnicul la trap mic. Îi râde cu toţi dinţii de sub viziera ridicată. A câştigat cea mai spectaculoasă luptă de cavalerie, având spectatori două armate. Îi porunceşte să şarjeze garda din urmă a lui Basta şi să deschidă loc între cele trei grupări, astfel încât să poată repezi acolo toată călărimea.

— Toată călărimea ghinărare, îi spune tare, să fie auzit de toată curtea, la care polcovnicul Walenty Walawski asudă sub coif, îşi muşcă mustaţa şi salutându-l cu sabia spune latineşte:

— Cu viaţa mea, doamne.

Nu mai poate sta. Nu mai poate aştepta nimic. Nici pe Pezzen, nicio altă raţiune decât a clipei, nici iscoadele trimese de Peter Domokos prin păduri să iasă dincolo de Recea şi să vadă unde poate cădea asupra lui Basta din codri. Ştie că trebuia să facă asta cu zece zile mai devreme. Acum ştie că nu trebuia să sune scularea la oaste atât de târziu. Că solia lui Pezzen a fost într-un fel o cursă. L-a amăgit. L-a făcut să piardă aceste zece zile hotărâtoare în care Basta a ajuns aici, în plinătatea oştilor şi a puterilor. Dacă l-ar fi izbit pe Câmpia Cristişului, când s-a unit cu neamişii, ori i-ar fi izbit pe aceştia înainte de a se uni cu Basta, atunci n-ar vedea astăzi carapacea uriaşă de oţel a

catafracţilor mărşăluind ca pe câmpul de instrucţie, n-ar auzi chemările corniştilor-heralzi ai cavaleriei nobiliare şi n-ar admira marşul elegant al regimentului de reiteri silezieni, înarmat numai cu săbii şi arme de foc, între două formaţii compacte de muschetari. Cavaleria polono-căzăcească se urneşte la pas. Trece la trap uşor pe sub râpa pe a cărei spinare teşită şi-a aşezat curtea. Călăreţii îl salută strigând *slavă* şi *vivat*. Din codrii cade o boare răcoroasă adiind mireasmă de fân.

— Mai aşteaptă doamne, scânceşte Theodosie.

— Când am mai aşteptat, vere?... Şi ce să mai aştept?... Ce mai am de aşteptat de la duşmanii mei?!

Văzând călărimea dragonilor şi cazacilor trecând podul peste Lopad, neamişii de ţară izbucnesc în urale. Vine în galop căpitanul Sandor Tahy. Îşi scoate coiful. Cere cu glas mare cinstea de a da cea dintâi lovitură de sabie a zilei.

— Urmează-l pe Walawski, îi porunceşte... Ocoleşte-l pe dreapta şi cazi asupra muschetarilor. Desprinde-i de reiteri şi dacă poţi, adu reiterii sub ţevile tunurilor mele.

— Pe sfântul Ştefan, am să-ţi aduc capul lui Chiaky, craiule.

Se simte dintr-odată cuprins de nebunia dulce a luptei. Îi este dor acum de luptă. De descătuşare. Cele din urmă două luni la Alba-Iulia l-au măcinat interior. Nu se mai recunoaşte. Vestea adusă azi-noapte de Theodosie l-a surpat. Să fie atât de slab? Priveşte în cerul satinat, de toamnă. Murmură: «Cât îmi mai dai, Doamne?...» Trâmbiţele neamişilor de ţară îşi trec prin el chemările metalice. Se ridică în scări să vadă. Se ridică în scări să-l uite pe celălalt: omul. Se ridică în scări cu gestul dintotdeauna al căpeteniei, care se ucide mereu pe sine, rămânând doar al celorlalţi. Coloana lui Basta se mişcă spre Recea cu toate

trupurile de oaste unite. Îl va nimici pe Basta despicându-i oştirea în două. Vede cum. Vede unde va lovi…

— Marcule! Baba Novac!

Îşi dă poruncile una câte una, cu glasul lui dintotdeauna. Îl vede cu coada ochiului pe Theodosie Rudeanu alb şi asudat în şa, muşcându-şi buzele subţiri. Biv vel banul Mihalcea Karatzas strigă tare, cu glasul lui de bătrân aţos şi gâlcevitor:

— Doamne, am dormit cât zece… Sloboade-mă la luptă!

— Veghează-mă, îi spune şi iarăşi nu-i vede pe Buzeşti şi simte o undă de nelinişte, amintindu-şi cum l-au scăpat de moarte la Vidin.

Cavaleria lui Walawski iese din Mirăslău. Iat-o desfăşurându-se la galop. Neamişii de ţară gonesc între Murăş şi Mirăslău. O salvă de artilerie de la duşman. De unde? Ah, blestemaţii. Cele două corpuri de muschetari se culcă la pământ. Lasă libere douăsprezece tunuri care trag foc de salvă. În clipa când ghiulelele trec pe deasupra lor, tâşnesc în picioare. Vede sclipind săbiile ofiţerilor. Muschetarii trag salve de oprire. Îşi schimbă mereu rândurile. Rândurile din spate trec în faţă, într-un du-te-vino de soldaţi mereu cu armele încărcate. Salvele se urmează salvelor.

— I-a oprit, măria ta, spune prinţul Marcu.

— Au numai arme de foc, constată Vicenzo Bombardier Mantovano. Nu le putem sparge dispozitivul decât cu artileria, măria-ta.

— Atunci treci artileria peste Lopad şi sparge-i cu tunurile, segnior Mantovano.

Călăreţii lui Walawski se întorc din galop. Neamişii de ţară ajunşi la înălţimea muschetarilor se poticnesc izbiţi de salva trasă de flancul drept al acestora.

— Căpitane Segneyey. Trecem Lopadul, cu toată

oastea.

Parcă aude ecoul poruncii căzând deasupra oştilor lui. Pangratie Segneyey salută cu spada. Dintr-odată, când o ridică deasupra capului, izbucnesc toate trâmbiţele oştirii. Cineva spune:

— A fost destul să fii văzut, craiule, ca Basta să dea dosul…

Glasul lui Theodosie:

— Nu totdeauna linguşirea este şi povaţa cea mai bună, domnule baron Czilley.

Coboară râpa spre pod. Curtea şi garda îl urmează la trap domol. Se întoarce în şa să vadă steagul *Magnaei Valachiaei* fluturând pe hampă, cu herbul celor trei Ţări cusut cu fir de aur pe mătasea albă tivită cu panglică azurie şi roşie. Trece Lopadul. Călăreşte spre Mirăslău. Începe să fie cald.

— O barză, doamne, strigă cineva.

În adevăr. O barză. O barză bătrână c-o aripă frântă pe care-o târâie după ea, a ieşit dintr-o păpurişte, privindu-l cu ochi rotund şi trist. Îl încearcă o durere surdă pentru soarta tristă a berzii rămasă de cele plecate spre sud.

— Luaţi-o la noi, porunceşte.

Un călăreţ iese din rânduri. Descalecă lângă barza care-şi vârâ ciocul sub aripa teafără. O ia în braţe fără ca barza să facă o mişcare, îşi aduce aminte de cerbii lui, care i-au străjuit cortul la Călugăreni. Doi călăreţi la galop nebun pe uliţa mare a Mirăslăului. Sunt doi săcui de-ai lui Domokos. Strigă ceva fluturându-şi cuşmele cu pene de gotcan. Vin de pe măgura Cearilului, trimeşi acolo să iscodească taberele lui Basta prin ţăranii din Mirăslău. În acelaşi timp vin la galop patru dragoni poloni conduşi de un ofiţer care ţin şleahul Recei…

— Basta primeşte lupta, strigă ofiţerul şi el îl recunoaşte pe locotenentul Stanislas, care, pe lângă bravurile de pe câmpurile de luptă a făcut destule şi

prin tavernele Alba-Iuliei. Acelaşi lucru îl spun săcuii. În vreme ce muschetarii luptă apărându-se de şarja călărimilor, Basta îşi desfăşoară oştirea la adăpostul fumului făcut de tunuri şi muschete. O clipă grea, spartă de tropotele cailor şi oamenilor, de scârţâitul roţilor de tun şi strigătele conductorilor. Raţionează rece că Theodosie a avut dreptate. Că Basta l-a momit dincoace de Lopad şi că vrea să-l izbească înainte de a-şi desfăşura oştirea pentru luptă. Că totul este absurd, ziua asta strălimpede de septembrie cu harul ei de lumină-fecioară, ostile creştine care au fost ridicate în numele aceluiaşi ideal, când de fapt ele au slujit şi slujesc unor ţeluri atât de deosebite, încât se înspăimântă. Iată-l ajuns voievodul stărilor de jos ale Ardealului, luptând cu staturile şi ordinele lui, cărora li se adaugă puterea imperială. El, voievodul Buzeştilor şi-al Rudenilor. El cel ridicat din pulberea drumurilor de negoţ. El feciorul Tudorei, răchieriţa din Târgul de Floci, reaşezat de vreme în fruntea acelora din rândul cărora s-a săltat în istorie.

— Poruncă, măria ta, spune Theodosie Rudeanu cu glas uscat.

Îi vine să-l sărute pe Theodosie Rudeanu. Şopteşte:

— Iartă-mă, vere!

Îşi limpezeşte privirea trecând-o peste locurile acestea necunoscute. În dreapta lunca şerpuită a Murăşului. În stânga satul Mirăslăului şi poala împădurită a dealurilor. În faţă şleahul şi câmpurile dintre hotarele Mirăslăului şi ale Recei. Adică ce-a voit Basta. Loc slobod pentru şarja cavaleriei catafracte. S-a dat pe mâna lui Basta cu o uşurinţă vecină cu nebunia. Ori cu prostia. Vede un cot al Murăşului mult apropiat de şleah şi în stânga, la aproape cinci sute de paşi, poala unui deal coborâtă şi ea spre şleah. Îi vine să urle după râpele de netrecut ale Lopadului. A întoarce oştirea şi a încerca să ajungă pe vechea

poziţie, ar însemna moartea. Basta îi va da lupta acolo unde a vrut-o... Şi el primeşte lupta acolo unde n-a vrut-o!

— Poruncă, măria-ta!

Da! Poruncă... Baba Novac, mereu Baba Novac, să alerge la aripa dreaptă. Să se lege de cotul Murăşului cu patru sotnii de cazaci călări, arcaşi şi archebuzieri şi două steaguri de luptători lăncieri din Făgăraş şi Hunedoara, sub căpitanul Fărcaş. Tot aici va alerga căpitanul Tahy care vine la trap mare în fruntea neamişilor de ţară răriţi de salvele muschetarilor lui Basta. Să li se alăture neamişilor, gloatele săcuieşti, sârbeşti şi româneşti, cărora să li se dea patru tunuri.

Începe forfota intrării în tocmeala de luptă. Praful ridicat de oştire îi intră în ochi. Galopează spre Mirăslău urmat de curte şi gardă. Între şleah şi coama dealului din stânga, având Mirăslăul în spate şi pe stânga şi Murăşul aproape, găseşte un colnic pe care este ridicată o cruce de lemn cu un Crist catolic crucificat şi spălat de ploi. Urcă colnicul. Vede de aici tot câmpul de luptă până la Recea. Lăncierii poloni şi moldoveni leagă aripa stângă de centrul unde Mantovano îşi duce artileria la galop. Căruţele cu ghiulele ies din şleah hurducându-se.

— Ce faci măria-ta?... Laşi tunurile fără apărare?

Tot Theodosie. Îi spune să-i trimeată acolo pe Bodony şi Barksay, cu săcuii din Ciuc.

— Măria-ta, cine te apără?

Tot Theodosie. Theodosie ca o întrupare a celuilalt Mihail domn, uitat pe alte câmpuri de luptă. Ceva s-a frânt în el. De ce-o fi îngrămădit la aripa stângă călărimile de moţi şi săcui şi sârbi, de ce l-o fi trimes acolo pe Petre Odobaşa cu bănăţenii şi pe Sandor Bodony cu ineuanii?! Să cadă pe aripa dreaptă a lui Basta. A poruncit el să iasă căpitanul Fărcaş din aripa stângă şi să treacă în spatele curţii, împreună cu

călărimile lui Peter Domokos? Poate. Şi Varvara Szuki? Ce-nseamnă Varvara Szuki aici, între lăcomia lui Rudolf şi a lui Basta, între ambiţiile lui Chiaky şi Zamoyski, între spaima turcilor de a nu pierde ţările de la Dunăre şi lăcomia lui de *Magna Valachia*? Biata Varvara Szuki în platoşă, abia aici, făcând pe scutierul, femeie cu adevărat, halucinată şi stranie.

— Măria-ta, avem centrul slab, spune prinţul Marcu, abia şoptit.

— Unde stai, doamne, pe timpul luptei?

— Aici Theodosie… Să văd!

— Gândeam că vrei să lupţi, mormăie vel logofătul.

Să lupte? Da! Să lupte. N-au plecat pitpalacii?! Poate n-au plecat! De ce să plece când este încă cald şi n-au căzut încă brumele?! Şi nici n-au să cadă atât de repede. Dintr-odată cade o linişte cumplită de jur împrejur.

— Imperialii, măria-ta, spune prinţul Marcu.

În liniştea în care se văd regimentele de cuirasieri cu lăncile la picior, artileria, muschetarii, reiterii şi la aripa lui dreaptă nemeşimea răsculată cu flamurile în vânt, în liniştea aceea pasul a doi cai venind din urmă. Se întoarce în şa… Dionisie Rally în platoşă şi coif. Alături un fel de monahie-soldat, o femeie de o frumuseţe aspră, neguroasă, purtând rantie, coif şi scut, iar la oblânc o sabie de martolog. Ciudate arătări, îşi spune, când răsună cea dintâi salvă trasă de artileriştii lui Basta şi când zecile de ghiulele se sparg la câţiva paşi de linia lui, zvârlind în aer gogoloaie de pământ amestecate cu paie.

*

Regimentul de la centru mărşăluieşte cu steagul în vânt. Pedestraşii au cuirase de piept, coifuri spaniole, cizme înalte, îşi duc archebuzele pe umăr şi câţiva din ei mai au încă archebuze cu fitil. Voievodul gândeşte că toţi archebuzierii lui au archebuze cu fitil, arme

vechi, care pentru a fi încărcate, a se ochi cu ele şi a se trage, au nevoie de cincizeci şi şase de mişcări, că a vrut să cumpere de la Kosiče archebuze noi cu roată dinţată, arc şi cremene; ori din cele mai noi cu cocoş şi cremene, dar n-a avut bani decât pentru trei sute de ţevi, rămase şi acelea poprite la hărminţia din Tokay în urma ordinului dat de Basta. Regimentul austriac desfăşurat cu companiile în linie, cu toboşarii la flancul drept, cu ofiţerii pe flancurile careului, călări, înaintează în pas viu. Se aude un semnal de trâmbiţă. Pădurea de lănci a pichierilor se pleacă peste umărul archebuzierilor, acoperindu-i cu o carapace din vârfuri tăioase de oţel. Vede semnul pus de Vicenzo Bombardier Mantovano la trei sute de paşi în faţa liniei artileriei. Un ciulin înalt, zvelt, cu măciulia groasă. Poate ofiţerul cu morion albastru, călare pe un cal puternic, roib, să fie colonelul Pezzen, fratele lui I.V.Doktor Bartholomeus Pezzen, comisar imperial, acel frate care aştepta de la el căpităNatul general al Transilvaniei, colonelul ruginit sub ordinele generalilor străini, cu nădragii cârpiţi, trăind din solda lui păduchioasă şi din ovăzul cailor de regiment vândut pe sub mână. Regimentul se înmulţeşte dintr-o dată pe sine. Pe flancuri ies, ori se desfac din careul compact, alte două coloane de atac, de data asta cu companiile în coloană, având flancurile libere apărate de pichieri. Se aude desluşit răpăitul tobelor. Se aude cadenţa ostaşilor. Se văd eşarfele ofiţerilor, leduncile din mătase, ori cele din piele ale archebuzierilor de care atârnă săculeţii cu pulbere şi plumbi. Vicenzo Bombardier Mantovano descalecă. Îşi scoate morionul. Îşi şterge fruntea cu batista roşie (îşi aduce aminte că de când îl slujeşte, mantovanul foloseşte batiste roşii, poate să nu se sperie de sângele care-ar păta o batistă albă) se pleacă peste ţeava tunului *Rodolphus*, ce ironie, tunul din aramă turnat la Alba-Iulia şi purtând

numele împăratului, gata să tragă asupra ofiţerilor şi ostaşilor acestuia – arată ceva şi ochitorul bate cu ciocanul lui de lemn pana ţevii. Desigur ochirea a fost făcută prea jos. Se aude ordinul trecut de la piesă la piesă şi se aud ciocanele de lemn bătând penele. Un lăncier săcui din steagul de pază al artileriei strigă ceva. Alţi doi aleargă printre rândurile dintre care ţâşneşte un cocoş roşu, nemaivăzut de mare. Cocoşul bate din aripi, cutcurigeşte şi dintr-o bătaie de aripi sare pe şaua lui Vicenzo Bombardier Mantovano. Calul acestuia sforăie şi bate pe loc. Carapacea de cuirase, coifuri şi lănci se apropie de ciulinul singuratic. Sunt trei regimente de pedestrime austriacă, se văd limpede flancurile prin care se leagă companiile, se văd cele trei drapele, săbiile ofiţerilor şi culorile lăncilor acelora foarte lungi, care cu cozile sprijinite sub tălpi dau atâta de lucru călărimilor.

— Cât este ceasul, Schonkabunkule?

— Unu, măria-ta şi nu te mai gândi la Schonkabunk…

— Am să mă gândesc la tine, Theodosie.

Este lacom de marşul pedestrimii lui Basta. Un marş viu, asemenea, cu companiile aliniate, cu oştenii umăr în umăr, cu ofiţerii călărind marţial, cu archebuzierii mişcând piciorul stâng odată cu furchetul de sprijin pentru ţeava archebuzei ţinut în mâna dreaptă. Nu au nimic din fanatismul archebuzierilor otomani. Este în marşul lefegiilor lui Rudolf, altceva decât văzuse până acum în faţa liniilor lui de luptă. Ceva de care se teme. Ceva rece şi tăios. Un fel de încredere oarbă a oştenilor în carapacea de oţel făcută de ei înşişi. Poate o încredere oarbă în puterea armelor de foc, în ştiinţa lor de a se bate.

O bubuitură cumplită din zeci de detunături repezi. Salva lui Mantovano. Şaizeci de explozii, atâtea tunuri are aici, ţâşnind pe rândul al doilea al companiilor.

Archebuze zburând în aer, amestecate cu coifuri. Doi pichieri de la flancul drept se dau peste cap. Lancea unuia se înfige cu vârful în pământ. Un cal negru galopează nebun între linii. Târăşte după el un ofiţer cu o curea de la platoşă ruptă. Platoşa zdrăngăne. Ofiţerul nu mai are cap. A doua salvă. Vicenzo Bombardier Mantovano, în pieptar din piele – roşie şi pielea pieptarului – se caţără pe afetul tunului *Rodolphus*. A treia salvă. Urmăreşte unda aceea de nelinişte şi şovăială atât de cunoscută lui, înflorind careul regimentelor de archebuzieri şi pichieri imperiali. O tălăzuire pornită de la companiile lovite de ghiulele, spre companiile din spatele careului.

A treia salvă care sparge careul. Vede golurile din carapacea de oţel. Goluri mari, de unde se târăsc răniţii şi unde rămân morţii amestecaţi cu pământul pârjolit de explozii. O ghiulea loveşte drapelul regimentului din centru. Hampa se rupe. Drapelul zboară pe deasupra ostaşilor. Stegarul cade între rânduri. Cad trei toboşari odată cu stegarul. Careul şovăie. A patra salvă. Nori grei şi puturoşi învăluie artileria. Nu bate un fir de vânt. Vede ca prin pâclă regimentele imperiale dând înapoi. Vede prin pâcla fumului exploziilor şi al salvelor, morţii lui Basta. Vede un săcui fugind în faţa artileriei, lăsându-şi nădragii în vine şi întorcând spre pedestrimile de archebuzieri imperiali ceea ce aşază pe scaun, gol cu desăvârşire.

— Cavaleria, măria-ta, spune prinţul Marcu.

— Care cavalerie, Marcule?

Răspunsul pe care-l dă îi plesneşte în urechi mai sonor decât salvele lui Mantovano. Care cavalerie? Dragonii hărţuiţi pe care să cadă din flancuri neamişii lui Chiaky şi reiterii? Neamişii lui de ţară răriţi de locul muschetarilor? Cele câteva sotnii de cazaci ale lui Rostopcea? Unde-i este cavaleria? Şi cum poate vârî între focurile archebuzierilor şi muschetarilor, puţina

lui cavalerie?

Cele trei regimente se retrag măreţ, în sunetul trâmbiţelor. Ieşite de sub focul tunurilor se opresc. Fac stânga împrejur. Îşi refac rândurile. Un călăreţ cu panaş roşu porneşte la galop spre dâmbul pe care vede cuirasele, coifurile, steagul imperial şi poate cortul lui Basta. Cocoşul din şaua lui Mantovano cutcurigeşte voiniceşte de trei ori.

*

Clăbucii de fum negru scoşi de artileria lui Mantovano plutesc jos peste ţevile tunurilor. Artileriştii nu se mai văd. Cele două companii de archebuzieri şi lăncieri săcui care fac paza tunurilor stau în fum, până la vârful lăncilor. Din când în când se vede sticlind luciul unui coif. Urmăreşte străin de el însuşi mişcarea olăcarilor lui Basta spre cele două aripi, un du-te-vino de călăreţi la galop şi ştie că generalul, după încercarea nereuşită de a-i sparge centrul, va încerca să-i lovească aripile temeinicindu-se pe tăria cavaleriei lui cuirasate. Signior Tartaglia a avut dreptate când a slăvit artileria în scrierile lui balistice şi pyrotehnice... Artileria l-a scăpat de izbirea mortală a pedestrimilor imperiale. Poate că şi Ion Vodă, dacă nu venea ploaia şi-i uda pulberea la Cahul... Dintr-odată are conştiinţa adevărului. Se luptă aici să iasă din negura timpului nu numai un popor, cel al *Magnaei Valachiaei*, ci însăşi stările de jos care-l alcătuiesc. Că destinul l-a însemnat pe el să poarte greutatea tragică şi răspunderea acestui fapt. Că dincolo de liniile lui de luptă stă în arme Europa veche, cu stările ei stăpânitoare şi că se întâmplă la Mirăslău ce s-a întâmplat mai demult aiurea, în Francia şi Inglitera, în cetăţile italice unde-a visat Machiavel, un principe luminat, şi anume un război al stărilor, condus de un voievod care n-a vrut acest lucru odată cu capul. De un voievod care n-a putut merge niciodată prea departe cu plecarea lui

spre gloate şi boiernaşi, mereu ţinut în frâu de boierii cărora li s-a juruit şi dăruit, slujindu-i de atâtea ori împotriva voinţei şi raţiunii lui politiceşti. Adevărul acestui gând îl pătrunde rece şi tăios, desprinzându-l într-o clipă de cel făurit prin grija Buzeştilor şi Rudenilor, prin tămâia curţii şi fastul ţeremoniilor, de iluzia tronului Bizanţului picurată în el încă din tinereţe de arhonţi şi de acest jalnic Dionisie Rally Paleolog. Aude cu urechea lui interioară această desprindere a conştiinţei de sine de coaja domnească. Aude şi vede şi înţelege glasul adevărului, tragic. Fiu de domn şi de femeie din popor, a fost când domn travestit în neguţător şi plugar, când plugar şi neguţător travestit în domn. Şi din ce vechime a Băsărabilor şi-a moşnenilor a moştenit aplecarea lui spre sabie? Îşi primeşte harul acesta al adevărului despre sine ca pe un nou dar al destinului, cufundându-se într-o durere crudă şi nemiloasă. Nu l-a dus până la capăt nici pe Mihai Băsărabul, nici pe Mihai al Tudorei, răchieriţă din Târgul de Floci. A stat între ei, bucurându-se c-a fost primit în tagma celor care drămuiau vremelnic puterea şi bogăţia. Şi iată c-a ajuns pe câmpul Mirăslăului să greşească şi dintr-o dată să tâşnească din el adevărul despre el şi nehotărârile lui. Este deci vorba de *Magna Valachia*, visul stăpânitor şi atotputernic, spaima celor trei puteri care-o înconjoară. Dar mai ales este vorba de ei, aceştia cu calabalâcul încărcat pe dulăi şi asini, pe oi şi pe vaci, care i-au ghicit adevărul cel ascuns şi tainic şi care, iată, se supun muceniciei, urmându-l. A greşit trecând Lopadul. Dacă nu-l trecea, istoria acestei părţi a Europei câştiga o sută, ori două sute de ani, într-o zi de luptă.

— Taci, Theodosie… Îi văd!… Cât este ceasul?

— Două, măria-ta.

— Două!… Ce sete mi-e şi ce negură s-a lăsat, Theodosie, peste sufletul meu. Theodosie Rudeanu îşi

face trei cruci mari, pravoslavnice. Dincolo de norii de fum negru care învăluie artileria, pe un fir de vale coborând din păduri, mult în stânga oştirii, vede pelerinele scurte şi negre ale muschetarilor imperiali. Iată-l pe Basta cutezând. Muschetarii din faţă poartă crengi şi frunzare după care se ascund. Firul de vale coboară nevăzut de la aripa lui stângă, acoperit de câţiva stejari vechi, pe sub tăpşanul unde stă în coloane călărimea lui Petre Odobaşa şi trecând pe sub muchia unde sunt aliniaţi archebuzierii aripei stângi, ajunge în flancul artileriei lui Mantovano, într-un bunget de gorunişte, acum acoperit de fumul câlţos al salvelor. Basta vrea să-i smulgă artileria, singura lui putere adevărată de când a părăsit râpele Lopadului. Cutezător Basta.

— Marcule!… Zboară la Odobaşa. Să-i spulbere pe muschetari.

— Dacă Basta îl loveşte pe Odobaşa, cu ce-l aperi, măria-ta?

Cine l-a întrebat? I se bate pleoapa dreaptă. Cu ce-l apără pe Odobaşa?

— Cu binecuvântarea mea, Marcule!… Du-te!

Se minte. Nu-şi poate intra în pielea pe care i-o hărăzeşte destinul. Era el însuşi, înaripat şi viu şi fremătător, cu harul curgându-i în cuget, atunci când ducea strălucitoare nădejdea împotriva jugului turcesc. Acela a fost el, prin destinul lui. Cum îi ţâşneau fierbinţi şi adevărate, colcăind de adevăr, vorbele cu care-şi înaripa oştenii. Şi ce mut stă aici şi ce lăpădat din sine însuşi şi ce străin de clipa aceea pe care-o aştepta, a dăruirii de sine, când îşi smulgea sabia şi se avânta în luptă, temeinicindu-şi vorba cu fapta… «— Cine eşti, Mihail», se-ntreabă înfiorat, temându-se cumplit de timpul pe care l-a mânat din urmă cu sabia, de timpul pe care l-a gonit înaintea timpului şi care, într-un fel l-a scos din vreme şi din timp.

Umăreşte cu ochi mort pornirea la şarjă a călăreţilor lui Odobaşa care coboară vâlceaua la trap întins, scoţându-şi săbiile şi chiuind. Totul se petrece în afara lui. Vede ca prin pâclă o altă cavalerie, împlătoşată, tâşnind în marş-marş dintr-o limbă de făget uşor atins de frigul nopţilor.

— Silezienii lui Melchior Rottowitz, craiule, spune cineva într-o limbă necunoscută.

— Doamne, apără-l pe Odobaşa, şopteşte Theodosie Rudeanu.

— Unde sunt muschetarii, Theodosie?!

— Au dat dosul, doamne!

— I-a spulberat Odobaşa, măria-ta.

— Du-te, Stoichiţo şi porunceşte archebuzierilor să tragă în ei dat a se apropie de tunuri.

— Să-l vestesc pe Mantovano?

— Ba! Întoarce-te… Am lipsă de tine aici.

Rottowitz?! Ce-nseamnă un Rottowitz pe lângă sălbaticii bey ai spahiilor şi spahioglanilor? Înseamnă aceste trei coloane de oţel care-l împresoară pe Odobaşa. Cine este Odobaşa? Lănci frânte, un cal alb gonind năpraznic, cu un împlătoşat cocârjat pe coama lui, strigăte, zăngănitul fierului ciocnit pe fier, apoi strigătul sugrumat al lui Theodosie:

— L-au răzbit, doamne!

Salvele dese ale archebuzierilor lui. Apoi, ţâşnind din fumul gros, negri ca diavolii, cu săbiile ridicate, muschetarii imperiali. Cete mici de muschetari sărind pe tunurile lui Mantovano. Tâşnind din fum, ca să dispară în fum. Răcnetele de moarte ale săcuilor din straja artileriei. Un spasm de moarte învăluit în clăbuci de salpetru, sticletul lăncilor şi-al săbiilor, detunăturile fulgerate ale muschetelor, ramăt, fugari fără arme ieşind din iadul de la artilerie, caii de la atelaje gonind nebuni, târând după ei harabalele cu ghiulele, cavaleria lui Odobaşa întorcându-se la galop în spatele

archebuzierilor, urmărită de cuirasierii lui Rottowitz şi Mantovano călare pe un cal înaintaş, târând după el un tun de câmp, urmat de alţi artilerişti, fără coifuri, unii însângeraţi, alţii cu mundirele rupte, călărind pe deşelate şi aducând la galop câteva tunuri, – trei, opt, douăsprezece, numără tare Theodosie Rudeanu – apoi o salvă trasă din iadul de fum care cade asupra archebuzierilor lui din aripa stingă, răsturnându-le rândurile. Strigătele de victorie ale muschetarilor. Un steag imperial, alb cenuşiu, cu vulturul bicefal din aur tâşneşte deasupra clăbucilor de fum. Un muschetar uriaş urcat pe ţeava unui tun, i se văd doar umerii, parc-ar pluti deasupra unui nour, îşi scoate pălăria şi-l salută strigându-i ceva.

Răpăit nebun de tobe. Sunetul aspru al trâmbiţelor. Aripile lui Basta, coloane de călărime şi pedestrime cuirasată, de archebuzieri şi muschetari înaintează în pas viu cu toate steagurile desfăşurate.

*

Şi iarăşi timpul. Timpul lui nemilos strivindu-l în şa, smulgându-i unele după altele toate firele în care ţinea ţesută oştirea asta aproape necunoscută. Din spatele cavaleriei lui Rottowitz iese la şarjă călărimea nemeşească a lui Chiaky. O urmăreşte cu ură zăcută punându-se la galop. Vede lăncile grele, vopsite roşu, ori în dungi albe şi verzi, le vede plecându-se pentru împuns. Vede nemeşii vârâţi în armuri, – caută înfrigurat semnele heraldice, nu se disting de aici, vrea să ştie cine este sub armura albăstrie şi sub coiful cu panaş violet, icneşte în el când nemeşii izbesc într-un gol dintre archebuzieri şi regimentele lui Peter Domokos, îl suduie urât pe căpitanul archebuzierilor, apoi vede călărimea catafractă a lui Máko căzând pe flancul călărimilor lui Domokos, superbă în armuri, cu escadroanele aliniate scăriţă în scăriţă, îşi aduce aminte de Otani, şi-l aduce aminte pe Máko la

Şelimbăr şi-l podidesc lacrimile. Nu are ce repezi în spatele catafracţilor şi al neamişilor lui Chiaky. Flancul cavaleriei duşmane i se arată ispititor şi el nu are aici roşii de ţară şi nici călărimea sârbească a lui Baba Novac şi nici măciucaşii lui Stroe Buzescu şi nici călărimea nebună a Băniei condusă de hirsutul ei vel ban Calotă Bozianu. Strigă dintr-o dată:

— Marcule!

— Poruncă.

— Marcule trăzneşte-i pe vale… Ha!… Uite-i cum se lasă cu aripile goale. Marcule!

— Cu ce, măria-ta?

Se răsuceşte fulgerător în şa. Curtea, câteva sute de săbii, râpele Lopadului în spate şi glotaşii. Pâlcuri de bărbaţi cumpliţi la vedere năvălind spre cele două aripi ale lui, tâşnind parcă din râpele Lopadului, învârtind săcurile şi coasele şi îmblăciile de luptă şi ghioagele de fier, urlând *vighiaz* şi *moarte*, o învălmăşală de căciuli buhoase şi pălării ungureşti şi dulăi cu ragile bătute-n cuie ţinuţi de funii, dulăi sângeroşi de pe la stâne asmuţiţi cu sudălmi cumplite, tot viarmătul gloatelor lui tăbărând mai ales asupra locului unde săcuii lui Domokos răresc neamişii, trăgându-i din şei cu cârligele ca să le împlânte cuţitoaiele în gură şi-n ochi, prin vizierele lucrate la Florenţa în cizelură fină. Dincolo de Lopad, departe pe drumul Alba-Iuliei, un nor greu de praf, sticletul soarelui în fierul unor suliţe şi din ce în ce mai limpede un steag de călăreţi venind la goana goanelor. Dumnezeule! Pe tot pământul ăsta numai roşii de ţară pot călări aşa… Dumnezeule mare! Poate fi straja întâia din oştile Ţării. Închide ochii. Îşi simte pleoapele grele… De plumb… Se roagă cu disperare să fie călărimea lui Matei ot Brâncoveni. Dumnezeule, auzi-mă! Adu-mi-i pe-ai mei Împărate ceresc, pe-ai mei pe care i-am pedepsit cu uitarea mea, pe-ai mei Mărite, pe-ai mei!… Şopteşte «pe-ai

mei», mai mult bolboroseşte, ştie că este o nebunie, că numai în zbor ar putea răzbate peste munţi, se lasă copleşit de nădejde, îşi face cruce şi când deschide ochii steagul de roşii goneşte spre Lopad şi prinţul Marcu îi strigă aproape la ureche:

— Porunci, măria-ta!

Obrazul prinţului scăldat în sudoare este tot numai zâmbet. Se-ntoarce spre aripa stângă. Ah, vitejii Odobaşa şi Domokos, ah săcuii pedeştri şi călări şi oştile Ineului cum au înghiţit călărimile şi cum le decimează la sabie şi ce viarmăt de moarte este acolo unde-au năvălit iobagii. Un iobag şchiop aleargă peste câmp spre locul unde stă curtea. Ţine în ţăpoaie un cap bălai, cu mustăţi prelungi, ţopăie şi cântă ceva. Iobagul se frânge pe spate. Se aude o detunătură. Iobagul cade într-o rână. Îl vede zvârcolindu-se să ajungă la capul bălai.

— Ce porunci, Marcule?

— Numai acum se mai poate, măria-ta, şopteşte Marcu.

Se ridică în scări. Cuprinde tot câmpul de luptă. Aripa stângă a lui Basta n-a ajuns cu toată tăria la aripa lui dreaptă unde Baba Novac în pelerina lui roşie goneşte spre flancul pedestrimilor austriece în fruntea călăreţilor făgărăşeni şi hunedoreni. Se vede limpede că regimentele de archebuzieri (recunoaşte steagurile lui Prunitz, apoi vede cavaleria lui Rogoszi pe caii ei negri şi la flancul stâng trupele căpitanului Valentin Prepostvari) vor fi lovite de Baba Novac înainte de a putea trage cea dintâi salvă şi că pentru călărimea lui Rogoszi iscusitul lui căpitan ţine călărimea neamişilor de ţară care se strecoară la trap prin limba de pădure care dă în malul Murăşului.

— Ia curtea, Marcule şi cazi în spatele lui Chiaky. Adu-mi capul lui.

Îşi muşcă buzele. Vorbise Varvara Szuki… O caută

din priviri. Aproape să n-o recunoască sub coiful uşor cu viziera ridicată, îi zâmbeşte… O salvă puternică… O răsuceşte pe Fatima pe loc… Uitase!… Răcnetele de moarte ale iobagilor. Zeci de iobagi sfârtecaţi de ghiulele. Zeci de archebuzieri seceraţi din rânduri. Se cască un gol în oştile Ineului. A doua salvă smulge din şei săcuii lui Domokos. Îşi sfâşie cu dinţii gulerul de mătase răsfrânt peste platoşă.

— Înapoi, Marcule, urlă… Înapoooi!

Diavolii de muschetari au acolo cel puţin optzeci de tunuri… Optzeci de tunuri pe care le descarcă în salvă de baterii asupra nefericitei lui aripi stângi. Prinţul Marcu conduce garda înapoia drapelului. Ar fi fost nebunie deşartă şi vană să-şi ucidă garda trimiţând-o în salvele nimicitoare ale propriei lui artilerii. Atunci cunoaşte nebunia neputinţei. Urletul interior al neputinţei. Al urii fără de margine împotriva lui însuşi. Nebunia neagră a disperării. Furia oarbă a conştiinţei că a greşit. Că s-a lăsat prins în cursa lui Basta. Îi ies spume pe buze. Se stăpâneşte. Încleştează arcul şeii până simte fierul îndoindu-se. Se stăpâneşte până la mortificarea de sine. Stă nemişcat în şa şi se stăpâneşte. Se stăpâneşte până simte că leşină. Se stăpâneşte până simte că moare. Apoi aude tropote. Apoi aude un glas uşor gâjâit spunând intr-o limbă repede şi ardeiată şi plină de mierle şi de foşnetul luncilor şi de cântece de alean:

— Să trăieşti, măria-ta! Sunt hotnogul Radu Ozun de la Rotunda, ăla de-l dăduşi pe răzătoare când fu cetaş… Mă repezi căpitanul Matei ot Brâncoveni să-ţi ştiricesc că intră leahul în Moldova şi-ajunse de vale…

Deschide ochii să-l vadă pe limbut. Mic în şa, smead, cu ochi repezi, cu căciula de roşu năduşită, el tot năduşit şi cu ochi ageri care pricep totul. Care-au priceput totul. Se-nfoaie-n bojoci. Îi trage cu ochiul neruşinatul şi strigă că oştile măriei sale Pătraşcu sunt

gata de luptă şi alte minciuni neruşinate, veşti de la Buzeşti şi de la Bănie, ca şi când toate oştile pe care le înşiră fără sfială ar fi acolo, la o fugă de cal, gata să-l spulbere pe Basta numai când el, hotnogul de la Rotunda ar da chiot.

Aude strigătele fără sfială ale călăreţilor din gardă. Îi aude pe senatori întrebând ce spune oşteanul venit din Ţara Românească. Se tălmăcesc într-o clipă spusele hotnogului Ozun. Şi tot în clipă se răstălmăcesc. Ştie că dorinţele şi nădejdile lor într-o oaste de ajutor au devenit aievea. Se strigă bărbăteşte… Un trâmbiţaş sună: «*îmbărbătaţi-vă, iată domnul nostru ne vine în ajutor*». Atunci vede prăpastia în care-l târăşte singurătatea…

— Nu răzbirăm peste munţi, măria-ta, şopteşte hotnogul acela de la Rotunda de lângă Caracăl, sat moşneşesc, ţapăn şi căpăţânos, în hotar cu moşiile lui de la Plăviceanca şi Studiniţa. Veşti rele de la Dunăre, doamne. Se astrâng spahiii la Plevna. Îi văzui cu ochişorii mei, că mă repezi în iscoadă căpitanul Matei ot Brâncoveni… Mă tem că se mişcă zăvozii de-i ţinuşi cu ragilă la gât.

— Cine ţi-a spus-o?!

— Se vorbeşte între roşii, doamne. Ne temem.

— Pentru cine, hotnogule?

— Pentru noi, prin măria-ta!

Blestemat hotnog care l-a năvălit cu lumea lui veche şi adevărată, smulgându-l din iadul de vaere şi bubuituri al Mirăslăului.

— Stai lângă mine şi veghează-mă.

— Odată cu viaţa, doamne. Da’ grăbeşte-te că vin leşii şi turcii, doamne.

Hotnogul spune asta ca şi când ar spune că vine ploaia. Îşi trage sabia… Una veche, cu gura ştirbă. Scoate gresia de la tureatcă ţâţâind prin strungăreaţă. Se apucă inimos, să şi-o ascută.

— O stricai pe-un lup de sas, spune şi-i zâmbeşte dulce.

Atunci vede cavaleria lui Rottowitz şi Máko ieşind la galop dintre archebuzierii lui decimaţi de ghiulele. Tot atunci îl vede pe Petre Odobaşa căzând din şa străpuns de trei nemeşi având la coif panaşe aidoma. Se-ntoarce spre aripa dreaptă, singura nădejde. Baba Novac să ocolească artileria şi să cadă pe Rottowitz... Baba Novac!... Unde este Baba Novac? I se chirceşte inima. Şi-o aude bătându-i în gât. Sub frunte. Vuindu-i în urechi. Pelerina roşie înconjurată de husari şi archebuzieri imperiali. Trei regimente imperiale, cu morion, cu pichierii pe flancuri, răsar în flancul aripei lui drepte, îndreptându-se spre Murăş. Liniile de archebuzieri imperiali îi vânează iobagii. Aripa stângă dă înapoi. Aripa dreaptă dă înapoi. Nu are nicio linie a treia pe care s-o zvârle în luptă. Nu are nici temeiul din urmă, puterea oştirii, rezerva pe care s-o zvârle acolo unde luptătorii sfârşiţi sunt gata să îngenunche. Nu mai are nimic în afara conştiinţei dezastrului, de care numai el singur este vinovat. Numai orgoliul lui nemăsurat este vinovat. Copleşitor, într-o fulgerare de-o clipă are imaginea dezastrului aici şi dincolo, peste munţi, de unde-l înconjoară Zamoyski şi turcii. Numai atât să fi putut trăi visul lui, *Magna Valachia?!*

*

— Înapoi, vitejilor! La luptă, vitejilor!... Înapoi! În rânduri! Vă pierdeţi viaţa! Onoarea!... Viitorul!... Înapoi!

Nu-şi mai aude glasul. Aude doar răcnetele «La moarte», horcăitul muribunzilor, ura cumplită strigată cu mii de glasuri de iobagi împotriva stăpânilor şi alte mii de glasuri de stăpâni urlându-şi ura împotriva slugilor înarmate şi cutezătoare. Aude salvele archebuzierilor şi muschetarilor imperiali, din ce în ce mai repezi şi ordonate. Aude galopul cavaleriei

imperiale la amândouă aripile lui date peste cap. Se pleacă din şa asupra unui stegar săcui care ridică spre el obrazul schimonosit de durere pe care-i curge ochiul scos de o lovitură de spadă. Îl lasă. Pune pinten. Se repede într-un vălmăşag de călăreţi şi pedestraşi săcui care aleargă spre Lopad.

— Înapoi, vitejilor, strigă, tăindu-le calea.

Un hotnog atletic îi arată ceva cu vârful spadei. Îl vede pe bătrânul Peter Domokos, fără coif, cu pletele albe zbârlite, cu cuirasa plesnită rânduind cetele săcuieşti pe spinarea unui colnic străjuit de trei goruni vechi, noduroşi, cu crengile răsucite şerpeşte.

— Măria-ta, fugi!

Se-ntoarce spre prinţul Marcu rânjind rău.

— Aşa crezi tu că este bine, Marcule?

Rămâne năucit în şa. N-a auzit niciodată plumbii vâjâindu-i pe lângă coif. Îi aude acum, îndârjiţi, sfâşiind văzduhul, dumicându-l, căutându-i cuirasa şi inima. În clipa aceea nebună când trompetele şi tocsinele săcuieşti cheamă sub steaguri, în clipa aceea tragică şi moartă, când vede pelerina roşie a lui Baba Novac târâtă de valul fugarilor tălăzuit spre râpele Lopadului, în clipa aceea sfâşietoare când aripa stângă se destramă, în clipa aceea se pietrifică în şa, într-o luciditate atotcuprinzătoare. Vede garda aliniindu-se în spatele stegarului. Stoichiţa din Strâmba îşi lasă nazalul. Theodosie îşi ţine lama săbiei pe coama iepei Lillith. Dionisie Rally Paleolog îi şopteşte ceva monahiei războinice şi preafrumoase. Vin la galop căpitanii Tahy şi Buday. Lui Buday îi lipseşte un cotar al armurei. Bodony abia se ţine în şa. Are cuirasa străpunsă. Îl sprijină doi călăreţi care strigă după hirurg. Senatorii îşi trag spadele uriaşe. Scutierii le cercetează legăturile armurilor.

— Pentru onoare, craiule, spune un glas înfundat, de sub una din vizierele lăsate.

— Pentru onoare, cavaleri, strigă răguşit, înţelegând până la fund tot ce pierd aceşti căpitani ardeleni şi urmaşii lor, tot ce pierd aceşti senatori şi neamişi credincioşi, tot ce-au pierdut gloatele de iobagi şi călărimea neamişilor de ţară.

— Pentru onoare, repetă…

Vede un escadron de reiteri trecând la galop pe stânga, în vreme ce un alt escadron, de cuirasieri, încearcă să-l înconjoare pe dreapta. Vor să-l prindă aici, pe câmpul de luptă. Ofiţerul de reiteri silezieni călăreşte la câteva lungimi de cal în faţa escadronului. Îşi roteşte sabia, strigă ceva, călăreşte drept în şa şi are un cal înalt, roib, plin de spumă. Reiterii sunt înaintea cuirasierilor, care greoi în carapacile lor, gonesc în zgomot surd şi hârşâit de oţel frecat pe oţel. Acum! Pune pinten sălbatic. Fatima se dezlănţuie în galop de pe loc.

— Pentru onoareee, urlă slobozindu-şi toată ura adunată astăzi pe câmpul Mirăslăului. Nu mai aude plumbii. Nu mai aude decât aerul despicat de sabie. Nu se mai aude decât pe el. Pofta de a ucide şi gândul tăios că trebuie să se întoarcă în Ţară. Că aceştia de aici trebuie să ştie cât costă curajul de a-l ataca pe Mihai vodă şi cum plăteşte Mihai vodă pe câmpul de luptă. Ofiţerul de reiteri are bărbiţă bălaie. I se bulbucă ochii albaştri. Îi vede zvâcnetul sângelui din obraji, îi vede buzele tremurând, vede tăunul înfipt în grumazul roibului, apoi îl loveşte fulgerător cu vârful săbiei în beregată, trage sabia în jos şi garda o înfige în ochiul unui alt reiter înfiretat care-l ia din stânga, neghiobul. Simte oasele obrazului pocnind. Peste umăr. Sabia vibrează. Cerbicia omului se frânge. Reiterul duhnind a pipă şi argint viu cade din şa peste cap. Altă lovitură. Şi alta. Stoichiţa luptă în dreapta. Theodosie luptă în stânga. Hotnogul Ozun din Rotunda îl apără de la spate. Garda răstoarnă escadronul de reiteri. Dincolo

de ei o sută de paşi plini de hoituri şi linia ameninţătoare a unui regiment de archebuzieri, cu archebuzele sprijinite pe furcheţi, gata de tragere. O cabrează pe Fatima.

— Măria-ta, strigă Theodosie.

Râde. Ameninţă archebuzierii cu sabia. O răsuceşte pe Fatima. Porneşte în goană spre coada escadronului de cuirasieri, care pornit în marş-marş izbeşte o companie de muschetari răsăriţi nu se ştie cum sub colnicul pe care stătuse cu garda cu câteva clipe înainte. Îi vede pe Tahy şi Buday urmaţi de câteva zeci de călăreţi în uniforma roşie a Cetăţii Lipovei căzând pe spatele muschetarilor. Recunoaşte muschetarul uriaş care l-a salutat cu spada cocoţat pe unul din tunurile lui. Poate pe *Rodholfus*. Se vede dintr-odată înconjurat de vârfurile de suliţă. Sunt roşii de ţară veniţi cu stegarul Ozun. De unde-au răsărit?! Ei şi câteva zeci de cazaci conduşi la galop de căzăcelul din Orheiu, Andrei Bujeniţă. Unde este Dionisie Rally?… Unde este prea frumoasa monahie? Ah, Dionisie Rally! … Călăreşte nebun spre steagurile imperiale prin nourii grei de salpetru şi pucioasă. Prin clăbucii salvelor de artilerie trase în nu se ştie cine. Poate în săcuii lui Peter Domokos intraţi în rânduri pe coama aceea de deal, care într-un fel îi apără spatele şi flancul stâng. Unde călăreşte Dionisie Rally? Spre ce destin? Nu vede steagul *Magnaei Valachiae?* Dionisieee!… A strigat el? Au strigat buzele lui? A strigat tinereţea? Visul arhonţilor? Bizanţul? Au strigat nopţile din Bimbirdirek şi visele şi fascinatoria nebunie de-atunci?! Cel dintâi cuirasier. Locul unde coiful se prinde de platoşă. O bucată de guler valonez. Apoi lovitura scurtă de sabie. Şi sângele. Şi durerea surdă. Putea şi acesta să moară în lupta aceea homerică pe care a dat-o turcilor în numele libertăţii.

Îi este silă de el. Suliţele roşiilor răstoarnă patru

cuirasaţi. Se face pârtie. Theodosie Rudeanu stropit de sânge.

— Să fugim, doamne, spune livid şi-i clănţăne măselele.

Alte glasuri:

— E loc slobod, doamne.

— Ne înconjoară.

— Măria-ta, fugi!

Alt regiment de archebuzieri. Fuge cu pichierii în linie să închidă ieşirea la Murăş. Companiile de valoni ies din nourii de fum, venind în pas viu, cu steagul lui Basta în vântişorul de seară care-i aduce în nări miros de sânge şi praf de puşcă, de cai morţi şi pământ răscolit de ghiulele. Garda sparge escadronul de cuirasieri. Tahy goneşte pe urma muschetarilor care fug iepureşte. Se ridică în scări. Nu-i vine să-şi creadă ochilor. Trei linii dese de archebuzieri în stânga, alergând spre el. O masă compactă de archebuzieri în dreapta. Companii care vin asupra lui, în pas viu. Companii care mărşăluiesc spre Lopad. Şi nemeşimea. Armurile strălucind acolo, spre colnicul unde s-a înfipt Peter Domokos. Unde este Peter Domokos?

— Looc!

Peter Domokos. Fără coif. Plin de sânge. Crunt.

— Fugi, doamne, nădejdea noastră!... Fugi şi roagă-te pentru noi! Fugi şi întoarce-te la noi! *Amen!*

— Petre!

A vorbit el? Peter Domokos îl priveşte din lumea aceea a nefiinţei, ori a fiinţei celei veşnice, lume pe care-o cunosc doar războinicii la ceasul cel mare şi cumplit al dăruirii. O ştie. O lipeşte pe Fatima de armăsarul lui Peter Domokos. Fatima nechează duios. Armăsarul îşi freacă fruntea de grumazul iepei. Îl îmbrăţişează pe bătrânul războinic săcui.

— Iartă-mă, Petre, îi şopteşte şi-l sărută pe gură... Şi-ţi zic ţie, bogdaproste!

Se rupe de Peter Domokos. Se sfâşie, rupându-se de Peter Domokos…

— Stegar, strigă.

— Măria-ta, bâlbâie Theodosie Rudeanu.

Îi vede. Tot câmpul Mirăslăului plin de oştile lui Basta, înconjurându-l. Un valon înalt, călare pe un cal alb îi face semn să-şi predea sabia.

— Stegar! bubuie şi peste tot câmpul de luptă îşi aude ecoul glasului.

Stegarul a înţeles. Pleacă hampa steagului *Magnaei Valachiaei*. El taie mătasea de lângă hampă cu o singură lovitură de sabie. Îndeasă mătasea moale şi foşnitoare sub platoşă. Apoi totul se prăbuşeşte sub nebunia dezlănţuită a furiei. Valonul izbit în morion cu garda, pichierii pe care-i amestecă Fatima cu ţărâna, capetele muschetarilor retezate cu sabia şi-n el tot, strigătul:

— La Făgăraş, vitejilooor!… La Făgăraş!…

Nu vede decât obraze biciuite de spaime. Un călăreţ măreţ pe cal cu armură de cap. Sabie… Trei reiteri arătându-i spinările. Râde. Pinten. Trece în zbor peste un morman de hoituri. Fum. Plumbii vâjâindu-i pe la urechi. Un cazac fugind pe jos. Îşi scoate piciorul stâng

din scară. Îi întinde trăgătoarea. Cazacul se prinde de scăriţă, din goană. Îi râde cu toţi dinţii. Aude ropotul gărzii. Aude ropotul senatorilor. Lillith blestemata nechează prelung. Marcu răstoarnă un pedestraş rătăcit. Stoichiţa arată ceva cu sabia şi el o îndreaptă pe Fatima spre cel din urmă pichet de archebuzieri austriaci care aleargă să-i taie calea spre Lunca Murăşului. Afurisitul de cazac sare pe crupa Fatimei. Dracul de cazac sare de-acolo în şaua lui Andrei Bujeniţă. Ştie că are în jur cel puţin o sută de săbii bărbate. Archebuzierii se opresc în linie. Înfig furcheţii. Treizeci de paşi. Zece. Sabie. Capul ofiţerului despicat de sub frunte. Trupurile acelora sub copitele cailor. Urlete de moarte, care i se înfig în măruntaie… Goană… Lunca. Îl izbeşte mirosul de luncă în septembrie. Malul râpos. Jos, mult sub mal, dolia adâncă, apele verzi şi lucii şi rotitoare. O mierlă în liniştea care-i înfundă urechile. Pinten. Fatima se aruncă în gol. Plutire ca într-o desprindere. Plescăitul apei. Răcoarea apei, dulce şi dezmierdătoare şi odihnitoare ca moartea. În stânga. În dreapta. Peste tot plescăitul cailor împinşi în Murăş. Malul de dincolo plin de oameni în arme. Ridică sabia. Îi curge apa prin mânecă, pe piept. Simte apa în cizme, sub cuirasă, pe umeri… O sotnie de cazaci. Răstopcea. Pelerina roşie… Baba Novac… Iobagii… Îngenuncheaţi pe mal. Un cântec. O tângă prelungă, un vaer plin de spaime, un bocet legănat şi sfâşietor. Fatima ţăcăne prundul. Se îndreaptă în şa. Curge Murăşul din el. Scoate steagul de sub cuirasă. Nu ştie cum îl scoate. Nu ştie cum îi înfige vârful săbiei în ciucurele din fir. Cum îl ridică deasupra capului. Cum iese la trap pe malul unde-l aşteaptă Baba Novac, Răstopcea, cazacii şi ce a mai scăpat din gloatele lui. Din mucenicii lui.

— Peter Domokos, doamne, abia şopteşte Baba Novac.

O întoarce pe Fatima. Lunca Murăşului s-a umplut de călăreţi. Archebuzierii imperiali coboară în pas viu spre mal. Umbrele sălciilor străvechi cad verzi, pe apele lucii. Dincolo de luncă, dincolo de vărsarea Lopadului, sus pe colnic, plutesc în nourii de fum steagurile săcuieşti ale lui Peter Domokos. Stau neclintite acolo, ca o chemare bărbătească, se aud salvele de artilerie, se văd ghiulelele înroşite zburând spre zidul acela de oameni, se văd rândurile de archebuzieri pornite la asalt, apoi tot colnicul se umple de clăbuci de fum, de scăpăratul sutelor de archebuze săcuieşti, un guler de flacără strânge colnicul şi imperialii se rostogolesc la vale, văzuţi de aici, ca nişte păpuşi de lemn şi iarăşi steagurile lui Peter Domokos înfipte în cerul de silitră, şi iarăşi chemarea aspră a tocsinelor săcuieşti, apoi o linişte adâncă, o linişte cutremurătoare care i se sparge în obraz, galopul unui cal, un ofiţer într-o cuirasă argintată care-şi scoate morionul, acolo, pe malul celălalt, salută cu spada şi strigă în italiană:

— Excelenţa sa generalul Basta întreabă care este dorinţa voievodului Michael... Sunt generalul conte Tomaso Cavriolo, care a avut onoarea să atace artileria segnioriei voastre.

Închide ochii. Îi tremură barba udă. Îi este frig. De moarte. O osteneală de moarte îi curge prin măduva oaselor.

— Cer generalului viaţa vitejilor care se bat acolo sus!... Să se întoarcă la casele lor, liberi, fără să li se ia armele şi steagurile.

— Aveţi cuvântul meu de onoare, monsegniore, că voi obţine aceasta, pentru onoarea armelor imperiale... Generalul vă întreabă, în numele sacrei majestăţi romane, dacă după ce v-aţi apărat onoarea cu atâta ardoare, nu doriţi să-mi predaţi sabia?!

O întoarce pe Fatima. Soarele scapătă dincolo de coamele domoale, albastre-aurii ale munţilor.

— La Făgăraş, spune, nu ştie dacă le-a spus-o celorlalţi, ori şi-a spus-o numai sieşi, i se aşterne o pâclă grea peste ochi, şi-i simte împăienjeniţi, îşi muşcă buzele şi ascultă sfârşit cântecul pe care-l cântă cu voci de bas cazacii orheeni ai lui Rostopcea:

— Hei, voinicul a văzut înflorind mălinul.

E ud, îi este frig, cumplit de frig şi ca printr-o somnie de moarte ascultă glasurile lui Theodosie şi Stoichiţa numărând oştenii din mers şi poruncind intrarea în rânduri. Cineva i-a desprins steagul *Magnae Valachiei* de pe sabie… Se cufundă în sine păstrând pe retină imaginea hotnogului din Rotunda care călăreşte în faţă, cu steagul *Magnaei Valachiaei* la suliţă, în vreme ce ţăranii din Maros Gombos, cu bătrânii, muierile şi copiii îngenuncheaţi în marginea livezii, se tânguie bătându-se cu pumnii în piept.

Apoi pogoară înserarea şi el se pribegeşte din sine ducându-se la soborul de pe Ciucaş să plângă la picioarele *Leului* şi să se mărturisească *Marelui Războinic*. Dincolo de Maros Gombos sclipesc stelele. Pe catifelele reci ale nopţii de septembrie tâşnesc roşii focurile de tabără ale armatei imperiale. Se aud greierii. Tropotele cailor.

— Domokos, şopteşte.

Nu-i răspunde nimeni. Noaptea îi curge grea în suflet. Călăreşte sub stele, atât de pustiit de sine, încât îngână cu buze moarte cântecul de mult stins al orheenilor.

«Hei, voinicul a văzut înflorind mălinul!»

Cântă şi poate plânge sub ţundra de oaie pe care i-a aruncat-o pe umeri Simion. Ţundra miroase a zăr şi a fum. El îşi aduce aminte de Andrei Báthory. De Şelimbăr. De Stanca şi Velica. De Tudora, ibovnica. De stelele care licăre mângâioase acolo sus, în tăria bolţii, în recea şi nepământeana nedurere şi nebucurie. Acolo sus în oglinda nepărtinitoare a bucuriilor şi nădejdilor,

a pohfalei şi iată, a nimicniciei lui. Aude tropotele ostenite ale cailor. Îi este cald sub ţundră. Tace de câteva ceasuri. Tace tocmai acum, când toţi aceştia, binecredincioşii şi vitejii îi aşteaptă glasul bărbătesc, de domn şi căpitan.

— Hotnogule Ozune!

Se sperie Fatima de glasul lui. Se sperie Lillith.

— Poruncă!

— Baba Novac. Orânduie străji. Facem tabără până la miezul nopţii. Haide! Stoichiţă. Theodosie... Hei, oştenilor!

O îndeamnă pe Fatima. O bate pe grumaz. Se smulge din el. Nu-şi aparţine. Este al lor. Al celor învinşi astăzi. Învingători de atâtea ori până astăzi. Se întoarce pe lângă rândurile gărzii. O pune pe Fatima în buiestru. Sunt acolo rânduri de călăreţi făgărăşeni şi hunedoreni. Sunt moţogani în sarici şi cazaci şi dragoni, sunt târgi purtate între doi cai, sunt boi mari ungureşti de pustă care trag telegi, sunt căruţe cu iobagi şi vivandiere şi dintr-odată toată noaptea devine sonoră, se aud tropote în noapte spre Sînbenedict şi Fărău şi Gâmbuţ, se aud strigăte şi chemări curioase şi semne de recunoaştere lui necunoscute, îşi spune că s-au trezit pământurile Cetăţii de Piatră, apoi se aprind facle şi focuri pe colnice şi întunerecul începe să licăre şi fâşii ciudate de lumină îi înconjoară oastea, pentru că întunericul se deşartă în oastea lui cu cete de pedestraşi şi de călări ieşite din nefiinţă şi este un murmur şi un foşnet şi sunt glasuri buhoase care-l cheamă pe baci Bălborea, ori pe Ferencs Miklos, s-o ia cu călăuzii spre Cetatea de Baltă, unde s-a tras căpitanul Pangratie Segneyey şi-l aşteaptă pe măria-sa craiul şi toate foşnetele astea trec în el înfiorate, pline de o sevă necunoscută, apă vie limpede, vorbeşte umbrelor gheboşate în şei, ori grămădite în căruţe, se aprind făclii şi totul i se pare un basm fantastic, în care

el renaşte de-o mie de mii de ori, strigându-i pe unii pe nume, vorbindu-le lacom, vărsându-se în ei, cum ei se varsă în el şi-atunci îşi ridică din nou privirile spre cerul înstelat, lăsând să-i curgă pe obraz lacrimile tămăduitoare, lacrimile binefăcătoare, lacrimile omeneşti de după Mirăslău.

18 septembrie leat 1600, la miezul nopţii, pe drumul de codru al Cetăţii de Baltă.

CAPITOLUL DOI
ISTORIE

1

Jocul habsburgului a fost jucat magistral. La câteva zile după Mirăslău, în 22 septembrie, sacra majestate romană îi semnase diploma de guvernator al Transilvaniei. Diploma pe care-o călcase Basta în picioarele cailor, întorcând Transilvania nu spre Sfânta Ligă şi ideea creştină, ci spre Sigismund Báthory şi *statu quo*-ul impus de politica prootomană a lui Zamoyski.

> ...*nu m-am luptat aşa cum mă obişnuisem s-o fac cu duşmanul meu firesc, aprinzând cu cuvintele şi pilda mea însăşi în luptă şi înfruntând cel dintâi asalt duşman; ci văzând oaste creştină mişcat de milă şi ca să nu se verse din pricina nestatorniciei câtorva ticăloşi sângele creştin, n-am stat după obicei în faţa întâii loviri, ci m-am retras, nu doar că n-aveam atâta putere sau că-mi pierise inima, ci fiindcă-mi era groază să mânjesc cu sânge creştin sabia care băuse odată din belşug sângele vrăjmăşesc... Şi nici nu se cuvenea să mergem împotriva domnului meu*...

Să fi fost acesta temeiul înfrângerii de la Mirăslău? Sau numai acesta? Semnează. O mână gălbuie cu degete lungi pline de inele intră în pata de lumină a sfeşnicului. Picură ceară roşie pe hârtia uşoară, de Genova. Degetele lui Theodosie. Degetele care-au picurat ceara peceţilor domneşti pe mai toate actele domniei lui. De ce nu este aici Stavrinos şi de ce nu este Balthazar Walther cel tânăr, silezianul, cărora ar

vrea să le mărturisească gândurile?! Simte nevoia confesiunii. A spovedaniei. Îl uluieşte dărnicia oamenilor Cetăţii de Piatră. Au ieşit din ţarini, ocrotindu-l la Alba-Iulia şi Sebeş sub zidurile Sibiului, unde-l aştepta Radu Buzescu cu oştile Loviştei, Mehedinţiului, Băniei, Gorjului şi Argeşului. S-a-ntrebat atunci, sub zidurile Sibiului răsculat, de ce-a trebuit Radu Buzescu să-i proptească turnurile şi contraforţii? De ce nu l-a ocolit şi de ce n-a venit la Mirăslău? I-a spus-o Mihalcea Karatzas, care la Mirăslău s-a bătut alături de gardă. Buzeştii îl voiau numai pentru ei, în Ţara Românească. Alungat din Transilvania cu arma, îl aşteptau să-l ocrotească acasă. Atâta este cuprinderea Buzeştilor. Poate atâta este însăşi cuprinderea timpului său. Cine-o poate şti?!

— De ce umblaţi pe vârful picioarelor, ca la mort?

Îşi apasă inelul pe ceara moale, cu reflexe rubinii. Sunt toate la locul lor dintotdeauna. Tetrapodul cu biblia, tripticul georgian înrămat cu zmalţuri albastre şi ajururi de aur, masa pliantă cu chărţile desfăşurate, sfeşnicele de Hurezi în care ard lumânări de ceară, parfumate. Până şi Stanca este, îmbrăcată în negru, cu unghiile nelăcuite, ţăcănind din igliţe, şi Florica este, stând visătoare în jilţ, şi Pătraşcu este, făcându-se că cercetează charta Braşovului, el care n-a găsit călăuzi să-l treacă munţii pe poteci de oieri şi să-l aducă la Mirăslău, în schimb a tropotit aproape trei săptămâni între cetatea Branului şi a Prejmerului, irosind oameni şi timp, furând cu neghioabă prostie viaţa, onoarea şi visul tatălui său. De ce-au stat Buzeştii şi Nicolae Pătraşcu priponiţi în munţi? De ce n-a ocolit Prejmerul, Deli Marcu, oşteanul lui fără pată? Ce destin i-a oprit pe toţi, aici în Carpaţi, ca şi când Carpaţii aceştia i-ar fi vrăjit?

— Eşti gata, Ştirbeiule?

— Gata, măria-ta!

— Strecoară-te cum ştii şi ieşi la Tokaj. De acolo du-te la sfinţia sa episcopul Szuhay cu scrisoarea asta. Aştept întâmpinările sfinţiei sale…

— Unde, doamne?

Ciuleşte urechea. Îşi ţin răsufletul cu toţii. Stanca nu mai ţăcăne din igliţe. Este noaptea de 30 septembrie, a sfântului Grigorie Luminătorul şi a sfântului mucenic Ripsimia, luna este în scădere, cade roua şi Zamoyski a ajuns la Bacău de unde-i scrie regelui că va intra în Ardeal fie pe la Trotuş, fie pe la Buzău, astfel încât să-l prindă între oştile regale şi cele ale nemeşilor. Turcii se-ndreaptă spre Bucureşti, vegheaţi din codri de oştile puţine ale vornicului Dumitrache. Unde-ar putea fi el în toamna asta, dacă nu la Târgovişte?

— Unde-aş putea fi altundeva decât la Târgovişte, Ştirbeiule?!

— Slavă Domnului, şopteşte olăcarul, boiernaş dintre curtenii lui Pătraşcu cel Bun, ştiutor de limbă ungurească, îmbrăcat el însuşi ungureşte, apucând plicul şi vârându-l cu îndemânare într-o cusătură dublă a dolmanului.

Toate sunt ca întotdeauna. Radu Buzescu în jilţ, privindu-l cu ochi inteligenţi, Theodosie cu ştiricarul pe genunchi parcă mulţumit de sine, Marcu lângă Pătraşcu care-l priveşte cu coada ochiului, Stoichiţa şoptindu-i ceva Stanchii, Simion de veghe, Matei ot Brâncoveni povestind cum a venit la el în tabără unul din fraţii Montelupi şi cum i-a mărturisit acel Pietro Montelupi fărădelegile nemeşimii la intrarea în Alba-Iulia.

Glasul răzbit al căpitanului Matei ot Brâncoveni se-ncurcă cu icnetele Stanchii şi glasul hârşit al lui Theodosie care citeşte din scrisorile agenţilor papali, ambasadorilor şi iscoadelor de la curţi, ori din lungile scrisori ale lui Zamoyski către rege, ofticoasele scrisori ale vulpoiului bătrân şi-nrăit aflat cu peste douăzeci de

mii de oşteni la Bacău, când el are aici, la Râşnov, abia douăsprezece mii. Aude glasurile hotnogilor strigând numele oştenilor care vin mereu să se scrie la oaste: Ion Budălău, Gheorghe Stoica, Lancea Ion cu trei fii, Blasius Karoli, Sandor Deşi, Lucas Brassai şi iarăşi tot felul de Ioni şi alţi Şandori şi mereu alţii, tropote, căruţe neunse scârţâind, ori cu obezile slăbite de drum lung, bătând. Neamişii au profanat mormântul lui Aron vodă, răzbunându-se pe Velica. I-au scos oasele şi le-au aruncat la câini. Au scos oasele celorlalţi boieri îngropaţi în biserica mitropoliei. Au dărâmat zidurile cu tunurile. Au pus foc. Au strâns în piaţa Alba-Iuliei, el vede nucii bătrâni şi brazii, aude clopotele şi tropotele gărzilor şi glasul suav al Velicăi şi vede mătăsurile de pe vertugadinul nobilelor doamne strălucind – şi-l vede pe vătaful Florean jucându-şi povestea străveche – au strâns românii şi sârbii şi italienii din târg, cărora dieta le dăduse salvconducte pentru negoaţe şi butici şi hanuri, tăindu-i pe toţi acolo, cu muierile şi copiii lor – măcelul a fost condus de Chiaky însuşi, care s-a năpustit cu spada asupra acelora, dezarmaţi.

Apoi Chiaky a intrat călare în bolniţele ostăşeşti. A tăiat un hotnog săcui, rănit la Mirăslău. Călăreţii lui Máko i-au ucis acolo, cu sabia şi jungherul, pe toţi răniţii aduşi în noaptea aceea cumplită la Alba-Iulia. În noaptea în care a ajuns el în Cetatea de Scaun a Bălgradului să-şi adune aducerile aminte, arhiva şi oştenii izbăviţi între ziduri. Simte apropiindu-se clipa cumplită a deznădejdii. Moare glasul uscat al vel logofătului Theodosie. Îi răsună sub frunte strigătul de luptă al vajnicului Peter Domokos. Noaptea se umple de strigătele de luptă ale săcuilor rămaşi pe colnicul Mirăslăului. Kerekdomb, ori altfel, vegheat de trei stejari vechi. Nobilii domni şi-au călcat în picioare jurământul. Basta şi-a călcat în picioare cuvântul cavaleresc. Neamişii şi-au răsuflat ura lor neagră şi

zăcută împotriva săcuilor. După miezul nopţii, ah, Francisc Theke, liotnogul scăpat din iadul acela, cu o tăietură cumplită la pântec, Francisc Theke care i-a umplut nopţile de nesomn, de strigătele lacome de sânge ale neamişilor, de urletele lui Chiaky, el însuşi conducând şarja, de zăngănitul fierului şi horcăitul muribunzilor, de chipul încrâncenat al lui Peter Domokos, ţâşnind între focuri ca un zeu al răzbunării, mânuind două spade, căzut străpuns de patru lănci înfipte dintr-o dată în pieptul lui, apoi masacrul crâncen, până la cel din urmă rănit aflat acolo, câineasca răzbunare a domnilor împotriva ostaşilor slobozi care le vegheaseră, veacuri, castelele şi avuţiile, şi mereu, noapte de noapte, strigătul de pe urmă a lui Peter Domokos: «— Răzbună-ne, Michael, şi veghează asupra alor noştri», totul în salvele artileriei, chipul de drac bărbos al muschetarului căţărat pe tun, iobagii năvălind cu cuţitoaiele, apa rece a Mureşului, steagul *Magnaei Valachiaei* la sân, plumbii huindu-i în jur – spadele şi gurile negre ale archebuzelor, trosnetul salvelor. Dumnezeule, nimic nu mai este linişte în liniştea hârâită în care Theodosie Rudeanu citeşte copia scrisorii lui Zamoyski către hatmanul Samoilă Koszka şi cazacii moloiţi-zaporojeni. Râde. Marele logofăt Theodosie Rudeanu ridică de pe terfelog privirea mirată. Şi-a regăsit cuibul cald şi mănos, Theodosie. S-a regăsit pe sine, Theodosie. Se pierduse în vârtejul luptei de la Mirăslău. În hăţişurile diplomaticeşti ale Alba-Iuliei. Acu, s-a regăsit aici, în cortul domnesc, uitând că Basta e la Sibiu, neamişii la Voila, Zamoyski la Bacău şi turcii lângă Bucureşti. E bine în cort, sunt cupe cu vin de Valea Călugărească, sunt tipsii cu mere şi struguri şi nuci curăţate şi tăvălite în miere, morţii lui zac la Mirăslău, zace acolo şi Peter Domokos, cei de la Şelimbăr s-au uitat, pe cei nevinovaţi de la Alba-Iulia nu i-a auzit horcăind, iar

oasele lui Aron vodă roase de câini nu mai au glas să plângă.

— De ce râzi, măria-ta?

— De când este suretul, Theodosie?

— Din… 19 *septembris*, doamne.

— Spune-i, Mârzeo, ce-au făcut prietenii iubiţi ai domnului cancelar, domnii moloiţi, la Iaşi, pe 22 *septembris*… Asta n-ai mai ştiut-o, Theodosie. După cum multe nu mai ştii, tu, atoateştiutorule.

— Cu ce ţi-am greşit, doamne, să mă înfrunţi?!

— Nu tu Theodosie… Eu am greşit. Numai eu… Numai eu… Aşa este, vere Radule? Aşa este, Pătraşcule?… Aşa este, Stanco?!… Eu v-am scos din ale voastre, aruncându-vă în necunoscut. Eu n-am fost sătul de câte aveam, pohtind ce nu puteam acoperi cu umbra, nici păzi cu sabia, nici hrăni din traista mea. Eu sunt cel care am lăsat Ţara turcilor şi moşiile de izbelişte şi iată-mă acum, în ceasul al unsprezecelea aşteptând solii duşmanilor mei, solia de-a doua, că solia dintâi am văzut ce-a izbândit la Voila… Ssst!… N-auziţi nimic? Theodosie? Stoichiţa?… Radule?… Stanco? Tu care le auzi pe toate, n-auzi nimic?

— Ce s-aud, măria-ta? şopteşte Stanca lividă.

— Morţii mei, Stanco!… Auzi-i… Mă cheamă morţii mei! Auzi? Mă strigă… Vo-ie-voa-deee!… Mihail, îndură-teee!!… Ei, cei fără de morminte şi cruci… Cei fără de dezlegare şi împărtăşanie… Auzi-i?…

— Măria-ta!

— Taci, Stanco!…

— Măria-ta, Baba Novac cere să intre…

— Baba Novac! Sufletul meu… Să vină Baba Novac… Simioane, aprinde toate lumânările. Să fie lumină!!… Lumină!… Aduceţi sfeşnicele!… Ah, Baba Novac…

— Chiaky îmi cere capul tău, doamne, spune Baba Novac.

— Şi ce-ţi dă în schimb, frate?!

— Un sat şi iertarea greşelilor mele, măria-ta.

Îşi cuprinde tâmplele în palme. Râde. Râde răzbit, în hohote grele, noduroase.

— Un sat pentru capul lui Mihai vodă… Auzi, Buzescule? Un sat… Auzi, Theodosie, la cât scăzui, Theodosie?!

Smulge scrisoarea pe care i-o întinde Baba Novac. E scrisă ungureşte. I-o trece Radului Buzescu.

> …*iar dacă se poate să se ostenească Domniile voastre să aducă între noi chiar pe voevod, sau viu sau cum se poate*…

Stanca scapă iglițele în poală. Nimic nu mai este cum a fost cândva. Însăşi viaţa lui îi este sieşi străină, îndepărtată şi moartă. Glasul străjilor. Glasul hotnogului de gardă.

— Deli Marcu şi armaşul Sava, la poruncă!

— Să intre, spune şi nu mai ascultă scrisoarea de ademenire a neamişilor semnată pe lângă Chiaky de bravii ucigaşi ai nevinovaţilor de la Alba-Iulia: Bornemisza, Toldy şi Midsenti. Reţine numele şi vede aievea chipul nobililor domni. Cine este femeia bătrână, uscată, femeia aceasta galbenă şi plânsă care-l priveşte de dincolo de moarte? Dumnezeule, nu şi-o aminteşte! Varvara Szuki a căzut acolo sus, pe colina săcuilor, când se va întoarce va ridica acolo o biserică, Velica s-a pierdut în nefiinţă şi iată aici această femeie bătrână înainte de vreme, privindu-l ca pe un mort, halucinată, bâlbâind ceva în vreme ce afară răpăie tobele, sună trâmbiţele şi zeci de glasuri strigă sălbatic:

— Săcuii, măria ta!… Săcuii!…

Ţâşneşte din cort, fără gugiuman, doar în dolmanul de roşu domnesc. Focuri mari spre Prejmer şi Hărman şi Sânpetru. Focuri înalte spre Braşov. Caută din ochi statura atletică a lui Peter Domokos. O mie de nădejdi

îi sfâşie inima. Poate a scăpat cu toţi ai lui, vitejii. Poate... O mie de poate... Nu! Dumnezeule, morţii lui nu mai învie nicioadată! sunt săcuii celor Trei Scaune, ridicaţi la oaste de frater Ştefan, ori de curierii lui, ori de Deli Marcu, ori de ştirea morţii lui Peter Domokos. Cântă bărbăteşte, sunt numai călăreţi şi tabăra se umple de tropote, de rânchezatul cailor, de strigătele de *vivat*, atunci când îl văd între făclieri. Un răsuflet rece, de gheaţă, coboară de pe crestele Pietrii Craiului, de acolo de unde stâncile negre, poleite de luna în scădere, veghează drumul Ţării şi veşniciile.

2

Zace pe fundul unor ape adânci aşternute deasupra lui, negre şi grele. Bat toate clopotele Iaşilor. El coboară călare dealul împădurit al Copoului, răzăşii i se închină, a rotunjit *Magna Valachia* în fiinţa ei eternă şi când aude corul mitropoliei se umple târgul de ropote nebune şi hatmanul Samoilă Kosjka goneşte pe un cal înaripat, cu o rană adâncă la gât şi-i cere iertare cu glas de heruvim pentru răscoala lui nereuşită împotriva tiranului de cancelar, pe care el cu atamanii se juraseră să-l prindă şi împreună cu toată artileria să-l aducă legat la picioarele măriei sale. Domnii moloiţi-zaporojeni nu s-au lăsat prinşi de dragonii lui Potocki. Au trecut Nistrul, fugind în stepă.

— Mihai!

Ah, Peter Domokos... Este şi nu este Peter Domokos, ba este, se roagă în genunchi, cu suliţele înfipte în piept şi alături de el se roagă Josika, doar capul lui Josika şi capul lui Andrei Báthory şi Ştefan Răzvan din vârful ţepii şi Chisarul şi alte capete, o mare de capete stând doar pe gâturile înfipte în suliţe, capete cu căciuli şi turbane, cu ochii holbaţi, cu stoluri de ciori ciugulindu-le globii, apoi un dulău negru, dugos, duhnind a hoit rozându-l pe Aron vodă de viu şi lilieci,

el în rantie rugându-se la căpătâiul lui Pătraşcu şi al Florichii, lăcustele intrându-i în barbă şi-n ochi şi glasul uscat al Stanchii:

— Mihai! Trezeşte-te!… Scoală că urli ca lupii… Mi-e groază, doamne!

Zarea tulbure a unei lumini. Chipul galben al Stanchii. Mirosul înţepător de oţet şi aromate. Stanca îl freacă cu o năframă umedă pe frunte şi piept. Stanca care l-a primit în pat rece ca o moartă şi uscată ca o scândură de coşciug. Stanca străină, îmbrăcată într-o cămaşă monahicească, cerându-i iertare că nu-i mai poate fi soaţă.

— Ai visat urât, doamne! De când te-ntorseşi, visezi urât.

Se ridică pe căpătâiul din blană de urs. Asudă spornic. Caută cupa cu vin dulce de stafide, pe care Simion i-o pune în fiecare seară alături de aşternut… Bea cu sorbituri prelungi. Se limpezeşte.

— M-au încolţit, Stanco… Şi viii şi morţii.

— Prea pe mulţi i-ai lăsat fără lumânare, doamne.

— Mă judeci?

— Nu numai eu.

— Cine încă?

— Ţara. Văduvele. Orfanii… Mai ştiu şi eu.

— Îmi eşti duşmancă?… Acum?…

— Îţi sunt, ca-ntotdeauna, supusă… Şi-ţi mulţumesc că nu m-ai zălogit încă duşmanilor măriei tale, pe mine şi copiii mei…

— Mai este vreme…

— O ştiu.

— Ce ştii, Stanco?

— Ştiu că atunci când soarta armelor îţi va fi duşmană, ai să ne dai împăratului, ori neamişilor, ori lui Giurgiu Basta, ori celui de la care nădăjduieşti ajutor, numai să te păstrezi în scaun. Ştiu că ai să ne vinzi pe câteva tunuri!… Ori pe câteva libre de praf de

puşcă... Ori pe un steag de călăreţi... Că n-ai nimic sfânt în afară de nebunia puterii, Mihai... Că ne-ai jertfit pe noi, soaţa şi copiii tăi, viţelului de aur. Visului tău deşuchiat de mărire. Ştiu că suntem în rândul putinilor cu brânză, al turmelor, al tamazlâcurilor... Ne dai şi ne răscumperi, după voie...

Ah, acesta nu este glasul Stanchii. Nu este glasul ei cel vechi şi nici limba priceperii ei nu este. Iglisia n-a stat cu mâinile în sân, cât Stanca a petrecut la cetate la Făgăraş. O ascultă vorbind de visarea lui deşartă, de faptul că s-a încrezut în neamişi, în loc să creadă boierilor de pământ şi rudelor, că a sugrumat pe cei mulţi şi buni, a ucis turma, să se închine lupului cu sarică de păstor şi alte asemenea, pilde cu tâlc şi vorbe cu tâlc, spuse rece şi duşmănos, ca şi când niciodată n-ar fi fost lângă el, femeie vie şi fremătătoare... Când ajunsese cu oastea la Voila şi pusese tabără acolo, lângă Făgăraş, l-a trimes pe Radu Buzescu la Sibiu, la Basta. Să se curme neînţelegerea. Tot atunci a vrut să-l iscodească pe Chiaky. L-a pus pe Baba Novac să-i scrie că el cu căpitanii lui s-ar lăpăda de voievod şi ar trece la împăratul. Astă noapte s-a văzut ce gânduri au neamişii asupra lui. La Voila s-a văzut ce gândeşte Basta şi ce vor Staturile. I-a cerut lui Basta artileria pierdută la Mirăslău, Făgăraşul, Ieciul şi Gilăul, privilegiile săcuilor şi drum slobod spre Wiana. La Voila a venit solia condusă de Sebastian Thököly, bărbat înţelept, nobil din Ungaria de Sus, sfetnic al habsburgului şi doi neamişi ardeleni. Vitéz Miklost şi Banyai Martont. Dieta şi Staturile vor să facă pace, dar mai înainte de toate să le trimeată zălog pe doamna sa şi copiii şi încă patru boieri din cei credincioşi. Dieta şi Staturile ştiau şi pe cine; Preda Buzescu, Udrea Băleanu, armaşul al doilea Sava şi pe Stoichiţa din Strâmba. Au cerut-o pe doamna Tudora, muma. Şi toate comorile lui. Stanca era acolo, în cortul domnesc,

străjuită de Pătraşcu şi Florica. I-a şoptit: «— Iată preţul nebuniei tale, Mihai.»

Bea din cupa cu vin de stafide. Îi simte parfumul în cerul gurii. Dintr-o dată Stanca îi cade la picioare. Se prăbuşeşte peste picioarele lui. I le îmbrăţişează lacom. I se desprinde cosiţa din conci. Îl învăluie amărui, mireasma pletelor negre, mireasmă uitată de busuioc şi lămâiţă, de dresuri egipţiene adiind voluptos.

— Mihai, stăpâne, îndură-te de toate suferinţele mele şi nu mă da neamişilor, Mihai. Te vor batjocori prin mine, Mihai. Te vor umili prin fiul tău, doamne. Te vor scuipa în obraz, ruşinându-ţi fiica… Mihai!…

Îi astupă gura cu palma. Gândul ăsta îl ucide. Gândul ăsta îl sfâşie. Valuri de ură neagră, clocotitoare îl sugrumă. El care n-a urât decât nedreptatea şi silnicia imperiilor, îi urăşte acum de moarte pe Chiaky şi Moise Székely, pe senatorii din State şi Ordine, îi urăşte de moarte pe fiecare în parte şi pe toţi împreună, pentru că el le-a redat onoarea şi spadele pierdute mişelnic la Şelimbăr, pentru că i-a încărcat de moşii şi onoruri, le-a cinstit femeile, iar pe feciorii lor i-a luat scutieri, pentru că a fost mărinimos şi cavaler şi ei, iată, ei după ce i-au ucis oştenii răniţi, după ce i-au masacrat pe săcuii cărora le juraseră pace, după ce au dărâmat zidirile lui într-ale spiritului; ei îi cer muma şi soaţa, copiii şi sfetnicii, umilindu-l astfel până la sânge… Geme, sare din aşternutul din blănuri şi numai în cămeşoi aleargă prin cort chemând toate trăznetele cerului asupra nemernicilor.

— Nu mi-ai răspuns, Mihai, scânceşte Stanca.

O ia în braţe. O culcă în aşternut. O acoperă cu pătura moale, de camelot.

— Dormi, Stanco, îi şopteşte… Dormi şi ai încredere în tatăl copiilor noştri. Dormi, doamnă, mâine saşii trădători îşi vor muşca mâinile… Dormi…

— Nu mi-ai răspuns, doamne!

— Dormi!... Trebuie să mă gătesc de luptă...

Bate din palme. Stanca îşi trage camelotul până sub bărbie. Intră Simion, în arme, ca şi când ar fi vegheat toată noaptea. Ridică un colţ al pologului, făcându-i loc să iasă afară, în iarba udă, sub cerul cu stele palide ţinut pe ghebele munţilor. Miroase a răşină şi tabără. Îşi scoate cămeşoiul. Rămâne gol în frigul umed. Simion îi toarnă găleata cu apă rece în cap. Îl ia la buşumat cu ştergura de in. Îi alungă spaimele. Îi alungă neîncrederea. Cât ar vrea să-i ucidă Simion viermele ăsta scârbavnic al neîncrederii care se-ngraşă din toate temerile lui. Undeva, spre Codlea se aude chemarea aspră a unei trâmbiţe sunând ducerea cailor la apă. Apoi alte trâmbiţe. Spre Râşnov. Spre Tohan. Spre Ghimbav. Piatra Craiului şi Cristianul plutesc în lumina lăptoasă a zorilor. Pe văi stau glogozite straturile de ceţuri sidefii. Se face ziuă. 1 octombrie, miercuri, ziua judecăţii lui cu braşovenii care i-au arestuit şi chinuit cele şase sute de jupânese şi jupâniţe ale boierilor şi oştenilor, lăsate lor în ospeţie. Ospeţie plătită cu aur şi încredere. Cu braşovenii care cu ticăloasă hainie au închis păsurile, voind să-l dea pe el şi oastea lui la mâna neamişilor. Dar mai ales au vrut să-l dea lui Basta, nădăjduind de la acesta luarea Transilvaniei pentru Sfântul Imperiu şi de aici urcarea lor în atotputernicie pe veacuri.

Stă învăluit în pătura de şa pe care i-a aruncat-o Simion pe umeri şi meditează la aceste urmări îndepărtate ale războaielor, urmări visate de stăpânitori, ascunse cu grijă în vorbele unsuroase ale diplomaţilor, urmări pe care el le vede şi trăieşte până la istovire. Răsare soarele, geană de lumină sângerie peste crestele de piatră ale munţilor. Undeva, aici, de jur împrejur, în ţarinile şi-n codrii aceştia, în inima acestor pământuri trecerea lui a aprins o văpaiţă. Chiar

dacă Mihail domn şi om a greşit. Îngenunche în iarba grea de rouă. Îşi face cruce. Sărută pământul. Stă gol ca un Iov şi sărută pământul de la poalele munţilor, cerându-i iertare... Apoi se-nalţă o ciocârlie şi se aud tropotele căpeteniilor venind să primească porunci.

3

— De ce râzi, măria ta? Încep să nu te mai cunosc, doamne. Eşti altul, te gândeşti la o mie de lucruri odată, repezi olăcari de taină în taberile lui Zamoyski, îi răscoli pe cazaci; scrii episcopilor din Ungaria de Sus, împăratului, lui gran'duca di Toscana, Dumnezeule, mă înspăimânţi cu planurile tale, cu cerbicia în care te-ncăpăţânezi... Ce vrei, măria-ta?!...

— Voiai să zici, ce mai vreau, Theodosie?!

— Gura ta a rostit adevărul... Ce mai vrei?!

— Salută cu sabia, Theodosie... Cum îţi place steagul acesta de dragoni ai locotenentului Stanislas?

— Îl făcuşi căpitan acum două zile.

Căpitanul Stanislas dă onorul cu sabia. A rămas sub steagurile lui. Este un visător nebun acest Stanislas care-i cere să ridice ofiţerimea şi stările de jos împotriva panilor. Walawski şi Branitzehi i-au cerut voie să-i părăsească steagurile. Se vor duce în Polonia prin Maramorăş, nu se vor pune sub ordinele lui Basta şi vor aştepta acolo chemarea domnului lor. A fost la Voila o despărţire sfâşietoare. Escadroanele de dragoni în linie, steagurile fâlfâind, Walawski plângând răzbit, îmbrăţişându-l mereu şi mereu, clopotele, darurile bogate făcute de el tuturor, inelul cu rubin trecut pe degetul viteazului Walawski care a scos dragonii şi cazacii din încleştarea reiterilor şi i-a adus la Alba-Iulia, aşteptându-l neclintit în încredrea că va veni.

— De ce râzi, măria-ta, întrebă Theodosie Rudeanu, lăsându-şi nazalul.

Archebuzierii saxoni se văd mişunând în spatele

palăncii făcute din pari ascuţiţi înfipţi în pământ, cu vârfurile plecate spre înainte. Au muncit din greu domnii tăbăcari şi rotari şi cârnăţari saxoni, au năduşit din greu să închidă cu pălănci din pari şi mărăcini gurile drumurilor care intră la Bartolomeu venind de la Ghimbav, Râşnov şi Hălchiu. Au închis Şcheii la Pietrile lui Solomon. Au închis drumul Timişului în gura Răcădăului, ridicând stavile din buşteni păzite de câte patru culevrine. Au închis drumul Prejmerului unind apele iazurilor cu apele Timişului. Se dovedesc iscusiţi, stăruitori şi încăpăţânaţi în dorinţa de a-i închide păsurile şi a-l da lui Basta. Coifurile de oţel ale corporaţiilor strălucesc aproape festiv. Ceasul din turla Bisericii Negre bate grav şi sonor ora nouă. Zidurile cetăţii sunt pline de oşteni, târgoveţi şi muieri. Vede totul de pe măgura de deasupra Turnului Alb, măgura păzită de un pichet de archebuzieri prinşi azi-noapte de măciucaşii lui, călăuziţi prin Codrii Râşnovului de oameni ai locului. Măciucaşii au îmbrăcat straiele archebuzierilor. Sergentul care le-a adus mâncarea, în zori, pe trei cai cu samare, a făcut ochii mari dând acolo peste nişte saxoni cărora peste noapte le crescuseră bărboaie negre şi ciufute. Stă în bunget, călare, cu toată curtea. Căpitanul Stanislas ca şi dragonii lui, abia se văd de sub maldărele de crengi cu care s-au acoperit. Coboară în coloană de doi drumeagul priporos care cade în gura văii dintre Warthe şi coama Petrişorului. Domnul Valentinus Hersell, *judex Civitatis Coronensis* n-a poftit în tabăra de la Râşnov, spunându-i Radului Buzescu, trimes sol, că are poruncă împărătească să stea în arme. În particular a repetat ceea ce scrisese căpitanului Ion Zelestei. Nu se atinge de familiile sârbilor şi boierilor, aşteaptă rezultatul luptei dintre principi, vrea pace şi bună înţelegere. Trece un stol alb de porumbei. Bat clopotele de la Sfântul Nicolae domnesc. Îşi aduce

aminte de tomana trecută, când a văzut turlele Braşovului şi donjoanele, după ce întâlnise săcuii la Întorsătură. Îşi aduce aminte de luarea cetăţii prin viclenie, ca răspuns la viclenia politică a domnilor magiştri. Astăzi nu are vreme de Braşov. Domnii magistri vor să facă politica peste capul lui şi al Statelor, unindu-se cu Wiana. Din colonişti ai celor şapte oraşe meşteşugăreşti, se vor domnii acestor pământuri, stăpânind prin reiterii lui Basta. Ce vană şi neghioabă trufie. Ce puţină înţelegere a adevărului.

— De asta râd, Theodosie!

Theodosie Rudeanu îşi trece sabia în mâna stângă. Îşi face trei cruci mari, săţioase. Radu Buzescu râde. Râde şi Stoichiţă. Râd cu toţii, sunt mulţi, boieri de Argeş, rubedenii de-ale Buzeştilor şi Calotă Bozianu, vel banul care-l priveşte drăgăstos şi-i spune că vede sârbii şi moldovenii lui Deli Marcu coborând prin codri Muntele Judelui.

— Uite-i, măria-ta, colo, nu-i vezi, că nu-i mai văd nici eu?!... Parcă-i înghiţi pământul.

Nu vede pedestrimea lui Deli Marcu coborând Muntele Judelui. Nu vede nici cele două care încărcate cu butoaie de praf de puşcă slobozite de săcui de pe Petrişor, drept asupra palăncilor archebuzierilor saxoni, care roiesc în mundirele lor albastre fugind ca potârnichile. Priveşte rece exploziile înalte. Trâmbele de pietroaie şi bârne şi pari tâşnind din fumul negru al exploziilor. Cavalcada dragonilor lui Stanislas, căzând de pe Warthe, drept în mijlocul unei companii care încearcă să intre în rânduri. Se aud strigăte de moarte la moara de hârtie. Peste baricadele de la Bartolomeu trec în zbor măciucaşii. Se aud împuşcături pe văile Şcheiului şi detunete răbufnite înspre Pietrele lui Solomon. Se văd companiile breslelor fugind răzbit spre Podul Leproşilor. Îl vede pe prinţul Marcu tăind un ofiţer saxon călare pe un cal bălan, gătit cu valtrap

roşu. Totul i se pare un joc de copii. Un fel de joc de-a războiul, în care s-a lăsat prins Pătraşcu, care, livid, muşcându-şi buzele, priveşte goana iepurească a breslaşilor-archebuzieri, galopada dragonilor şi măciucaşilor, şarja nebună a săcuilor repezită pe sub Tâmpa spre baricadele şi iazurile care închid drumul Prejmerului. Încă din noaptea Mirăslăului şi-a refăcut plasa de iscoade şi olăcari. Încă din noaptea aceea când câmpurile şi codrii şi şleahurile l-au umplut de zgomotul miilor de oşteni care-l căutau, ori de chemările călăuzilor în tohoarce, încă din noaptea aceea a repezit iscoade în taberile lui Basta. Căpitanul Mârzea, după ce răsculase cazacii moloiţi-zaporojeni la Iaşi, fugise peste munţi, lăsând iscoade în taberile lui Zamoyski. Ştie în fiecare zi ce se gândeşte şi făptuieşte acolo. Basta i-a scris lui Zamoyski să nu intre în Ardeal, conturile cu voievodul Mihail încheindu-le el, în numele împăratului. Potocki s-a întors din păsurile Moldovei, cu cei şapte mii de dragoni la ameninţarea lui Chiaky şi rugămintea lui Moisă Săcuiul… Zamoyski aduce cu el douăzeci şi patru de mii de oşteni, artilerie, cuirasieri, dragoni şi aproape nouă mii de cazaci. Statele şi Ordinele, Chiaky şi Korniş şi în spatele lor Basta, îi dau pacea în schimbul a tot ce i-a mai rămas scump omului: familia. Îi cer voievodului jurământ de credinţă. Acelaşi jurământ făcut lui Sigismund, când Sinan paşa ajunsese la Târgovişte. Dumnezeule, ce repede se repetă istoria. În ’95 un Cogea Sinan paşa la Dunăre, un Sigismund Báthory nehotărât la Alba-Iulia. În 1600 un Zamoysky la Bacău şi un Basta nehotărât la Sibiu. Şi mereu, miza acestor jocuri cu moartea: Ţările Româneşti. *Magna Valachia*, visul lui împlinit. Visul căruia, pentru a câta oară, este gata să sacrifice totul. Averile. Timpul. La nevoie viaţa lui şi a celor dragi… Stă în şa, îl scaldă miresmele aspre-amărui ale codrilor de fag, coboară din cetinişuri

aţâţătoare arome de răşinuri şi molid, oştile lui puţine spulberă trufia breslaşilor alungându-le companiile dijmuite dincolo de zidurile cetăţii şi el gândeşte lucid nu la acel mâine cumplit, când va trebui să-l înfrunte pe Zamoyski, ci la viitorul care i se pare plin de urile răscolite de el până la fund. Urile negre, mucede ale imperiilor, urile negre ale nemeşimii, încrâncenarea oarbă a puterii silnice împotriva libertăţii şi dreptăţii, împotriva oamenilor acestor pământuri care i-au cinstit visul şi adevărul acestui vis, încredinţându-i-se lui până dincolo de moarte.

De aceea nu aude trâmbiţele vestind biruinţa. De aceea nu aude clopotele Bisericii Negre bătând a spaimă şi deznădejde. De aceea nu aude breslaşii sunând închiderea şi ferecarea tuturor porţilor cetăţii.

În jocul cu viitorul *Magnaei Valachiaei* a pierdut vremelnic Transilvania la Mirăslău. Transilvania iobagilor şi a nemeşimii mărunte. Transilvania consuetudinarilor şi a căpitanilor de oaste. Transilvania hunedorenilor, moţoganilor, maramureşenilor, făgărăşenilor, a celor de pe Târnave şi din scaunele săcuieşti. A câştigat apoi câteva mişcări în jocul de şah dintre Basta, neamişi, Zamoyski şi turci. Şi-a adunat oştile, câte i-au rămas aici, deschizându-şi drum spre săcuime şi Pasul Buzăului, să iasă în calea cancelarului şi să-i taie pofta de Târgovişte. Stolul de porumbei albi trece nevinovat prin cerul albastru-alburiu, pe deasupra olanelor roşii ale Braşovului.

— Ai biruinţa, măria-ta, şopteşte vel logofătul Theodosie Rudeanu.

Ce cuvânt straniu şi ce trecător şi ce sângeros cuvânt rostesc atât de neghiob buzele vel logofătului. Se ridică în scări. Vede jos, sub poala Petrişorului, săcuii şi măciucaşii gonind între suliţi o mare mulţime de oşteni cu mundire albastre, iar la mijloc o caleaşcă zdravănă de Wiana, cu polog din piele galbenă. Un

olăcar din Mehedinţi îşi opinteşte calul la deal strigând de departe:

— Îl prinseră pe jude, măria-ta. Îl prinseră săcuii tocmai la Sânpetru, în biserică.

Ceasul din turla cenuşie a Bisericii Negre bate amiazul. Nimic nu mai este ca în toamna trecută. Trec prin el vânturile de la goluri, uscate.

4

— Ţineţi minte domnule conte Sebastian Teökeöly ziua aceasta de 2 octombrie 1600. În calendarul ortodox este închinată mucenicului Ciprian şi Iustinei fecioara.

— Au aceşti sfinţi ortodoşi vreun har care să schimbe raţiunile politice, magnifice şi *illustrissime*, domn Michael?

— Nu cred. Dar au harul unei părţi din adevăr, conte.

— Care este partea aceea de adevăr, *illustrissime*?

— Întâi, că nu va trece anul şi neamişii îl vor readuce pe Sigismund de data asta vasal polonilor şi turcilor, nu numai slăbiciunilor sale. Sigismund la Alba-Iulia înseamnă turcii nestingheriţi în toată Ungaria de Jos. Înseamnă un Zamoyski tare până la gurile Dunării. Al doilea: Imperiul, vreau să înţelegeţi bine, va pierde comerţul nu numai cu Ţările Româneşti, dar îl va pierde pe cel cu Răsăritul. Asta-l va costa pe împărat, mai mult decât amărâtele de solde cerute de mine şi niciodată plătite la vreme. Am sărăcit plătind soldele făgăduite de Rudolf. Al treilea. Va pierde nu numai el, creştinătatea va pierde şi Europa va pierde, ceva ce nu se poate socoti nici în arginţi, nici în dedesubturi politiceşti. Va pierde, domnule conte, un gând generos. Va pierde o nădejde. Va pierde într-un fel respectul de sine. Cât despre magnaţi, generalul Basta, apărătorul lor, va fi cel dintâi care va gusta din recunoştinţa lor. Dumneata însuţi eşti un magnat, dar…

— Sunt dintre acei magnaţi, magnifice, care am văzut în persoana voastră illustrissimă începutul unei renaşteri aici. Care am crezut că libertatea şi demnitatea şi-au găsit campionul. Care-am sperat o renaştere a Ungariei, prin alungarea turcilor în Asia. Îmi pun slujbele credincioase în folosul vostru. Monseniorul episcop Szuhay n-a greşit în aprecieri.

— Primesc slujbele domniei tale cu recunoştinţă. Sunt mereu lacom şi nesătul de bărbaţi luminaţi.

— Ce gândiţi să răspundeţi Staturilor şi Ordinelor în situaţia în care vă aflaţi?!

Ropotul unui galop. Şoaptele străjilor. Intră căpitanul Matei ot Brâncoveni.

— Se-ntorc neamişii de la Hărman, măria-ta, spune curtenitor în italieneşte.

— Este cazul să-mi continui criza de gută, *illustrissime*... Vă asigur de credinţa şi statornicia mea. Aş vrea să ştiţi că în Ungaria de Sus aveţi prieteni de nădejde. Că arhiducele Matthias a înţeles sensul guvernământului vostru în Transilvania, apărându-vă de toate intrigile ţesute de Chiaky şi Korniş la Praga. Dar mai ales de intrigile celor doi eclesiaşti: Napragy şi Malaspina.

— Şi împăratul?

Contele Sebastian Teökeöly se ridică. Se ridică odată cu acest bărbat înalt, cu trăsături hunice, cărunt, care miroase ciudat a cal şi a cărturar. Radu Buzescu îi face semn lui Theodosie care-i şopteşte ceva prinţului Marcu.

— Împăratul, magnifice?... Împăratul romanilor este un biet nebun, lucid numai atunci când pune la cale o crimă politică. Eu nu ştiu căror sfinţi este dedicată ziua de 2 octombrie, dar vă rog cu respect, să ţineţi minte acest adevăr. Şi vă mai rog să vă păstraţi cumpătul în faţa cererilor arogante ale însoţitorilor mei.

— Ce sfat îmi mai daţi?

— Pentru aici, nu sunt cel ales… Pentru Wiena şi Praga? Lăsaţi timpul să vorbească în numele vostru. Am aflat că Chiaky şi-a întocmit o partidă. Că Gaspar Korniş are o alta. Că Moise Székely alta. Şi Sigismund alta… Îi cunoaşteţi pe toţi. Aşteptaţi!…

— Dacă mă lasă timpul, şopteşte în româneşte…

Îl îmbrăţişează pe conte. Sebastian Teökeöly iese prin iatacul doamnei, călăuzit de căpitanul Matei. Ceasul din turla bisericii-cetăţi a Prejmerului bate amiazul. Azi-dimineaţă s-a întors de la Voila solia Staturilor şi Ordinelor. Aceeaşi. Saşii Braşovului i s-au plâns de pagubele făcute de oastea lui. De răpirea silnică a judelui. De răpirea ostatecelor jupânese, sub ameninţarea tragerii în ţeapă a tuturor prinşilor. I-a silit să-i dea praf de puşcă, trei sute de archebuze şi zece culevrine, ameninţând că arde Codlea, Hărmanul şi Prejmerul. Domnii neamişi Vitéz Miklosi şi Banyai Martont au rămas să adune mărturii şi plângeri. Contele Sebastian Teökeöly a avut un atac de gută, cerând să fie dus în tabăra lui de la Prejmer. Este în partida arhiducelui Matthias. Visează la renaşterea Ungariei, prin coaliţia ţărilor subjugate turcilor. I-a vorbit un ceas de binefacerile regelui Matei. El i-a vorbit turceşte, greceşte, italieneşte, despre *Magna Valachia* şi *Planul Bizantin*, de drepturile săcuilor şi ale rutenilor, de Constantin de Ostrog şi o lume liberă până la Constantinopol. Sebastian Teökeöly a înţeles. I-a adus o linişte ciudată şi acră. De ce întotdeauna cei care-l înţeleg acolo, stau prea jos faţă de putere? Radu Buzescu îi aduce platoşa aurită, dăruită de Rudolf… «Un biet nebun» a zis contele. Ce fel de nebun este acela care ştie atât de bine să scape de duşmanii săi? … Theodosie îi prinde agrafa mantiei albe, cu vulturi tăiaţi în foaie de aur. Intră Stanca îmbrăcată în rochie domnească din hetaia roşie. Intră Florica, frumoasă şi-mplinită, călcând feciorelnic în urma acestui Pătraşcu

iarăşi necunoscut, muncit de gânduri niciodată mărturisite. Pajii aduc jilţul. Se vesteşte în şoaptă întoarcerea din tabăra lui Basta a binecredinciosului său, contele Darahi Ianos de Tujon. Se aud trâmbiţele vestind intrarea soliei Staturilor la pichetul de strajă. Este silit să se supună tuturor acestor podoabe de nimicuri cu care se-nveşmântează puterea spre a minţi şi a se minţi. Căci ce putere poate avea el aici la Prejmer, înconjurat de duşmani de zece ori mai puternici şi ce putere pot avea aceia în faţa duşmanilor lor cei mai cumpliţi: adevărul şi timpul? Îl îmbrăţişează pe Darahi. Contele s-a făcut frate de cruce cu prinţul Marcu. Sunt nedespărţiţi de când cei doi viconţi gasconi s-au eliberat din slujbe plecând în Francia. Contele lipseşte de două săptămâni. Îşi ţine stânga în eşarfă. Cere voie să rămână la ceremonia primirii solilor. Vitéz Miklosi, vecin de moşie, i-a încălcat-o de câteva ori până acum, ucigându-i iobagii, răpindu-i vitele şi furându-i recolta. Se-mplinesc toate tabieturile ţeremoniei. Stă în jilţ, lângă Stanca. Boierii şi căpeteniile îl înconjoară. Azi-noapte a căzut în tabără frater Ştefan cu veşti de la trecători şi din Moldova, Zamoyski i-a cerut lui Ieremia Moghilă să intre cu Moldova sub ascultarea şi-n rândurile familiarilor regelui Reczei Pospolita. Zamoyski la Iaşi, cu douăzeci şi patru de mii de oşteni. Ieremia Moghilă n-a vrut. S-a împotrivit bărbăteşte. În clipa când a aflat-o, l-a iubit duios pe Ieremia Moghilă, unul din duşmanii lui de moarte. Este şi frater Ştefan în cortul domnesc, căruia pajii îi ridică pologul pe suliţe. Este şi Valentinus Hersell, *judex Civitatis Coronensis* care trăieşte în uitarea anilor de bună vecinătate şi negoţ, vorbind prosteşte despre poruncile sacrei majestăţi romane, care nu se ştie ce har politicesc a revărsat peste bravii breslaşi saxoni, orfăurari şi caretaşi, armurieri şi clopotari şi frânghieri, cârnăţari şi marchitani, har în

numele căruia o poftesc stăpână pe dulcea Maria Cristierna… Aşa că acum stă între săbiile a patru săcui, galben, morfolindu-şi în dinţi colţul gulerului din blană de vidră.

…Nimic nu s-a schimbat în gândirea Staturilor. Nimic din adevărul care înconjoară Transilvania n-a spulberat sângeroasa trufie de după Mirăslău. Glasul lui Vitéz Miklosi colcăie de cunoscuta trufie nemeşească, citind scrisoarea Staturilor, în vreme ce contele Teökeöly sprijinit în baston îl priveşte pierdut şi străin:

…înaintea noastră să jure Măria-Ta cu boierii, cu ţara şi împreună cu toată oastea, după legământul de odinioară Maiestăţii Sale Împăratului şi nouă.

— Să trimeată la noi Măria-Ta de sârg patru boieri de frunte: pe Stoichiţa (Vitéz spune Ztoikiezat, Udra bant, Predat es Amos Zawat) pe banul Udrea, pe Preda şi armaşul Sava.

— Să fie aduşi aici fiul, fiica, mama şi toate comorile…

— Care mamă, întreabă cu glas uşor, aproape vesel. Mama copiilor mei, ori muma părintelui lor? Asta n-am prea înţeles-o şi l-aş ruga pe domnul Vitéz s-o mai citească odată?! Domnul Vitéz Miklosi nu ştie despre ce mamă este vorba.

— Gândind că o doriţi pe muma copiilor mei, am adus-o aici, să hotărască singură, după voia ei.

În cortul domnesc se aude doar vârful cizmei domnului Vitéz Miklosi bătând pâsla. Apoi domnul Vitéz îl vede pe contele Darahi Ianos de Tujon. Pe frater Ştefan. Vede gărzile de săcui. Îl vede pe Stoichiţa de Strâmba, în platoşă, cunoscându-l încă de la Alba-Iulia. Îl vede pe armaşul al doilea Sava, în cămaşe de zale, pe «banul» Udrea tot în zale, cu buzduganul cumplit pe umăr, pe ceilalţi, tăcuţi, în platoşe şi armuri. Urmăreşte

pe sub gene privirea lui Vitéz Miklosi şi-i spune cu glas suav, că dacă va căuta vreodată sprijin pentru el şi ai lui, nu va fi altundeva decât la nobilii domni ai Statelor şi Ordinelor, cu care întotdeauna s-a înţeles atât de bine. Aude răsuflarea pripită şi icnită a Stanchii. Nimic nu mai are măreţie. Totul este un joc istovit de-a şoarecele şi pisica. Vede zarea albastră a munţilor. Vede Ciucaşul ridicându-se stingher spre Întorsură. Ce noapte lipsită de haz i-au pregătit Închinătorii pe Ciucaş. Vede cerul de toamnă, palid şi străin. Totul a rămas în el. Să zacă în el, cu gust de fiere şi neîmplinire. Vitéz macină dorinţele Staturilor: Cetatea Jilău pentru ai lui, în loc de Sibiu unde «*Măria- Ta e străin de el*» (este prea aproape de Târgovişte, gândeşte) *le-am orânduit alt loc cu cinste şi potrivit, cetatea Jilău, pe care o pot stăpâni ca şi când ar fi a lor*. Apoi Făgăraşul, este al Mariei Cristierna. Şi săcuii. *Cât despre treaba cu secuii, Măria-Ta să sloboadă înapoi oastea secuiască care este pe lângă Măria-Ta*.

— Niciodată!

Nu se ştie cine a strigat în ungureşte, acest *niciodată*. Solia s-a tulburat. Ziua de 2 octomvrie a sfântului mucenic Ciprian şi Iustinei fecioara s-a posmăgit şi acrit. Dincolo de munţi leagănul lui dulce, Ţara, stă sub semnul morţii. Nu-l mai ascultă pe Vitéz. Nici glasul tăios al contelui Darahi spunând că Staturile şi Ordinele au fost siluite de sabia lui Chiaky. Nici răspunsul ofensator al solului, care tălmăcit de Radu Buzescu ridică murmurul greu al curţii.

— Sunt prea proaspete durerile noastre să putem hotărî cu cugetul uşor. Să mai aşteptăm, cinstiţi soli. Armele au norocul atât de nestatornic. Duceţi Statelor, gândul meu bun. Sunt mereu aici, nu uitaţi asta şi mai ales nu uitaţi că de-abia acum cunosc toate drumurile de peste munţi.

Taie răspunsul lui Vitéz. Vel armaşul Udrea Băleanu

ridică buzduganul, vestind încheierea soliei Staturilor şi Ordinelor, la măria sa, voievodul. El se-ntreabă de ce-a fost nevoie în anul 1600, de început de veac, de această zi de 2 octomvrie şi ce-a adus ea nou sub soare şi de ce stau atât de neîmblânziţi munţii în sihăstriile lor albastre şi de ce Ciucaşul zace sub cer în goliciunea lui de stâncă şi unde este adevărul lui, cel al *Elefantului* şi *Cămilei*, al *Leului* şi *Marelui Războinic*, al *Sfinxului* şi-al corului de războinici, dacă ei, munţii, stau înlemniţi în tăcerile lor minerale şi-l lasă aici, singur şi pustiit de sine, acrit de glasul dogit al solilor şi trâmbiţelor, acrit de aceste ţeremonii sterpe care nu mai pot ascunde singurătăţile şi tristeţile lui. De ce nu coboară codrii munţilor, luând chip de oşteni. Simte buze fierbinţi sărutându-i mâinile. Este singur în jilţ. La picioarele lui, Stanca plânge dureros, îi sărută mâinile şi i le îneacă în lacrimi.

12 octomvrie 1600. Săhăteni

Trece un spulber de vânt prin frunzeturile Codrilor Tisăului. Sus la creste vuiesc fagii străvechi. Vuiesc, îşi ciocnesc crengile şi vânturile de la răsărit se răsucesc în scorburi, ori pe după arborii trăzniţi, ori prin poienile unde joacă ielele şi ies ştimele în recea urzeală a luminii de lună. Lună nouă, argintie şi brumată, peste care trec nouri negrii cu chipuri fantastice. Stă lângă focul de uscătură aşezat sub o râpă, deasupra căreia atârnă rădăcinile unui gorun smuls din humă de furtună. Ori poate căzut de la sine, de bătrâneţe. Flacăra ascunsă, să nu oblicească iscoadele lui Zamoyski locul oştirii, îi încălzeşte pieptul. O simte jucându-i pe obraz. Pe pleoapele grele de nesomn. Cad frunze. Le aude căzând prin văzduhul negru-argintiu de sub fagi. Aude căzând ghindele din stejarii de la uduboaia lu’ Stan. Aude caii ronţăind ovăzul din

trăiştile agăţate după urechi. Îi aude pe ceilalţi, oştenii adunaţi sub steaguri de nu se ştie unde, cu zgomotele dintotdeauna ale oştenilor poposiţi în codru. Tusete seci, zăngănit de oţele, sudălmi răzbite, câte-o frântură de descântec, ori de cântec, ori numai de vorbă.

— Avangarda este sub prinţul Wisiniwietzki, măria-ta… Şi noi suntem înrudiţi cu casa Wisiniwietzski, doamne, încă din vremuri vechi.

— Şi ce este dacă sunteţi înrudiţi, vere Radule?! Fiindu-vă văr, nu sunt şi eu înrudit cu casa Wisiniwietzki? Nu sunt în clientela Sfântului Imperiu Roman? Nu sunt printre familiarii lui Rudolf? Ce schimbă asta la noapte?

— Să tractăm, doamne?

— Cu cine, Theodosie?

— Te-ai înrăit, măria ta! Gândeşte-te la doamna Stanca şi copiii rnăriei-tale, dacă la măria ta nu te mai gândeşti.

— Vreţi să-mi daţi capul lui Zamoyski? Lui Ieremia Moghilă?… Lui Simion Moghilă? Vreţi să uit că ăştia îi aduc pe toţi fugarii de la scaunul meu? Că toţi hiclenii ăştia, în frunte cu Danul vin în Ţară cu oaste străină? Pe ce să tractăm? Pe pielea ăstora? Pe pielea mea? Pe capetele voastre? Răspunde Theodosie?

— Risipeşti ţara, doamne, spune vel logofătul Theodosie Rudeanu.

— Ne risipeşti vieţile, spune Radu Buzescu.

— Îţi risipeşti pe cei dragi. Pe măria ta te risipeşti, doamne, spune Theodosie.

— Mă părăsiţi?

— De ce ne înfrunţi, doamne?! De ce ne umileşti? Te sfătuim!

— Mihalceo, domnia ta?

— Ne batem!

— Vel paharnice!

— Voia ta, doamne.

— Udreo?

— Îţi dădui viaţa de nu ştiu câţi ani. Ia-o!

— Calotă?

— Întâi ne batem. Pe urmă om vedea noi.

Radu Buzescu aruncă câteva găteje pe foc. Ţâşneşte un roi de scântei.

— Nu de dragul sângelui risipit mă bat, Radule. Nici de dragul de a vă risipi pe voi şi averile voastre. Rămân să plătesc eu şi ai mei. Urgia să cadă pe ai mei şi pe mine. Simion Moghilă a jurat să ţină la Târgovişte trei mii de oşteni leşi. Să plătească leşilor patruzeci de mii de taleri pe an. Va trebui să plătească şi turcilor, tributul vechi. De unde? Că mi-aş lua-o pe Stanca şi copiii şi m-aşi tot duce, dacă vă lepădaţi de mine. M-aş duce la Rudolf, ori aiurea, aş găsi crezământ undeva, în Europa, căreia nu vorbe i-am trimes, ci fapte, aş apuca calea pribegiei ca frati-miu şi dacă el a avut crezământ, mai abitir aş avea eu – voi v-aţi închina noului domn şi puterii lui şi-apoi? Cu ce m-aş plăti faţă de Ţară, Theodosie? Cu ce m-aş plăti faţă de ceilalţi? Bulgarii şi sârbii? Săcuii?! Cu ce m-aş plăti faţă de cei cărora unindu-i, le-am făgăduit libertatea în fiinţa lor veşnică? Pot să nu mă duc până la capăt, Radule?

— Cu ce preţ, măria-ta?

O pală de vânt rece bufneşte în varta de jăratec, iţind flăcări repezi şi roşii. Stau toţi pe scuturi şi pe şei, veghiaţi de roşii de ţară şi le vede obrazele supte de osteneală şi griji, cu bărboaiele crescute sălbatic; le vede, mâinile neîngrijite, cu pielea îmbibată de sudoare de cal şi unghiile crescute. Au ajuns şi aici. La judecata din urmă a istoriei lor. Din 3 octomvrie se luptă cu Zamoyski pentru timp. Din 3 octomvrie se luptă cu el însuşi pentru timp. La 5 octomvrie, cancelarul a trecut Milcovul. El era la Întorsură, aşteptând hotărârea leahului şi a Statelor. Oastea lui Basta ajunsese la Codlea. Zamoyski i-a arătat că nu

lapădă nimic din planurile făcute la Zamosk. A intrat în Ţară cu toată oştirea lui Moghilă, zece mii de moldoveni călări, cu lefegiii lui Sigismund Báthory şi Moise Székely, cu Simion Moghilă şi prinţul Wisiniwietschi, cu Ian Potocki şi Petre Laski, cu căzăcimea rămasă sub noul hatman Havrilo, cu oştile Galiţiei, Podoliei şi ale fiului regelui Sigismund, prinţul Vladislav de Wassa. Tot acolo este pan Andreas Tarnowski, cu oştile lui, adus de Zamoyski pentru treburile politiceşti, ca unul care-i cunoaşte curtea. Sunt acolo pribegii munteni scăpaţi de sabia lui, în frunte cu biv vel vistiernicul Dan din Stelea, cel fugit de la Călugăreni. Dincolo de toată urdia asta în zale, poate cincizeci de mii de războinici, este altceva. Nu ameninţarea cotropirii. Ţara cunoaşte cotropirea de veacuri. De veacuri ştie că apa trece şi pietrele rămân. Altceva tăios şi rece, ameninţarea morţii pentru el şi opera lui politicească. *Magna Valachia*. Împotriva acestora vine Zamoyski şi vin turcii. Împotriva acestora s-au năpustit neamişii în unire cu Basta. Pe el şi gândul lui politicesc îi vânează toţi aceştia. Priveşte în flăcările roşietice, dulci şi este iarăşi conştient până la durere, de luciditatea asta aspră şi cumplită, care-l face să nu mai aibă nicio nădejde dincolo de el şi sabia lui. Câţi din cei care-l înconjoară, pe care i-a umplut de averi şi cinste, nu gândesc în sine să sară, cât mai e vreme, din luntrea care se scufundă?! Până unde a ţinut prin vremuri, credinţa divaniţilor şi a binecredincioşilor, mulţi şi cu cădelniţa în mână, mieroşi şi supuşi în vremea măririi, puţini la vreme de cumpănă!! Aude vântul prin crengi. Se înfăşoară în dolamă. Dacă Chiaky şi Zamoyski şi Sigismund şi Basta şi turcii nu alergau fiecare după partea lor de pradă, l-ar fi închis în munţi şi poate l-ar fi zdrobit acolo, la poalele Ciucaşului. La 7 octomvrie s-a despărţit de săcui acolo unde s-a întâlnit cu ei acum un an. La Întorsură. În

aceeaşi orgie de culori, sub acelaşi cer de toamnă strălimpede. I-au rămas sub steaguri doar două mii, dintre aceia care nu mai aveau nimic de pierdut. Ceilalţi au rămas să-i vegheze drumul prin trecători. Să i-l apere de călărimea nemeşească. S-au jurat să stea la Întorsură trei zile, câte-i vor trebui să treacă munţii. Apoi se vor întoarce în Scaune, să-şi apere vetrele. El a trecut munţii într-o zi. La 8 octomvrie a fost la Văleni. Nu se ştie dacă vreun căpitan de oşti şi-a trecut oastea cu tunuri şi căruţe şi harabale şi peste şase sute de jupânese, unele cu copii de tâţă, peste munţi, într-o zi. Săcuii plângând, săcuiele încizmate blestemându-l pe Chiaky, familiarii lui Peter Domokos cerând sângele neamişilor ucigaşi, cai şi harabale, roua în poienile sfârlogite, ceţurile subţiri de pe Valea Buzăului, Stanca şi copiii călări, călare Erina Golescu şi Ilinca Şerban, călări nevestele căpitanilor sârbi, un steag de muieri în arme, unele cu platoşe uşoare, altele ţinându-şi pruncii pe arcada şeii, altele purtându-şi-i în spate, în leagăne din coajă de tei, steagurile desfăşurate, frater Ştefan binecuvântând oastea şi plângând, două pădurence agăţate de trăgătorile scăriţelor rugându-l să nu plece şi ţipătul acela sfâşietor al unei muieri tinere, cernită, ţinând în braţe o mia albă:

— Cui ne laşi, măria ta?… Cuui?

Şi iarăşi bocetele săcuielor şi-ale celor din Maramorăş care luau drumul întoarcerii prin munţi şi viarmătul spăriat de oameni care-au crezut în el şi-au luptat pentru viaţa lor şi dintr-o dată s-au văzut singuri şi neajutoraţi, cu stăpânii înconjurându-i din toate părţile, cerul sfâşietor de toamnă, fagii arzând în culorile focului, stâncile, apele învolburate ale Buzăului, singurătatea cumplită din el şi lupta din el împotriva deznădejdii… Sentimentul perfid al nimicniciei strecurându-i-se în cuget, putred şi verde. Şi mereu obrazele prelungi, muncite de gânduri, ale

celor apropiaţi. Şi în fiecare noapte olăcari tainici porniţi de la corturile lui Radu Buzescu şi Theodosie Rudeanu şi ale altora, Stoichiţă de Strâmba, porniţi cu copitele cailor învelite în saci, poate la moşii, poate la biv vel vistiernicul Dan, la Zamoyski, ori la pan Andreas Tarnowski, ori la begul Hussein al Silistrei intrat în Ţară, căruia i-a căzut în cârcă al doilea vornic, Dumitrache şi l-a scos azi-noapte din Bucureşti, fugărindu-l cu suliţa în coaste până dincolo de Călugăreni. Nu-şi poate smulge din cuget despărţirea de glotimile transilvane. De nemeşimea de ţară, câtă i-a rămas după Mirăslău. De consuetudinari şi săcui. Despărţirile acelea de la Sebeş şi Voila, de la Prejmer şi Întorsură, ei cerându-i scut şi el rugându-i să se întoarcă la vetre, să se înţelenească acolo, în pământuri, să-l aştepte încrâncenaţi, să se înmulţească şi să aştepte, să rabde şi iarăşi să rabde, stătea în şa, îşi ţinea gugiumanul în mână, simţea vântul bătându-i fruntea, se-nchina lor şi le cerea iertare şi le cerea să nădăjduiască şi unul Lancea din Comăna Făgăraşului i-a strigat:

— Ne-ai tot dat lumină din lumină, sfinte Mihai şi sfinte Todore ne închinămu ţie dară pe veci şi binecuvântatu să fi, în veci de veci.

A trecut pe sub Ciucaş în ziua aceea de 7 octomvrie. Stătea nemişcat veghind zările cu războinicii lui de piatră. Cine era Ciucaşul, în fiinţa lui cea mai adâncă? S-a rupt de Transilvania, plângând. Se lăsa acolo pe sine, cel mai adevărat şi cel mai viu. La Văleni s-a rupt iarăşi în două. Acesta este destinul lui. Să se frângă mereu pe sine. Să se smulgă mereu din el însuşi. Dragostea. Visele. Nădejdile. Bucuriile. A trimes-o pe Stanca, copiii şi jupânesele, căruţele şi harabalele, oştenii răniţi, ori bolnavi, sub veghea vel şătrarului Vasile Ţâru să coboare spre Ploeştiori şi Gherghiţa roşiilor de ţară, la adăpost de bântuirile spahiilor şi-n

spatele oştirii lui care-l aşteaptă pe Zamoyski. Când s-au urnit convoaiele, când a văzut-o pe Stanca trăgându-şi giolgiul peste pălărioara de Pojon, când a văzut oştenii şchiopi hâţânându-şi picioarele de lemn pe deasupra loitrelor, ori pe cei ciungi fâlfâindu-şi mânecile văduvite de braţe, şi-a dat seama de toată tragica lui deznădejde. Şi-a adus aminte de paiele duhnind a puroaie în bolniţele Alba-Iuliei, unde bărbierii oştirii tăiau picioare şi braţe cu fierăstraiele, mirosul de sânge amestecându-se cu cel al palincii, cu care fuseseră îmbătaţi răniţii. Şi-a adus aminte de cazacul Alexei, basul dintr-o sotnie de lăncieri, zăcând pe paie, cu pântecul despicat, pe care-l cosea bărbierul lor căzăcesc, vârându-i maţele sub vintre, amestecate cu paie şi pământ. Mirosul de ud şi scârnă. Vaietele şi sudălmile, horcăitul de moarte şi rugăciunile rostite în limbile pământului, acea Sodomă a gloriei lui ostăşeşti, acea golgotă pe care-a urcat-o sfâşiindu-şi sufletul.

— Măria-ta!

— Măria-ta, s-a întors Baba Novac din iscoadă.

— Măria-ta, n-auzi?

Îşi smulge privirea din iadul acela al flăcărilor din care s-au întrupat durerose, vedeniile acestor zile din urmă. Cortegiul cumplit al poporenilor şi oştenilor şi glotimilor transilvane, al omenirii smulse de el unui timp şi aruncate în alt timp pentru un an, ca apoi totul să se fărâme şi să recadă în sălbăticia începutului.

Noaptea de 11 spre 12 octomvrie 1600, în preajma Lapoşului şi-n codrii străvechi ai Tisăului, din calea lui Zamoyski.

— Aha! Baba Novac!… Te-ascult, Baba Novac!

Îţi trebuieşte voinţă nebună să te smulgă din trecutul atât de apropiat, plin de toate fantasmele durerii. Să înţelegi vorbele reci, aspre ale lui Baba Novac. Să vezi regimentele de dragoni şi cuirasieri regali mărşăluind de la Buzău pe drumul de sub dealuri

care duce la Târgovişte, inima Ţării. Să vezi cele peste o sută de tunuri mari, trase de câte douăsprezece perechi de cai, cu garda lor de pichieri şi archebuzieri, cu companiile de săpători, care în câteva ceasuri le înconjoară cu băşti de pământ, apărând tunarii şi tunurile de focul duşman şi de şarja cavaleriei. Să vezi avangarda tare de o mie de dragoni, cu douăsprezece culevrine ajunsă la Gura Sărăţii, steagurile casei Wisiniwietzschi fluturând deasupra cuirasierilor de gardă, escadronul de aventurieri francezi şi valoni şi elveţieni galopând spre Monteorul, condus de o sotnie de cazaci şi să ştii că toţi aceştia sunt înarmaţi cu muschetoane şi archebuze şi muschete şi pistoale. Baba Novac ascuns în hăţişurile din Valea Peancului, a văzut bine, cu ochi limpede şi rece de oştean, toată oştirea lui Zamoyski. I-a văzut şi carâta de război, albastră, cu roţi cercuite în fier, trasă de şase cai negri, cai de dragoni, uriaşi.

— Câtă oaste, Baba Novac?

— Cu cei de la căruţe şi tabere, şaizeci de mii, doamne!

Iarăşi vântul rece, de răsărit, învârtejindu-se pe deasupra bârlogului acestuia, parcă de fiară hăituită. Îşi pleacă fruntea.

— Pe Moghilă l-ai văzut?

— Sub steagul Moldovei, după dragonii din garda cancelarului, înseamnă că-l va pune la aripa stângă.

— Pedestrime are?

— Moghilă, nu. Numai călărime uşoară.

— Limbă ai prins?

— Nu mi-ai poruncit, doamne.

— Gândeam că ai s-o faci. Câte leghe se-ntinde oştirea?

— Dumnezeule. De la Gura Sărăţii până dincolo de târgul Buzăului, măria-ta.

Aude liniştea de moarte în care sfetnicii lui şi

căpitanii lui ascultă ştirile lui Baba Novac. Îşi aduce aminte de nopţile dinaintea Călugărenilor. De miile şi răsmiile de focuri ale taberilor lui Sinan de dincolo de Dunăre. Parcă s-ar fi întâmplat în altă viaţă. Ori altuia, străin şi uitat. Dintr-o dată îşi aduce aminte de *Drumul de sub munte*. Cu mersul lui şerpuit sub codri şi prin codri. Cu vadurile priporoase trecând peste uduboaiele Năeanca şi Tohăneanca, Budureasa şi Ceptura şi alte zeci de pâraie nebune, cu malurile rupte de viituri, ştiute de toţi domnii şi căpitanii Ţării, cu locuri bune de închis drumul ceambururilor tătărăşti. Ah, cât iubeşte codrii Tisăului şi vântul rece şi spăimoasa întunecime a muntelui şi aspra lui singurătate. Cum se vor mişca dragonii şi cuirasierii aici, peste pripoare şi-n codrii şi pe firul uduboaielor?

— Bălene!

Se sperie singur de asprimea glasului acestuia, pe care nu şi l-a mai auzit nu se ştie de când.

— Poruncă, doamne!

— Cunoşti vâlceaua aia a Năienilor? Deasupra Săhătenilor, unde are cneazul Grigore Breazu nişte vii pe-o culme, dincolo de şleahul care-o apucă spre Gura Vadului şi Ceptura?!

— Unde-mi poruncişi să-l ţărcui prin ’97 pe Altîn-baatur cu ceamburul?

— Acolo! Ne duci pe toţi în viile cneazului Grigore Breazu… Caută, peste foc, privirea lui Radu Buzescu.

— Voia ta, doamne, spune clucerul şi se ridică de pe scut.

— Voia ta, şopteşte alb şi Theodosie Rudeanu.

Gem fagii, chinuiţi de vântoase. Vel logofătul îl ajută să se ridice de pe scut. Îi şopteşte:

— Voia ta, dar e nebunie şi goală şi nebună, doamne.

O pală în spulber ridică din vatră un roi de scântei. Deasupra, luna nouă îşi fulguie lumina rece şi albă.

*

La început a curs un abur străveziu peste stele. Vântul a căzut în codri. S-a făcut o linişte grea, prin care-a trecut o pasăre de noapte fâlfâind nepriceput din aripi... Cortul clucerului era din mătase grea, cada din pânză de velă aburea îmbietor şi roabele uzbece, ori tătarce, ori turcoaice îl îmbăiau ciripind. Apa fierbinte îl toropise. Apoi a venit Habiiba învăluită în văluri. Cum a uitat de fiica înaltă şi trupeşă a contelui Sebastian Teökeöly, cea care la schimbarea perechilor dănţuise cu el şi-i spusese lui, ori Velicăi, că-l va lua de soţ pe prinţul Marcu, fie că va vrea, fie că nu. În ziua în care şi-a trecut oştile peste munţi a văzut-o pe Erina Golescu îmbrăcată în roşu de ţară călărind împlătoşată şi semăna cu Iovanca Rudnik de Zagubica. Apoi s-a ivit o geană subţire, sângerie, pe zarea Bugeacului, adus la Moldova mumă de Baba Novac.

— Baba Novac este meşter să întindă capcane, doamne; dar îi dăduşi prea puţini oameni. Îl ucizi cu bună ştiinţă.

— De unde să-i dau mai mulţi, Radule?!

— Să tractăm, măria-ta.

— Pot fi înfrânt, dar nu umilit, Theodosie.

— Sitarii, doamne.

Sitarii. Năluci ţistuitoare desprinse din negurile umede ale zorilor. Zbor săgetat şi prăvălit, liber şi nebun, ţâşniri avântate, chemări tainice. Plăviceanca. Luncile Oltului revene şi fermecate. Tinereţea... Baba Novac nu se mai vede. Nu se mai văd cele şase steaguri de călăreţi şi pedestraşi ascunse în lăstărişul de deasupra râpelor acestui pârâu nebun, Năeanca. Râpe înalte, galbene, pe fundul cărora trece pârâul. În spatele lăstărişului viile ruginite, culese, cu aracii scoşi şi făcuţi purcoi pe sub nucii rari în care fluieră mierlele. Miroase a codru şi a vii, a coastă de deal bătută de soare toată vara şi-a lunci de octomvrie, triste. Ştie că

nu şi-a pierdut nimic din îndemânarea lui războinică. Stă cu grosul oştirii aici în Codrul Năenilor, în dreapta Drumului de sub munte. Baba Novac stă în stângă Drumului, dincolo de râpele de netrecut, cu poruncă să atragă oştirea lui Zamoyski acolo. Când acesta va asalta râpele, el îi va cădea în spate cu grosul. Fiecărui oştean de-al lui, îi vin patru oşteni de-ai lui Zamoyski. La Călugăreni i-au venit fiecăruia, câte zece de-ai lui Sinan şi nu s-a mai speriat nimeni. Se-ntoarce în şa. Este o padină prăvălatecă înconjurată de codru rar de fag bătrân. În padină, lumina cenuşie a zorilor cade pe lăncile gărzii. Vânătorii călări cu căpitanul Caloian, bătrânul Caloian cu mustăţile albe zbârlite, un steag de roşii, mehedinţenii măciucaşi ai Buzeştilor şi dragonii-cazaci ai căpitanului Stanislas, toţi în coloană de doisprezece. Platoşe, coifuri, căciuli, capetele cailor nemişcaţi în pâcla fumurie şerpiund printre fagi. Ceilalţi abia se zăresc pe muchia dealului. Prin lăstărişuri.

— Nu văd bine de aici!

— Ştiu un pripor mai spre Săhăteni, doamne…

— Oastea să stea pe loc. Să mă urmeze doar curtea, Bălene.

Călăreşte sub coama înaltă a codrului. O potecă de cerbi. O prăvăliturâ. Udrea Băleanu şi-a pus peste zale o blană de urs. Îi vede doar coiful şi spinarea cumplită în blana de urs. Priporul. Trei mesteceni înfrăţiţi, ajunşi nu se ştie cum aici, cu coaja albă şi frunzetul brumat, un gorun rotat, o colibă de cioban, o stână părăsită şi vedere spre Săhăteni şi spre şleahul care urcă la Gura Văii şi Ceptura trecând Năeanca pe un pod de buşteni. Aici este cursa lui Baba Novac. Podul îngust, în dreapta lui viile cneazului Grigore Breazu, loc puţin pentru dragoni, destul pentru Baba Novac. Zamoyski a trecut Codrii Cosminului în zece zile, atâta teamă rămăsese în leşi peste veacul trecut de la Ştefan cel Sfânt. Velica.

Făcându-i semne dintre mesteceni. Albă şi despletită, cu un prunc la sân ca Maica Domnului, apoi în toată măreţia frumuseţii ei de ibovnică de voievod…

— Ce-ai măria-ta?

— Doamne!

— Te făcuşi alb şi-ţi clănţăne dinţii ca la lup. Doamne iartă-ne şi ajută-ne!

— Nu mai boci, Bălene!

— Wisiniwietzki, măria-ta!

Se pleacă peste gâtul roibului dăruit odinioară de Gaspar Korniş. Îl cheamă Vitéz, are culoarea pădurii şi s-a dedat cu el. Unde l-a lăsat pe Sultan? Bâtrânul lui Sultan?!

Trei cazaci, călărind femeieşte şi sporovăind. Alţi patru. Alţi doisprezece. Cazaci leşeşti, căciulile cu fundul din mătase roşie, suliţele agăţate la spate, alţii cu sâneţe şi pistoale; alt polc de cazaci şi dragonii albaştri ai prinţului Wisiniewietzki. În rânduri de patru. Cu aripi de vultur negru la platoşe. Huruitul greu al unor roţi. Vede prin lăstărişul roşietic caii uriaşi de la atelajele culevrinelor. Câte doi cai de culevrină. Artileriştii la harabalele cu ghiulele, o companie de archebuzieri cu armele pe umăr şi încărcăturile de praf de puşcă legănându-se în pungile agăţate la eşarfe, câteva harabale.

— Cu ce sunt încărcate harabalele astea, Balene, întreabă cu glasul dintr-o dată răguşit.

— Cu podişti, măria-ta… Şi cu poduri… Şi cu urşi de stejar.

— Cu scări, doamne.

— Cu faşine, măria-ta.

Undeva, în dreapta, nechezatul unui cal. O detunătură spartă de archebuză. Strigăte. Un cazac trece la galop spre Săhăteni plesnind cu cnutul un archebuzier ieşit din rânduri pentru nevoile lui.

*

Din zmeurişti le dese crescute şi-mpletite sălbatic pe malul Năeancii ţâşnesc trei şiruri de archebuzieri săcui. Îşi descarcă archebuzele, nici de la zece paşi, în dragonii albaştri. Un nor de fum. Ecoul salvei. Săcuii se topesc în lăstărişuri. Rânchezat de cai răniţi. Urletele celor loviţi de plumb. Cai cabrând. Porunci. Tropote. Învălmăşală. Printre crengi, vede chipul schimonosit al unui esaul de cazaci, care-şi joacă calul pe loc.

— Glavitzki, măria-ta. Cel biciuit la Alba-Iulia.

— Şi Vladim Chiorul. Care te-a hăinit la Hotin.

— Pe care nu i-ai dat morţii.

Dintr-un bunget zece sârbi cu şuşanele. Din altul, aproape ţâşnind sub burţile cailor, morovlahii cătunarului Gherasim Theodoru. Focuri repezi de pistoale şi şuşanele. Caii livonieni de la o culevrină vopsită galben se reped în escadronul de dragoni. Un ofiţer în cuirasă albastră cade pe crupă. Troznete de crengi. Un urlet prelung: *Ziveo Mihalj Wayvoda*. Trei steaguri de pedestrime balcanică năvălesc la sabie. Cei cu cârlige şi fuşturi lucrează fulgerător. Dragonii sunt smulşi din şei şi trecuţi cuţitarilor, care-i înjunghie. Din susul drumului, din spre Năeni, ropotul nebun atât de cunoscut lui. Iată-l. Baba Novac cu pelerina roşie fâlfâind, cu sabia strălucind şi-n spatele lui, în coloană de patru, sârbii. Nebunia nebuniilor. Şarjă pe un drumeag de pădure. Vălmăşag de tunuri şi cai, de cazaci şi dragoni, de harabale care se răstoarnă în Năeanca. Crengile trosnind. Fug cazacii. Fug dragonii. Fug şi cad în salvele archebuzelor săcuilor pitiţi pe tot malul Năeancii.

— Măria-ta!

— Lasă-mă.

— Măria-ta suntem înconjuraţi.

Îl priveşte pe Radu Buzescu şi nu înţelege ce spune. Vede antegarda lui Wisiniwietzki dată peste cap. Masacrată. Îl vede acum şi pe acest prinţ Wisinwietzki,

ruda lăudată a Buzeştilor, trăgându-şi spada, ridicându-se în şa şi strigând ceva. Este pe stânga un cot al drumului, o răritură cu o padină în care escadronul de gardă îşi înghesuie caii, lăsând drumul slobod să treacă fugarii. Îl vede pe Baba Novac gonind pe urmele acelora. În câteva clipe are să-şi arate flancul dragonilor, care şi-au scos pistoalele şi plecaţi în şei, urmăresc printre copaci goana lui Baba Novac drept spre ţevile armelor lor. Strigătul de luptă al lui Baba Novac. Câteva fuleuri încă. Cabraj pe loc. Toată coloana călărimii sârbeşti întoarce caii de pe loc. Porneşte la galop, de unde-a venit. Se cască un gol între fugari şi urmăritori. Padina cu gărzile lui Wisiniwietzki rămâne descoperită. O salvă. Altă salvă. Pornită drept de pe celălalt mal al Năeancii. Caii dragonilor din gardă se zbat pe loc. Cad câţiva oşteni în huruitul cuiraselor.

— Măria-ta!

Radu Buzescu îi smuceşte frâul. Îl urmează la galop până dincolo de creasta padinei. Un tufan. O răritură căzând pe un şuvoi până dincolo, în Valea Grecencii. Jos, pe vale, sclipetul soarelui în lănci şi-n coifuri şi-n săbii. O coloană de călărime la galop.

— E cineva care ştie locurile, doamne, şopteşte Radu Buzescu… Priveşte!

Îl răsuceşte pe Vitéz spre locul pe care i-l arată Radu Buzescu. Altă coloană de călărime, cazaci şi moldoveni după cuşme, împresoară viile pe o colină, dincolo de Năeanca.

— Trădare, doamne, spune alb Radu Buzescu.

Focuri îndârjite, undeva la aripa stângă a lui Baba Novac. Şiruri de archebuzieri leşi aleargă spre Năeanca. Duc pe umeri grinzi şi bucăţi de podeţe.

— Ne prind aici, doamne.

Stă nemişcat acolo la creastă, într-o încrâncenare seaca şi bolnavă. Vede până la Săhăteni şi vede până

spre Ulmeni coloanele nesfârşite şi netulburate ale oştirii lui Zamoyski deasupra cărora a-nceput să se ridice un nor greu de praf. Vede lanţul de călăreţi de sub coastă, înconjurând priporul. Aude focuri dese la aripa dreaptă a lui Baba Novac. Înlemneşte. Se aud împuşcături pe şleahul de la Gura Văii. Înţelege că Baba Novac a căzut în priopria lui cursă. Boier Dan. Cazacii dezertori. Iscoadele lui Moghilă. Şi numărul... Sunt prea mulţi. L-au înconjurat. Îşi trage sabia. Se teme cumplit pentru grosul lăsat la Năeni cu vel paharnicul Radu Şerban. Să nu-l înconjoare Zamoyski. Se teme cumplit pentru Baba Novac. Salve după salve. Vede puşcaşii lui Baba Novac trăgând din vii. Răsună un bubuit de tun. Ghiuleaua ţâşneşte peste creştetul pădurii. Se arcuieşte în cerul luminos. Cade într-un nuc de la poalele viilor cneazului Grigore Breazu unde face explozie. O ţâşnire de flăcări şi fum. Crengi rupte zburând în toate părţile. Doi morovlahi fug de sub nuc. Unul îşi târăşte piciorul. Din şleahul Gurii Văii ies patru dragoni. Îi calcă în picioarele cailor pe cei doi morovlahi. Îi ucid cu paloşele. Garda intră în coloană. Pleacă suliţele. Pe drumul Năenilor înaintează două sotnii de cazaci, urmate de două escadroane de dragoni albaştri. Acolo, undeva, dincolo de spinarea dealului răsună tot mai des salvele de archebuze şi se aud strigătele luptătorilor. Vede săcuii strecurându-se dincolo de Năeanca, nu spre vii, ci pe firul uduboaii, prin desime. Vede un steag de lefegii de-ai lui Baba Novac alergând prin codri, între vii şi şleah. Alt steag, cu oamenii în lanţ cade peste archebuzierii leşi care trec Năeanca pe podeţele cărate în spate, împuşcături. Sclipirea săbiilor.

— Măria-ta!

— Sunt aici, vere Radule.

Coboară la trap uşor. El în faţă. A vrut să treacă vel armaşul. L-a oprit cu latul săbiei. O prăvălitură de

pământ şi arbori. Pune pintenul stâng, zmucindu-l pe Vitéz într-o alunişte. Jos, la nici treizeci de paşi, o poiană largă care dă în şleah. Archebuzieri alergând să închidă şleahul. Călăreţi înghesuindu-se în spatele unui ofiţer în cuirasă albă, de oţel, cu lentă albă şi la coif trei pene albe de struţ. Albul lentei îi zgârie ochii. Moise Székely!... Se stăpâneşte. Îi recunoaşte steagul. Îl vede rânjindu-i de pe zidurile Hotinului. Ropote pe stânga. Pelerina lui Baba Novac. Roşie. Archebuzierii înfig furchetul în pământul reavăn. Moise Székely îşi trage spada. Pe marginea prăvăliturii drum de care... Acum! Nimeni nu aude galopul gărzilor pornit de pe loc. Stau sub coifuri şi-n cuirase, cu lăncile plecate, aşteptând să le iasă în faţă călărimea lui Baba Novac. Un tăun lipit de cuirasa turtită pe marginea lentei. Trece pe lângă cuirasierii lui Moise Székely, fără să mişte unul. Râde. Se aude râzând. Se aude strigându-l pe Moise Székely:

— Moisăăă!... Moisăăă!

Nu vrea să-l ucidă fără să-l vadă. Să vadă cine-i dă moartea. Urletele cuirasierilor loviţi cu suliţele. Moisă aude. Îşi întoarce calul pe loc. El e! Dumnezeule cât s-a temut că nu este el. El este. Cu ochii holbaţi, nu şi-a lăsat încă viziera, îi vede negul din sprânceană, Vitéz alunecă, calul lui Moisă cabrează şi el nu-i poate da decât o lovitură scurtă cu garda între ochi. Simte garda izbind marginea căştii, O putere năpraznică îl smulge de-acolo cu Vitéz cu tot. Garda prăvălită peste archebuzieri. Unul bătrân, c-o bărbiţă de ţap îşi lapădă archebuza. Din doi paşi ţupăiţi se aruncă dincolo pe malul priporos al mâncăturii. Fug. Garda izbeşte un escadron de dragoni. Soseşte Baba Novac la galop. Gornistul gărzii sună: «*luaţi-l la mijloc pe domnul nostru şi urmaţi-l în goană*». O umbră în dreapta. Alta în stânga. Radu Buzescu îi smulge frâul din mână. Theodosie Rudeanu îl bate pe Vitéz cu latul sabiei.

Huruitul greu al galopului. Şi glasul dogit al vel armaşului Udrea Băleanu:

— Trecurăm, măria-ta! Slavă domnului!

13 octombrie 1600. Ceptura

— Îţi eşti singur duşman, măria-ta.

— Să tractăm, doamne.

— Scapi ţara de pârjolul ăstora.

— Noi ne băteam în codrii pe viaţă şi pe moarte şi Zamoyski juca şah cu Petre Skarga.

— Sunt mulţi. Au numai arme de foc.

— Au călăuzi.

— Jumătate din mazâli au fugit să-şi întâlnească ocrotitorul. Pe biv vel vistiernicul Dan ot Stelea ot Drăgoieşti.

Cum miroseau casele vlădicii Miha din Şcheii Braşovului a mere şi-a gutui şi-a busuioc. Şi aga Hussein: «— Pe noi ai învăţat să ne baţi, pe nemţi ba. Pe noi ne cunoşti, pe ei ba. Beyule... Fii măcar odată atât de înţelept, pe cât eşti totdeauna de viteaz...» Şi popa Arbore, ori altul, ei, sarea pământului. «— Pre ei, pre aceştia, într-auriţii, balauri cu solzi de aur, care se vor lăpăda de tine, cum tu te-ai lăpădat de noi»... Şi Nicolo cu ale lui învăţături în cartea despre principi. Unde-s cetăţile durate în inimile pământenilor!?

— Va lăpădaţi de mine?

— Dumnezeule, măria-ta. Vrem să vezi adevărul. Vrem să-ţi mântuim viaţa şi tronul şi schiptrul.

— Acoperindu-mă de ruşine, astăzi şi-n vecii vecilor? Aţi uitat Călugărenii şi Vidinul şi Nikopole şi Babadagul şi Şerpăteşti şi Hulubeşti şi Şelimbăr şi Otani şi altceva decât astea, Buzescule şi Rudene şi voi ceilalţi nu numai gloria ostăşească, gândurile care-au temeinicit-o, tocmai voi le-aţi uitat gândurile astea?

Plouă ţârâit. Focul abia pâlpâie în vreascurile ude.

Miroase greţos a pănură scursă, a cai blegiţi de ploaie, a nemulţumire şi-a ostenealã. E frig, noaptea curge grea peste codrii de la Ceptura, răniţii adăpostiţi sub scuturi gem şi se vaită, iar pe deasupra lor trec nemiloase vântoasele de la răsărit. Bagă de seamă că vorbele s-au dogit, golindu-se de înţeles. Spune glorie şi cuvântul n-are niciun gust. Nu răspunde nimănui în cuget. Râde strâmb, pentru că nu-i răspunde în cuget nici lui însuşi. Ce-nseamnă glorie, se-ntreabă? I-a pătruns apa în cizma stângă. Se mişcă o caraulă pe sub fagi, clefăind prin humă. Cineva alunecă. Cade şi suduie urât. Trebuie să fie oltean de-al Băniei. De ce se mai bate? În numele cărei credinţe? Pentru ce le cere acestora să-l urmeze? Ce făgăduieşte conştiinţelor lor învăţate să se-nflăcăreze la gânduri nobile şi sfinte?

Cum frânsăşi tu voievoade,
Sfânta lege din bătrâni.

Oare asta să fie?

— Mi-e somn! Vel paharnice. Ia-ţi roşii, ia curtenii şi-nchide cu fagi şleahul Urlaţilor. Nu-mi vorbiţi de plecarea steagului. Ori mă urmaţi, ori mă lăsaţi aici, singur în calea oştilor lui Zamoyski. Cotropitorii n-au crezare la mine, fie că-l strigă pe Allah, ori pe Iisus îl strigă. Şi nu-mi spuneţi că sabia nu taie capul plecat. Nu ştiu să-mi plec capul acesta. Să-nvăţ acum, nu mi-ar sta şi sunt prea bătrân. Balene. Întăreşte straja.

— Ce ai de gând, doamne?

— Îi mai dăm o sabie lui Zamoyski aici, să nu intre ca la nuntă.

— Şi-apoi?

— Ne punem între el şi Târgovişte, pe Teleajen, la Bucov, unde-i dăm bătălia cea mare.

— Mai cutezi?

— Acum dorm!

Se-nveleşte în pelerina udă de camelot. Se adună

chincit lângă focul sâsâit şi fumegător. Stă pe şea, cu picioarele trase sub poala camelotului. Se retrage în sine, lacom să fugă de noaptea udă şi tragică. Baba Novac a descălecat după ce-au ieşit din cercul de oţel al dragonilor. A îngenunchiat. I-a sărutat mâna şi i-a spus: «— Iartă-mă pentru această înfrângere...» S-a săturat cerul de biruinţele lui. S-a săturat vremea de numele lui. I s-a făcut silă vremii de gloria lui. Îl pătrunde frigul. O amorţeală umedă care-l înstrăinează de el însuşi. O părăsire a trupului vlăguit lipsit de văpaiţa dogoritoare a unui crezământ care să-l înflăcăreze. Să ajung atât de nemernic, încât să fiu tare numai în biruinţă?! O aude pe Velica răsuflând uşor, adormită în jilţul din odaia de lucru a palatului cancelarial. Ce făcea în clipa aceea Varvara Fuszi, văduva lui Josica?! Poate se tânguia. Poate o bântuiau amintirile. Poate preacurvea. Cine-o poate şti? N-are o obială să-şi usuce cizma stângă. Poate i-a spart-o vreo sabie, îl doare capul pieptului, acolo unde-l strânge zaua. Se simte puţind a sudoare năclăită şi acră. Nu s-a spălat de trei zile. Kioşcul din via vel vornicului Ivan Norocea. Baia în faianţă albastră şi verde cu capetele de zgripţori vărsând apă rece şi apă caldă. Trupul dumnezeiesc al Velicăi în apa pe care plutesc petale de trandafiri... Frig. Aude ploaia căzându-i pe coif. Pe gheba pelerinei. Simte o şuviţă de apă scurgându-i-se pe după ureche.

— Nu pot, şopteşte şi se gândeşte că el este domnul. Şi că nu poate da Ţara. Îşi simte lacrimile în gene. Îşi trage gluga udă peste coif. Noaptea de 12 spre 13 octomvrie abia a început.

*

Aude tropotul grosului oştirii pierzându-se pe şleahul de munte al Cricovului. Plăieşi de la Văleni trag cu boulenii trunchiuri de fag peste urmele oştirii. Alţii presară frunze. Sunt zori lăptoşi, cenuşii, cu vălătuci

umezi de pâclă, cu codrul ud şi zgribulit, cu ei câţi au rămas aici în prăvăliturile de la Ceptura, uzi şi zgribuliţi în şei. Doar vel paharnicul Radu Şerban, vel armaşul Băleanu şi căpitanul Matei ot Brâncoveni cu roşii de ţară. Două mii de săbii ale pământului. Ceilalţi îşi pierd urmele spre Hârşa. Zamoyski o să cadă în golul de după această luptă pe care i-o pregăteşte cu o luciditate dureroasă. I-a luat numai pe cei care n-au vrut de la început să tracteze cu leşii. Ciocănitorile. O mierlă. Se face ziuă. O clină prăvălatecă în coasta Drumului de sub munte, ajungând pe sub fagi la gura şleahului care urcă spre Ceptura de la Fântânelele. Altă gură de şleah care vine de la Inoteşti. Şi cealaltă, care se duce la Urlaţi, apoi la Schiau şi la Bucov… El cu o mie de săbii pe clina de la intrarea satului. Vel paharnicul cu o mie de săbii pe clina de la ieşirea spre Urlaţi. Care încărcate cu butuci, cu oiştile legate şi roţile priponite. Plăieşii cu săcurile pregătite. Jos, pe *Drumul de sub munte* regimentele de dragoni. Mereu regimentele de dragoni, carele cu coviltir, strigătele vivandierelor, nechezatul cailor, clefăitul roţilor de la artilerie, căzăcimea, totul prin pâclă şi burniţă, într-o curgere necontenită care i-a uscat cerul gurii, care-l însingurează şi-i dă un sentiment ciudat de neputinţă. Stă frânt peste oblânc. Are în faţă un scoruş păsăresc încărcat cu ciorchini roşii. Aproape că nu mai vede escadroanele urmându-se escadroanelor, aşteptând cu o furie rece şi rea carâta aurită a marelui cancelar şi hatman. Poate joacă şah cu Petre Skarga. Ar putea plăti totul cu două lovituri de sabie. Moartea lui Nikifor Parasios. Moldova. Poate şi Mirăslău. Şi nopţile astea umede, pline de umilinţă. Iat-o aici teama lui veche de coaliţia Apusului. Glasurile răsmiilor de oşteni străini urcă pe sub frunzetul ud şi scorojit al codrilor. Vrea să-l ucidă pe Zamoyski la sabie. Este cea din urmă dintre nădejdi. Şi cea mai disperată. Îşi stoarce barba în

pumn.

— Măria-ta!… Vine!

Un plăieş buhos sub tohoarca întoarsă pe dos. De pe ciorchinii roşii ai scoruşului păsăresc se preling stropi de apă. Aude freamătul călăreţilor lui legaţi în coloană de douăzeci şi patru. Escadronul de gardă pe cai uriaşi, livonieni. Lăncile. Pelerinele. Atelajul. Şase perechi de cai negrii. Caleaşca. Ridică braţul. Plăieşii scot proptele de sub roţile carelor. Îşi trage sabia. Carele pline cu butuci bine legaţi în scoabe şi funii o iau pe surpătură la vale în huruitul nebun al roţilor. Sunt zece care pornite tăvălug unele după altele. Le urmăreşte cum se duc pe surpătură drept spre coloana gărzii. Blestem. Carul din faţă se dă peste cap. Se face fărâme în huietul butucilor veniţi de-a valma. Celelalte care se izbesc unele de altele, butucii o iau pe surpătură la vale de-a sania. Se aud comenzile ofiţerilor. Garda porneşte la trap. Vede caii atelajului jucând pe loc, speriaţi. Nu ştie când a pus pinteni şi când Vitéz a început coborâşul ameţitor pe sub fagii uzi. Când toată prăvălitura s-a umplut de tropotul înfundat al roşiilor. Cânt a ajuns jos, între dragonii încurcaţi printre butucii prăvăliţi în drum, când a răsturnat cu o lovitură un ofiţer bălai, foarte tânăr, purtând blană de pardos peste platoşă şi când năvălind la carâtă îi ridică perdeaua de piele roşie cu vârful săbiei… I se opreşte inima de turbare. Urlă nebun:

— Zamoyskiii!

Carâta goală. Goală. Urlă mereu: «Zamoyskiii!» Înfige pintenii fără milă. Ucide. Un ofiţer. Un stegar. Ucide. Vede totul printr-o pâclă roşie. Prin furia nebună şi roşie. Prin disperarea cumplită. Prin mânia care-l sufocă. Ucide. Locul se schimbă în iad. Caii înghesuiţi unii în alţii se muşcă. Se bat cu copitele. Săbiile roşiilor lucrează fulgerător. Dragonii se încurcă în lănci. Se încurcă unii în alţii. Coloanele din spate împing aici

escadron după escadron. Cineva strigă cu glas piţigăiat:

— Înconjuraţi-i! Pe Sfânta Fecioară, domnule Szádeczky, înconjuraţi-i pe aceşti câini turbaţi…

Aude şi nu înţelege. Ciopârţeşte cu sabia un uriaş care i se agăţase de frâie.

— Nu da, măria ta. Sunt eu, căpitanul Matei!

— Unde-i Zamoyski, Matei… Auzi tu? Zamoyski!

— Ne înconjoară, doamne!

— Aha! Ne înconjoară!

Se ridică dintr-odată în scări. Vede escadronul de dragoni care-o ia la trap pe sub fagi, să închidă coama dealului. Sunt cai morţi aici şi dragoni răsturnaţi în nămoale şi nu vede niciun oştean de-al lui căzut. Totul s-a petrecut într-o veşnicie. Veche. Nu-l mai ajută soarta, nici zeii acestor pământuri sătule de atâta sânge. Urlă: «— După mine, vitejilor» şi se prăvăleşte sub poala codrului, între dragonii învălmăşiţi în *Drumul de sub munte* şi cei tăind sub codru spre coama dealului. Roşii se rup din încleştare. O clipă tot iadul de nămoale şi morţi şi sudălmi şi vaere este stăpânit de cornii roşiilor. Galopează pe sub codru până-n marginea Cepturii, acolo de unde o ia pe o potecă de vite spre creastă. Vede roşii vel paharnicului de-a valma cu cazacii nizovi şi dragonii şi pedestraşii, apoi îi vede ţâşnind din învălmăşeală şi urcând pe pâlcuri coama dealului, se aud tot mai poruncitoare trâmbiţele oştirii leşeşti şi dintr-o dată totul nu mai este decât codru bătrân, ploaie ţârâită, şleah fărâmat de roţi şi pustietate. Călăreşte cu stânga în care ţine sabia căzută pe lângă trup şi-l aude pe vel paharnicul întrebând în pustie:

— Ce făcurăţi, Matei, cu Zamoyski?

Apoi nu mai aude nimic decât leşuiala amară şi searbădă care-i ţiuie în urechi.

CAPITOLUL TREI
DESTIN

Bucov 18 octomvrie 1600

— Păstrează-ţi firea, Stanco!

— Mi-am păstrat-o de-o viaţă. Nu mai pot.

— Te aude lumea.

— Am s-o strig cerului… De ce ne chinui, tiranule? De ce ne ucizi sufletele zi de zi, de-o veşnicie de zile, nu te-aş mai fi cunoscut că pe unde-ai călcat numai scrum şi cenuşă ai lăsat. Uită-te la tine. Uită-te la mâinile tale pline de sânge nevinovat. Uită-te la ochii tăi de nebun. Uită-te la viaţa ta vânturată cu sabia… Pulberea s-a ales de tine, nebunule… Ai fost pedeapsa Domnului pe noi, pe toţi. Te-au ajuns blestemele văduvelor şi orfanilor, ale celor ciumpăviţi pentru deşartă ta sete de mărire, te-au ajuns blestemele celor căzuţi pradă corbilor şi câinilor. Mihai, spaima lumii! Nu! Nu pune mâna pe mine că urlu. Ca o lupoaică urlu! Îţi sfâşii beregata, călăule. Ce mai vrei de la noi? Ce mai vrei de la mine?… De ce-mi batjocoreşti zilele astea triste?

— Pune-ţi mesalul, taci şi urmează-mă dacă-ţi este dragă viaţa.

— Nu-mi este! Ai ştiut tu cum să faci, ca să nu-mi mai fie! Scârbă-mi este de mine. Batjocură, nu viaţă fu măritişul cu tine. Mai bine preacurveam văduvă fiind, că numai ele, curvele trăiesc trai dulce şi alintări.

— Uite mesalul. Şterge-ţi ochii. Mergem.

O ia de mână. O stăpâneşte. O trage după el. De patru zile aşteaptă răspunsul lui Basta. I-a scris cavalereşte. «M-ai înfrânt pe câmpul de luptă. În numele onoarei, amândoi slujindu-l pe împărat, ajută-

mă. Eiab paşa urcă de la Giurgiu la Târgovişte. Zamoyski este atât de puternic, încât după mine, va ucide Transilvania, aducându-l pe Sigismund pe care eu însumi l-am bătut. Îţi cer patru mii de călări cu arme de foc.» Şi alte asemenea. Nu s-a întors stegarul Călin Alior de la Basta. Ştie. Nici nu se va mai întoarce. Trece pe sub pologul cortului mare. Stanca lividă, îşi muşcă buzele şi plânge. Tetrapodul. Trei popi din oastea de roşii, în odăjdii. Sfeşnicele cu câte patru lumânări aprinse. Curtea. Preda Buzescu împietrit. Theodosie cu nasul vârât în gulerul de blană. Stoichiţa de Strâmba, Udrea Băleanu, Calotă Bozianu, bătrânul Mihalcea, Vasile Ţâru, Matei ot Brâncoveni… Stroe? Unde este Stroe? Este în Oltenia. Se aţine la Dunăre. Stau toţi aici, împietriţi. Străini. Uite-o pe Erina Golescu sprijinită de umărul lui Marcu. În faţa lor Nicolae-Pătraşcu ţinând ţapăn mâna Ilincăi Şerban pe mâna lui dreaptă şi vel paharnicul Radu Şerban, cu păhărniceasa scăldată în lacrimi, cu obrazul ei de femeie veselă strălucind şi altele, din curtea Stanchii şi sârboaicele şi căpitanii lui. Baba Novac. Deli Marcu Dubrowniki. Jivko Roşul. Jivko Negrul. Morovlahii Papahagi şi Gherasim Theodoru. Şi ceilalţi. Mârzea cu şoimul pe umăr. Şi altceva. O linişte tragică şi o aşteptare plină de-ntrebări.

— Io Mihai Voievod, o voi, şopteşte.

Ei îşi pleacă frunţile pentru că cei trei popi încep sfânta slujbă a cununiei; iar naşii, Grădişteanu cu boieroaica lui şi Matei ot Brâncoveni cu Elina trec de-a stânga şi dreapta celor două perechi, ţinând coroanele din aur pe periniţe. Aude slujba venind de foarte departe. Dintr-o conştiinţă veche şi uitată. Trebuia, măcar acum, în ceasul al unsprezecelea, să se gândească la ce va veni după el. Blestemul Stanchii îl frânge. De patru zile şi patru nopţi de când s-a rupt de oştirea lui Zamoyski, pierzându-şi urma în munţi să iasă la apa Teleajenului şi de acolo să coboare aici la

Bucov, în tabăra mare, de patru zile şi de patru nopţi ştie c-a rămas singur cu destinul. L-a uitat pe naşul mare. Pe pan Andreas Tarnowski, care chiar dacă nu este din casa princiară Wiezniwietzki este totuşi un Tarnowski cu strămoşii mereu amestecaţi în politica Poloniei. Unde mai pui că după amiază, când s-a vestit solia lui trimisă de Zamoyski, i-a adus în dar cartea celui mai mare poet al lumilor, mai mare decât Homer, Shakespeare... «Este vorba într-un fel de tragedia măriei tale», i-a spus... Tarnowski vrea să i se închine şi să se dea prins fără luptă. Îi trimit prin el, pan Tarnowski, cuvântul de onoare că va fi tratat ca un prinţ, viteaz fără seamăn şi domn. Ştie! Sunt acolo Ieremia Moghilă şi Simion Moghilă şi oamenii Elisavetei şi Moise Székely şi Sigismund Báthory şi panii scăpaţi de la Otani şi cei loviţi la Năeni şi Ceptura... Nechează. Popii dau ochii peste cap.

— Nu grăbiţi slujba, sfinţiile voastre!... Ne place această slujbă şi ne împacă cu Domnul.

Sunt lumânări fâlfâitoare, cântări bisericeşti, este Stanca în rochia de hetaia vişinie şi Florica, domniţa, lipită de Erina Golescu, preafrumoasă în straiul femeiesc şi preaciudată, un ostrov de părelnică linişte într-o mare zbuciumată de furtună. Aproape că-i vine să scrie stihuri tânguioase. Mai tânguioase decât ale lui Stavrinos. Sau decât ale vechiului său prieten pan Tarnowski, care i-a mărturisit cu lacrimi că el, voievodul, nu mai are nicio scăpare. Nemeşimea a închis păsurile munţilor. Turcii sunt din nou la Târgovişte şi Bucureşti. Zamoyski este la trei leghe de Bucov. Patru zile a stat în spaime la Ceptura, aşteptând să fie izbit din codri. Îl chinuie podagra. A jurat să-l înscăuneze domn pe Simion Moghilă şi-l va înscăuna. Ce-i rămâne de făcut? Ce glas al raţiunii, ori al demenţei mai poate asculta? Să se predea cu fast?! Apoi să fie târât în cortegiul triumfal al cancelarului,

chiar dacă ar fi dus într-o carâtă aurită? Bineînţeles, dacă ar scăpa de jungherul ori otrăvurile Moghileştilor. Iată ce-i rămâne de făcut. Nunta lui Pătraşcu şi a lui Marcu. Lupta. De zidit temeliile Târgoviştei. De izgonit Eiab paşa. De ridicat Ţara în arme. De aşteptat ceasul când îşi va desfăşura din nou aripile, cuprinzând sub umbra lor hotarele rotunde ale *Magnaei Valachiaei*. Nebunia, nebuniilor. Disperarea, disperărilor. Duios şi răscolitor mirosul de tămâie. Ce ochi al luciditâţii i-a crescut între sprâncene... Cum vede cu el până în străfundul acestor suflete credincioase, chinuite de nelinişti. S-au legat de gloria lui, ştiind că s-au legat totodată şi de prăbuşirile lui. Şi-au aruncat săbiile pe talgerul cumpenii pe care scria Io Mihai voievod ştiind că şi-au ridicat împotrivă-le duşmanii lor dinăuntru şi furtuna celor trei puteri neistovite ale acestei părţi de Europă. Este clipa lui de meditaţie şi reculegere, clipa asta când preotul de la Gherghiţa, Niţă Duhu, pletos şi gâlcevitor, repede dedat să pună mâna pe sabie şi să încalece odată cu enoriaşii lui oşteni, apucă cutioarele de safian albastru în care lucesc inelele de cununie. Cam palid Nicolae-Pătraşcu voievod. Cam încurcat în buchiile călugăraşului Moxalie. Cine de aici şi-ar lua pe umeri povara domniei şi ar duce-o dincolo de faptele lui? Abia în clipa asta îşi simte singurătatea. Cumplită. Strivitoare. Şi-n acelaşi timp dragostea lor aspră şi plină de interese, cumplita lor dragoste bărbătească, geloasă de toţi şi de toate, dragostea care i-a aruncat în luptă alături de el, care i-a mântuit de spaimele lui şi spaimele lor, el fiindu-le viaţa şi ei dându-i viaţa; apoi se cântă «Isaiia dănţueşte» şi iată-i pe toţi aceşti bărbaţi şi iată-le pe toate aceste femei prinzându-se de mână dincolo de datină, strângându-se unii în alţii şi înconjurând tetrapoadele şi acest altar ostăşesc, înconjurându-l pe el mai ales şi parcă ocrotindu-l şi iată ochii înotând în lacrimi ai panului Andreas Tarnowski,

plini de cutremurata înţelegere a clipei…

— Aţi auzit ce-mi făgăduieşte luminăţia sa panul hatman şi cancelar al Reczei Pospolita, prin gura prietenului meu, care mai bine viaţa şi-ar da-o, decât să mă hiclenească. Aştept sfatul vostru.

Stă în jilţul de război. Stanca alături pe un scaun florentin. Mirii cu miresele lor, în spate. De jur împrejur, ei toţi. Şi popii. Şi stegarii de roşii şi de vânători domneşti şi de curteni şi de copii de casă. Toţi câţi au încăput în cortul domnesc, cu pologul ridicat pe suliţi. Este noaptea adâncă de 18 spre 19 octomvrie, a Sfântului apostol şi evanghelist Luca şi a Sfântului mucenic Matei. El, ori altcineva îi spusese episcopului Szukay, că ortodoxia a născut mucenici, nu cazuişti. I-a spus-o în casele căpitanului Matei ot Brâncoveni, având-o alături pe Velica.

— Domnia ta, vel clucere Radu Buzescu?!

Radu Buzescu îl mustră din priviri.

— Îţi aştept sfatul, vel clucere!

— Sunt alţii mai vârstnici şi mai înţelepţi decât mine, măria-ta!

— Domnia ta mi-ai scăpat viaţa.

— Tocmai de aceea n-o pot da nimănui, doamne, decât Atoateziditorului. Panul hatman şi cancelar nu ţi-a dat niciun jurământ scris. Şi nici nu va da. Rămâi între noi. Am rămas puţini, dar avem încă săbiile agere la mână. Războinicul preaslăvit care eşti, nu-şi poate închina steagul decât în faţa morţii… Şi nici atunci. Radu Buzescu face un pas înainte. Îngenunchează. Îşi ridică fruntea nobilă spre el.

— Măria-ta, am cugetat adânc după năvala pe care ai făcut-o la Ceptura.

— Şi?

— Sunt fapte şi oameni şi gânduri care ţâşnesc dintr-un şir de veacuri, să se aşeze în hronice şi istorii. Au altă măsură a judecăţii şi altă cumpănă la cântar. Iartă-

mă. Am fost neghiob şi orb. Oricare mi-ar fi soarta, sunt al măriei tale până la capăt. Nu te supăra, doamne. Dar agăţat de şaua măriei tale, intru şi eu în istorie. Nu uita, Buzeştii sunt olteni şi nu dau nimic pe degeaba.

— Ştiu! Prea bine ştiu!

Se râde. Dumnezeule, se râde. Iată-l pe Radu Buzescu mântuindu-l şi de data asta. Se strigă: «— La arme!» «— Du-ne la biruinţă, izbăvitorule!... Ne vărsăm sângele picătură cu picătură, dar nu te lăsăm pe mâna leşilor.» «— Cancelarul te vinde sultanului!...» «— La luptă!»

Doar vel logofătul Theodosie Rudeanu nu strigă. Face un semn celor doi logofeţi, care-i aştern masa pliantă în faţă, îşi încearcă pana de gâscă pe unghie şi dintr-o dată spune cu glas măreţ:

— Voia măriei-tale, dinaintea războiului cu leşii...

Ascultaţi-o!

Ce vrea Theodosie Rudeanu de la el?! Ce mai poate da? Cui mai poate da? Şi de la cine să ceară?! Baba Novac este aproape mort. Mort în nădejdile lui. Deli Marcu?... Are o singură lege: războiul. Şi o singură nădejde: va fi primit de-a dreapta Tatălui, atunci când va duce la judecata de apoi, zece mii de suflete de păgâni purificate prin sabie. Pe cine l-a nedreptăţit? Ah, Stanca! Ce nedreptate i-a făcut ei, care prea rareori i-a ajuns gândurile din urmă?! Cei pe care i-a nedreptăţit nu sunt aici. Stau în bordeiele lor şi-n satele lor şi-n sufletele lor, înstrăinaţi de el. Fireşte pe toţi cei judecaţi de el şi trimişi morţii. Theodosie Rudeanu, cutra parşivă şi subţire, cum îl ucide înainte de luptă, silindu-l să gândească la nedreptăţile şi silniciile lui, făcute în numele puterii. Grama! Grama neguţătorul, dintre boiernaşi, Grama pe care l-a aruncat în lanţuri în turnul Braşovului şi acum zace în beciurile Târgovişteі, pedepsit de el pe nedrept acum

un an, pârându-l vameşii că n-a plătit vamă cinstită, Grama care l-a înfruntat şi el nu suferea să fie înfruntat. Spăla-va cu Grama silniciile celelalte, cu voia sau fără voia lui făcute? Şi de ce acest cărturar cu minte diavolească îi răscoleşte remuşcările şi apele zăcute ale întunericului din el?

...*temându-mă domnia-mea de blestemul lui şi al fiilor lui... şi să nu port domnia-mea blestemul lui, nici fiul domniei mele, Io Nicolai voievod*...

Se uşurează iertându-l pe Grama de pedeapsă, slobozindu-l din temniţă şi întorcându-i toate averile luate pe sama domniei. Apoi se face noapte-n el şi-i spune lui pan Tarnowski să-i ducă solie marelui hatman şi cancelar, că nu-şi pleacă steagul şi că-l aşteaptă pe câmpul de luptă unde se va alege aşa cum va vrea Dumnezeu. Pentru că mâine va fi luptă, îi pofteşte pe toţi căpitanii şi pe boieri la steagurile lor. Domnia sa pan Tarnowski va fi scos din tabără cu ochii legaţi. Să nu se jignească, i-o cere în numele dragostei lor frăţeşti. Însurăţeii să treacă sub steaguri. Se vor cunoaşte în dragoste, după război. Jupânesele să-şi strângă straiele strălucitoare în cufere, să doarmă în căruţe şi să fie gata de drum într-o mică de ceas. Cum pan Zamoyski este încă la Ceptura, toată lumea să se dedea somnului, afară de caraule şi străji.

— Iată-mă urmându-vă poveţele, iubiţilor mei. Luptăm... Şi-acum lăsaţi-mă cu sfatul meu, să-mi temeinicesc gândurile.

...Noapte adâncă. Beznele cumplite ale temerii. Conştiinţa limpede a adevărului.

— Am făcut tot ce poate face un domn şi un oştean, spune. De aici încolo, Dumnezeu.

— Dacă pierdem lupta, pierdem totul.

— Simion Moghilă ne despoaie de averi.

— Rămânem pribegi şi milogi la uşile altora.

— Am mai fost şi n-am pierit.

— Avem bani la băncile din Veneţia. La Firenza. La Padova.

— La casa Függer.

— Pe unde trecem? Pasurile sunt închise.

— Le deschidem cu armele.

— Ce facem cu nevestele? Cu copiii?

— La Sibii.

— Nu se poate… La Wiana.

— Cum ajungem?

— Ne întoarcem.

— De Dan ot Stelea ot Drăgoeşti mă tem.

— Ne scoate inimile din piept.

— A fost pribeag şi s-a întors.

— L-ai pribegit pe Ieremia Moghilă şi iată-l întors.

— Ne întoarcem şi noi cu măria-ta.

— Soarta schimbătoare a domnilor.

— Crugul nestatornic al puterii.

— Lasă-ne să repezim olăcari pe la moşii. Să pornească averile dincolo de Olt. La Craiova.

— Să-l oprim pe Moghilă la Olt.

— Se aşterne toamna. Leşii nu pot face război pe nămoale.

— Sculaţi-vă logofeţii. Treceţi Oltul cu toate averile, spune.

— Doar pământele rămân, şopteşte cineva.

Este însuşi în spaimele lor. Însuşi sfâşiat de spaimele sărăciei. De spaima groasă şi verde a pribegiei. Pribeag a fost de tânăr. Destinul domnilor ţării. De ce?

— Duceţi-vă şi repeziţi olăcari. Pe cei dragi vouă ţineţi-i în tabăra legată, să-i putem apăra de robia lui Eiab paşa. Nu vă răsniţi pe drumuri. Căderi în suliţele spahiilor.

— Măria-ta, mai crezi?

Se face o linişte înfricoşată. Arde un singur sfeşnic, cu o singură lumânare. Nu mai sunt lumânări.

Întrebarea se-nstăpâneşte chinuitoare sub pologul cortului pe care li se văd umbrele uriaşe. Iată c-a ajuns şi ceasul acesta al judecăţii lui, de către ei. Nu-şi mai recunoaşte glasul. E lacom de glasul acesta blând şi omenesc şi chinuit, de curgerea aceasta din sine către ei este lacom şi asemeni lor este bântuit de spaimele lui mâine.

— Până la capăt, vere Theodosie, şopteşte.

Le spune în ce crede şi-n ce a crezut. În veşnicia Ţării Soarelui. Poate sunt Închinători, ori poate nu sunt. Se trag din os luptător, din aceia care au sărit în scări cu sabia, încă înainte de Seneslau şi Litovoi. Le spune că neistovită este *Cetatea de Piatră* şi văpaiţa pe care-au purtat-o ei peste munţii Transilvaniei şi ai Moldovei este o fărâmă de eternitate. Le spune că s-au născut să se făptuiască pe ei cu jertfa, fiind puţini, în răscruciurile împărăţiilor care caută Dunărea şi Marea. Le spune tot ce-a crezut şi tot ce-a visat şi tot ce-a nădăjduit, izbăvindu-i pre ei şi izbăvindu-se pre sine de spaimele clipei şi trecătorului, de grijile averii şi dumnezeindu-i în cugete şi-n măreţia faptelor lor pe care le slăveşte cu glasul veacurilor, nu cu tremurata lui şoaptă de om trecător şi slab. Atunci, ştiind ei că au pierdut totul, sau că vor putea pierde totul; cutremuraţi de măreţia lor omenească, cad în genunchi şi-i sărută stânga cumplită şi unii plâng răzbit în pumni, alţii îl suduie pe Zamoyski cu vorbe murdare şi vel comisul Udrea Băleanu bate dintr-o dată cu buzduganul în teaca săbiei spunând:

— Lăsaţi-l pe măria-sa să doarmă şi domniile voastre daţi-vă săbiile pe gresie să-i moghilim mâine pe creştinii mai vrăjmaşi decât păgânii. Amin.

Apoi rămâne singur şi aude paşii nefiinţei trecând prin tabere şi pe sub uraniscul înstelat şi rece, unde umblă pribeag destinul lui Io Mihail voievod.

Bucov 19 octomvrie 1600

S-a mai întâmplat ceva într-o zi de 19 octomvrie a sfântului prooroc Ioil şi a mucenicilor, sfinţiţi şi ei prin mucenicie Uar şi Felix. Nu-şi mai aduce aminte ce. Sultan clefăie prin smârcurile Teleajenului, mai jos de Bucovu. Zorii cenuşii se prefiră în lunca umedă, şi prin pădurea de dincolo, prin care *Drumul de sub munte* vine pe la Bucov trecând prin Valea Călugărească. O caraulă de cazaci călări de-ai lui Rostopcea trece la trap spre Valea Călugărească. Clefăie de aproape un ceas pe malul drept al Bucovului, râpos şi prăpăstios, acoperit cu luncă, prin spatele căruia se scurge şleahul care urcă de la Bucov la Plopul, Nisipoasa şi Hârşa. Din şleah se face un drumeag spre Pleaşa. Bucovelu vine prin uduboaia lui, strâns între dealul Glimea, de unde se urcă din padină în padină spre Văleni şi între Dealul Mare care desparte Valea Bucovelului de Valea Călugărească şi codrii din şes, întinşi pe malul Cricovului, spre Albeşti şi Vadul. Pe Marcu l-a apucat tusea. Tuşeşte cu înţeles de o mică de ceas, de când au rămas numai ei doi, după aşezarea oştirii în rânduiala de luptă.

— Nu-ţi place ceva, prinţe?

Sunt pe un fel de grind năpădit de lăstăriş des de salcie, care le-a biciuit obrajii şi platoşele şi coifurile. Se aude un câine urlând în Bucov. Apoi cutcurigeşte un cocoş.

— Nu-mi place aripa asta dreaptă, nepăzită şi neîntărită, măria-ta.

— O apără smârcurile, înfurcătura Teleajenului, lunca, apele, nămoalele şi Dumnezeu, Marcule.

— Nu e destul, doamne. Ai văzut la Năieni că smârcul nu te mai poate apăra de podurile, faşinele, scările şi ştiinţa lui Zamoyski. Măria-ta… Tată… Slăvite…

Tresare, pentru că niciodată prinţul Marcu, acest

nepot regăsit într-o companie de lefegii italieni, nu şi-a ieşit din el. Pentru că niciodată nu şi l-a simţit atât de aproape, pentru că niciodată o judecată atât de limpede n-a venit să se adauge judecăţii lui ostăşeşti. Prinţul Marcu îi spune că a înţeles până-n străfunduri rostul luptelor de la Năieni şi Ceptura. A vrut să-l întârzie pe Zamoyski, ca să aibă vreme ajutorul lui Basta să ajungă peste munţi. L-a întârziat opt zile. Numai după lupta aceea nebună de la Ceptura, Zamoyski a stat acolo patru zile... Iată-l pe Marcu făcându-l naiv. Niciodată Basta nu-i va trimite în ajutor nici măcar un soldat. Poziţia de aici este tot ce putea găsi mai bun un căpitan de oşti. Apărată la aripa dreaptă de Valea Teleajenului, peste care s-ar părea că nu se poate trece, cu centrul apărat de râpele Bucovului, luncile, smârcurile, şanţurile lui cu apă şi pădurea de dincolo, unde sunt aşezate pedestrimile uşoare, cu aripa stângă sprijinită pe culmea asta a Glimei, acoperită de codrii grei, necălcaţi, pare de nebiruit.

— Pare sau este, Marcule?

— Numai pare, măria-ta.

Prinţul o spune cu glas atât de ferm, încât nu-şi mai poate ascunde adevărul pe care el însuşi l-a ştiut de la început.

— Ştiu, prinţe, şopteşte.

Se frânge în şa spre Marcu, atât de aproape încât îi ciocneşte morionul cu coiful lui oriental. Îi spune, tot în şoaptă, gâfâit (marginea de jos a platoşei îi freacă o coastă, îşi aduce aminte de gustul suliţii înfiptă în pântec şi asudă rece) îi spune prinţului că Zamoyski trebuie să fie cel puţin prost să nu-i întoarcă aripile cu cei peste douăzeci de mii de călăreţi pe care-i are. Putea el să-şi întindă oştirea astfel încât să-l silească pe Zamoyski să nu-i manevreze pe aripi?

— Cum se pot aşeza doi’şpe mii de oşteni în faţa a

şaizeci de mii, Marcule? Tartaglia o ştie? Caesar a ştiut-o? Hanibal, da? Machedonu, da?

— La Călugăreni ai avut şaisprezece mii, împotriva a o sută de mii şi măria-ta!

Parcă l-a izbit în inimă. I-a vârât jungherul în inimă.

— La Călugăreni aveam ţara, Marcule, nu zece mii de oameni de pripas şi desperados… La Călugăreni…

Îşi stăpâneşte lacrimile.

— Te temi, prinţe?

— Nu pentru mine, măria-ta. Îţi cer prea mult, doamne, dacă vreau să ştiu ce se va întâmpla după ce vom fi înfrânţi? Iată o întrebare bărbătească, vrednică de fiul lui Petru Cercel. Ar fi vrut să i-o pună Nicolae-Pătraşcu. Nicolae-Pătraşcu nu i-a pus-o. Azi-noapte, în loc să treacă la steagul de curteni, s-a retras cu soaţa sa în cortul voievodal unde i s-au adus vinuri dulci şi masalale cu ţiplă coloratã. Purtase masalalele prin toate pribegiile la o haraba unde-şi ţinea cărţile, chitarele, doi căţei flocoşi şi o harpă… În zori încă mai dormea lângă Ilinca care-l veghea goală, ştergându-i fruntea brobonită cu un ştergar de borangic. Îl veghea şi plângea mocnit, când a intrat el în cort să-l scoale şi să-i aducă aminte că sunt la război. Îi venea să-l ucidă acolo, ori să-i cadă la picioare şi să i le sărute… Întrebarea lui Marcu îl descătuşează. Îl uşurează. Îi spune că numai cei care n-au vrut să-l cunoască au crezut, după Mirăslău, că s-a lăsat în voia sorţii. A ştiut încă de-acolo, de când a fost voievodul spoliaţilor, el însuşi căpetenie a spoliatorilor până atunci, a ştiut că înfrânt acolo va pierde totul.

— Dar pe rând, Marcule, atunci şi acolo unde eu o voi! Ţinând steagul sus. Apărând onoarea mea, a armelor mele, a oştirii cu care mi-am vărsat sângele. Ce voi face?

Râde. Mai mult nechează. Asta va face. Zamoyski, deşi biruitor (numai hazardul l-ar putea glogozi în

râpele Bucovelului), va rămâne aici câteva zile, în care oastea va ajunge la Târgovişte. «— Am un popas de suflet de făcut la Târgşor, Marcule.» «— Ştiu, măria-ta! De suflet şi de onoare!…» De la Târgovişte va duce peste Olt, teferi şi cu averile lor şi cu oştile lor boierii credincioşi. Oltenii şi ceilalţi. Se va încheia acolo cercul vieţii lui de domn. De acolo s-a ridicat domn, acolo îşi va sfârşi, o nu domnia, ce neghiobie, acolo îşi va sfârşi o trecere. Atât. Acum, atât. Privirea lui aruncată peste vreme ajunge numai până acolo. Împrejurările vor hotărî atunci ce va fi de făcut.

— Şi turcii, şi nemeşii peste munţi şi doamna Stanca şi boierii mazili care te pândesc şi poate o bătălie zdrobitoare şi poate călărimile lui Ieremia care ne vor fugări fără răgaz, şi…

— Şi nimic dincolo de ceea ce Io Mihail Voievod o voi, Marcule.

Rămâne stană când prinţul Marcu, cel învăţat în universităţile Apusului, îşi scoate morionul, îi apucă mâna şi i-o sărută cu evlavie, îi cuprinde umerii. Îl trage la sine pe nepot. Îl sărută lacom pe frunte. Închide ochii. Îşi face trei cruci repezi.

— Să mergem, prinţe. Şi să rămână asta, taina noastră cea mai tainică.

Îl întoarce pe Sultan. Se ridică în scări. Meneşte smârcurile Teleajenului. Parcă-l bântuie o stihie, aşa le meneşte. Să-l prinză pe duşman, c-o mie de gheare îngherate, să-l înghită c-o mie de guri. Să-l înece. Să-l ia pe pustie. Să-l coacă. Să-l umple de lăsătură… Stă în zaua de luptă, uriaş, cu platoşa brobonită şi blesteamă că n-are oşti aici să-nchiză toate drumurile de peste Teleajen spre Radila şi Pantazi şi Berceni şi Coristeşti, îl blesteamă pe boier Dan ot Stelea ot Drăgoieşti, care ştie aceste drumuri pe care el le lasă slobode că nu poate altfel, apoi îşi aude blestemele, ştie că nu este singur şi tace. Sultan coboară în smârc. Cu cât se-

mpotmoleşte Sultan mai cumplit, cu atât se uşurează de spaima acestei aripi drepte…

…Aripa dreaptă. Aripa stângă. Muncelul pe care stă cu curtea. Vede tabăra mare a curţii şi oştirii dincolo de Teleajen, la cotul drumului care iese din Bucov coborând spre Ploieşti şi Gherghiţa. Vede de aici, ceea ce vrea să vadă şi Zamoyski dacă se va urca pe Dealul Mare, şi se va urca fiind un căpitan de oşti temut, chibzuit, trecut de nebunia tinereţii, cel puţin pe măsura lui Sinan paşa. Adică roşii de ţară la aripa stângă spre Pleaşa, care cunoscând potecile locului pot coborî la Ploieşteori şi pe-acolo în drumul Târgovişte. Curtea, atât cât vrea el, aici pe muncel, şi restul, cinci sute de săbii, ascunse în bunget, dincoace de măgură. În dreapta călărimile sârbeşti şi balcanice. Câteva şanţuri. Pe buza Bucovelului, pe-un dâmb, cele şapte tunuri ale lui Mantovano. Nu vede archebuzierii săcui ascunşi în perdeaua de pădure de dincolo de Bucovel. Nu vede grosul pedestrimii vârât în pădure, aici la poalele muncelului, până-n Bucovel. Caii îşi ronţăie ovăzul din traistele de piele… Se mănâncă pe scut. Un amiazi palid, cu cer limpede. Prin văzduhul duios trec fire argintii de mătasea morţilor. Radu Buzescu taie cu jungherul o felie subţire de pastramă pe care-o tăvăleşte în boia.

— Gligan din codrii Cepturoaii, doamne… Vânat de neica prin septemvrie.

Îi întinde felia de pastrama în vârful jungherului… Pastrama aromeşte ciudat a Crăciun. Ca şi vinul băut dintr-o ulcică de Oboga. Radu Buzescu este tras, încercănat. Şi-a pus platoşa grea de luptă călare, stă pe scut cu spatele spre Bucovelu şi i se pare că vel clucerul său a chefuit azi-noapte cu roabele.

— Zamoyski, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu aşezat dincolo de focul la care pajii frig claponii traşi pe-un ciot de spadă de scrimă.

— Mâncaţi, mârâie… Vin, vere Radule.

Mănâncă cu toţii pastramă de gligan vânat la Cepturoaia de Stroe Buzescu. O tăvălesc prin boiaua aşezată pe un fund de tei. O mănâncă cu pâine caldă, coaptă în cuptoarele de la Bucov. Beau vin de Valea Călugărească.

— Unde este, Theodosie?

— La Cruce, doamne.

— Ce face?

— Nu văd prea bine. Cred că se uită la noi.

— Mâncaţi, chiar dacă vă este greaţă.

Mănâncă cu toţii. Au coifurile pe jos. Suliţele piramidă. Cade soarele de octomvrie pe platoşe. Pe şeile cailor.

— Auziţi, şopteşte Theodosie Rudeanu.

Aud cu toţii. Mai ales aude el. Tropotele grosului. A ştiut când a pornit cercetarea lui Zamoyski din Valea Călugărească. I-au spus-o cazacii lui Rostopcea. A ştiut când Zamoyski a ajuns în Valea Poenei. Ştie că-l are pe Laski în aripa dreaptă. Pe Ieremia în aripa stângă. I-a văzut Marcu plecat iscoadă cu zece curteni. Poate trebuia să plece Nicolae-Pătraşcu.

— Zamoyski te lasă să-ţi isprăveşti amiaza, doamne.

— Cinste lui!

Se ridică de pe scut ţinând ulcica în stânga. Este el. Zamoyski. Între muncel şi cancelar, coama luncii în toate culorile. Coama pădurii de dincolo, galben-roşiatică. Apoi o clină. Apoi un tăpşan. O stână fără oi. Un gorun. O sprânceană de deal şi acolo, nemişcat, în cuirasă, înconjurat pe departe de dragoni, un călăreţ. Nu ştie de ce, călăreţul acela i se pare un însingurat. Îl încearcă înăbuşit o ură rea, dospită. Ucigaşul lui Nikifor Parasios. Al lui Ştefan Răzvan. Nu numai atât. Ucigaşul *Magnaei Valachiae*. Şi poate ucigaşul lui Io Mihail domn. Cumplitul şi neghiobul ucigaş al ideii de libertate aici. Se gândeşte că odată va plăti uciderea

ideii de libertate aici. Dacă nu el, urmaşii lui. Recz Pospolita. Ridică ulcica. Îi spune în gând că a ales timpul cel mai potrivit să-l izbească. Că pentru viitorul de mâine al Reczei Pospolita are dreptate să-l lovească. Dar că pentru viitorul de poimâine, a greşit cumplit. Că este un straşnic cancelar şi un bun războinic, dar că nu vede dincolo de şleahtă. Nu vede nici la Apus, nici la Răsărit, nici la Miază-zi… Călăreţul de dincolo îşi trage spada. I-o închină. Soarele i-o fulgeră scurt. Apoi se aude huruitul greu al artileriei. Apoi vede tot *Drumul de sub munte*, până la Valea Călugărească furnicând de mulţimea pedestrimilor leşeşti în vreme ce două coloane de călărime vin la trap uşor, una pe sub Lunca Teleajenului, recunoaşte călărimile moldoveneşti, alta scânteietoare, în platoşe şi cuirase pe sub clinele Dealului Mare.

— Ce e asta? întreabă când vede călărimile descălecând, când toată Valea Teleajenului se umple de poruncile sunate cu trâmbiţe şi cornii şi când atelajele artileriei pornesc la trap, trăgând tunurile grele obadă în obadă, pe linia escadroanelor rămase călare la câteva sute de paşi de marginea pădurii în care-şi are ascunsă pedestrimea uşoară.

— Zamoyski se teme de pădure, măria-ta.

— Are s-o cerceteze cu foc.

— Udreo! Repezi poruncă, să nu văd că mişcă nimic aici, repezi poruncă să se tupileze pe la rădăcini. Să nu mişte unul, sub pedeapsa morţii. Răniţii să nu se tânguie… Să nu strângă morţii… Le-o cer Io…

Călăreţul nemişcat pe sprânceana aceea de deal. Două batalioane de pedestraşi cu cazmale şi lopeţi furnică pe lângă tunuri, ridicând în jurul lor valuri de pământ pe care le întăresc cu lese de răchită şi pari.

— Îşi apără tunurile ca pe ochii din cap, spune cineva.

— Ţârule… Fă totul după poruncă.

Simte mişcarea de pe tăpşan. Aude galopadele olăcarilor. Sunetele speriate ale cornilor. Un steag de roşii goneşte spre Pleaşa. Câţiva şătrari gonesc cu vel şătrarul Vasile Ţâru spre Bucov. Apoi se aud trâmbiţele din tabăra mare sunând «*înhămarea*». Este cea dintâi mişcare de şah prin care vrea să-l atragă pe Zamoyski în singura manevră care l-ar pierde. Goana oştirii spre tabăra de trăsuri unde sunt ţinute avuţiile. Are cazaci luaţi în dobândă. Nici domnii dragoni nu se dau înapoi de la prădăciuni. Ieremia ştie, cum cu toţii ştiu că stăpâneşte averile Ţării şi Báthoreştilor. Tabăra mare îşi joacă rolul cu atât mai bine cu cât nimeni în afară de Vasile Ţâru nu ştie adevărul. Nici Stanca. Îl cere pe Sultan. Încalecă. Repede doi olăcari în tabără. Văzuţi de Zamoyski par a duce porunci grabnice. De fapt îi spun lui Ţâru să oprească tabăra la curţile de la Ploieşti. Acolo Ţâru are porunci de mare taină şi cumplite. Să gătească chervanul de pribegie al Stanchii şi copiilor, gărzile şi merindea. Vrea să vadă totul cu ochii lui Zamoyski şi vede. Harabalele şi căruţele curţii lui şi ale oştirii intrând la trap pe drumul Ploieştilor. Călăreţi făcându-i straja. Mişcarea spre înapoi, pe şleahul Pleaşa-Bucov, a călărimilor. Un dragon din gardă porneşte la galop spre vale. Dintr-o dată ridică braţele. Se răstoarnă din şa. Se vede un nouraş slab de fum lângă stejar. Iată. O sotnie de cazaci porneşte vijelios spre Bucov. Cazacii îşi ţin lăncile la picior, chiuie şi strigă. Îi urmează un escadron de husari din aripa dreaptă. Se aude o trâmbiţă chemând poruncitor. Câteva escadroane de dragoni albaştri taie calea cazacilor. În clipa în care dragonii albaştri ajung călare pe *Drumul de sub munte*, răsbubuie cea dintâi salvă de artilerie. Ghiulelele înroşite se ridică în văzduhul limpede, trec în zbor peste creasta pădurii, apoi cad acolo într-o jerbă de foc, mâl şi crengi arzânde.

— Zamoyski se lasă prins, măria-ta, şopteşte principele Marcu.

Dragonii albaştri gonesc sotnia şi husarii înapoi, bătând caii cu latul paloşelor…

…Ceasurile patru după-amiază. Jocurile au fost făcute. Cele câteva steaguri de roşii şi haiduci sârbi s-au ţesut prin padini şi goluri, ieşind şi afundându-se în codri, ori tropăind spre Bucov, să se întoarcă în dispozitiv nevăzute, folosind potecile de sub Glimea, astfel că Zamoyski nemişcat pe locul lui de observare să nu ştie dacă pe malul Bucovului mai sunt sau nu oştile lui. Zamoyski a oprit cazacii şi husarii porniţi să atace tabăra mare. Este tot atât de prudent, pe cât este de puternic… Stă într-o ciugă cu acoperiş din crengi, clădită de plăieşi într-un stejar vechi, noduros, pe drumul Hârşei, în buza unui pripor. O scară din piroane de lemn vârâte în trunchiul stejarului, o înfurcătură de crengi şi leasă din crengi împletite în care, ascunşi de coama codrului, pândarii priveghează dintotdeauna, păzind Bucovul de ceambururile tătărăşti. Fânul proaspăt pe care stă aromeşte proaspăt a toamnă. Urmăreşte ghiulelele lui Zamoyski ridicându-se sus, deasupra pădurii de dincolo de Bucov şi căzând cu foşnete seci între copaci.

— Ai crezut că Polonia, cu libertatea dietei de a se opune regelui, cu dezbaterile din seim, cu căpăţânoşenia panilor, n-are să fie în stare de unirea care dă puterea, unchiule?

— Ce vrei să zici, Marcule?

— Că te gândeşti la Campanella şi Machiavelli, la *Strategikon* şi la însăşi esenţa stăpânirii tale aici, doamne.

— Crezi că s-ar putea să fie şi altfel decât absolută?

— Cu voia măriei-tale, da.

— Zamoyski cercetează pădurea cu foc.

— Îl costă mai puţin decât dacă ar cerceta-o cu

oşteni.

— Îmi spui lucruri ciudate, Marcu.

— Pentru că te-ai învăţat să priveşti lucrurile numai de la noi, la alţii, doamne.

— De ce nu spui «*numai de la mine, la alţii*», aşa cum gândeşti?

— De la măria-ta, spre restul lumii.

— Nu este cuprinzătoare privirea asta, Marcule?

— Cuprinzătoare da, măria-ta… Dar nu, atotcuprinzătoare.

— Mă cerţi pentru despotismul meu?

— N-aş îndrăzni.

— Atunci?

— Poate n-a fost bine că te-ai lipsit de oastea Ţării, doamne…

— O ştiu de mult, prinţe. Este crucea şi pătimirea mea. Crezi că Zamoyski, dincolo, este cotropit de gânduri filosoficeşti legate de natura puterii lui?

— Cine-o poate şti?

— Dă-mi un sfat ostăşesc, care să mă scape de el. Pe urmă vom deschide un sobor de înţelepţi care să chibzuiască despre trebile de obşte. Am să ascult cu smerenie sfatul soborului, dacă acest sfat nu va fi supt de sub unghie, ori din tractate vechi şi mucegăite… De ce râzi?

— Despotismul n-are niciun fel de leac, măria-ta… Zamoyski are ghiulele din belşug dacă până acum a risipit în pădure trei sute douăzeci.

— Trei sute douăzeci şi patru, Marcule.

Cele patru ghiulele explodează în buza Bucovelului. Se aud gemete înfundate. Doi puşcaşi săcui îşi dau drumul pe-o toloacă ruptă de vite în mal. Când se ridică, sunt mânjiţi de nămol şi sânge. Din tufăriş ies la iveală câţiva şătrărei cu un cal de munte care poartă samar şi două coşuri de nuiele pentru răniţi. Şătrăreii se canonesc cu săcuii. Îi urcă în coşuri. Le leagă gurile

cu năframe albe. Porunca lui. Nimeni să nu geamă. Îl fură pe Marcu din priviri. Se ştie unde a dus dezmăţul libertăţii din cetăţile italice. La autocraţia unui neam de neguţători, ca Medicisii. Ori la aceea a dogelui şi potentaţilor. Ce vrea Marcu? Ori alţii ca el veniţi de la înaltele studii cu guşa plină de vorbe?! Să fie el un autocrat care-a crezut că totul începe şi sfârşeşte cu el? Să-l fi orbit într-atâta puterea, încât să nu-i mai vadă marginile-i firave?! Să fi crezut că lumea încape toată în buzduganul vel armaşului Udrea Băleanu şi-n dreptul lui la viaţă şi moarte? Ciudat loc şi timp şi-a găsit Marcu pentru preceptele lui filosoficeşti. Freamăt jos, la garda ascunsă sub tufani. Cineva urcă în stejar. Peste marginea prepeleacului se arată chipul şoltic al hotnogului Ozun din Rotunda. I se ţine pe urme de la Mirăslău.

— Ce-i, Ozunule?

— Jele, măria-ta.

— Te-ascult.

— Veni un hotnog săcui plângând. Îi fugi la Ieşi olăcarul de taină Francisc Càroli, cu prietinul lui, moldoveanul Văsălie Grăunte, de pe Răut. Ăştia duseră porunci la toate steagurile. Dă-te jos din prepeleac, măria-ta, că ăia ne vând şi ne lăsăm oasili p-acilea.

I se varsă fierea în guşă. Se răsuceşte spre locul de unde-l cerceta pe Zamoyski. Vede o lance de dragoni opintindu-şi caii să urce Dealul Mare la galop. Când lancea iese într-o poiană, vede între dragoni cuşmele înalte ale unor boieri moldoveni.

— Trădarea, Marcule, trădarea neagră şi murdară, trădarea crudă şi soioasă, trădarea de ce natură a puterii ţine?... O ştii?!

— De natura slabă şi lacomă a omului ţine, măria-ta. De pizmele şi de neputinţele lui ţine.

Îl vede pe Zamoyski coborând la pas şi intrând sub frunzeturile ruginii ale pădurii de dincolo. O lovitură

seacă îl izbeşte parcă în coşul pieptului. Mai bine nu ştia. Pentru că, oricum, nu mai poate face nimic. Coboară din stejar. Fuşteii de lemn sunt lustruiţi de palmele zecilor de privighetori plăieşi, din tată-n fiu veghind şleahul Hârşei. Cine ştie de când înaintea domniei lui Mihai-Vodă. Cine ştie cât, după domnia lui Mihai-Vodă. Iată natura puterii, îşi spune. Stejarul miroase a scoarţă crăpată, a frunze ofilite şi a îndărătnică putere de rădăcini... Pădurea de dincolo se vaicără sub salvele de artilerie trase chibzuit de tunurile lui Zamoyski. Când ajunge în poiana unde s-au întins corturile domneşti, salvele se opresc ca retezate. Ecoul exploziilor se stinge în codrii. Se face o linişte grea, apăsătoare şi tristă.

Bucov 20 octomvrie 1600

Ceaţă!

Ceaţă groasă de toamnă. O simte lipindu-i-se de ochi, de inimă. O simte plină de primejdii. Nu vede ce face Zamoyski. Gândeşte că până şi stihiile Ţării s-au întors împotriva lui. Că plăteşte nedrept, cum a plătit Ion Vodă Cumplitul la Roşcani, când a venit ploaia aceea fugară şi i-a udat pulberea. Aude vag tropote care se sting în clipă. Un nechezat de cal, undeva spre Dealu Mare, ori tot atât de bine spre Glimea; ori spre Bucov. Nici măcar conducerea luptei la vedere nu i-a mai lăsat-o destinul. Dintr-odată se înspăimântă în el până acolo de unde începe părăsirea de sine. Nu mai judecă. Se afundă într-un haos de ceaţă umedă, bântuit de monştri fără nume. Se afundă în căinţă şi nu ştie pentru ce, căinţă. Se afundă în spaimele morţii, iraţionale şi animalice, îi vine să urle şi să-şi sfâşie straiele. Apoi îl podideşte ura. Împotriva a tot şi toate. Ura cumplită împotriva nedreptăţii care i se face lipsindu-l de vederea câmpului de luptă, împotriva lui

Zamoyski. Împotriva lui Ieremia şi Sigismund şi Székely, o ură limpede şi crudă, care-l furnică. Care-l mântuie de spaimele lui. Care-i ascute gândul şi simţurile.

— Marcule!

— Poruncă, doamne.

— Ia o sută de săbii, roşii de ţară, goneşte până la Plopul, treci apa şi fi acolo ochii şi mintea mea. Zamoyski are să mă întoarcă pe-acolo.

— Zbor! Nu uita Teleajenul, doamne!

— Nu-l uit!

Prinţul Marcu pleacă la galop. O umbră desprinzându-se din umbrele gărzii. Ceaţa cade deasă. Se cerne peste poiană. Se înfuiorează umedă pe după suliţele vânătorilor călări. Dintr-o dată valea din faţă se umple de pârâitul repede al puşcaşilor săcui ascunşi pe la rădăcinile arborilor. Ascultă împuşcăturile plecându-se pe coama lui Sultan. Este 20 octomvrie 1600, ceasurile şase şi jumătate. Aude clopotul din Bucov bătând în dungă. Răpăitul de împuşcături încetează. Vede vag trunchiurile arborilor din faţă – acolo sunt tunurile lui, cele şapte tunuri care i-au mai rămas – şi tot acolo este temeiul pedestrimilor. Ceaţa se-ndeseşte. Trunchiurile arborilor se şterg. Abia îl mai vede pe căpitanul Caloian, aşezat la două lungimi de cal înapoia lui. Acum nu-l mai vede. Ceaţa îi linge coiful şi cuirasa, îl năpădeşte de jur împrejur încercând să-l înece.

— Curvă, scrâşneşte.

Închide ochii. Abia atunci i se limpezeşte privirea. Vede, acolo în el, tot ce face Zamoyski. Simte dintr-o dată că trebuie să facă ceva care să smulgă garda şi cele două steaguri de roşii din spaimele pe care însuşi le-a încercat. Spune tare, cu glasul lui dintotdeauna, bubuitor.

— Leahul a pipăit tăria pădurii. Să vedeţi că nici într-

o mică de ceas începe s-o bată cu foc. O să se întoarcă cu pedestrimile la scutul ghiulelelor. Care eşti la aripa stângă? Freamăt în rânduri. Întrebarea se scurge pe şiruri. O aude pierind în ceaţă, după cum aude răspunsul venind din ceaţă din ce în ce mai limpede.

— Căpitanul Mârzea, cu tighecenii, doamne.

— Să repeadă zece călăreţi în capul potecii de urcă pe Glimea, dincoace de Plopul. Când i-o vedea pe cazacii din iscoadă să-i lase, să li se ţină pe urme şi să repeadă olăcar la mine.

— Şi dacă nu se văd cazaci, măria-ta?

— Se văd, Otobâcule! Du-te acolo să fii tu olăcar. Abia pleacă hotnogul Otobâcu şi începe artileria lui Zamoyski. Aude chicotele celor din gardă. Şi vorbele parcă desprinse din nefiinţă, pierind în nefiinţă.

— Îl ghâci măria-sa pe leah!

— Auzi-o!

— Purceaua!

— Păzea, vere!

— Îi scarpină pe ăia…

S-a desprins din neputinţa vederii. Ştie. Azi-noapte au fost căpeteniile la sfat de oaste. Le-a poruncit să urmărească partida de şah, pe care o va juca cu prinţul Marcu. S-o tălmăcească Radu Buzescu. I-a zis prinţului Mihai Vodă, şi sieşi şi-a zis Zamoyski. Prinţul şi-a rânduit figurinele pe hartă pe malul drept al Bucovului. El a mânuit negrele şi Radu Buzescu a tălmăcit mişcările cailor, ale pedestraşilor, ale regelui. Au înţeles cu toţii.

— Ce-aveţi să-mi spuneţi, i-a întrebat.

Radu Buzescu a pus un genunchi pe pâsla cortului.

— Viaţa noastră este în mâinile tale. Porunceşte.

Le-a poruncit. Să aleagă cel mai viteaz şi destoinic căpitan din trupul lor de oştire, care cunoaşte drumurile şi care, la porunca lui suflată pe bucium, numai pe bucium, să desprindă luptătorii din luptă şi

să-i scoată la Ploieşti, astfel ca la miezul nopţii să ajungă acolo pedestrimile şi artileria. Călărimile ajunse mai din vreme să străjuiască tabăra.

— Şi noi, a întrebat Theodosie Rudeanu.

— Voi vă luaţi câte zece din cei mai credincioşi şi viteji slujnici şi veniţi acolo unde sunt eu.

Au înţeles-o şi pe asta, pentru că au tăcut îndelung, apoi i-au sărutat stânga şi l-au rugat să-i sloboadă să-şi vadă de ale lor. A fost o noapte grea, muncită de gânduri, scăldată în sudori. Îşi trage poalele camelotului peste genunchii care-l înjunghie din ce în ce mai des pe vreme umedă. Din nou răpăitul des al archebuzelor şi muschetoanelor. Şi vag, ieşite parcă din fundul cenuşiu al zorilor, cele dintâi strigăte ale pedestrimilor încleştate în lupta cu sabia…

…Păstrează în el toate zgomotele luptei din pădurea de dincolo de Bucovel. Exploziile dese, din ce în ce mai dese ale ghiulelelor. Zamoyski are artilerişti buni. Din vreme în vreme, aşa după cum înaintau pedestrimile, artileria leşească lungea tragerea. Când a venit olăcarul lui Marcu, ghiulelele lui Zamoyski începuseră să cadă în rovinele Bucovelului. Una s-a spart dincoace de râu, lângă un atelaj de-al lui Mantovano. Iată că Zamoyski se ţine fidel de planul pe care el însuşi i l-a impus prin aşezarea oştilor. Sultan urcă la trap întins şleahul care merge la Plopul, spre care se îndreaptă călărimea lui Zamoyski. Simte dincolo de Bucovel şi ceaţă cei aproape zece mii de cazaci şi dragoni ai lui Laski, coborând de la Dosurile spre Plopul. Prinţul Marcu i-a văzut, ascuns în bunget, aproape să-i atingă cu vârful spadei.

— Pe aici, măria-ta, şopteşte hotnogul Otobâcu.

Uitase de hotnogul Otobâcu. Ceaţa se scurge palidă printre trunchiurile uriaşe ale fagilor de pe Glimea. Tighecenii lui Mârzea pe un fir de vale plin de scoruşi păsăreşti. Pe găvanul frunzelor roşietice stropi graşi şi

fragezi de rouă. Hotnogul îl ia pe Sultan de frâie. Îl conduce în spatele unui fag dezrădăcinat, unde-l găseşte pe căpitanul Mârzea cu calul vârât sub rădăcini. Căpitanul îşi întoarce spre el obrazul cu trăsături tătărăşti. Îşi duce mâna înzăuată la buze. Îi arată ceva dincolo de clina împădurită. Din ceaţă şi dintre fagi se iveşte căciula neagră a unui pământean. Apoi capul. Trunchiul. Capul calului. Calul întreg. Este lacom de chipul omului aceluia singuratic, răsărit din ceaţă ca o fantomă. Omul cercetează codrul. Se pleacă la dreapta, unde se vede o răritură pe care o ştie coborând spre Pleaşa. Face un semn. Şuieră cu îndemânare ca mierla. Se aud cai clefăind prin nămoale. Apoi se ivesc cuşmele căzăceşti cu fundul roşu, capetele cazacilor, arhalucele miţoase prinse pe umeri, suliţele şi sâneţele, totul ca într-o fantasmagorie de arbori uriaşi şi fuioare râncede de ceaţă… Ies mereu din ceţuri şi fundul codrilor şiruri dese de cazaci, conduse de acel om pământean de sângele căruia este dintr-odată lacom. «Iată şi natura şi destinul puterii» îşi spune, muşcându-şi buzele. Crezuse într-o vreme că măreţia la care dusese Ţara şi întruchiparea din moartea veacurilor a *Magnaei Valachiei* a stins urile mărunte, şi lăcomiile pentru putere, hărăzindu-i-o lui, ca pe o recunoaştere. A greşit. I-au spus-o de atâtea ori şi Theodosie şi Stoichiţa şi Mihalcea. Puterea se ţine cu puterea. El a vrut s-o ţină cu recunoştinţa, onoarea cavalerească şi iertarea. A greşit. Cazacii răsar mereu din fundul de codru. Coboară mereu spre Pleaşa, adică în spatele oştirii lui, în vreme ce bubuitul exploziilor se aude tot mai spre Bucov, semn că pedestrimile lui Zamoyski înaintează spre malul uduboaiei.

— Taie-i în marginea Bucovelului, Mârzeo, şopteşte. Am eu grijă de capete.

Mârzea îşi scoate calul de sub rădăcini. Trece în

spatele clinei. Se pierde în codru. Se-ntoarce în şa. Garda, mai pe vale. Un steag de roşii. Atât. Îl trage pe Sultan în gură. Armăsarul se lasă sanie spre înapoi. Hotnogul Otobâcu a înţeles. O ia la vale, pe o potecă de cerbi, care merge de-a costa curgând fir pe fir cu drumeagul de sus, pe care merg cazacii. Aude clinchetul armelor căzăceşti. Poate aud şi cazacii clinchetul armelor lor şi cred că sunt alţi cazaci, ori dragonii. Poteca de cerbi se-nfundă într-o prăvălitură care coboară pe o padină largă peste care ceaţa pluteşte jos, lăsând coroanele fagilor să se dezmierde înflăcărat în lumina dulce a soarelui de octomvrie. Este acolo o clină pe care-o urcă cazacii ieşind din ceaţă în lumina aceea dulce a soarelui, ca după o clipă să se cufunde din nou în ea şi să coboare pieptiş, pe o lăsătoare, în padină, unde intră în coloană de patru. În faţa coloanei, pământeanul care cercetează gura şleahului care vine de la Securi la Pleaşa. Sunt două sotnii care se adună acolo, la nici cincizeci de paşi de prăvălitură. Se-ntoarce-n şa. Hotnogul Otobâcu îi face semn c-o ia cu roşii pe urma cazacilor. Bun planul lui Otobâcu. Ştie că pentru un ceas se rupe de bătălia mare, dându-şi sie însuşi partea ce i se cuvine. Că sotniile acestea netăiate, pot cădea în spatele artileriei, nimicind-o şi semănând cea mai cumplită groază: aceea de a fi încercuit. Îl lasă pe Sultan să lunece la vale, pe sub fagi, până aproape de gura padinei. Aude şoaptele cazacilor. Râgâitul unuia din urma sotniei. Vede teşchereaua cu plumbi a altuia, o crupă neagră stropită cu mâl, un arc de şa veche, crăpat, apoi vede chipul pământeanului întors spre partea de unde vine el. Parc-ar fi biv treti vistiernic Gheorghe Mănescu ot Teleşti, fugit cu stăpânul său biv vel vistiernicul Dan ot Stelea ot Drăgoieşti.

— Cine-i acolo, întreabă pământeanul…

— Eu! răspunde leşeşte, punând pinten şi trăgându-

şi sabia. Se năpusteşte asupra aceluia care-l priveşte holbat.

— Io, câine! Io, mişelule! Io, scârnăvie! Io!

Nu ştie cine este omul căruia îi înfige sabia în piept până la gardă. Nu ştie pe cine răstoarnă din şa, izbindu-l în pântece cu talpa piciorului. Cazacii se învălmăşesc. Nu pot să se desfăşoare. Tropăie pe loc, îşi cabrează caii, lapădă suliţele nefolositoare la învălmăşeală şi-şi trag săbiile cu strigăte voiniceşti. Hotnogul Otobâcu le cade în cârcă în clipa în care un esaul uriaş îi strigă ceva ucraineşte. Din codru iese garda la galop mic. Esaulul uriaş goneşte spre gura şleahului care se-nfundă spre Securi. Îi dă frâu lui Sultan, îl ajunge înainte de a intra sub codru. Omul îşi întoarce spre el obrazul asudat.

— Glavitzkiii, urlă neomeneşte!... Glavitzkii, trădător mârşav!

Glavitzki, fostul stegar biciuit la Alba-Iulia pentru samavolniciile lui, dezertor din Ardeal, omul care cunoaşte vadurile Ţării şi călăuzul lui Zamoyski îşi opreşte calul, întorcându-l aproape în loc. Ridică sabia. Îi strigă:

— Am sa te bat cu cnutul, câine de hospodar. Pe hoitul tău...

Înainte de a putea face o mişcare îl izbeşte cu ascuţişul peste gură. Simte cum se sfarmă dinţii de lup ai fostului stegar. Îi vede groaza morţii năpădindu-i ochii. Aşteaptă clipa asta de la Săhăteni, de când l-a văzut călărind voiniceşte, plin de voioşie şi fără griji. Clipa asta când ştii că mori. Clipa răzbunării împlinite, fi taie braţul sub pumn. Glavitzki scapă sabia. Groaza îi schimonoseşte trăsăturile.

— Mori, pentru păcatele tale, îi spune leşeşte.

Îl izbeşte puternic de sus în jos, despicându-i ţeasta. Îl întoarce pe Sultan. Simion îşi suflă fumul de la ţevile pistoalelor. Jos se zvârcolesc doi cazaci. Dinspre Pleaşa

vine nebun Jivko Roşul. Strigă de departe:

— Leşii la tunuri, măria-ta… Ajutor!

Vede garda tăind cei din urmă cazaci nizovi. Toată padina s-a umplut de hoituri. De cai sparţi cu suliţele. De lumina strălucitoare a soarelui căzând învâlvorată prin coroanele ruginii ale fagilor uriaşi.

…Galop. Înapoi la centrul dispozitivului, Jivko Roşul goneşte turbat înaintea coloanei gărzii şi steagului de roşii. Şleahul de la Pleaşa trece pe sub un gorun străvechi. Cai sub gorun. Câţiva fără călăreţi, pe care-i vede căţăraţi spre vârf, agăţaţi de crengi. Ceaţa s-a ridicat. Căpitanul Matei ot Brâncoveni în platoşă şi sub coif, tâşneşte dintre călăreţi. Îşi alătură calul de Sultan.

— Îi răzbiră tighecenii pe cazaci la vad, strigă… Da trec alţii mai sus, la Nisipoasa. Ne-nconjoară, doamne.

— Ţine-i în loc până mă-ntorc.

Gâfâitul cailor. Tropotele bătute-n pământul gras de luncă. Lumina veselă. Spatele lui Jivko. Căpăţânile de turci mumifiate jucându-i la oblânc. Un colţ de luncă urcat pe-un dâmb. Nu mai poate opri coloana pornită în galop. Se prăbuşeşte cu ea în coasta unui regiment de archebuzieri regali care trecut dincolo de Bucovel, pe podişti, aleargă să cadă în spatele artileriei. Îl vede pe Baba Novac năvălind dinspre Bucov asupra altui regiment de archebuzieri, îl vede pe segnior Vicenzo Bombardier Mantovano călărind printre conductorii care înhamă atelajele la tunuri, vede o companie de săcui năvălind asupra dreptei leşeşti cu sabia la mână, se sprijină în scăriţe şi plecat mult pe stânga taie cel dintâi archebuzier regal, un biet om cu coiful cât un ceaun căzut pe ceafă, cu nasul mâncat de sfrenţie şi mundirul stropit de noroi. Îl struneşte pe Sultan. Iese din luptă. Se-ntoarce pe muncelul de unde l-a văzut ieri pe Zamoyski. Îl urmează stegarul, căpitanul Caloian şi garda, care după ce-a răsturnat compania din aripa dreaptă a regimentului împrăştiind-o, se

adună la galop în spatele lui. Regimentele lui Zamoyski trec Bucovelul pe podişti. Coloanele de coifuri, ori de cuşme leşeşti ieşind din pădure în fugă pe toată linia luncii. Spre Bucov larma şarjelor date de husari şi călărimile lui Ieremia Moghilă, sprijinite în sulițele călărimilor balcanice. Cât va mai ţine aripa dreaptă?... Un steag de pedestrime ardelenească atacă din coastă regimentul de archebuzieri risipit de Baba Novac cu garda lui. Mantovano goneşte în fruntea atelajelor spre spărtura făcută în cleştele regimentelor leşeşti. Din stânga se ivesc în marş-marş mehedinţenii lui Radu Buzescu, rotindu-şi ghioagele pe deasupra capetelor. Pătrund într-o companie de archebuzieri verzi, cuirasaţi, care nu are vreme să ia poziţia de luptă cu archebuza. Pichierii încearcă s-o apere. Prea târziu. Măciucaşii îşi încep lucrarea lor cumplită. I se desfundă urechile când aude pocnetele măciucilor. Nu are pedestrime. Nu mai are călărime. Zamoyski l-a înţepenit aici, legându-l de malul Bucovelului, ca de mormânt. Vine Radu Buzescu cu zece măciucaşi. Vine Theodosie Rudeanu cu zece lăncieri. Vine Radu Şerban. Cuscrul. Vin cu toţii, nechemaţi de bucium. Trec tăcuţi de-a dreapta şi stânga. Pajii, scutierii, oamenii lor de arme intră în coloană în spatele gărzii. Sunt toţi ai lui aici. Toţi cei cu care a plecat să cucerească sfârşitul veacului al şaisprezecelea şi începutul veacului al şaptesprezecelea al *Magnaei Valachiaei*. Au simţit că se apropie ceasul lor şi al lui şi iată-i, sunt aici, nechemaţi, împietriţi în şei, privind de sub coifuri viarmătul nebun al câmpului de luptă. Atelajele lui Mantovano năvălesc în galop peste o formaţie de muschetari leşi ieşiţi dintr-o viroagă. Ofiţerul este izbit în piept de oiştea celei dintâi harabale cu praf de puşcă. Ceilalţi sunt prinşi sub roţile tunurilor. Regimentele leşeşti alcătuiesc o gură de cleşte lată de o mie de paşi, gură în care hotnogii lui

de pedestrime îşi conduc luptătorii în formaţia *cuneus*. Totul se vede de aici ca pe câmpul de instrucţie. Regimentele leşeşti îngroşând din ce în ce gura cleştelui, neputând să tragă foc, luptând la sabie şi pedestrimea lui dând înapoi chibzuit, prin luptă. Salvă trasă de rândul al doilea, de la zece paşi. Asalt. Trecerea rândului întâi şi doi printre puşcaşii rândului trei care aşteaptă cu fitilurile aprinse. Salvă. Iarăşi asalt. Iarăşi trecerea rândurilor din faţă, printre rândurile gata de tragere. Şi din nou asalt. Şi iarăşi asalt. Şi morţii căzând greu, un săcui rămas în patru labe între leşi şi ai lui, ridicându-se anevoie, plin de sânge pe obraz, trei archebuzieri leşi sărind să-l taie cu săbiile nimerind în lăncile unor pichieri săcui, ridicaţi pe lance de câte patru cinci săcui care se opintesc pe cozile de lemn, urlete, trosnetul unui pistol, săcuiul rănit prăbuşindu-se cu fruntea într-o băltoacă, asalt, învălmăşeală, fumul salvelor plutind gros deasupra luptătorilor, pelerina lui Baba Novac fluturând sângerie în capătul luncii spre Bucov. Clefăitul miilor de tălpi ostăşeşti căutând pământul. Flăcările albăstrii ale împuşcăturilor. Şi timpul. Iarăşi timpul umblând pe căile lui neştiute. Soarta bătăliei de pe Bucov i-a fost cunoscută înainte de a începe.

— Olăcaaar!

— Ce-i, Ozunule de la Rotunda?

— Maria sa Marcu luptă alături de căpitanul Mârzea la Nisipoasa.

— Într-o mică de ceas îl răpun dragonii.

— Olăcaaar!

Olăcari de la Baba Novac. Jivko Roşul. Matei ot Brâncoveni. Matei ot Brâncoveni aşteaptă buciumul. De la Petru şi Havrilo şi Nicolae-Pătraşcu, cum a putut să-l uite pe preaiubitul lui fiu care se bate pe aripa dreaptă între Baba Novac şi păhărniceii lui Radu Şerban şi aşteaptă buciumul?!… De la Gyreröfi Ianoş,

hotnogul de săcui pedeştri. Olăcaaar. Cazacii şi dragonii îi întorc aripa stângă de la Nisipoasa. Sunt aproape zece mii, împotriva a cinci sute de călăreţi tigheceni şi a prinţului Marcu… Olăcaaar… Husarii şi călărimile lui Ieremia Moghilă ocolesc Bucovul pe la Pantazi. Pot tăia drumul de sub munte la Ploieşti. Glasul uscat al lui Radu Buzescu:

— Zamoyski, măria-ta!

Încearcă să-şi smulgă privirea din viarmătul sângeros al luptei. Nu poate. Trece pe sub muncel un pâlc de săcui pedeştri şi cineva îi strigă:

— Mântuieşte-ne, craiule!

Vede ochii unuia, aproape bătrân. Pare mai mult martolog decât săcui. Se uită la el cu o privire speriată, de copil. Îşi scoate cuşma şi se închină repede de trei ori. Apoi izbucnesc chemările lor. Strigă în cor numele lui. Îl cheamă pe nume cu adâncă şi deznădăjduită temere.

— Simioane, barda!

Când simte luciul cozii în palmă, ridică privirea din viarmătul de trupuri încleştate în luptă. Pe o sprânceană de pripor, aproape de codrul de dincolo, la nici opt sute de paşi, Zamoyski. Singur, în faţa gărzii. Nici Sigismund. Nici Ieremia. Nici Simion Moghilă. Ridică barda. Semnalul pentru buciumaşi. Când izbucnesc buciumele, tânga lor aspră şi prelungă ieşită parcă din măruntaiele codrilor şi-ale luncilor şi-ale pământului, îl cutremură. Are revelaţia adevărului. Se tânguie ţara. Atât i-a mai dat ţara. Câţiva buciumaşi. Câteva steaguri de călărime. Câţiva vel boieri credincioşi. Este lacom până la durere de cerul ei luminos şi pur. De codrii în zale de aramă. De mireasma ameţitoare de lunci şi pometuri, de pământ mustind a seve, de dulcea somnie a vinului în butii, de povarnă şi de poame puse la uscat… Nu-l vede pe Zamoyski salutându-l cu spada. Aude doar freamătul

de bucurie şi nădejde al pedestrimilor lui. Ce sacră prostie la polcovnicul leah călare pe un roib livonez, care îşi aduce regimentul de muschetari pieziş pe locul gărzii, încercând să taie şleahul Bucovului. Ce sacră prostie şi ce neghioabă trufie, acum când el se agaţă cu toată disperarea de ziua de octomvrie plină de miresmele pustiitoare ale Ţării. Se prăbuşeşte asupra companiei de pichieri. Radu Buzescu goneşte în stânga. Radu Şerban în dreapta. Theodosie Rudeanu îi apără spatele, împreună cu Simion. Iarăşi aude aerul despicat de tăişul bărzii, tânguindu-se. Îl înnebuneşte până la secătuire gândul că ăştia îl smulg din rovinele Bucovului. Se aşază în şa. Sultan îşi potriveşte galopul. Câţiva zeci de paşi de tăpşan. Şleahul. Pichierii făcând front din fugă. Comenzi. Chipul unuia bălan, tânăr, cu gura căscată sub coif şi un fir de scuipat curgându-i pe bărbie. Nebunia secătuitoare a luptei. Bucuria sângeroasă a măcelului. Trece prin compania de pichieri despicând coifuri şi umeri şi spinări. Garda vântură companiile de archebuzieri. Iarăşi strigătele pedestrimilor lui. Îl cheamă pe nume. Îl binecuvântează şi-l slăvesc în toate limbile Răsăritului. Luptă. Cu un ochi cuprinzând câmpul de luptă. Cu altul aţintindu-şi victima, mereu alta. Un ofiţer care-l ţinteşte cu amândouă pistoalele, pe care-l descăpăţânează şi-l trânteşte din şa, lovindu-l cu coada bărzii în piept. Un stegar care fuge cu steagul regimentului, căruia îi lasă barda în creştetul morionului.

Acela se agaţă de hampă. Radu Buzescu îl ucide cu sabia… Smulge steagul albastru, pe care este brodat un leu şi i-l trece lui Simion. Garda despresoară flancul stâng al pedestrimii care se retrage în fugă pe şleahul Bucovului.

— La şarjeee! urlă cumplit şi se repede spre vârful *cuneus*-ului, acolo unde lăncierii polonezi sunt

încleştaţi la luptă cu lăncierii lui. Nebunia atotstăpânitoare a forţei lui dezlănţuite. A poftei de sânge. A poftei de răzbunare. Pentru tot ce ucide Zamoyski. Pentru tot ce i-a ucis Zamoyski. Îl bântuie gândul nebun să treacă Bucovelul, să răstoarne tot ce-ntâlneşte în cale şi să-l atace pe Zamoyski, aşa cum l-a atacat pe Sinan paşa, în mijlocul urdiei, la Călugăreni. Sultan ia în piept doi toboşari leşi. Muşcă un sergent cu lentă roşie, pe care-l ucide Radu Şerban, cuscrul. El îl ucide pe stegar. Îi smulge steagul. Î-l trece lui Simion.

— Pricepui, măria-ta, urlă Radu Buzescu.

Toţi au priceput. Şarja nebună sparge încleştarea pedestrimilor. Săcuii se retrag în pas viu, acoperiţi de gardă. Dinspre Bucov năvăleşte Baba Novac cu garda lui… Regimentele polone se frâng. O companie cu drapel aleargă spre Bucov. Se aud porunci. Compania se alinie pentru tragere, cu frontul către altă companie care fuge spre luncă. Baba Novac o şarjează din flanc. Archebuzierii îşi aruncă armele. Câţiva trag în cei care fug. Învălmăşeală. Strigăte de moarte. Săbii fulgerând scurt. Icnetele luptătorilor. Este un gol de spaimă în jurul lui. Hoituri. Răniţi care se târăsc. Alţii care mănâncă pământ. Alţii care sorb apa din urmele tăiate în luncă. Atacul regimentelor leşeşti la centru a fost rupt. Pentru câtă vreme?! Detunături. Rare. Plumbi răzleţi trecându-i peste coif. Altele. Mai dese. Altele. În salvă. Dincolo de Bucovel fumul des, ca o linie, al altor regimente care trag în călăreţii lui. Deocamdată prea sus. Pedestrimea săcuiască şi balcanică se retrage cu steagurile în vânt. În răpăitul tobelor. Un arici de oţel. Pichierii îşi ţin lăncile plecate, îmbrăcând flancurile. Una din companii cântă. Nu aude cuvintele. Îl înfioară glasurile dogite, cumplite şi uscate ale luptătorilor. Disperarea din acele glasuri. Bucuria de a fi ieşit din luptă. Şi altceva, mai adânc, un triumf al bărbăţiei, nădejdi omeneşti, nădejdi pe care el le pierde ca după

o clipă să le regăsească arzându-i sufletul, să le piardă şi regăsească de mii de ori şi…

— Măria-ta! Leşii!

Un regiment cu ledunci albe iese din pădure în linie de companii. Archebuzierii înfig furcheţii în pământul moale. I-au ieşit pe mâna stângă, între gardă şi călărimile lui Matei ot Brincoveni. Îl smuceşte pe Sultan. Nu se uită dacă-l urmează cineva. Aude sforăitul greu al armăsarului. Aude clefăitul ropotitor al copitelor. Îi intră o musculiţă în ochiul drept. Coama lui Sultan flutură. I-a ieşit spumă la rădăcina coamei. Archebuzierii au arme vechi, cu fitil. Cel dintre urechile lui Sultan nu nimereşte tigăiţa. Tremură tot. E şleampăt, scapă furchetul şi când năvăleşte deasupra lui (nu-l loveşte cu barda din milă) se aruncă la pământ strigând: Marija! Au ajuns cu toţii. Trec prin regiment într-o vâlvoare de săbii, măciuci şi buzdugane. Intră în luncă, la adăpost. Radu Buzescu în stânga. Radu Şerban în dreapta. Trap. Trap domol să-şi tragă caii sufletul. Îl bate pe Sultan pe gâtul înspumat. Are gust de coclit în gură. Buzele uscate. O durere surdă în el tot. O leşiuială amară. O osteneală de moarte. Un tăpşan. Trei roşii de ţară de veghe. Steagul lui Matei ot Brâncoveni. Dinspre Pleaşa strigăte de luptă. Nechezat sălbatic de cai.

— Ne înconjoară, doamne, spune Radu Buzescu.

Are mantia făcută ferfeniţă. Cizma stângă despicată. E stropit de sânge. Crunt şi parcă de păcură… Şi el este stropit de sânge. Şi Radu Şerban. Şi Theodosie Rudeanu. Garda se încolonează din trap mic. Vin din luncă scutierii, pajii, oamenii de arme.

— Unde este Baba Novac, întreabă şi simte spaima de a-l fi pierdut, îngheţându-i braţul stâng, cel ostenit de greutatea bărzii. Îl doare sâcâitor rana din pântec, veche şi osul piciorului frânt când s-a luptat cu zimbrul pentru viaţa Velicăi… Dumnezeule ce nebunie!

— Baba Novac s-a întors spre Bucov, măria ta.

— Parcă văzui călărime moldovenească ieşind din luncă.

— Şi eu!

— Trecură husarii când ne băteam noi cu archebuzierii, măria ta.

Un roşu de ţară ţâşnit din bunget.

— Tighecenii, doamne.

Ropot de copite din ce în ce mai aproape. Marcu. Mârzea. Tighecenii ieşind nebuni dintre arini. Marcu face semn cu sabia înroşită de sânge. Îşi smuceşte armăsarul arab şi urmat de toată coloana o tuleşte pe dreapta, pe o ruptură făcută de căruţe să iasă în şleahul de la Pleaşa. Abia se scurg cei din urmă tigheceni şi-n ropotul greu al cailor livonezi uriaşi, ies din luncă pâlcuri de dragoni verzi. Îl văd? Nu ştie. Ori îl văd prea târziu, când se-ncolonează arătându-i flancul. Câteva sute… Goanaaa!…

— Moarteee, strigă sălbatic.

Un polcovnic cu pene de struţ la coif îl arată cu paloşul. Dragonii îşi întorc caii. Prea târziu. Un vârf de paloş venindu-i albăstriu spre beregată. Îl loveşte cu latul bărzii. Răsuceşte coada. Simte tăişul de sus intrând în obrazul dragonului. Se ridică în scări. Îl vede pe prinţul Marcu venind în marş-marş şi despicându-l cu sabia pe polcovnicul care-şi roteşte calul pe loc neştiind ce să facă. Tighecenii scot strigătul lor aspru de luptă: «— Moldovaaa!»

Luptă cu doi dragoni. Cu barda şi sabia. Un foc de pistol. Ştie. Dragonul din dreapta scapă paloşul. Se răstoarnă pe spate. A tras Simion. Măcel. Loc slobod în jur. Trece garda, iese din luptă. A ieşit Marcu. Ies Radu Buzescu şi Theodosie Rudeanu.

— Cazacii urcă pe Glimea, unchiule.

— Şi dragonii?

— Abia acuma trec vadul. Pe ăştia din cercetare, i-

am ademenit noi.

Nechezatul cailor răniţi. Strigătele nebune ale luptătorilor. Iarăşi hoituri şi răniţi. Doi dragoni târându-se pe sub picioarele cailor. Un vânător domnesc răsturnat pe spate, cu un paloş înfipt în piept. O trâmbă de lumină aurie, dulce, îi cade pe fruntea galbenă, stropită cu sânge. Într-o străfulgerare vede tot locul bătăliei. Cazacii şi dragonii trecuţi peste Bucovel îi înconjoară aripa stângă şi-i pot cădea în spate, tăindu-i retragerea spre Ploieşti. Ieremia Moghilă i-a rupt aripa dreaptă. Împreună cu husarii taie Bucovul. Pedestrimile şi artileria lui trecute de Bucov se duc spre Ploieşti. Călărimile de la aripi se retrag dincolo de cercul de fier care se închide în jurul curtenilor.

— Unde este căpitanul Matei ot Brâncoveni?

— Veghează şleahul de la Pleaşa, măria ta. Să nu ne apuce cazacii pe la spate.

Şi timpul. Încremenit peste moartea dragonilor lui Laski, pieriţi aici, pe malul Bucovelului. Durerea năpraznică a luptei pe care o ştia pierdută şi pe care-o pierde, nemairămânându-i din Ţară decât drumul de aici la Târgovişte. Şi pe urmă? Când şi cum fi-va acel «pe urmă». Şi de ce să mai fie acel «pe urmă»?

— Maria ta, ne prind la mijloc, ca pe…

— Ca pe lei, Rudene… Ce se aude?

— Cornul lui Matei, doamne.

— Arătaţi-vă virtutea, binecredincioşilor mei şi credeţi în mine… Sună ruperea luptei cu dragonii. Nu-i fugăriţi pe cei scăpaţi.

Cornii. Iarăşi cornii. Călăreţii lui venind din lunci, unii fără coifuri, alţii cu platoşele sărite din legături, cu scuturile sparte, cu caii şchiopătând. Un vânător domnesc trage după el trei cai de Livonia. Îi mângâie cu sudălmi aprige. Altul şi-a agăţat la oblânc câteva coifuri de dragoni. Când a avut vreme? Altul aduce un

fanion roşu de escadron. Chemările hotnogilor. Garda şi roşii se încolonează. Pe ruptura dinspre Pleaşa vine la trap steagul căpitanului Matei ot Brâncoveni.

— Cât e ceasul, vere Radule, întreabă şi nu ştie de ce.

— Peste două, măria ta.

— Mai curând trei.

— A trecut soarele spre Ploieşti.

Îşi freacă încheietura mâinii stângi. I-a amorţit. Îşi trece barda în dreapta. Îşi întinde şi strânge degetele chircite ale stângii. Mănuşa de zale, lovită de vreo sabie, îi zgârie dosul palmei.

— Cazacii, căpitane Matei?

— Îi încurcă prin codrii câţiva oşteni din partea locului, doamne.

— Când crezi că ajung aici?

— Într-un ceas.

— Slavă Domnului… O veşnicie.

Îşi face trei cruci solemne. Este între ai lui. Zamoyski trebuie s-o ştie. Trebuie să ştie că nu-i poate fugări oştirea pe care şi-a retras-o de pe câmpul de luptă cu steagurile în vânt şi-n răpăitul tobelor. Că învingător la Bucov prin număr, rămâne supus voinţei lui Mihai-Vodă, care-i va dicta drumul, mişcarea oştilor, hotărârile milităreşti şi politiceşti. Tot ce vrea acum este să-şi salveze oştirea pedestră care se retrage. Să pună între ea şi Zamoyski câteva leghe de drum şi măcar o noapte de linişte. Escadroanele de roşii se încolonează în spatele gărzii. Câteva sute de săbii dintre pământeni. Cercul s-a închis lăsându-l la credinţa oamenilor Ţării, pe care atâta i-a urgisit. Ceilalţi, străinii, pe care i-a umplut de bani şi onoruri, s-au tras la adăpost, lăsându-l să-şi plătească singur datoriile de războinic. Stă în şa, parcă amorţit. Simte cum se împuţinează lumina. Cum se stinge foşnind trist lumina zilei de 20 octomvrie 1600. Cum rămâne

cu remuşcările şi patimile şi singurătăţile lui. Un glas de undeva, dintre roşii:

— Ce caută leşii ăştia aici, domnia ta, că mi-e lehamite de-atâta urgie!

Ciuleşte urechea. Vorbesc între ei, cu glasuri scăzute, cuviincioase. Atunci îl cuprinde nebunia. Nebunia lucidă, ageră, nebunia clocotitoare a clipei.

— Ce facem, măria ta?

Theodosie. Neliniştitul de soartă, Theodosie.

— Luptăm, Theodosie.

— Luptăm, doamne, oftează vel logofătul.

Ştie că Theodosie Rudeanu se gândeşte la soarta tristă a vel logofeţiei lui, zdrenţuită de copitele care-l aduc spre scaunul domnesc al Târgovişte pe Simion Moghilă.

— Niciodată n-a suit în scaun domn nevrut de voi, Theodosie… Nu ofta după logofeţie şi nici după moşii…

Theodosie Rudeanu se acreşte. Dă din umeri a lehamite. El îl mângâie pe Sultan pe gât. Îi lasă frâu. Călăreşte în faţa coloanei, mereu cu Radu Buzescu în stânga şi Radu Şerban în dreapta, cu prinţul Marcu păzindu-i spatele împreună cu Theodosie Rudeanu care-şi lasă nazalul şi spune tare că dacă dă ochii cu boier Dan îi scoate inima din piept cu jungherul şi i-o mănâncă acolo, de faţă cu oştile.

Călăuzeşte coloana prin limba de pădure care desparte lunca de poala dealului. Trece printr-o livadă veche de nuci bătrâni, fără să audă ropot de copite. Iese în spatele muncelului unde-a stat azi dimineaţă cu garda şi curtea.

— Cuscre, Radule, pe dreapta cu un steag. Vere Radule, pe stânga. Prinţe, urmează-mă cu garda. Nu ieşiţi decât atunci când mă-nconjoară leşii.

— Nu te avânta, doamne.

— Nu te pripi, nădejdea noastră.

Dintr-o dată îl năpădesc cu toţii. Sunt la poalele

muncelului, sub făgetul des şi-nvâlvorat, descalecă şi-l năpădesc, apucându-i mâinile amândouă, mâinile lui înzăoate, poalele pelerinei domneşti stropite de sânge, frâiele şi trăgătorile scărilor. Îl binecuvântă, îl blestemă pe Zamoyski, jură răzbunare cu lacrimi în ochi, Theodosie se bate cu garda săbiei în platoşă, apoi se aud trâmbiţele leşeşti sunând încetarea focului şi intrarea în rânduri.

— În şa, porunceşte cu glasul aburit... În şa, scumpilor mei!

Aşteaptă până când vel paharnicul îşi strecoară călăreţii într-o rovină care iese în şleah la câteva sute de paşi spre Bucov. Până când Radu Buzescu se pierde sub fagi pe stânga, într-o tăietură.

Urcă muncelul la trap mic, având-l pe Marcu în stânga şi pe Matei ot Brâncoveni în dreapta. Iese din negurişul albăstriu al fundului de vale, în lumina sângerie care scaldă tăpşanul din gheba muncelului, coamele codrilor şi care învâlvorează coastele Glimei şi ale Dealului Mare. Iată-l. Nemişcat. În cuirasa pe care se frânge lumina. Zamoyski. Îl ameninţă cu barda. Vede regimentele de archebuzieri şi muschetari şi lănceri adunându-se jos, în umbrele dese ale înserării. Cineva de-acolo l-a văzut. Un cornist sună alarma.

Forfotă. Strigătele şi poruncile ofiţerilor. Acum! Ridică barda. Răcneşte:

— Isuuus!

Sultan se prăvăleşte în golul albăstrui plin de răcnetele pedestrimilor leşeşti:

— Michal!

Regimentele se pregătesc de tabără şi *Te-Deum laudamus*. Vede un iezuit călare pe un cal bălan fugind spre Bucov. Cade asupra unei companii care-şi făcuse armele piramidă. Garda o calcă în copite. Luptă. Luptă din galop mic. Goneşte o companie peste coloana unui regiment care vine de undeva, din luncă, în pas viu.

Garda nu se mai avântă. Matei ot Brâncoveni se-nalţă mereu în şa, privind în susul şleahului. Trei polcovnici pedestruiţi strigă şi îşi vântură paloşele, chemându-şi oamenii până atunci aşezaţi pe jos. Recunoaşte regimentul cu leduncă albă asupra căruia năvăleşte din luncă Radu Buzescu. Trâmbiţe speriate spre Bucov. Vede trâmba paharnicului tâşnind asupra unui steag de husari care atunci încalecă. Îşi cumpăneşte barda. Cei trei colonei vin spre el în fugă. Ameninţă cu paloşele. Unul gras, cu guşi de hârciog îl probozeşte făcându-l porumbel jumulit. Râde. Omului îi curg sudorile pe obrajii bucălaţi, are ochi albaştri şi şontâcăie caraghios. Când pune pinten să le iasă în întâmpinare, prinţul Marcu îi apucă dârlogii. Căpitanul Matei ot Brâncoveni îi taie calea. Radu Buzescu vine la galop, călcându-l sub copite pe polcovnicul bucălat, căruia îi sare coiful din cap înfigându-se cu panaşul într-o baltă.

— Dragonii, urlă Radu Buzescu.

Pe şleahul de la Pleaşa la Bucov vin la galop regimentele de dragoni. O linie de cuirase şi coifuri, de cai uriaşi şi săbii.

— Cazacii, măria ta!

Pe tăpşanul de unde-a coborât acum câteva clipe, cu armele scânteind în lumina sângerie, cazacii. Garda intră în coloană. Ridică barda din nou. Au înţeles cu toţii. Este un loc gol între husarii măcelăriţi de Radu Şerban şi dragoni. Goana. Goana nebună în ropotul turbat al copitelor. Se-neguresază. Vede o cuirasă. O leduncă din fir. Un braţ înarmat. Simte lovitura cumplită a curţii răsturnând escadronul care-i iese în faţă. Se aud strigăte de moarte. Îl vede pe vel paharnicul Radu Şerban alipindu-şi călăreţii de cei ai gărzii… Săbii fulgerate scurt. Nechezat de cai. Apoi codrul. Cineva strigă călăuzii. Altcineva îşi strigă oştenii.

— Viu!
— Scăpai!
— Hăcuit la mâna dreaptă.
— Viu!
— Viu!
— Gheorghe a lu'Buzea, n-auzi?
— Căzu, domnia ta, c-o lance în pântece... Nu-l mai striga!
— Îi tulburi liniştea, Otobâcule!... Lasă-l!
Şi noaptea de toamnă, sleită. Şi codrul înalt şi negru şi lacom care-l înghite şi stelele abia ghicite prin frunzeturile rărite şi tropotele şi de foarte departe trâmbiţele lui Zamoyski vestind victoria şi gustul cumplit al înfrângerii şi deznădejdile care se preling din noapte în el, secătuindu-l.

Niciodată.

Ce straniu şi cumplit cuvânt.
— Niciodată, Mihai, stăpâne şi doamne. Niciodată, soţul meu drag... Niciodată, sărmanule şi prigonitule. Niciodată!... Niciodată!
Casele domneşti de la Ploieşti. Odăile goale. Lumânări speriate, abia fâlfâindu-şi lumina. Stanca agăţată de el. Grea. Florica rugându-se în genunchi. Nicolae-Pătraşcu livid, cu ochii pierduţi. Stanca plânge răzbit. El nu şi-a scos încă cuirasa. Se aud tropote. Se aude scârţâitul unei osii. Vasile Ţâru strigă la cineva să nu lase cufărul cu tacâmurile jos, că-l beleşte şi-l spânzură de fudulii. Prin ocheţii înguşti se văd faclele şi masalalele purtate de slugi şi gărzi. Casele domneşti sunt pline de tropotele gărzilor care împing cuferele grele pe duşumelele ceruite. Aude şi vede totul. Ştie că se desparte de Stanca şi copii. Stanca. Dumnezeule cât a nedreptăţit-o. De-o viaţă o nedreptăţeşte. A smuls-o din tihna moşiilor. Din Bucureşti. Din Târgovişte. A târât-o cu el prin tabere ostăşeşti. A

surghiunit-o la Făgăraş. I-a smuls copiii să-i însoare înainte de vreme. A crucificat-o în numele veşniciei faptelor lui şi-acum Stanca bâlbâie mereu: niciodată, se agaţă de gâtul lui şi plânge răzbit, ucigându-l. Ochii ei blânzi, ori aprigi, cu spaima morţii în ei. Cu prevestirea morţii în ei. O sărută pe ochi. Simte gustul sărat al lacrimilor. O roagă să-l ierte pentru tiraniile lui. O roagă să-i păstreze cinstea, acolo între duşmani. Să fie tare şi mândră şi doamnă în surghiun, aşa cum a fost doamnă în scaunul Ţării. Îi mângâie tâmplele. Căinţa îl sugrumă. Abia a descălecat venind de la Bucov, cu sufletul mort, cu trupul zobit, abia a venit şi iată-l trimeţându-i pe ei, cei scumpi inimii lui, trimeţându-i la Basta, ostateci. Se sperie de el însuşi. De tăria neomenească a cugetului care este în stare să jertfească tot ce aparţine acestui Mihai om, pentru a înfăptui politica lui Mihai domn. O mângâie duios pe Stanca. Închide ochii. Revede cetăţuia ei de la Plăviceanca, de Florii, când era ea văduvă şi el bănişor de Mehedinţi. Cum ieşea în pridvor înaltă şi legată, cum se-nfiora el când îi vedea pieptul jucându-i sub iie şi cântau mierlele şi ţistuiau prigoriile, mirosea a Olt şi a sălcii înflorite, iar tâţele ei miroseau a busuioc. O sărută pe frunte. I-a scris lui Mihai Székely să-i apere onoarea prin Stanca şi copii. De fapt acestui căpitan îi trimete ostateci. Călăreţii rămaşi să iscodească la Bucov vin din mică în mică de ceas. Zamoyski leagă tabără de care, semn că are de gând să-şi strângă şi îngroape morţii. Paşi uşori care-l fac să tresară. Stanca se desprinde. Îşi şterge lacrimile. Zâmbeşte. În pragul uşii larg deschise, Tudora, Mama. Îmbrăcată de drum, într-o rochie neagră de Bratislava, cu o caţaveică pe umeri, cu giolgi negru de văduvă. Îşi ţine mâinile împreunate şi-l priveşte cu acea stranie şi duioasă mirare de care totdeauna s-a temut. Se duce la ea. Îngenunche greoi. Îl dor rănile. Îşi simte mijlocul frânt

de statul călare. De violenţa luptei. Îi ia mâinile. I le sărută. Îşi îngroapă obrazul în palmele mirosind parcă a cozonaci şi stafide. Simte cum mama îşi desprinde mâinile. Cum i le pune pe creştet. Aude şoapta dulce a buzelor ei, binecuvântându-l. Apoi glasul tăios al Stanchii:

— Simioane, ligheanul cu apă caldă pentru măria-sa! Oano! Prosoapele. Nicolae şi tu Florico, gătiţi-vă dincolo. Ce zice cuscrul Radu, ne-o dă pe Ilinca, ori ba? Lemne Ană, lemne! Vezi să nu loveşti zidul…

Cu câtă lacomă gelozie îi scoate Stanca platoşa, de faţă cu vel boierii care povestesc toţi odată lupta de la Bucov. Îi scoate coantăşul scorţoşat de sudoarea uscată în cusături. Cămaşa jegoşată. Focul din vatră ridică flăcări vesele, Simion a adus ligheanul mare de aramă. Mama scutură o cămaşă curată, scoasă din cine ştie ce ladă. Cămaşă din olandă, cu guler întors, tighelit, mirosind a curat şi-a levănţică şi-a săpunariţă. Se lasă îmbăiat de Stanca, care-i toarnă apa fierbinte pe spate, care-şi plimbă palmele pe umerii lui, căutându-le forma. Care-i mângâie muşchii zdrobiţi ai braţelor, fără să se sfiască de vel boieri. Săpunul de Veneţia face clăbuci, intrându-i în ochi. Stanca râde, auzindu-l fornăind. Stă cu capul deasupra ligheanului, îl toropeşte apa caldă, îl destramă lăcomia mâinilor Stanchii şi cuvântul acela cumplit rostit de ea: «— Niciodată!»

— Sunt gata chervanele domniilor voastre? întreabă şi înghite apă cu săpun parfumat. Dă porunci. Chervanele boiereşti să plece spre Târgovişte mâine în zori. Fiecare boier cu slujnicii lui să treacă la chervanul său. În faţă să meargă călărimea lui Baba Novac. Pe aripi să meargă pedestrimea.

— Şi tunurile, măria-ta?

— Ah, segnior Mantovano. Tunurile i le dai măriei sale doamnei, să le ducă lui Basta.

— Şi eu? Ce fac eu fără tunuri, doamne?

Îşi scoate capul din lighean, după ce Stanca îi toarnă apă rece pe ceafă şi-l înfăşoară în cearşaful aspru de in. Se lasă buşumat de Stanca. Se lasă îmbrăcat de mama. «Parc-aş fi mort» îşi spune şi se-nfioară. O spaimă rece şi urâtă îl gâtuie.

— Vom turna altele, la vremea potrivită segnior Mantovano!

— Până atunci să mă consider concediat, ilustrissime?

— Dimpotrivă. Al curţii mele, până la capăt.

Segnior Vicenzo Bombardier Mantovano face trei reverenţe adânci... El se gândeşte că acest artilerist şi inginer pyrotehnic, prieten cu Galilei şi Campanella se simte mai în siguranţă aici, înconjurat de oştiri duşmane, decât în cetatea natală. Stanca a adus lucrurile la ordinea lor firească. Pe el însuşi l-a adus la firesc. Parcă a uitat că Zamoyski se află la un ceas de trap domol. A stins în el ecourile tragice ale luptei. Îşi încheie nasturii de argint ai coantăşului pe care i-l ţine mama.

— Să-l lăsăm pe măria-sa, singur cu doamna, spune Theodosie Rudeanu şi îngenunche în faţa Stanchii... Iartă-mă, măria-ta, dacă ţi-am greşit vreodată... Te-am slujit cu bărbătească credinţă... Noi toţi aceştia, vom veghea asupra măriei tale şi coconilor domneşti, cum am veghiat şi până astăzi, slujindu-ne stăpânul... Măria-ta te slăvesc pentru suferinţele şi bucuriile măriei tale.

Este măreţ acest Theodosie Rudeanu, cu nasul lui vulturesc, cu platoşa ciocănită având două curele rupte, puţind a cal şi sudoare uscată şi sânge închegat. Se ridică, ca să îngenunche în faţa Tudorei, răchieriţa din Târgul de Floci.

— Hotărârea măriei tale de a o urma şi veghea pe doamna noastră te sfinţeşte, măria-ta.

Apoi şoptit:

— Veghez. Oamenii mei vor fi acolo!

Îi sărută mâna. Se ridică. Se face o tăcere de moarte prin care trec vel boierii lui, îngenunche şi sărută mâinile acestor două femei în negru, care stau împietrite, sub sfeşnice, cu ochii goi şi uscaţi.

— Duceţi-vă şi căutaţi dreptatea domnului nostru, care şi-a pus viaţa bărbăteşte pentru noi toţi şi pentru aceste Ţări…

Nu recunoaşte glasul Stanchii. N-o recunoaşte pe ea în femeia aspră şi împietrită într-o măreţie disperată. Pinteni zornăind. Paşi grei. Târşiţi. Zăngănit de săbii şi platoşe. Udrea Băleanu lăcrimând din ochiul lui teafăr. Calotă Bozianu ştergându-şi ochii cu mânecarul de oţel, fără să-şi dea seama c-o face. Radu Buzescu livid. Radu Şerban şoptind ceva mamei. Ei toţi neîndurându-se să iasă. Tavanul scund din grinzi afumate de vreme. Zidurile albe şi goale. Simţământul de pustiu. De gol. Glasul şoptit al mamei care-l meneşte. S-a trezit răchieriţa în mama care-l meneşte cu glas jos, uscat, izvorât parcă din rădăcina zidurilor. Să-l apere de idoloaice, de şarpe, de fier, de otravă, de descântec, de bubă rea, de fiere, de muşcătură, de fierbinţeală… Apoi paşii Stanchii. Apoi Florica agăţându-i-se de gât, hohotind. Apoi Nicolae Pătraşcu. Pietrificat şi parcă ranchiunos. Cu mustăţile abia răsărite brobonite la rădăcini. Spunându-i că-i va apăra onoarea. Că-i va trimite veşti politiceşti oricât l-ar păzi neamişii, ori Basta. Că n-a stat în nelucrare la Făgăraş, având oameni de credinţă. Apoi spaima din ochii bietului cocon năpăstuit în a doua noapte de la nunta neîmplinită după datină. Stanca dreaptă, lăsându-se învăluită cu şuba din cacom. Vieţile lor frânte aici în odăile pustii ale caselor domneşti.

— Treci şi pe la Tudora, îi şopteşte. Ţi-a fost credincioasă. Necredinţa ta a îmbătrânit-o. Dacă

poate, să mă caute pe unde m-o duce viaţa. Mihai!

O îmbrăţişează cu lacomă disperare. Avându-i pe ei ostateci la Basta, va putea cere ajutorul lui Rudolf. Este singura cale care-i rămâne liberă. A înţeles-o Stanca?... Şi ce târziu înţelege el cât de adâncă şi neşovăitoare este dragostea Stanchii... Şi cât de generos sacrificiul ei dintotdeauna. Nu plânge Stanca. Plânge el, înăbuşit, chinuit de remuşcări. Plânge înspăimântat de golul pe care-l lasă ei, coborând scările printre făclierii şi masalagiii curţii. Apoi se usucă. Se sfârlogeşte. Ochiul unui cal sticleşte în întuneric. Gărzile încălecate. Stanca o ajută pe Tudora să urce în carâtă. Ţevile celor şapte tunuri pe care se răsfrâng flăcările roşii ale torţelor. Obezile grele, legate în fier. Un cal cu chişiţa albă bate din copită. Un glas dogit: «— Încălecaaaţi!...» Cuprinde braţul Stanchii. Încă pietros şi neşovăitor. O clipă, cât o veşnicie.

— Stanco!

Femeia se desprinde hotărât. Urcă în carâtă.

— Copiii s-au aşezat! Vezi să se învelească bine. E frig.

— Stanco!

Stă la portiera carâtei, descoperit, cu trăsăturile căzute. Îi este frig. Îl îneacă o amorţeală zăcaşă şi putredă. Un călăreţ vine la trap. Se pleacă în şa.

— Căpitanul Matei ot Brâncoveni la porunca măriei sale, doamna.

— Porneşte, căpitane.

Caută mâna Stanchii. Găseşte amândouă mâinile. A soaţei şi a mamei. Le sărută lacom. Cineva plânge răzbit în spatele lui. Le sărută în neştire. Merge pe lângă carâtă sărutând la nesfârşit acele mâini sfinte. Se simte apucat de umeri. De braţe. Carâtele înconjurate de făclieri şi gărzi trec pe lângă el. Trec tunurile lui. Tunurile care-au tras la Şelimberg. La Mirăslău. La Bucov. Stă înţepenit, în curţi. Străjile

închid porţile grele de stejar bătute cu plăci de oţel. Îl învăluie noaptea.

— Să mergem, doamne, spune Radu Buzescu.

Atunci îi vede pe toţi, stând descoperiţi împrejurul lui ca la mort şi aude oştenii şi slujnicii plângând răzbit.

CAPITOLUL PATRU
GOLGOTA

1

— Vor să te vadă, măria-ta.
— Se tem c-ai lăsat Ţara.
— Arată-te, doamne.
— Le-a tulburat veştile cu Eiab paşa.
— Straja întâia s-a izbit cu un steag de spahii.
— Le este frică de robie. Arată-te!

O opreşte pe Fatima în coama colnicului care desparte apa Proviţei de a cestuilalt Cricov, izvorât de sub Bucegi. Plouă ţârâit. Muced. Azi-noapte, după plecarea alor lui a rămas pe prispă, cu ochii la stele. A văzut-o pe dalba Alkor arătând spre apus. A recunoscut Kassiopeia fulguindu-şi lumina eterată. Era lună plină. Frig. Căzuse o brumă groasă, de argint... A stat în pridvorul caselor domneşti, străin de sine şi pustiu şi mort. Îi îngheţaseră gândurile. Îi amorţise voinţa.

— Ce-am clădit şi-n ce-am clădit cu atâta risipă de sânge şi pe ce-am clădit?

— Măria-ta, arată-te.

Îşi scuturâ leşuiala laşă care l-a vârât sub pelerina de camelot, în nădejdea că va putea prelungi în el clipa despărţirii de Stanca şi copii, de mama şi de tot ce-a fost mai duios, viaţa lui de fiecare zi. Chervanul boieroaicelor şi-al căpităneselor de haiduci şi de martologi şi de lefegii s-a-mpotmolit în clisa groasă a şleahului, adâncită de copite şi roţi. Un glas trezind ecouri stinse sub codrii pe sub care trece şleahul de la Dărmăneşti la Mărgineanu. Surugiii şi slujnicii împing la roţile înalte, ferecate. Şi iarăşi glasul acela buhos:

— Vine Cricovuuu, băăă! Vine!

Atunci abia aude clefăitul miilor de copite şi de tălpi omeneşti, răgetul jalnic al turmelor de boi pentru tainul zilnic, behăitul oilor mânate de bacii oştirii, călări pe cai de munte. Îşi trage gluga de pe coif. Norii trec pe deasupra, lăţoşi, negri şi duşmani. Dincolo de Mărgineanu Vornicul, spre Valea Ialomiţei şi Sărueni abia se văd călărimile vel banului Calotă Bozianu, şerpuind prin pâcla deasă şi cenuşie a ploii.

— Să nu ne rupă viiturile de vel ban, măria-ta.

Glasul obosit al lui Theodosie. A auzit, azi-noapte, când i-a spus mamei că va veghea prin oamenii lui. A cheltuit o avere pentru politica domnească. Cu ce-l va răsplăti vremea? Şi-n numele a ce s-o fi făcut, dincolo de patima lui pentru treburile politiceşti, dacă nu credea în gândul care i-a scos pe ei, pe toţi din nefiinţă şi i-a zvârlit pe creasta sfârşitului de veac XVI şi pe cea a începutului de veac XVII? Se întoarce în şa. Curtea. Garda. Un steag de roşii de Pădureţ. Pe cei de Gherghiţa i-a lăsat pe la vetre cu poruncă să nu spună c-au luat armele la Bucov. Nu ştiu. N-au văzut. Au auzit că măria sa, cu doamna şi coconii au luat calea pribegiei, peste munţi. Să stea pe la vetre, până-i va chema căpitanul lor, Matei ot Brâncoveni. Ori vel paharnicul Radu Şerban. Dincolo de ei, Valea Proviţei. Carele şătrăriei vegheate de şătrărei şi turmele. Baba Novac a ajuns poate la Târgovişte. Aude ploaia răpăindu-i pe coif. O sleială neagră îl cocârjează în şa. Fără să răspundă, o îndeamnă lânced pe Fatima. Carâtele. Roşii. Verzi. Galbene. Cu ciubucăria poleită. Stropite de noroi până pe coviltire. Un telegar căzut între şleauri se zbate în nămol. Nechează jalnic. Surugiul taie şleaurile cu sabia. Un slujnic se apropie de telegar cu pistolul întins.

— Nu-l detunaaa, câine, ţipă din carâtă o femeie îmbrobodită în şubă… N-o cunoaşte.

Scâncete de copii mici. Şi glasurile lor: «— Taci cu mama odorule!... Taci că-ţi dă mama ţâţă, hameşule... Off, că te-aude Eiab paşa şi te robeşte, mă colţatule, mă!» «— Vasilicoo, uite-l ia pe măria-sa!... Aoleo, ce pui de lele îmi sunteţi că-l ponegrirăţi fel şi chip, scorpiilor!» O boieroaică neagră, cu un neg mare şi păros pe vârful nasului, tronând într-un maldăr de blănuri aşternut pe o teleguţă trasă de trei cai albi pe care-i mână singură.

— Soacra boierului Schiau, măria-ta.

Călăreşte pe lângă telegile şi carâtele mirosind a gudron. A peşte sărat. A pilote şi lapte femeiesc, de mamă şi a scutece nespălate, a copii mici, a lăuze. Fatima clefăie în nămolul până la genunchi, într-o carâtă galbenă o jupânească tânără, ochioasă, ascunde sub broboadă oglinda în care se încondeia. Îi zâmbeşte cu dinţi albi, umezi.

— Mamă! Mamă! Uite-l pe măria-sa!

Un glas dogit din fundul carâtei.

— Dormi, porumbiţă, şi taci că te aude diavolul de turc.

Femeia îşi flutură batista. Îi face semn cu mâna. Malul râpos al Cricovului. Apele tulburi. Înspumate. Vin buşteni pe gheba teşită a viiturii. Răgălii. O cocină. O copaie. O măsuţă plutind într-o rână. În mijlocul vadului o carâtă cu osia ruptă, aplecată pe-o coastă. Patru jupânese căţărate pe capră. Surugiii şi slujnicii în apă până la piept. Strigăte de pe malul din urmă:

— Hai, mironosiţelor!

— Încurcarăţi drumul.

— Vă pedepsi Dumnezeu pentru păcatele voastre...

— Că nu vă mai ajungea Braşovul tot...

Carâta încurcă scurgerea chervanului. Ţipete. Sudălmi. Cineva încearcă să vâre o stangă sub osia ruptă. De dincolo coboară în matca Cricovului trei călăreţi. Prinţul Marcu. Erina Golescu. Căpitanul

Maldăr. Ce caută căpitanul Maldăr aici, când îl ştia în Oltenia, cu Preda Buzescu? Prinţul Marcu sare din şa în apă. Apucă stanga din mâna neîndemânaticului. Cele patru jupâniţe, le ştie, surorile Zărăfoaia, o poveste lungă, de pe valea Ialomiţei în sus, o firitisesc pe Erina pentru soţul ei. Marcu leagă stanga vârâtă sub osie cu o funie, de capra carâtei.

— Păzea! Butucul băăă! Butucul!

Un arin smuls din rădăcini de viitură se repede buluc în carâta Zărăfoaielor. O sparge. Femeile ţipă. Erina ia în şa pe una din surori. Două încalecă pe calul prinţului. Pe a patra o ia în braţe căpitanul Maldăr. Din carâtă curg pe apă perne şi pilote şi pături. Caii speriaţi se smulg din puhoi trăgând dincolo, pe celălalt mal, resturile carâtei. Vălmăşeală. Surugiii de la chervan îşi biciuie caii care coboară în Cricov la trap moale, temător. Erina rămâne cu Zărăfoaiele. Urcă pe lângă chervanele vel boierilor care macină malul spre moşiile Mărginenilor. Plouă.

— Maria ta, turcii, şopteşte căpitanul Maldăr.

Turcii la Vidin şi Nikopole adună dubasuri. Luntrii. Şeici. Galere. L-a repezit Preda Buzescu să ceară porunci. Aici, la Sărueni…

— Ce este aici, la Sărueni, căpitane Maldăr?

Nu-l întreabă de prinţesa Nurbanu şi copii… Ori poate-l întreabă.

— Eiab paşa, măria-ta. A intrat în luptă cu vel banul Calotă Bozianu. Pusese capcane pe şleah, să-ţi prindă chervanele. L-a lăsat să treacă pe Baba Novac…

— Şi Târgovişteа?

— Prădată, doamne. În afară de cetate pe care-o ţinu pârcălabul măriei tale, Racea.

Repede poruncă gărzii să vegheze chervanul jupâneselor. Dă pinteni. Fatima porneşte la trap lung.

— Maria sa!

— Măicuţăăă! Maria sa!

— Mântuitorule, apără-ne!
— Scapă-ne, stăpâne al nostru!
— Pavăza noastră!
— Lumina noastră!

Glasurile lor. Jupâniţele încotoşmănate. Băieţandrii călărind voiniceşte pe lângă carâte. Vel boierii lui în faţa chervanelor, cu fiii şi pajii şi scutierii şi oamenii de arme. Ştie că Theodosie le face semn. Îi aude intrând în coloană fără o vorbă. Îi sunt pline urechile de clefăitul cailor prin nămoale. Îi sunt plini ochii de pâclele încenuşite ale ploii. Este plin el însuşi de disperare rea şi neagră şi otrăvită. Ajunge din urmă chervanul oltenilor, cel care începe coloana lungă, a carâtelor şi harabalelor celor ce fug de domnia lui Simion Moghilă. Fug spre nădejdea lor din urmă: Oltenia. Chervan de oaste. Fără muieri şi copiii rămaşi pe la cule. În conacele-cetăţui ascunse prin codrii din Gorj şi Mehedinţi. Pe la monastirile de sub munte. Radu Buzescu. Calomfirescul. Boiernaşii închinaţi acestora. Preda ot Cepturoaia, cu care a logodit-o pe Florica lui încă din leagăn. Abia dacă are douăzeci de ani. Şi alţii. Ies din harabale. Sar peste loitre în şeile cailor legaţi la codârle. Pajii le dau scuturile. Săbiile. Suliţele şi buzduganele.

— Eiab paşa, spune.
— Ştim, măria ta! Te-aşteptarăm!

Radu Buzescu cu barba crescută sălbatic, slab şi negru, cu cearcăne vineţii sub ochi. Spre munte, spre Leaota şi Furnica şi Omul, norii cad grei peste coamele ude ale codrilor. Un răbufnet de vânt îi aduce în urechi zgomotul luptei. Un călăreţ de-al Băniei în goană.

— Pe-aici, măria-ta!

O tăietură prin codru. O clină care coboară spre Ialomiţa şi Comişani. Simte mirosul de ars pe care-l aduce vântul de la Târgovişte. Marginea pădurii. Un tăpşan larg. Mirişte nearată pentru semănăturile de

toamnă. Cine s-o are?! Un steag de spahii cu piei de tigru peste platoşe trece în galop spre stânga. Strigă *Allah*. Se miră că niciun spahiu nu vede gura tăieturii, abia mascată de câţiva tufani. Îşi trage sabia… Învie dintr-odată. Ca să moară de o mie de ori în aceeaşi clipă, pentru că i-a învins de atâtea ori cerând Europei să deschidă ochii, jertfindu-şi averile şi Ţara ca să arate tuturor că pot fi învinşi, că numele libertăţii poate fi strigat la Dunărea de Jos şi la Dunărea de Sus, pe Sava şi Morava, pe Drava şi Osâm şi Vit şi Mesta şi Nesmos şi-n Peloponez şi la Nistru şi pe Ceremuş şi ei, în numele cărora a strigat cu sânge acest adevăr, ei îl ucid mişeleşte pe la spate, când Eiab paşa îi arde Târgovişteа inimiii lui. Scoate un răcnet cumplit. Neomenesc. Nu se mai uită înapoi, după vechiul lui obicei. Aude ca din altă lume:

— Aţine-te vere Radule, că parcă caută moartea.

Goneşte turbat, cu sabia întinsă înainte, fără scut. Cu dreapta îşi smulge din pafta pelerina îngreunată de apă, care-l ţine parcă pe loc. O aruncă înapoi. Iese dintre tufani pe clina colnicului de mirişte. Cade pe aripa dreaptă a steagului de spahii, timarioţi bogaţi de Rumelia, peste coifurile cărora îl vede pe Calotă Bozianu mânuind cu obidă o ghioagă ţărănească la două mâini. Spahiul pe care-l ia în răspăr n-are vreme nici să întoarcă suliţa spre el. Îl loveşte în cerbice atât de nedomolit încât îl descăpătânează şi sângele aceluia îl stropeşte pe obraz. Spahiul din spatele celui căzut îl zgârie cu vârful suliţei în umărul obrazului stâng. Îl loveşte cu ascuţişul peste gură, nu inainte ca acela, un rumeliot chior să nu strige:

— Mickalyyy!

Steagul de timarioţi se sparge înainte de a-l lovi vel boierii şi boierii olteni. O opreşte pe Fatima în loc. Eiab paşa sub tui pe marginea malului care coboară la lalomiţa. Câinele îşi apără spatele. Calotă Bozianu

intrat ca un ic în mijlocul timarioţilor. Câteva steaguri de akingii călări gonesc pe flancul drept al călărimilor lui Calotă să-l taie de şleah. Ah, Calotă, nechibzuitule. Când timarioţii strigă Mickaly, Calotă Bozianu se întoarce spre el. Îi rânjeşte cu toată gura. Cu bărboiul hirsut plin de sânge. Are o sută de paşi până la Calotă. Cornii lui Eiab paşa. Spahioglanii din gardă fac o voltă pe stânga, aliniindu-se pentru şarjă. Îşi ridică sabia. O întoarce pe Fatima spre Eiab paşa. Sunt până acolo cinci, şase sute de paşi. Vel boierii intră în coloană de doisprezece. Ştiu ce-a vrut să poruncească sabia lui, întoarsă cu vârful către înapoi. Gata. Se aşază în şa. O stană de ură răzbunătoare. Câinele de Eiab. Mişelul de Eiab. L-a atacat mârşav pe la spate. I-a ars Târgovişteа. Poate în mintea lui vicleană de asiatic a crezut că acum este clipa să-l vâneze el pe Mickaly bey, cel zdrobit de oştile creştine. Să-l vâneze şi să-l ducă legat de şa la Istanbul, în văzul Aliotmanului şi Europei. Să facă el ce n-a putut face Cogea Sinan paşa. Eiab paşa. Cutra murdară, în laţul căreia l-au aruncat oştile preacreştine. Scârbă.

— Eiaaab!

Urlă, întoarce vârful însângerat al săbiei spre înainte şi când să dea frâu iepei, vede unul din steagurile de akingii întorcându-se din galop şi năvălind asupra lui Calotă Bozianu.

— Apără-te, Boziene! îi strigă.

Măciucaşii băniei fac o voltă de pe loc. Cad pe aripa stângă a akingiilor. Îi iau în ghioage. Trei akingii cu turbane roşii împletite peste coifurile de oţel ocolesc măciucaşii. Călăresc pe armăsari albi, arabi.

— Aţine-te, doamne, chiuie Calotă Bozianu.

Îşi smuceşte calul acoperit de spumă. Ridică ghioaga cumplită. Iese în calea celor trei fraţi, acum îi cunoaşte, sunt cei trei fraţi Ayaz Ozotrac de la Varna, cei mai prădalnici akingii şi cei mai sălbatici neguţători

de robi din Rumelia. Se bucură strepezit că vor cădea în ghioaga lui Calotă. Porneşte la trap.

— Calotă, măria-ta, strigă cineva.

Smuceşte frâul. Porneşte la galop spre Calotă. Vede chinga acestuia plesnită, pe care-o calcă armăsarul sub copite. Vede şaua vel banului răsucindu-se, odată cu vel banul. Vede ghioaga acestuia repezită pe dreapta, trăgându-l după ea. Smulgându-l din şa. Calotă nu lasă ghioaga care-l izbeşte în obraz pe unul din fraţi. Ozotracul scapă sabia. Cade pe spate. Calotă cade în genunchi. Dă să ridice ghioaga deasupra capului. Fatima goneşte turbat. Se cutremură. Plânge. Urlă. Sabia unuia din fraţi cade fulgerător pe cerbicea marelui ban. Capul se rostogoleşte în nămol. Trupul rămâne o clipă într-un genunchi. Cade pe spate, şuvoind de sânge. Vede totul de la câţiva paşi. Vede totul. Urlă. Năvăleşte asupra celui care-i iese înainte. Îl izbeşte peste tăişul săbiei. Îi zdrobeşte obrazul cu garda. Când se repede la al treilea frate, îl vede gonind spre Eiab paşa cu capul vel banului în vârful săbiei. Ochii vel banului sunt încă vii. Parcă-l privesc mijiţi. Bărboiul plin de sânge şiroind încă, se-nfoaie în goană. Acel fur goneşte spre Ialomiţa spre care goneşte nebun şi Eiab paşa. Steagurile de akingii sunt luate în ghioage şi suliţe de călărimile lui şi de ale vel banului. Plouă dintr-odată în şuvoaie grele. Câmpul de luptă se goleşte. Turcii fug. Sunt amestecaţi cu nămoalele. O întoarce pe Fatima. Sare din şa lângă trupul căzut în nămol. Mâinile păroase ale vel banului, albe vineţii, încleştate pe ghioagă. Din gâtul retezat năboieşte sângele. O baltă de sânge şi nămol. Îl ia pe vel ban în braţe. Se cutremură. Trupul fără cap, străin de el însuşi, greu, însângerat, i se pare cumplit. Îl duce în braţe. Plouă. Răzbit. Calcă peste hoituri. Plânge. I se amestecă lacrimile cu şuvoaiele de apă care-i bat obrajii.

— Lasă-l, măria-ta, pentru numele lui Dumnezeu!
— Lasă-l măria-ta!
— Doamne, ne auzi?

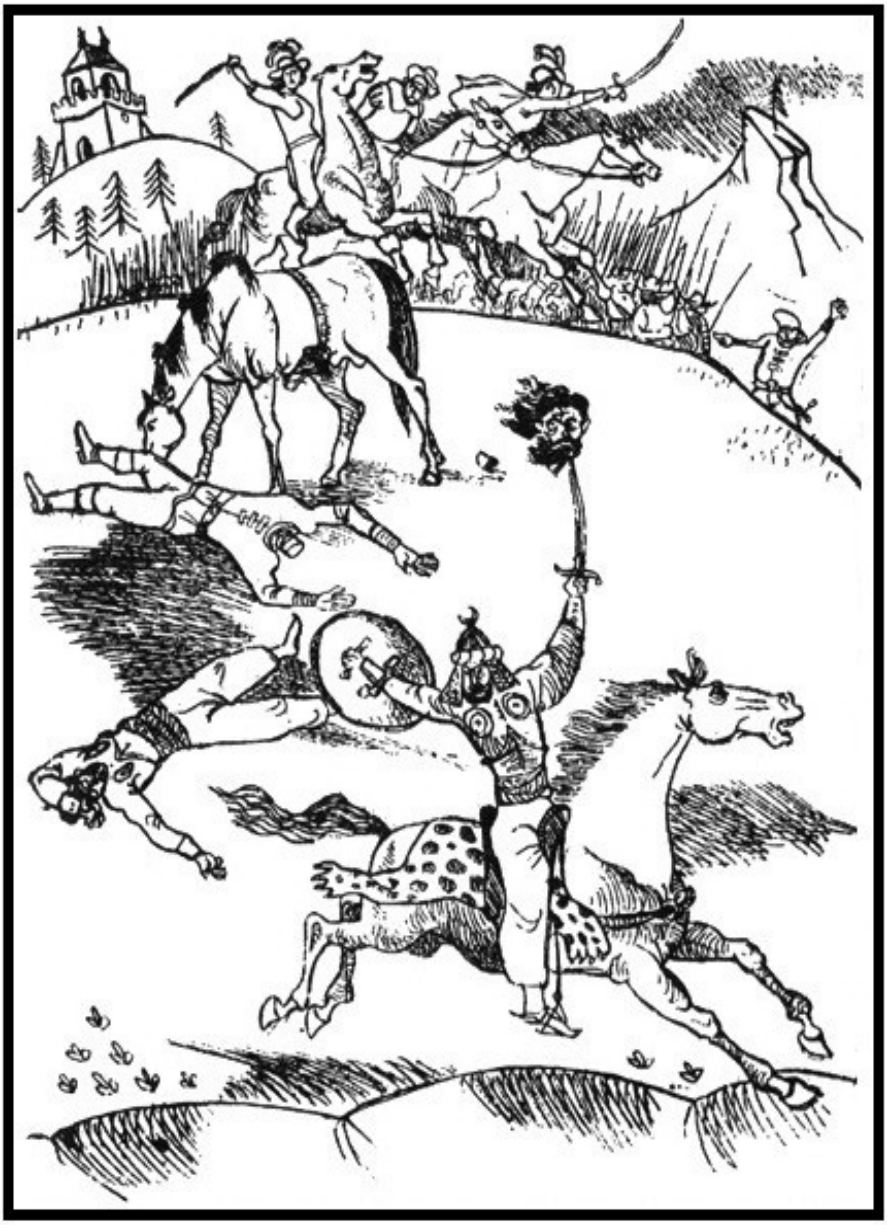

— Lasă-l!

— Soarta!

Plouă. El stă în şleah, e ud, îl ţine în braţe pe Calotă, îi spune vorbe curate, este o telegă gătită cu cetină, sunt vel boierii şi el spune stins: «— Lăsaţi-mi-l… Este binecredinciosul meu Calotă… Lăsaţi-mi vel banul, tiranilor.»

Plouă. Greu. Răzbit.

Este ziua de 21 octomvrie 1600.

2

Clopotele Târgovişte. Triste. Trase pentru mort. Unele în dungă. Dangăte triste de aramă coclită şi plânsă. Toate clopotele Târgovişte plâng. Plouă răzbit. Stă înţepenit sub coif. Platoşa îi zdrobeşte umerii. Garda călare deschide cortegiul. Călăreţii duc steagurile leşeşti smulse la Bucov. Steagurile braşovenilor. Două tuiuri luate de vornicul al doilea, Dumitrache. Cele câteva cucerite azi-dimineaţă de la Eiab paşa. După gardă vine telega vel banului Calotă Bozianu. Cine poate spune că trunchiul de-acolo, din cetină, acoperit cu năframe, este al vel banului? De când l-au urcat în telegă nu-şi poate desprinde privirea de pe locul unde năframele însângerate se bolboşesc dincolo de umeri. O adâncitură spăimoasă acolo unde-a fost capul bărbos şi hirsut al oşteanului credincios, viteaz şi neprefăcut, Calotă Bozianu. Vel băneasa puţintică la trup, sfioasă şi albă, îngenuncheată în telegă. Are ochii albaştri, miraţi, mângâie în neştire mâinile păroase, pline încă de sânge şi nămol, tace ori scânceşte şi de sus plouă cenuşiu, plouă mereu cenuşiu şi des şi mărunt. Bat clopotele. Vel boierilor călări în jurul telegii li se sting mereu lumânările. Le

învie un ţârcovnic chior, călare, care duce o lumânare aprinsă sub mintean.

Ca întotdeauna lui nu-i este îngăduită fuga din clipă.

Trebuie să vadă casele arse, cu căpriorii şi grinzile acoperişurilor fumegând. Casele pe care le-a văzut ridicându-se după izgonirea lui Sinan, în toamna lui ’95, când umbla în carâtă cu Mina şi judeţul Todericiu şi i-a ieşit la scară o fată nurlie pe care-a pictat-o Mina în chip de Sfânta Fecioară şi mirosea tot târgul a cioplitură proaspătă de lemn, a răşinuri şi-a mortaruri crude. Vede hanul «La peştele de aur» ridicat de pedestraşul Gheorghe sân Gheorghe tot în ’95, pe care l-a scutit de dajdie pe zece ani, pentru bărbăţia lui şi ranele lui şi pierderea piciorului drept în luptă. Arde mocnit, cu zidul dinspre Uliţa Domnească dărâmat. Îl vede pe Gheorghe sân Gheorghe, fost pedestraş domnesc, prins în piroane de uşa grea a hanului. Ca Hristos. Piciorul de lemn zace în balta de sânge de la capătul scărilor. Zace prins în piroane pedestraşul Gheorghe sân Gheorghe, cu sabia moşneşească vârâtă pe gură şi înfiptă în tăblia uşii. Cracul de la pantalonul văduv de picior flendureşte bătut de vânt. Plouă. Se smulge din faţa lui Hristos, Gheorghe sân Gheorghe. Atunci vede gloata târgoveţimii adunată sub stejarul de la Crucea Vornicului, mai sus de mitropolia veche, spre Drumul Domnesc. Stau târgoveţii Târgovişţei în genunchi. Îi plouă cenuşiu pe ghebe. Hohotesc. Trei femei se bat cu pumnii în piept. Blesteamă cu glasuri uscate. Una înaltă se zgreapţănă pe trunchiul gros… Se-nfioară. Trei crengi cioplite şi ascuţite. În fiecare creangă înfipt un flăcăiandru. E unul bălai, aproape de să-l atingă cu mâna, bucălat, îi iese ţeapa aceea prin ochi, stă schimonosit de durere, mort de azi-dimineaţă, cu un picior chircit sub el şi femeia se zgreapţănă pe stejar, cade, iar se zgreapţănă şi urlă cumplit:

— Mihaaai, Mihăiţăăă, odorule, inima mamii,

Mihăiţăă!

Înţepeneşte în şa. A clădit şi el purcoaie de capete. Numai acesta să fie tâlcul îngust al istoriei? Atunci ce-ar însemna celălalt tâlc, al veşniciei şi măreţiei jertfei?! Ori acesta este un tâlc calp şi totul nu rămâne decât chinul şi suferinţa morţii, hâdă înfăţişare a puterii omeneşti?

— Vel armaşule Udreo!... Să fie culeşi toţi morţii Târgovişteі... Să-i aduceţi la Biserica Domnească... Purcede!

Scârţâitul osiilor de la chervanele boiereşti. Clefăitul miilor de copite. Ploaia. Isnafurile. Cu prapori. Judeţul Todericiu cu pletele date cu unt rânced pe care se scurg zoaiele ploii, închinându-i-se odată cu cei doisprezece pârgari. Se asemuie cu apostolii, pârgarii Târgovişteі. Clopotele. Din ce în ce mai multe. Trase a mort. Dangăte crude de aramă. Îi răsună sub frunte. Îi bat în tâmple dureri surde, otrăvite. Călăreşte învelit în camelotul adus de Simion de la căruţe, îl primeşte Târgovişteа domnească, arsă şi pârjoliţă, fumegândă, cu cenuşa grinzilor curgând zemoasă pe zidurile afumate.

— Nu mai are tunurile!

— Optzeci de tunuri nămărai eu singur, mai an!

— Numai străini!

— Şi vel boierii!

— Âştia îl mâncară!

— Slava lui ajunse până la Mosc.

— Îi văzui numele lui la Firenza.

O mie de mii de glasuri care-l judecă. O mie de mii de glasuri care aleg adevărul. Apoi spaima. Spaima de timp. Şi-ntrebările. Năvălindu-l în şaua de luptă. Trecându-i dincolo de coif. De platoşă. De za. Stanca şi copiii trimeşi ostateci. Îi vede sub ploaie, în umilinţa noii lor stări. Vede triumful greţos de pe obrazul lui Moisă Săcuiul. Umilinţa lor îl pârjoleşte. El care a stat

cu sabia pavăză unei lumi, nu le mai poate da alor lui nici măcar scutul acoperişului lor. Dangăte. Alba-Iulia. Iaşi. Vedenii. Cortegii măreţe. Purpură. Aur. Heralzi. Tropotele nebune ale şarjelor. Lănci frânte. Săbiile zvâcnind agere. Salvele de artilerie. Flamurile. Asta să fi fost tot? Şapte ani de domnie. Şi ce dincolo de ei? Şapte ani. Un vis aproape uitat. Durerea crâncenă a acestei clipe. Ce dincolo de aceşti şapte ani? Ce-nseamnă iniţierea lui în tainele Iglisiei?! Ce i-a adus lui, omului? Lui, domnului? În ce şi cu ce se pot măsura aceşti şapte ani? Şapte, numărul celor şapte stâlpi ai înţelepciunii. De ce tocmai şapte şi nu mai mulţi? Ori mai puţini?! Ce joc al destinului se-mplineşte în numărul şapte? În ce să măsoare numărul şapte? În morţi? În ciungi şi ologi? În case pustii? În grămezi de capete omeneşti? În sărăcie şi robi? În copiii aceştia schingiuiţi şi agăţaţi în arborii Târgovişteі? În ruina Ţării? În ruina lui şi a binecredincioşilor? În mumele sfâşiate de dureri care niciodată nu se vor tămădui? Dumnezeule, în ce?... Ce-au adus aceşti şapte ani ai lui Mihai vodă veacurilor de istorie? Călugărenii? Şelimbergul? Otanii? Mirăslăul? Bucovul? Şi ce altceva, dincolo de numele acestea pe care el le-a smuls anonimatului, dăruindu-le... Cui?... Plouă mărunt. Se holbează la trupul vel banului. La locul acela groaznic unde-ar fi trebuit să-i fie capul. Ploaia a înmuiat maramele însângerate şi îmbolboşate, cufundându-le dincolo de umerii trunchiului. «— Ce am adus, Dumnezeule, acestora toţi şi veacurilor şi numelui meu şi nu mă pedepsi pe mine cu neagră durere şi negre spaime şi însângerate remuşcări şi sfâşieri de cuget...» Tresare izbit la mir.

O salvă bubuitoare de falconete. Înlemneşte în şa. Târgovişteа. Cetatea de Scaun. Oştenii la ziduri. Archebuzierii şi arcaşii pe podişti. Coifurile licăind. Turlele Bisericii Domneşti. Steagul mare al ţării pe

hampă. Turnul Chindiei cu crenelele zgâriind norii lăţoşi şi negri. Uruitul lanţurilor. Podul greu din bârne de stejar lăsându-se încet. Grila. Pârcălabul Racea călare, ieşind în întâmpinare. Îl podidesc lacrimile. Dumnezeule. Cetatea de Scaun. Neatinsă de vreme. Ea însăşi însemnând vremea. Vreme multă, adunată peste vreme, ca un simbol viu al eternităţii. Vreme căruia el i-a adăugat nu şapte ani, ce-nseamnă şapte ani fără Călugăreni şi Şelimberg, fără Otani şi Mirăslău, fără Vidin şi Nikopole, fără Sofia şi Babadag şi Bucov şi Şerpăteşti şi Stăneşti, fără trecerea Dunării de zeci de ori, pe gheaţă, ori de-a-notul, fără grămezile de capete şi fără copiii aceştia înfipţi în crengile cioplite cu iataganele; fără Stanca în pribegie tristă şi ruşinoasă, fără rana lui în pântec, fără Velica şi fără dangătele de slavă şi moarte ale clopotelor? Fără Dakia străveche, renăscută din acestea toate şi din inima lui însângerată. Din visele lui bărbăteşti? Din stăruinţa lui? Din soliile şi şarjele şi iscoadele şi ascuţimile diplomaticeşti şi asprimile domneşti care-au dus atâtea capete sub securea călăului? Şi cine i-a dat puterea asta să poarte peste pământuri cenuşa şi moartea, măreţia şi veşnicia?

Îşi scoate coiful.

Lasă ploaia să-i ude fruntea. Să i-o spele de gânduri. Gărzile Târgovişteі. Copiii de casă înzăoaţi. Când copitele gărzii călare răsună pe grinzile podului îl pătrunde o nebunie dulce şi ameţitoare. Brazii cu cetinişurile îngreunate de apă. Cerdacul palatului. Şi dintr-o dată mirosul iute al cărbunelui ars în cuptoare. Priveşte halucinat fumul negru care iese pe hornurile făurăriilor domneşti. Pe cel al cazărmilor. Şi glasul pârcălabului Racea, ieşit parcă din măruntaiele vremii.

— Ai nevoie de tunuri, măria ta…

Apoi totul în limpedea luciditate a clipei. Zamoyski încă la Bucov. Eiab paşa fugind spre Dunăre cu capul

vel banului Calotă Bozianu. Cetatea de Scaun a Târgovişteі. Gărzile. Făurăriile. Sentimentul unui sfârşit de la care se poate porni din nou în vreme. S-a gândit la comorile lui Ţepeş zidite în temeliile Chindiei? Poate! … Comisul al doilea Pană trece la scară pentru slujbă. Archebuzierii styrieni bat paturile armelor de piatra scărilor. Trâmbiţaşii şi corniştii sună prelung «*descălecarea lui vodă la Cetatea sa de Scaun*».

3

Poate niciodată n-a trăit clipa cu atâta lăcomie cum o trăieşte de când a descălecat la scările palatului domnesc. Norii s-au scurs spre răsărit, lăsând să iasă stelele şi luna argintie, abia ca un semn în cerul străin şi rece de octomvrie. Toată după-amiaza au bătut clopotele pentru slujba morţilor. Toată după-amiaza au tras carele cu morţi şi pribegi la Cetatea de Scaun, lăsată cu porţile deschise. Crainicii au vestit în târgul pârjolit şi-n satele moşneşeşti de sub munte, voia domnului ca mâine 22 octomvrie, de ziua sfinţilor mucenici Areta, Sevastiana şi Valentin să se adune sfatul de obşte. Să vină la cetate cnezii şi pârgarii. Oştenii moşneni. Oamenii bătrâni. Preoţii de mir. Să vină văduvele şi mumele rămase fără feciori; ori cu fetele robite de turci. S-au făcut vestiri, precum că Eiab paşa a ajuns spre Giurgiu, gonit de oştile vornicului al doilea, Dumitrache, care l-a luat din coastă, mai jos de Corbii Mari. Pe la chindie a priveghiat morţii din Biserica Domnească. Erau mulţi. Aşternuţi pe jos. Nelăuţi. Era şi vel banul Calotă Bozianu, în raclă. Era doar trunchiul vel banului, plânsul uşor, ca o litanie al vel bănesei Bozianu, care mângâia duios mâinile păroase ale trunchiului şi-l certa pentru încăpăţânările lui. Asculta slujba morţilor şi se vedea pe sine întins în raclă, descăpăţânat şi nu-l bocea nimeni, pentru că era străin şi singur într-un meleag de întuneric. Auzea

mumele bocindu-şi pruncii. Îi alintau cu nume dulci: bălăiora mamii, bălăioară; ori şoimuleţul meu, şoimuleţ ori le şopteau morţilor acelora copilandrii cum se duceau ei la scaldă, ori la cireşe, ori cum ceruseră turtă dulce la târgul din postul Paştilor, ori cum bătuseră alviţa şi morţii copilandrii îşi ascultau mumele şi parcă le jeleau pentru întristările lor. El s-a rugat la căpătâiul morţilor, era străin şi pustiu de el însuşi, apoi s-a rugat în genunchi la racla vel banului, aducându-şi-l aminte la Vidin, când îl boscorodea şi-l sorcovea şi încă nu era vel ban şi avea capul pe umeri şi îşi dărăcea rânjind bărboiul hirsut. Apoi a citit mitropolitul rugăciunea de dezlegare şi s-a uşurat, plângând fără lacrimi, cu fruntea rezemată de lemnul raclei care mirosea a sânge şi moarte.

— Pe aici, măria-ta!

Racea împinge cu umărul uşa grea, placată cu foi groase de fier, prinse cu piroane. Îl izbeşte mirosul iute de foc de cărbuni. Duhnetul fierului încins, amestecat cu sudoare proaspătă. Îl plesnesc în urechi ropotele ciocanelor şi ale baroaselor. Parcă s-a deschis poarta iadului. Gurile cuptoarelor alb-roşii. Foalele suflă din greu, scârţâind. Aude aerul năvălind în burduf. Trec robi ţigani goi până la brâu, purtând şorţuri de piele. Ţin în cleşti uriaşi drugi de fier înroşiţi. Îi duc la nicovale. Vede robi tătari şi turci, legaţi cu lanţuri de picior şi butucii în care sunt bătute nicovalele. Sunt acolo robi saşi, luaţi la Braşov, ori de prin satele Ţării Făgăraşului. Tot în lanţuri. Priveghetorii se plimbă printre foale, cu bicele în mână. Vicenzo Bombardier Mantovano, într-un surtuc de piele neagră, cu o glugă pe cap îşi face reverenţele cu ciudata lui curtoazie de soldat şi cărturar. Iată un bărbat de care-l leagă sentimente stranii. Un om care s-a stăpânit întotdeauna, netrecând niciodată peste condiţia lui de condotier. Care l-a slujit ca soldat, cu nobilă bărbăţie şi

adâncă pricepere a ştiinţelor pyrotehnice. Cu ştiri de la toate curţile apusene. Câteodată cu prorociri asupra vremii: ploi şi ninsori şi viscole. Ştie că pasiunea lui Mantovano este astronomia. Că în cercurile de studinţi şi la conacul lui Matei ot Brâncoveni propovăduieşte teoriile lui Copernicus, atacă tezele teologicale despre Pământ ca centru al

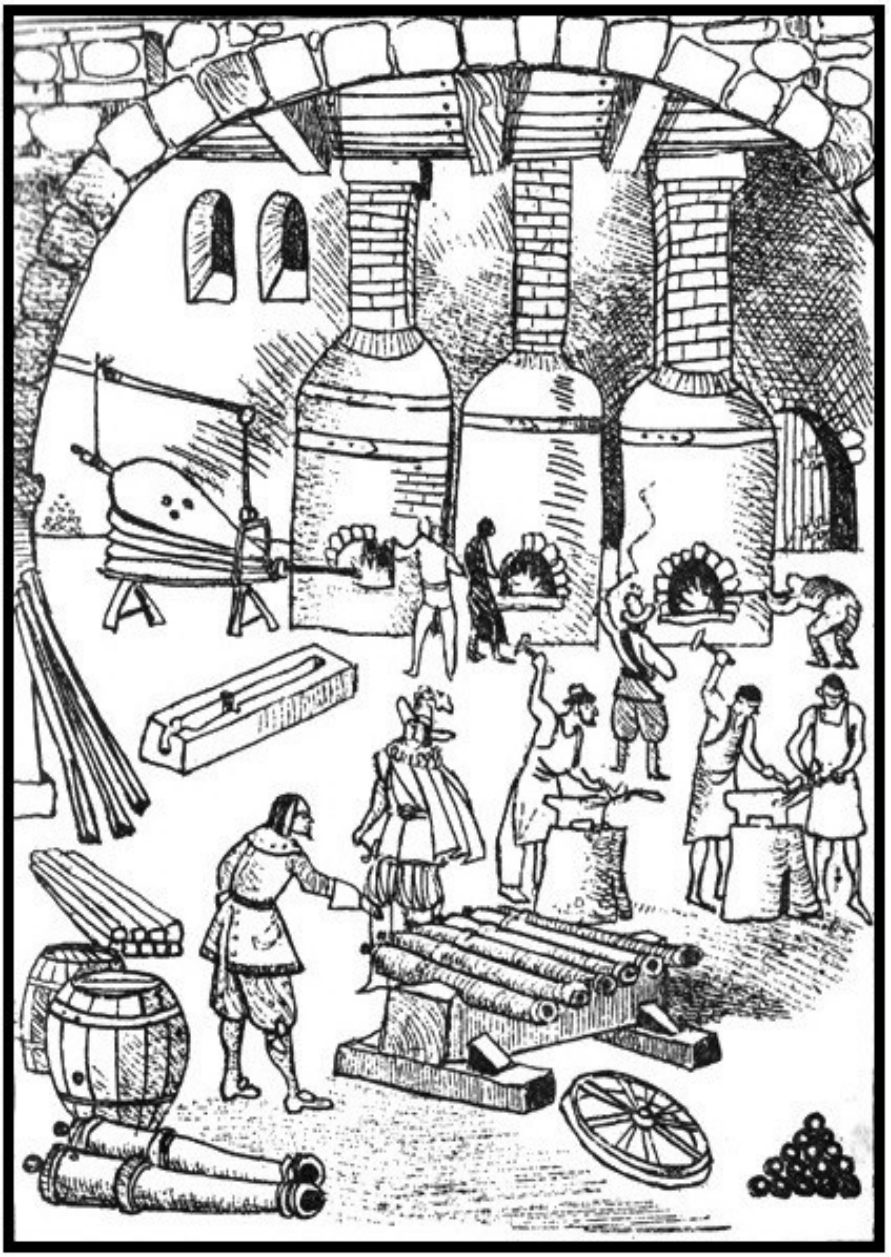

Universului, dar mai ales îşi slăveşte maestrul, pe Galileo Galilei. Neuitându-l pe Giordano Bruno, despre care un *Aviso* italian scrisese că a murit în anul acestui început de veac, ars pe rug de Inchiziţie la Roma. Când? În vară? În toamnă? A uitat. Giordano Bruno s-a lăsat ars pe rug pentru adevărul la care ajunsese cugetând. Este jertfa de sine preţul adevărului?... Nu mai aude ciocanele şi baroasele. Nu-l aude pe Vicenzo Bombardier Mantovano care-l conduce printre foale şi nicovale, printre vetrele înroşite ale fonderiilor şi cuptoarelor de topit, până la locul unde patru meşteri mânjiţi de zgură şi fum, goi până la brâu, prind de un afet din stejar o culevrină cu şase ţevi. La semnul lui Mantovano meşterii apucă afetul şi pe locul acela îngust dintre două cuptoare, răsucesc arma, o târăsc după ei, o pun în baterie, mişcând-o cu uşurinţă. Culevrina poate trage cu toate ţevile odată, după cum poate trage şi ţeavă cu ţeavă. Îl îmbrăţişează pe Mantovano. Îl priveşte în lumini. Mantovano a înţeles, fără să i-o spună. Îi făureşte arme pe măsura sărăciei lui. Uşoare să le tragă doi cai. Bune să oprească o şarjă de cavalerie. Ori o năvală scurtă. Ori să-l scoată dintr-o capcană. Mantovano a învăţat la Năeni şi Săhăteni şi Bucov... Mirosul greu al cărbunilor îl îngreţoşează. Ce altă lume stă dincolo de lumea lui politicească?

— Am şină de fier şi ţevi pentru zece culevrine, măria-ta, răcneşte Mantovano, arătându-i de sub glugă chipul schimnicit de buchii şi temeri.

— N-am ajuns încă să ne dăm la mila celor care l-au ars pe Giordano Bruno, segniore Mantovano, îi spune şi tresare când învăţatul războinic îi ia mâna şi i-o sărută după obiceiul pământului.

— Pe aici, măria-ta!

Nu-şi mai cunoaşte palatul domnesc. Racea spune mereu, «pe aici, măria ta...» Coridoare care ies din fonderii şi trec prin spatele cazărmilor, ba urcând, ba

coborând. Aude râsete. Aude vorbindu-se sârbeşte. Bulgăreşte. Nemţeşte. Aude un toboşar răpăind un fel de tângă. Racea ridică un oblon de lemn. Vede printr-o firidă un colţ de dormitor ostăşesc. Un pat. Un archebuzier styrian culcat pe spate, cu ochii aţintiţi în tavan…

— Mă gândii la răscoala lefegiilor, măria-ta, şopteşte Racea. Din coridorul ăsta îi avem la mână pe toţi, dacă…

— Dacă nu este prea târziu, Raceo.

Trepte. Tainiţe. Un picior de zid, clădit din bolovani. Simte o durere seacă în el tot. O durere care-l destramă. Pipăie bolovanii prinşi în mortar. Sunt reci. Parcă se prelinge apă. Racea ridică torţa. Coridorul o ia spre stânga. Se opreşte la piciorul unei scări. Racea a zidit cu bolovani tainiţa cu comorile lui Ţepeş. Au rămas comorile acolo, în măruntaiele palatului domnesc al Târgovişteі. Cu rubinul sacru din Efes, cu aurăria şi pietrele scumpe, cu osuarul şi tainele acelor comori ale Ţării, pe care i le închide un căpitan oarecare, acum, când sărac şi învins, are nevoie de ele ca de însăşi viaţa. Să se numească slăbiciune şovăiala cu care urcă scările? Părăsirea de sine şi singurătatea care-l bântuie? Nădăjduia ceva de la comorile lui Ţepeş? Ce? Se gândeşte vreodată la ele, ca la nădejdea lui de pe urmă? Ar fi putut să le jefuie, tăindu-l pe Racea, încărcându-le în care şi cu strajă ţapănă să le ducă undeva la Veneţia, ori în Franţa; ori altundeva, în Spania, unde să fi trăit regeşte, înconjurat de ai lui, la umbra gloriei pe care i-au vestit-o *Avizo*-urile? Se spală de gândul nemernic, puchios şi rânced. Stă sub altă zodie. L-au menit altfel ursitoarele. Îl urmează pe Racea, care urcă şi coboară scările înguste ale coridoarelor dintre zidurile palatului. Este un drum cumplit. Sfâşietor. Îl doare şi răneşte fiecare pas. Urcă paisprezece trepte priporoase. Pereţii

se îngustează până-i simte strivindu-i umerii. Miros iute de fum.

— Pe aici, măria ta!

Se apleacă. Iese în vestmântăria domnească, printr-un fel de ocniţă, de unde se face focul în soba mare din cahle de Hurezi. Căpitanul Racea stinge torţa.

— Rămâne un călugăr orb şi vechi, care veghează focurile şi ocniţele măria ta…

Nu recunoaşte glasul căpitanului şi pârcălabului de Târgovişte. Nu-l aude plecând. În vestmântărie miroase a levănţică şi izmă. Din întuneric, poleit în barba albă şi-n pletele argintii căzute moale pe umeri, Dumnezeu. În rantie manohicească, înalt până-n tâmpla uşilor şi orb. Păşeşte în întunericul lăptos al vestmântăriei, cu mâinile întinse înainte.

— L-am auzit plecând pe pârcălab. Am auzit cornii şi glasul pământului vestindu-ţi întoarcerea. De cinci ani eşti pribeag în duh, fiul meu. Te-ai împlinit?!

— În cuget şi-n vreme, părinte.

— Nu-ţi sunt părinte, doamne… Am ieşit la vedere în noapte de cumpănă. L-am împânzit şi l-am curăţat de păcate pe tatăl măriei-tale. Sunt aici din porunci vechi, străvechi. Sunt zidit în piciorul acestui lăcaş. Ascult ce vorbesc noaptea voievozii. Tatăl măriei tale cu moşul moşului măriei tale. Şi moşul moşului măriei tale cu cel crâncen, neiertatul şi neîmpânzitul, neblagoslovitul şi necuminecatul, de sânge lacomul, aflat acum în crâncena durere a sufletului, rătăcitor în hăuri şi neogoitul pe care-l strigă din nefiinţă tăiaţii şi spârcuiţii şi pruncii lăsaţi orfani şi muierile văduve şi cei traşi în ţeapă, ori hăcuiţi cu sabia…

— Nu huli, bătrâne. Ţepeş vodă este un început al semnului.

Bătrânul orb ieşit din ocniţele palatului domnesc, aşa cum a ieşit la monastire, la Dealu, din piciorul altarului, îşi ridică sprâncenele, cum a făcut-o şi atunci,

în ’95. Are ochii vii, oţelii, sfredelitori şi grei.

— Am fost în întuneric şi acum văd prin cugetul măriei tale.

— Cine eşti?

— Cumpăna pământelor. Şi glasul lor.

— Ce vrei?

— Să te ursesc.

— Prea târziu.

— Maria ta Mihai, ai intrat în cetele drepţilor.

— N-am murit încă.

— Eşti de-o fiinţă cu veşnicia.

— Cine ţi-o spune?

— *Magna Valachia!*

Această sfâşietoare litanie izvorâtă din zidurile vestmântăriei domneşti, întretăiată de bocetul mamelor, de ropotul şarjelor, de şoaptele pline de aţâţată voluptate ale Velicăi, de plânsetul Stanchii şi tăcerile mamei Tudora. De o mie de sunete ciudate şi limpezi. Izvoare şuvoind vesele. Cocori trecând cu foşnete de aripi sub lună. Şuşuitul cetinilor în vânt. Tângă de tulnice. Apa clipocind sub tălpoaia caravelei «Marco Polo». Valurile Dunării bătându-l pe Sultan în piept. Glasurile. Miile de glasuri:

Cum frânsăşi tu voievoade
Sfânta lege din bătrâni...

Sfârşeală. Leşuială. Luptă cu forţa ocultă a bătrânului-pământ. Îi este dintr-odată frică. Spaima de a fi înţeles că rostul lui în aceste pământe s-a sfârşit. Spaima de a fi scos în afara rosturilor pe care el le-a umplut de înţelesuri veşnice. De adevăruri veşnice. Spaima de întoarcere acolo unde iniţiindu-se în istoria pithagoreicilor, a ştiinţei despre Valahia şi despre înaintaşul ei Zamolxis, s-a desprins din timp, înţelegând întregul. Aceste miresme ameţitoare. Aceste arome folosite de Închinători care-l scad din

atotputernicia lui voievodală, coborându-l în rândul făpturilor supuse. Desprinderea, dincolo de voia lui. Oltul. În cerul albăstriu de primăvară, Cozia. Albinele şuvoind. Sihăstria din Cornetu.

— Lumina adevărului vine atiunci când te-ai întors la tine însuţi.

— M-am întors la mine însumi, împlinindu-mă în *Magna Valachia*.

— *Ehove!*

— Dumnezeu este Unul, Desăvârşitul, Treimea cea de-o fiinţă de la care toate au purces odată cu cuvântul.

— Care este Treimea?

— Ţara. Transilvania. Moldova.

— *Ehove!* Şi cuvântul?

— Lupta!

— *Ehove! Kalaha?*

— Timpul meu în care s-a desăvârşit a patra renaştere a *Magnaei Valachia*... Şapte ani. Ca cele şapte părţi ale omului: Materia. Vitalitatea. Senzaţia. Intelectul. Sufletul. Înţelepciunea. Eul. *Atma-Mahatma*. Atinge tot. Conţine tot. Cei şapte ani, în care se înnoieşte trupul. Cei şapte ani din ciclul vârstelor.

— *Ehove! Deshala?*

— Tărâmurile Ţării Soarelui.

— *Ehove! Sat?*

— Fiinţa neamului.

— *Ehove! Avidja?*

— Nu cunosc încă nefiinţa. Aştept.

— *Mahat?*

— Totul purcede de la poporul Ţării Soarelui şi se întoarce la el. Veşnicia este în el. Amin!

— *Ehove!* Te-am lăsat să asculţi glasul veşniciei, ca pe alesul puterii: *Igipta Iglisia*, *Valakio Eklesia*. Ai fost domnul cu sabia, neajungând dincolo de *Tao*, Poarta tuturor lucrurilor spirituale.

— Sunt ceea ce sunt, necerând milă nimănui… A patra renaştere a poporului sunt eu.

— Nu huli.

— Nu-mi recunosc niciun judecător în afara vremii.

— Nu sili Iglisia să te părăsească.

— Nu sunt cel dintâi, nici cel din urmă domn pe care l-a părăsit. Cine-i dă dreptul? Cum s-a ridicat în vreme, deasupra puterii domneşti? Şi la ce judecată va fi chemată peste timp? Şi cine sunteţi voi, umbre şi tainice nume şi ce vreţi şi unde vă duceţi, căci oameni sunteţi şi nu Dumnezei şi cine v-a împuternicit pe voi, peste capul celor unşi cu sfântul mir?…

Ascultă chircit în sine foşnetul valurilor. Îl înţeapă în nări miros de alge şi scoici. Briza mării cântă în palmieri. Ştie că se găseşte la Narlikuyu, pe coasta Mediteranei, lângă Fântâna Înţelepciunii, aproape de termele frumoaselor şi celibatarilor vegheate de cele trei zeiţe foaie, zămislite în mozaicul rămas de la cei vechi: Hera, Afrodita, Atena. Citeşte din nou: «*Cei care beau din această apă au să se facă mai înţelepţi, au să trăiască mai mulţi ani şi au să devină mai frumoşi dacă sunt urâţi*.» Daureţiu îi şopteşte *Kalaha*: numără! *Deshala*: arată! Apoi aude glasurile lor:

Cum frânsăşi tu voievoade
Sfânta lege din bătrâni…

Înţelege totul.

— Pe aici, măria ta!

Coboară după Racea în hora mare plină de jupânese, pilote, perne şi copii.

— Io sunt vel banul. Io-te ia, n-am cap şi neică îl bate pe Eiab paşa cu sabia, cum îl bătu vodă…

Băiatul îşi trage conteşelul roşu de poale. Îl priveşte cu ochi albaştri, senini. Fuge sub torţarul sub care o ceată de flăcăiandrii se bat în săbii, chiuind voiniceşte.

— Pieriţi diavolilor, cârâie un glas de bunică… Nu-l

vedeţi pe măria-sa?

4

Este lacom până la nesaţ de văzduhul strălimpede de toamnă, de cerul duios şi alinător boltit deasupra Târgovişte, de freamătul miilor de oameni înghesuiţi în curţile domneşti. Totul parcă ar începe astăzi. Toată viaţa lui parcă n-ar fi fost nicicând. Aproape a uitat întâlnirea de azi-noapte cu Închinătorul de strajă Târgovişte. Ştie că la noapte, după sfatul de taină, Marele preot va veni să-l judece. A găsit pe pernă iconiţa din măslin cu triunghiul sacru. Aşteaptă ceasul răfuielii cu Iglisia, ca pe o mântuire. A trebuit să piardă tot ce-a agonisit în numele *Magnaei Valachia*, ca să înţeleagă cât este de moartă Iglisia pentru acest veac. Poate că este moartă încă de la Coşnilă Asan. Roşii de Pădureţ vin la pas de după colţul palatului. În fruntea lor, pe un armăsar corbean, căpitanul Radu Gheţea. Nesupusul. Cel care i-a întors spatele după Călugăreni, trăgându-se la baştina lui, Cremenarii. Peste suliţele călăreţilor îmbrăcaţi în mintene, plutesc lin fire argintii din *părul Maicii Domnului*. Chervanele boierilor munteni străjuite de slujnici şi oameni de arme stau înşirate pe trei rânduri spre Poarta Dealului. Lumina cade albastră peste mulţimile adunate între Biserica Mare Domnească, palat şi ziduri. Vede preoţi de mir şi călugări, moşneni şi târgoveţi, calici şi cobzari, neguţători purtând pălării frânceşti cu cioc, rucărence şi fete de la Malu cu Flori în cojoacele lor înflorate; soarbe lacom mirosul iute al mulţimii, de cojoc şi fum şi zăr şi mirodenii şi parcă de mere şi de rachiu nou, i se tulbură privirea şi înţelege că a sosit clipa lui de spaime şi moarte. Sunt pe lângă el mitropolitul şi Theofil, episcop al Râmnicului. Este vel armaşul Udrea Băleanu cu ştergarul de doliu după răposat vel banul

Calotă Bozianu, agăţat de umărul stâng. Sunt acolo oltenii. Este vel paharnicul Radu Şerban, în platoşă, cu spata domnească pe umăr. Este vel vornicul Ivan Norocea, cernit. Sunt ei toţi cei legaţi de steaua lui, înşiraţi pe treptele largi, de piatră. Căpitanii. Mârzea şi Racea. Baba Novac şi Deli Marcu Dubrowniki. Nicholaus Theill, styrianul. Ostaşii şi hotnogii câţi i-au mai rămas. Peste toţi trece unduitor *părul Maicii Domnului*, căruia poporenii îi spun *mătasea morţilor*. Apoi bat clopotele bisericilor din curţile domneşti. Le răspund clopotele mitropoliei vechi. Trâmbiţele şi cornii sună: «*Staţi şi smeriţi-vă, vorbeşte domnul*...» Îşi scoate gugiumanul. Îi cade o rază de soare pe frunte. Caldă. Este împlătoşat şi încizmat. Cu sabia la şold. Se închină mulţimilor. De trei ori. Izbucnesc vaere. Cineva, o târgoveaţă înaltă, înfăşurată într-o broboadă neagră îl boceşte. «— Cum pierduşi, doamne copilaşii, luminile noastre şi pă doamna noastră, porumbiţa noastră duioasă şi blândă». Un bătrân cu picior de lemn, în strai de plăieş, cu semn domnesc de alamă la căciulă, bărbos îl întreabă cu glas verde:

— Auzii că-l lăsaşi pe leah să-l căftănească domn pe Moldovean... Ce făcuşi, măria-ta, că nu-l vrem şi la ce-l lăsaşi în Ţară?

Dintr-o dată izbucnesc strigăte de mânie.

— Ne măturaşi podurile să ţii oşti.

— Unde-s oştile?

— La ce-l laşi pă leah?...

— Nu-l vrem pă Simion Moghilă!

— Cine-i Simion Moghilă?

— La ce ne-ai ucis pă toţi, dacă laşi Ţara de izbelişte?

— Un’ te duci, măria-ta?

— La ce laşi Târgovişteа?

— Oh, oh, copilaşii mei, odoarele mele, cum vă ucise câinele de păgân şi n-are cine să vă aline sufletele că

vodăăă…

Îi lasă să-l ocărască. Că i-au dat tot. Că i-a vândut la mezat să-şi plătească oştile. Aşa le-a spus. Şi-acum unde sunt oştile care să-i apere? Şi unde-a pribegit cinci ani, că prea puţin l-au văzut ei în Cetatea de Scaun. Şi-atunci numai să-i certe şi muncească cu dabile. Unde-s ardelenii? Unde-s moldovenii pentru care şi-a vărsat sângele? De ce vin asupra mumei lor, Ţara Românească? O mie de întrebări chinuitoare. O mie de junghere pe care i le răsucesc în inimă. Apucă braţul vel armaşului, care voise să ridice buzduganul. Ascultă lacom întrebările mulţimii, cărora le răspund ei în de ei, acolo sub soarele auriu de octomvrie, în ziua cu lumină rară şi foşnitoare şi nesfârşită. Îşi răspund că prea au mulţi duşmani. Că n-a fost domn în Ţara Românească dornic să fie slobod, care să nu fi fost tăiat. Ori hiclenit. Ori fugărit de duşmanii aceştia crunţi, care…

— Ne ţin ca-n lanţ, cneazule Berivoiule.

— Le stăm în gât la toţi, cetaşule Onule.

— Laptele şi mierea, judeţule Todericiu…

— Încaltea le arătarăm de cinci ani, ce putem.

— Adică ce-i mai săturarăm de pământ.

— Pe toţi… Pe toţi. Pe toţi chicoteşte un calic numai zdrenţe, înalt, fără dreapta… Uitaţi-vă la mine, tunarul Ţintilă Adam. Pe toţi… Pe toţi… Ghiuleauuua, băăă… Buum! Ha, ha, ha! Asta este. Ca la fasole. Pe toţi…

— Să vii diseară la mine, Ţintilă.

— Săru’ mâna, judeţule, vin…

Omul se face mic. Se pierde în mulţime. Îşi aduc aminte de Călugăreni. Le aduce aminte un bătrân frumos, cioturos, parcă împletit din rădăcini de zadă. Se face linişte. O tăcere cumplită. Cineva îngenunche. Trece un fior prin mulţimi. Încep să îngenunche. Zeci. Sute. Toţi. Pale de oameni care îngenunche. Cade soarele cu lumina dulce pe mulţimile care îngenunche.

Îngenunche străjile la ziduri. Aude un zornăit aspru de za. Îngenunche vel armaşul. Radu Buzescu. Radu Florescu. Tot divanul. Rămâne nemişcat, veghindu-l cu spada, Radu Şerban. Îngenunche mitropolitul. Ah, îngenunche Theofil episcop al Râmnicului. Şi Theodosie Rudeanu, livid. Îşi stăpâneşte icnetul de plâns care-l sugrumă. Vede totul prin pâcla grea a lacrimilor. A remuşcărilor. A îndoielilor.

— Voi toţi şi cei morţi şi cei vii. Voi care-aţi hrănit veacurile cu sângele şi cugetul vostru. Voi care-aţi făcut să cânte şi să plângă numele libertăţii, voi care m-aţi îndatorat şi m-aţi umilit cu puterea cugetului vostru, voi toţi, mume şi părinţi şi bunici, târgoveţi şi moşneni, curteni şi oşteni de rând, boierii mei credincioşi şi preoţii adevărului, voi toţi dezlegaţi-mă de jurămintele mele, ca să nu mai sângere Ţara cea istovită. Mă rog vouă, pe care v-am iubit în cugetul meu, mai mult decât pe mine însumi, dezlegaţi-mă…

Este glasul lui dintotdeauna. Este cugetul lui dintotdeauna. Apoi se-ntâmplă răsturnarea aceea cumplită de care s-a îngrozit în spaimele lui de fiecare noapte. Adică se face o tăcere de moarte. În tăcerea aceea de moarte se ridică un cneaz-plăieş, poate este Gorunmare din Stoeneşti, ori plăieşul Grigore Stânjenu, ori cneazul Dumitru Carpăn ori poate duhul cneazului Gheţea al Cremenariului întruchipat din aceştia toţi şi din alţii de mult doar oase prin ţintirimurile Ţării.

— Ba!

Îşi limpezeşte privirea. Este un bărbat în dolamă din dimie cusută cu şiret negru. Parcă-l cunoaşte.

— În veci de veci să fii legat de noi, până la judecata de apoi, măria ta. Nu te dezlegăm de jurăminte, ci mai aprig te ferecăm. Numele măriei tale să-l sugă pruncii odată cu laptele de la ţâţa mumelor. Să fie dezlegare bătrânilor, dacă au fost drepţi şi blestem să fie celor haini şi care s-au lăpădat de baştina lor. Să-l ducă

Dunărea la Marea cea mare şi Oltul să-l ducă şi Jiul şi Murăşul şi Siretul. Nistrul. Să-l legene holdele, măria-ta. Să-l plângă brazii încetinaţi. Să-l scrie Negoiul pe cerurile neuitării. Să plângă cu noi când vom cădea răpuşi sub sabie străină. Să te bucuri la nunţi şi la botezuri. Să rămâi în steaguri şi-n arme, şi-n vorba asta «libertate» şi-n cugetul nostru crâncen. Şi-n brazdă. Şi-n paloş. Şi-n cuminicătură. Şi-n împărtăşanie. Şi-n rugăciune. Şi-n blestem. Al nostru să fii, pătimitor cu noi, în veci de veci. Al nostru să fii, din pământ, din apă, din foc, din văzduh. Cu noi să te sporeşti, cu noi să te înmulţeşti, în noi să mori şi să învii, de-o mie de mii de ori, de-acum şi până-n veac, amin!

Popa Stoica. Ciung. Cum nu l-a cunoscut pe popa Stoica? Pe aga Stoica din Fărcaşe, straja lui de neclintit la Dunăre. Popa Stoica, chior, c-o rană deschisă sub ochiul scurs. Murmurul greu al mulţimilor.

— Al nostru să fii. Din pământ. Din apă. Din foc. Din văzduh.

— Cu noi să sporeşti.

— Cu noi să te înmulţeşti.

— În noi să mori.

— În noi să învii.

— De-o mie de mii de ori, de acum şi până-n veac.

— Amiiin!

Lumina de octomvrie. Mătasea morţilor unduindu-se argintiu. Clopotele Târgovişte. Chervanele boierilor munteni ies pe Poarta Dealului în pocnete de bice. În scârţâitul osiilor. El stă pe treapta întâia şi se dăruieşte mulţimilor. Trec pe lângă el. Îngenunche. Îi caută mâinile. Îi pipăie cizmele. Trec mereu pe lângă el şi fiecare trecător îi smulge câte-o parte de trup şi câte o parte de suflet şi câte-o parte de cuget. L-au iertat pentru «legătură». Sunt buni şi înţelepţi şi duioşi.

— Să ai la iarnă, măria-ta, că poate…

O măicuţă bătrână. Posmăgită. În broboadă neagră. Mirosind a tămâie şi a gutuie. Cu obrazul lămâiu. Îi întinde o pereche de ciorapi de lână neagră, aspră, împletiţi cu andreaua.

— Au fost pentru al di Zane, fiu-miu, cetaşul de căzu la Nikopole, maică… Odată cu taică-su, Zane Arcaşul… Să fie de sufletul lor.

Îi aşază ciorapii în mână. Simte lâna groasă, aspră, frigându-i degetele. Şi buzele reci ale bătrânei. Îl îneacă plânsul. Bat clopotele Târgoviştei. Bat trist, în dungă şi numai soarele trece strălucitor peste donjoane şi crenele. Ei se duc pe la casele lor, prin cătunele de munte, prin satele risipite în codrii merei. Se duc să facă arăturile de toamnă. Să sădească pomii. Să-i ungă cu sânge de vită. Să întindă ghergheful. Să spună la şezători povestea măriei-sale Mihai-vodă. Să se veşnicească… Coboară treapta care-l mai desparte de ei. Ia mâna măicuţei Zane şi o sărută. Măicuţa Zane îi mângâie fruntea:

— Copilul mamei, copil, şopteşte şi pleacă grăbit, mică în broboada neagră.

Bat mereu clopotele Târgoviştei. Toate clopotele Târgoviştei…

…Liniştea nefirească a palatului pustiu. Din toate zidurile se preling amintirile. Mereu şi mereu, până la nebunie. Au rămas doar ei, binecredincioşii, în spătăria mică, din care a poruncit să nu se mişte nimic. Sfeşnicele îşi împart lumina pâlpâitoare şi parfumată pe pereţii vegheaţi de cadrele cu vechii voievozi. Are sentimentul tăios că el însuşi a trecut dintre cei vii, în şirul celor nemuriţi în cadrele lor aurite. Spata domnească cu garda din aur bătut în diamanticale, cu teaca din piele legată cu ferecături aurite şi încrustate cu rubine, se odihneşte pe perna din catifea vişinie. Coroana lui, cea bătută în patru colţuri răsfrânge lumina lumânărilor, înfăşurându-se în străluciri vii.

— Ne-am ridicat, noi toţi aceştia, deasupra a tot ce este omenească greşeală, făptuind pentru vreme şi istorie. Nu mă judecaţi pentru căderea mea, ci pentru faptele mele. După cum Io, nu vă judec după lăcomiile, pizmele, urile, hăiniile voastre; ci după sângele şi sudoarea şi visele şi nădejdile şi biruinţele cheltuite pentru *Magna Valachia*. Ce ne aşteaptă, ştim. Vreau să ascult sfatul vostru, care să întâmpine urgia care ne ameninţă.

— Nu numai pe noi, doamne… Suntem trecători. Ţara o ameninţă.

— Te-ascult, vel paharnice Şerban şi cuscre Radule.

— Nu înainte de a afla ştiricarul, măria-ta, spune Theodosie Rudeanu.

Abia atunci îi vede. Stau în jilţurile lor, după ranguri, purtând la gât peceţile boieriilor, sunt în caftanele de ţeremonie şi ţin toiegele slujbelor în stânga. Nu s-au pripit să fugă. Nu s-au pripit să se îmbrace de ducă. Stau măreţi în jilţurile din care-au povăţuit aceşti şapte ani ai domniei lui, aşa cum sunt şi cum au fost dintotdeauna. Trece peste frunţile lor un duh de măreţie aspră. Îi face semn vel logofătului (Pentru cât încă vel logofăt?… Pentru un ceas? Pentru o zi?) să-şi citească ştiricarul. Iţele de olăcari, iscoade, agenţi şi diplomaţi ţesute de Theodosie nu s-au rupt. Ceva din toată ţesătura politicească şi diplomatică a domniei lui trăieşte dincolo de el şi domnia lui trecătoare. Aşa cum trăieşte şi a trăit peste vreme ceea ce a fost esenţial şi în însăşi firea Ţării Româneşti din domniile începând dinaintea lui Litovoi şi Seneslau şi Coşnilă Asan şi Basarab cel Mare şi Mircea Bătrânul. Acestea să fie amintirile care se preling din pereţii spătăriei mici, ori din frescele lui Mina din spătăria mare, luminată de candelabre şi vegheată de gărzile vânătorilor domneşti? Revede fulgerător solia episcopului Szukay, pe a lui Kaplan şi a imbrohorului,

zeci de solii ale acestor ani, care dincolo de fastul lor colorat purtau la Târgovişte raţiunea de a fi a Ţării. Retrăieşte cu o durere ascuţită dăruirile lui. În treburile politiceşti. În dragostea pentru Velica şi Stanca şi Tudora şi copii. Pentru oaste şi judecăţi. Dăruirile lui închinate acestor ani. De sânge şi cuget. De vis şi inimă. Unde vor rămâne?! În ce vor rămâne?

— Cancelarul este bolnav. Acest Zamoyski ros de ambiţii şi de podagră şi-a pregătit întoarcerea în Polonia.

Glasul uscat al vel logofătului îl smulge din starea de incertitudini ceţoase şi duioşii amare. Din durerea surdă, mocnită care-l apasă. De ce-a început vel logofătul cu Zamoyski? Unde vrea să ajungă? Ah, Theodosie, minte luminată şi diplomat subţire. Vel logofătul citeşte răvaşele olăcarilor. Azi-dimineaţă cortegiul lui Zamoyski a intrat în curţile domneşti de la Ploieşti. La amiază a avut loc ţeremonia jurământului de credinţă luat lui Simion Moghilă, întărit domn de regele Sigismund III de Wassa... Radu Buzescu izbucneşte în râs. Râd şi ceilalţi. Numai vel armaşul Udrea Băleanu nu râde. Bate cu buzduganul în tăblia mesei. Întreabă:

— Cine-i riga ăsta, măria-ta, că nu-i trecut în catastifele mele?

Tac cu toţii. Întrebarea vel armaşului îi uluieşte. Îl uluieşte şi pe el...

— Aşa-i, Bălene. Nu-i trecut acolo. Înseamnă că n-are nimic cu Ţara Românească. Să-ţi aduci aminte de asta, la vreme potrivită.

— Bine, măria-ta! După poruncă!

Theodosie Rudeanu oftează smerit. La ţeremonie au fost câţiva boieri munteni. Danul ot Drăgoieşti ot Stelea. Mitrea, biv vel vornicul.

— Am să-i pisez măselele, mormăie vel armaşul.

— Au ascultat jurământul lui Simion Moghilă. Adică...

Vel logofătul tace. Îl priveşte ciudat. Parcă străin.

— Adică? suflă vel comisul Radu Florescu.

— Patruzeci de mii de galbeni pe an, coroanei leşeşti. Cetăţile Ţării, ţinute de oastea leşească. Trei mii de dragoni ţinuţi pe sama vistieriei Ţării.

Tace.

— Adică o sută de mii de galbeni pe an Reczei Pospolita, drept mulţămită că ni l-a dat pe Moghilă domn, spune sec Radu Buzescu.

— La care se adaugă turcii. Pe puţin altă sută de mii de galbeni, spune vel paharnicul Radu Şerban.

— Cine-i plăteşte, măria-ta?

Se răsuceşte spre Stoichiţa din Strâmba. El a-ntrebat:

— Noi, răspunde uscat, Theodosie Rudeanu. Noi, că Ţara n-are de unde.

— Noi care ne-am temut de o sută de mii de taleri pe an pentru oastea domnească. Noi care am cârtit de câte ori a fost vorba de scularea în arme. Noi care i-am jefuit pe boierii munteni. Că nu ne mai ajungea. Noi care-am fost cei mari şi luminaţi ai acestei domnii. Am ştiut să ne bucurăm de ea. Acum trebuie să ştim să plătim.

Tot Stoichiţa. Theodosie Rudeanu ca şi când nu l-ar fi auzit.

— La ceasurile trei, după ospăţ, cancelarul Zamoyski s-a suit în butcă. S-a întors în taberele lui de la Bucov. L-a lăsat mai mare peste oaste pe Jan Potocki… Cazacii nizovi au intrat în răzmeriţă a doua oară. Au ars catastifele de lefuri. Au bătut cu latul săbiilor pe trimişii cancelarului. Aseară s-au pornit spre Buzău cu toate chervanele. Nu vor să se mai bată pentru cancelar. Au strigat-o în taberile de la Bucov. Nu vor să se mai bată cu măria-ta. Sunt aproape şapte mii de oşteni călări cu arme de foc. Au fost la Bucov. Acum nu mai sunt. Măriile lor doamna şi coconii, au ajuns cu bine în

taberile lui Basta, punându-se sub ocrotirea căpitanului Mihai Székely.

— Ştiu!… Şi-acum?

— Turcii din Vidin şi Nikopole au pregătit galerele şi caicele să treacă în Oltenia, măria-ta. Primii răvaş de la neica Preda, acum un ceas… Poruncă!

Ştia toate astea de la iscoadele şi olăcarii trimişi de Stoichiţa. Au venit doi, după miezul nopţii, de la Ploieşti. Tot atunci a venit olăcarul trimis de Matei ot Brâncoveni cu răvaşul lui Nicolae Pătraşcu. Aude butucii de cer troznind în vatra largă a căminului placat cu marmoră. Simte cum se usucă durerile în el. Cum se sleiesc… Deci Zamoyski?… Zamoyski nu se duce până la capăt. Nu are nicio nădejde într-o domnie a lui Simion Moghilă. Dacă ar fi avut-o, ar fi rămas să intre în Târgovişte… Luciditatea stranie, până la intuiţia esenţelor. Starea de trezie a cugetului care-l face să vadă prin timp şi dincolo de el. Zamoyski nu riscă o ridicare pe tron fastuoasă, în văzul Europei şi-n Cetatea de Scaun, care ar angaja Polonia în faţa Sfântului Imperiu şi a Porţii. Se mulţumeşte cu o campanie victorioasă. Îi lasă lui Jan Potochi cinstea de a intra în Târgovişte cu domnul impus de Recza Pospolita, ca şi necinstea de a fi gonit din Târgovişte. În faţa regelui, va răspunde Ion Potocki. Zamoyski a făcut un domn. Potocki îl va pierde. Jocul cancelarului îi lasă mână liberă. Încă… Îşi lasă barba aspră în piept. Închide ochii. Îşi sprijină fruntea în palma stângă. Simte încă pe buricul degetelor gustul aspru al ciorapilor de lână dăruiţi de mama Zane. Ascultă răsufletul pripit al binecredincioşilor. Abia acum sunt ai lui trup şi suflet. Abia acum, în ceasul al unsprezecelea, când nu mai au nicio nădejde. Le simte disperarea împresurându-l. Îşi ridică fruntea… Privirile lor lacome şi deznădăjduite şi pline de nebunească speranţă.

— Iată poruncile mele pentru acest an, până la toamna lui 1601. Tu vere Theodosie…

Începe cu Theodosie, care mâine va rămâne ascuns în cetate, pregătind intrarea lui Simion Moghilă. Va bate clopotele. Va strânge sfatul Cetăţii de Scaun. Se va lepăda în el, de fostul voievod. Lui Theodosie îi clănţăne dinţii. Vel armaşul scânceşte, când aude «fostul voievod». Theodosie să intre în divanul lui Moghilă. Dacă nu poate, să rămână la Târgovişte. Să afle totul. Să împiedice canţelariile lui Moghilă de la treburile diplomaticeşti… Theodosie ascultă recules. Se-mbujorează. Îngenunche. Îi sărută dreapta… El îl sărută pe frunte. Îi şopteşte:

— Ştii toate tainiţele… Veghează.

Când va bate ceasul, să răscoale târgoveţimea. Să apuce cetatea.

— Şi măria-ta, întreabă Theodosie.

— Io, cu aceştia toţi ai mei, mă trag peste Olt, Theodosie. Acolo cuget. Aştept. Hotărăsc. Dacă mă răzbeşte Moghilă şi turcul, caut adevărul la curtea lui Rudolf, pentru care nu puţin am făcut. Mă-ntorc în primăvară, cu oaste prin…

— Pe unde, doamne?

Iarăşi tăcerile pline de freamătul cugetelor… Tăcerile pline de tâlcuri zidite-n spătăria mică, de la începutul Ţării.

— Prin Alba-Iulia, iubiţilor mei… Numai pe-acolo. Şi-n veci de veci, numai prin Alba-Iulia. Şi-n vecii vecilor, Alba-Iulia.

Îi vede zgribulindu-se în caftanele ţesute cu fir de aur. Le spune că încă nu s-a jucat cea din urmă carte cu Simion Moghilă. Că după ce-i va răpune pe beyii de Vidin şi Nikopole, Oltenia va rămâne slobodă. Ca-n anul 1111, va domni la Craiova. De acolo se va bate pentru Târgovişte. Învingător se ştie ce va fi…

— Învins… Învins vom vedea cu toţii Europa, după

care atâta tânjim şi pentru care de cinci veacuri ne vărsăm sângele, binecredincioşilor. O vom vedea noi, ne va vedea ea, ne vor judeca istoriile şi pe ea şi pe noi, iar dacă-mi va cădea capul…

— Măria-ta!

Vel armaşul se ridică. Se bate cu pumnul în platoşă. Se ridică toţi. Îl înconjoară. El ţâşneşte din jilţul domnesc. Apucă coroana cu amândouă mâinile. O ridică sus, deasupra frunţii sale.

— Dacă Europa îmi va lua capul, trădându-mă pentru nestrămutata mea credinţă în dreptul nostru de a fi ai ei, atunci voia mea şi porunca mea şi sfatul meu este să-l urcaţi în scaun pe-acesta.

Se răsuceşte scurt spre Radu Şerban. Vel paharnicul face un pas înapoi. Îşi apără obrazul cu palmele. O clipă. Până când îl simte aproape. Apoi rămâne ţeapăn şi livid, ochii de bufniţă, verzi, i se împăienjenesc şi primeşte coroana cu un tremur uşor al întregului trup.

— Nu pe fiul meu îl voi şi nici pe acest nepot al meu Marcu, oricât este el de slăvit în fapte şi-n cuget. Vă las grea moştenire şi voi un oştean înţelept şi de virtute şi drept şi nepătimaş. Maria ta, Radu Şerban, să nu uiţi poruncile cele din veac şi iartă-i înaintaşului măriei-tale neputinţele lui omeneşti. Şi slăbiciunile lui. Şi strâmbătăţile lui.

Îngenunche. Rămâne o clipă îngenuncheat până când îi aude pe ei, pe toţi, îngenunchind în icnete de plâns, ori în tăcerea cumplită a clipelor de ei cunoscute, atunci când el şi ei împreună au lucrat la temeiurile timpului. Sărută dreapta lui Radu Şerban. Radu Şerban îl ridică de subţiori. El îl sărută pe frunte.

— Rămâi aici, îi şopteşte.

Trece lângă vatră, urmărind ţeremonia aceasta stranie, când domnul în viaţă, viu şi nevătămat, îşi desmoşteneşte fiul de hlamida domnească, dăruind-o cu mâna sa, unuia dintre oştenii săi.

— Vrednic este, spune Radu Buzescu. Maria ta, Mihai, ca întotdeauna, ai povăţuit vremea, luând-o înaintea vremii.

— Vrednic este, spun ceilalţi cu glasuri bărbăteşti, uşurate de povara alegerii. El ştie, nu că i-a învins, nu că în rândul treburilor politiceşti a scutit Ţara de lupte ucigătoare pentru putere, nu că a scăpat-o de o domnie şubredă ca aceea a lui Nicolae-Pătraşcu, în care Stanca ar fi domnit şi ea, cu urile şi micimile ei femeieşti, nu că i-a răpit prinţului Marcu un drept pe care însuşi nu şi l-a cerut; dar că, prin Radu Şerban se împacă cele două partide boiereşti, a oltenilor cu Buzeştii şi partida boierilor munteni, a căror luptă pentru scaun a secătuit Ţara, dând-o pe mâna străinilor…

Vine lângă masa grea din stejar sculptat. Apucă spata domnească. O trage din teacă.

— Juraţi!

Ei fac jurământul de domn, dintr-o dată alţii, ca şi când le-ar fi deschis viitorul. Ca şi când i-ar fi scos din groaza acestei prăbuşiri a puterii lor şi i-ar fi trecut peste vreme, într-un mâine luminos şi fără temeri. El însuşi se simte dintr-o dată uşurat. El însuşi simte că din clipa asta este din nou stăpân pe ordinea lucrurilor şi pe timp. Că acest act politicesc pe care l-a gândit poate după Călugăreni, din noaptea de Ajun 1595 când au vrut Zidarii să-l ucidă prin Chisaru, acest act politicesc reaşază timpul Ţării în făgaşul din care l-a scos el, aruncându-l peste veacuri într-un viitor care nu poate fi altul decât al *Magnaei Valachiae*. Ei fac jurământul pe spata domnească. Este noaptea de 22 spre 23 octomvrie 1600, în spătăria mică. Palatul domnesc ţistuie a pustiu. Ascultă jurământul pe care-l rosteşte foarte limpede Radu Buzescu. Radu Buzescu care a înţeles că, el, vodă, le întăreşte Buzeştilor, prin Radu Şerban, tot ce-au agonisit în vremea lui Mihai

voievod. Ascultă jurământul. Apoi presimte clipa aceea tragică şi mistuitoare a desprinderii. Clipa în care faptele şi anii şi gândurile şi tot ce-a simţit îşi lapădă straiul lor efemer, rămânând în el doar miezul acela fierbinte, plin de tâlcuri adânci, mustind de seva adevărurilor veşnice.

*

Liniştea crudă, foşnitoare, plină de spaime a palatului gol. Radu Şerban cufundat în jilţul domnesc, parcă istovit. Lumânările primenite de Simion îşi joacă luminile de fildeş vechi pe feţele voievozilor. Scoate din mânecă scrisoarea pe care i-a scris-o lui Simion Moghilă. O reciteşte în fugă.

> «*Cinsteşte această Cetate de Scaun pe care ţi-o las nevătămată, ca unuia din acelaşi sânge. Veghez.*»

Aşază scrisoarea pe garda spatei. Păstrează încă gustul amar al despărţirii de Theodosie Rudeanu. Într-un fel vel logofătul i-a fost un alter ego chibzuit, plin de toate ştirile lumii. S-a rupt ceva din el odată cu plecarea şovăindă şi dureroasă şi grea de incertitudini a lui Theodosie Rudeanu.

— De ce-l jertfişi pe Theodosie, măria ta?

Tresare. Uitase de Radu Şerban.

— Numai pe el, următorule?

— Pe Josica. Pe Ştefan Răzvan?... Pe aceia cu numele uitate prin gropniţele ostăşeşti?! Pe doamna şi coconii măriei tale?!... Pe măria ta!... Dumnezeule, mă cutremur.

— Nimic nu se veşniceşte decât prin jertfă, următorule... Începând cu grâul. O ştii!... Îmbrăcând strai domnesc, straiul jertfei îl îmbraci. Dacă vei rămâne în cugetul Ţării.

— Amin!

— Vel logofătul? Cine poate şti dacă îl jertfesc eu, ori

m-a jertfit el? Vel logofătul spune domnului numai cât vrea din tot ce agoniseşte cu banii stăpânului său. Oricât de credincios ţi-ar fi, teme-te de vel logofătul tău. Iubeşte-l şi cinsteşte-l, apărându-te de el printr-o mie de diavoli ştiutori.

Îţi va spune ce va gândi el că te mânie, ori te-mblânzeşte, ori te linguşeşte, ori te preaslăveşte. Pe duşmanii lui, îi va face duşmanii tăi. Pe prietenii lui, prietenii tăi. Îţi va pune în faţa ochilor oglinda lumii şi lumea văzută de tine acolo va fi alcătuită după cugetul vel logofătului, alta decât lumea cea adevărată. Poartă la tine oglinda ta, care să-ţi arate lumea aşa cum este…

Se repede la cadra din care-i priveşte crâncen Vlad Ţepeş. O mişcă. I s-a părut că prin ochii lui Ţepeş îl privesc alţi ochi, vii şi iscoditori.

— Aici zidurile au ochi şi urechi, următorule. Să nu lase domnul slobod în cugetul lui.

— Aştepţi pe cineva, doamne?

— Îl aşteptăm împreună, după voia mea. Ascultă…

Îi face semn să-i vină aproape. Îşi lipeşte urechea de zidul spătăriei mici, în colţul din stânga al căminului, acolo unde bănuieşte că urcă galeria de sub temeliile palatului. Poate de sub temniţele lui Ţepeş, din vechea biserică a Iglisiei. Ascultă ecoul stins al paşilor izvorât din rădăcina zidurilor. Îl cuprinde o bucurie rea. Sleită.

— Ei sunt, şopteşte!

Se răsuceşte spre Radu Şerban. Îi şopteşte gâfâit că domnia lui a fost hotărâtă într-un fel de aceştia care urcă acum din tainiţele palatului, tot ei fiind cei care au lucrat temeinic la surparea ei. Că domnia lui a fost rodul luptei politiceşti, a partidei lui Andronic Cantacuzino şi a lui Iani Epirotul; a conspiratorilor bizantini, arhonţii din Pera şi a Buzeştilor, cărora li s-au adăugat «ei, aceştia, muceziţi în istorii». Că puterea lor ocultă şi banii Buzeştilor l-au dus în faţa sultanului şi i-

au dat cuca domnească. Că el a făcut apoi ceea ce i-a poruncit cugetul şi altceva, mai cuprinzător, legat de însăşi mersul istoriei, asta este aparţinător domniei lui Mihai-vodă.

— De aceea te-am vrut domn ales aici, următorule! ... Să scap Ţara de plasa asta urzită la Poartă, făcătoare de domni pe pungi şi ruşine. Pe vânzare şi lingăveală. Şi pe tine să te scap... Taci... Treci aici, după perdea. Acum. Am avut grijă ca acest loc să fie tainiţa mea. Ascultă...

Radu Şerban se strecoară în spatele perdelei grea din catifea vişinie. Paşi uşori pe coridorul de taină. O boare de aer umed. Iată-i. Theofil episcop al Râmnicului, în rantia Iglisiei. Un bătrân cu chipul săpat în gresie roasă de vânturi şi ploi, cu trăsăturile vechilor acheeni. Un călugăr tânăr, în rantie neagră cu pielea arămie, un asiat, ori un african. Şi altcineva, cărora cei trei îi fac loc plecându-se adânc de patru ori. Un bărbat luminos şi venerabil, cu o barbă alb argintie, cu sprâncene groase albe şi plete de Dumnezeu. Seamănă cu toţi bătrânii venerabili văzuţi în vechile monastiri balcanice, în medresele din Istanbul sau Anadol, după cum seamănă aidoma cu cneazul Gheţea al Cremenariului.

— Te aşteptăm de-o lună, măria-ta, spune Theofil Râmniceanul în francă.

Bătrânul venerabil care nu poate fi decât Marele preot îşi face rugăciunea de purificare, cu spatele întors la cadra lui Ţepeş. În francă. Apoi într-o limbă necunoscută. Înţelege după felul cum s-a aşezat, şi-i caută privirea cel cu trăsături acheene, că acesta este stăpânul fluidului tainic. Aşteaptă ca Marele preot să-şi mântuie rugăciunea. I se pare că vede deasupra capului venerabil o luminiscenţă uşoară. Eterată.

— Sfinţia ta, Theofil, aşază-i pe oaspeţi. Şi spune-i acheeianului că am învăţat să mă apăr de puterea lui

ocultă.

Vorbeşte româneşte.

— Stărui în erezie, Închinătorule, spune Marele preot şi se aşează.

— Stărui în credinţa mea că Iglisia greşeşte de aproape trei sute de ani, Mare preot, spune în greaca veche pe care-o vorbeşte bătrânul.

— Te ridici împotriva ei?

— M-am ridicat prin toate faptele mele din clipa urcării în scaunul acestei Ţări.

Un murmur surd. Prelins din toate zidurile. Căzând din bolţile tavanului.

— Nu vă primesc ca pe nişte judecători. Nu-mi pot fi judecători decât timpul şi neamul. Vă primesc ca un domn care-i aşteaptă pe cei vinovaţi de-o greşeală de veacuri. Temeţi-vă!

Acelaşi murmur al pereţilor.

— Mă mir de sfinţia ta, Theofil, că ai căzut în această tristă şi sângeroasă erezie. Tăceţi! Vorbeşte domnul. De dinainte de Mircea Bătrânul, domnii au înţeles că Europa este leagănul Poporului. Şi tot de atunci Iglisia se luptă sa întoarcă Poporul la cea dintâi profeţie memphitică. Să-l lege de credinţele străvechi ale Răsăritului, de care s-a rupt odată cu renaşterea lui prin Roma. Roma l-a adus în Europa. Roma l-a întruchipat în cuget. Roma l-a legat de cutezanţa gândirii. De lăcomia de libertate. Vreţi să-l ţineţi sub turci, cu domni slabi sub care să fie atotputernică Iglisia. Sub straiele ortodoxiei, vreţi să desăvârşiţi puterea preoţilor, odată cu învăţăturile Memphisului şi ale Tibetului. Domnul să fie unealta lor pe aceste pământuri, care de la anul o sută, stau sub semnul Europei.

— Închinătorule!

Cei patru îşi acoperă obrazul cu palmele. Theofil episcopul Râmnicului îşi revine. Îl priveşte halucinat.

Parcă smuls dintr-o somnie grea şi cleioasă.

— De la Mircea Bătrânul, domnii au înţeles ce nu puteţi voi să înţelegeţi. Sau ce nu vreţi să înţelegeţi. Matca Poporului, este matca limbii lui. Altfel ar fi vorbit franca. Ori altă limbă a Iglisiei. El vorbeşte limba sângelui său. A celor de-un sânge şi-o mumă cu el. Limba prin care spiritul veghează. Cugetul cercetează. Gândul cutează şi întreabă… Însăşi spiritul pithagoreic l-aţi strâmbat după canoanele voastre, vrând robi, nu oameni slobozi. Pe Ţepeş l-aţi ucis. Pe Vlad, tatăl său, l-aţi ucis. Aduseseră aici Europa şi Europa vă zgândărea în chiliile voastre. În tainiţele voastre din care ţeseaţi Răsăritul în pânza dorinţelor voastre. Poporul era cel care trebuia să plătească. Cu sânge. Cu aur. Orbilor. V-aţi îngropat în taină, ca-n morminte. Morţilor. De-o mie de ori, morţilor. Ce-aţi vrut de la mine? Şi ce mai vreţi de la mine?! Şi-n ce rădăcină de tăcere v-aţi îngropat, că vă ascultă rumânii *Magnaei Valachaei*, cu urechea lor cea de la Zamolxis? Şi de ce nu vreţi *Magna Valachia* în rândul Europei? Şi de ce-o trageţi spre umbrele de mult moarte ale religiilor din Răsărit? Şi ce vină are Poporul că l-a zămislit timpul între Apus şi Răsărit, purtând în el, aceste două lumi, care-l sfâşie? Şi cine sunteţi voi negre umbre? Şi ce vreţi voi, uitaţilor? Şi tu episcope, uns cu mir, pe cine înşeli acolo, în scaunul tău de la Vâlcea? Şi de ce l-aţi ucis pe Josica? Şi de ce-aţi săpat la temelia visului meu celui mai scump, căruia cu sânge m-am dăruit? Acestuia, în făgaşul vremii, către care se-ndreaptă de la anul o sută, cel născut în Cetatea de Piatră din Zamolxis şi Roma?

A strigat?

Nu ştie. Este Radu Şerban lângă el. Este Theofil episcopul Râmnicului îngenuncheat la picioarele lui. Este o plângere şi-o tângă a zidurilor. Este un miros ciudat de răşinuri şi de fulger. Este sentimentul

triumfător al adevărului. Este în el putere necunoscută şi o durere amară. Este o spaimă de moarte că a mâniat şi nedreptăţit moştenirea lui Zamolxis, pentru moştenirea Romei. Se-ntoarce spre Radu Şerban. Radu Şerban livid. Cu buzele albe. Îngenunche şi Radu Şerban.

— Dumnezeu să te ierte, măria-ta, pentru povara adevărului pe care mi-o lăpădaşi pe umeri.

— Dumnezeu să te binecuvinte, măria-ta, pentru lumina adevărului pe care mi-o hărăzişi, spune Theofil episcop al Râmnicului.

Apoi vede chipurile celor morţi de sabie, pentru lupta lor dintre Apus şi Răsărit. Apoi se aude cornul aspru al haiducilor sârbi vestind *deşteptarea*. Apoi se aud clopotele preacatolice ale bisericii iezuite, bătând ceasurile patru. Apoi se aud trâmbiţaşii trupelor sunând adăparea cailor şi pregătirea de marş. Apoi nu se mai aude nimic, în afara liniştii pline de foşnete stăpânind palatul domnesc al Târgovişte, pustiu şi singur sub constelaţiile brumoase de octomvrie. Doar el aude glasul plâns al Târgovişte, întrebându-l de ce-o lasă de izbelişte. Atunci are sentimentul crud, sfâşietor şi cumplit al sfârşitului. Cineva îi spune în francă, cu glasul acela mineralizat pe care l-a auzit la Bojana, când zăcea pe năsălie şi Iglisia l-a ridicat deasupra Închinătorilor pentru adevărurile lui de nestrămutat:

— O, Mihail, vei avea şi tu o Golgotă şi o grădină Ghetsimani a ta!… Teme-te!

— Iat-o, şopteşte şi iese din spătăria mică, fără să se mai uite la spata domnească şi la coroana în patru colţuri, rămase să strălucească în giolgiul lor de catifea purpurie, sub lumina sfârşită a lumânărilor şi sub bolţile albastre, pictate de Mina, zugravul de subţire, cu stele de aur.

— În câte suntem, Stoichiţă?

— În 15 noemvrie, măria-ta. De ziua sfinţilor mucenici Gurie, Samona şi Aviv. Sâmbătă.

— Cum zboară zilele, Stoichiţă. Mă dor ranele. O să ningă. Măcar dac-ar mântui arăturile de toamnă. Dacă nu prădau akingiii, aveam. Îmi arseră Izbicenii. Îmi arseră Plăviceanca. Studina. Aproape toate satele. S-aude ceva?

— Nu s-aude, doamne. Abia ajunse vel banul Preda la Preajba… Mai are aproape două ceasuri până aici. Că nu se desparte de robi.

Este ceasul trist al amurgului. Îi place să vadă soarele asfinţind dincolo de Jii, din paraclisul Băniei. Este o linişte cuvioasă şi dincolo de zidurile cetăţuii sunt livezile şi casele Craiovei, albe şi culorile sângerii şi ciorile zgribulite prin nuci. Atunci se sfâşie lăuntric. I se pare că tot universul îi este împotrivă. Că destinul lui s-a încheiat. Atunci îl cheamă pe Stoichiţa din Strâmba, vel logofătul acestei domnii ciudate şi-i spune: «să lucrăm…»

— Să lucrăm, Stoichiţo, până ne ajunge vel banul.

Simion Moghilă domneşte la Târgovişte prin leşi. N-a îndrăznit să treacă Oltul. El domneşte la Craiova prin sine şi Buzeşti şi olteni. A plecat din Târgovişte în dimineaţa aceea de 24 octomvrie. Cu steagurile Ţării. A desfăcut oastea de pământ în faţa cetăţii. Retrăieşte mereu ceasul ieşirii din Cetatea de Scaun a Târgovişteі… Târgul fumegând. Casele arse. Târgoveţii săpându-şi bordeie pentru iarnă. Roşii, călăraşii, curtenii, descălecaţi. Cu căciulile în mână. Theofil Râmniceanu, călare şi popa Stoica în odăjdii peste platoşă, chior şi de spaimă, soarele firav, chervanul lui Jehan Le Gross oprit în drum, cei patru baaturi pribegi care-au ocolit oastea lui Zamoyski ajuns la Buzău.

— Nu te lepăda de noi, doamne!

— Nu ne înfrunta cu atâta ruşine!

O mie de glasuri rugându-l. O mie de săbii ieşite din teacă.

— Duceţi-vă, vitejilor. Nu mă întristaţi, nădejdile mele şi sufletul meu. Staţi la vetrele voastre şi nu mă uitaţi, aşa cum eu n-am să vă uit, câtă vreme inima asta are să-mi bată în piept.

Porţile Cetăţii de Scaun închizându-se. Podul tras pe lanţuri. Străjile descoperite, încremenite la ziduri. Şi sus, pe hampă, steagul mare al Ţării. *Părul Maicii Domnului*. Văzduhul de toamnă, auriu. Sentimentul că niciodată porţile astea grele din stejar, nu se vor mai deschide pentru Mihai-vodă. Însingurarea cumplită. Apoi marşul de zi şi de noapte cu oştile Băniei, cu haiducii şi lefegiii asupra Craiovei care-l aştepta cu porţile deschise. De la Slatina a lăsat oştirea, gonind la Plăviceanca. Tot malul Oltului pustiit de akingiii de la Nikopol. Oamenii fugiţi la codru. Cula de la Plăviceanca cu zidurile afumate de foc. Au ţinut slujnicii cula cu arma. De ce-a gonit la Plăviceanca? Ce să găsească la Plăviceanca? Nici măcar glasurile copiilor nu le-a mai găsit. Pustii odăile. Pustii curţile. Stanca? A căutat-o lacom în lucruri. În cerdacul dragostelor de-nceput. Scrum, amintirile. Nimic din ce-a fost atât de viu şi plin de neostoit farmec. Nimic din anii aceia vechi şi duioşi, cu primăveri dalbe şi privighetori în nopţi îmbălsămate şi tainice. Şi Oltul tulbure şi zarea tulbure şi sufletul lui încenuşit şi golul şi pustiul şi spaimele negre pe care mereu şi le ucide-n el. Şi încrâncenarea care-l leagă de pământul Olteniei cu o furie uscată şi o duioşie amară. Iată-l întors de unde-a plecat. Este un tâlc în aceste întoarceri? Ah, zburdatul bănişor de Mehedinţi, călărind sub lună nouă pe la conace cu văduve ochioase… Iată-l aici pe bănişorul Mihai, ascultând ştiricarul lui Stoichiţa, cu sufletul iască. Unde este adevărul bănişorului?… Unde este adevărul voievodului!… Şi unde, Doamne, adevărul meu, adevărul lui Mihai,

omul, Mărite, căci om sunt şi de ce mi-ai hărăzit mie mucenicia adevărului şi de ce mă ţintuieşti pe cruce zi de zi, când pe fiul Tău o sigură dată l-ai mucenicit, Doamne?

Îşi strânge la gât coantăşul de vânător domnesc. Focul arde vioi în vatra de zid. Pereţii spătăriei scunzi, albi, tavanul din podină prinsă pe grinzi din stejar, ocheţii ferăstruicilor, ştergarele de pe pereţi şi blidele şi blidarele din lemn încrustat şi divanul larg acoperit cu scoarţe ţesute în culori vii şi cocoşul de Hurezi, făcut din lut adăpostind sub aripi ulciorul cu apă, totul este vesel şi bătrânesc şi ştiut de el din alte vremi. L-a ales vel ban pe Preda Buzescu… Un Preda Buzescu vel ban, înseamnă oaste de credinţă tare de cinci mii de săbii, în coasta lui Simion Moghilă.

— Măria-ta, nu mă asculţi.

— Iată că te ascult, Stoichiţo!

— Te pripeşti. De ce vrei să-i dai război lui Simion Moghilă în toamna asta? Nimic nu s-a aşezat încă. Toate veştile sunt tulburi. Basta nu se înţelege cu Chiaky. Chiaky nu se înţelege cu Gaspar Korniş şi Moise Székely. Chiaky vrea scaunul. Ceilalţi îl vor pe Sigismund. Basta vrea să fie guvernator. Zamoyski iese din Ţară. Vel banul îi ucise pe begii de Vidin şi Nikopole. Îţi aduce capul lor. Sultanul mai curând pe măria-ta te va vrea, decât oşti leşeşti în cetăţile de lângă Dunăre. Lasă-i să se încaiere între ei. Loveşte-l pe Moghilă după ce va arunca biruri pe moşii. Pe satele moşneşeşti. Pe curteni şi slujitori. De unde cele două sute de mii de galbeni câţi este dator? Aşteaptă să fii dorit şi plâns în toate trei Ţările, măria ta.

— Apum nu sunt plâns şi dorit, Stoichiţo?

— Iartă-mă, doamne. Eşti mai mult temut, decât iubit. Şi mai mult bocit, decât plâns.

Jilţul acoperit cu blăni de urs miroase uşor a lemn vechi şi bun. Amurgul moare afară într-o vâlvătaie

mocnită. Iată haşişul lui de fiecare zi. Politica.

— Şi dacă vrăşmaşii mei se împacă, Stoichiţo? Şi dacă n-ai să afli urzeala unora, cum ai aflat-o pe-a vornicului de-al treilea Stătilă, din Govora, cu soţii lui boier Neagu din Frânceşti şi Stancu din Gălicea? Şi-n loc să-i păleşti tu şi să mi-i aduci în lanţuri, să ne pălească ei şi să ne… Stoichiţo!

— Maria ta?!

— De ce nu-mi răspunsă vorbă vel banul Preda despre Deli Marcu Dumbrowniki? Stoichiţo, n-auzi? Ce se-ntâmplă Stoichiţo şi voi ce îmi ascundeţi?… Taci! Ce se aude?

— Vel boierii şi curtea, măria ta.

— Vine vel banul! Du-te… Primeşte-l cu făclii. Cu o mie de făclieri. Cu Baba Novac… Unde-i Baba Novac?

— Se-ntoarse aseară de la Islaz, doamne.

— Ştiu! De la Velica?

— Ce-ţi spusei la amiază, măria-ta!

— Da! Ce-mi spuseşi la amiază. Du-te! Presimt că vine vel banul. Făclierii. Să iasă făclierii în faţa Băniei. Deschideţi porţile… Să-mi aducă şuba… Auzi, Stoichiţo! Dar dacă Basta se-nţelege cu Simion Moghilă? Coboară Basta pe Olt. Vine Simion Moghilă cu Potocki pe la Slatina. Vin turcii de la Nikopol pe la Islaz, că alt bey găseşte sultanul şi noi n-am dovedit să-i ucidem pe toţi turcii şi să le stingem stirpea?!… Şi vin turcii de la Nikopol. Şi de la Orşova vin neamişii. Atunci, Stoichiţo, nu mă daţi voi duşmanilor mei? Ai făcut strigările la oaste?

— Le făcui, doamne!

— Cât îmi dădură Buzeştii?

— Şaptezeci şi şapte de mii de taleri, măria ta.

— Câte luni de leafă pentru oşti?

— Pentru câte ai astăzi, trei luni, doamne.

— Şi mă sfătui să aştept, Stoichiţo!… Ce?… Să-mi vând straiul de pe mine, să-mi pot ţine slujnicii? Ce,

Stoichiţo? Îmi împrumutară Buzeştii şaptezeci şi şapte de mii... Le mai pot cere? De unde să-mi dea? Şi cât să-mi mai dea?

— Le dăduşi de şaptezeci şi şapte de ori pe cât îţi dădură ei...

— Poate!... Nu ştiu!... Du-te şi primeşte-mi banul. Găteşte-mi calul. Curtea să fie gata... Am vrut să văd dacă oştenii mei au uitat gustul biruinţei. Vel banul Preda îmi arătă că nu! Du-te! Nu voi şuba! Mantia o voi. Aceea roşie, cu vulturi. Şi gugiumanul. Du-te!... Ce ai, Stoichiţo?

— Doamna Tudora din Târgşor, doamne!

Tudora! Acum! Ce dulce spaimă. Ce amară bucurie. Se ridică. Îşi muşcă buzele. A ocolit-o. A crezut-o uitată. A crezut că l-a uitat, urându-l. Că l-a părăsit, aşa cum a părăsit-o el. Un val tulbure, o ameţeală nebună, lacomă aşteptare. Stoichiţa deschizând uşa scundă din stejar legat în bârne care coboară la catul de jos. Se sprijină de jilţ. Intră o fecioară înaltă în cizmuliţe roşii cu toc, caţaveică blănită şi giolgi, urmată de un oştean împlătoşat. Nelecuită şi bărbată Tudora. Din doi paşi este lângă fecioara care-l priveşte lacom. Se sfieşte de ochii mari, negri. De fruntea înaltă, boltită. De frumuseţea aspră şi buzele plecate amar şi întrebările mute ale copilei-fecioare necunoscute.

— Marula! Fata mea!... Tudora!

Îşi uită vorbele. Uită timpul. Se luptă să-l uite. Timpul ticălos nu se lasă înfrânt. Stă între ei rece, cu ochi deschis, de veghe. Iască vorbele. Degeaba încearcă să le treacă prin inimă. Iască inima. Moarte imintirile. Pustii. Marula tăcută, privindu-l cu ochi mari, negri şi miraţi. Îi spune «fata tatii frumoasă» şi se sperie singur de glasul lui calp. De vorbele lui calpe. Tudora îi ţine mâna. Din când în când i-o sărută. Şi-a scos cuşmuliţa din pântece de jder. Şi-a desfăcut cocul greu. S-a

înconjurat de pletele roşii, căzându-i până la călcâie. A scos dintr-o dăsagă de piele ulcele cu dulceţuri şi şerbeturi. Năfrămuţe şi ciorapi de lână. Un pieptar din blană de veveriţă cu dosurile din catifea deasă de Bergamo. A înţeles. Îi spune cu glasul ei cântat că are nişte mătuşi la Polovraci. Cu banii agonisiţi, a deschis negoaţe şi la Craiova. Aşteaptă să-şi reia scaunul şi se mută la Bucureşti unde are alte negoaţe, pe locurile dăruite de el pentru Marula. I-a adus zece mii de galbeni.

— Taci, doamne!

Îi pune degetele pe buze. Degetele Tudorei aromesc a busuioc şi mirodenii. Clopotele Craiovei. Întâi trage clopotul paraclisului Băniei. Mic, cu dangăte subţiri şi vesele. Clopotele ctitoriilor vechi. Dangăte grele şi limpezi în înserarea brumoasă. Tudora îngenunche. Îi sărută lacom amândouă mâinile.

— De câţi ani, Dumnezeule, trăiesc numai din dangătele clopotelor, măria ta. Din slavă în slavă. Din durere în durere. Am ajuns să-nţeleg glasul clopotelor mai bine decât glasul oamenilor. O ridică uşor. Marula cade la pieptul Tudorei. Le îmbrăţişează pe amândouă lacom şi străin, tulburat şi de-o cumplită luciditate. Îl înduioşează tăria şi dârzenia Tudorei, această de a doua soaţă. Tăcerea tragică a Marulei, fiica lui din florile dragostei… O duioşie uşoară, ca pentru cineva drag, mort de multă vreme. Destinul lui în dangătele clopotelor. Bat clopotele Craiovei, vestindu-l pe vel banul Preda. Aşa cum au bătut pentru vel banul Calotă. Tudora îşi culcă fruntea pe umărul lui. Îi şopteşte:

— Luptă-te, doamne! Calcă-i în copitele calului, Mihai!… Spulberă-i până la a noua spiţă. Pe ăi de te hăinesc, acum, când te-ncolţiră toţi. Zobeşte-i… Arată-le că nu ne dăm. Auzi. Zobeşte-i.

I se smulge din braţe. Îl ia de mână. O ia şi pe Marula. Aproape îi târăşte până lângă ochetele ferecat

în fier. Se vede curtea cetăţuii mişunând de oşteni care-şi aprind făcliile de la un foc vegheat de armăşei. Îl vede pe vel armaşul Udrea Băleanu încălecând, pe Baba Novac coborând scările cerdacului împreună cu prinţul Marcu. După ei Mihalcea Karatzas, ducând-o pe fie-sa, Maria Karatzas-Buzescu, îmbrăcată în şubă de jder. Apoi Sima Buzescu, singură, împlătoşată. În toamna asta s-a bătut de trei ori cu akingiii de la Nikopole. De trei ori i-a fugărit spre Dunăre. Stă între slujnicii-făclieri, în capul cerdacului. Oştimea din curţi o vede. Izbucneşte în tunete de «trăiască». Sima le flutură năframa agăţată la încheietura stângii.

— Cuibul Buzeştilor, Mihai, şopteşte Tudora.

— Platoşa şi nădejdea mea cea de pe urmă, Tudoro.

Femeia îl sărută pe gât. Atunci o simte fierbinte şi pietroasă, lacomă şi statornică, dârză şi neistovită. Îi cuprinde umărul. O striveşte de el. Tudora îi înlănţuie mijlocul. Intră Simion. Intră Stoichiţa din Strâmba.

— Vel banul şi oştile Craiovei ajunseră la palancă, măria ta.

Făclierii încalecă. Încalecă Sima. O vede pe Tudora răsucindu-şi cosiţa grea pe după mână. O face conci.

— Să mergem, măria ta, spune şi el n-o ceartă pentru lăcomia asta de a se arăta cu el, pentru că niciodată n-a avut-o când era în mărire şi slavă, înţelegând dintr-o dată, până la sleire, singurătatea cumplită a femeii de lângă el, care şi-a purtat crucea de ibovnică de domn, cinstindu-l şi cinstindu-se cu ghimpii amari ai statorniciei. Ce drojdie culege lacom Tudora.

— Ninge!… Tată, ninge!

Strigătul Marulei îl izbeşte în inimă. Închide ochii. Îşi muşcă buzele la sânge.

— Ninge, fata tatii… A-nceput să ningă…

Se gândeşte la Stanca. La Nicolae-Pătraşcu şi Florica, ostateci în taberile lui Basta. I se chinceşte

inima şi-l podidesc lacrimile.

6

Trei ruguri uriaşe în colţurile medeanului din faţa Băniei. Ard în vâlvătăi câţiva pini uscaţi. Careul de făclieri deschis spre şleahul Bechetului. Porţile Băniei deschise. Aude freamătul curţii când armăşeii îi aduc între buzdugane pe cei trei haini: treti vornic Stătilă ot Govora, boier Neagu din Frânceşti şi Stancu din Galicea. Au straiele rupte. Sunt plini de paie în plete. Poartă urmele arsurilor cu fierul roşu. Abia-şi târâie lanţurile grele legate de picioare şi mijloc prin brăţări de fier încuiate cu lacăte. Ninge. Fulgi roşii sângerii trec uşor prin lumina fumegoasă a făcliilor. Sultan trage în frâie. Simte fulgii aninându-i-se în gene. În mustăţi. Când a ieşit în pridvor, oştenii au ridicat făcliile în sus, firitisindu-l pentru biruinţă. Trei steaguri de oaste veche, care-au luptat sub flamurile lui în toţi aceşti ani de după Călugăreni... Curteni şi slujitori domneşti, garda căpitanului Caloian; haiducii lui Baba Novac şi oştirea balcanică: martologi bulgari, morovlahii lui Papahagi, grecii lui Stavrinos. A ieşit de la curţi steagul de dragoni al căpitanului Stanislas. Pani scăpătaţi, bohemi, bosniaci, styrieni şi cavaleri unguri sărăciţi, scăpaţi de la Mirăslău. Cazaci de registru, care-au cerut să nu plece cu hatmanul lor Răstopcea. Apoi tighecenii lui Mârzea. Slovacii şi cehii veniţi cu cavalerul Jan Pišek, care l-a salutat curtenitor cu spada, măcăind: *audaces fortuna juvat, majesta!*... Aproape trei mii de săbii încercate în toate războaiele lui... Zidurile cetăţuii Craiovei. Deasupra cerul din care ningea. Şi adevărul despre el însuşi. În toată cruzimea lui.

— Tiranuleee!... Ucigaşule de ţară!... Lacomule de sânge!

Galopul vel armaşului Udrea Băleanu. Buzduganul

cumplit izbindu-l peste gură pe treti vornic Stătilă ot Govora care cade într-un genunchi. Cornii. Buciumele din foişoarele Băniei… Se înţepeneşte în şa. Buzeştii joacă până la capăt, silindu-l la rându-i să joace până la capăt. O lance de călăraşi ai Băniei în dolame roşii, găitănate, la galop mic. Cu făclii. Duc în suliţe capete de turci. Îşi cabrează caii în faţa lui. Scutură suliţele. Căpăţânile mânjite de sânge se rostogolesc pe pământul gloduros, prins de gerul timpuriu. Oştirea strigă *trăiască* şi *ziveo* şi *pahibel bisurmanom*, *slavă* şi *vivat*. Strigătele îl întorc dintr-o dată la ceea ce a fost prin timp, la ceea ce au vrut să-l păstreze principii Transilvaniei, împăratul Sfântului Imperiu Roman, papa şi gran'duca, regele Poloniei şi Şvezilor, partida lui Andronic şi popoarele balcanice: eroul luptei împotriva Porţii. Slăvitul erou din *Aviso*-uri şi poveştile soldaţilor pribegi. El a reîntemeiat *Magna Valachia* şi atunci ceilalţi toţi, înţelegând dintr-o dată crugul care-ar fi schimbat faţa acestei părţi de Europă l-au hăituit întorcându-l la ceea ce fusese cu ani în urmă, unul din stăpânii Olteniei. Se trage de mustaţă. Unul din stăpânii Olteniei, pentru că, ceilalţi trei intră în medean în sunetele cornilor şi trâmbiţelor, înzăoaţi, călărind scară la scară pe caii lor negri corb. Preda Buzescu, vel banul Craiovei, la mijloc, ducând singur hampa steagului Băniei. Stroe în stânga, purtând în vârful unei lănci-lobut, capul unuia din bey. Parc-ar fi Kasim paşa, cel cu barba roşie. În dreapta Radu, ducând în suliţă capul lui Cebrayl beyul de Nikopole, fiul defterdarului şi unul din duşmanii de moarte ai lui Kaplan. Mrejele Răsăritului, cu luptele puternicilor de la Istanbul pentru dregătorii, cu intrigile din Fener şi Pera, cu nesfârşitele discuţii din catacombele şi bazinele lui Justinian, lumea haremurilor şi a eunucilor, fantastica lume a Orientului care i-a fermecat tinereţele, legănată în suliţele Buzeştilor ca o întărire a tot ceea ce i-a spus Marelui

preot, în noaptea despărţirii de Târgovişte. Ies mereu din negurile câlţoase şirurile de călăreţi ai Băniei, cu hotnogii şi cetaşii lor, ducând în suliţe capete schimonosite de spaimă; ori pe care moartea le-a împietrit în dureri. Buzeştii ajung la trei paşi. Vel banul Preda Buzescu pleacă steagul Băniei, aşternându-i mătasea peste capetele lăpădate de straja întâia.

— Biruinţă, măria-ta, spune cu glasul lui rădăcinos, cel aşteptat zadarnic de mormântul dichisit la Căluiu.

— Biruinţă, muge Stroe, scuturând lancea-lobut.

Barba lui Kasim paşa se agaţă de zăbala calului. Calul se sperie. Cabrează. Sare un slujnic şi-l smulge pe Kasim paşa, beyul din Vidin. Îl aşază deasupra celorlalte căpăţâni. Kasim paşa îl priveşte holbat. Lumina rugurilor îi joacă pe obrazul pământiu. Are buza de jos căzută. Îi vede dinţii galbeni, de cal.

— Biruinţă, doamne... Vel banul Calotă Bozianu poate odihni în pace! spune Radu Buzescu, plecând suliţa în care zace capul lui Cebrayl beyul de Nikopol.

Aude strigătul uşor al Mariei Karatzas-Buzescu. Glasul Simei mustrând-o pentru spaimele ei femeieşti. Apoi glasul Tudorei spunând că este prea puţin pe lângă ce-ar fi meritat pentru ticăloşiile lor. Călăreţii Băniei fac o trecere din coloană, în linie, deschizând drumul haiducilor sârbi ai lui Deli Marcu Dubrowniki. Înţepeneşte în şa. Calul lui Deli Marcu împodobit cu ştergare. Jivko Roşul şi Jivko Negrul îl aduc mergând pe jos, până în dreptul Buzeştilor. Îşi ţin coifurile sub braţ.

— Ce-aţi făcut cu Marcu, strigă şi nu-şi recunoaşte glasul piţigăiat şi răguşit.

Cei doi îngenunche. Au legate la brâie căpăţâni ciopirţite hidos. Mereu căpăţânile astea ciopirţite, urlând după trupurile răsturnate în nămoale, sfâşiate de câini şi de vulpi, ciugulite de corbi, mâncate de haitele de lupi ieşite din codri. Mereu căpăţânile însângerate, plângând după trupurile lor, amestecate

de-a valma, lipsite de numele lor şi de făptura lor cea adevărată şi de chipul lor.

— Ce-aţi făcut cu Marcu, strigă de data asta cu glasul lui bubuitor şi cumplit.

Dintre haiduci ies trei guslari. Cântă acolo, între focuri şi făclii, între Buzeşti şi rămăşiţele curţii lui, între oşti şi purcoiul de căpăţâni, cântecul de slavă închinat lui Deli Marcu Dubrowniki, care luptând ca un leu neînfricat s-a depărtat de ai săi gonind pe urma unui stegar. Calul s-a poticnit în clipa când şase spahii l-au înconjurat, doborându-l din şa. Un akingiu tătar l-a prins cu arcanul, târându-l la turci. L-au văzut cetluit în lanţuri, urcat într-un caic şi pornit peste Dunăre.

— Baba Novac… Dau zece mii de ţechini pentru Deli Marcu. Să plece olăcari în clipa asta.

Ninge. Aude cornii şi buciumele ca într-o somnie. Îl învăluie rece, presentimentul morţii… Ca prin pâclă îl vede pe Theofil episcop al Râmnicului, în rantie de şiac şi desculţ, aruncând anatema asupra celor trei conspiratori prinşi pe când strângeau oştile să-l lovească la Caracăl unde poposise venind de la Plăviceanca. Repezise olăcar de taină Theodosie Rudeanu, care-şi joacă rolul de sperjur la curtea lui Simion Moghilă, vestindu-l de complot… Vede ca printr-o pânză însângerată gâzii aducând butucii de execuţie. Unul din cei trei se tăvăleşte în zăpada apoasă. Strigă. Urlă cuvinte neînţelese. De undeva, din întuneric tâşneşte o muiere despletită care se prăbuşeşte asupra lui treti vornic Stătilă ot Govora. Gărzile o smulg, târând-o în întunericul din care ieşise. Rugăciunea-blestem a episcopului, căruia îi dă răspunsurile popa Stoica, cu patrafirul pus peste platoşă. Fulgerul săcurilor. Trupurile zvârcolindu-se. Capetele rostogolite prin puful de zăpadă, lăsând dâre de sânge. Se-ngrozeşte. Îşi face trei cruci repezi. Oşteni ai Băniei le ridică de chici. Le aşază alături de

capetele beylor de Vidin şi Nikopole.

Ninge.

Un ţipăt sfâşietor.

Marula – n-a văzut-o în cortegiu – cade de pe cal în braţele Erinei Golescu – principesă Cercel-Băsărab. Atunci o vede pe principesa Nurbanu şi-l vede pe căpitanul Maldăr, pe Radu Şerban şi pe Preda ot Cepturoaia, logodnicul Florichii lui, îi vede pe Calomfireşti şi pe Floreşti, turlele ctitoriei Craioveştilor, umbrele fantastice ale nucilor şi zidurile Băniei Craiovei pe care fâlfâie luminile sângerii ale torţelor. Coboară peste el un zăbralnic negru, plin de spaime nedesluşite. Îl întoarce pe Sultan. Buzeştii pun caii la galop de pe loc. Îl iau la mijloc. Aude doar clopotele. Nimic altceva decât clopotele.

7

— De ce-ţi joci cea din urmă carte cu atâta uşurinţă, doamne?

— Să aşteptăm primăvara.

— Suntem trudiţi.

— Poate te împaci cu sultanul.

— Oamenii se vor pe la vetrele lor.

— Azi, mâine, vine Crăciun bătrânul.

— Simion Moghilă stă în pace…

Radu Buzescu tace. Tace Stoichiţa. Tace Radu Şerban. Glasul bubuitor al lui Stroe, aşezat între sfeşnice, la celălalt capăt al mesii:

— Cârâiţi cu toţii, ca la târgul ăl mare. Nu mai aveţi ruşine? Vă jurarăţi pe Biblie? Vă jurarăţi! De trei ori. Şi pe săbii. Atunci tăceţi şi ascultaţi-l pe domnul vostru.

— Că sunt şi eu p-acilea, spune vel armaşul Udrea Băleanu.

A lăsat-o pe Tudora plângând lângă patul pe care aiurează Marula. Aşa dintr-odată a căzut în fierbinţeli şi aiurează. Tudora căreia Sima i-a şoptit, nu atât de

încet să n-o audă curtea:

— Nu te lingăvi, că n-ajungi în locul Stanchii… Cât oi fi eu vie… Auzi?

— N-ajung decât unde mi-e locul… Adicătelea aici, i-a răspuns Tudora, nici mai încet, nici mai tare.

Le-a văzut înfruntându-se din priviri, şerpoaicele. Erina Cercel-Băsărab şi-a tras calul lângă Tudora. Asta a fost înainte ca nevasta lui treti vornic Stătilă ot Govora să fie cuprinsă de boala copiilor, să se arunce printre gărzi, să apuce capul soţului ei aşezat lângă cel al lui Kasim paşa, să-l sărute şi apoi să cadă în zăpadă şi să se zvârcolească, făcând spume la gură. Când au vrut s-o ridice, femeia aproape despuiată de atâta zvârcolire, udă şi despletită a strigat:

— Iată-l!

Arăta undeva în cerul din care ningea şi-n care torţele fumegau roşietic. A trecut o umbră prin cer şi prin ninsoare.

— Iată-l! Îl văd. Îngerul morţii… C-o mie de spăngi crunte de sânge. C-o mie de ochi crunţi de sânge. C-o mie de guri crunte de sânge. C-o mie de răşchitoare crunte de sânge. C-o mie de colţi. C-o mie de frunţi… Mihail îl cheamă. De-o mie de mii de ori să fie blestemat. Iată-l. Trece de la Răsărit la Apus. Îşi duce capul pe palme. Şi plânge. Şi jeleşte. Şi boceşte. Şi n-are cin’ să-l audă! Şi n-are cin’ să-l împânzească!… Şi n-are cin’ să-l bocească!… Auliuuu, de-o mie de mii de ori, fugi. Câine dulău, câine negru, câine din talpa iadului, câine din călcătura mumii pădurii, lasă-l… Că-i sfârtecă pântecu. Că-i mănâncă bojocii. Că-i sfâşie inima de câine, câinele dulău, negru, scăpat pe-o gură de iad, îmbăloşat şi îmbârligat.

A luat-o popa Stoica din zăpadă. S-au auzit ţipete de spaimă unde stăteau în privealã târgoveţele din Craiova. A ţipat şi Maria Karatzas-Buzescu. Poate atunci a leşinat Marula. Când a văzut Stătiloaia cum

trage câinele negru de măruntaiele voievodului.

— Vorbiţi cam mult, domniile voastre. Obosiră̆ţi gândindu-vă la cumsecădenia lui Simion Moghilă.

— Nu ne asupri, doamne, strigă vel comisul Radu Florescu. Vrem să nu te prăpădeşti pe drumurile astea de iarnă. Să rămâi aici, ocrotitorule!

— Ce suntem noi, fără măria-ta!?

— La ce să-i zădărâm pe leşi?! Lasă-i să plece singuri, cum a plecat Zamoyski.

— Ar putea rămâne mai mult decât v-aţi gândit voi, Calomfirescule!

Sunt toţi în spătăria Băniei. Miroase greu a iuft. A blănuri. A sudoare. Aer zăcut. Parcă unsuros. Şi ei cu toţii, altfel decât înainte. Gălăgioşi. Semeţi. Strigă ca pe moşiile lor. Vorbesc în de ei. Sting lumânările cu cotul. Vel armaşul Udrea Băleanu uită să-i certe. Aproape că-l înăbuşă ramătul sub care-şi ascund spaimele. Începutul de lăpădare de domnul lor. Vorbesc tare, ca să-şi poată ascunde gândurile care-au şi sărit în şaua lui Simion Moghilă. Le simte viclenia sub grija cu care-l înconjoară. Atunci se face golul acela în jurul lui, simţit încă dinainte de Bucov, după ce-a trecut munţii. Golul şi pustiul în care rămâne aproape orb şi mut, plin de spaime şi-ntrebări fără răspuns. Golul de la care începe Golgota lui. Raţiunea de care se agaţă îi spune că totul este pierdut. Că numai duşmănia pentru putere iscată în partida nobiliară din Transilvania nu l-a adus pe Chiaky la Târgovişte. Pe Basta îl ţine la Sibiu acelaşi lucru. Dacă el însuşi ar putea să găsească clipa care să-i dezlege mâinile. Care să-l poată prăvăli peste munţi, între Basta şi cele patru partide nobiliare care se luptă pentru tron. Chiaky. Korniş. Székely. Sigismund. Şi aceştia de-aici îi vorbesc de primăvară. De tractative cu Simion Moghilă. Cu sultanul. De ucis vremea, care pentru ei nu înseamnă decât huzur.

— Voia domnului nostru este să-l izbim pe Moghilă, până nu se-ntăreşte în scaun… Până când ardelenii nu cad la învoială. Până când Jicmond Báthor n-apucă iar la scaun. Până când sultanul nu găseşte alţi bey în locul celor ucişi de noi… Aşa-i, neică Predo?

Glasul aspru şi liniştit al Radului. Preda Buzescu frânt de zdroaba luptei şi a călăritului prin gerul uşor, tresare din moţăială.

— Aşa-i, Radule… Să-l alungăm pre Moghilă… Altfel nu-mi ticnesc sărbătorile.

Îşi închină gura cu degetele lui rădăcinoase. Se aşază mai adânc în jilţul de mare ban tras lângă vatră. A pleşuvit de tot Preda Buzescu, are ochii sclerozaţi, faţa rumenă şi plină de vinişoare roşii, ca unul pe care-l aşteaptă zadarnic racla de la Căluiu.

Nu mai suflă nimeni. Îi vede zgribulindu-se în caftanele aruncate peste straiele de luptă. Lumânările fumegă. Bagdadia joasă îl apasă parcă pe creştet. Cineva a împuţit odaia cu miros iute şi stătut de usturoi. Totul i se pare mărunt şi nelalocul lui. Totul i se pare în afara lui, străin şi îndepărtat. Sfatul acesta, mai mult cerşindu-le oştile şi săbiile, decât poruncindu-le în virtutea dreptului său de voievod care i-a legat de el prin danii de pământuri şi sate, sfatul acesta în care ei se vaită, mai mult decât ascultă, îl umileşte. Îşi aduce aminte de vânzarea lor, din ’95, când l-au dat lui Sigismund. Când i-au vândut lui Sigismund, pentru imunitatea lor, până şi pecetea mare a Ţării. Se aşază o depărtare zăcută şi pâcloasă între el şi ei. Este conştient că nu-i poate jertfi pentru sine. Că şi credinţa lor către el are o margine, dincolo de care ar fi nebun să le-o ceară. Că viaţa lor legată de Mihai-vodă, se va urma şi dincolo de domnia lui, în matca firească a tuturor lucrurilor pământeşti. Că ei au moşiile şi copiii şi nevestele şi năzuinţele părinţilor şi bunicilor. Că lui îi vor rămâne numai aceia care-au pierdut totul, avându-

l numai pe Mihai-vodă, căpitanul de care şi-au legat destinul. Şi că, pentru tot ce le-a dat acestora, care nu-l au numai pe el, astăzi le poate cere, ceea ce le cere, fără să-l mânie pe Dumnezeu.

— Mâine seară să fiţi în şei, spune cu glas uscat şi aude liniştea amestecându-se cu spaimele lor tainice… Nu voi să se mai întâmple ce s-a-ntâmplat cu aceştia trei, cărora le-au căzut câpăţânile. Uitaţi-vă la domniile lor Buzeştii, cărora viaţa le-o datorez şi nu numai viaţa. Care-au fost pribegi. Cu moşiile risipite. Care mă urmează ştiind că nimic nu le mai pot da astăzi, în afara inimii mele.

— Amin! şopteşte Radu Buzescu.

Vel armaşul Udrea bate cu buzduganul în tăblia mesei. Strigă că domnul este ostenit. El stă la ochetele zăbrelit prin care se vede curtea Băniei înţesată de străji. Se văd porţile cetăţuii deschise larg, purcoiul de capete turceşti vârfuit cu cele ale beylor şi celor trei haini, zăpada murdară plină de umbre stranii. Îi aude retrăgându-se fără şoaptă. Îi simte rămaşi pe Buzeşti. Simion lasă uşile deschise. Intră un val de aer rece, gheţos.

— Vă dau mulţămita mea, vere Radule şi neico Predo şi matale, prietine Stroe. Simioane! Unde-i vlădica Theofil?!

— Aici sunt, măria-ta!

Se-ntoarce. Vlădica Theofil desculţ, cu picioarele crăpate şi sângerânde, în rantie de şiac încinsă cu tei, privindu-l cu ochii înţelegerii.

— Nu-ţi ajunse canonul, sfinţia ta?

— Mai am până te văz iarăşi în scaunul luminii, doamne.

Oftează… Simion primeneşte lumânările.

— Nu-l văz pe prinţul Marcu.

— Nici pe Baba Novac.

— Nu văzui căpitanii măriei-tale?

Stroe Buzescu sare din jilţ la fereastră. Se aude un nechezat de cal. O sudalmă sârbească. Apoi se aud tropote. Apoi porunci.

— Măria-ta, strigă Stroe.

— Voia mea e neclintită, iubiţilor inimii mele. Iată, vă dezleg de jurământul de credinţă. Taci, Stroe… Plec la Vâlcea. Vă aştept până în zi douăzeci. Dacă veniţi, Dumnezeu să vă răsplătească. Dacă nu, Dumnezeu să vă binecuvânte. Dezleagă-i de jurământ, sfinţia ta!

Vlădica Theofil Râmniceanul, cel ieşit din Iglisia, îl priveşte cu ochi de nebun.

— Nu de dezlegare avem lipsă, spune Radu Buzescu. Ci de sfat politicesc. Nu ne umili, mărite, că n-o meritǎm.

— Este peste puterile mele, doamne, spune Theofil, episcop al Râmnicului.

Paşi grei pe scară. Intră prinţul Marcu, gata de drum.

— Învingător te urmăm în slavă, măria-ta, spune Radu Buzescu. Luăm totul de la început. Vom găsi al doilea Şelimbăr. Şi al doilea Otani. Ştim drumurile *Magnaei Valachiaei*, ca unii care l-am bătut cu inima. Învins…

Iată clipa Golgotei lui. Această clipă de tăcere grea, plină de spaimele necunoscutului.

— Învins, ne juruim să păstrăm Bănia Olteniei, până când te-ntorci din Europa, cu dreptatea în vârful suliţelor.

— Altfel nu poate fi, spune răguşit Preda Buzescu.

— Noi nu-l suferim domn pe Moghilă. Iar pe cel poruncit de măria-ta nu-l urcăm în scaun, până nu vedem capul măriei-tale, mărturie că nu mai eşti viu, doamne, spune Stroe Buzescu.

— Amin, şopteşte, cutremurat de grozăvia care stă goală în vorbele acestui Buzescu neîntinat în credinţele şi cinstea lui ostăşească şi cavalerească.

Vlădica Theofil îşi ridică braţele spre bagdadia

afumată. N-a fost un joc prin care să le încerce credinţa. A vrut să nu le încarce cugetele. Îşi este sieşi atât de străin, încât se simte uscat şi pustiit de tot ce-l mişcase când era el însuşi. Buzeştii îngenunche. Îi sărută stânga. Îi ridică de subţiori. Îi sărută pe buze. Se rupe din mrejele odihnei în cetăţuia Băniei. Se rupe din moliciunea caldă şi prietenoasă a focului. Din tentaţia îmbietoare a părăsirii de sine în acest adăpost ferit încă de urgia istoriei. Dumnezeule, cât este de ostenit. Dumnezeule, cât l-a zdrobit hăituiala pornită de Sfântul Imperiu, Poartă şi Recza Pospolita. Cât l-au zdrumicat trădările neamişilor şi ale lui Basta, generalul imperial. Spaimele lui Sigismund. Câinoşenia lui Ieremia Moghilă. Ura tuturor împotriva *Magnaei Valachiaei*. Făptura vie a sufletului şi cugetului său. Trăind în afară de el şi peste el. Venită din istorie şi ducându-se în istorie, căruia el, pentru o clipă, i-a dezvăluit frumuseţea şi tăria. Adevărul şi veşnicia. Cum îşi poate fi străin, când o are aici, în el, ca singura credinţă a adevărului său sub soare?!

— Vă aştept la Vâlcea, binecredincioşilor… Ceasul meu este acela care bate totdeauna înainte de a fi auzit. Simioane… Urc-o pe Marula în carâtă. Trezeşte-o pe Tudora… Odihniţi-vă, fraţilor mei. Mă duc să cercetez crugul vremii, la Cozia.

Este o lumină vie în el, o văpaiţă arzătoare, coboară scările cerdacului în aerul brumos, simte fulgii aninându-i-se în gene şi are senzaţia ciudată că s-a lăpădat de sine în Bănie, renăscând în altul, nu-l cunoaşte încă pe cel renăscut, care stă între făcliile ţinute de Buzeşti; dar ştie că în clipa când îşi va smulge tălpile din Bănie, din pământul Olteniei, Mihai-vodă va fi mort. Înlemneşte jos, la capătul scărilor. Simte cum se înrădăcinează. Simte cum îl suge pământul. Butca domnească trage alături. Trag butcile vel boierilor care-l urmează. Îl ninge peste rădăcini. O

vede pe Tudora. O vede pe Marula, adusă pe braţe. Cine sunt?! Nişte nume ciudate: Tudora... Marula... Ninge. Îl suge pământul c-o mie de mii de guri. Cineva alungă un câine-dulău care lingea sângele închegat lângă purcoiul de căpăţâni. Durere surdă în pântec. Îşi opreşte strigătul de spaimă în gât. Se smulge. Dumnezeule. Îşi smulge şi sfârtecă trupul. Ce rămâne în pământul Olteniei? Ce duce în butca plină de blănuri? Apoi tropotele. Apoi clănţănitul bucşilor. Apoi noaptea neagră, plină de fantasme şi ţipetele jalnice, prelungi, ţipetele tragice ale pământurilor Băniei, strigându-l pe nume.

8

— Din ceasul ăsta, soarta mea eşti tu, Udreo!

— Grea povară lăpădaşi pe mine, nevrednicul, doamne!

Vel armaşul Udrea Băleanu îngenunche greu. Zalele îi zornăie. Îşi pleacă capul hirsut, cu pletele crescute sălbatec. Îi vede legătura de mătase neagră. Cerbicea de taur. Când îşi ridică fruntea, ochiul crâncen, căzut adânc în găvan şi sub sprânceana groasă şi aspră îl priveşte împâclit în credinţa nestrămutată cu care l-a slujit de-o viaţă. Pentru că, i se pare, de-o viaţă stă în scaunul domnesc, mucenicindu-se. Totul se-mpietreşte în el ca şi când n-ar fi trăit zi cu zi; ci prin clipele acelea legate de istorie ar fi trăit. Călugăreni. Nikopole. Vidin. Solia lui Szukay. Josica, Alba-Iulia. Mirăslău. Şelimbăr... Parcă nimic n-ar mai fi fost în viaţa lui de om şi vodă şi bărbat în afara zilelor şi nopţilor acelora în care a stat faţă în faţă cu timpul. Este şi noaptea asta de 24 spre 25 noiemvrie luni spre marţi, asemenea noapte care-l aşază în faţa vremii. Simte barba sârmoasă a vel armaşului arându-i dosul palmei. Şi o lacrimă grea, arzându-i-o. O singură lacrimă. Se aude cutcurigitul bărbat al unui cocoş. Trebuie să fie cocoşul verde,

pintenat şi înfoiat al cneazului Grigore Toader al Verneştilor, aşezat aici sub poalele Ştiubeiului, între matca Argeşului şi a Topologului, la un ceas de Curtea de Argeş. Focul din vatră îşi aruncă flăcăruile repezi şi vesele pe obrazul crestat al vel armaşului care se ridică greoi, sprijinindu-se în paloş. Se sărută cu Buzeştii. Cu Stoichiţa şi Mihalcea Karatzas. Cu prinţul Marcu Cercel. Cu Radu Şerban. Sărută mâna Erinei, îmbrăcată ostăşeşte. Odaia din bârne este prea mică pentru toţi aceştia şi gloriile şi ambiţiile lor. Vel banul se-nchină. Se-ntoarce la el.

— Să mă binecuvinte sfinţia sa Theofil, doamne. Iartă-mă, dă-l visai pe soţul meu vel banul Calotă cum mă striga dintr-o râpă cu mărăcini. Mă culcai eu pe pântece să văz de ce mă strigă. Mai bine nu mă târam acolo, că-l văzui fără cap, aşa cum îl aduserăm noi la Târgovişte, dădea din mâini şi glasul venea din altă parte, din nişte brusturi, unde-i juca şi ţopăia capul şi mă ruga pe mine să i-l înţânez la loc. Aşa că pusăi două chingi şi schimbai şaua şi trăgătorile să nu cumva…

— Scuipă-ţi în sân, vel armaşule… Dezleagă-l, sfinţia ta.

Episcopul Theofil, cu picioarele învelite în zdrenţe îl dezleagă pe vel armaşul, îngenuncheat a doua oară în noaptea asta. Îi ţine mâinile pe creştet, mâinile acelea care au harul fluidelor tainice dezvăluit lui de Iglisia şi-l dezleagă pre rumânie, mai mult legându-l în credinţa lui faţă de vodă şi aţâţându-l împotriva leşilor, decât slobozindu-l din cele lumeşti, către cele sfinte. Casele cneazului Grigore Toader din Verneşti au ocheţii din băşică de bou. Au trecut zece zile de la smulgerea lui din pământurile Băniei. Vestitorii au buciumat la oaste în toată Oltenia. În Ţara Loviştei. El însuşi a sunat din corn, seara, în faţa porţilor ferecate ale culelor. A bătut cale de la Craiova la Vâlcea, poposind din culă în culă,

până la Măldărăşti unde căpitanul Maldăr adunase toate călărimile de sub munte. A urcat la Măldărăşti, împrăştiind zvonul că iese din ţară pe Valea Jiului. Buzeştii au venit la Vâlcea tăind apele şi dealurile de la Balş la Strejeşti. Au ajuns înaintea lui cu o noapte. A lăsat-o pe Tudora să se ducă la Polovraci, la neamuri, cu Marula. Totul s-a întâmplat într-un pustiu al cugetului. Într-o neagră noapte a cugetului. Culele în amurguri liliachii. Cornul lui domnesc. Străjile. Boieroaicele speriate, alergând prin odăi. Guiţatul purceilor înjungheaţi pentru ospăţ. Chelarii şi vătafii chemaţi să împartă merinde pentru oşti. Fâlfâitul lumânărilor, speriate de spaimele secrete ale stăpânilor. Boieri bătrâni. Colţescu, orb, cu mâinile tremurând, vorbind de-o călcare a tătarilor când i-au ucis un nepot cu suliţa. «Era în măr, mânca mere, i-a întins unul domnesc baaturului şi ăla a râs şi l-a luat în suliţă». Toată seara n-a spus decât asta. Nu ştia cine-i domnul Ţării. Vorbea de suliţa care i-a ieşit nepoţelului Tudor prin spate. Jupâneasa Dochia de la Berbeşti, văduvă acum după bătălia de la Şerpăteşti, când a căzut şi căpitanul Maldăr. «— Oh, măria-ta, la ce-ţi folosi tot sângele de curse gârlă, că uite, iar ne călcară străinii şi-ai noştri zac în brazdă şi măria-ta te pribegeşti şi doar sărăcie rămase şi scrum şi lacrimi, doamne. Nu mă certa, da prea te luaşi de piept c-o lume şi nu se putu, că n-avuşi cu cine, dacă-i îngropaşi pe toţi ai noştri».

Litania episcopului se frânge. I se pare că vel armaşul nu se îndeamnă de loc. Ascultă vântul prăbuşit din vârful Ştiubeiului, de sus de la Cumpăna, ori mai de sus, de la izvoarele Argeşului, de sub Negoiul, patriarhul munţilor. Argeşul. Şi-l aduce aminte cum ducea la Copăceni chipurile voievozilor atunci după Călugăreni. Isuşii Ţării, cu oasele măcinate în brazdă. Îşi trece palma peste ochi. Vel armaşul îşi

îndeasă coiful căptuşit cu blană. Dintr-odată se repede la el. Îl îmbrăţişează lacom. Îi mozoleşte obrajii cu barba hirsută.

— Numai pe măria-ta te avui în viaţă şi credinţa, bâiguie Udrea Băleanu.

— Păstrează-mă şi păstrează-ţi-o, Bălene. Du-te! E miezul nopţii.

Vel armaşul iese în clinchetul fierului cu care s-a acoperit. Theodosie Rudeanu i-a repezit olăcar de taină la Vâlcea. Să nu treacă Argeşul. Moghilă ştie că n-a ieşit din Ţară. Cineva îl vicleneşte. Moghilă ştie la Târgovişte, tot ce se întâmplă la Craiova. A trecut Oltul pe la Jiblea Veche în noaptea de 20 spre 21. A ţinut-o prin munţi pe la Scăueni, Şuiei, a coborât Topologul până-n şleahul Verneştilor închizând toate potecile care coboară la Curtea de Argeş… Are zece mii de oameni sub steaguri. Vremea ţine cu el. Zloată, geruri, dezgheţuri, ceţuri groase dimineaţa. Undeva în locurile acelea înalte dintre constelaţii, Balanţa trebuie să-şi plece cumpăna şi spre destinul lui. Este în firea lucrurilor omeneşti să fie aşa…

— Porunci, măria-ta, spune Radu Buzescu.

Aproape că nu-l aude. Se înspăimântă singur de lăcomia cu care s-a încleştat de Ţară. A bătut drumul de la Craiova la Râmnic, nesăţios de fiecare rază de soare. De fiecare padină bântuită de ruginiul toamnei. De fiecare ulm străvechi, ţinând cerul pe ramuri. O duioşie amară l-a legănat pe şleahurile desfundate. A oprit butca să vază căpriorii păscând pe cocoaşa dealurilor. Ori cerbii veniţi la adăpători.

— Porunci… Marcule, aşază lefegiii toţi în gura şleahului, dincoace de Argeş, cu aripa stângă în pădure… Vel banule Predo, domnia-ta cu oştile Băniei…

Tropote. Tropote multe. Tropote grele. Se smulge de pe laviţa acoperită c-o sarică. Simion deschide uşa

spre cerdac. Iese în noaptea brumoasă prin care trece vântul de la creste aulindu-se în brazi. Miroase a stâncă. A cetinişuri şi răşinuri. Sub buza priporului pe care este durată casa, trec călărimile vel armaşului. O za scânteiază posac. Ori un coif. Îşi face trei cruci repezi. Călărimile trec la trap. Cineva strigă:

— Bă Văduvioară, îţi luaşi tainul?

— Luai, cetaşule Ion… Că nu-s orb!

Glasurile sunt sparte de vânt. Îi aude pe ceilalţi ieşind în cerdac. Strigăte jos… Urlete.

— Staaţi!… Pentru numele lui Dumnezeu, staaţi!

— La o parte, boaită!

Tropote. Clinchet de arme. Detunetul vântului sub streaşini. Un foc de pistol.

— Staaţi! În numele măriei-sale!…

Prinţul Marcu se repede pe scări. Tropotele coloanei de călărime acoperă ţipătul care-i scurmă măruntaiele. Făclii. Gărzi. Poruncile lui Marcu. Doi oşteni aduc pe braţe un fel de călugăr plin de sânge.

— O iscoadă, mârâie Stroe Buzescu.

Se repede pe scări. Le coboară jos, în tăpşanul răscolit de vânt. Smulge facla unei străji. Theodosie Rudeanu, alb, cu buzele vinete, lovit în tâmplă, cu părul sur şi nările albite, ca la morţi. Îl ia în braţe. Uşor Theodosie şi slab şi îmbătrânit şi parcă altul, străin şi bicisnic. Urcă scările, ferindu-i capul. Îl aşterne pe laviţă. Îl ridică uşor. Cineva aduce o tigvă de rachiu. Îi toarnă pe buze. Prinţul Marcu îi dă stiletul florentin. I-l strecoară lui Theodosie între dinţi. I s-au măcinat dinţii lui Theodosie. Poate de zaharicalele pe care le îndrăgeşte. E lacom de privirea acestui duh atoateştiutor. Ce greu se naşte conştiinţa din negurile în care s-a prăbuşit Theodosie. Urmăreşte sclipătul de lumină născut în adâncurile eu-lui. Apoi sclipătul acela al recunoaşterii. Nicio dată n-a avut vreme să poposească dincolo de poarta lucrurilor spirituale.

— Opreşte-i, măria-ta… Potocki ştie totul… Şi Moghilă ştie totul… Eşti vândut până la a noua spiţă, doamne… Opreşte-te.

Feţele lor întunecate. Vântul bubuind în uşile de stejar.

— Măria-sa a trecut Rubiconul vieţii lui, a doua oară, vere Theodosie.

— Rubiconul ăsta se cheamă Olt, vere Radule. Îl poate trece înapoi, fără vreo pagubă pentru nimeni.

Theodosie oblojit la cap – l-a lovit un călăreţ al vel armaşului cu coada suliţei – pare ieşit dintr-o schimnicie aspră. Spune c-a stat ascuns în tainiţele Dealului. Că a scăpat de două ori de nişte umbre care-l pândesc prin tainiţe, strigându-i să se lepede de vodă Mihai, mort pentru aceste tărâmuri. Că era gata să înnebunească, dacă nu se muta în tainiţele lui de lângă Cetatea de Scaun, de unde lucrează prin oameni vechi, aşezaţi prin bordeiele din mahalalele isnafurilor. S-a întâlnit de două ori cu pan Andreas Tarnowski lăsat de Zamoyski *consiliarius* pe lângă Simion şi Potocki, ca să scape de el din dietă. Este şi Tarnowski la Curtea de Argeş cu patru mii de lănci. S-a jurat că nu-l va ataca pe măria-sa… Dar că-l roagă în genunchi să nu se bată cu Potocki — Oamenii Danului sunt aici, şopteşte verde Theodosie… Sunt mai tari decât noi!… Mai setoşi de sângele măriei-tale, decât măria ta de al lor… Ascultă-mă, măria-ta! Treci Oltul şi aşteaptă. Lasă-i pe munteni să uite asprimea domniei tale, cocârjându-se sub aceea a lui Moghilă. Te vor aştepta ca pe Mesia. Astăzi te bleastămă. Mâine te vor dori cu osana!

Îi lipsesc doi dinţi din faţă. Buza face acolo o scobitură urâtă. A fost şi Theodosie… Aşa cum poate a fost el însuşi. Îi tremură mâinile lui Theodosie. Leşii au călăuzi dintre oamenii Danului. Noul divan al lui Moghilă lucrează să răşluie moşiile vel boierilor lui Mihai-vodă… Theodosie spune «Mihai-vodă», ca şi

când ar vorbi de un mort. Preda Buzescu bate cu pumnul în masa grea, din stejar cioplit cu barda. Îşi aduce aminte de ceasul acela cumplit când a intrat în curtea cneazului, căpitanul Gheţea din Cremenari. El, urmat de doi moşneni…

— Atât mai pot Cremenarii, măria-ta, i-a spus.

Avea armele lui cele vechi, platoşa îndreptată cu ciocanul şi-l privea cu atâta amărăciune, că i-a venit să urle.

— Am venit să te slujim, măria-ta.

Veniseră şi alţii din plăieşi. Aproape trei sute. Din două mii câţi fuseseră în ’93. I-a pustiit. Într-o noapte era cu Nikifor la cheiul Peramatis…

— Porunci, măria-ta!

Dintr-odată este lacom de Târgovişte. De ceilalţi. Are sentimentul răsturnării. Al faptului că acolo s-a întărit alt domn. Gândeşte asta despre Târgovişte, ca despre o cetate de pe alt tărâm.

— Cine-i vel logofăt, Theodosie, întreabă cu glas uscat.

Simion Moghilă nu şi-a ales încă divanul. Îşi dictează scrisorile diecilor pe care i-a adus cu el. A început să facă danii monastirilor, dându-le din satele şi moşiile domneşti. Încearcă să-şi alcătuiască o curte. Se teme de toţi şi de toate. Nu se duce la slujbele ţinute în Biserica Domnească. Se roagă în paraclis. Are gărzi leşeşti şi moldoveneşti. Cum se îmbracă?… Theodosie Rudeanu îl priveşte prosteşte…

— Cum adică, măria-ta? Asta e tot ce te frământă acum?

— Porunci, doamne, cere a treia oară Radu Buzescu.

— Uitai, măria-ta… Muri moş Vână Aursoaicii… De cum intră Moghilă, îşi aşternu cetină sub stejarul din cerbărie… Îşi coborî racla din ieslea ei. O împodobi singur. Se spălă. Se îmbrăcă în strai de vânător domnesc, îşi duse racla pe cetină şi vegheat de Chirilă,

cerbul, muri în raclă. Zicea că nu mai poate sluji pe nimeni, dacă se stinse soarele Ţării. Şi muri, măria ta, fără un suspin. Îl boci Chirilă, de ieşi Moghilă să vază minunea.

— Taci, Theodosie… Iată poruncile mele, binecredincioşilor.

Vântul răzbubuie între brazi. Şi dintr-o dată se face linişte. Atât de adâncă încât se sperie auzindu-şi glasul. Vel armaşul aşezat în răscrucea şleahului mare care se frânge în patru, spre Vâlsăneşti la răsărit, spre Corbeni la miază-noapte, Curtea de Argeş la miază-zi şi Verneşti la apus, văzând oştile lui Potocki se va trage spre Corbeni, luptând. Potocki va şarja aici… După răscruce, pe tăpşanul lui Soare şi pe luncă. Altfel nu se poate desfăşura. N-are loc de şarje. Aici vor fi carele vel armaşului. Oştile Băniei vor sta aici, în vâlcea. Îl lăsaţi să şarjeze. Îi căderi în aripa stângă. Treceţi Argeşul prin vadul vechi. Io, stau pe muncel, intru între Patocki şi Tarnowski, care va rătăci spre Vâlsăneşti. Cădem pe Curtea de Argeş. Cu ajutorul Domnului poimâine noapte luăm Târgovişteа… Gândesc că oamenii noştri vor fi la porţi, vere Theodosie.

— Vor fi, doamne… Aşteaptă chervanul ştiut, de la monastire, de la Cozia.

Rânjeşte rău. Se va întâmpla la Târgovişte, ce s-a întâmplat la Vidin. Chervan cu miere şi ceară şi pometuri de la monastire de la Cozia, pentru mitropolie. În harabale, mehedinţenii şi sârbii lui Jivko Roşul… Au să-l prinză pe Moghilă în cămeşoi…

— Ce s-aude? tresare din sine.

— Nimic, doamne… Se schimbă străjile.

Au plecat? De când? Focul abia mai pâlpâie. Îi ţiuie urechile de linişte. Se vaicără singurătatea prin el. Sare de pe laviţă. Adormise cu capul pe masă. Visase că era cu Stanca la cununie şi la tâmpla bisericii era aşternut moş Vână Aursoaicii, mort, şi Chirilă, cerbul, avea

lumânări aprinse în coarne şi-l bocea duios cu glas omenesc. Umbre prin colţuri. Miros de mere. Şi-o singurătate neagră şi hâdă şi-o spaimă rece şi-o nelinişte surdă şi un dor chinuitor de Târgovişteа, de clopotele ei duioase, de bâlciurile şi zgomotele ei, de sfaturile cu poporeni, de duminicile bogate, cu marchitani şi neguţători din tot Răsăritul, de Ciutăria şi Livada Domnească, de vorbăria savantă de la conacul lui Matei ot Brâncoveni, de Ajunul cu zăpezi grele şi colindători, de zumzetul neistovit al jupâneselor din iatacul Stanchii, de mirosul de cărbune al forjeriilor şi cel de colaci şi cozonaci şi dulciuri şi fripturi, Dumnezeule, cum a putut uita viaţa lui de fiecare zi; care-a fost viaţa lui adevărată, aceea cu care s-a înfăţişat lumii şi timpului; ori aceasta de fiecare zi pe care numai în tinereţile lui a sorbit-o cu nesaţ şi adâncă desfătare? Se chinceşte lângă foc. Şopteşte:

— Dar mie, mie Doamne, ce-mi rămâne?

Se culcă pe blana de oaie de lângă vatră, cu spatele la jăratecul molcom şi bun. Ascultă cum cade miezul nopţii peste Verneşti şi Ştiubeul, peste Ghiţu şi Negoiul, îşi aduce aminte că aici, între bărbile de stâncă ale acestora, l-a scos din vreme Alexandru Băsărabă pe Carol Robert de Anjou, prăvălindu-i munţii peste cavalerii împlătoşaţi, îi zâmbeşte lui Alexandru Băsărabă făgăduindu-i ofrandă de dragoni cu aripi de lebădă, apoi o simte pe Velica alături, plângând şi toată noaptea se încenuşeşte şi singurătatea îşi înfige ghearele în inima lui, sfârtecându-i-o.

9

25 noemvrie. Marţi. De ziua sfinţilor mari mucenici Ecaterina şi Mercurie. Muncelul miroase a frunze veştede de fag. A pâcle, a bureţi. Înaintea zorilor a ieşit gol la piciorul scării. Simion i-a turnat apă rece pe tot trupul. Ciuleşte urechea. Aude tropotul călărimilor

Băniei scurgându-se prin fundul râpei spre vadul vechi. Sultan trage în frâie. Urcă opintit pieptul priporos peste care se scurg fuioare dese de ceaţă. Un glas buhos.

— Aici, măria-ta!

Călăuzii abia se văd. Abia se văd trunchiurile groase ale celor trei fagi porniţi dintr-o tulpină, unde-l aşteaptă cneazul Grigore Toader al Verneştilor, care-a stat de strajă toată noaptea. Cneazul coboară din prepeleacul clădit între trunchiurile groase. Tropotul curţii pare înăbuşit în câlţi. Broboanele de apă de pe coif i se scurg în sprâncene. Trăieşte o stare ascuţită de veghe. Şi-a lăsat tezaurul la Vâlcea, păzit de tighecenii lui Mârzea. Cetăţuia a lăsat-o în grija căpitanului Stanislas şi a dragonilor lui. Sunt acolo două sute de săbii, nădejdea lui cea de pe urmă. Tot acolo a lăsat trei din falconetele lui Mantovano cu chesoanele şi harabalele de pulbere. Aici cu el îl are pe Marcu, pe Mihalcea Karatzas, pe Stoichiţa, cu oamenii lor de arme. Pe Racea şi Gheţea dintre căpitani. Pe Baba Novac cu sârbii dintre lefegii. Pe Ahmet Muhtar cu cei cincizeci de ieniceri care i-au mai rămas sub steag… Ceilalţi toţi sunt la Bănie. Lovitura de acum este a Buzeştilor tot atât cât este a lui. Nu poate spune că n-a gândit totul până la cel mai mic amănunt, după planul făcut la Târgovişte… Îşi stoarce barba. Are ceva în cizma stângă… Poate îl freacă ciorapul de lână dăruit de văduva… Văduva cui?… A uitat.

— Auzii tropote ciudate, măria-ta, spune cneazul Toader, apucând frâul lui Sultan, care-l izbeşte cu fruntea în piept.

Cneazul a auzit tropote de cai legaţi la copite cu cârpe, curgând parcă pe Argeş în jos. A repezit un plăieş pe vale. Erau călărimi de pământ, cu sumane şi căciuli, care nu coborau, ci urcau pe sub râpe.

— Nu i-a-ntrebat cine sunt?

— Nu măria ta, că ştia de vel armaşul.

— N-avea ce căuta aici, spune alb Theodosie Rudeanu.

— Altceva ai mai auzit?

— Înainte de a se pune ceaţa. Tropote grele venind pe drumul mare.

— Şi?

— Se opriră dintr-o dată!

— De mult?

— De o mică de ceas!

— Altceva?

— Nechează caii… La vel armaşul… Pe drumul mare… Auzi, doamne? Îşi ridică apărătoarea de obraz. Aude limpede un rânchezat prelung, acolo unde-l bănuieşte pe Udrea Băleanu cu cei trei mii de călăreţi, pe care-i are. Îi răspunde alt rânchezat, din Lunca Argeşului.

— Măria-ta, nu-i lucru curat cu călăreţii de-i văzură străjile.

— Vreo viclenie de-a vel armaşului, Theodosie.

— Repezi olăcar, măria-ta… Ce cai sunt în luncă?

— Marcule… Să se ducă Iepure.

— Mă duc eu, doamne, spune cneazul Grigore Toader… Ştiu locurile.

— Du-te… Spune-i vel armaşului să bage de seamă la aripa dreaptă. De spate să n-aibă grijă. Zbori.

Cneazul îşi fluieră calul. Sare în şa. Pleacă la trap pe o lăsătoare unde-l înghite ceaţa. Se aud doar caii rozându-şi zăbalele. Bătând cu copitele în pământul reavăn…

— Ne ducem la oşti, măria-ta, spune vel banul Preda Buzescu.

— Mai staţi… Să răsară soarele.

— Mai staţi, aproape scânceşte Theodosie Rudeanu.

Doi călăreţi ciudaţi ies din negurile lăptoase. Popa Stoica… Episcopul Theofil. Popa în zale. Episcopul cu patrafirul peste rantie. Descoperit. Cu picioarele legate

în zdrenţe.

— Vântul, măria ta!

— Zorii, doamne!

Ceaţa se lăptoşeşte. Pânze subţiri, alburii curg repede printre crengile descărnate ale fagilor. Vede Luceafărul de dimineaţă, verde-opalin strălucind în cerul de toamnă, aproape negru. Apoi cerul se umple de o culoare mierie. Apoi sidefie. Theodosie i-a spus că Moghilă nu s-a atins de spătăria mare. Că s-a închinat atunci când a cercetat fresca Călugărenilor. Că a poruncit să nu facă leşii de strajă înlăuntrul palatului, punând străji dintre curtenii din Ţara de Jos. Şi aceia se închinau în faţa chipurilor zugrăvite de Mina. Cerul se umple de culori stinse. Parcă uitate. Ceţurile coboară dintre fagi. Abia mai ajung să-nvăluie steagul mare al Ţării…

— Maria ta!… Leşii!

Îl întoarce pe Sultan în loc. Pe dreapta, spre Curtea de Argeş, ceaţa pogoară din strat, în strat, până la ghebele teşite ale dealurilor spre Vâlsăneşti. Din ele, preţ de un miliarum spre Vâlsăneşti, se iveşte un dragon. Soarele tâşnit peste Curtea de Argeş îi scânteiază în cuirasă. Altul. Şi altul. Apoi alţii. O coloană de platoşe şi lănci scânteietoare ieşind din ceţuri, urcând priporul şi coborând în ceţuri. Clopote. Ca de pe un fund de mare. Altă pală de vânt. Şi dintr-o dată, strălucitoare şi scânteietoare turlele Monastirii Curtea de Argeş. Stau în cerul limpede, daurite şi dalbe, suave şi duioase, pline de neostoitul farmec al desăvârşirii. Stau acolo întruchipând cugetul lui Neagoe Băsărab, martore ale duhului său nepieritor. Ale zbaterilor lui spre adevăr. A zidit şi el în numele adevărului. Gropniţe adânci, pline de trupuri mucenicite, deasupra cărora a zidit *Magna Valachia*. Este ctitoria sufletului său. Un strigăt cumplit. Un galop nebun urcând din ceaţa groasă căzută sub baza

muncelului. Gâfâitul unui cal. Al altui cal. Al altuia. Plăieşi din Verneşti strecurându-se în ceaţă, cu arcurile pregătite. Un cap de cal ieşind din lăsătoare. Cneazul Grigore Toader, agăţat de coamă. Căzut în şa. Cu trei săgeţi înfipte în spate. Cu obrazul spart. Alte strigăte, înăbuşite în căciuli. Un nechezat prelung şi dureros. Cneazul Verneştilor întoarce spre el ochii bântuiţi de umbrele morţii. Dă să se ridice. Îl podideşte sângele pe gură. Cade pe gâtul calului care paşte iarba sfârlogită. Picioarele calului tremură, ies din vale plăieşii, târând trei oşteni în sumane... Îi bat cu măciucile peste grumaz.

— Sunt oamenii boierului Dan, vistiernicei cu inimi de câine, măria ta, spune un plăieş cu albeaţă pe stângul.

— În vremea lui Alexandru vodă, ne puseră la fum.

— State Piciorong din Purcăreni. Fugit de la Călugăreni.

Glasul cumplit al căpitanului Radu Gheţea.

— A călcat Cremenarii de trei ori... Îl ştiu.

— Şi eu!

— Şi eu!

Omul n-are căciulă. Îl priveşte rău cu ochiul ciacâr... Se pleacă în şa, spre el;

— Unde sunteţi? întreabă şoptit.

— În iad, câne de om! Acolo!

— Spânzuraţi-l, porunceşte... Voi vorbiţi?

— Vorbim măria ta, că ne luă ăsta din paturi să-i arătăm drumul.

— Suntem din Valea Porcului, doamne şi nu mai ştim cine-i vodă, că dacă ştiam...

— Dacă ştiaţi, ce?

Omul se scarpină în cap, pe sub căciulă. Ridică din umeri. Jos, pe vale, a urcat călărime moldovenească. A văzut oaste pe-o vâlcea. S-a tupilat în râpele alea cu măceşe şi-n luncă. S-au trimes iscoade. Plăieşii îl

mânjesc pe State Piciorong cu sângele cneazului Grigore Toader, care zace sub prepeleac, la rădăcina fagilor îngemănaţi, îl înţeapă cu jungherele. Îl bat cu ghioagele peste fălci. Peste urechi. Peste fluierele picioarelor. Îi pun un căpăstru de gât. Îl târăsc dincolo de creastă, în pădure.

— Aflară tot, porcii, scrâşneşte Theodosie Rudeanu.

— Ne ducem doamne, spune Preda. Bine că aflarăm. Altfel ne cădeau în cârcă.

Buzeştii pleacă la galop, cu trei călăuzi plăieşi şi o ceată de oameni de arme.

— Măria-ta!

Glasul lui Marcu. Ceaţa subţiată se destramă pe deasupra crestelor. Iese din ea o trâmbă de dragoni, venind pieziş spre Argeş. Altă trâmbă mărşăluieşte spre dreapta, dincolo de drumul mare. Corni. Trâmbiţe. Huruitul cumplit al unei cavalerii grele, pornite în marş-marş de pe loc. Ceaţă. Goluri limpezi. Ceaţă fuioare prin care vede armurile şi lăncile şi armurile de cap ale cailor ofiţereşti. Toată ceaţa se strânge gogoloaie pe răscrucea de unde se aud cornii vel armaşului sunând *încălecarea*. De ce şi-a descălecat Udrea oştile?... Ascultă lacom cornii sunând *trecerea în coloană de douăzeci şi patru*... Marş marşul dragonilor s-a făcut vijelie.

— Udreooo! urlă aplecat în şa deasupra golului plin de pâcle luminoase prin care trec la galop cele trei trâmbe de cavalerie împlătoşată. Abia acum sună cornii: „*după mine în goana, goanelor!*"

Ceaţa se glogozeşte acolo unde se-nfige coloana dusă la şarje de un călăreţ cu trei pene roşii de struţ la coif. Din Lunca Argeşului izbucnesc strigătele de luptă ale măciucaşilor Băniei. Se aud tropote, rânchezături atâţate amestecate cu răcnetul lui Stroe: «— Dă, băăă! ... La moacă, băăă!» Zgomotul făcut de cai mulţi sărind în Argeş. Tropote sub luncă, prin ceaţă. Prinţul

Marcu îşi trage sabia. Îl opreşte ridicându-şi stânga. Ceaţa din răscruce se sparge. Înlemneşte în şa. Vede o trâmbă de dragoni venind la galop dinspre Vâlsăneşti. Vede călărimile vel armaşului Udrea Băleanu gonind nebune de colo, colo, prinse între coloanele dragonilor.

— Trădare, doamne, spune sec Theodosie Rudeanu.

Vântul măturǎ ceaţa. Soarele cade luminos pe locurile acestea de pe Argeş în sus, cade spornic şi auriu îngropându-l de viu în strălucirea lui haină. Vălmăşag la steagul vel armaşului. Uite-l, luptă cu ghioaga şi sabia. Luptă nebuneşte vel armaşul Udrea şi când îl vede despicând cu sete un dragon, îşi dă seama ce greşeală cumplită a făcut încredinţând credinţei orbeşti, ceea ce trebuia să încredinţeze unei minţi ascuţite. l-a poruncit să stea în răscruce şi a stat în răscruce, cu toate că a auzit dragonii înconjurându-l, cu toate că l-a orbit ceaţa, biata credinţă orbească, iată…

— Udreooo! urlă şi se frânge-n el neputincios.

Aude larma luptei. Fierul ciocnindu-se pe fier. Urletele de moarte. Trâmbele lui de călăreţi ţâşnind dintre dragoni. Luând fuga spre Corbeni. Ori pierzându-se în codrii dinspre Vâlsăneşti şi Muşeteşti. Călăreţii Băniei gonind călărimile moldoveneşti peste Argeş. Aţele de ceaţă se destramă cu totul. Patru dragoni îl înconjoară pe vel armaş. Unul îi străpunge calul cu lancea. Vel armaşul cade în picioare. Străpunge un dragon prin pântec. Îl împinge din şa. Sare pe calul care cabrează. Stegarul lui se prăbuşeşte. Un cetaş c-o miţă de oaie zmulge steagul.

— Maria ta, geme Theodosie.

— Văd.

Spune văd şi-i clănţăne dinţii. Trei călăreţi în sumane, recunoaşte pe deasupra acestora pieptarul verde al oamenilor Danului, îşi strecoară caii printre cei ai dragonilor. Vel armaşul îşi pocneşte buzduganul în

coiful unui dragon, care se înmoaie în şa. I se pare c-a auzit pocnetul armei aceleia cumplite. Cei trei călăreţi pământeni – Dumnezeule, iată martiriul şi mucenicia acestei Ţări – îşi muşcă buzele la sânge, bate arcul şeii cu amândoi pumnii, cei trei călăreţi năvălesc asupra vel armaşului. Unul îi sare din şa în cârcă. Altul îi sare în piept. Udrea Băleanu se zbate. Vede lama jungherului fulgerând. Unul din pământeni cade sub copitele calului. Alt dragon vine la galop mic. Străpunge calul vel armaşului cu lancea. Cu omul Danului agăţat în cârcă, Udrea Băleanu se prăbuşeşte cu cal cu tot.

I se pune o pâclă pe ochi. Îi vine cu leşin de la lingurică.

Vede alţi pământeni năvălind în zvârcolirea de cai şi călăreţi din care tâşneşte cetaşul cu steagul, năvălind peste moldovenii care fug cu călăreţii Băniei în coastă. Cetaşul taie cu sabia. Este urmat de un pâlc de armăşei care răstoarnă trei dragoni, cu cai cu tot. Apoi vălmăşagul se sparge. Din el ţâşneşte un călăreţ în coantăş albastru, târându-l legat de şa cu arcanul pe vel armaşul Udrea Băleanu. Îl vede limpede pe Udrea Băleanu, cu pletele vâlvoi, cum se răsuceşte spre muncelul pe care stă el în priveală.

— Scapă-l, doamne, scânceşte Theodosie.

Zeci de dragoni înconjoară din galop călăreţul pământean cu coantăş albastru, care-l târăşte pe vel armaş spre locul unde cel în armură, cu trei pene roşii de struţ la coif, înconjurat de gardă, cu steagul în stânga, arată ceva cu spada.

— Acum, măria-ta! Păleşte-i acum! se roagă Theodosie Rudeanu cu glasul disperării.

— Nici Dumnezeu nu mă mai vrea, Theodosie, şopteşte.

Îşi scoate coiful cu o mişcare sleită. Vede ca prin pâclă călăreţii vel armaşului pierzându-se în depărtări.

Alţii, înconjuraţi de dragoni, îşi lapădă săbiile. Aude cornii vel banului Preda Buzescu sunând oprirea luptei. Îl vede pe Udrea Băleanu stând în faţa lui Potocki, păzit de zeci de dragoni. Îşi face trei cruci smerite. Câţiva oşteni din gardă plâng răzbit. Soarele daureşte turlele ctitoriei lui Neagoe Basarab, cugetătorul. Argeşul duce la vale tânga prelungă a corniştilor Băniei, sunând *ruperea luptei şi intrarea în tocmeală de marş*.

— Nici Dumnezeu nu mă mai vrea, spune tare, descălecând.

Îngenunchează cu faţa spre Curtea de Argeş. Închide ochii. Ascultă într-o părăsire de sine lâncedă, clopotele bisericilor domneşti, clopotele pe care le-au ascultat de trei veacuri Basarabii, vestind utrenia. Toate clopotele Curţii de Argeş, sunându-şi arama în cugetul lui. Apoi glasul puternic al lui Theofil episcop al Râmnicului chemând îndurarea Domnului asupra inimilor lor însângerate. Apoi o mierlă fluierând în desime. Apoi nimic, decât gustul de moarte al sfârşitului.

10

Sultan îşi muşcă zăbala. Îl apucă pe Simion de umăr, cu buzele. Nechează. Stegarul Băniei închină steagul, aşternându-i mătasea pe iarba sfârlogită, călcată în copite.

— Nu ne lăsa, măria ta, scânceşte Stroe.

— Să mai încercăm odată, doamne, spune Preda Buzescu.

De ce-şi ţin coifurile sub braţ? Toţi Buzeştii şi Calomfireştii şi Floreştii îşi ţin coifurile sub braţ. Stau descoperiţi în faţa lui, ca în faţa unui mort. Se răsuceşte scurt spre ceilalţi. Marcu. Mihalcea. Stoichiţa. Baba Novac. Îşi ţin caii de dârlogi, sunt în arme, împietriţi, încoifaţi.

— Unde este Theodosie? întreabă.

— Aici, doamne.

Theodosie iese dintre căpitani. Trece lângă Buzeşti. Îşi scoate coiful. Tăpşanul cade dulce spre Verneşti. Îl bate soarele care poleieşte crestele înzăpezite ale munţilor. Dincolo de tăpşan şi muncel, trupele lui Potocki se întorc la Curtea de Argeş. Se aud trâmbiţele sunând victoria. Tobele dragonilor răpăie înfundat. Totul se aude ca prin câlţi, străin de el, dintr-o lume ciudată şi stranie căreia nu-i mai aparţine. Potocki s-a mulţumit cu vel armaşul. Nici măcar n-a încercat să treacă Argeşul. Poate a fost mâna lui Andrei Tarnowski. Ori a destinului, care-i mai lasă deschis un singur drum spre viitor.

— Să nu fie o viclenie, măria-ta! Danul îţi poate tăia calea la Tigveni!

— Dacă n-a tăiat-o, vere Radule. Nu te nelinişti. O iau pe sub munte.

Radu Buzescu i se-nchină curtenitor. Nu-l vede pe Radu Şerban… Mierloiul fluieră între fagii unde-a zăcut cneazul Grigore Toader. Pe Stanca şi copii i-au dus la Gilău. La castel. Racea a rămas la Târgovişte să vegheze comorile lui Ţepeş. N-a rămas diavolul. Este aici, cu popa Stoica. Şi cerul. Lacrimă. Duios şi sfielnic şi cu gust de toamnă târzie, ori de iarnă la creste şi munţii dalbi şi Argeşul şopotitor şi turlele Curţii de Argeş strălucind în măreţia cugetului care le-a ctitorit, codrii liliachii învăluriţi spre pieptul munţilor, Dumnezeule tot ce s-a înrădăcinat în cugetul lui pentru de-a pururi.

— Măria-ta, să mergem, şopteşte Stoichiţa din Strâmba.

Atunci înţelege că s-a sfârşit. Că destinul i-a răpit credincioşii unul după altul, pedepsindu-l pentru cutezanţa cu care a scos istoria din făgaşul ei domol. Că destinul l-a avertizat cu fiecare cap credincios căzut în moarte. Că, iată, clopotele au bătut şi pentru el. Că, iată, pământurile cărora li s-a jertfit nu-l mai primesc,

sătule de sângele celor care le-au trudit. Acum un ceas şi-ar fi sfâşiat inima cu unghiile. Ştie cu luciditate înfiorătoare, că este aproape singur. Buzeştii îşi împlinesc legământul. L-au ascuns pe Radu Şerban, pe care însuşi l-a uns domn, aşteptând ca el să învingă, ori să moară. Raţiunile timpului sunt implacabile şi el le ia aşa cum sunt, cu o seninătate neomenească de care se înspăimântă. Îi dă coiful lui Baba Novac. Descalecă. Simte tăpşanul sub tălpi. Din câţiva paşi urcă sprânceana muncelului. Garda face o jumătate de voltă pe stânga. Îi lasă slobodă vederea spre Curtea de Argeş. Îngenunche. Sărută pământul mirosind a rădăcină şi brumă şi ud de cal. Râcâie în el. Îl adună în palme, îl miroase. Îl aşază la loc. Îl bate cu palmele. Îşi face cruce. Cineva plânge răzbit. Se ridică.

— Căpitane Caloian!

— Poruncă, doamne!

— Jumătate la stânga. La trap, pe mâna dreaptă…

Căpitanul Caloian rămâne înţepenit în şa. Garda nu mişcă. Stegarul ţine sus hampa steagului mare al Ţării.

— Caloiene!

— Ucide-mă, doamne!… Ucide-mă, da’ nu te lăsăm!

Vine lângă calul căpitanului Caloian. Îl mângâie pe grumazul încordat. Calul îl adulmecă la subţioara stângă.

— Caloiene! Steagul ăsta nu poate ieşi dintre hotarele Ţării. Pribeag este domnul Ţării, nu Ţara. Pribeag este Mihai-vodă nu Băsărabii şi nici glia şi nici voi, sarea pământului după cum nu codrii şi nu munţii sunt pribegi şi nu Argeşul şi nu sfintele monastiri şi nu cugetul neamului şi nu veşnicia lui. Jumătate la stânga… La trap pe mâna dreaptă…

Ascultă c-o lăcomie nebună clinchetul armelor. Al scăriţelor şi zăbalelor, al săbiilor lovind platoşele, huruitul gărzii trecând în capul oştilor Băniei. Buzeştii descalecă. Descalecă toată oştimea. Buzeştii

îngenunche. Îngenunche toată oştimea. Vede dintr-o dată câteva mii de cai înşeuaţi, suliţele ridicându-şi vârfurile deasupra miilor de cai şi oamenii îngenunchiaţi, parcă muşuroiţi în pământul tăpşanului, apoi soarele curgând limpede prin văzduhurile albastre şi sus, în slava slavelor, rotind lin şi majestuos un vultur. Le spune cu glas bubuitor că ei, cu sângele lor, au scris un hronic de aur. Că ei, cu bărbătească şi sfântă jertfire de sine au scos neamul din robie, înălţându-l în slava libertăţii şi-n rândurile celorlalte neamuri slobode ale Europei, făcând să renască, prin arme şi danie de sânge şi de cuget, Ţara Soarelui, aşa cum au plămădit-o strămoşii: *Magna Valachia*. Că pentru acest vis el însuşi a sângerat, aşa cum au sângerat ei. El însuşi a sărăcit, cum au sărăcit ei. El însuşi şi-a jertfit pe cei dragi, dându-i la mâna duşmanilor, zălog, ca duşmanii să nu calce Ţara.

— Iar dacă vouă vă rămân aceste pământe şi aceste ape binecuvântate şi aceşti munţi slăviţi şi acest cer luminos şi copilăria voastră şi altarele şi ţintirimele şi tot ce-i omenesc în viaţa noastră cea de toate zilele, mie nu-mi mai rămân decât amintirile şi nădejdile şi credinţa în credinţa voastră şi rugăminţile prin care vă rog să nu mă uitaţi şi binecuvântarea cu care binecuvânt credinţa şi jertfa şi vitejia şi dania de sânge şi mă rog de voi, de toţi, oşteni, ori căpitani, cetaşi ori hotnogi, mândria şi slava mea, mă rog de voi, iată, în genunchi vă rog, dacă v-am greşit vouă, cu fapta, cu vorba, au cu gândul, iertaţi-mă!

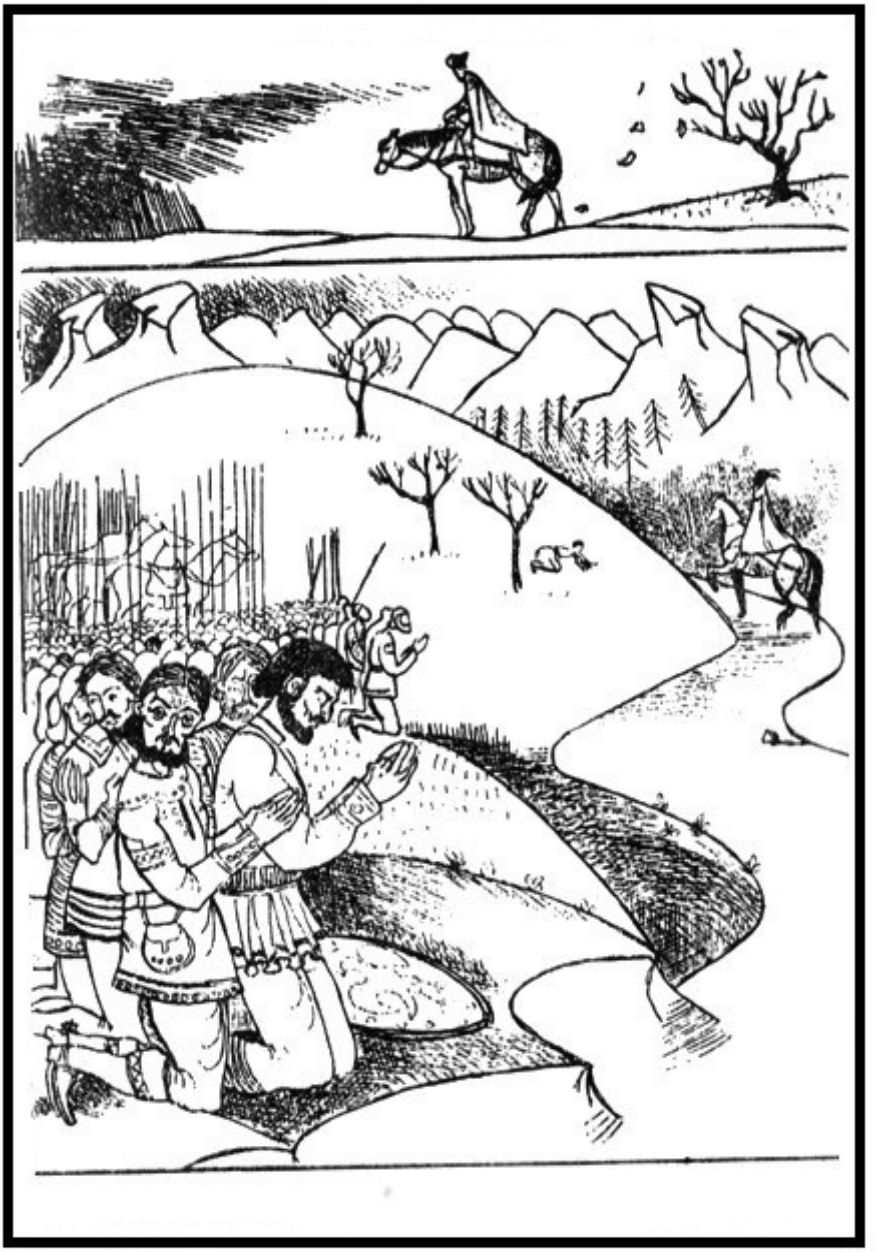

Îngenunche în buza tăpşanului.

Se încheagă o linişte de moarte. Apoi se aude glasul lui Theofil episcop al Râmnicului, binecuvântând oştile. Apoi se aude bocetul lui Stroe Buzescu. Fără lacrimi. Cu glas puternic. Răzbubuit. Apoi aude glasurile acelor mii de oşteni, rostind în cor bocetul Buzescului. Şi dintr-o dată se înspăimântă de adâncimea cumplită a cugetului lor. De adâncimea cumplită a omenescului din el şi din ei. De neţărmurita întindere a cugetului omenesc. De faptul că ei au înţeles nu fiecare cuvânt pe care l-a lăpădat el adevărului; dar că au înţeles dincolo de cuvinte însăşi esenţa faptelor, însăşi esenţa acestor ani dintr-odată împietriţi în fapte, zidiţi în fapte pentru veşnicie şi acum îl bocesc, nu ca pe un mort, ci ca pe un viu trecut în basme şi-n istorii, ca pe un pururea viu şi mereu de-a pururea viul Mihai-Vodă care sare pe şapte cai, de strigă Stambulul vai. Apoi cineva începe să cânte:

Maria sa Vodă Mihai
De oşteni e ocolit
Oşteni ţapeni şi vârtoşi
Români tineri şi vânoşi
Şi voinici d-ai Oltului
Cum îi place codrului.
Lungi de mână,
Tari de vână
Toţi porniţi pentru pricină...

Cântecul se ridică deasupra lor. Deasupra lui. Dincolo de el şi de ei. Sare în şa. Baba Novac îi dă coiful. Şi-l ia sub braţ. Buzeştii cântă alături de ceilalţi. Aude cântecul umplând codrii şi tăpşanul şi cerul albastru strălucitor. Îl umple o bărbăţie amară. Un gust aspru al veşniciei şi istoriei. O ciudată şi duioasă stare de eliberare de sine. Ştie, este un paria. Ştie, este un prinţ pribeag cum sunt atâţia în Europa. Ştie! Urmează

cu tristă fidelitate destinul fratelui său Petre Cercel. Şi nu numai al lui. Destinul atâtor Basarabi şi Muşatini şi altor valachi, rupţi din glie de aceste furtuni de la marginea Europei, luând calea pribegiei, ca să bată la porţile mereu închise, ale rubedeniilor de sânge semănate până la Ocean… Ştie toate astea cu o limpezime crudă. Trece la pas prin faţa Buzeştilor îngenunchiaţi. Prin faţa căpitanului Caloian, îngenunchiat, ţinând mătasea steagului celui mare al Ţării, strânsă la piept. Lacrimi mari se rostogolesc pe obrazul crâmpoţit de ani şi rane. Trece prin faţa gărzii. Un hotnog se bate cu pumnii în piept. Un cal alb îşi ridică fruntea. Nechează prelung. Dureros. Trece prin faţa Calomfireştilor. Floreştilor. Prin faţa moşnenilor. Puţini. Ţinându-şi căciulile la piept. Prin faţa curtenilor. Puţini. Cu straie şi arme sărace. Ştie că el i-a adus la sărăcie, dar nu se putea altfel. Coboară în şleahul Verneştilor. Soarele cade darnic peste creasta Ştiubeiului strălucind în omături feciorelnice. Cântecul oştirii îl împânzeşte în giulgiul unduios al veşnicirii:

Căluşelul lui
puiul leului,
Suliţa lui
falca zmeului…

Cântecul stăruie în el. Boare şi pâclă. Apoi şleahul se arcuieşte pe sub Verneşti. Pe sub un pâlc vechi de brazi negrii. Apoi se aude galopul unei lănci de călărime. Prinţul Marcu trece pe lângă el, ducându-se înainte, să străjuie. O vede alături pe Erina Cercel-Basarab… Aude tropotele celor care-l urmează. Câteva sute de cai. Poate trei. Poate patru. Se înfăşoară în camelot. Îşi pune coiful. Sultan se aşterne la trap domol, de cale lungă.

— Iată-mă şi aici, Stăpâne, şopteşte… Treacă de la mine şi acest pahar, Părinte!

Îşi ridică privirea în cerul sclipitor, plin de lumina neasemuită a Ţării. Vede printre lacrimi, acolo sus, în albastra slavă a slavelor, un vultur rotind măreţ, cu aripile cruce. Roteşte lin în pustietatea deplină, singur cu măreţia lui, ajungându-şi sieşi în nesfârşirea de lumină albastră, sub care sclipesc toţi munţii Cetăţii de Piatră, împodobiţi cu diamanticale. Apoi se coboară de-acolo, din slavă şi îşi spune că dincolo de pribegie stă voinţa lui nestrămutată de a se întoarce. Că dincolo de această voinţă nestrămutată stau Călugărenii, Şelimbărul şi Otanii. Că niciodată aceste pământuri nu vor uita urma pe care-o lasă Sultan în ele, după cum Argeşul nu va uita niciodată chipul lui Io, Mihail Voievod. Ştie că acela trăieşte dincolo de bărbatul sfâşiat de durere din şa, de omul pe care-l podideşte un plâns mut, sfâşietor şi că, oricât ar fi acesta prăbuşit sub loviturile destinului, celălalt, Io, va găsi în sine puterea care să-l zmulgă din pulbere şi să-l îndreptăţească la pacea veşnică în rândul lespezilor peste care va picura veşnicia.

Pune pinten. Sultan nechează. Undeva într-un fag, o gaiţă îl îngână. Pe o coastă prăvălatecă, un bătrân cu plete albe de Dumnezeu descarcă băligarul fumegând, la rădăcinile unor meri cărora încă nu le-a căzut frunza.

CARTEA A DOUA

„IL VALACHO”

CAPITOLUL CINCI
CĂILE DESTINULUI (I)

WIENA 1601

Crăciun 1600. Kosiče

— Caşovia!... Kosiče!... Kaschau, măria-ta!

— Ne primesc ca pe furi, doamne!

— Ce porunci dai?

— Du-te, Marcule, şi cere să te înfăţişezi marchizului Ferrante Gonzaga. Spune-i că n-am nutreţ. Că ne-a răpus frigul. Că mâine e Crăciunul şi voi să merg la biserică. Să mă spăl. Să mănânc bucate calde la o osterie. Oastea mea nu va tulbura oraşul. Nu-i cerşi. Cere-i... Să nu uite că l-am apărat de tătari...

Îşi smulge ţurţurii din barbă. Viscoleşte de două zile. De când au ieşit din Tokay şi au apucat drumul Kaşoviei în susul Hernadului, care era Hernad când întâlneau unguri, şi Hornad când au intrat în ţinuturile slovăceşti. Zidurile cetăţii abia se văd prin ninsoarea cenuşie, vânzolită amarnic. Munţii din dreapta şi stânga văii, încenuşiţi, îşi ridică ghebele în cerul străin, câlţos, tăvălugit duşmănos peste lume. Episcopul Theofil Râmniceanu dârdâie în blănuri. La Deva, când cei din cetate au tras cu tunurile în ei, calul episcopului s-a speriat sărind în Murăş, de pe podul plutitor. S-au înecat câţiva dragoni leşi. Episcopul a ieşit la mal înotând voiniceşte. N-a avut nimic. S-a bolnăvit la Oradea, când căpitanul Paul Niary, socotit prieten şi jurat pe sabie, i-a spus râzând: «— Cu oastea asta, măria ta poţi cuceri Praga în două ceasuri...» «— Te temi că aş face-o, Niary?» «— Eu nu, măria ta!...

Rudolf, da!... Am poruncă să-ţi opresc jumătate din oaste...» «— Şi dacă nu voi?» «— Atunci am poruncă să te arestuiesc!... Iartă-mă, dar sunt oşteanul împăratului...» «— Nu-ţi pun prietenia la încercare, căpitane... Vino să spunem oştenilor, voia împăratului!»

Prinţul Marcu pleacă la trap, însoţit de stegar şi trei heralzi. Bătrânul Mihalcea se dă jos din sanie, agăţat de Stoichiţa din Strâmba. Baba Novac descalecă. Îşi scoate mănuşile din lână. Îşi freacă mâinile cu zăpadă.

— N-au să ne primească nici ăştia, măria-ta, mormăie Mihalcea Karatzas din şuba de urs. Parc-am fi ciumaţi. Scârnăvia de Rudolfu. Paţachina de neamţ. Cât avu nevoie, îţi trimise colane şi soli şi oşti, te primi între familiari, te dărui cu domenii şi castele. Acu nu te primeşte prin cetăţi, curva neghioabă...

— Tu mi-ai fost un ciocan şi o unealtă de război.
Am zdrobit neamuri prin tine, am nimicit împăraţii prin tine...
...Şi iată
Toţi prigonitorii lui l-au ajuns tocmai când îi era mai mare strâmtoarea.
...când a căzut poporul lui în mâna asupritorului, nimeni nu i-a venit în ajutor, iar vrăjmaşii se uitau la el şi râdeau de prăbuşirea lui.

Episcopul Theofil amestecă proorocirile lui Ieremia cu plângerile. Are ceasuri de căinţă. Are ceasuri de luciditate. Are ceasuri de nebunie, otrăvurile Iglisiei stăruind încă în acest iniţiat care-a trădat-o, pentru celălalt trădător, care este el, voievodul pribeag. De două săptămâni, ori de trei, de când a trecut munţii încearcă să scape de obsesia Velicăi. De obsesia nopţii de la monastire de la Bistriţa, când Racea a zidit în peşteri comorile Scaunului domnesc. Coroanele şi sfeşnicele de aur, icoanele legate în aur şi bibliile şi

cădelniţele, candelele bătute în pietre scumpe, ripidele de argint aurit, tot ce n-a lăsat la Târgovişte şi tot ce-a mai scăpat urgiei acestor ani. A vrut să înzestreze monastirea cu un sat. Voia să se despartă de Ţară printr-o danie. Cu ce bani?... Le-a cerut acestora, oştenilor, să-i dea leafa lor pe-o lună şi ei, oştenii, lefegiii lui vechi, plini de rane şi boli lumeşti, aceştia care şi-au părăsit vetrele bântuite de turci, sârbii care duc femeile şi copiii la căruţe, pribegi de şapte ani, aceştia i-au dat lefurile lor, acolo sub castanii şi fagii străvechi ai monastirii, ei cei şi mai săraci decât domnul lor. Apele învolburate. Ceasul vecerniei. Cerul sângeriu. Clopotele. Cei o mie cincisute de oşteni, hotnogi şi cetaşi care-l urmează, sârbii lui Baba Novac, morovlahii lui Papahagi, turcii lui Ahmet Muhtar, martologii bulgari, bosniacii şi slovacii lui Jan Pišek de Chynov, cavaler al ordinului Sfântul Iacob, dragonii căpitanului Stanislas, îngenunchiaţi sub amurg la Bistriţa. La monastire... Unii plângeau... Apoi ţesătura olăcarilor neplătiţi. Dragoni alergând în taberele lui Potocki şi Tarnowski, la Târgovişte, ori plecaţi în Polonia, să înnoade legăturile vechi. Ieniceri de-ai lui Ahmet Muhtar plecaţi la Istanbul. Stoichiţa din Strâmba ţesându-şi urzeala – de taină, cu răbdare de sfânt. Şi noaptea, când treceau prin Pasul Vulcan, cei doi călăreţi singurateci, sub buza Parângului. Şuvoia Jiul nebun, plin de stele. Straja întâia, cu Marcu, la galop. Un corn. Parcă l-a secat la inimă. A cunoscut cornul cavalerului Gligor Taflan de Mândra. Din ce genune ieşise în noaptea ruperii lui de Ţară?! Galopul nebun al prinţului...

— Măria-ta! Doamna Velica!

Velica scăpată din ghiarele Iglisiei, prin Gligor. Velica tremurândă, umbra celeilalte, Velica lui, neistovita Velica, lacomă de el, plângând şi râzând. Coliba de pădurar. Patul de cetină. Nebunia nopţii spre scapăt.

— Du-te şi zmulge-ţi dreptatea, iubitule… Craiul meu înfricoşător…

O mie de vorbe fierbinţi. Povestea ei. Zemurile otrăvitoare aruncate pe fereastră. Laptele de bivoliţă băut trei săptămâni. Fuga din schit, la Băniţa, de unde-a aflat despre Bucov. Despre patimile lui. A lucrat cu înverşunare. I-a pregătit cale slobodă spre Beiuş, atunci când el a ajuns la Craiova. A repezit veşti în săcuime. Velica albă şi subţire şi halucinată, înviind în coliba sărmană de pădurar o lume pe care o uitase. Are să aibă ea grijă de Stanca şi copii. Are să aibă grijă de cei din Ţara Făgăraşului. De hunedoreni şi moţogani.

— Vino cu mine, aproape i-a cerşit, sorbind-o cu buzele, nebun şi împătimit, nevenindu-i să creadă c-o striveşte în braţe. C-o simte goală şi fremătătoare, prelungindu-i fiinţa în lumea clar vederii, dincolo de beţia dulce şi ameţitoare a simţurilor. Buzele ei umede, sânii şi umerii, carnea fecioară şi ochii, ochii dumnezeeşti ai Velicăi, plini de nebunie lucidă şi sălbatică părăsire de sine. Bruma dinspre zori. Căldura aşternutului din blăni. Mirosul subţiorilor ei. Mirosul ameţitor de sudoare şi dragoste. De izmă şi paciulli. De mosc şi femeie răpusă în aşternut. L-a zgâriat şi muşcat. Apoi i-a spus că se aşază la Sâmbăta sub munte şi că-l aşteaptă să se întoarcă cu oşti, ea însăşi pregătindu-i oştile Transilvaniei.

— Aşa cum te-am aşteptat la Alba-Iulia, inima mea! Nu-mi cere decât să-ţi pregătesc coroana. Izbăveşte-mă de slăbiciunea de a te urma. Curmă-mi-o… Spune-mi că sunt vitează. Spune-mi că nu mă tem de Iglisia şi iscoadele ei. Că nu mă tem de iscoadele nemeşilor. Că sunt tăria ta, şi cugetul tău, şi mintea ta şi voinţa ta, aici, în Cetatea de Piatră.

Se prefirau zorii prin acoperişul de scoarţă. Ea l-a înlănţuit pătimaş, spunându-i la ureche vorbe

neruşinate şi aţâţătoare. Au ieşit din colibă înlănţuiţi. Dragonii de gardă, au strigat *vivat*. Căpitanul Stanislas i-a adus Velicăi un buchet cu brânduşe de munte. Vestea s-a răspândit în oaste. Au venit să i se închine Velicăi toate steagurile. Au venit la galop. I-au închinat săbiile. S-au întors la galop.

— Abia acum te recunoaştem, măria ta, a spus căpitanul Stanislas.

Răsărea soarele din spatele Parângului. Dragonii au început să cânte un cântec vitejesc, pe care toboşarii călări îl subliniau la răstimpuri cu răpăit puternic de tobe. S-au despărţit înainte de Livezeni. Erau acolo zece călăreţi hunedoreni, câţiva pădureni de la Dobâca şi trei cnezi moţogani de la Viişoara, Brad şi Baia de Criş. Sub un nuc era Văsile Boer de Recea cu căpitanul Fărcaş al Făgăraşului. A sunat un bucium. Din spatele unui pâlc de fagi a ieşit un steag de călărime consuetudinară. O lance de neamişi de ţară. Trei săcui de Ciuc, în dolmane verzi. Velica avea lacrimi în ochi. Lui i-a pierit graiul. Şi-a scos gugiumanul. A rămas în şa, descoperit, fără grai. Au fost chiote de-o parte şi alta. S-au strigat pe nume, unii pe alţii. L-au înconjurat. I-au sărutat mâinile. Cizmele. A descălecat. I-a îmbrăţişat. A fost apoi o tăcere bărbată în care căpitanul Fărcaş i-a spus că nemeşimea a repezit banderii spre Deva şi Beiuş să-l prindă. De aceea au venit ei aici. Credeau că nu are oaste. Aşa, mai curând are să prindă măria-sa banderiile.

— Ce poruncă dai, măria ta?

Era acolo frater Ştefan. Şi l-a amintit pe Peter Domokos. Şi-a amintit-o pe Varvara Szuki. Era acolo neamişul de ţară Josza Sandor de Maros Gombos, care la Mirăslău a luptat cu două paloşe… Şi era altceva acolo, sub livezile pustii de sub Livezeni. Opera lui vie şi fremătătoare. Un sens adânc şi incoruptibil al istoriei. Scânteia de dumnezeire din el, care-a înţeles

acel sens adânc şi ireversibil al istoriei. Velica strălucitoare în straiul făgărăşan, sub buboul negru cu glugă. Acesta este destinul Velicăi. Viscolul îi spulberă zăpada în ochi. Călăreţii descalecă. Îşi bat şoldurile cu palmele... Aude vag cornul prinţului Marcu sunând la porţile închise ale Kaşoviei. Nechezat puternic. Cavalerul Jan Pišek ţine frâul pe stânga de lemn, agăţat de cange. Are zăpadă în sprâncene şi-n mustaţă. Măcăie în ceha-turca-româna-spaniolă pe care-o vorbeşte obişnuit:

— Porcii nu-ţi deschid, majesta! Unul din oamenii mei este de aici, din Bodvou, zece leghe de marş. Vom găsi fân pentru cai şi pe legea mea, câţiva porci adevăraţi pentru noi...

— Eu sunt omul care a văzut suferinţa sub nuiaua urgiei Lui! şopteşte episcopul Theofil... Ascultă-l pe cavaler, doamne, căci mai marii cetăţii nu te vor primi.

Se aude un foc de muschetă. Episcopul Theofil sare din sanie. Îşi scoate rantia. Îşi zvârle ciubotele căptuşite cu blană. Se despoaie gol. Sare din piatră în piatră prin viscol, ducându-se la Hornad. Apele fumegă înspumate şi repezi. Episcopul se cufundă de trei ori. Sare Simion cu o pătură de cal. Episcopul iese din apă. Simion îl buciumă zdravăn. Garda sârbească îşi face cruci dese. Theofil se îmbracă. Cere şuba. Se urcă în sanie.

— Iartă-mă, doamne, spune cu glasul lui de altădată... Mă vindecai... Ferrante Gonzaga avu un strămoş care sluji la leşi. Dar mai intâi îi sluji lui Matei Corvinul. Fu la Baia când îl birui Ştefan cel Sfânt de la Moldova. Fu la Codrii Cosminului când îl bătu Ştefan pe riga. Acel strămoş se cheamă Valentino Gonzaga şi în *Liber secundus*... Măria ta, prinţul Marcu.

Din trâmba cenuşie răsucită de viscol ies doi muschetari călări, ducându-l la mijloc pe prinţul Marcu...

Unul din ofiţerii de muschetari îşi apasă pălăria pe cap, cu un gest graţios şi obraznic.

— Sunt stegarul Zucconi Alberto, segniore şi vi-l prezint pe bravul căpitan tedesc Scharfeneck, ofiţerul de ordonanţă al luminăţiei sale marchizului.

Căpitanul Scharfeneck schiţează o reverenţă din şa. Are ochi galbeni, nasul mâncat de sfrenţie, urme adânci de vărsat pe obraz şi-l priveşte obraznic pe sub gardinele pălăriei.

— Bucuros să-l vadă pe eroul de la Miroslo, spune Scharfeneck. Vă mai aduceţi aminte, segniore, de atacul muschetarilor la tunuri?!…

Căpitanul vorbeşte argoul de tabără, adică o nemţească împestriţată cu cuvinte italieneşti şi franţuzeşti.

— Ne datoraţi amândorura, într-un fel, pierderea artileriei segniore.

— Este misiunea pe care v-a încredinţat-o marchizul? Marcule. Tălmăceşte cuvânt cu cuvânt…

— Este plăcerea şi cinstea de a ne prezenta unui soldat prea cunoscut…

— Aştept la Kosiče, apasă pe numele slovac al oraşului, salvconductul majestăţii sale, pentru Praha. Vă felicit pentru atacul de la Mirăslău. O bună lovitură de spadă… Doresc să petrec Crăciunul la osteria «Drumeţul ostenit». N-am fân pentru cai. Doresc să-l văd pe marchizul Ferrante Gonzaga… Căpitanul Scharfeneck îşi roade mustaţa. Aprobă dând din cap tot ce sporovăieşte stegarul Zucconi. *Il marchese* este plecat să-şi petreacă sărbătorile la Praga. Însăşi oastea imperială suferă din lipsă de furaje. El se oferă, camaradereşte, să găsească un furnizor de furaje, chiar de ovăz, dar…

— Plătesc cu bani ghiaţă, nu cu tracte.

— Asta va schimba mult în însăşi concepţia imperiului, faţă de vizita voastră. *Aproposito!…* Era să

uit… Salvconductul există. Dar nu pentru Praga… Pentru Wiena!… Este aşteptat de arhiducele Mathia, interesat în treburile răsăritene. Împăratul este ocupat cu mari afaceri de stat.

Viscolul se înverşunează. Calul stegarului guraliv şi obraznic tropăie pe loc. Îşi ucide furia. O ucide clipă de clipă. Răsturnarea asta îl sugrumă. Îi vine să urle. Să-şi împlânte jungherul în gura rânjitoare a stegarului. Alt *aproposito*. În incinta oraşului poate intra doar singur, însoţit de o gardă convenabilă.

— Adică?

— Patru gentilomi, segniore.

— Marchizul s-a gândit la toate amănuntele, stegare.

— Este meritul lui segnior Georgio Basta, *comandante generale dell'Ungheria superiore a Cassovia*… Sunteţi un pribeag periculos.

Nu se mai uită la cei doi muschetari. Îi vorbeşte lui Marcu.

— Spune-i c-am să mă întorc cât de curând şi am să-i arăt bunăvoinţa mea. Până atunci să tracteze totul cu…

— Cu mine, măria-ta, spune Stoichiţa… Şi dacă nu se supără măria-sa, Marcu…

— N-am uitat că am fost de-o seamă cu aceştia, doamne. Sloboade-mă.

— Ia-l cu tine pe cavalerul Jan Piseck. Şi pe neamişul Josza Sandor. Leg tabără la Bodvou. Treci pe la «Drumeţul ostenit». Vezi cine-a venit din Ţară. De la Velica. (Vorbeşte în greaca veche şi româneşte) Fiţi cu băgare de seamă.

— Măria-ta, este seara de Ajun.

— Ajun 1600, Stoichiţo… Nu uit.

Se vârâ în blănuri. Garda îşi ia locul. Căpitanul Mârzea strigă:

— Încălecaţi.

Stegarul Zucconi îşi pune calul la galop mic. Şi-l

trage lângă sanie.

— *Aproposito*, segniore. Salvconductul pentru Wiena vă poate fi încredinţat cu o singură condiţie.

Tresare. Ascultă tot ce se vorbeşte ţinându-şi ochii închişi. Vrea să tragă între lumea duşmănoasă şi el zidul de nepătruns al tăcerii, încă de la Oradea a înţeles că a schimbat o duşmănie ucigătoare ieşind din olaturile nemeşeşti, pe alta, zăcută şi putredă. Duşmănia lui Basta. A tuturor generalilor şi coloneilor care mănâncă soldele imperiului, prăpădindu-i pulberea şi oamenii în lupte lipsite de strălucire. Paul Niary i-a dovedit-o. Dincolo de prieteşugul lui zgomotos, a simţit ura. Neagră. Otrăvitoare… De ce? Ce-a înţeles Paul Niary, căpitanul de Oradea? Sau ce n-a priceput el, din tot ce-au priceput aceştia toţi?

— Care condiţie, întreabă Marcu!

— Toată această oştire să rămână la Kassau, se răţoie căpitanul Scharfeneck… Este o gardă pe care nu şi-o permite nici majestatea sa imperială, necum…

— Căpitane este bine să-ţi măsori cuvintele… Deocamdată eşti un sol şi un reprezentant al marchizului. Poartă-te ca un gentilom…

Se aştepta la asta. S-a mirat că nu i-au cerut-o la Dobriţin. Ori la Tokay. Îl doare atât de cumplit încât i se chinceşte stomacul.

— Am auzit, Marcule… Stăpâneşte-te. Întreabă-l în ce condiţii?

— Înrolaţi cu căpitanul lor, cu un corp aparte, cu tabăra la Kassau, spune căpitanul neamţ. Vor rămâne aici, până când va decide majestatea sa.

— Cine-i va plăti?

— Stăpânul care i-a adus aici, fără să fi întrebat curtea.

— Marcule!… Fă un înscris cu guvernatorul… Îi plătesc Io. Io le dau porunci. Ce cvartir li se dă?

— Sena!

— Putea să mi se spună acolo… Ce gvardie mi se lasă?!

— Treizeci de gentilomi.

— O sută, cu oamenii de arme. Să nu mai fiu tulburat de nimeni. Diseară primesc salvconductul. Nu voi să văd pe nimeni… Şi… Marcule… Spune-i foarte limpede ăstuia neobrăzatul, că încă pot, cu opt sute de oameni, să le arăt cum se pedepsesc necuviinţa şi grosolănia… Să te aud!… Căpitane Mârzeo! La drum!

Caii biciuiţi se reped în viscol. Cei doi muschetari sunt împinşi de gardă în afara şleahului. Calul căpitanului Scharfeneck se poticneşte. Dă în genunchi. Apucă să-l vadă căzând din şa. Un răget de durere. Apoi tropotele gărzii şi aulitul viscolului şi zidurile cetăţii Kosiče cenuşii în depărtare şi mirosul de cărbune şi senzaţia de gol, sleită şi de neputinţă… Se gândeşte la Crăciunul Stanchii, acolo la Gilău, printre paznici şi iscoade. Se gândeşte la lupta aceea năpraznică de la Vidin când i-a împlântat spahiul Mithat Bali suliţa în pântec, Habiiba zăcea la picioarele calului şi-l viscolea. Într-o noapte era pe Cornul de Aur cu un caic. Nikifor Parasios cânta duios un cântec din insule. Cerul îşi legăna stelele de aur, în aroma dulce de tamarisc şi smochin înflorit şi Adronic Cantacuzino recita din «Iliada» cu glas cântat de heruvim… Aude ţipetele femeilor. Răcnetele bărbaţilor. Porţile grele închizindu-se. Clopotul trăgând în dungă. Larmă pe uliţele târgului. Felinare legănându-se. Guiţatul porcilor. Mugetul vitelor închise în staule. Gâlceavă. Tropote înfundate. Este la Sofia şi ascultă sfânta slujbă… Ba! Este la Nikopole, după luptă şi…

— Maria ta!… Nu-l cunoscură pe Kapusany. Nici nevastă-sa nu-l cunoscu! Îşi făcu cruce când îl văzu. Zicea că-i stafie. E măritată cu un lefegiu rămas fără picior. E zarvă. Ăştia ies cu suliţele să se apere… Iese şi judeţul lor… Măria-ta, m-auzi? Doamne, trezeşte-te!

… Nu ne primesc ăştia, nici de Crăciun bătrânul.

Apoi glasul gros al lui Mihalcea Karatzas.

— Scoală-te, doamne! Ăştia-s sătui de osti de pripas, ca mine de Rudolfu.

Noapte. După clina împădurită ninge spornic. Se aude viscolul aulind pe deasupra. Carele şi harabalele puse pe tălpici intră în bivuac. Un cerc de harabale acoperite cu polog. Călăreţii îşi acoperă caii osteniţi cu păturile. Se întind conoveţele. Stegarul Guriţă Oprea de la Plăviceanca, înfige steagul cu însemnele voievodale în mijlocul acestei *plazas de armas*. Sârboaicele îşi scot copiii din miţe. De pe sub pologuri. Ninge. Copiii se bat cu zăpadă. Se aud săcurile oştenilor doborând brazii de pe muncel. Mâine se împlineşte o lună de la cea din urmă bătălie dată pentru Ţară. Dumnezeule. O lună.

— Întinde-ţi corturile, unchiule… Voi să-mi faceţi o tabără sărbătorească. Sunt lacom să stau între oşteni, unchiule Mihalcea!

— Facă-se voia ta, doamne. Până atunci, iată-i pe pârgarii şi burgărmaistorul ăstora… Ce porunci dai?

Îi e lehamite. Peste tot acelaşi lucru. Întâi se tupilează prin beciuri. Apoi ies bătrânii şi bürgermeisterul. Încep să se plângă de silniciile lefegiilor. De sărăcia care-i bântuie. Apoi cer preţuri neruşinate pentru fiecare pud de făină. Preţăluiesc găinile de parcă ar oua ouă de aur. Vine un lefegiu scund, crăcănat, târându-şi pintenii prin zăpada pufoasă. Se descoperă. Îl roagă să-i dea voie să ia târgul cu asalt. Pe legea lui, nu că nu se mai recunoaşte în archebuzierul artificier Kapusany; dar propria lui nevastă a încercat să-l convingă că este mort. Mort de-a binelea, undeva în Valachia şi el nu are niciun argument împotriva femeii dezlănţuite, păzită de un neamţ chior, cu picior de lemn, care de asemenea a încercat să-l convingă că e mort, sau va fi

în curând mort de-a binelea, dacă n-o şterge de-acolo.

— Poate cei vii au dreptate, domnule archebuzier-artificier… Poate suntem mai morţi decât ne place să credem că suntem… În ceea ce priveşte asaltul, iartă-i… Este noaptea de colindeţe. Domnul archebuzier-artificier ascultă tălmaciul. Oftează. Îşi face reverenţa. Pleacă târşâindu-şi pintenii. Şătrăreii oştirii întind corturile de iarnă din trei rânduri de dimie. Se mătură zăpada de sub poloage. Se aduc pâslele groase ţesute din lână şi păr de cal. Se întind lanţurile sub nasul delegaţiei, care priveşte mişuna oştenilor… El însuşi se lasă furat de repeziciunea cu care s-au ridicat cele aproape două sute de corturi albe. Căpitanii şi-au înfipt lăncile cu fanioanele şi semnele heraldice în faţa corturilor lor. Caii de la atelaje târăsc în *plazas de armas* trunchiurile brazilor doborâţi. Nu ştie niciunul dintre ostaşi că mâine… Cel mai târziu la 1 ghenar 1601 trebuie să fie la Bratislava, unde-l aşteaptă episcopul Sandor Szuckay… 1 ghenar 1601. Şopteşte în neştire data aceasta, care i se pare cumplită, ca şi când timpul s-ar fi dat peste cap, răşluindu-i dintr-o dată zilele şi lunile şi anii, răşluindu-i viaţa şi aruncându-l în întunerecul orb al nefiinţei, acolo unde aude un glas străin şoptind data şi locul acela îndepărtat: 1 ghenar 1601. Al doilea an al veacului pe care l-a început în mărire, la Alba-Iulia…

…Compania de muschetari călări intră în bivuac la trap bătut. Oamenii poartă torţe aprinse. În faţă călăreşte prinţul Marcu, având în dreapta şi stânga ofiţeri imperiali înfăşuraţi în şube lungi. Se aud cornii cavalerilor slovaci şi germani cerând slobod în tabără. Priveşte vânzoleala săniilor pline de doamne care trec prin lumina rugului uriaş aprins de oşteni în *plazas de armas*. Lasă colţul pologului. Îi este frig. L-a pătruns un frig umed, care-i scurmă rănile. Îi este dor de o putină cu apă fierbinte în care să lepede oboseala soioasă a

drumului. Simion îi agaţă pe umeri şuba din blană de jder. Bătrânul Mihalcea Karatzas îi înjură urât pe oaspeţii nepoftiţi.

— Şi-au găsit ce să troncăne mâine, la serbările lor galante, măria-ta. Iepele astea ştiură că sosim, de când plecarăm din Oradea. Unde-i primeşti pe solii lui Gonzaga?

— Dincolo!… Aici primiţi doamnele… Simioane. Zaharicale şi vin de Chios.

— Ai să rămâi cerşetor, doamne, mormăie Mihalcea Karatzas. Paşi cadenţaţi. Lumina torţelor. Glasurile dogite ale muschetarilor răzbătând prin dimia groasă. Umbrele gărzilor. Se retrage lângă scaunul florentin din a doua încăpere a cortului. Intră Baba Novac.

— Găsirăm omul lui Carlo Magno, măria-ta. Ne aşteaptă de trei zile.

— Unde este?

— În cortul meu… Măria-ta!

De acest «măria-ta» se teme de când a luat calea pribegiei. De privirea tristă şi inteligentă a lui Baba Novac. De ceea ce nu pot spune vorbele despre fidelitate şi onoare. Despre bărbăţie şi disperare. Despre vise bărbăteşti slujite cu sânge. De afară se aude glasul prinţului Marcu cerând slobod la măria-sa. Se aud galanteriile lui Stoichiţa spuse doamnelor. Râsetele cochete ale acestora. Un glas hirsut de soldat spunând într-o germană-italiană-dalmatină că ar prefera de o mie de ori să stea acasă, mai ales când această casă este un castel, decât să se vânzolească într-un bivuac de oşteni osteniţi de drum şi pribegi. Îi răspunde alt glas, dulce şi curgător, de femeie, în germană:

— Colonele, de treburile voastre desmăţate suntem cu toţii sătui. Am venit aici să-l vedem pe cel mai strălucit dintre cavaleri. Ne-o îngădui?!… Ori *il marchese* ţi-a dat vr-un ordin special ca trecerea

illustrissimului să se facă neobservată?

— Singurul ordin pe care-l am, contesă, este să păstrez liniştea…

— Şi ţi se pare c-o tulburăm noi?

Glasul lui Marcu poftind doamnele în cort. Rugându-le să aibă bunăvoinţa să aştepte până când măria-sa va isprăvi treburile sale politice şi militare. Se apropie de Baba Novac.

— Este tot ce-am putut face, frate al meu.

— Ştiu, doamne. Nici Dumnezeu să fi fost, nu puteai mai mult.

— Atât am putut pentru Serbia…

— Atât am putut însumi, măria-ta.

— Zi-mi Mihai…

— N-o pot.

— Ştii?

— Ştiu… Am să rămân aici să te aştept. Dacă-mi făgăduieşti că te întorci.

— M-ar blestema oasele moşilor mei, dacă n-aş face-o. Ale oştenilor mei. M-ar blestema viii şi morţii. Te-ai temut că am ajuns la capăt?

— La Oradea, da.

— După ce semn?

— Te-am auzit plângând în cort, după ce ţi-au înjumătăţit oastea.

— Ţi s-a părut.

— Poate.

— Rămâi aici la marginea Transilvaniei. Ochiul, inima şi braţul meu. Îmi repezi olăcari. Odată pe săptămână. La Wiana. La Praha. Voi ajunge la acest Rudolf. Şi mă voi întoarce, Baba Novac.

Îi spune mereu că se va întoarce. Vorbeşte să acopere golul care se cască între ei. Golul negru, plin de necunoscut şi spaime, golul zilelor ce vor veni, cărora el nu le mai este stăpânul de odinioară. A început să se teamă pentru fiecare dintre cei dragi şi

apropiaţi, mai mult decât pentru sine însuşi. Acum se teme cumplit pentru Baba Novac. O spaimă iraţională, care i se înfige în gâtlej. Destinul îl loveşte mereu în cei apropiaţi. L-a lovit de ani de zile în cei care şi-au pus viaţa pe sabia lui, pustiindu-l mereu de partea aceea din sine pe care-o întrupau ei. Îl îmbrăţişază pe Baba Novac cu disperare. Baba Novac, cinstea şi setea de libertate a Serbiei. Mâna ei înarmată şi răzbunătoare... Alter ego-ul său cavaleresc şi cinstit. Nebunia lui dârză şi aripa lui stângă, ori dreaptă, neclintită. Învăluitoare. Necruţătoare. Iată că-şi părăseşte aripile aici, lângă Kosiče. Atât îi mai rămăsese din oştire. Aripile prin Baba Novac. De-abia din clipa asta este un paria. De-abia din clipa asta este un pribeag. Până aici la Kosiče a fost un condotier cu oastea lui. Oricând gata să dea, sau să primească o luptă. Ca aceea de la Sânmartin, lângă Oradea, când i-au căzut în cârcă banderiile lui Chiaky venite de la Cluj. Când Mantovano le-a decimat cu falconetele şi Baba Novac le-a spulberat în şarjă, urmărindu-le până la Criş. De mâine?... De mâine fiecare castelan prădalnic îi poate jefui chervanul... De mâine nu va mai fi decât umbra lui însuşi.

— Maria ta, colonelul Rottal di Sendvoe şi căpitanul Vicenzo Zucconi, solii marchizului Ferrante Gonzaga, comandantul Caşoviei.

Prinţul Marcu făcându-i semn că are veşti grabnice.

— Să intre. Rămâi Baba Novac!

De afară se aud securile hărnicind la lemne. După două zile de viscol şi frig cel dintâi foc de tabără. Intră un fel de muschetar înalt, pe jumătate haiduc, cu sprânceana dreaptă ruptă în două de o cicatrice, bărbuţă de drac, purtând pe sub mantia îmblănită un mundir verde de haiduc şi peste mundir, plastron de piele neagră. Pantalon blănit vârât în cizme groase, cu burduful rotund. La eşarfă o sabie curbă, de-o mărime neîntâlnită. Trăsături dure. Smolite. Îl ştie din auzite.

Comandantul haiducilor din Ungaria Superioară. Este urmat de un fel de prelat cu figură prelungă, îmbrăcat în muschetar imperial, care zâmbeşte şi după ce-şi face reverenţele, miroase delicat un flacon cu săruri. Marcu face prezentările. Intră Mihalcea Karatzas. Colonelul îl salută ca pe o veche cunoştinţă.

— Un diavol bun de spânzurătoare, măria-ta. Iar ăsta, cu chip de înger, este căpitanul Zucconi, ăla de-l ţine împăratul pe 75 de taleri pe lună, de parcă ar căca aur.

— Bravul dumneavoastră diplomat ne zugrăveşte meritele, cu delicateţea lui proverbială, spune cu glas de bas colonelul Rottal, hârâindu-l pe *r*. *Illustrissime* şi magnifice domn Michael, rog scuzaţi felul cum s-au prezentat ofiţerii mei care v-au aşteptat la Caşovia. Căpitanul Scharfeneck şi-a depăşit atribuţiile. Trebuie să-l înţelegeţi. Şi-a pierdut fratele la Miroslo. Ucis chiar de segnioria voastră, în şarja memorabilă când v-aţi retras. Nu mai reţineţi. Un ofiţer de reiteri, înalt, cu mustaţa…

— Poate. Am ucis câţiva ofiţeri atunci. Şi am pierdut trei mii dintre fraţii mei de arme… Cu ce pot să-ţi fiu de folos, colonele?

— O misiune ingrată, *illustrissime*. Mai ales pentru un soldat care vă admiră.

— Te ascult, colonele.

— Îngăduiţi-i căpitanului Zucconi să vă prezinte avizul marchizului. (Colonelul Rottal di Sendvoe vorbeşte o germană-dalmatinizată). Eu detest politica. Zucconi. O clipă. *Illustrissime* veţi auzi mereu vorbindu-se de Miroslo. Nu cu intenţia de a vă jigni. A fost cea mai teribilă bătălie din ultimii zece ani. Pentru ofiţerii imperiali a devenit un titlu de glorie. *Aproposito*… Când aţi tăiat drapelul de la hampă – v-a văzut întreaga oştire imperială – generalul Basta a avut o criză de colici. Lui *segnior comandante generale*

nu-i plac haiducii, mai ales când sunt croaţi, uskoci sau bosniaci. Mie nu-mi plac albanezii italienizaţi şi-mi plac mai ales uskocii. După cele povestite de prietenul meu Zucconi, retragerea dumneavoastră a fost magnifică. Vrednică de Lope de Vega.

— N-aţi fost la Mirăslău, colonele?

— Până astăzi am regretat… Din clipa asta mă felicit că n-am fost, *illustrissime*.

— Eşti un om franc, colonele.

— La ordinul vostru, *illustrissime*.

Căpitanul Vicenzo Zucconi îşi scoate batista albă din garda spadei. Tot de acolo un pergament cu avizul marchizului… Se aşază în scaunul florentin, pliant. Cele patru torţe din torţare ard fumegat. Marchizul Ferrante Gonzaga este la Praga să-şi felicite suveranul. Punctele avizului sunt scurte. Căpitanul Zucconi le citeşte cu glas aburit, de tenor. Se recomandă cu respect illustrissimului şi magnificului să-şi lase la Caşovia cei şapte sute treizeci şi unul de oşteni. Să le plătească solda pe trei luni înainte, ca să nu existe discuţii cu casieria oştirii. Ordine severe să nu comită atacuri armate asupra locuitorilor. Pe teritoriul imperial asemenea fapte se pedepsesc cu spânzurătoarea ridicată pe locul comiterii lor. Căpitanul oştirii va merge la raportul comandantului Caşoviei o dată pe săptămână. Numai în cazul unei epidemii de ciumă, se va prezenta la orice oră din zi sau noapte. Furajele şi proviantul vor fi procurate prin intendenţa cetăţii şi plătite ei, contra chitanţă, de căpitanul illustrissimului. După trei luni, dacă nu se primeşte un ordin imperial, oştirea se consideră slobodă de jurământul de fidelitate către illustrissimul domn Michael şi se poate înrola în ori ce corp de trupă al majestăţii sale imperiale; dar numai în *plazas de armas* a Caşoviei. Illustrissimul este rugat să evite invitaţiile la domnii nobili ai provinciilor prin care trece, spre a fi ferit de

comploturile urzite împotriva lui.

Colonelul Rottal tuşeşte. Îşi ridică privirea în pologul cortului. Fiind aşteptat de alteţa sa imperială arhiducele Mathia, este bine să ajungă la Wiena cât mai repede. Acolo i s-a gătit cantonament şi gazdă pentru treizeci de însoţitori şi patruzeci de cai. Dacă are mai mulţi cai şi însoţitori, diferenţa de preţ va fi plătită de către *il tresoriero* al illustrissimului. I se recomandă să evite discuţiile politice. Sunt foarte mulţi pierde-vară prin osterii, ori agenţi ai duşmanilor. I se recomandă să evite întâlnirile cu soli ai Statelor generale şi Ordinelor transilvane.

— Pe legea mea, mârâie colonelul Rottal… Hârţogarii de la *Kriegskammer Rathe* nu iartă un căpitan ca *Illustrissima* voastră persoană, că face din război, politică şi din politică, război. Gata, Zucconi? Pe Mefistofeles, bine c-ai terminat. Adică *illustrissime*, se tem cumplit de voi. Temeţi-vă la rându-vă de uneltirile lor. Semnaţi acest act. Ordonaţi lui *il tresoriero* să plătească soldele pe aceste trei luni cât hârţogarii vă prevăd exilul şi pe legea mea, iertaţi-mă, dar am auzit că sunteţi o gazdă pe măsura lui Cresus.

Râde răguşit auzindu-l pe acest Rottal, care nu se sfieşte să spună lucrurilor pe nume.

— Marchizul îmi pune condiţii, de parcă m-ar fi învins pe câmpul de luptă, colonele.

— Marchizul este un om fermecător, plătit de suveran, illlustrissime.

— Mă las în grija politeţii imperiale… Voi semna… Marcule, ce fac doamnele?… Mihalcea Karatzas pregăteşte penele. Încălzeşte călimările la flacăra unei torţe. Prinţul Marcu aşterne documentul pe scrin.

— Colonele, iată-l pe căpitanul care va rămâne aici. Se numeşte Baba Novac.

Colonelul Rottal ridică braţele. Scoate sunete mormăite.

— Pe toţi dracii! Rivalul meu cel mai de temut. Căpitane, eşti însuşi diavolul. Prevăd o nouă criză de colici printre sfinţii acestui imperiu. Pe legea mea dacă vreodată…

— Îl recunosc pe comandantul aripei voastre drepte, spune cu glas de heruvim căpitanul Vicenzo Zucconi… Poate acum mă va recunoaşte şi el…

Îşi desface şuba magnifică căptuşită cu blăni de vulpe. Tunica de muschetar la gât. Se vede urma unei răni cumplite sub gulerul volonez, de un alb imaculat. Încă nevindecată. Învelită cu scamă.

— Când v-am tăiat calea spre apă, căpitane!

— Regret, spune în dalmatină Baba Novac… Trebuia să paraţi mai sus.

— Dacă nu aveam morionul, astăzi eram lipsit de plăcerea de a vă citi un document atât de bine conceput în cancelariile imperiale.

Ascultă plezanteriile pe care şi le fac războinicii. Prinţul Marcu îi întinde o pană.

— Veşti de la doamna Velica. Din Ţară. De la Varşovia… De la Istambul.

— În cortul lui Baba Novac.

— Semnează, măria-ta, mormăie Mihalcea Karatzas. După câte-i cunosc, mă aşteptam la umilinţe mai mari.

— Suntem în puterea lor, unchiule!

Semnează. Mihalcea Karatzas topeşte ceara. Prinţul Marcu îi ia inelul cu pecete. Îl apasă pe ceara sfârâitoare. Deci, Rudolf îi dă trei luni. Trei luni în care poate să-i zmulgă oşti şi augusta aprobare pentru a se întoarce; ori trei luni în care-l va negocia cu sultanul, cu Statele şi Ordinele transilvane, ori, după care se va lăpăda de el, fixându-i o cetate de la marginea imperiului unde să-şi găsească mormântul, încă viu fiind. Aşa cum o face nenorocitul fiu al Şchiopului-vodă un biet Petru-Vodă exilat în Tirol, murind lent la Innsbruck. Ştie cu luciditate dureroasă că singura lui

scăpare nu poate veni decât de la duşmanca de moarte. Marea nemeşime ardeleană… Este acolo, la o goană de cal de Kosiče, în noaptea de colindeţe, conştient că singura lui scăpare de data asta nu este sabia, ci politica. Prinţul Marcu toarnă nisip peste semnătură… Se întoarce surâzător spre cei doi ofiţeri imperiali.

— Domnilor, spuneţi-i marchizului că am acceptat cu loialitate înţelegerea pe care mi-o oferă… Bate din palme. Intră Simion odată cu un val de aer parfumat şi ciripitul aţâţat al doamnelor. Acelaşi glas plăcut şi tulburător în germană.

— Numai un Rottal stupid poate plictisi un prinţ, când este aşteptat de atâtea doamne.

— *Madonna*, *illustrissime!* Grăbiţi-vă. Zvetlana Rose-Maria von Rosenau este în stare să se plângă papei… Să-i zmulgă excomunicarea pentru păcătosul care sunt. Încercaţi să îmblânziţi diavoliţa asta şi veţi obţine magnificienţa divină.

Simion ridică pologul. Stoichiţa îl vesteşte pe «Io Mihail-voievod». Intră în încăperea luminată de lumânări, plină de doamne şi cavaleri în şube lungi. Cavalerii îşi fac reverenţele. Rottal îi şopteşte că aceasta blondă şi plină de farmece este diavoliţa care-l duşmăneşte de când i-a dat o lovitură de sabie amantului care…

Albă, cu ochii azurii, purtând cizme, şubă găitănată şi căciulă cu pană de fazan prinsă într-o pafta cu diamante, contesa Zvetlana Rose-Maria von Rosenau îi face o reverenţă uşoară, zâmbindu-i fermecător.

— Mojicia contelui Ferrante Gonzaga nu onorează nobilimea ţării… Cu atât mai mult cu cât toată lumea ştie că tătarii au fost opriţi tocmai de magnificul Wayda Michael şi nu de puţinele oşti ale contelui.

Altă reverenţă.

— Sunt onorat să vă aduc, *illustrissime*, bunăvoinţa

arhiducesei Maria Cristierna, căreia mă voi plânge de nedreptatea care vi s-a făcut. Până atunci castelul contelui von Rosenau vă stă la dispoziţie.

Contesa îl măsoară din priviri, fără sfială. Îi spune că a poruncit administratorului ei să trimeată cinci sănii cu fân pentru oştire. Că imaginea zugrăvită de arhiducesă, este aproape asemănătoare cu ceea ce îi oferă chipul celui mai cunoscut războinic al timpului.

Ciuleşte urechea. Glasul suav, buzele dulci, carminate, obrajii daţi cu alb de plumb, trupul împlinit, planturos, corsajul despicat îndrăzneţ, totul este politică. Se-nclină curtenitor.

— Mi-aţi amintit de speranţa mea, contesă. Arhiducesa, căreia odinioară i-am închinat sabia şi slujbele mele…

Se miră de liniştea grea, stranie, în care femeile frumoase pline de diademe strălucitoare şi cavalerii aceia străini îi ascultă glasul. Contesa Zvetlana Rose-Maria râde.

— Ne-aţi speriat, *illustrissime!*… Cu asemenea glas drept duşman, nu e de mirare că Sigismund Báthory s-a călugărit.

Se râde. Oamenii de arme aduc cupele cu vin dulce de Chios. Ridică pocalul voievodal.

— Pentru sărbătorile acestor doamne, domnilor… Pentru aceşti bravi cavaleri, doamnelor. Pentru majestatea sa împăratul, ocrotitorul nostru. *Amen!*

Politica.

Apoi răpăitul dulce al tobelor mici. Un flaut. Prinţul Marcu sub pologul cortului. Galben. Cu trăsăturile căzute.

— *Fusei pe-afară prin ger,*

Să cercetez crugul stelelor, spune abia şoptit.

Încleştează pocalul. I se aşterne o pâclă grea pe ochi. I se răsuceşte tăios, un fier rece în inimă.

— *Dar cine eşti domnia ta*

Să-ntrebi stelele despre faptele pământenilor? îl întreabă cu glas uscat, pentru că ştie. Aude clinchetul clopoţeilor. Aude tusetul oştenilor. Aude foşnetul ţiplei şi cele o mie de mii de şoapte şi zgomote şi foşnete pe care nu le pot face decât colindătorii.

— Sunt Moşul şi Cocoaşă
Stegarul Ghindă cel vileaz
Brezaia sunt şi Melchior
Craiul...
M-a adus Crăciun bătrânul într-un sac
Şi-ntr-o sanie de argint
Trasă de şase sirepi înaripaţi
M-a lăpădat
Aici...

Glasul lui Marcu se frânge. Se-ntâmplă ceva în mişuna de doamne şi cavaleri, care-şi dau seama că asistă la un mister straniu... Se-nstăpâneşte în cortul domnesc o linişte aţâţată. Stoichiţa de Strâmba:

— Cinstită gazdă
Iacă a venit sorocul
Şi Crăciun bătrânul
A lăpădat din sania de argint
La porţile tale
Pe-acest vrăjitor care te-ntreabă
Dac-ai inima curată
Şi luminată?

Îi răspunde şoptit:

— Am inima curată
şi luminată!

— Primeşti colindătorii?
— Să fie bineveniţi!
Gărzile ridică pologul. Vede oştenii cu spatele la focurile uriaşe. Vede muierile acelora şi copiii lor

adunaţi în faţa cortului domnesc. O vede pe Erina Basarabă-Cercel cu steaua. O stea mare, plină de beteală argintie şi cu şapte lumânărele fâlfâitoare, arzând pe cele şapte raze. Vede tighecenii şi căpitanii. Iese din câţiva paşi lacomi. Marcu nu şi-a rostit tot ce-avea de spus. După acel *aici* cu care a frânt colinda urma: *în pragul palatelor semeţe, să-ntreb cinstita gazdă, dacă are inima deschisă, sufletul curat, alb ca zăpada, şi dacă-i pe voie, să primească colindătorii*... N-a mai putut Marcu. Îşi stăpâneşte lacrimile. Între ruguri, Dumnezeule între ruguri este înălţat un brad străvechi, îngropat până la crengi într-o groapă proaspătă. Este plin de făclii şi lumânări aprinse. Este plin de fânarele oştirii. Ninge peste bradul plin de lumini. Ninge peste colindătorii care leagănă uşor colinda de Crăciun bătrânul:

Steaua sus răsare
Ca o taină mare...

Colinda curge limpede şi tărăgănată, plină de arome de cozonaci şi colaci şi dulciuri şi zaharicale şi brad împodobit şi femei frumoase, mume şi copii, bunice şi străbunice, plină de pârâitul butucilor în sobe, de tihnă şi împăcare cu lumea. De creştinească tihnă, blândă şi duioasă, cum blândă şi duioasă este povestea pruncului Isus cel născut într-un staul de păstori. Oştenii lui cei de toate limbile îngână colindul cu glasuri bărbăteşti. Le răspund muierile lor. Vede sutele de cai ronţăind paşnic la conoveţe. Vede târgoveţii adunaţi la intrarea bivuacului, stând în ninsoare, descoperiţi. Ninge lin şi pufos. Ninge alb şi leneş. Viscolul a murit. L-a ucis colinda. Stă descoperit în ninsoarea alinătoare. Simte fulgii pe frunte. Îi simte aninându-i-se în gene. În barbă. Se gândeşte la Stanca şi copii. Ce colindeţe au, acolo între zidurile cenuşii ale Cetăţii Gilăului? Se gândeşte la Velica, sihăstrită în vr-

un sat de sub munte. Ori pe lângă Făgăraş. Poate la Mândra. Se gândeşte la trupul vel banului Calotă Bozianu, zăcând în pământul îngheţat, fără cap. La drumul făcut de acel cap hirsut până la picioarele sultanului şi de acolo pe fundul Bosforului. Se gândeşte la el însuşi, stând în zăpadă, înconjurat de doamne şi cavaleri, care ascultă tăcuţi colinda de Crăciun bătrânul. La reţeaua de iscoade în care l-au ţesut Basta şi Rudolf şi arhiducele Mathia. La mâna pe care i-o întinde arhiducesa Maria Cristierna, nici văduvă, nici altfel, mână care nu ştie dacă ţine ramura de măslin, sau un flacon cu otravă.

Îl aşteaptă olăcarii de taină.

Clipa de vrajă se destramă. Numai ei, oştenii, numai ei, colindătorii, sunt cufundaţi în uitarea colindului până la copilărie... Dumnezeule, lui nu-i este îngăduită uitarea. Îşi scoate punga de la brâu. Vătaful colindătorilor deschide traista. Lasă să-i cadă acolo zece taleri de aur. Aude strigătele doamnelor care se-nghesuie la acea traistă lacomă şi pântecoasă. Ridică privirea în cerul luminat de torţe şi lumânări, de focuri şi fânare. Ninge.

Politica, şopteşte, îşi face cruce şi ascultă cum se veştejeşte colindul în el. Cum se veştejeşte şi sfârlogeşte şi moare lăsându-l singur între toţi aceştia străinii, cărora nu le-a citit în cuget, peste care ninge deopotrivă cum ninge peste el şi oştile lui – ah, oştile lui – îşi simte inima, îşi simte singurătatea, se întoarce zâmbindu-i contesei Zvetlana Rose-Marie von Rosenau, îi oferă braţul şi-i spune:

— O vorbă bună acestor brave femei şi acestor copii, contesă.

Alaiul se-ndreaptă spre liniile de oşteni. Îl simte călcându-i pe urmă. Striveşte o lacrimă sub geană.

— Dumnezeu să vă aibă în pază, dragii, dragilor mei, şopteşte, văzând-o lângă brad pe Stanca cu copiii

alături, copiii sunt mici, în cula de la Plăviceanca, Sima strigă ceva, Buzeştii râd, ciocnesc pocalele şi afară ninge spornic cu fulgi mari şi leneşi.

An Nou 1601. Bratislava. Poszony.

Noaptea întâia. 29 Decemvrie 1600

— Ceea ce se întâmplă, *padre*, ţine de istoria însăşi.

— Mă cutremur, fiule, de răspunderea pe care mi-o arunci pe aceşti umeri prea bătrâni ca să mai facă ceea ce tu numeşti cu atâta lăcomie, istorie.

— Ţi-ai luat singur aceasta răspundere, atunci când ai primit să vii la Târgovişte ca sol şi comisar imperial. Ori atunci ai crezut că totul este un joc fastuos, un spectacol grandios şi atât?

— Am impresia că mă judeci, fiule. Şi mă condamni.

— Încă nu, *padre!* O, încă nu!

— Eşti obosit de călătoria asta fulgerătoare, care seamănă mai curând cu un asalt, decât cu drumul unui pribeag. Dacă n-o făceai aşa, nu te recunoşteam, Michael. Bagă de seamă. Te trădezi. Zeci de ochi îţi urmăresc fiecare mişcare. Drumul tău impetuos de la Caşovia la Pressburg a fost comentat la Wiena şi va fi comentat la Praga. Nu vii să soliciţi atenţia imperatorului. Îl iei cu asalt, năvăleşti asupra lui şi asta are să-i creeze complexe.

— Pressburg… Pressburg, mormăie… De ce nu spui Bratislava, padre. De ce nu spui Kosiče, padre… Este aici, ceea ce au vrut turcii la noi…

— Taci! Zidurile au urechi… O ştii… Fără Imperiu, Ungaria n-ar mai fi fost după Mohacz, decât un biet paşalîk.

— Aici am vrut să ajung, *padre*, şopteşte, se destinde în jilţul acoperit cu o blană de vulpe şi îşi întinde mâinile spre flăcările verzi-albăstrii care-şi

joacă limbile în vatra largă a căminului.

A ajuns ieri pe la prânzişor la Bratislava. S-a închinat la altarul Catedralei Sfântul Martin, încercând să înţeleagă lumea care-a ridicat aceste bolţi uriaşe de piatră cenuşie, reci şi strivitoare, lume căreia vine să-i ceară ajutor nu pentru el, ci pentru cealaltă lume de la Dunăre, aceea care-l slăveşte pe Dumnezeu în biserici pline de blândeţe şi smerenie, duioase şi împodobite în sclipirile ofrandelor de aur. Ieri a fost o zi sumbră. Palatul regal stătea cenuşiu şi uriaş pe colina lui râpoasă, veghind Dunărea plină de sloiuri. A coborât la malul Dunării. A stat un ceas, lăsându-şi gândul să curgă la vale. Dunărea, apă sfântă, măicuţa Ţării, Dunărea. Dunărea la Vidin şi Nikopole şi Silistra şi Isaccea, Dunărea la Brăila şi Giurgiu şi Turnu, curgându-i prin suflet cu miile de călăreţi trecând-o noaptea, pe sfor. A auzit valurile izbindu-l în piept. A simţit-o în cizme şi sub coantăş. I-a avut pe buze gustul de lut şi peşte. L-au năvălit nopţile acelea unice când trecând-o cu câte patru mii de călăreţi ştia că duce cu el numele sfânt al libertăţii. Că se măsurau ei toţi, vodă şi boieri şi oşteni cu vremea şi veacurile. Că însăşi veacurile vorbeau prin ei, strigând lumii numele Ţării setoase de slobozenie, una fiind Ţara cu însăşi esenţa libertăţii. A retrăit dureros luptele şi bătăliile care-au însemnat *Planul Bizantin*. A retrăit despărţirea lui de Morunmare şi corăbiile aceluia, în schela de la Dunavci, într-o vineri în 7 noiembrie de ziua celor 33 sfinţi mucenici din Meliţina şi a cuviosului Lazăr. A doua zi era ziua Sfinţilor arhangheli Mihail şi Gavril, se jurase că-l va zdrobi pe Hadâmb sub Vidin, apoi a fost lupta cumplită pe viscol şi spahiul Mithat Bali i-a vârât suliţa în pântece, murise străpunsă Habiiba, murise Iovanca Rudnik şi murea el, dacă nu erau Buzeştii. Când s-au întâmplat toate astea?! Cui i s-au întâmplat? … A pribegit pe jos, cu Marcu, Mantovano şi Stoichiţa

prin străzile înguste, cu spiţerii şi osterii, cu marochinari şi armurieri, străzi bătute de patrule de archebuzieri, ca şi când ar fi fost vreo răscoală a slovacilor, dar nu era nicio răscoală, era semnul stăpânirii imperiale şi patrulele acelea l-au aruncat din nou în obsesia lui, istoria…

Istoria din care duşmanii Ţării şi ai lui au vrut să-l scoată prin forţa armelor, negândind la ceea ce făcuse şi temeinicise el în răstimpul domniei: coborârea lui în însăşi rădăcina faptului istoric. Adică contopirea lui cu destinul Ţărilor Româneşti. Până şi un gânditor ca Zamoyski judecase uşor destinul lui îngemănat cu al Ţărilor, mulţumindu-se cu izbânda de la Bucov, fără să meargă şi gândească mai departe. Aceasta a fost greşeala lui Zamoyski. De la Kosiče, din ziua întâia de Crăciun, când încă din zori trâmbiţele au sunat adunarea sub drapel în *plazas de armas* şi el s-a despărţit sfâşietor de oastea aceea puţină, soaţele căpitanilor şi vivandierele şi-au sfâşiat corsajele, zdrelindu-şi sânii, oştenii au îngenunchiat, alţii şi-au scos săbiile zvârlindu-le în zăpadă, ningea, frumoasele doamne plecaseră după miezul nopţii şi erau de faţă numai muschetarii căpitanului Vicenzo Zucconi şi colonelul Rottal di Sendvoe, care băuse toată noaptea cu Baba Novac şi acum aveau amândoi chipuri de morţi, din noaptea Ajunului la Kosiče, l-a ucis pe acel Mihail tânguios şi duios pe care l-a dus în şa de când se ştie.

Cortul lui Baba Novac, după miezul nopţii de Ajun. Olăcarul Velicăi: contele Darahi Ianos de Tujon. Cel pe care nu l-a ucis când l-a prins în complotul de la Alba-Iulia. Fratele de cruce al prinţului Marcu. Săcuii se organizează. Li s-a arătat o femeie cu o rană cumplită la grumaz, care umblă călare pe un cal alb, într-o rantie de cânepă. Varvara Szuki a gândit, stăpânindu-şi inima. O însoţesc frater Ştefan şi trei ologi scăpaţi de la

Mirăslău. Propovăduiesc în Scaune. Banderiile lui Chiaky bântuie Scaunele. Ard. Siluiesc. Spânzură. Nimeni nu scoate o vorbă. Consuetudinarii sunt gata. Cele şapte oraşe saxone, impuse la impozite mari, au făcut din Basta apărătorul lor, cerând garnizoane imperiale în toate cetăţile. Staturile şi Ordinele se împotrivesc. Basta nu primeşte nicio invitaţie la masă. Se teme de otrăvire. Merge singur în piaţă, străjuit de căpitanii valoni. Îşi târguie carnea, păsările şi zarzavaturile. Se tocmeşte. Este cârpănos, speriat şi din ce în ce chinuit de colici. Velica se strămută din sat în sat. Ţara Făgăraşului o ascunde. Neamişii de ţară stau pe la casele lor, ţinându-se în alarmă prin olăcari. Chiaky a tras în ţeapă zece dintre cei care agonisiseră rane la Mirăslău. Două sute de iobagi care-au fost dovediţi ca făcând parte din gloatele de la Mirăslău au fost orbiţi cu fierul roşu. Li s-au tăiat limbile. Altor două sute li s-a tăiat dreapta care cutezase să ridice arma împotriva stăpânilor. Iobagii îi spun măriei-sale «domnul nostru». Iconarii din Porceşti au pictat sute de icoane înfăţişându-l aşa cum l-au văzut intrând în Alba-Iulia, cu gugiuman, sabie, pelerină, călare pe cal alb, l-au pictat sub chipul sfântului Teodor. Toate casele cnezilor şi boierilor din Haţeg până-n Comăna şi Vlădeni, până la Beiuş şi Vinţul de Sus, au la candele câte-un sfânt Teodor cu chipul măriei-sale. Mai ales au cei din Şcheii Braşovului. Le-au scos în postul Crăciunului, la o procesiune, purtându-le în jurul Bisericii Sfântul Nicolae. Au venit gărzile oraşului să le spargă. A fost luptă cu junii bătrâni şi şcheienii care le-au gonit între ziduri. Însuşi prota Miha a condus lupta. Doamna Stanca şi copiii sunt ţinuţi cu cinste la Jilău, la cetate. Au paji dintre oamenii căpitanului Matei ot Brâncoveni şi ai căpitanului Mihail Székely. Chiaky i-a cerut, trimeţând la Jilău două banderii. Pârcălabul cetăţii a tras cu tunurile în acele banderii. Olăcar de la

Theodosie Rudeanu. Cu toate poveţele regelui leah către Simion Moghilă, acesta despoaie de averi boierii Ţării, luându-le pe sama lui şi a moldovenilor. N-a cutezat să treacă Oltul. Ei toţi, binecredincioşii sunt la Craiova, sub scutul vel banului Preda Buzescu care a strâns oaste de aproape zece mii, numai călări. Turcii nu mişcă din cetăţi. La Istambul solul măriei sale, Dimo Celebi a fost tăiat în patru bucăţi în faţa mulţimii. Deli Marcu a stat agăţat în şapte cârlige care i-au fost înfipte între coaste, în pântec şi în subţiori. La fiecare ceas era întrebat dacă se lapădă de sperjurul Mickaly. El striga *osana*. Striga că au dat domnia unui taur turbat şi el i-a slujit aceluia cu credinţă, părându-i rău că n-a ucis pe de două ori mai mulţi turci. Nu-i dădeau să bea şi i se scursese sângele şi apa din trup, îl bătea vântul rece de la Marmara şi ienicerii ologi zvârleau în el cu pietre. Zvârleau cu pietre şi-l opăreau văduvele de ieniceri pieriţi în războaiele cu Ţara. În a treia zi de chinuri cumplite, când a fost întrebat dacă se lapădă de Mickaly, el a mai avut puterea să-l scuipe pe ofiţerul de spahii. Mulţimea a scos un oftat de durere. Atunci s-a ivit în Ak-Medean un călăreţ morovlah. A tras cu pistolul. L-a lovit pe Deli-Marcu Dubrowniki în frunte. A tras cu al doilea pistol. L-a lovit pe ofiţerul de spahii în gât. A pus pinten. S-a dus. Mulţimea a strigat: «— Mickalyii», fugind… Buzeştii spun că prin mai, după ce se mântuie cu lucrările pământelor, pot să se repeadă asupra Târgoviştei, dacă măria-sa se va afla cu oştile în hotarul Transilvaniei. Radu Şerban nu vrea să fie domn atâta vreme cât măria-sa pribegeşte. Planul măriei-sale se împlineşte întocmai, de către toţi cei lăsaţi acasă. Se aşteaptă porunci. Cu atât mai mult cu cât toate stările, sătule de leşi, nu se sfiesc să strige pe la târguri şi iarmaroace şi-n pieţele Bucureştilor, că măria-sa Mihai a fost arhanghelul Ţării, ocrotitorul ei şi mai bine pier până la unul decât să rabde bântuirile

oştilor de pripas. Au fost ciocniri cu trupele leşeşti repezite după proviant. Moşnenii de la Cetăţeni au ucis două lănci de dragoni, îngropându-i sub bolovani. Grăbeşte-te măria ta, te aşteptăm ca pe Mesia şi izbăvitorul nostru, al măriei tale prea supus, rob, care abia acum te înţelege în toată strălucirea ta dumnezeiască, Theodosie, vel logofătul tău de taină şi de inimă». Nimic scris. Olăcarul, Gheorghe Frâncu sân Frâncu, spusese totul pe de rost. Trecuse prin Haţeg. Îl duseseră haţeganii noaptea până în Ţara Zarandului de unde-l luaseră moţoganii care l-au trecut prin munţi la Ciucea şi de-acolo cei din Zalău la Moftiu, scoţându-l în pustă la alţi români boari care-l aduseseră la Tokay, unde omul lui, straja meşterul Gesza Noagy l-a îmbrăcat în strai de husar şi i-a dat salvconduct şi cal pentru a ajunge la Poszony. Curierul lui Carlo Magno, Pietro Montelupi, scăpat din masacrul de la Alba-Iulia. Carlo Magno la Praga, veghează. Camera Aulică infestată de scrisorile turbate ale lui Ungnad, îi cere împăratului să nu-l primească pe tulburătorul ordinei din Transilvania, cel din pricina căruia imperiul trece prin criză: aproape război cu Polonia, tulburarea ordinei publice şi răsmeriţele din Transilvania, tulburarea hotarelor Ungariei Superioare, scrisorile de ameninţare ale paşei de Buda, care cere sub ameninţarea războiului, ca împăratul să i-l dea legat pe beyul fugar. Camera de Război în schimb, primeşte scrisori tot mai vehemente de la Basta, care cere ca voievodul să fie primit de împărat pentru a se afla adevărul despre starea acelei provincii. Însuşi don Guillermo de San Clemente, ambasadorul regelui Spaniei i-a cerut împăratului ca *il Valacho* să fie primit, pentru a se cunoaşte, în sfârşit, adevărul despre Transilvania. Să nu uite măria-sa că Basta este prietenul ambasadorului. Maria Cristierna nu vorbeşte prin saloane decât de *il Valacho*. Principesei i s-a trezit

gustul puterii şi o vrea prin sabia lui *il Valacho*. Arhiducele Maximilian nu acceptă să intre în «acea provincie blestemată», doar cu două mii de oşteni. Nu are bani să înroleze alţii.

Campionul urii împotriva lui este Ungnad, care după ştiri venite de la Hust, este foarte bolnav. Sigismund Báthory a fugit din nou din ducatele lui şi acum se află la hotarele Moldovei, ajutat de partida lui Moise Székely. Curtea imperială este în alertă, cu atât mai mult cu cât Sigismund a înrolat două mii de tătari şi a făcut un pact cu paşa de Buda şi Temişoara, pentru a recunoaşte vasalitatea Porţii, dacă trupele acestor paşi îl vor ajuta să-şi «recâştige drepturile strămoşeşti, uzurpate de cel mai crâncen duşman al Înaltei Porţi, trădătorul Mihail».

Pietro Montelupi i-a spus de ţesătura de spioni care-l supraveghează. Că seniorul Carlo Magno îi recomandă tăcere şi stăpânire de sine. Că delegaţia Statelor şi Ordinelor este aşteptată la Praga cu destulă suspiciune. Că împăratul va face tot ce-i va sta în putinţă să-l primească nu ca pe un voievod; ci ca pe o persoană privată. Că cei două mii de boi pe care i-a trimes măria sa spre vânzare, au fost vânduţi şi banii, aproape o sută optzeci de mii de florini, au intrat în buzunarele demnitarilor. La *Kriegszalambt*. Că există un dosar *Wallachisches Ochsengeld* adică banii de pe boi, cel mai sigur mijloc de a ucide prin cancelarii acest rapt nemaivăzut. Că există un fond *Pecunia Walachica* care se măreşte în fiecare zi din taxele de hărminţie luate de la cirezile duse la Wiena. În timpul domniei sale câteva zeci de mii de florini, dar că din acest fond se plătesc nevoile statului şi ale casieriei militare, şi că hârţogarii imperiali nu vor recunoaşte niciodată vr-un drept asupra unei câtimi din hărminţia abuzivă asupra celor două mii de boi. Nu va scoate aceşti bani din ghiarele camerelor şi casieriilor militare şi ale

demnitarilor nici prin zece ordine imperiale. Dacă a contat pe aceşti bani, a făcut rău. La Wiena îl va căuta omul de afaceri ştiut. Să se ferească de cursele pe care nemeşii i le vor întinde în cale. Să nu ia pe nimeni la convoaiele sale. Să nu primească găzduire la castele. Să se ferească ca la osterii să ajungă noaptea. Patronul osteriei «Crapul încoronat» de la Lučenec-Losane, este plătit de Chiaky ca şi căpitanul gărzilor. Hangiul va pretinde că i s-au furat bunurile. Că nu i s-a plătit. Căpitanul gărzilor îl va jigni, încercând să-l arestuiască, contând că oamenii lui *il Valacho* vor scoate săbiile să-şi apere stăpânul. Totul va fi prezentat curţii ca un atac cu mâna înarmată asupra supuşilor majestăţii sale împăratului, cu garnitura de minciuni necesară: *Il Valacho* a proferat injurii la adresa împăratului; oamenii lui au batjocorit religia catolică.

— De zece ori atenţie, *illustrissime*, i-a şoptit căpitanul Vicenzo Zucconi când şi-a făcut reverenţele de adio, după ce toată noaptea de Ajun stătuse în cortul lui Vicenzo Bombardier Mantovano. Vi se va ataşa un spion pe drum.

— Cine?

— Cavalerul Adam Dèsi, care aseară a fost aici cu sora lui preafrumoasa Clara Dèsi.

A ocolit Lučenecul noaptea, pe viscol. A doua zi, pe Valea râului Ipel', ieşise soarele, straja întâia a dat peste o sanie cu tălpicile rupte-n drum. În sanie cavalerul Adam Dèsi cu două femei tinere, dârdâind de frig. Omul acela gonise toată noaptea de Ajun ca să câştige timp. Gonise zilele de Crăciun şi încă una pe de-asupra, ca să-i iasă în cale după patru zile şi să-i spulbere bănuielile. A trimis doamnele la sania Erinei Cercel. Pe Dèsi l-a dat lui Marcu… Omul era galben, tremura şi la cea dintâi poştă a cerut să rămână, mulţumindu-i lui *der Fürsten* că i-a scăpat viaţa.

Doamnele acelea preafrumoase i-au povestit Erinei Cercel că plecând la miezul nopţii din Lučenec, trebuiau să fie la Wiena de Anul Nou, au fost înconjuraţi de o haită de lupi, despre care se vorbea cu spaimă prin partea locului. Au aprins făclii. Caii s-au speriat. Au izbit sania de un bolovan. Lupii au fugit spre zori, când au fost atacaţi de o bandă de tâlhari, ori de răzvrătiţi. Tocmai când aceea descălecau, jos, la cotul drumului, s-au ivit oştenii lui *der Fürsten*.

— Tătarii, au strigat aceia, fugind în pădure.

Cavalerul recunoscuse între acei vilani pe Jan Jur, un fel de condotier al vilanilor, haiduc şi răzvrătit, ucigaş de nobili care ducea cu sine un vechi şi zdrenţuit steag taborit, spunând că luptă pentru libertate. Într-un fel îi pare rău că a tulburat răfuiala acelui Jan Jur…

— Aici am vrut să ajung, *padre*, şopteşte lăsându-se pătruns de dogoarea molcomă a focului din vatra căminului.

Episcopul Sandor Szukay i-a pus la dispoziţie aripa dreaptă a castelului Poszony. Este un amurg liliachiu, zăpezile ard în vâlvori stinse şi platanii uriaşi din parcul cu ciute şi cerbi sunt plini de ciori care croncăne prevestind ger. A făcut baie în putină, lăsându-se în grija lui Simion care l-a scos de-acolo roşu şi asudat. După ce l-a buşumat, i-a potrivit părul şi barba, i-a tăiat şi lăcuit unghiile, i-a scos din cufere albituri curate şi uniforma de roşu domnesc. Odăile aripei drepte s-au umplut de glasurile curtenilor şi gărzilor lui. De clinchet de pinteni şi zăngănit de săbii. La catul întâi erau saloanele în care episcopul strânsese mobilierul de Veneţia, măsuţe florentine şi *cassone* pictate cu scene rupestre; ori de bătălie; ori de lupte navale cu corsarii algerieni, oglinzi de Murano încadrate în rame de fildeş şi coral şi mai presus de toate tablouri cu subiecte sacre, semnate de maeştrii italieni.

La catul al doilea erau odăile oaspeţilor. Slujnice tinere, în cizmuliţe roşii, cu fuste creţe şi multe, nurlii şi ochioase stăpâneau acest cat al doilea. Episcopul se dovedeşte a fi un amfitrion care nu vrea să stea cu nimic mai prejos decât felul cum l-a ospeţit el la Târgovişte. L-a primit cu muschetarii aliniaţi la peronul castelului. L-a lăsat să se odihnească, să-şi facă baia şi iată, nu l-a invitat la sine, ci a venit însuşi în apartamentele oaspetelui, voind astfel să-i dea de înţeles că-l consideră domnul, în trecere spre împăratul. Salonul are absidiolele, *en bosage*, arcuri de boltă în acoladă, friza este plină de copii-îngeri dolofani şi din tot interiorul foarte încărcat cu akroterioane şi mobilă sumbră, germanică, sculptată, se degajă o pace plină de serenitate. Perdelele au franjuri din mătase de Toledo, atât de căutată de nobilimea poloneză acum cincisprezece, ori douăzeci de ani.

— De ce-ai vrut să ajungi aici, la libertate, fiule?

— Pentru că numai de aici putem începe vorbirea noastră, *padre*.

— Mă tem că zelos de libertatea ta şi a poporului tău, ai călcat în picioare libertatea altora, Michael.

— La cine te referi, padre?

— La nobilimea ardeleană, Michael.

Îşi stăpâneşte pornirea de a sări din jilţ.

— Aceleia căreia i-am dat drepturi, averi şi libertate împotriva intereselor mele şi ale stăpânirii mele? Numai ca să-i arăt calea de urmat?

— De ce crezi că ceea ce îi arătai tu, corespundea intereselor şi aspiraţiilor ei?

— Corespundea adevărului, *padre*. Şi nu poate vieţui niciun interes care să înfrunte adevărul.

— Vorbeşti o greacă ciudată, Michael, pe care eu o urmăresc greu.

— Am să vorbesc mai rar, *padre*.

— Iată-te aşa cum n-am crezut că te voi vedea.

— N-ai crezut că mă vei vedea atât de curând. Că mă vei vedea ai ştiut-o din clipa când lui Zamoyski i s-a îngăduit să intre în Moldova, lui Basta în Ardeal şi când turcii au trecut Dunărea.

— Ai luptat ca un Hercule… Ca un semizeu, Michael…

— Şi sunt primit ca un paria, padre.

— Împăratul se teme de *Il Valacho*, venit să-i ceară ajutor cu o oştire de două mii de călăreţi, purtând trofeele luptelor homerice de care se vorbeşte în osterii şi-n târguri, în saloane şi la curţi. Nobilimea te urăşte de moarte. Ai lăsat să fie masacraţi nobilii de către iobagii lor. Ai lăsat fiicele şi doamnele să fie siluite de gloatele turbate. Ai atâţat la răscoală vilanii Reczei Pospolita. Însuşi, cu pumnul, ai ucis nobili imunitari. Michael, eşti privit ca cel mai scelerat dintre sceleraţi.

— N-aş fi fost privit aşa dacă în loc de două mii de călăreţi, veneam cu douăzeci de mii… Atunci căpitanul Paul Niary ar fi ridicat drapelele la donjoane, iar marchizul Ferrante Gonzaga mi-ar fi ieşit înainte cale de un *milliarium*, cu gărzi, şi muzici, deschizându-mi porţile Caşoviei.

— Găseşte-ţi aceşti douăzeci de mii de călăreţi şi convinge-te singur dacă presupunerea ta este adevărată. Sfatul meu este să te porţi ca o persoană privată, în călătorie prin Sfântul Imperiu. La Wiena s-a aflat despre felul cum te-au primit breslele şi târgoveţii din Plešivec…

— Erau acolo cincisprezece bărbaţi, liberaţi de mine din robie, la Nikopole. Vâsleau pe o galeră de zece ani.

— Ştiu… Curţii şi Camerelor nu le convine să ţi se recunoască gloria. Să fii primit cu cântece şi chermeze; când detaşamentul de reiteri imperiali care trecuse cu două zile înainte, a fost huiduit, fluierat şi împroşcat cu ouă clocite.

— *Padre*, *padre*, cât de mult te înflăcărează politica.

— Este apanagiul rangului meu ecleziast, Michael.

— Atunci cum n-ar fi apanagiul meu, *padre?!*

— Astăzi nu mai ai puterea, fiul meu.

— O crezi cu adevărat, *padre?*

Episcopul Szukay, într-o şubă din blană de veveriţe, îşi întoarce spre el chipul de bătrân înţelept.

— Cu tine orice afirmaţie asupra puterii este cel puţin o neghiobie, Michael. Destinul te-a zămislit să reprezinţi puterea.

— Adevărul, dreptatea şi libertatea, *padre*. Fără ele nu sunt nimic.

— Dumnezeule!… Un nebun, şopteşte episcopul, închizând ochii… Un nebun iluminat, dar un nebun!

— Un nebun, care şi-a câştigat cu sabia rangul de familiar al împăratului romanilor, ţinut la porţile cetăţilor împărăteşti de căpitani lipsiţi de glorie şi onoare. Am luptat şapte ani la Dunăre, uşurând armatele imperiale, ca să mi se oprească escorta, fiind despuiat de cei pentru care am luptat, mai rău decât de cei împotriva cărora am luptat.

— Politica, Michael.

— Atunci, de ce nu-mi îngădui să mi-o fac pe a mea, *padre?!*

— Ţi-o faci şi fără îngăduinţa mea… Ce vrei să-i ceri împăratului?

— Înainte de a-i cere, vreau să luminez, *padre*. Să-mi luminez cauza!

— Începe cu mine!

— Este o poveste lungă.

— Avem vremea de partea noastră.

— Deci, graba mea a fost zadarnică!

— Solia Staturilor şi Ordinelor ajunge mâine la Wiena.

— Puteam ajunge eu, încă din noaptea asta.

— Arhiducele doreşte să asculte întâi solia Statelor.

— Un obicei care l-a costat Ardealul.

— Prin tine nu l-ar fi avut niciodată.

— Prin mine ar fi avut o sabie cumplită între Poartă şi Sfântul Imperiu. După mine ar fi rămas acolo o Dakie nouă, stavilă tuturor furtunilor din Răsărit. Asta n-a vrut s-o priceapă Rudolf şi această Cameră Aulică şi Cameră de Război şi curtea şi strategii şi diplomaţii.

— Ai venit să-i convingi de acest adevăr?!

— Într-un fel, da!

— Împăratul vrea Transilvania pentru imperiu.

— Nici eu nu voi altfel…

Se chinceşte în el, spunându-şi că aici este cheia acestui drum. Că de aici porneşte şi sfârşeşte totul. Că de felul cum va înfăţişa el adevărul Transilvaniei, atârnă hotărârea lui Rudolf, dacă Staturile şi Ordinele…

— *Padre!*

— Te-ascult.

— *Padre*, când pot afla ce propuneri au făcut Statele, arhiducelui şi împăratului?

— A doua zi după ce ele au fost făcute, presupunând că oamenii tăi n-o vor face mai bine decât mine. Şi mai loial.

— *Padre*. Să ne întoarcem la politică.

— Asta şi vreau. Iată, l-am chemat să te cunoască pe arhiepiscopul Ungariei de Sus, Ianos Kutasy. Ajunge aici peste două zile. Ori peste trei… El, mai mult decât mine, crede în povestea ta. Aceea cu unirea cotropiţilor, împotriva cotropitorilor. I-am spus-o după ce m-am întors de la Târgovişte. Ţi-am câştigat un aliat, fără s-o vreau.

— Sărut mâna, *padre*. Crezi în puterea destinului? A destinului care cade fulgerător în viaţa unui om. Ori a unei ţări?! Crezi că Timur Lenck, despre care pan Andreas Tarnowski mi-a povestit că l-a văzut pe scenele din Londra spunând tirade pline de miez, îmbrăcat în straie ciudate, crezi că Timur Lenck a fost

destinul fericit al Ţărilor Româneşti şi Ungariei şi Poloniei? Al Sfântului Imperiu? Al acestor castele şi, într-un fel al tău şi al meu?

— Timur Lenck, fiule?

— El, p*adre!* Bătându-l şi prinzându-l pe Baiazid Ildîrîm, a oprit năvala turcilor peste noi, aproape o sută de ani. Până la Soliman Magnificul, turcii au stat să-şi lângă rănile făcute de Timur. Au mai avut puterea să ajungă la Buda şi Wiana. Dar n-au mai avut puterea cu care Baiazid a zdrobit Europa la Nikopole... Răsăritul îndepărtat a scăpat Ţara de robia lui Baiazid. Apoi a fost Munhacs... Am rămas şi noi şi voi. Apoi a fost Soliman la Suceava şi Târgovişte şi Wiana. Am rămas... Am rămas ţinând ienicerii la Dunăre şi tătarii în stepe. Ca să ajungă la voi, trebuiau să ne înfrângă pe noi. Într-un fel, destinul vostru am fost noi.

— Asta vrei s-o spui împăratului?

— Numai sfinţiei tale, *padre*. Gândesc că avem datoria grea de a gândi prin timp şi pe deasupra lui, tocmai pentru că suntem popoare mici. Unele au rămas să trăiască în limbă ca bulgarii şi sârbii şi ungurii din paşalîkul de Buda. Voi cei din Ungaria de Sus aţi găsit un protector. Sfântul Imperiu. Noi nu avem pe nimeni decât sabia, încrâncenarea şi nespaima de moarte... Asta am vrut s-o vadă nemeşimea ardeleană... Ea n-a văzut decât moşia, castelul, orgoliul ei şi n-a trecut dincolo de partidele ei. Răsplătită şi respectată după Şelimbăr, a crezut că o fac din spaimă. Ucisă de mine, s-a răsculat. Nevăzând adevărul, destinul ei este pecetluit. Iartă-mi, *padre*, această foarte lungă vorbire. Ea este politica mea izvorâtă din adevărul meu şi al Ţării Soarelui. Aştept cuvântul tău, izvorât din adevărurile tale şi ale neamului tău. *Amen!*

Episcopul Szukay îşi lasă fruntea în palmă. Jărăgaiul clipeşte roşu în vatra căminului.

— Lasă-mi vreme de gândire, Michael, spune încet bătrânul… Ca şi atunci, la Târgovişte, adevărurile tale, rostite cu asprimea ta de războinic, mă tulbură. Odihneşte-te. Socoteşte castelul casa ta. Scrie-ţi scrisorile. Vorbeşte doar limba părinţilor tăi, necunoscută acestor ziduri. Iartă-mi lipsa, dar mâine slujesc la Catedrala Sfântul Martin. Voi fi aici seara, să-ţi dau răspunsul meu. Noapte bună, Michael!

— Noapte bună, *padre.*

Rămâne singur cu noaptea brumoasă în geamurile de Murano. Cu bolţile reci de piatră. Cu sentimentul că episcopul nu mai este cel cunoscut la Târgovişte, că se apără de el şi gândurile lui, că-şi apără ceva tainic şi nemărturisit. I-a spus ceea ce trebuia spus. Ce va putea face episcopul când deasupra lui stă strivitor catolicismul şi papa şi Inchiziţia? Când aceste popoare mici de la Dunăre sunt despărţite prin hazardul pribegiei misionarilor vechi, de către religie, când mai curând clerul ortodox s-ar lăsa martirizat de turci, decât să facă o concesie Romei şi când Roma ar purifica Răsăritul ortodox prin foc, mai curând decât să-şi reverse zelul apostolic asupra păgânilor?! Unde şi la cine ar putea cere înţelegere Szukay? La marea nemeşime intrată în clientela imperiului roman? Norodului pe care-l dispreţuieşte şi de care se teme? Rămâne în jilţ, abandonându-se plăcerii de a asculta pocnetele jărăgaiului. De a-şi simţi trupul îmbăiat, spălat de murdăria vâscoăsă a acestei luni de pribegie, cu dormit în sanie şi blănuri; ori prin osterii friguroase. Îl cuprinde o somnie dulce şi dureroasă, spiritul păstrând vie conştiinţa adevărului vieţii lui, a rupturii lui de tot ce-a însemnat Io Mihail voievod şi domn, om şi bărbat. Nu-l aude intrând pe Marcu care spune cu glas jos:

— Maria ta, ai poruncit sfat… Te aşteptăm în salonul albastru. Stoichiţa ţi-a alcătuit ştiricarul şi charta

cerută.

— Spune-i lui Mârzea să vegheze grajdurile. După miezul nopţii va pleca un olăcar al episcopului, spre Wiana. Să vină şi să-mi spună dacă a plecat, ori ba.

Ştie că episcopul Szukay îşi va face raportul către arhiducele Mathia şi că acest raport trebuie să ajungă înainte de audienţa fixată soliei Staturilor şi Ordinelor. Ştie de asemenea că arhiducele nu-l va primi decât după ce solia Staturilor va pleca spre Praha. Iată-l ajuns la şase ceasuri de Wiana şi ţinut prizonier, un prizonier înconjurat de curtoazie, aici, în castelul episcopului de Agria, până când arhiducele îşi va face politica sa cu Statele şi Ordinele. Totul atârnă de ce vor da imperiului Statele şi de ce-i vor cere. Ştiind asta, va şti care sunt şansele lui la Wiana şi Praha… Se ridică din jilţ. Are senzaţia că este privit. Îşi aduce aminte de tainiţele Târgovişte şi-şi spune că nu vede de ce n-ar avea tainiţe asemănătoate castelul episcopului de Agria.

…Salonul albastru are o masă rotundă cu tăblia ţinută pe spinare de un fel de Atlas. Se gândeşte că episcopul este vrednic de Inchiziţie dacă cutează să ţină în palatul său un simbol atât de străveziu al teoriilor lui Copernicus şi Galileo Galilei. Douăsprezece jilţuri având sculptate chipurile apostolilor, tapiţate cu catifea albastră, înconjoară masa rotundă, luminată de un policandru cu douăsprezece braţe.

— Dacă totuşi cineva ştie româneşte, măria-ta, spune Stoichiţa, deschizând pe masă o chartă ciudată a *Magnaei Valachia*, având scrise lângă Iaşi, Târgovişte şi Alba-Iulia grupe de nume bărbăteşti. Lângă fiecare nume bărbătesc este scrisă o cifră alcătuită din trei numere. Această chartă, cu cifrul ei, va sta în cufărul lui Stoichiţa, spre bucuria spionilor imperiali. Este hotărât să nu trimeată nicăieri olăcari ducând asupra lor scrisori, cifrate ori necifrate. Mihalcea Karatzas

povesteşte că de câte ori a venit la Praga, a pus semne la cufere. Că nu i-a lipsit niciodată nimic, dar că întotdeauna semnele i-au arătat că s-a umblat la cufere. Se vorbeşte greceşte. Vicenzo Bombardier Mantovano îşi face raportul adresându-i-se numai prinţului Marcu, în vreme ce Mihalcea Karatzas îi povesteşte lui Stoichiţa, cu glasul lui dogit, o întâmplare din insule... Raportul lui Mantovano este scurt...

Măria-sa este privit în oştirea imperială din Ungaria de Sus în două feluri: ori cu ură de moarte, cum însuşi a văzut-o la capitanul Scharfeneck, din pricină că mulţi ofiţeri şi-au pierdut fraţii la Mirăslău, ori au rămas invalizi, ori au fost retrogradaţi pentru proasta calitate a salvelor, ori a atacurilor; ori pentru faptul că n-au închis cercul la Murăş, să-l prindă.

Este lăudat şi admirat de o parte din ofiţerime, care s-ar înrola bucuros sub steagurile lui. Polcovnicii Branitzshi şi Walawski ajunşi la Hust, au preamărit vitejia lui, onoarea, loialitatea şi mai presus de toate dărnicia, lucru foarte rar la prinţii sărăciţi ai Europei, mai curând vestiţi pentru neplata soldelor şi meschinărie. Generalul Basta a spus că nu va coborî din scaunul principatului decât mort... Oştirea lui nu poate depăşi niciodată zece mii. Se teme de oştirea de haiduci. Garda personală, este gardă valonă, în solda lui de mai bine de un deceniu. Pe căpitanii valoni îi face părtaşi la prada de război. Căpitanii valoni sunt mâna lui înarmată, ochii, urechile şi cuirasa lui de temut. Are o avere în scrisori de schimb, a căror valoare creşte ori scade după voia lui, obţinând victorii şi păstrând un anumit teritoriu, ori pierzându-l. A dat două lovituri uriaşe. A pierdut ţinutul Granului, cumpărând pe nimic toate scrisorile de schimb reprezentând afacerile acelui ţinut, apoi l-a recucerit, vânzând scrisorile la preţul lor însutit. Are depozite în

aur la două bănci italiene. La Veneţia şi la centrala Medicişilor, la Firenze. Împăratul nu se poate lipsi de el. Nefăcând parte din nicio partidă nobiliară, urându-l pe arhiducele Mathia, este omul pe care Rudolf se poate sprijini. Nimic, în ceea ce privesc treburile Transilvaniei, nu se va putea face în afara lui. Mai ales astăzi când şi-a învestit destul capital în minele din Apuseni şi Maramureş şi în negoţul cu sare, cumpărând părţi negociabile din întreprinderile saxone, care vor astfel să întărească puterea imperială în Transilvania, cumpărându-l pe însuşi comandantul suprem. Librarii din Praha şi Wiena au şi scos un fel de geografie economică a Transilvaniei, un anuar al nobilimii, unul al societăţilor comerciale şi un calendar al crescătorilor de oi.

— Basta trebuie scos prin Sigismund, spune cu glas jos, în greceşte... Omul nostru acolo este Moisă... Să i se facă voia. Frater să propovăduiască întoarcerea. Astfel să facă şi doamna. Şi Fărcaş. Şi haţeganii. Şi moţoganii. Şi Miha... Asta-i treaba ta, Stoichiţo. Îl voi pe Jicmond în scaun. Toţi ai noştri s-o facă. În câte zile îţi ajung oamenii?

— Nu-i pot repezi de aici, măria-ta. Se vede.

— Atunci?

— Când ne punem pe drum.

— S-o ştie şi Theodosie... Frater să-i vestească pe credincioşii din Moldova. Marcule, ţi se pare că putem fi auziţi?

— Gândesc că tabloul acela cu cavalerul ucigând un turc, are urechi, doamne.

— Ai auzit ce i-am spus lui Stoichita?

— Ba!

— Atunci Stoichiţo, olăcarii tăi pleacă mâine. Va fi ceaţă. Voi vrea să mă plimb cu sania. Să iasă câţiva de-a valma. Şi aşa nu ştie nimeni câţi suntem. Optzeci şi trei, ori nouăzeci şi trei. Trimete unul din gemenii

Rudaru. Pe Turturea. Pe Grozea la doamna.

— Voia ta, doamne.

— Stoichiţo! Jicmond acolo, bătălia este câştigată aici.

— Pricepui totul, doamne... Perţepturile lui Machiavel nu-ţi trecură degeaba prin urechi.

Se aud paşi zăngănitori. Glasul lui Simion întrebând dacă măria sa pofteşte cina.

— Poftesc, Simioane. Mi-e o foame de lup. Jos în sofragerie, cu toţi căpitanii, hotnogii şi cetaşii, cu stegarul şi oştenii... Se apleacă spre Mantovano.

— Mi-ai dat cheia anului 1601, segniore... Sper că intrarea noastră sub cerul sfântului părinte nu te înspăimântă?!

— Atâta vreme cât sunt în slujba voastră, nu!

— Îmi plac cavalerii talieni prietenii tăi şi ai lui Carlo Magno. Îmi place mai ales căpitanul pe care l-am întâlnit la Kosiče. Îl mai văd?

— La Wiena, doamne.

— Pe contesa Zvetlana?

— Poate aici, de Anul Nou, măria ta!

— Mă bucur... Să mergem la masă, dragilor mei şi să cinstim cum se cuvine mărinimia gazdei noastre.

Când se ridică din jilţ ştie că a apucat iarăşi un frâu al armăsarului nebun care l-a aruncat din şa şi că acesta vine la galop spre el, nechezând.

Noaptea doua. 30 Decembrie 1600

— *Padre!*

— M-ai tulburat, Michael.

— De ce te-ai legat de mine, dacă nu gândeşti asemenea mie?

— Poate din ordinul suveranului meu.

— Nu! Inima şi raţiunea te-au legat de mine. Adevărul meu, care este şi adevărul tău. Conştiinţa vie

şi trecutul. Prezentul şi viitorul. Singurul care se împotriveşte este episcopul din tine. Înaltul prelat învăţat să slujească Roma, înainte de a-şi sluji patria.

— Taci! N-o şopti nici în vis.

— *Padre!* Suntem noi înşine adăpându-ne din izvorul limbii noastre. Roma şi imperiul sunt trecătoare şi există doar prin puterea armelor sau a credinţei.

— Veşnicia este a spiritului, Michael.

— Nu sunt plecat spre filosofie… Să trecem la politică. Ai să-mi dai nişte răspunsuri, *padre*.

— Ai tulburat *statu quo*-ul de toţi acceptat. Turci, imperiu, Polonia. Aveau nevoie de un principat care să le despartă.

— Pe pământul căruia să-şi poarte războaiele.

— Şi asta. Tu ai creat un regat care i-a înspăimintat.

— Aici este greşeala ta, *padre*. Nu l-am creat. El fiinţa dinaintea creştinismului. I-am dat conştiinţă de sine şi făptură «juridică», cum îţi place să spui.

— Episcopul tău mi-a înmânat azi dimineaţă un *Memorandum*, cu această veche istorie pe care însumi o ştiam pe jumătate.

— Citeşte-l şi ai s-o ştii pe de-a-ntregul. Nu va fi pace la Dunăre, atâta vreme cât popoarele ei nu vor fi de sine, libere şi întregi.

— Ai dovedit-o de şapte ani.

— Noi o dovedim de trei sute de ani. O dovedesc bulgarii şi sârbii. Nu-i uita pe taboriţi. Nu uita războaiele husite.

— Mă înspăimânţi, Michael.

— Văd adevărul, *padre*.

— Care sunt ideile tale despre Stările Transilvaniei? Uită tot ce-ai spus până acum. Uită şi acea uitare, păgânule şi răzvrătitorule. Uită şi uitarea, uitării, sceleratule… Ce gândeşti despre Stările Transilvaniei, cu capul tău diabolic, înţelegând că de felul cum gândeşti poţi sau nu obţine audienţa la arhiduce şi mai

apoi la împărat. Ce gândeşti, Michael, şi cum vezi tu liniştirea acestei provincii spre mulţumirea ta şi a împăratului…

Apoi, şoptit:

— Spre mulţumirea noastră a tuturor celor care credem în tine, Michael.

Curierul episcopului a plecat azi noapte la Wiena. Episcopul a fost la Bratislava să slujească în Catedrala Sfântului Martin. A fost şi Vicenzo Mantovano cu episcopul, care l-a descusut despre bătălia de la Mirăslău. El s-a preumblat cu sania prilejuind plecarea celor trei olăcari îmbrăcaţi în uniforme de haiduci. La amiază s-a întors curierul de la Wiena cu un cal alb, care-a căzut înainte de a ajunge la porţile castelului. Înseamnă că de la ultima poştă, unde şi-a schimbat calul, curierul a ţinut-o în goana goanelor. Nu putea aduce decât poruncile arhiducelui. Iată şi piatra de încercare a acestei de a doua seri petrecută cu venerabilul episcop, care nu-şi poate ascunde nici tremurul glasului, nici pe cel al mâinilor.

— Sunt patru stări care trebuiesc recunoscute şi intrate în lege. Sunt trei religii cărora trebuieşte să li se dea libertatea.

— Care sunt stările?

— Consuetudinarii. Aşezămintele săcuieşti. Aşezămintele saxone. Nemeşimea.

— Şi religiile?

— Catolică. Protestantă. Ortodoxă.

— Uiţi *Unio Trium Nationum*, Michael.

— Au uitat o naţiune cei care l-au alcătuit în de ei, prin puterea lor, fără Wiana.

— Ai argumente?

— Juridice. Istorice. De fapt.

— Şi iobagii?

— Aşezate stările, cuprinse în dietă, în Staturi şi Ordine, iobagii vor sta în starea lor, slobozi să creadă

după cugetul lor.

Focul în căminul placat cu marmoră roşie. Sfeşnicul de alamă în care ard şapte lumânări parfumate de ceară.

— Au încercat să-l otrăvească pe Basta, şopteşte episcopul.

— ...Întâi pe mine. Acum pe el... Nu mă aşteptam atât de curând.

Se stăpâneşte. Voia să spună că aceia au început să joace pe cartea lui, cu o săptămână înainte de a ajunge olăcarii la oamenii de credinţă, înainte ca doamna Velica, căpitanul Fărcaş, frater Ştefan şi odată cu el Varvara Szuki, cea dăruită lui Moise Székely pentru a-i fi lui de folos, ei şi alţi zeci de cneji şi boieri şi cavaleri şi nobili şi neamişi de ţară să-şi înceapă lucrările *pro Sigismondo*.

— Baronul David Ungnad, politician ratat, după ce-a ridicat un monument din pâri mincinoase împotriva ta, după ce-a pus coaliţia nobiliară sub stindardele imperiale, fără aprobarea lui Rudolf – Michael, acesta este adevărul – şi-a început campania de minciuni şi calomnii împotriva lui Basta. *Senior comandante generale* n-a uitat ceea ce a ştiut să facă atât de bine în Ţările de Jos. I-a aplicat lui Ungnad, tratamentul pe care au vrut să i-l aplice lui nemeşii.

— Şi?

— Ungnad s-a refugiat la Hust, chinuit de colici suspecţi. Ţipetele lui se aud foarte bine în Camera Scepusiană şi cea Aulică. Învinuirile lui Basta se aud şi mai bine în *Kriegskammer Rathe*. Asta dovedeşte că stăpânirea ta în Transilvania este altceva decât au spus-o şi unul şi altul.

— Cine o spune?

— Arhiducele Mathia!

— Slavă Domnului!

— Iată cui vor Statele să ofere scaunul Transilvaniei:

marchizul de Burgau… Ducele de Mercoeur… Carol de Lichtenstein… Cardinalul de San-Giorgio… Ce găseşti de râs, Michael?

— O, *padre!* Acestea nu sunt Statele. Chiaky este în dosul acestor nume. De ce nu unui urmaş al lui Columb? De ce nu unui rege egipţian? Unui eunuc împărătesc? De ce nu Marelui Mogol?…

— De ce, fiule?

— Pentru că niciunul din aceştia nu vor vrea să-şi lase capul la Alba-Iulia.

— Raţionamentul este simplu. Atunci, primind refuzul acestora, Statele…

— Îi vor da scaunul lui Chiaky.

— Ce strategie ieftină.

— A trebuit să-l dăruiesc pe Chiaky cu jumătate din Transilvania, ca să pot vedea strategia asta, *padre*. Este acolo un Carol de Lichtenstein!… Acela?

— Acela nu va fi acceptat de Rudolf… Ar întări prea mult Casa de Lichtenstein, în dauna Casei de Austria.

Iată cum se poate neguţa scaunul Transilvaniei. Iată unde-au ajuns Ţările. Măcar în Moldova şi Muntenia îşi scot scaunele la mezat Muşatinii şi Basarabii.

— Împăratul se teme de o nouă dinastie la Alba-Iulia, Michael. Doreşte un guvernator militar. Doreşte garnizoane germane în cetăţi. De aceea nu l-a pedepsit pe Basta pentru Mirăslău. A crezut o clipă că, după atâţia ani de poftă, îi vei aduce Transilvania. L-ai înşelat. L-a implorat pe Maximilian să i-o aducă… Acum îl are acolo pe Basta. Îl va apăra cu toată puterea lui imperială…

— Asta este tot, *padre?*

— Voiai mai mult?

— Nu!… Şi aşa ţi-ai rupt din suflet.

— Încă o veste, Michael… Dieta a propus dezarmarea generală a secuilor, aliaţii tăi credincioşi! … Răspuns la faptul că ţi s-a dat salvconductul pentru

Wiena!

Îşi muşcă buzele. A doua carte grea pe care neamişii o aruncă pe toba lui, cu superba lor trufie neghioabă şi plină de ură. Hotărât, episcopul Szukay i-a adus cât putea să-i aducă în pribegie sania de argint a lui Crăciun bătrânul. Îi ia mâna pergamentoasă, în mâinile lui puternice şi fierbinţi.

— *Padre!* Să lăsăm timpul să arate adevărata faţă a lucrurilor… Îţi jur pe sfânt numele lui Hristos, că odată în scaunul meu, nu voi închide ochii până când nu voi arunca în Azia, urmele puterii otomane. Ştii că o pot. Am dovedit-o cu arma. Acesta este răspunsul meu la încrederea luminată cu care m-ai hărăzit…

— Şi lui Rudolf, Michael?

— Loialitate, *padre*… Ajută-mă s-o pot dovedi.

Episcopul de Agria, Sandor Szukay îi pune mâna pe creştet. Rosteşte o benedicţiune într-o latină aspră.

— Te ajut de atâţia ani, Michael, dar ce poate face un episcop de Agria pentru un destin împotriva căruia s-au coalizat două imperii şi un regat? Ce vrei tu însuţi să faci, nebun iluminat ce eşti?

— Să mă duc până la capăt, *padre!*… Atât!

Se aude glasul sever al clopotului din capela castelului chemând la *Ave Maria* şi *Angelus Domini*.

— Vii la rugăciune, Michael?

— Din toată inima, *padre!*

Flăcările se învălmăşesc în vatră. O pală de vânt zgâlţâie cercevelele de fier, făcând să răbufnească în salon vâlvătăi roşii pline de scântei.

An Nou 1601

— Pe viul Dumnezeu, *illustrissime!* Primeşte-mă în oştirea cu care ai de gând să cucereşti Wiena… Şi Praga… Şi Varşovia. N-ai s-o regreţi niciodată. Ţi-o jur!

— Cu un paj ca voi, singur nu m-aş teme să cuceresc

toată lumea cu imperiul regelui Filip cu tot, contesă.

Contesa Zvetlana Rose-Maria von Rosenau îşi arată ochii azurii pe deasupra evantaiului al cărui joc subtil înseamnă: *inima mea este liberă, cucereşte-o cavalere*. Se lasă o clipă în voia sentimentului răscolitor, plin de voluptate, trezit de femeia tânără şi strălucitoare, care pune stăpânire pe el în văzul tuturora şi care în câteva clipe i-a spus o sută de vorbe în doi peri, unele din ele aţâţătoare, altele pline ele tâlcuri, cum sunt şi acestea care ţin de cucerirea Wianei, a Prahăi şi a Varşoviei. Care pot însemna că având-o alături, aceste capitale pot fi cucerite odată cu domnii lor; dar tot atât de bine pot fi o invitaţie la a-şi trăda gândurile.

— Să prestez jurământul de credinţă, suzeranului meu?

— O voi! Dar nu aici şi nu acum!

— Veţi crede într-un jurământ făcut de o femeie, fără martori?

— La ce-ar sluji martorii, contesă, dacă veţi avea de gând să-mi fiţi infidelă?

Contesa îşi aşază evantaiul pe corsajul despicat până aproape de centura din fir de aur, arătându-i dinţii umezi şi albi, sânii voluptoşi, daţi cu alb de plumb şi gâtul zvelt în despicătura gulerului gofrat, înalt până aproape de conciul imens în care şi-a adunat pletele blonde-aurii.

— Vă jur credinţă pentru această noapte, *illustrissime*.

— Nu voi să tentez zeii. Juraţi-mi-o pe un ceas, contesă.

— Să pornim la asalt, *illustrissime*.

— Împotriva cui, frumosul meu paj?

— Începem cu soţul meu. Este furnizorul de furaje al cavaleriei Ungariei de Sus... Văd că acest Zucconi nu mai are nevoie să fie cucerit... Facem o cavalcadă la

doamnele care m-ar sfâşia… Dar fără avansuri, scumpul meu stăpân… Zvetlana nu ştie de glumă, când este vorba să-şi apere suzeranul… Îl vom ataca pe domnul Wolfgang Fuert Viezdomb spionul personal al arhiducelui, însărcinat cu cazarea voastră la Wiena, care a purtat un tom de corespondenţă pentru aceasta cu *Niederösterreichische Kammer*. Zâmbiţi-i, şi măguliţi-l pe arhiduce… Arhiducesa mi-a povestit cu mult haz, felul cum l-aţi înfrânt pe Sigismund la Alba-Iulia, când voia să vă umilească silindu-vă să urcaţi pe podium şi să-l omagiaţi… Cine este cavalerul care le recită doamnelor cu atâta nerv?

— Nepotul meu, contesă! Prinţul Marcu Cercel…

— Femeia aceia cu părul roşu, o da, aceea, are multă influenţă la *Hofkammer Rathe*… prin amantul ei, markgraful… Are obiceiul să-şi înşele acel amant bătrân şi atotputernic… După câte văd, îi place prinţul, nepotul vostru.

— Apoi?

— Apoi îl lăudăm pe Rudolf şi vorbim de astronomie. Vă pricepeţi?

— Atât cât trebuie să nu mă rătăcesc, privind stelele în compania voastră.

— Ah. Iată-i pe aceşti stâlpi ai scumpei noastre Ungarii Superioare… Vă las lor, stăpâne… Nu uitaţi! Îmi datoraţi cel dintâi dans… Până atunci, voi încerca să fac singură, ceea ce ne propunem să facem în doi… Monseniore!

— Contesă!

Zvetlana Rose-Maria îşi împinge vartugadinul, făcându-i o reverenţă plină de graţie. Taraful de ţigani aşezat în balcon trage pe viori un cântec sfâşietor de pustă. Contesa l-a sechestrat într-o firidă ridicată cu două trepte deasupra pardoselii, expunându-l astfel celor câteva zeci de invitaţi ai monsegniorului episcop de Agria, care dă această petrecere de An Nou 1601,

în cinstea «magnificului domn Michael», cum a fost prezentat de episcop, fără niciun alt titlu voievodal. A cunoscut astfel conţi şi contese din Câmpia Panonică, câţiva baroni germani din Bohemia de Jos, căpitani unguri din cetăţile apusene rămase Ungariei de Sus, prelaţi catolici în aşteptarea arhiepiscopului Ioanus Kutasy care goneşte spre Poszony, cavaleri unguri sărăciţi. Contele Sebastian Teökeöly acel nobil magnat care împreună cu căpitanul Mihail Székely şi episcopul Szukay formează partida Ungariei de Sus, care vede în el sabia eliberatoare a popoarelor de la Dunăre, i-a spus că această noapte de An Nou, vine cu nădejdi pentru cauza *illustrissimului*, «care este şi cauza noastră»... Îl vede pe căpitanul Vicenzo Zucconi, sosit de două ceasuri de la Caşovia, plimbându-se pe sub balconul muzicanţilor, la braţul lui Vicenzo Mantovano. Atât el, cât şi contesa de Rosenau cu soţul ei, au gonit zi şi noapte, din poştă în poştă să ajungă aici în noaptea de Anul Nou şi este sigur că n-au făcut-o numai din dragoste pentru *Il Valacho*. Ştie că din clipa când a intrat pe teritoriul de sub jurisdicţia împăratului, toate partidele de la Wiana şi Praha şi Bratislava şi Caşovia, toate interesele legate de Transilvania şi negoţul cu Ţările Româneşti, toate gândurile de libertate ucise în cei din Ungaria de Sus şi Slovacia şi Bohemia, toate urile şi patimile nemeşimii transilvane, toţi şi toate s-au dat pe faţă, drumul lui la Wiana şi Praha însemnând biruinţa unora prin el, împotriva altora; ori înfrângerea prin el şi biruinţa acelora care văd o Transilvanie roabă lor prin neamişii ei. Simte că fiecare grup de trei, patru cavaleri retras sub colonadele austere, ori în nişele acoperite cu draperii roşii, face politică. Politica aceea îngustă, strâmtă, a dorinţei, ori a urii, a protecţiei, ori a câştigului, ori a ruinării duşmanului... Îi stăruie în nări aroma de trup plin de farmece, lăsată în firidă de contesa care pare

înfiptă bine în politică... Coboară acele două trepte. Deci, arhiducele îl joacă subtil împotriva delegaţiei Staturilor. Această petrecere cu titlu privat care nu-l angajează decât pe episcop, poate fi interpretată în o sută de feluri. Un simplu act de curtoazie al episcopului de Agria, răspuns la felul cum a fost primit la Târgovişte, fără nicio urmare pentru *Il Valacho*, dacă arhiducele găseşte acceptabile propunerile Statelor. Un avertisment dat delegaţiei, dacă propunerile ei nu convin Casei de Austria. «Il Valacho este aici, mâine va putea fi la voi, gândiţi-vă...» Un act de curtoazie al arhiducelui şi curţii şi împăratului, dacă tratativele cu delegaţia Staturilor vor merge greu şi el va fi chemat la Wiana, la arhiduce. Văzută de aici, în rochia de mătase de Granada albastră, cu corsajul tăiat *en penseron*, cu faldurile puse pe vartugadin, mânecile despicate, căptuşite cu dantelă de aur, purtând pe frunte un atifet tivit cu mărgăritare şi cu cele două *les mouchs* din tafta neagră, una sub ochiul stâng şi alta în colţul drept al gurii, contesa Zvetlana Rose-Maria este de netăgăduit zeiţa acestei serbări galante şi politice, ecleziastice şi-n acelaşi timp sub auspiciile zeiţei Cotis, dacă Erina Cercel iese din joc, neavând ochi decât pentru prinţul Marcu, soţul ei... Ce stranie şi plină de amărăciuni şi de amintiri este aici Erina Cercel în rochia grea de hetaia vişinie trecută peste iia cusută cu fluturi de aur, purtând în conciul negru mesal din diamante şi-n păr cercei grei, domneşti, atingându-i sânul. Oacheşă şi înaltă, încondeiată, cu ochii ei negri şi adânci, pare o zeitate sudică printre toate aceste blonde durdulii care o înconjoară ciripitoare, odată cu cavalerii lor. Lumânările din policandrele aurite îşi răsfrâng lumina pe pardoseala de gresie. Vede ca prin pâclă acele *pourpoint* cu predilecţie din catifea verde pentru nobilimea ungurească, cu nasturi şi galoane aurite, ori dolmanele negre ale cavalerilor, capele de

satin vişinii, ori galbene, cizmele lăcuite, amestecându-se cu ciorapii albi din tricot la cei care imită moda curţii, tot aceştia purtându-şi capetele pe tipsiile albe ale gulerelor apretate, festonate, acele *fraise* pe care el nu le poate suferi tocmai pentru că duc capetele ca pe tavă – se gândeşte o clipă la capul vel banului Calotă – îşi face cruce cu limba-n gură şi-l vede pe contele Sebastian Teököly făcându-i un semn discret, spre una din uşile înalte din stejar lustruit de vreme. Episcopul Szukay se-nclină uşor, arătându-i aceeaşi uşă cu mâna lui înmănuşată violet. Viorile ţiganilor tânguie alt cântec trist. Lacheii trec cu tăvi pline de pocale. Sunt pocale albastre din sticlă de Murano… Poate altădată, episcopii de Agria le aveau din aur. Aşa cum din fir de aur vor fi fost odinioară găitanele de la dolmanele cavalerilor unguri, dolmane vechi, roase la gulere şi la coate, mirosind de departe a sărăcie fudulă. A văzut totul şi spre spaima lui a început să priceapă câte ceva. Se-ndreaptă spre uşa din stejar pe care sunt sculptate armele episcopilor de Agria. Un fel de eclesiast înarmat cu spadă, i-o deschide discret. Este aici o ipocrizie galantă: toată lumea l-a văzut intrând şi toată lumea se face că n-a văzut nimic… Un cabinet vast, căptuşit cu lambriserie sculptată. Tavanul din lemn lăcuit. Trei sfeşnice pe căminul uriaş. Jilţuri. O masă rotundă. Umbre filfâitoare prin colţuri. Un mormăit venind de la colţul căminului, după care iese un fel de viezure şchiop în costum de prelat, cu o tichie pe vârful capului atins de pleşuvie, bocănind cu pantofii negri, cu toc înalt. Omuleţul poartă mustăţi şi cioc de muschetar. Ajuns la câţiva paşi se ridică pe tocuri să-l vadă mai bine.

— Hm! Hm! Omagiile şi benedicţiunile unui Kutasy oarecare, prin harul hazardului arhiepiscopul Ungariei, *illustrissimului* domn şi voievod Michael!

Viezurele se apropie repede. Îi vine până la piept.

Are ochi verzi, neliniştiţi, plini de înţelepciune maliţioasă. Poartă mănuşi violet. Peste mănuşi, în fiecare deget câte două inele. Vorbeşte o turcă veselă, plină de cuvinte străine. Unele italieneşti, altele ungureşti.

— Prea plecat bunăvoinţei voastre, sfinte părinte. Monseniorul episcop de Agria m-a făcut să aştept cu nerăbdare sosirea voastră aici...

— Hm! Hm! Curtenitor şi viclean!... Hm! Hm! Este singura încăpere unde nu sunt urechi habsburgice... Ştiu! Sunteţi un habsburgian înfocat... Hm!... Până aici aţi jucat magistral. Daţi-mi voie *illustrissime* şi magnifice, să-mi joc rolul la rândul meu... Vă plac?...

Omuleţul bocăne de colo, colo. Îi dă roată, hămăind cu admiraţie. Îi arată un jilţ tras în dreapta căminului, care are în faţă o măsuţă pe care este întinsă o chartă. Recunoaşte Ungaria în hotarele ei vechi, de pe vremea dinastiei de Anjou, cu Slovacia, apoi regatul Bohemiei, Styria şi Carniolia; Bosnia, Transilvania şi spre apus Bavaria şi Austria.

Arhiepiscopul îşi freacă mâinile înmănuşate. Râde uscat.

— O lecţie de şah şi strategie pe care un amărât de arhiepiscop o dă celui mai redutabil strateg pe care l-a cunoscut... Îmi îngădui să vă rog s-o acceptaţi, magnifice... Şedeţi! Pe viul Dumnezeu, statura voastră mă zdrobeşte!... Vă miră că după ce aţi cunoscut prelaţi ca Alfonso Carillo şi Germanico Malaspina, aţi nimerit peste un popă scelerat ca mine?!... Hm! Hm!... Mai curând mi se cuvin calţavetele, decât mitra şi cârja Ungariei... Este un punct de vedere, dar nu singurul!... Magnifice, peste o jumătate de oră se dă semnalul celui din urmă dans al anului. Nu vreau să răpesc plăcerea la care râvnesc ispititoarele doamne de dincolo!... Faptele voastre m-au adus aici!... Şi cea mai fierbinte nădejde a mea!...

Dintr-odată obrazul arhiepiscopului împietreşte ca într-o mască mortuară. Se aşază în jilţul tras cu spătarul la focul viu din cămin. Are sprâncenele stufoase, riduri adânci şi aşezat în jilţ un aer straniu de măreţie sacerdotală.

— Vă ascult ca pe un părinte, eminenţă!

— Nu! Ca pe un confident!... Ca pe un soldat!... Ca pe un prieten şi unul care vă cere, fără să vă dea în schimb decât benedicţiuni!... Hm!

— Sinceritatea voastră m-a cucerit! În adevăr! Monseniorii Alfonso Carillo şi Germanico Malaspina mi-au arătat o faţă...

— Iezuită, *illustrissime!*... Adică diabolică!... Pe Luther... Hm!... Să lăsăm treburile eclesiastice şi să trecem la motivul pentru care mi-am părăsit scaunul, de Anul Nou, să-mi port guta tocmai aici şi la Wiena în folosul vostru!... Ştiu ce vreţi, de la episcopul de Agria, bunul meu prieten... Ei bine *illustrissime*, sunteţi, pe Luther, hm, hm, la fel de nebun ca mine. Pentru că, pe viul Dumnezeu, eu nu vreau decât să înfiinţaţi odată acel regat dacic, după care să-i alungaţi pe turci în Asia şi liberând popoarele balcanice, să redaţi Ungariei libertatea pierdută la Mohacz... Hm! Hm!... Visez o comunitate liberă a popoarelor şi, pe Luther, acest scelerat a avut dreptate! Dar mai multă dreptate a avut Jan Hus din Husinec... Sunt un scelerat. Sunt un eretic. Sunt un prelat tocmai bun de ars pe rug. Mă aveţi în mână. Mărturisiţi-o Inchiziţiei!... Arhiducelui!... Împăratului!... Hm! Hm! Pe viul Dumnezeu, o voi face şi eu! Voi mărturisi că n-aţi învăţat nimic din lecţia dată de ilustra nobilime transilvană... Că uneltiţi cu stările de jos. Am trei din scrisorile şi patentele trimise de voi rutenilor şi iobagilor şi vilanilor din Polonia. Nu uitaţi că Ungaria de Sus se învecinează cu Polonia şi că emisarii voştri nu ştiu totdeauna unde este adevăratul hotar... Mi-a fost trimis de amicul vostru Chiaky unul

din manifestele voastre adresate iobagilor, înainte de Mirăslău... Citindu-l, Rudolf se va bucura în aşa hal, încât va avea nevoie de toţi astrologii şi alchimiştii să iasă din comă!... Hm! Hm! Iată-ne într-o societate veselă, jucând jocuri şi mai vesele!

— Sfinte părinte, ori sunteţi nebun, ori cunoaşteţi foarte bine aceste ziduri!

— Şi una şi alta, *illustrissime* aţâţător la răscoale... Magnifice ucigaş de nobili. Hm!... Hm! Oare nu voi i-aţi smuls neajutoratului de Sigismund aprobarea pentru o mitropolie schismatică la Alba-Iulia?... Nu voi, prea ilustre războinic, aţi ordonat ridicarea unor biserici din piatră, acolo unde erau interzise prin hotărârile vechi ale Dietei... Nu voi aţi dăruit din moşiile coroanei transilvane, fiefuri valahilor şi demnităţi şi ranguri militare, în dauna nobilimii? Nu voi i-aţi înarmat şi răsculat pe secui? Nu voi, jurând credinţă împăratului german, aţi înăbuşit cu arma cererea germanilor din Transilvania de a avea garnizoane germane în cetăţile lor?

— Satana!

— De o mie de ori Satana!... Hm! Hm!... Iată un frumos buchet de acuzaţii, capabil să-l facă pe Rudolf, mai degrabă să-şi pună ucigaşii la treabă, decât să vă dea comanda unei oştiri. Sunteţi capabil de toate ingratitudinile... N-ar fi nimic nou, odată văzut în Transilvania, să decretaţi scoaterea nobilimii afară din lege, să puneţi pe goană comisarii imperiali; ori să-i arestaţi, cum aţi mai făcut-o şi să vă încoronaţi rege al Daciei pentru a doua oară.

— Ce vreţi de la mine? Fiţi scurt, monseniore, şi spuneţi-mi o lecţie nouă! Pe asta o ştiu de la toţi comisarii imperiali. De la Chiaky şi ai lui. Şi, vi-o spun cu toată sinceritatea, mă mâhneşte lipsa de imaginaţie a acuzatorilor mei.

— Auzi-l, Dumnezeule, şi fă-l să înţeleagă...

Illustrissime, în numele sfânt al libertăţii, te acuz că ai făcut totul cu jumătăţi de măsură. Dacă te-ai apucat să-i ucizi pe nobili şi să-i aduci în sapă de lemn, trebuia s-o faci până la capăt. Astăzi totul era isprăvit. Ori rămâneai atotputernic în Dacia; ori Europa ar fi fost chemată din nou la cruciadă ca în vremea taboriţilor şi aveai ocazia să dai o lecţie tuturor capetelor de fier, care ţin gândirea şi spiritul sub sabie şi le purifică prin rug. O, Michael, *illustrissime desperados*, ai venit să ceri ajutor Habsburgilor, crezând cu naivitate în puritatea Sfintei Ligi; ori, ca un diabolic, vrei să-l sileşti pe Rudolf să repare plătind din punga lui scofâlcită, imensa prostie de la Mirăslău?

— Monseniore! Să trecem la treburile noastre!… Încă o dată, ce vreţi de la mine?

Arhiepiscopul acesta afurisit, care i se pare o întruchipare a diavolului, atoateştiutor, care a înţeles fiecare act al lui la Alba-Iulia, îi este dintr-odată foarte drag. Are intuiţia că viezurele în strai de înalt prelat aparţine acelei lumi stranii năzuind spre un viitor pe care el însuşi a încercat să-l gândească şi înfăptuiască, viitor neclar şi ceţos, ucis de oştile nobiliare, pentru că, cine altcineva a ucis *Magna Valachia* decât marea nobilime a Transilvaniei şi Poloniei în unire cu oastea imperială a Habsburgului? Până în clipa asta a luat lucrurile în succesiunea lor în timp, disparate şi negândindu-le împreună, îşi trece mâna peste frunte.

— Dumnezeule, monseniore! Nu m-am gândit niciodată că Mirăslău şi Bucov sunt opera sfintei biserici romane.

— Într-un fel, *illustrissime!* Mai corect, sunt opera nobilimii, patronată de sfânta noastră biserică.

— Dar voi, monseniore, voi nu sunteţi nobil? Nu sunteţi voi capul acestei sfinte biserici pentru Ungaria? Nădejdea şi ochiul şi mâna atotputernică a papii, aici?

— Pentru a înţelege cine sunt, priveşte această

chartă, *illustrissime!* Şi, pe Dumnezeu, de data asta ascultă-mă până la capăt…

Se-ntâmplă ceva nici straniu, nici ocult; totuşi ciudat în cabinetul lambrisat, pentru că arhiepiscopul are harul lucidităţii şi simplităţii, pe al cunoaşterii profunde şi într-un fel, gustul istoriei. Altfel decât halucinant şi diabolic, plin de levantinism, ca Andronic Cantacuzino. Altfel decât în afara timpului ca Dionisie Rally Paleolog. Urmăreşte fascinat degetul arătător al arhiepiscopului, în mănuşa de tricot violet, pe care strălucesc un rubin şi un diamant în monturi din filigran de aur. Recunoaşte lucrătura giuvaergiilor veneţieni şi îşi spune că amândouă la un loc preţuiesc cel puţin trei mii de florini.

— Iată cui ai venit să-i ceri ajutor, *illustrissime!* Noi, nobilii Ungariei de Sus, vom pleda cauza voastră, găsind-o conformă cu timpul. Ne vom lega să vă slujim, dacă voi vă veţi lega să reîncepeţi campania împotriva turcilor, de data asta de la Oradea, Ineu, Lipova, Lugoj şi Caransebeş spre Tisa şi Dunăre, în vreme ce oştirea Ungariei Superioare va ataca paşalîkul de Buda. Aveţi Dunărea de Jos asigurată. Eliberând Dunărea de Mijloc, aveţi aripa dreaptă slobodă până pe valea Dravei. Am văzut ce-aţi înfăptuit când aţi ajuns la Sofia. Noi nu-i vom ierta niciodată lui Sigismund Báthory că v-a atacat pe la spate, când trecerea Balcanilor era iminentă. Hm!… Hm!… Pe viul Dumnezeu, planul antiotoman pe care vi-l propunem, este mai uşor de îndeplinit, decât cel care vi l-aţi propus în ’97. Dar pentru asta şi înainte de asta trebuie să ştiţi ceva despre Casa de Austria, Sfântul Imperiu şi noi!… Priviţi charta, magnifice, şi notaţi că dacă providenţa şi forţa armelor au făcut Ţările voastre să supravieţuiască, cu noi în Câmpia Panonică, liberi, Europa va ajunge la Marea Neagră…

Arhiepiscopul îşi plimbă diamantul şi rubinul de pe

valea Dravei, la lacul Balaton şi Neusiedler, pe cursul Dunării la Györ şi Esztergom, pe apele Bodrogului şi Tisei. Vorbeşte cu glas scăzut despre o comuniune liberă a popoarelor, despre dreptul sacru al fiecărui om să se închine şi creadă aşa cum îi cere conştiinţa, despre o egalitate a averilor, despre frumuseţile pustei, despre lucrările cugetului la care vor trebui să se aplece descendenţii călăreţilor lui Arpad, dacă istoria i-a fixat aici. Îl ascultă cu reculegere. Ascultă lacom de adevărul acestui prelat semănând cu un viezure. Spune lucruri care spuse de alţii pe sfert, au aprins rugurile Inchiziţiei în toată Europa catolică… Este un iluminat. Este un adept al lui Copernicus şi Galilei, a lui Campanella şi Machiavel, urăşte despotismul şi principii (îi vine să râdă, pentru că el însuşi este un despot şi un tiran, o ştie abia acum, dar o acceptă cu seninătate) amestecă perceptele primilor creştini cu nu se ştie ce percepte ale unui răsculat, Balasz din Ungaria de Nord, acum o sută şaptezeci de ani, apoi întreabă cu cel mai firesc glas din lume:

— *Illustrissime*, ce ştii despre arhiducele Mathias şi împăratul Rudolf, suveranul nostru preaiubit, cărora ai venit să le ceri *consillium et auxillium?*

…Este foarte frig în sala mare luminată de candelabre, ori i se pare lui că este frig cu toate că mâna contesei Zvetlana Rose-Maria este fierbinte şi cel din urmă danţ al anului 1600 îşi leagănă fustele înfoiate şi decolteurile opulente şi cuşmuliţele cavalereşti cu pene de fazan, ori cele câteva *cul d'assiette* cu sau fără egretă, rătăcite printre coafurile înalte prinse în *arcelets*, printre gulerele flamande şi blăniţele de la gulerele roase ale dolmanelor cavalereşti.

— Pot să jur că l-aţi văzut pe arhiepiscop, *illustrissime!*

— Juraţi şi veţi câştiga!

— Ce?

— Poate un alt jurământ?!... Poate o dragoste?!...

— Vă păstraţi obiceiul urâcios de a vă înconjura noaptea de gărzi şi curteni, ca la Kosiče?

— De ce nu spuneţi Caşovia?... Sau Kaschau?

— Răspundeţi-mi?

— Buzele voastre să rostească porunca!

Contesa schimbă mâna, legănându-şi spatele cambrat. Îşi scutură zulufii aurii.

— Am să vă fac o confidenţă... Aşteptaţi-mă la trei după miezul nopţii.

— Ca pe cel dintâi dar al anului 1601, contesă!

Flautul cere dulce schimbarea perechilor. Contesa îi zâmbeşte fermecător. Trece la magnatul Sebastian Teökeöly. La el vine Erina Golescu-Cercel. Îşi pleacă genele lungi, negre.

— Veşti de la doamna, măria-ta!

Trei paşi înainte. Trei paşi înapoi. Doamnele pe sub mână. Flautul cere schimbarea perechilor. Vine femeia cu părul roşu, despre care contesa spunea că are putere la *Hofkammer Rathe*. Îi surâde. Face o reverenţă înainte de a-i da mâna. Seamănă cu Habiiba, are trăsături de mongolă şi ochi verzi, tăioşi. Îi simte degetele apăsându-i podul palmei. Simte hârtia unui răvaş. Trei paşi. Iarăşi trei paşi. Flautul. Schimbarea perechilor. Cum o cheamă? Cine este? Ce vrea? Îşi duce mâna dreaptă la mâneca stângă. Scoate batista. Se şterge, înfăşoară răvaşul. Pune batista în mânecă... O altă făptură blondă şi surâzătoare. Lăcomie crudă şi lucidă a clipei. Îi place danţul. Îi plac muzicanţii din balcon, flautişti şi cornişti şi violişti care cântă aceste dulci cântece legănate. Îi plac femeile cu sânii aproape goi, cu diademele lor puţine şi sărace, îi plac cavalerii mustăcioşi care-şi zornăie pintenii, îi plac curtenii şi căpitanii lui, în dolmane zmeurii, îi place Stoichiţa de Strâmba care ridică evantaiul doamnei cu părul roşu,

oferindu-i-l cu o reverenţă adâncă. Îl vede pe Mârzea între patru fete în rochii verzi care fac destulă gălăgie sub balconul muzicanţilor, cerându-i o povestire orientală. Soarbe lacom aerul plin de miresme aţâţătoare. Arhiepiscopul Kutasy, n-a vrut să se arate. I-a spus că prin politica lui faţă de iobagi şi valachi a deschis cea mai adâncă rană a Habsburgilor şi spaima lor: ţăranii şerbi şi cehii. Că nimeni nu i-a uitat în sacrul imperiu pe husiţii lui Jan Zizka, nimeni n-a uitat cele cinci cruciade pornite împotriva lor de nobilimea europeană şi că niciun consilier imperial n-ar accepta alte legi pentru Transilvania decât cele care stăpânesc Sfântul Imperiu Roman. Că arhiducele este obsedat de războiul cu turcii pe care-l conduce. Dar că adevărata obsesie este măritişul şi însurătoarea care aduc Casei de Austria, ţări, ori comitate, ori provincii. Că această Casă de Austria şi imperiul ei este rodul acestor căsătorii gândite şi înfăptuite cu perseverenţă diabolică, începând cu Maximilian de Austria ales în 1493 împărat, care s-a căsătorit cu Marie de Bourgogne, fiica lui Carol Temerarul, care a adus Habsburgilor Franche-Comté, Luxemburg, Belgia, Ţările de Jos, Flandra şi Artois. După moartea ei, acest mâncător de ţări, care voia să înfulece Franţa aducând-o în patul lui nupţial, s-a însurat cu Anne de Bretagne… Să ştie că arhiducele îi va propune un mariaj austriac pentru fiica sau fiul lui. Regretă din suflet că nu i-o poate da lui însuşi pe văduva lui Sigismund Báthory, arhiducesa Maria Cristierna, care îi face o bună slujbă la curte, lăudându-i fidelitatea faţă de Casa de Austria. Maria Cristierna soţia *illustrissimului* Michael regele Daciei, căruia după câţiva ani i se va găsi o boală incurabilă şi regatul ar trece la Casa de Austria, hotarele imperiului ajungând la Dunărea de Jos şi Marea Neagră, iată un vis cu adevărat dinastic. Să nu uite *illustrissimul* că prin sabia

lui, Casa de Austria a plătit câteva poliţe turcilor, aliaţii regilor Franţei în războaiele dintre Casa de Austria şi casa Franţei, pentru supremaţie în Europa. Datorie sacră de la Carol Quintul întemeietorul Casei de Austria în Spania.

Ascultându-l pe arhiepiscopul ciudat, plin de idei înspăimântătoare faţă de rânduielile lumii, a avut viziunea adevărului său în acest imperiu cunoscut puţin, despre care ţesuse pentru sine şi ai lui un basm plin de loialitate cavalerească şi dumnezeiesc sentiment creştinesc. Basm în care singur a crezut până la sosirea lui Erick Lassota de Steblau, *Müstermeisterul in Ober Hungern* mereu lăsat fără soldele lefegiilor, de stăpânul său, împăratul. Adică un prinţ răzvrătitor şi răzvrătit, duşman nemeşimii, care a vrut Transilvania pentru sine, venit să se adauge celor şapte electori zeloşi de independenţa electoratelor şi celor patru sute de principate ecleziastice, arhiepiscopii şi episcopii, fiefuri cavalereşti, oraşe libere şi regate care alcătuiesc acest Sfânt Imperiu Roman, nu se ştie de ce sfânt, despre care arhiepiscopul cu figură de viezure a spus: «Imperiul nu este decât un nume, împăratul nu are decât un titlu… Vom lupta ca aceste două iluzii să scoată de undeva cei două sute de mii de florini care vă trebuiesc, *illustrissime*, pentru a vă reîncepe odiseea…»

Răpăitul mărunt al unor toboşari copii, îmbrăcaţi în alb, care intră pe una din uşile sălii. Trâmbiţaşi-heralzi. Lachei cu tăvi pline de pocale. Un freamăt în toată mulţimea de femei şi bărbaţi. Un sunet prelung de trâmbiţă. Bătăile rare, sonore şi grave ale ceasului din turla castelului. Una, două, şapte… Se simte înconjurat de ai lui. Atâţia câţi i-au rămas. Contesa Zvetlana Rose-Maria. Episcopul Szukay. Magnatul Sebastian Teökeöly. Sentimentul că dincolo de tot ce-l desparte de ei, sunt vii şi arzătoare şi născătoare de vreme

gândurile care-i unesc. A douăsprezecea bătaie de clopot.

Trâmbiţaşii-hedalzi vestesc: An Nou 1601.

Cupele cu vin de Tokay... Salva trasă de muschetari sub ferestre.

— Să trăieşti, măria ta şi Anul Nou 1602 să-l fericim în cetatea visurilor noastre!

— Amin, Stoichiţo! şopteşte.

Apoi se-nclină, răspunzând prieteniei cu care gazdele îl firitisesc, urându-i împlinirea gândurilor. Apoi simte singurătatea pustiindu-l, totul i se pare dintr-o altă lume, îi caută plin de spaime pe cei dragi, îşi caută lumea şi viaţa lui, nu le găseşte şi bând vinul de Tokay, gros şi greu, se lasă pătruns de amăgitoarea şi dulcea lui ameţeală.

An Nou 1601, castelul Poszony al monseniorului episcop de Agria. Îşi striveşte lacrimile sub gene. O caută din priviri pe contesa Zvetlana Rose-Maria de Rosenau.

Wiena. Ianuarie 1601

Preludiu

Toate chiţibuşurile nemţeşti cu care-l gratulează arhiducele de douăsprezece zile îl fac să turbeze. Este în 12 ianuarie 1601, pe la ceasurile 10, ninge spornic şi *hernn* Wolfgang Fuert Viezdomb, însărcinatul cu primirea lui *der Fürsten*, ori *Il Valacho*, bombăne nemulţumit de felul cum sunt aranjate bagajele în harabale, de ordinea convoiului celor şaptesprezece harabale puse pe tălpici; dar mai ales de prezenţa curţii ad-hoc formată încă de la Poszony căreia i se adaugă carâtele contesei Zvetlana Rose-Maria de Rosenau şi ale baronesei Marika de Mezöörs, femeia cu părul roşu care în noaptea de Anul Nou şi l-a ales

cavaler pe Stoichiţa. Curtea poştei din Orth, nici două ceasuri bune până la Wiena este plină de cavaleri cu dolame ponosite, unii ciungi, alţii chiori, care-şi arată cicatricile prinţului Marcu, îşi strigă meritele războinice şi-i cer o audienţă la *der Fürsten* pentru a-şi oferi săbiile cauzei creştine: «şi pe toţi dracii, împotriva iadului şi cerului dacă o vrea, numai să-mi asigure o masă omenească, ovăz pentru biata mea Charlotte şi un burduf de vin pentru cel mai bun spadasin coborâtor din Niebelungi». Glasul gros şi dogit răzbubuie dincolo de uşa poştei păzită de oamenii lui *herrn* Marcum Antonium Gaffor de Paar, fost până în 1597 director al poştelor din Ardeal, chemat de-atunci de excelenţa sa arhiducele serenissim la Direcţia Generală a Poştelor din Wiena, care miroase săruri, îşi sărută sora pe frunte (pe Marika de Mezöörs) spune că destinul l-a ajutat să nu fie martorul prăbuşirii poştelor ardelene după Şelimberg, cinstea de a le reface revenindu-i fiului său Francisc Gaffor de Paar, căruia, pentru meritele sale, *der Fürsten*, dacă-şi mai aduce aminte, i-a dăruit două mori chiar la Alba-Iulia.

Monseniorii prinţi ai bisericii să nu se supere, nici ilustra doamnă contesă, dar are de comunicat regulamentul poştelor lui *der Fürsten* privitor la conţinutul bagajelor... Regulament aprobat de *Niederöstereichische Kammer* şi de însuşi excelenţa sa serenissimă, arhiducele.

— Comunică-i-l şambelanului meu, *herrn* Marcum Antonium şi mă îndatorezi.

— Du-te, Michael, şopteşte Szukay din blana lui de vidră. Vei avea nevoie de acest Paar...

— Ca să-l spioneze! Hm! Hm!... Şobolanul, mârâie arhiepiscopul Kutasy trăgându-i cu ochiul.

Zvetlana îl priveşte cu încântarea cu care-l priveşte de douăsprezece zile şi de ce n-ar mărturisi-o, de douăsprezece nopţi. Marcum Antonium face trei

reverenţe. Are urechile clăpăuge şi ochii mici înfipţi aproape unul de altul la rădăcina nasului puternic, cu nările răscroite şi adulmecătoare.

— *Illustrissime* şi magnifice, vă slujesc pentru viaţa fiului meu… Puteaţi să-l spânzuraţi. Să-l ardeţi de viu.

— Pentru mişeliile lui.

— A fost crescut la curtea luminatului voievod Sigismund Báthory, *illustrissime*.

— Te-ascult, *herrn* Marcum Antonium.

— *Illustrissime!* Câţiva oameni de afaceri vor să vă vadă în cea mai mare taină. Dacă află excelenţa sa serenissimă, sunt pierdut. Unii sunt prietenii mei şi slugile voastre… Vă implor, nu mi-o luaţi în nume de rău.

— Cine sunt?

— Jupânul Krüger-Ruggieri, caretaşul segnioriei voastre şi Wager, marochinarul şi bancherul de la Nüremberg.

— Unde sunt?

— Dincoace, în odaia căpitanului poştei.

De afară se ridică un cor puternic care strigă sacadat:

— *Der Fürsten!… Der Fürsten!… Il Va-la-cho!… Il Va-la-cho!*

Intră *herrn* Viezdomb cu hainele răvăşite, fără o mânecă la şubă, cu urma unui bulgăre de zăpadă care l-a lovit în ochi, dând din mâini şi spunând ceva celor doi prelaţi care-l arată pe el. Intră şi Marcu, însoţit de Mârzea.

— Maria-ta, vor să te vadă… Sunt o sută de cavaleri fără angajament, strigă că ştiu totul şi vor să fie cei dintâi înscrişi pe listele de angajare. Nu pleacă până nu le făgăduieşti că-i vei înscrie.

— Dacă este o cursă, Marcule?… Pusă la cale de delegaţia Staturilor?!…

— Vor sparge geamurile poştei, măria-ta. Ori vor

tăbărî pe harabale. Sunt în stare de orice! Numai văzându-i, te apucă groaza.

Urletele se îndesesc. Se aud bulgării de zăpadă izbind ferestrele. Bubuind în uşă.

— Ce strigă, Marcule?

— Suduie gărzile poştelor, doamne.

— Simioane! Gugiumanul! Stoichiţo! Mai las-o pe doamna, că o gelozesc… Mârzeo!… Deschideţi loc.

Îi vede pe cei doi prelaţi ridicându-se din jilţurile scâlcite. Arhiepiscopul Kutasy ridică mâinile în semn de neputinţă. *Herrn* Viezdomb se ascunde după contesa Zvetlana care râzând se apropie de el, spunându-i în graiul ei slovaco-germano-italian, presărat cu cuvinte latineşti, dacă mai poate fi presărat cu ceva acel grai ciudat:

— *Illustrissime,* voi fi tălmaciul vostru pe lângă aceşti bravi.

Steaua lui, pentru că o are şi-l veghează, i-a scos-o în cale pe Zvetlana, adăugând-o celor doi prelaţi, lui Teökeöly şi tuturor acestora ai curţii lui pribege: căpitanul Zucconi, baroneasa Marika, prietenii contelui Darahi Ianos de Tujon, cei trei cavaleri maghiari Petru, Anton şi Francisc care-au venit la Poszony în noaptea de Anul Nou, prestându-i jurământ de fidelitate împreună cu scutierii lor, nişte bravi vântură lume cu sărăcia drept blazon. Kutasy, care n-a acceptat să-i spună *padre*, i-a ţinut un curs de istorie a Sfântului Imperiu «cum nu-l ţine niciunul din magistrii universităţilor de la Kracovia până la Leipzig» umplându-l de povestea lui Siegfried, cântându-i cu glas uşor fals din cântecele celui mai drag minesinger al Habsburgilor, Walther von der Vogelweide, care-a desfătat bolţile de piatră ale castelului herzogilor mutaţi de la Leopoldsberg la Wiena de către Heinrich Tahomirgott în 1137. Douăsprezece zile s-a căinat arhiepiscopul pentru faptul că Mathias Corvin de

Huniade n-a putut cuceri Wiena în 1485. Seară de seară l-a cicălit cu arborele genealogic al Habsburgilor. Cu războaiele şi visele lui Carol Quintul. I-a arătat pe chartă statele germane protestante. Pe cele catolice. În seara a zecea de când aşteptau salvconductul arhiducelui pentru Wiena, i-a spus la cină, frecându-şi mâinile cu gestul pe care singur şi-l ironiza:

— Ai o memorie fantastică, *illustrissime!* Foloseşte-o ca să-i demonstrezi arhiducelui că eşti un adevărat supus al Casei de Austria, conştient de marile şi eternele ei idealuri. Ştii tot atât cât ştiu eu însumi. Ai un avantaj faţă de mine. Eşti un soldat grandios. Şi o mie de dezavantaje, dacă socoteşti şi religia… Mâna Zvetlanei strângându-i braţul. Mârzea deschide uşa care dă pe peronul poştei. Poartă cizmele înalte, blănite, din piele galbenă, pantalon din tricot negru, dolmanul sângeriu de roşu, camelotul căptuşit cu blăni de veveriţă şi gugiumanul cu surguci din diamante. Ceva s-a schimbat în el în aceste douăsprezece zile de aşteptare la Poszony şi Bratislava. A înţeles până la fund, lumea în care l-a aruncat destinul. Zvetlana este fiica unui nobil slovac descendent al cavalerului Martin Rohác, conducător al răsculaţilor «frăţiori», ars pe rug după înăbuşirea mişcărilor husite. Tatăl ei a fost ucis în războaiele cu turcii, când avea cinci ani. Mama ei s-a recăsătorit cu un baron german catolic, convertindu-se să-şi scape averea. Bunicul ei, el însuşi protestant şi slovac, a crescut-o în cultul acelui străbunic «frăţior» martirizat în numele libertăţii… Baronul Albrecht von Aggsbach-Dorf a înfiat-o, a crescut-o în legea catolică şi a măritat-o cu vărul său, contele Eduard von Rosenau. Ştia de la bunicul când au fost colonizaţi în Slovacia, Aggshach-Dorfii şi cei von Rosenau… I-a spus în noaptea de Anul Nou (l-a rugat pe Stoichiţa să nu-l mai păzească şi Stoichiţa i-a spus că tocmai venea să-l roage pentru câteva ceasuri slobode) când a venit la el

doar în cămaşa de noapte, desculţă şi învelită în şubă, că cei două mii de boi au fost cumpăraţi de soţul ei, din ordinul arhiducelui, şi revânduţi cu un câştig pentru von Rosenau de şaptezeci de mii de florini. Că banii care i se cuvin sunt jumătate înscrişi în hârţoagele lui *Niederöstereich Kammer* şi cealaltă jumătate în buzunarele lui *herrn* Anton Kadermann von Sandl, secretarul trezorier al acelei *Kammere*.

— O faci din ordinul arhiducesei, Zvetlana, a întrebat-o primind-o în patul somptuos, ca baldachin şi perdele din mătase veneţiană.

— O fac pentru că vreau!... Tot ce mă înspăimântă trebuie învins! Aşa m-a învăţat bunicul meu, «frăţiorul»!

A regăsit femeia, după o lună de pribegie, tânără şi nebună în carnea albă a Zvetlanei. Răvaşul baronesei era scris ungureşte: «Un prieten vă aşteaptă în a doua seară la *Guldin Hirschen*. Va veni cu mine şi vă cere discreţie. Aşteptaţi-l pentru treburile voastre militare».

Iată, treburile lui militare încep încă de la Orth. Contele von Rosenau este la Wiena de zece zile, ceea ce îi dă Zvetlanei o graţie deosebită. Iese pe peronul plin de bulgări de zăpadă, îi ştie. I-a văzut de o mie de ori în taberele lui. I-a văzut la Târgovişte luând palatul cu asalt. I-a văzut la Alba-Iulia. Pentru unii ca ei a adus de la Veneţia *bolus armenicus* să le vindece sfrenţia şi să le oprească sângele. Marcu îi trece în stânga. Stoichiţa în dreapta Zvetlanei. O opreşte strângând-o de braţ. Coboară singur o treaptă a peronului. Vede harabalele lui peste pologul cărora s-a aşternut o palmă de zăpadă. Conductorii în şei. Gărzile călare. Vede carâtele monsegniorilor, ale Zvetlanei şi baronesei, ale lui Teökeöly şi însoţitorilor acestora, un convoi de treizeci de carâte şi harabale, păzit de oameni de arme şi-şi spune că intrarea lui în Wiana este cu totul altfel decât «sub titlu privat», cum a dorit-

o diplomaţia imperială.

— Vă salut, viteji cavaleri, spune cu glasul pe care şi l-a uitat rostind mereu şirurile de Albrechti şi Leopolzi şi Maximilieni de Habsburg… Şi-l ascultă cu o plăcere tinerească… Spune cuvintele în graiul tuturor taberelor de lefegii din Europa şi cuvintele sunt dintr-o dată aţâţătoare, miros a iarbă de puşcă, a bivuac şi-a cal, a tobe răpăind şi a trâmbiţe sunând onorul. Abia în faţa obrazelor ciumpăvite, pustiite de viciu şi sărăcie, în faţa acestor bărbaţi purtând plastroane de piele veche pe sub pelerinele peticite, cu panaşele mâncate de molii, cu cizmele scâlciate; dar purtând pinteni uriaşi, lente şi agăţate de lente spade înfricoşetoare, abia în faţa lor care se descoperă ca la comandă, simte cât de adânc l-a mutilat lipsa oştirii lui.

Îi răspunde un tunet de *vivat*. Ninge peste capetele purtând plete lungi, care de mult simt nevoia foarfecelor şi a fierului de frizat.

— M-aţi chemat… Iată-mă, sub titlu privat, eu însumi aparţinând suzeranului meu, împăratul romanilor. Domnilor, vă mulţumesc pentru primirea care mă onorează!

Se-ntâmplă ceva între pelerinele peticite. Între chipurile cu ochi scurşi, acoperiţi cu basmale negre de catifea. Între braţele ţinute în eşarfe. Veghează mişcarea tăcută, prin care se desfac rândurile spadasinilor. Dintre ei ies patru bărbaţi atletici. Pe cei doi din faţă îi ştie. Îi ştie! Îi caută înfrigurat în memorie. Dumnezeule unde? I-a pedepsit? I-a dăruit? I-a izgonit? I-a biciuit?!…

— Pe viul Dumnezeu, domnul sergent artificier Leopold Bum!

— Şi archebuzier styrian Wolfgang Stürm, măria-ta, spune româneşte unul din cei doi.

Îi recunoaşte. Oşteni bravi din compania căpitanului Theill. Cei doi fac reverenţe adânci. Mătură zăpada cu

panaşele jumulite. Artificierului i se zicea Bum, pentru că toate poveştile lui erau pline de isprăvi bubuitoare, făcute de domnia-sa de la Nikopole până în Indiile Orientale... Vacarm! Spadasinii îşi strigă unii altora că acesta este prinţul pe care şi-l doresc de-o viaţă. Iată, nu şi-a uitat cavalerii. Iată, îi bate pe umeri. Iată, Bum lăcrimează! *Vivat!!* De trei ori *vivat!* Unde este aţâţătorul acela borşit, să-l castreze aici pe loc. Le-a aruncat câţiva florini! Onoarea lor nu este de vânzare! Sunt soldaţi, nu scandalagii! Un galop! Cineva iese pe poarta poştei.

Fluierături. Ies din rânduri doi ciungi. Îi arată cioturile braţelor. Strigă: «Miroslo!... Huo, Basta!» Domnul artificier Bum îi prezintă pe archebuzierii Will şi Phill, care au luptat la Miroslo împotriva măriei-sale, au primit câteva lovituri bune de sabie de la dragonii săi şi pentru rănile lor au fost licenţiaţi din armată, în urma ordinelor lui Basta, reţinându-li-se la soldă, plata cuvenită chirurgilor. Aici sunt douăzeci de archebuzieri ciuruiţi la Miroslo, care au fost scoşi din «apartamentele» lor de nişte tipi cu înfăţişare de nobili, vestindu-li-se că ucigaşul lor a plecat din Bratislava ieri şi că va fi aici astăzi. Bum şi Stürm au auzit acest lucru aseară, la taverna «Motanul pocăit» unde-şi au apartamentele. A fost o mică discuţie aprinsă. Câteva bune lovituri de spadă. Consiliul veteranilor a hotărât ca toţi să se înfăţişeze lui *der Fürsten*. Dacă vor fi primiţi, atunci îşi vor expune starea lor care nu se poate numi înfloritoare. Dacă nu vor fi primiţi, atunci vor hotărî la faţa locului. Bum şi Stürm au fost răniţi la Şelimberg. S-au vindecat la Hermanstadt, şi cum căpitanul Theill îşi completase rândurile, cum primiseră solda pe şase luni drept recompensă, s-au gândit să se întoarcă acasă, pentru a-şi omagia strămoşii. Şi iată că au fost zmulşi din aceste ocupaţii pioase de vestea că *der Fürsten* este la

Orth; şi că nişte sceleraţi pun la cale o lovitură, aţâţând aceste biete victime ale celei mai sângeroase bătălii. Victime ale propriei lor prostii, pentru că ştiu împotriva cui luptă.

Este atent la predica sergentului artificier, ca s-o poată reteza dacă devine politică.

— Domnilor şi cavaleri, vă mulţumesc pentru loialitate!... Marcule... Tălmăceşte! Le spune că va aduce la cunoştinţa arhiducelui primirea făcută la Orth. Că nu-şi poate ascunde faţă de ei intenţia de a organiza o trupă pe care s-o pună la ordinul majestăţii sale împăratului, campionul luptei antiotomane. Cineva mormăie. Cineva scuipă filozofic!... În cazul că va obţine patenta imperială, le dă cuvântul de onoare că aceşti o sută de cavaleri de la Orth, vor sluji sub steagul său personal, că se vor numi «companie de gardă» şi vor primi un avans din soldă, în valoare de patru luni.

Tunete de *vivat*.

Până atunci *il tresoriero* le va da în semn de prietenie şi stimă, câte o jumătate de taler, pentru a sărbători întâlnirea căpitanului cu bravii lui soldaţi.

Oamenii aceia intră în rânduri. Apare un bărbat într-un costum ponosit de muschetar. Ordonă alinierea. Apoi sabia la umăr. Apoi *garde à vous!* Le răspunde scoţându-şi gugiumanul. Ninge. Spadasinii rămân cu săbiile pentru onor, până când urcă peronul, ia braţul Zvetlanei şi intră în poştă.

— Vrăjitorule, îi spune arhiepiscopul Kutasy... Haidem! Obiceiul acesta nesuferit al spadasinilor de a zmulge mânecile înalţilor funcţionari, a turnat argint viu în vinele lui *herrn* Viezdomb... Primiţi-mă, *illustrissime*, în sania voastră... Aproape că era să uit esenţialul.

Marcum Antonium (a băgat de seamă că se roşeşte de plăcere când îi spune doar Marcum Antonium) îi

şopteşte că înţelege situaţia şi cei doi vor fi fericiţi să-i primească diseară la *Zum Guldin Hirschen*.

Chervanul se alcătuieşte de cum îl ajută pe arhiepiscop să urce în carâta lui albastră, cu polog din piele roşie. Prinţul Marcu şi Stoichiţa trec călări la portiere. Căpitanul Mârzea deschide drum cu cinci tigheceni. Urmează sania episcopului Szukay, a contesei de Rosenau, a baronesei, a lui Mihalcea Karatzas, a episcopului Theofil Râmniceanu, săniile celor doi funcţionari imperiali. Erina Cercel vine la galop lângă soţul ei în uralele spadasinilor aliniaţi pe două rânduri, de la peronul poştei, la porţile deschise. Trece la trap o lance alcătuită din doi roşii, doi vânători domneşti, doi dragoni, doi cazaci şi doi haiduci sârbi purtând tuiurile zmulse turcilor în toamnă şi trei steaguri poloneze.

— Hm, hm! mormăie arhiepiscopul din blănuri, privind evoluţia călăreţilor care se aşază între Mârzea şi atelajul lor... Se pare că numai înfăţişarea unui pribeag sărac n-o ai, *illustrissime*.

— Nici n-o voi, sfinţia-ta.

Din nou tunete de *vivat* când purtătorii de trofee scot husele de pânză. Pocnete de bice. Spadasinii cu sabia pentru onor. Şi drumul Wienei, şerpuitor, având în stânga Lunca Dunării, ca o linie cenuşie peste care ninge des şi mărunt.

— Principe!

Nu mai recunoaşte glasul cârtitor al arhiepiscopului. Bătrânul îşi ţine ochii închişi. Spune că de fapt a luptat toată viaţa pe ascuns, pentru a înfăptui pe teritoriul de sub autoritatea lui o lume care să se înţeleagă pe sine, prin Dumnezeu care nu poate fi decât egalitar şi uman.

— Voi principe, nu sunteţi egalitar, dar uman sunteţi şi aveţi o simplitate care cucereşte pe cei simpli. Am văzut-o! De aceea vă implor să memoraţi, pentru voi, cele ce urmează. Şi să reflectaţi. Mi-o promiteţi?

— Cu mâna pe inimă!

— Iată deci la ce vă rog să gândiţi, după ce veţi fi la hotarele visate.

Protestantismul a îndemnat ţăranii să conteste dreptul bisericii la imensele ei posesiuni. După exterminarea husiţilor, optsprezece mii de ţărani răsculaţi au fost spânzuraţi în Alsacia şi zece mii în Suabia. Asta acum şaptezeci şi cinci de ani. Trădaţi de Mauriciu de Saxa, principii germani protestanţi, uniţi în Liga de la Smalkalde au fost biruiţi de Carol Quintul la Muhlberg, acum şaizeci şi trei de ani. Dieta de la Augsburg, acum cincizeci şi cinci de ani a dat libertate cultului lutheran şi proprietate de veci a pământurilor luate de nobili, bisericii. Înţelegi!

— Atât de bine, încât mă cutremur.

— Ce n-au putut face ţăranii şi cavalerii, a făcut Albert de Brandenburg marele maestru al Teutonilor, trecând toate domeniile ordinului pe numele lui, în ducatul ereditar de Prusia. Voi sunteţi de asemenea un principe spoliator al ţăranilor. Poate de aceea vă şi aflaţi aici. Dar nu uitaţi un lucru. Trăieşte astăzi un urmaş şi moştenitor al Casei de Austria, numit Ferdinand. A fost crescut de iezuiţi în Bavaria, la colegiul lor din Ingolstadt. Este văr cu răposatul Filip II al Spaniei, catolic intransigent şi duce de Styria. El spune: «*protestantismul şi rebeliunea sunt lucruri inseparabile*.» Şi: «*Nu se cere libertatea conştiinţei decât pentru a atenta la puterea suverană*.» Sau: «*Religia este cel dintâi principiu al unirii*.» Este bun prieten cu vărul său arhiducele. Îl dispreţuieşte pe Rudolf. Ducatul lui era un ducat protestant. Acum patru ani, la Graz, a ascultat slujba de Paşti, aproape singur în catedrala catolică. Anul acesta catedrala a fost neîncăpătoare… În patru ani a închis toate templele şi şcolile. A expulzat pastorii. Populaţia ori s-a convertit, ori a fost expulzată fără să poată lua nimic

din averile strămoşeşti. Iată ce-am vrut să-ţi spun, acum, când am ajuns nu departe de cuibul Habsburgilor… Principe!… Nu uita! Libertatea pentru unii, este sclavie pentru alţii!… Principe! Ţăranii din Transilvania s-au lăsat ucişi pentru voi, cu toate că i-aţi sacrificat pentru Chiaky, care vi-a fost groparul… Principe! Eu sunt păstorul şi Dumnezeu nu a împărţit privilegii oilor sale… Principe!… De aici nu se pleacă decât al Casei de Austria şi-al magnaţilor ei, sau…

— Sau?

— Mort!

— O ştiu, şopteşte şi strânge cu stânga, mâinile uscate ale acestui om ciudat care l-a tulburat şi-l tulbură până în străfunduri, răscolindu-i apele zăcute şi uitate ale sufletului.

Are senzaţia că, cu cât se apropie de oraşul cenuşiu ivit din ninsoare, înconjurat de bastioane şi ziduri înalte, cu turlele ascuţite ale bisericilor catolice ţâşnind spre cerul de câlţi, cu atât se îndepărtează sufleteşte de el. Acesta, oraşul, aparţinând unei alte istorii, în vreme ce el vine dintr-o istorie străină să găsească cuvântul magic care le-ar putea uni. Priveşte ghebele dealurilor împădurite de pe dreapta, care se apropie de oraş odată cu treapătul cailor şi-l ascultă pe arhiepiscop spunând că dincolo de oraş, în susul Dunării, pe văile Krems, Pielach, Erlauf, Ybbs şi Isper, dincolo de Dunkelsteiner Wald, sunt ţările Wachau şi Niebelungengau, cu castelele lor de piatră căţărate pe creste împădurite, având Dunărea la piciorul bastioanelor şi drept cer, cerul vechilor legende germanice.

Zum Guldin Hirschen

— Simioane, sabia!

— Pentru ce, măria-ta?

Stoichiţă de Strâmba îşi ridică fruntea albă de pe foile de hârtie. Prinţul Marcu se desprinde de la fereastră.

— S-au schimbat, unchiule… Au venit alţi doi pândari. Trebuie să ne supunem edictelor acestui oraş. N-avem unde umbla acum, noaptea. Străzile sunt închise cu lanţuri. Patrulele ne pot arestui.

— Cât este ceasul, Marcule?

— Abia nouă, doamne!

— Duceţi-vă… Voi să fiu singur. Ce-ai scris acolo, Stoichiţo?

— 12 ghenar 1601, *Zum Guldin Hirschen*, adică «La Cerbul de aur», la Wiana, după ce arhiducele Mathias a trimes carâta lui de paradă să-l ia pe măria-sa de la porţi.

— Scrie ce vrei… De mâine seară…

Se aşază în jilţul din lemn de nuc, tras în faţa vetrei de bolovani clădiţi cu meşteşug. Îşi lasă fruntea în palmă. Chervanul lui a fost oprit la porţile cetăţii sub turnul unde aştepta o gardă din douăzeci de muschetari călări, având la mijloc caleaşca de paradă a arhiducelui.

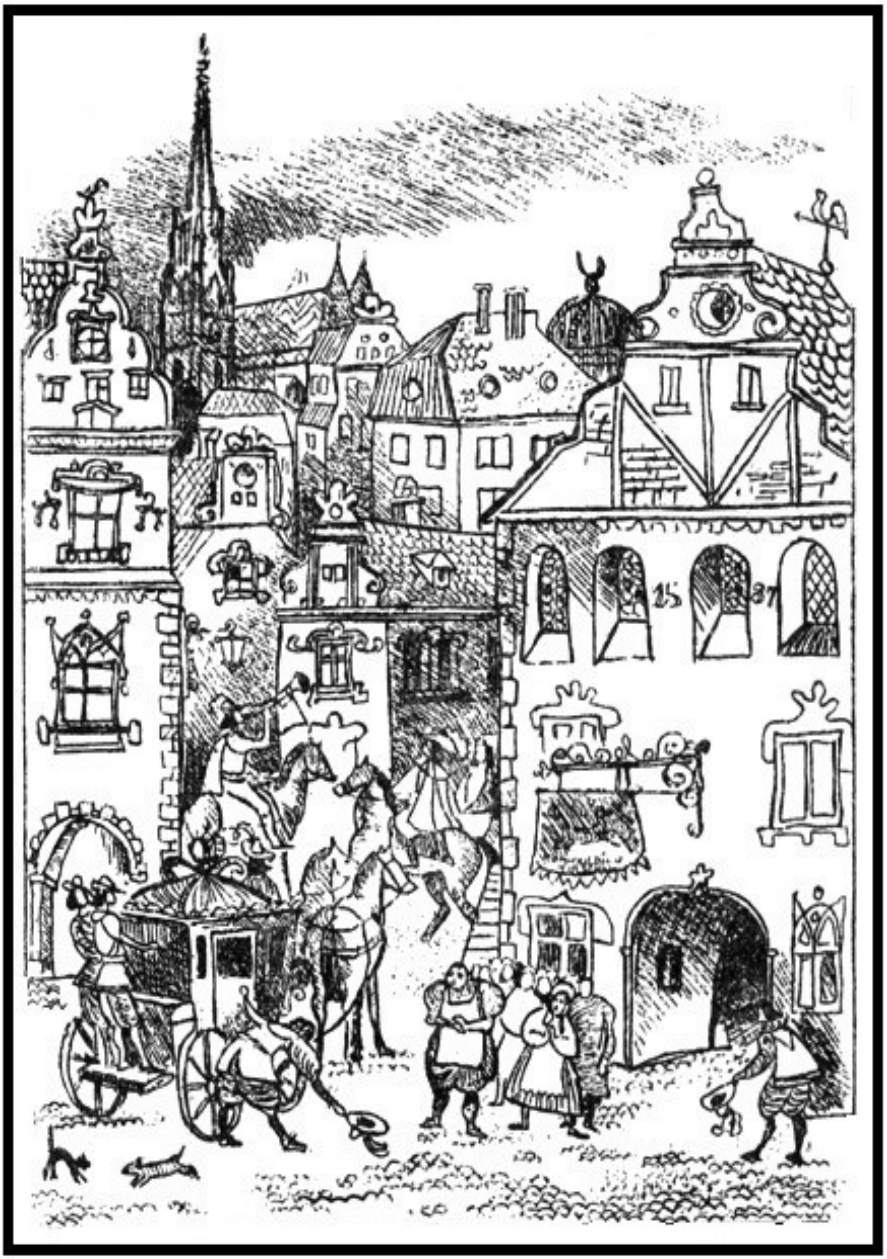

Un căpitan mustăcios l-a invitat să urce în caleaşcă. Trei trâmbiţaşi au sunat *intrarea lui der Fürsten în Wiena*. El a scos patru mii de călăreţi în calea comisarilor care-i aduceau dorinţa Casei de Austria de a stăpâni la Dunărea de Jos, legată pe colane cu medalioane având săpate efigia împăratului… Acolo s-au tras salve de artilerie. Aici a fost plimbat prin faţa Catedralei Sfântul Ştefan, apoi pe străzi înguste prin care abia începea caleaşca, în văzul precupeţilor şi orăşenilor, în strigătele copiilor care s-au ţinut după oştenii cu trofeele de război, apoi a fost adus la «Cerbul de aur», un han cu un cat, ţinând închise între ziduri grajdurile, bucătăriile, odăile pentru scutieri, dormitoarele pentru cărăuşi, fântâna şi clăile de fân. Jos, în sala mare păzită de muschetari, s-a despărţit de cei doi ecleziaşti, şi de restul curţii înjghebate la Poszony. Zvetlana pleacă la Praga, la arhiducesă, după audienţa pe care el o va avea la arhiduce. Oamenii de arme şi gărzile au cărat la catul întâi cuferele cu hăinărie şi scule de preţ, tezaurul şi văsăria, albiturile şi tot ce-a luat cu sine, pentru o pribegie de-o lună, de-un an, ori de-o viaţă. De cum s-a despărţit de cei doi prelaţi, care i-au făgăduit să-l vadă mâine, *herrn* Wolfgand Fuert Viezdomb s-a înfăţişat cu lista bucatelor pentru el şi oamenii lui împărţită în trei mese pe zi. Apoi fânul pe cap de cal. Apoi ovăzul. Lumânările. Raţia de lemne. L-a dat pe mâna lui Stoichiţa. Stoichiţa i-a spus că totul este socotit în aşa fel încât să nu moară de foame. Bunăvoinţa habsburgică i-a dat două odăi mari la catul întâi. Un fel de sofragerie din lemn de nuc, masă lungă cu douăsprezece scaune, lambriserie, un credenţ nemţesc, două jilţuri; iar dincolo un iatac, cu un pat bogat, cu baldachin, lighean şi oglindă, dulap de haine şi o blană mare de lup la picioarele patului.

Prinţul Marcu şi Simion au ciocănit toţi pereţii. Au

încercat toate ciubucăriile lambriseriei. N-au găsit nicio uşă tainică. În schimb, dincolo de străduţa în care răspundeau geamurile cu zăbrele groase din fier, la geamurile clădirii cenuşii, tot cu un cat, Marcu a băgat de seamă că perdelele sunt mereu agitate şi că dincolo de ele se ghicesc oameni care iscodesc.

Toată curtea este găzduită la acest cat, pe care Marcu a pus stăpânire milităreşte. A chemat hangiul şi i-a poruncit ca niciuna din slugile lui să nu calce palierul. *Der Fürsten* va fi slujit numai de oamenii lui. Bucătăria va fi făcută de bucătarii lui. Să se ştie, acolo sus sunt gărzi gata să spintece orice străin care nu ştie parola. Toate alimentele vor fi gustate de însuşi hangiul în prezenţa unui ofiţer.

— Crude? a întrebat acel brav om, cu jumătate de glas.

— Depinde de felul cum *der Fürsten* va fi servit, i-a spus prinţul.

Apoi a venit seara şi dintr-odată singurătatea plină de fantasme şi plăsmuiri. De temeri şi nădejdi. Apoi au venit cu toţii la cea dintâi cină de pribeag la Wiana. S-au spălat. S-au îmbrăcat în coantăşe, punându-şi şubele pe umeri. Raţia de lemne plătită de *Niederösterreichiscke Kammer* este cam slăbuţă faţă de gerul lui 12 ghenar. Theofil episcop al Râmnicului, în rantie de mătase, a binecuvântat cina. Pâinile mari cât roata carului. Vinul alb de Rhin. Simion a luat credinţă. Apoi i-a poftit pe toţi căpitanii şi oştenii la masa lui. Au stat douăzeci de oameni aici şi i-a văzut tăcuţi până la întâia cupă.

— Acu pricepui de ce se-ngrăşă jupân Nicholaus Theill la Târgovişte într-un an, cât n-o făcui eu într-o viaţă, a spus careva din hotnogi.

Principele Marcu a bătut cu pocalul în masă. A curmat râsetele. Le-a spus rar şi răspicat că n-au voie să iasă în oraş decât câte patru. Că n-au voie să tragă

sabia decât dacă sunt atacaţi cu sabia. La carâte şi harabale să se facă de strajă. Strajă la cai. Să bage de seamă că tavernele sunt pline de curtezane bolnave de toate bolile lumeşti. Că la fiecare ceas, el trebuie să ştie unde sunt cărăuşii, conductorii, oamenii de arme. Că ori ce străin care dă târcoale odăilor şi grajdurilor să fie iscodit. Apoi a poruncit să se aducă steagurile leşeşti şi tuiurile, pe care el însuşi le-a aşezat pe peretele lambrisat şi dintr-o dată odaia de la *Guldin Hirschen* a fost alta şi ei toţi au fost alţii.

După cină s-au orânduit gărzile. Oştenii au plecat şi atunci Stoichiţa a citit răbojul de cheltuieli.

— Mai ai şaizeci de mii de florini, măria ta, cu care să cucereşti Sfântul Imperiu şi să-ţi vezi visul cu ochii.

Şaizeci de mii de florini pentru drum la Praga, dacă va fi. Pentru oşti, dacă vor fi. Pentru viaţa de fiecare zi, cu toţi aceştia, binecredincioşii, care i-au dat până acum destui bani şi cărora nu le-a pricinuit decât suferinţe. Acesta este adevărul în goala lui sălbăticie. Şaizeci de mii de florini, încă şaizeci de mii în scule de preţ, optzeci şi doi de oameni de hrănit, cincizeci şi opt de cai, aici în cetatea catolică a absolutismului habsburgic, care vrea Transilvania pentru ea şi toate popoarele până la Dunăre, germanizate prin credinţă, dacă prin limbă nu se poate încă. Lecţiile arhiepiscopului au fost atât de limpezi, încât se-nfioară. Garda de-afară strigă: «— Stăi!…» Cine vine? Se aud paşi. Intră Marcu.

— Începe jocul, măria-ta!

— Cu cine?

— Krüger-Ruggieri şi încă unul, nu-l cunosc.

— Un *der Fürsten* şi încă pribeag, nu trebuie să pună niciodată gărzi în calea cămătarilor şi neguţătorilor, Marcule. Să intre…

…*Zum Guldin Hirschen* stă sub zodia lui «Sesam deschide-te!» Cerul s-a descoperit pe la amiaza acestei

zile de 13 ghenar, lăsând să pogoare peste acoperişurile uriaşe, povârnite, aşezate deasupra caselor cetăţi, o lumină diafană plină de nuanţe sidefii. Krüger-Ruggieri şi Weger l-au ţinut aseară un ceas bun, fără să se piardă în temenele şi vorbe cu două înţelesuri. *Herrn* Krüger-Ruggieri l-a prezentat pe *Herrn* Weger Arnold ca pe cel mai sigur bancher al ţinuturilor protestante. L-a întrebat dacă este mulţumit de carâta de paradă pe care i-a trimes-o acum patru ani. Carâta cu care a venit (de la Tergovişte, *illustrissime* al meu binefăcător) este încă în foarte bună stare. Merită o reparaţie nu mai scumpă de cincizeci de florini. Dar asta va intra în spesele casei Krüger-Ruggieri. O, desigur! Nu pentru asta au îndrăznit să-l deranjeze pe *der Fürsten*. Din surse sigure, mai sigure decât ale sacrei majestăţi romane, ei ştiu că afacerea Transilvaniei va lua o turnură favorabilă lui *der Fürsten* singurul principe care cu maximă înţelepciune a ştiut să pună în ordine şi să asigure stabilimentele comerciale şi industriale. *Der Fürsten* va avea nevoie de o oştire puternică, în care el Krüger-Ruggieri, pe care *der Fürsten* îl cunoaşte încă înainte de a fi *der Fürsten*, în care el vede chezăşia părţilor negociabile pe care le are în întreprinderile de minerit. Iată despre ce «gheseft» vor să-i vorbească. *Der Fürsten* va avea nevoie de patru sute de mii de florini pentru a «pune pe roate» (expresia a fost a bătrânului motan Krüger-Ruggieri) o armată cu care să ajungă la Istambul. (Îşi aduce aminte de întâlnirea lor la Sofia, când el, Krüger-Ruggieri a crezut că-l vede acolo, pe cal, pe însuşi arhanghelul Mihail, răzbunând umilinţele celor năpăstuiţi?) Pentru această armată el, Krüger-Ruggieri în companie cu *Herrn* Weger Arnold, se obligă să avanseze lui *der Fürsten* cincizeci de mii de florini în două rate şi anume: douăzeci la sută pe loc! Optzeci la sută când iese patenta imperială.

— N-am să vă dau nicio garanţie!

— Numele vostru, *illustrissime*, ne este deajuns!

— Ce-mi cereţi?

Mutra de vulpoi a jupânului Krüger-Ruggieri s-a făcut toată numai lapte şi miere.

— Monopolul asupra… Nu vă speriaţi… Asupra furnizării cu carâte ofiţereşti, căruţe de transport pentru bagaje şi soldaţi, carâte pe leagăn pentru curtea voastră şi zece, tot cu leagăn, pentru răniţi.

— La cât crezi că se vor ridica căruţele unei oştiri…

— De şase mii de soldaţi, *illustrissime*… Am pus minimum pe care-l veţi cere împăratului.

— Drace!

Cei doi au râs. Speră să câştige la afacerea asta cel puţin treizeci de mii de florini la înjghebarea oştirii şi încă treizeci în primele trei luni, dacă *der Fürsten* le concesionează şi furniturile de hamuri complete, trăgători de schimb, şei pentru conductori, bice şi funii, caiele şi potcoave.

— Cu condiţia să măriţi avansul de la douăzeci, la treizeci şi cinci la sută. Cei doi s-au şopocăit fără ruşine în faţa lui. S-au smârcăit. Weger Arnold a spus că sunt bani învestiţi într-un vis. Că împăratul poate foarte bine să se împace cu Staturile şi Ordinele şi atunci…

— Dacă era aşa nu veneaţi aici să vă ştie spionii arhiducelui. Patruzeci la sută şi prietenul vostru, Marcum Antonium să dea întâietate curierilor mei. Să-mi dea de ştire la ce poştă vor fi jefuiţi de scrisorile lor. Să aibă la fiecare trei poşte spre Praha şi Kosiče un cal odihnit pentru *der Fürsten*.

— *Mein Gott!* Aţi spus treizeci şi cinci, *illustrissime!*

— Am spus patruzeci, Krüger. Dacă te mai tocmeşti zece minute, ajung la cincizeci. Peste o jumătate de oră mă răzgândesc. Nu eşti singurul caretaş din Sfântul Imperiu!

— *Per Bacco, illustrissime!* Acum ştiu de ce s-au

înspăimântat Staturile de excelenţa voastră… Arnold, scoate contractul cu patruzeci la sută.

— Ruggieri, jură-mi că nu l-ai făcut şi pe cel de şaizeci la sută?

— *Madonna, illustrissime!* Oricât aş crede în steaua voastră, n-am mers decât până la cincizeci la sută…

— Te cred, Krüger! Te cred, bătrâne şnapan…

Şi-a şoptit în barbă că el însuşi nu merge decât pe cincizeci la sută. A citit contractul făcut într-o latinească de notar. Iată aproape optsprezece mii de florini care i-au venit în cea dintâi seară de locuit sub acoperişul lui *Guldin Hirchen*… Un adevărat «Cerb de aur». Un «Cerb de aur» ale cărui secrete arhiducele Mathias este departe de a le bănui, pentru că în vreme ce el semna, jupân Krüger-Ruggieri l-a rugat ca gărzile să nu mai facă atâta tărăboi şi cineva să-l conducă la celălalt capăt al palierului, la scara care coboară la grajduri. L-a dus şi adus Simion. Jupân Krüger-Ruggieri s-a întors cu o mapă din safian roşu, din care a scos o scrisoare în valoare de 17 500 florini, plătibili în 24 de ceasuri de la prezentare la oricare sucursală a Casei Függer.

— Este minunat Krüger, dar vreau bani peşin. Asta-mi poate fi furată. Poate fi pierdută. În guldeni, ori în taleri de aur, prietene.

— Când, *illustrissime?*

— Acum.

Iarăşi tânguieli. A luat contractele. I le-a dat lui Simion. O mie de jurăminte. Că mâine va avea aceşti bani. Că noaptea este periculos să aduci câteva pungi cu aur pe străzile unde sub fiecare gang pândeşte un spadasin înfometat.

— Îţi dau patru oameni înarmaţi, Ruggieri… Iar carâtele să fie cu inima şi obezile din stejar, osiile din fier de Kosiče, laturile din tei, vopsite albastru, cu herbul meu pe uşi şi herbul *Magnaei* pe spate. Pictorul

tău le va lua de la *il tresoriero*. Fiecare să aibă loc de fânare şi fânare cu sticla groasă. Carâta mea tapisată în roşu regal. Polog din piele cu burduf. Ruggieri!... Pentru carâtele şi căruţele celelalte, vorbeşti cu *der Fürsten* Marcu...

— Stăpâne!

L-au sculat pe căpitanul Mârzea care-a plecat cu «Sfânta Treime» de care nu se ştie cum se legase în frăţie de arme. Mârzea i-a raportat, întorcându-se cu pungile de aur, că au ieşit şi intrat în osterie pe o uşă care dă într-o brutărie în care brutarii coceau pâini uriaşe, că din brutărie au dat într-o magazie şi de abia din magazie într-o stradelă unde-i aşteptau două sănii pline cu saci.

Herrn Marcum Antonium Gaffor de Paar, directorul general al poştelor ştie foarte bine cum se alcătuieşte o armată de câteva mii de lefegii, cine câştigă şi ce se câştigă la ea. Are prietenii mănoase acest Marcum Antonium, de care el, este limpede, va avea foarte multă nevoie. A dormit adânc în cea dintâi noapte la *Guldin Hirschen*. Aşternuturile erau scrobite, miroseau a levănţică, şi chiar dacă faţa de pernă avea o cârpitură, cârpitura aceea era făcută de minune. De dimineaţă s-a înfăţişat hangiul cerând permisiunea să schimbe aşternuturile şi în locul lumânărilor plătite de *Niederösterreichische Kammer*, să aducă lumânări din ceară parfumată valahă, plătite de *Herrn Krüger*, bunul lui prieten.

Simion i-a potrivit barba, părul şi unghiile. Când l-a văzut îmbrăcând caftanul din brocat vişiniu, Marcu l-a întrebat dacă nu vrea să vadă Wiana.

— Nu, băiatule. Încă nu!... O ştiu şi se pare că statul la «Cerbul de aur» îmi prieşte. La ceasurile zece a venit episcopul Szukay. I-a adus salutul cordial al arhiducelui. Data audienţei: 15 ianuarie ora 10. Protocolul scris de secretarul arhiducelui. O scrisoare

de la monsegniorul Kutasy care este bolnav şi găzduit la palatul episcopal se tratează cu infuzii.

— Stau puţin, Michael şi probabil nu te vom mai vedea până la întoarcerea ta de la Praga.

— Eşti sigur, *padre*, că mă vor chema la Praha?

— Să nădăjduim, Michael… Puterea lui Dumnezeu este mare şi dreaptă… Fii prudent. Dacă poţi, ascunde-ţi ochii. Au o strălucire tiranică şi înspăimântătoare. Dumnezeu să-ţi dea stăpânirea de sine, singura calitate ce ţi se cere aici. Ţi-am pregătit drumul. Desăvârşeşte-ţi-l!… Pentru tine şi noi… Pentru libertatea Daciei tale şi a Ungariei noastre… Haide, Michael. Permite bătrânului tău duhovnic să te îmbrăţişeze ca pe un principe al nădejdilor…

S-au îmbrăţişat. A luat mâna bătrânului prelat şi a sărutat-o cu toată împotrivirea acestuia.

— *Herrn* Viezdomb numără minutele cât stau aici, Michael… Fă-mi despărţirea uşoară, jurându-mi că ai să fi prudent… Apără-te de femei, Michael… Nu toate sunt Zvetlana de Rosenau… Şi nu uita! Tot ce ceri, tot ce oferi, tot ce discuţi cu Casa de Austria, fă-o în scris, datat şi păstrează-ţi copiile. Este sfatul cel mai preţios pe care ţi-l mai pot da… *Amen!*

A plecat lăsându-l într-o tristeţe amăruie. A deschis scrisoarea lui Kutasy. Un singur rând.

«Dumnezeu să te aibă în pază, fiul meu preaiubit! Purifică aceste cuvinte prin flacără!»…

A ars răvaşul, cu toate că l-ar fi păstrat ca pe un semn al înţelegerii pe care-o au bărbaţii faţă de ceea ce el numeşte istorie. Până la amiază a lucrat cu Stoichiţa, Marcu, Mihalcea şi episcopul Theofil. A fost scos din cufărul roşu, legat în fier şi aşezat la căpătâiul patului, sipetul cu arhiva secretă. S-au orânduit, numerotat şi parafat toate copiile după scrisorile politice ale lui Sigismund şi Andrei Báthory prin care

neguţau libertatea Ardealului cu Zamoyski; ori sultanul; ori paşa de Temişoara. Clauzele pe care le puneau referitoare la tribut, contribuţie militară, alianţe împotriva Sfântului Imperiu şi ce cereau în schimb: Ţările Româneşti, dinastie ereditară, preponderenţa cultului catolic, autoritate absolută în justiţie. A fost anexat «Memorandum»-ul întocmit de episcopul Theofil în legătură cu statutul bisericii ortodoxe în Transilvania şi drepturile imemoriale ale valahilor consfinţite de Arpadieni. Erau acolo şi citate din diploma regelui Andrei III către *Universis nobilibus Saxonibus, Syculis et Olachis in partibus Transsylvanis* pe care i-a amintit-o la întâiul lui drum la Alba-Iulia în 1596. Este acolo şi copia scrisorii de reînnobilare a regelui Ferdinand de Habsburg către Nicolaus Olahus în care se consfinţeşte vlăstărirea din romani-români a multor conducători slăviţi ca Iancu de Hunedoara, «tatăl vestitului rege Matei», Stoichiţa şi Marcu au tălmăcit totul în latina studiată la Padova şi au şnuruit cele patru exemplare ale «Memorandumului voievodului Michael, cu privire la Starea Ţării Româneşti, Transilvaniei şi Moldovei», memorandum împărţit în patru capitole:

— Capitolul I: Istoria.

— Capitolul II: Situaţia juridică a vasalităţii faţă de Înalta Poartă.

— Capitolul III: Lupta pentru libertate.

— Capitolul IV: Rolul nefast al Casei Báthory şi al nemeşimii în împiedicarea alianţei creştine a Sfintei Ligi.

Fiecare capitol este împărţit în şapte subcapitole, care merg de la cuantumul dijmei, până la descrierea marilor latifundii. De la genealogia caselor domnitoare, Basarab şi Muşatini până la numele complotiştilor, locul unde s-au organizat, cópii după mărturisirile făcute sub tortură, lista celor executaţi de el şi motivul

execuţiei cu depoziţiile martorilor. S-au adăugat cópii ale documentelor secrete din arhiva cardinalului Andrei Báthory capturată la Şelimberg. S-au adăugat amănunţit statutele consuetudinarilor şi secuilor, dreptul lor inalienabil de a purta arme, starea averilor secuieşti, documente despre spolierea lor silnică, contribuţia lor de sânge la lupta antiotomană. Când Stoichiţa (nu l-a cunoscut îndeajuns pe acest bărbat inteligent, înspăimântător de atoateştiutor, înspăimântător de chibzuit şi calculat, care-şi dovedeşte iubirea de domn şi de *Magna Valachia* pribegind, când putea râmâne la moşiile lui olteneşti, departe de puterea potrivnică a lui Simion Moghilă) când Stoichiţa i-a dat cele patru volume să le semneze a avut înţelegerea întregului. Anii au trecut în spulber. Viaţa de curte, praznicele împărăteşti, dragostele, nopţile nebune cu Velica în kioşk, trupul ei în bazinul cu ape trandafirii, vânătorile, soliile, războaiele. Totul într-un vârtej nebunesc şi ameţitor. Plin de culoare şi parfum. Un vârtej în care s-a dăruit pe sine clipă de clipă. Din care-au rămas amintiri. Unele abia conturate. Altele vii şi încă fremătătoare. Amintiri. Cenuşă. Fantasme. Şi dintr-o dată aceste volume, acoperite de scrisul ascuţit şi dur al lui Stoichiţa de Strâmba. Optzeci de coale de Genova. O lume în optzeci de coale. Fapte şi raţiunea lor. Războaie şi raţiunea lor. Danii şi raţiunea lor. Execuţii capitale şi raţiunea lor. Torturi şi raţiunea lor. Nunţi şi raţiunea lor. Tractate şi misiuni soliceşti acoperind Răsăritul. Mişcări de trupe începând din Volhinia şi sfârşind la Istambul, ori pe drumurile aspre ale Bosniei. Răscoala uskocilor sau asediul Orăzii, sau uciderea lui Andrei Báthory. Totul pe ani, pornind din ani şi din veacuri, ca o raţiune implacabilă a istoriei. Optzeci de pagini care nu sunt istoria lui Mihai-Vodă, ci însăşi esenţa acestei istorii, conştientă de ea însăşi. Europa de azi şi de mâine.

— Viaţa şi opera politicească de veci a măriei-tale, a şoptit Stoichiţa.

— Visul şi fapta cărora le-am dat sabia şi cugetul meu, a spus prinţul Marcu.

— Iată pentru ce nimeni şi nimic nu va putea aşterne lespedea nefiinţei, a şoptit el, luând pana din călimara de argint.

A fost atunci, în clipa când a iscălit «Memorandum» - ul, aici la *Guldin Hirschen* un răstimp în care el a auzit timpul oprindu-se pentru Mihai-Vodă. A trăit clipa aceea cu luciditate rece. Apoi a intrat Simion şi a spus că un ovreu bătrân vrea să-l vadă pe măria sa, spunând o parolă: *Efes!*... S-a gândit la Kon Mozes.

— Duceţi-vă şi vedeţi Wiana, dragilor mei. Un ovrei vrea să fie totdeauna singur cu cel căruia îi cere; ori îi dă. Şi totdeauna aduce ceva, ca să poată duce cu ceva mai mult decât a adus. Stoichiţa a uscat cele patru semnături presărând nisip peste fiinţa domniei lui Mihai-Vodă. «Memorandum»-ul a fost încuiat în sipet. Sipetul în cufăr. Cheile le-a agăţat la gât, pe sub coantăş. Marcu şi Stoichiţa au plecat livizi şi storşi, de parcă ar fi asistat la un interogatoriu sub tortură. Simion a adus un ovrei înalt, uscat, cu tichie rituală, purtând caftan blănit cu vulpe, cu ochi ciudaţi, albaştri, nas coroiat, vorbind un amestec de grecească cu italiană, sâsâit şi tot numai temenele.

— Ovreiul Zacharias Geitzkhofler, măria ta *der Fürsten!*

— Mănânci cu mine, domnule bancher?

— Prea mare cinste pentru un cămătar ovreu, măria-ta *illustrissimă!*

— Toţi suntem cămătari, Zacharias. De bani... De dragoste... De vise... De vieţi! Şezi! Nu-ţi mai freca mâinile şi nu te mai uita prin toate colţurile. Suntem singuri. Mănânci după ritual?

— Astăzi îl calc şi Iehova mă va ierta, din moment

ce-o fac pentru el. Sunt aici din porunca Efesului, măria-ta *illustrissimă!*

— Gheşeftul cu mine ţi-a priit Zacharias?

— Sunt aici şi pentru acest lucru…

— Cum au mers afacerile tale, pe cei patru ani cât ai plătit soldele cerute ţie de Rudolf, pentru mine.

— Nu pot minţi… Bine!

— Ai venit să-mi spui că au trecut acei patru ani?

— Am venit să vă spun că mai pot veni de patru ori câte patru ani ca aceia, dacă…

— Dacă ce, Zacharias!

— Dacă măria ta *illustrissimă*, care a înţeles esenţa comerţului şi a banului ascultă un ovreu bătrân, un cămătar care de multe ori a fost pălmuit şi batjocorit, dar care ştie câteva lucruri despre finanţele prinţilor din Europa…

L-a ascultat pe Zacharias Geitzkofler până aproape în amurg. Zacharias i-a înfăţişat conturile afacerilor făcute pe seama concesiunilor lui Mozes. Taler cu taler. Apoi conturile ardelene. Taler cu taler. Putea să n-o facă. Au rămas pe numele măriei sale *illustrissime* cinci mii cinci sute douăzeci şi unul de guldeni olandezi din negoţul cu piei, sare, boi, ceară şi lemn. Când vrea să-i ridice şi cum? Doreşte o scrisoare de schimb?

— Asupra cărei case?

— Függer, măria ta!

— Păstrează-mi-i, Zacharias, la tine… Mi-ai adus o comoară, când mă aşteptam să ajung cerşetor… Zacharias!

— Ştiu! Ce m-a făcut să vin aici, când puteam să fiu la Amsterdam? Ori la Rotterdam, cu pietrele preţioase?!

L-a ascultat vorbindu-i de obligaţiile Efesului. Ţara Românească are Rubinul. Maria ta a dat acestuia sensuri noi şi valori noi, legând Răsăritul de Apus. Într-un fel acesta este sensul criptogramic al Rubinului şi

sensul aflării lui în tezaurul de la Târgovişte. Libertatea aurului pentru a aduce libertatea Poporului… Maria sa nu a acceptat doctrina Dragonului. Aurul pentru Templu. Şi-a slujit idealul cu sabia. Este una din soluţii. A doua este aurul… Iată situaţia acestuia. Rudolf nu este stăpânul aurului. Jumătate din domeniile imperiale sunt ipotecate. Soldele le cere de la bancheri, plătind dobânzi de zece la sută. Ţările de Jos îi scapă de sub mână… «— O, vai, măria ta, ai făcut bine încredinţând ovreiului de Krüger-Ruggieri furniturile carâtelor şi hamurilor. Vei face şi mai bine, dacă-mi încredinţezi mie aprovizionarea cu pesmet, carne, lumânări, corturi, arme, stindarde, cizme, postav, tobe, şei, frâie, panaşe şi pălării, mănuşi şi pungi de pulbere. Mi le va plăti împăratul. Asta este treaba mea şi a sacrei sale persoane. Cu Sigismund în Transilvania pierde o sută de mii de taleri pe an. Cu un vasal al Poloniei la Târgovişte, mai pierde o sută de mii din comerţ. Nu uita să i-o spui. În afară de ce pierde dacă turcii au Dunărea liberă…» L-a sfătuit să nu accepte nicio afacere impusă de împărat, al cărui executor să fie bancherul neamţ Hansen Rebenickhen. Atunci saxonii şi Casa de Austria vor lucra în dauna măriei sale. Să pună între ei un intermediar ovreu.

— De ce, Zacharias?

— Ca să câştigi şi măria-ta. Dar mai ales să ştii!

— Cum să se cheme acel intermediar?

— Dacă nu vă supără numele meu, atunci acceptaţi-l, *illustrissime*. Şi acum, iată câteva vorbe pe care nu cer nimic, măria ta serenissimă.

Însera în culori portocalii. Vedea din jilţ zidurile unei biserici. Orologiul ei. Zacharias Geitzskhofler i-a spus că Staturile îl acceptă pe Maximilian ca domn al Transilvaniei, dacă împăratul le acceptă toate cererile de imunitate. Dacă-şi retrage trupele în frunte cu Basta. A râs hinchinit: «— Ce puteţi spune de aşa o

prostie politică?…» Zamoyski nu are bani pentru solde. I-a cerut regelui, sfătuindu-l să ridice impozitele pe tot anul, încă de acum, din ianuarie. Iarăşi a râs: «— Ce puteţi spune despre aşa o prostie politică?!» Furajele este bine să le ia de la baronul von Rosenau care şi-a zdrobit toţi concurenţii, călcându-le moşiile cu trupele sale; ori ucigându-i prin spadasinii săi. Are un contract cu contesa, ilustra sa soţie… Fiecare cu libertatea sa! Arhiducesa Maria Cristierna a convocat la curte câţiva bijutieri, cerându-i s-o sfătuiască ce bijuterie poate fi oferită unui prinţ-războinic, în semn de recunoaştere a meritelor lui militare… Este un semn!… Doreşte măria sa *illustrissimă* să semneze un contract? Să ordone de ce calitate să fie furniturile… Noi sau cu treizeci la sută uzură?… Unde şi când să fie livrate, va porunci după ieşirea patentei imperiale… Kon Mozes va veni în august la Târgovişte, sub numele Agamemnon Trianidos, aducând câteva contracte pentru mărfuri de Damasc.

— De ce la Târgovişte, Zacharias?

— Pentru că acolo veţi fi, *illustrissime*, să refaceţi linia Dunării, de care toţi avem tot atâta nevoie ca de aer…

A semnat contractul pentru furnituri. Apoi a venit înserarea şi l-a cuprins aceeaşi tristeţe neliniştită, plină de nostalgie, care-l cuprinde de câtăva vreme, tristeţe amăruie, cu gust de tinereţe şi amintiri vechi, cotropitoare. Este mereu el în o mie de ipostaze, mereu noi şi asta-l oboseşte neştiind de unde poate şi cât va mai putea stoarce din el însuşi. Apoi vine ceasul amurgului, cu orologiile Wianei bătând orele şaptesprezece şi cu singurătăţile ieşind din colţurile întunecate ale odăii de han nemţesc, austeră şi străină. Se părăseşte pe sine, în jilţul din faţa căminului. Zvetlana era uitarea lui. A plecat la Praha. Ascultă a şaptesprezecea bătaie a orologiului din turla

catedralei Sfântul Ştefan.

— Doamna cu părul roşu, măria-ta!

Simion! Aici ca pretutindeni, umbra lui, mai credincios sieşi decât îşi este el însuşi credincios… Pot fi cuvinte pentru Simion? Niciunul.

— Singură?

— Cu camerista ei!

— Pe unde-au venit?

— Prin odaia domniei sale, Stoichiţa.

Era totuşi o uşă tainică. O scară din cămările hanului în odaia lui Stoichiţa, mărturisită de hangiu azi dimineaţă, când şi-a primit bacşişul.

Marika de Mezöörs îşi aruncă gluga pe spate. Simion n-a aprins lumânările. În odaie este întuneric brăzdat de jocul pâlpâitor al focului, în spatele ei, umbra voinică a cameristei, învăluită în mantia blănită. Vrea să desprindă pelerina de pe umerii roşcatei.

— Iată deci cine mă caută în a doua seară, pentru treburile mele militare, spune în italiana-maghiaro-germana-turca pe care-o foloseşte cu destul succes…

— Pe legea mea, aţi fi vrut-o? întreabă cu glas plăcut de bas, camerista, scoţându-şi mantia de sub care iese un cavaler care poartă la lentă o spadă scurtă şi la brâu, două pistoale…

— De ce nu, cavalere? Sunteţi gelos?

— Ca un tigru, *illustrissime*… Markgraful de Burgau, admiratorul vostru, gata să vă slujească.

Reverenţe. Femeia îi face semn lui Simion să tragă două scaune departe de foc.

— Eu însumi, gata să vă slujesc, excelenţă.

— V-am admirat când aţi intrat în Wiana. Arhiducele a fost prudent.

— Adică?

— Dacă vă lăsa să intraţi călare, era o intrare triumfală.

— Mă măguliţi.

Îi descifrează chipul prin clar-obscurul catifelat. Poate să aibă vârsta lui. Nas puternic. Frunte înaltă. O aluniţă sub ochiul stâng. Mâini dedate cu garda spadei şi frâiele.

— Am venit să vă ofer serviciile mele, *illustrissime*.

— Mă onorează, excelenţă.

— Un regiment de dragoni şi un regiment de archebuzieri având o companie de pichieri şviţerieni, cu toţi ofiţerii şi drapelele, fără muniţie, căruţe şi corturi. Ostaşii exemplar instruiţi au participat la luptele din Ţările de Jos, când i-am închiriat împăratului pentru opt mii de taleri pe lună.

Ascultându-l vorbind atât de lejer pe acest bărbat lui necunoscut, înţelege brusc tot ce se întâmplă de două zile la *Guldin Hirschen*. Încă de la Kosiče, oamenii acestora, ai altora încă de la Târgovişte, ori Alba-Iulia, l-au studiat cu amănunţime. Vin la el, spun ce au de spus fără ocolişuri, ştiu ce să spună şi cum să spună, ştiu ce să-i ceară şi cum să-i ceară.

— *Illustrissime*, iertaţi-mi acest fel de a mă prezenta. Ştiu că odăile voastre sunt spionate. Eu nu mă aflu în termenii cei mai buni cu Mathias. Aceste două regimente le-ar fi vrut în Bosnia, ori în Ungaria de Sus, să-l slujească în numele nu ştiu cărei cauze sfinte. Eu sunt antreprenor de trupe de când am sărăcit şi singura mea avere sunt aceste două regimente, numele şi influenţa pe lângă sacra majestate, care are încredere în felul cum îi recrutez şi înarmez trupele.

— Sunt încântat că nu pierdem vremea în plezanterii şi galanterii, excelenţă. Deci?

— Şase mii de taleri chirie pe lună pentru amândouă regimentele. Notaţi că am socotit leafa unui călăreţ egală cu a unui pedestraş, ceea ce este o reducere de trei taleri pe cap de călăreţ.

— Şi-mi cereţi în schimb?

— Să-i ţineţi în solda voastră cel puţin patru luni.

— Plătindu-le diferenţa de soldă?

— Asta, dacă o vreţi… Dacă nu, îmi plătesc singur oamenii şi voi, *illustrissime*, veţi face un act cavaleresc asigurându-mi monopolul sării din principatul Transalpin pentru trei ani, vreme cât regimentele mele vă vor sluji cu credinţă.

— Îmi cereţi să renunţ la o avere a coroanei, excelenţă!

— În schimb aveţi bunele mele oficii pe lângă împăratul romanilor şi marchizul Ferrante Gonzaga. Vă concesionez piaţa de lefegii de la Tokaj… Vă ofer patru galere pentru transportul muniţiilor şi tunurilor şi proviantului pe Dunăre.

— Excelenţă, vă rămân îndatorat. Este nevoie să-mi consult curtea. Să ascult dorinţele şi poruncile suzeranului meu, sacra majestate romană.

Markgraful râde puternic. Râs de om sănătos şi pe deasupra neguţător de lefegii.

— Pe sfântul Hubertus, *illustrissime*. Nu cred o iotă, dar vă asigur de respectul meu. Un prinţ care ştie pierde trei mii de oameni într-o bătălie, este o mină de aur. Nu uitaţi. Aştept răspunsul vostru după ce va apare patenta imperială.

— Vă pot găsi la?…

— Nu este nevoie, *illustrissime!*… Vă voi găsi eu!… Ce părere aveţi despre felul cum s-a achitat prietena mea de această misiune?

— Excelentă, luminăţie!

Îşi aduce aminte de evantaiul Marikăi scăpat la picioarele lui Stoichiţa. De ceea ce i-a spus Stoichiţa despre arhiduce şi partidele de la Wiana, aflat din gura darnică a femeii rezemate de cămin, privindu-l cu ochi mari, plini de-o îngerească seninătate.

Markgraful se ridică. Îi spune că-i va da lista cu preţurile de angajare pe anul 1601. Că armurăriile din Wiena scot archebuze şi muschete cu *platines à rouet*,

în loc de acel serpentin învechit. Că la Kassau, prin marchizul Ferrante Gonzaga se pot obţine cele mai rapide pulberi, ghiulele explosive şi rezerve de plumbi pentru toate categoriile de arme de foc.

— Pentru o chirie de zece taleri pe lună, per om, vă ofer o sută din cei mai experimentaţi recrutori din Ungaria de Sus, *illustrissime*, capabili să vă strângă într-o lună o armată de zece mii de oameni, jumătate cu arme de foc, jumătate haiduci. Prea plecat graţioasei voastre bunăvoinţe!

Femeia cu părul roşu a lăsat în urma ei un parfum diavolesc şi răscolitor. Simion a tras perdelele. A aprins sfeşnicele.

— Voi să cinez singur, Simioane. Pâine şi vin. Sunt ostenit.

Zum Guldin Hirschen nu este făcut pentru schimnicia cugetului şi a trupului. Prinţul Marcu şi Stoichiţa cer voie să intre. Sunt asudaţi. Marcu o aduce pe Erina. Şi un răvaş pe hârtie albastră, având desenate pe colţuri două spade încrucişate dedesubtul unei hârci de mort.

> *«Moarte uzurpatorului. Dacă vrei să nu mori ca un câine refuză audienţa la arhiduce şi în trei zile părăseşte Wiena pentru Veneţia. Cei 33 de răzbunători.»*

Întâmplarea s-a petrecut la osteria «Cavalerul rătăcitor» în care au intrat să se odihnească, după ce hoinăriseră cu Erina pe la marchitani şi armurieri, cofetari şi croitori, prin biserici şi pieţe. S-au aşezat la o masă, cerând vin fiert cu scorţişoară… După ei au intrat patru cavaleri, care s-au aşezat la o masă vecină. Au poruncit vin. Au vorbit cu glas tare. Au râs şi mai tare. Unul din ei avea o garoafă. A venit la masa lor. I-a trecut-o pe sub nas. A oferit-o Erinei cu un gest obscen. Altul a strigat că el cunoaşte aceşti *zingari*

valachi, nedemni să intre într-o osterie a nobililor. Sunt cerşetori şi laşi. Dacă greşeşte, atunci dă socoteală cui vrea să i-o ceară.

— Mie, s-a auzit un glas şi când s-au întors l-au văzut pe sergentul artificier Bum, umplând uşa cu statura… Mie, spioni nenorociţi. Dar nu cu spada. Aceea este pentru cavaleri nobili ca aceşti domni. Cereţi-le scuze, dacă vreţi să plecaţi neciomăgiţi.

Cei patru au râs. Bum a pus mâna pe un scaun. A apărut archebuzierul Stürm. Au apărut şi cei doi de la Orth, ciuruiţi la Mirăslău. Cei patru au fost tăbârciţi în lege. Li s-au luat spadele. Au fost aruncaţi în stradă.

— Avem onoarea să-i raportăm măriei sale că suntem de veghe, a spus sergentul artificier aranjându-şi ţinuta… Şi că vă aşteptăm în seara de 18 ianuaris, pe voi prinţe, la «Motanul pocăit». Avem veşti urgente. Veniţi travestit. Acum vă salutăm… Aud paşii gărzilor.

Au ieşit pe o uşă dosnică, vânturându-şi tecile spadelor sub nasul hangiului. Au venit gărzile. Un locotenent de muschetari a întrebat ce s-a întâmplat. Patronul le-a făcut un semn tainic. S-a ploconit adânc şi i-a raportat cu smerenie înălţimii sale că este o greşeală. Îi ia martori pe toţi onorabilii clienţi. S-a auzit zgomot, dar afară, în piaţă. Locotenentul s-a făcut că nu vede scaunele răsturnate. Curios, toţi cei care se aflau acolo, cavaleri şi gentilomi, au tăcut. Când au plecat s-au ridicat de la mese, salutând-o curtenitor pe Erina. Porunci!

— Lăsaţi Wiana pe altă dată!… Şi să nu-i uităm pe cei 33 de răzbunători. Nici întâlnirea de la «Motanul pocăit» să n-o uiţi, Marcule. Ia-l pe Mârzea cu tine… Am spus că aceştia nu ştiu ce este politica… E ger?

— Potrivit, doamne!

Îşi lasă fruntea în palmă. Ei se închină şi se retrag. Apoi se-ntoarce singurătatea. Ies neliniştile din

colţurile pline de umbre. Toate lucrurile se-nlănţuie cu îndărătnicie. Se adună cu îndărătnicie. Se nasc unele din altele cu îndărătnicie. Şi se numesc cu îndărătnicie doar politică. Odăile mari, lambrisate, culoarea întunecată a lemnului de nuc îl apasă. Au fost zile şi nopţi la Poszony când s-a uitat pe sine. Ori când a crezut că s-a uitat. Zilele şi nopţile acelea se răzbună. Acum. Mai târziu... Trozneşte o mobilă. Răbufneşte vântul în cămin, aţâţând focul. Bufnind fumul. Simion aduce pâinea şi vinul, îşi pregăteşte culcuşul în dreptul uşii... Aude clipele. Timpul se scurge din nefiinţă. Curge peste el într-o apă neagră plină de fantasme. Se adună de peste acoperişurile Wianei. Coboară din turlele bisericilor gotice, aspre şi neomeneşti în măreţia lor de piatră. Abia în această a doua noapte se simte străin şi oropsit. Smuls din lumea lui clădită altfel. Ogivele îl strivesc. Toată această măreţie neîmblânzită a pietrei dure, cioplite greoi, îl striveşte. A crescut sub rotundul blând al boltei. Sub semnul pietrei înflorite de mâna prietenoasă a cioplitorilor răsăriteni. Se gândeşte la jilţurile de Hurezi. La dulcea pace a Coziei. La culorile blânde ale monastirii Snagovului plutind în cerul diafan al primăverii... Şi iarăşi, aşezat în patul uriaş, cu baldachinul mirosind a vechi, are senzaţia că timpul curge peste el, împânzindu-l ca-n giolgiu, că singurătatea îl împresoară din toate părţile bântuindu-l şi se stapâneşte să nu-i cheme pe toţi ai lui aici, să aprindă lumânările şi să vegheze ca la mort, şi să petreacă tot ca la mort, ori ca la mort să cisluiască în de ei şi să-şi aducă aminte de lumea de pe celălalt tărâm, Ţara!

Apoi se desprinde de sine, părăsindu-şi învelişul acolo între pilotele cu puf de gâscă şi se ridică într-o lume străvezie plină de armonii ciudate, o lume a culorilor pure şi a sunetelor pure prin care trece soborul de piatră al Ciucaşului: *Sfinxul*, *Elefantul*,

Cămila şi *Leul*, *Războinicii* şi, măreţ, luminat de mii de facle, trece de gresie *Marele Războinic*. Vântul de creste şuieră subţire ridicind deasupra lui un nor de zăpadă. Apoi se face linişte şi singurătatea plânge în el neagră şi ostenită.

Audienţa

— Scuzaţi-mă, *illustrissime*, pentru acest puţin timp pe care vi-l pot oferi. Am dorit să vă cunosc de multă vreme. Îmbinaţi fericit războinicul cu prinţul absolutist, când este nevoie tiran, când este nevoie liberal. Poate prea liberal. Dar vă rog, luaţi loc. Sper ca însoţitorii voştri să se înţeleagă bine cu consilierii mei… Mă bucur că îmi daţi posibilitatea să parcurg singur «Memorandum»-ul pe care mi l-aţi adresat. Aceste acte care emană de la curţi sunt oglinda vremii. Şi acum, *illustrissime*, mulţumindu-vă încă o dată pentru cei şase cai superbi pe care mi i-aţi dăruit, vă ascult cu toată atenţia.

— *Serenissime* arhiduce, vă mulţumesc pentru ospitalitate.

— Prezenţa voastră sub titlu privat nu-mi îngăduie să vă primesc aşa cum aş fi voit-o. Şi nici starea finanţelor mele. De altfel ştiu că vă descurcaţi binişor, din moment ce aproape o sută de cavaleri protestanţi vă poartă culorile prin Wiana.

— În slujba mea, pe voi vă slujesc, *serenissime*. Iată deci punctul de plecare al acestei cereri de a vă vedea. Slujbele mele făcute Sfintei Ligi şi urmările acestor slujbe. Urmări care m-au adus aici… Marcule, unde mă poticnesc, tălmăceşte-i latineşte. Şi împlineşte-mă.

Arhiducele Mathia stă într-un jilţ uriaş din nuc sculptat cu coifuri niebelungice purtând coarne de taur, simbolul forţei virile şi al fecundităţii. Lumina cade din dreapta, prin ferestrele ogivale ale castelului

habsburgilor ridicat de herzogul Heinrich Tahomirgott cu aproape cinci sute de ani în urmă. Cade pe armurile herzogilor de Habsburg, aşezate în picioare pe lângă zid, rezemate în spadele enorme, cu vizierele lăsate. Pe mătasea steagurilor acestora, purtându-le herbul. Peretele de piatră este acoperit de trei tablouri uriaşe. Deasupra şi la mijloc portretul lui Carol Quintul, în culori sumbre. În fundal se văd şirurile unor archebuzieri plecaţi la asalt. Cerul este plin de fumul tunurilor. Totul este aşternut la picioarele împăratului, statura lui dominând bătălia, cerul şi peisajul. Tabloul din dreapta, pictat în culori vii, reprezintă eliberarea celor optsprezece mii de robi creştini, după bătălia de la Tunis în 1534. Sunt hecatombe de corsari morţi şi împăratul în armură, călare, primind omagiul celor eliberaţi. Al treilea tablou reprezintă trecerea Oceanului de către Carol Quintul. Este pictat la comandă, între parâme şi vele pe un ocean plin de valuri înspumate, sub un cer mohorât.

Ţeremonia prezentării la palatul arhiducelui a fost zgârcită şi fără fast. L-a chemat la o oră care nu spune nimic şi care nu-l obligă să-l oprească la masă. I s-a cerut să vină cu patru însoţitori, îmbrăcaţi în cavaleri, fără platoşă şi fără gărzi. Caii să fie aduşi de oameni de arme, până în incinta castelului. Trâmbiţaşii heralzi nu au sunat ajungerea la castel. Nu au cerut cu trâmbiţa deschiderea porţilor. Domnul Wolfgang Viezdomb aştepta la peron. Lacheii au deschis portiera. Acel cap de cal l-a călăuzit prin coridoare de piatră veghiate de muschetari. I-a dat pe mâna unui ofiţer de muschetari care i-a condus prin sala de arme la capătul căreia, în picioare, aştepta arhiducele în costum de cavaler german, purtând cizme lungi, pinten şi lentă fără spadă. Pentru această ceremonie el s-a îmbrăcat în uniforma roşiilor domneşti. Coantăşul cu nasturi din rubin, pantalon alb din tricot frâncesc, cizme galbene

şi gugiumanul. După prezentarea omagiului, Stoichiţa de Strâmba, Mihalcea Karatzas şi contele Darahy Ianos de Tujon au rămas cu consilierii arhiducelui, membrii ai *Niederösterreichische Kammer*, Marcu l-a însoţit ca tălmaci. Arhiducele este înalt, cu părul tuns scurt, are ochii albaştrii-oţelii, mustăţi şi barbişon blonde, sprâncenele stufoase şi foarte des clipeşte din pleoapa stângă. Atunci colţul buzelor i se strâmbă într-un rictus dureros. Nasul habsburgic, coroiat şi mic... Îl simte stăpânit şi rece. Îi înfruntă privirea oţelie. Îl simte că nu-i place această înfruntare care-i vorbeşte despre toate făgăduielile neîmplinite ale Casei de Austria. De ce-a venit aici?... Dar mai ales ce aşteaptă arhiducele de la el? Pentru că ce aşteaptă el de la arhiduce o ştie şi el şi omul cu ochi oţelii care-şi scapă privirea spre charta uriaşă din stânga, înfăţişând ţinuturile de la Veneţia până la hotarele Poloniei, cu steaguri habsburgice deasupra unora dintre cetăţi, cu semiluna deasupra altora, cu numele comandanţilor militari, imperiali şi turci, cu Transilvania, Moldova şi Muntenia peste care s-a lipit o hârtie albă sub care ştie, i-a spus-o Kutasy, scria *Il Valacho*.

Iată de unde începe audienţa lui la arhiducele care poartă pe umeri greul războiului cu turcii. Se ridică din jilţ mai sprinten decât o cere protocolul. Se duce la charta acoperind tot peretele din stânga celui cu tablourile lui Carol Quintul. Priveşte Marea Adriatică brăzdată de galere turceşti. De cele ale corsarilor algerieni. Priveşte drumurile militare deschise de sultani, de la Istanbul în Grecia, Albania, Serbia, Bosnia şi Herţegovina, spre hotarele Styriei şi-n Ungaria de Sus. Dunărea. Iat-o aici, curgând spre Mare. Iată crestele Carpaţilor. Iată vulturii imperiali deasupra Ungariei de Sus, Slovaciei şi Bohemiei. L-a uitat pe arhiduce? Poate!

— Turcii pot fi bătuţi la câmp deschis, nu într-o mare

bătălie, ci în zeci de bătălii mici, după care să li se dea o mare bătălie în Ungaria de Jos, în vreme ce oştirea mea ia cu asalt Istanbulul. Aşa am gândit şi făptuit partea care mi-a revenit din planul de război al Sfintei Ligi. Tot ce am făcut în ordinea politică şi diplomatică a fost supus acestui singur ţel, *serenissime*. Dacă generalii voştri îmi veneau în ajutor atunci când le-aţi ordonat-o; dacă nu sărăceam plătind soldele pe care vistieria sacrului imperiu trebuia să mi le plătească, victoriile mele fiind victoriile oştenilor împăratului; dacă eram lăsat să stârpesc trădarea răsculaţilor şi să înfăptuiesc un regat militar aici, excelenţa voastră *serenissimă* îşi avea astăzi trupele în Asia Mică şi cine ştie dacă nu împlineaţi voi ţelul vechilor cruciaţi.

Trece la bătălia de la Călugăreni. La alianţa cu Sigismund care i-a venit în ajutor când Sinan era în munţi, la hotarele Transilvaniei. Reface toate campaniile de peste Dunăre. Îşi scoate stiletul florentin. Arată unde, când şi cum a tăiat coloanele de aprovizionare cu proviant, muniţie şi oameni ale trupelor care luptau împotriva imperialilor din Bosnia până în Ungaria de Sus. Câţi morţi au avut turcii în aceşti ani. Câte paşale ucise în luptă, dintre care nu puţine de mâna lui. Câte galere scufundate. Câte poduri peste Dunăre arse. Ce pagube le-a adus prin răscoala bulgarilor şi sârbilor. Care a fost rostul alianţei cu marele cneaz Constantin de Ostrog. Este copilăresc să se creadă că un prinţ face din religie altceva decât un mijloc politic. El a dovedit-o în Transilvania acordând libertate tuturor cultelor cu o singură condiţie: să-l slujească pe Dumnezeu cu smerenie, să-i slujească pe binecredincioşi cu bunăvoinţă şi har şi să ridice bărbaţii la luptă împotriva necredincioşilor.

Se regăseşte mereu în ceea ce spune. Îşi regăseşte gândurile risipite în zecile de bătălii ale acestor ani. N-am jignit biserica romană arestuindu-l pe nunciul

Germanico Malaspina la Şelimberg. Am apărat onoarea militară împotriva poftei ecleziaştilor de a stăpâni puterea suverană. Da! I-am dat morţii pe imunitari, pentru că complotau împotriva guvernatorului imperial în Transilvania, în starea de *jus belli*. Da! N-am acceptat garnizoane germane pentru că nu eram sigur de comisarii mereu nemulţumiţi de puterea militară. Atunci faţă de mine. Acum faţă de segnior Georgio Basta pe care-l acuz de pierderea Transilvaniei. De alianţa cu duşmanii înrăiţi ai autorităţii imperiale. Doresc ca timpul să nu-mi dea dreptate mie. Doresc ca nemeşimea transilvăneană să nu se răscoale împotriva sacrei majestăţi romane şi să nu-l aducă în scaun pe Sigismund, odată cu trupele turceşti şi tractatele de pace cu sultanul... (Mulţumescu-ţi de o mie de ori, bătrâne Kutasy, răzvrătit în sutană şi dascăl al meu în tainele Casei de Austria.) Răzvrătirea potentaţilor am vrut s-o curm ştiind unde duce ea, din întâmplările nu prea vechi prin care a trecut Sfântul Imperiu. Nu uitaţi, *serenissime*, că suveranul al cărui portret mă farmecă, a trebuit să învingă la Muhlberg potentaţii germani ridicaţi împotriva puterii suverane. La Mirăslău, generalul Basta, din gelozie, ori din neînţelegere politică, a jucat pe cartea rebelilor, împotriva intereselor Casei de Austria pe care atunci, le apăram. Io! Acestea au fost slujbele mele faţă de Sfânta Ligă şi Casa de Austria, pe care-am văzut-o în fruntea luptei împotriva turcilor care mi-au robit ţara. Pentru că, *serenissime*, în ţara mea puteam rămâne slobod şi de nimeni tulburat dacă nu mă îndemna la răscoală cugetul meu creştin. Faptele mele vorbesc pentru mine. Vorbeşte şi scrisoarea prin care mi-am încredinţat familia căpitanului imperial Michail Székely. Împotriva acestui adevăr s-a ridicat un munte de pâri mincinoase. Ce-au făcut Ungnad şi Pezzen în vreme ce curăţăm Bulgaria de turci? Unde erau ei când luptam la

Vidin şi Nikopole? La Silistra şi Babadag?... Alianţa cu tătarii care a scutit Ungaria de Sus vreme de doi ani, cine-a făcut-o? De ce la această curte au atâta chiag aceşti bieţi intriganţi, mincinoşi de profesie, care-şi câştigă pâinea lor mizerabilă adunând calomnii împotriva celor care făptuiesc? Care-şi varsă sângele pentru idealurile lor?

Îl vede pe Marcu împreunându-şi mâinile ca pentru rugăciune... Tace! O clipă! Două! Ochii de nepătruns ai arhiducelui. Tăcerea lui.

— Serenissime, iată gândurile mele: — *Ad primum*: învinuirile care mi se aduc de marii nemeşi să-mi fie făcute aici prin Napraghy şi Korniş. — *Ad secundum*: Starea mea financiară este jalnică. Rog bunăvoinţa voastră să determine Camera Ungară să-mi restituie banii pentru cei două mii de boi vânduţi de ea, samavolnic. — *Ad tertium*: După citirea «Memorandum»-ului, excelenţa voastră *serenissimă* să hotărască asupra oştilor mele de la Oradea şi Kassau, ca şi asupra statutului meu ca războinic care doresc libertatea familiei mele, trecerea ei ca zălog la Wiana sau Praha, posibilitatea de a-mi recruta o oştire cu care să intru în stăpânirea mea de drept, Ţara Românească şi Moldova, după ce voi fi eliberat Transilvania, care să rămână sub guvernământul arhiducelui Maximilian, după ce voi fi distrus nemeşimea.

Face o reverenţă. Revine la jilţ. Se aşază. Arhiducele tace. Îl priveşte cu ochii lui oţelii. I se ridică colţul buzelor. Clipeşte foarte des. Oftează. Îi spune lui Marcu:

— Prinţe! Cuvântul vostru de onoare că uitaţi din această clipă tot ce veţi auzi şi vedea în clipele următoare...

— Îl aveţi, *serenissime!*

— Spuneţi-i magnificului Wayda că l-am regăsit aşa

cum mi l-am închipuit. Violenţa sa în limbaj îmi purifică urechile... Dar numai mie!... Pe masa mea de lucru este o scrisoare a Staturilor. Citeşte-ne-o şi tradui-o magnificului.

S-a simţit duşmănit de cum a intrat aici. Apoi l-a umilit primirea aspră. Îl ascultă pe Marcu citind scrisoarea de acuzare a Staturilor şi Ordinelor împotriva barbarului care este. În clipa aceea l-a iubit pe arhiduce. Acest Mathias cărunt la tâmple este un cavaler, un războinic şi un diplomat. O altfel de primire ar fi aţâţat spiritele. Ar fi alarmat spionii Staturilor. Delegaţia lor ajunsă la Praha ar fi meditat schimbându-şi tonul şi domolindu-şi cererile. Iată o partidă de şah jucată magistral de arhiducele care-l priveşte cu aceeaşi fixitate stranie, de om al castelelor din piatră, încercând să păstreze cu arma un imperiu fără finanţele lui, fără autoritate dincolo de autoritatea dietei, copleşit de hârţogarii Camerelor şi iubindu-l pătimaş pe moşul său, împăratul în hotarele căruia soarele nu apunea niciodată.

În turbarea lui, barbarul acesta nelegiuit este capabil să primejduiască întreaga creştinătate. El este jefuitorul şi duşmanul de moarte al nepreţuitei noastre nobilimi. I.V.Doktor Bartholomeus Pezen şi ilustrul domn Gaspar Korniş sunt martori. Fără aprobarea lui segnior Georgio Basta şi a noastră, barbarul s-a strecurat fugind până la locurile înalte, unde are de gând să încerce o curăţire a sa cu minciuni şi foarte false învinuiri. Să nu fie crezut, fiind făcut întreg numai din viclenii şi din tâlhării. Se cuvine ca acel om foarte pervers Michail, prea setos de sângele creştinilor nevinovaţi, fiind pus în lanţuri, să fie dat Staturilor, ca aici, în Transilvania, unde a săvârşit nenumărate fărădelegi contra lui Dumnezeu şi a oamenilor, să sufere acea

pedeapsă care se poate cere cu dreptate de la omul cel mai criminal.

Dacă excelenţa sa serenissimă nu vrea asta, atunci măcar să fie adus ca pârât înaintea dietei Ungariei de Sus, care este gata să se adune la Pojon.

— Acesta este răspunsul meu, *illustrissime!*

Arhiducele se ridică. Se ridică la rându-i.

— Ceea ce mi-aţi spus cu atâta convingere la hartă, expuneţi-o într-un memoriu al faptelor voastre. Nu disperaţi. Împăratul (se întoarce spre portretul lui Carol Quintul) a domnit 40 de ani în care a fost de nouă ori în Germania şi nu pentru recepţii, de şase ori în Spania, de şapte ori în Italia purtând războiul împotriva Casei Franţei şi făcându-l prizonier la Marigniano pe regele Francisc I, de zece ori în Flandra, de două ori în Anglia, de două ori în Africa şi de patru ori în Franţa. A traversat Oceanul de trei ori şi Mediterana de patru ori. Voi aţi venit la Wiena o singură dată. Unitatea unui imperiu se păstrează prin familiarii lui. Sunteţi familiarul Casei de Austria. Arhiducesa Maria Cristierna vă admiră. Aveţi un fiu. Aveţi o fiică. Împăratul are mulţi veri şi multe verişoare. Iată, *illustrissime*, ce bine se pot înţelege doi soldaţi. Şi cât de puţin timp le trebuie să se înţeleagă.

Îl conduce spre uşile masive din stejar sculptat. Îl ia de braţ.

— Feriţi-vă de duşmanii voştri. Aveţi încredere în prietenii voştri. Omagiul meu războinicului.

Se îndepărtează. Bate într-un gong. Faţa osoasă i se împietreşte. Ofiţerul de muschetari deschide uşa.

— Veţi fi anunţat, *illustrissime*, de urmarea audienţei voastre.

Îi face o reverenţă scurtă bărbatului turnat în gheaţă. Îşi pune gugiumanul. Iese cu paşi zornăitori. Sala de arme în care curtenii lui îl aşteaptă în picioare.

Ofiţerul clinchetindu-şi pintenii. *Herrn* Viezdomb cu chipul lui de cal bolnav de morvă. Scările. Muschetarii neclintiţi. Peronul. Soarele vesel căzând pe zidurile posace. Donjoane. Arbori vechi. Gărzi. Grila castelului. Aleea. Oraşul. Câţiva călăreţi purtându-i herbul pe plastroane ieşind la galop de după un colţ, călărind în faţa caleştii, pe laturi şi în spate, vorbind tare între ei, împingând trecătorii şi glumind ca şi când s-ar fi întâlnit acolo din întâmplare şi caleaşca cu armele Casei de Austria zugrăvită pe portiera lăcuită le-ar împiedica drumul în grup. Unul din călăreţii care-i surâde este sergentul artificier Leopold Bum. Cel care călăreşte la portiera lui Mihalcea este archebuzierul styrian Wolgang Stürm. A doua caleaşcă se aude zuruind pe caldarâmul măturat de zăpadă. Când ajunge la *Guldin Hirschen* orologiul din turla Catedralei Sfântul Ştefan bate jumătatea de oră care mai rămâne până la douăsprezece.

CAPITOLUL ŞASE
CĂILE DESTINULUI (II)

PRAGA FEBRUARIE-MARTIE 1601

Noaptea taboriţilor

Păduri de pini înzăpezite. Alb şi negru. Negru şi alb. Mereu păduri de pini înzăpezite, curgând pe lângă drumul şerpuitor. Târguri cu ziduri de apărare. Bariere. Gărzi. Sate cenuşii, mari, cu case de piatră şi, iarăşi pădurile înzăpezite de pini, gustul sărat al lacrimilor, spaimele ceasurilor de singurătate în care gândurile se lipesc de zidurile Gilăului, apoi de drumul umilitor la care a fost supusă Stanca arestuită de Sigismund Báthory şi dusă împreună cu copiii la Făgăraş, unde au fost întemniţaţi. Bucuria sălbatecă, rea, plină de ură când a ajuns la *Guldin Hirschen* cavalerul Gligor Taflan de Mândra, cu raportul Velicăi învăţat pe dinafară. Dieta l-a arestuit pe Basta, la Cluj, prin haiducii lui Chiaky care l-au batjocorit, umilindu-l. L-au dus într-o telegă la Alba-Iulia, să fie martor intrării lui Sigismund Báthory reales voievod de Staturi. Sigismund Báthory dosit de Ieremia Moghilă la Botoşani, apoi în munţii de la graniţă, a intrat în Alba-Iulia înconjurat de oşti turceşti şi tătărăşti. Toate previziunile lui mărturisite lui Mathias s-au împlinit mai repede decât sperase. Frater Ştefan a lucrat pentru aceasta. Cunsuetudinarii au lucrat. Îşi trage blana de urs până sub bărbie. S-a învăţat cu unduirea uşoară a carâtei cu leagăn, pusă pe tălpici de Krüger-Ruggieri. Împăratul i-a cerut lui Zacharias Geizkoffler o sută şaptesprezece mii trei sute treizeci şi doi de florini pe care să-i plătească lui //

Valacho la ordinul imperial. I-a spus-o Zacharias, venind la el în seara de 27 ghenar cu cinci mii de florini, avans nerambursabil din dobânda pe care-o va percepe împăratului, în 31 ghenar, arhiducele a primit poruncă imperială să-i avanseze sub titlu privat şase mii de florini din fondul de construcţie al cetăţii Kanisza, predată turcilor de căpitanul ei, austriacul George Paradeiser, decapitat la Wiana, în piaţa publică. Camera austriacă i-a dat două mii de florini din vânzarea boilor, în schimb, toţi curierii care sunt trimeşi la Praha, ori Caşovia pentru treburile arhiducelui, pe motiv că duc scrisori care-l privesc, sunt plătiţi din banii ce i se cuvin lui din vânzarea aceloraşi boi. «O mică afacere austriacă, *illustrissime*», i-a spus Matcum Antonium Gaffor de Paar, directorul general al poştelor, care i-a pregătit poştele până la Praha, astfel încât să fie cea mai rapidă călătorie pe care au cunoscut-o vreodată poştele imperiale. Părţile din gheşefturile încheiate cu Ruggieri şi promisiunile markgrafului, amantul surorii lui, l-au înaripat pe Marcum Antonium şi, odată cu el, pe căpitanii poştelor cărora nu le trebuieşte mai mult decât o mică de ceas să-i schimbe caii şi să-i ofere o cană de vin fiert lui, *der Fürsten*, cel care se duce la Praha să fie investit cu titlul de general comandant pentru Transilvania. S-au ocupat ca această veste să prindă chiag distinsul director general al poştelor, markgraful, iar în lumea bancherilor şi marilor case de comerţ, Zacharias şi Ruggieri. Vestea a fost prinsă şi umflată prin taverne de oamenii *Companiei de gardă*, care au şi început să bea şi să-şi comande uniforme de paradă în contul viitorului avans din soldă, bineînţeles la croitorii şi cârciumarii creditaţi de Zacharias.

Au fost zile şi nopţi febrile. Memoriul pe care l-a dictat lui Stoichiţa, tălmăcit de acesta şi Marcu pentru Ferdinando Medicis gran’duca di Toscana şi Filip III

regele Spaniei. Petiţiile către Camera Aulică pentru a lămuri vânzarea boilor. Întâlnirile cu Zacharias şi Ruggieri care au început să strângă furnituri din ziua când vestea arestuirii generalului Basta a ajuns la Wiana, prin curierul marchizului Ferrante Gonzaga. Odată cu ştirea morţii lui Ungnad, care s-a mai putut târî până la Caşovia. N-a putut să nu strige că l-a luat iadul, pentru prea multele lui minciuni. Zile şi nopţi pline de friguri. A doua audienţă la arhiduce, la 17 ghenar, înainte cu două săptămâni de arestuirea lui Basta.

— *Illustrissime*, situaţia generalului nostru Georgio Basta este periclitată prin prezenţa lui Sigismund la hotarele Transilvaniei. Aveţi dreptate în ceea ce priveşte Moldova. Vă cer sfatul şi sprijinul.

— Să înveţe din trista mea experienţă, *serenissime*. Să se retragă de la Alba-Iulia la Cluj. Să-şi adune trupele acolo.

— Prea târziu. Are numai o mie cinci sute de oameni.

— Nu-i puteţi trimite trei regimente de reiteri de la Caşovia?

— Niciun om, în afară de cei cărora poate aveţi bunăvoinţa să le ordonaţi acest lucru.

Iată-l pe arhiduce cerându-i ajutor, lui venit din Ţara Românească să-i ceară ajutor. Iată-i pe cei şapte sute cu Stanislas rămaşi la Oradea şi cei şapte sute cu Baba Novac rămaşi la Kosiče. Oaste plătită de el, cu riscul de a ajunge cerşetor. A mârâit în barbă la gândul că este departe de a fi cerşetor.

— Aveţi vr-un plan, pentru folosirea acestor oşti, care din clipa asta vă stau la dispoziţie, *serenissime?*

— Niciunul, magnifice! Doresc ca Sigismund să nu intre în Transilvania şi Basta să rămână în acest statu-quo, până la hotărârea imperială în ceea ce vă priveşte.

— Ordinele mele vor fi duse de curierii mei,

serenissime. În două săptămâni începând de astăzi, căpitanul Stanislas va fi la Alba-Iulia şi Baba Novac la Cluj, dacă aceşti curieri vor duce odată cu ordinele, salvconductele voastre, către căpitanii de Oradea şi Kassau.

— Le veţi avea la *Guldin Hirschen* peste un ceas! Când pleacă curierii?

— La zece minute după ce vor avea salvconductele.

Arhiducele l-a privit ciudat. Ochiul stâng i s-a bătut mai repede, lăsând să i se vadă roşul de sub pleoapă. Apoi a venit arestuirea lui Basta, când Baba Novac ajunsese la Satu-Mare şi Stanislas la Deva, pe care o ocupase milităreşte. Se gândise la asta şi le poruncise, dacă intră Sigismund, să se tragă între consuetudinari şi să aştepte porunci. Apoi a intrat Sigismund în Transilvania şi dieta a împroşcat Casa de Habsburg cu injurii, realegându-l voievod. Cea dintâi măsură politicească a lui Sigismund a fost să-i arestuiască familia. I-a scris arhiducelui o suplică:

> *«Pentru a mă avea cu cugetul liber şi a garanta viaţa familiei mele şi a generalului Basta, rugaţi-l pe Majestatea Sa împăratul, să arestuiască şi să ţină ostatecă delegaţia Staturilor.*
>
> *Io Mihail, domn...»*

Luna lui fevruar a venit cu zăpezi multe şi cer posac. A plecat în 18 înaintea zorilor de la *Guldin Hirschen*. Slujnicele suspinau în curte, luând felinarele Ionilor lui, care înhămau. I-a auzit în serile acelea lungi şi cenuşii, cântându-le din pieptene, ori din fluier, ori din cimpoi, ori cântece de inimă albastră trase pe lăute. 18 fevruar de ziua sfântului Leon episcopul Romei, zi de harţi şi noaptea cu lună plină. S-au prezentat la *Guldin Hirschen* pregătiţi de drum, spadasinii Bum şi Stürm, Will şi Pill. Conducerea convoiului a avut-o cavalerul Jan Pišek de Chynov, care de două zile de când aude

ceheşte este alt om. Călăreşte neostenit când în faţa convoiului, când lângă portiera lui, hămăind într-una:

— Ziersdorf, *majestá!*

— Horn!

— Pe legea mea, iată Suchdol. Porunciţi să oprim atâta cât ne trebuie să bem cea mai bună bere din lume, adusă de la Budějovice.

Rudolf va arestui delegaţia Staturilor. Sigismund va putea medita la nelegiuirea săvârşită asupra familiei lui. Niciodată n-a ridicat braţul atotputernic asupra soţiilor şi copiilor duşmanilor lui. Până unde merge ura oarbă a acestui biet nebun. Până unde se poate dezonora omul care se pretinde gentilom şi principe. Simte gerul pişcându-i nările. Înserează. Dintre păduri se ridică un munte golaş, şi-n stânga lui, pe-o coastă repezită, un oraş cetate. Este în a patra zi a plecării de la Wiana. Azi dimineaţă au plecat din Sobeslav lăsând în urmă mlaştinile îngheţate de la Veseli, peste care zburau ţipând răguşit pescăruşi albi de Dunăre. Oraşul are zidurile ciobite. Soarele căzut peste crestele care-i desparte de Valea Vltavei poleieşte turle moarte şi ziduri afumate.

— Tabor, *majestá!*

Un glas străin, înfiorat, Jan Pišek de Chynov ţinându-şi căciula sub braţul teafăr şi lacrimi mari căzându-i pe obrazul plin de cicatrice şi riduri adânci.

Osteria «La omul înţelept» pe coasta care duce la castel. Se întâmplă ceva straniu în noaptea căzută geros peste acoperişurile uriaşe, ridicate deasupra caselor cu două caturi, care închid piaţa şi prin care trec foarte des gărzi elveţiene şi nemţeşti, cu felinare. Bărbaţi tăcuţi, în şube, ori femei, vin în faţa osteriei unde căpitanul Jan Pišek strigă în cehă:

— Patru cai de şea şi patru cavaleri.

Sau:

— Doi cai şi un om de arme.

Cei în şube, ori femeile spun şoptit.

— Cei patru, la mine.

Sau:

— Am loc pentru un singur cal, ocrotitorul nostru!

Toate astea i le tălmăceşte Jan Pišek care nu mai măcăe, care intră şi iese, îi face semn hangiului şi hangiul iese la rândul lui. Uşa hanului se deschide. Intră un ofiţer împlătoşat care se prezintă lui *der Fürsten* şi-i raportează că a primit ordin să i se pună la dispoziţie. În castel este pregătită o cameră. Nu este prea caldă, blestemaţii de husiţi, ori înaintaşii lor clădiseră castelul pentru asceţi, nu pentru soldaţi… De ce nu vrea *der Fürsten* să se mute la osteria lui Wolff Guleratul, un neamţ de treabă, care face cei mai buni caltaboşi din Bohemia. Acest Martin de la «Omul înţelept» este un patron de tâlhari. Marcu îi mulţumeşte ofiţerului, dăruindu-l cu o invitaţie la masă, care este acceptată pe loc şi bravul pichier este poftit la masa domnilor spadasini. Jan Pišek raportează cazarea tuturor oamenilor şi cailor. Nu este nevoie de gărzi în această noapte. Vor veghia cetăţenii oraşului. Adevăraţii lui cetăţeni. Să poftească în odăile ce i s-au rezervat. Aici se fumează. Acest prost obicei s-a împământenit odată cu sosirea mercenarilor care-au slujit sub steagurile Spaniei. Cavalerul ia sfeşnicul, îl conduce pe scara îngustă, la cel de al doilea cat. Simion aduce cufărul cu schimburile de noapte. În fiecare seară această oştire de optzeci de oameni veghează cu schimbul sania cu tezaurul, însănătoşit după popasul de la Wiana. În fiecare seară se întocmeşte un bivuac din săniile chervanului. În fiecare seară, dormind la poştă, ori la osteria de lângă poştă, aduce cu sine lumea de gânduri, în călătorie mai apăsătoare şi neliniştitoare ca oriunde. Şi mai mult decât în fiecare seară, astă seară vrea să-şi orânduiască gândurile. Vrea să se bucure în tihnă

(după atâtea zile de meditaţie) de a doua greşeală politică pe care-a făcut-o Sigismund. I-a arestuit familia aducând-o între gărzi în Ţara Făgăraşului, poruncind regim de temniţă în chiar cetatea Făgăraşului, unde Stanchii i-a dat o odaie la catul al treilea împreună cu Florica; lui Pătraşcu alta, la capătul coridorului veghiat de gărzile lui Chiaky. Pentru că făcând a treia greşeală politică, a anulat posesiunea Mariei Cristierna asupra Făgăraşului, donând-o solemn şi pe veci lui Chiaky, adăugind pe lângă cetate şi toate satele româneşti slobode.

Chiar dacă ar fi fost sfătuit de cel mai înrăit duşman, n-ar fi putut să-şi aducă mai multe prejudicii. Sfătuit… Dumnezeule, sfătuit… De cine? De Moise Székely? De Varvara Szuki prin Moise Székely… Prin Velica la Varvara Szuki?… Stanca la Făgăraş, veghiată de Velica. Atât de puternic este lanţul consuetudinarilor, încât Pătraşcu i-a putut scrie, scrisoarea a ieşit din cetate şi prin Gligor Taflan de Mândra a ajuns la Wiana.

«Măria-ta luptă nestingherit pentru dreptatea măriei tale, pentru mine mai luminoasă decât oricând. Suntem aici veghiaţi de oameni de taină şi credincioşi. Avem inima bărbată şi te aşteptăm să ne despresori de asuprire. Măria Sa doamna, este tare. Măria Sa Florica îţi seamănă întru totul. Aprigă, a pălmuit de două ori un hotnog necuviincios. A treia oară i-a scos un ochi cu andreaua. A fost pedepsită cu post negru, pâine şi apă, o lună de zile. Asta a înverşunat-o şi mai mult. Îţi strigă numele şi le spune temnicerilor că ea însăşi va veghea să fie spânzuraţi aşa cum se cuvine. Îmi lipseşte mângâierea soaţei mele, măria sa Ilinca, dar ştim prin tainicii noştri că ne este aproape, dimpreună cu socrul meu care te aşteaptă. Rudele noastre, Buzeştii, îmi reped vorbe de îmbărbătare. Primesc vorbe de

îmbărbătare, miere şi hârtie şi cerneluri, de la cineva care veghează.

Al măriei-tale supus şi iubitor,

Io Petraşcu Nicolae voievod.»

Ce imprudenţă magnifică să scrii din temniţă o asemenea scrisoare…

— La dracu, căpitane, unde m-ai adus aici?

Jan Pišek deschide o uşă de la catul al doilea. Vede înăuntrul odăii de sub acoperiş, cu tavanul înclinat ţinut de grinzi şi căpriori din pin, patru bărbaţi care se înclină adânc. De după stâlpii groşi ai palierului ies doi cavaleri ciudaţi, în pelerine negre, cu pălăriile mari, muschetare, trase mult pe ochi. Îşi duce mâna la jungher. Întâlneşte privirea rugătoare a căpitanului. Parcă-l vede întâia oară de-atunci, de când i l-a adus vel logofătul Theodosie Rudeanu la Târgovişte, în preajma răscoalei lefegiilor. Când şi-a lăsat barba hirsută şi desigur cănită în negru? De când poartă Jan Pišek de Chynov coantăşul roşiilor de ţară şi dulamă de roşu căptuşită cu miel brumăriu? Şi ce înseamnă această adunare de conspiratori, aici în oraşul Tabor, inima husiţilor şi stindardul lor de luptă împotriva asupririi imperiale? Jan Pišek ciripeşte o românească în care înşiră numele lucrurilor şi oamenilor, legându-le cu verbe din toate limbile cunoscute în Europa centrală.

Intră plecându-se mult sub tocul uşii.

— Căpitane, înţeleg!… Nu voi să aud nicio vorbă nepotrivită cu locul în care mă aflu şi cu interesele mele. Cine sunt aceşti cavaleri?

Iată că Jan Pišek de Chynov şi-a regăsit darul vorbirii fireşti. Nu mai măcăie *majestá* şi nici *audaces fortuna iuvat*, ascunzându-se după apucăturile soldăţeşti şi poveştile isprăvilor din Lumea Nouă, unde a văzut temple de aur şi oameni mai naivi decât copiii.

— Fiul meu Smyl Pišek de Chynov, *majestá*. Fost

bacalaureat al societăţii de la universitatea din Praga.

— Arte libere şi drept, monseniore! spune în italiană bărbatul nu prea tânăr, crestat la ureche de sabie, semănând aidoma cu tatăl său.

Mai sunt acolo un bacalaureat, un student şi, omul acela uşor cărunt, cu capul pătrat încheiat parcă în muchii, care este magistrul Toma Flasna. Magistru în artele libere, tot la societatea cehă; dar şi magistru în trageri de artilerie şi inventatorul unui sistem de ochire în bătaie, care foloseşte ridicarea şi fixarea ţevii prin furcă, în loc de penele bătute cu ciocanul.

— Vreţi să purtaţi cu mine o discuţie filosofică, domnilor? Vă mărturisesc că sunt ostenit şi prea puţin dispus s-o susţin.

Nu! Nu pentru o discuţie filosofică au îndrăznit să procedeze la această audienţă ciudată. Vor să se pună în slujba *regelui Daciei*, împreună cu încă cinci sute de cehi, oşteni de meserie, printre care se găsesc şi şaptezeci şi patru de bacalaureaţi.

— O puteţi face acolo unde recrutorii mei îşi vor striga ofertele, domnilor. Este altceva la mijloc. Vreau să ştiu totul, ca să văd dacă pot face ceva pentru voi.

Iată că într-un fel este victima a tot ce-au scris despre el *Avizo*-urile. Victima zvonurilor şi poveştilor spuse în pieţele de mercenari şi taverne, de lefegiii care au luptat sub steagurile lui, sau împotriva lor. Dar mai ales este victima propriului său ideal. A setei de libertate pe care-a strigat-o lumii şi iată, lumea l-a auzit atât de bine încât arhiducele Mathia l-a făcut tiran liberal, regele Poloniei i l-a trimis plocon pe Zamoyski cu şaizeci de mii de oşteni, iar sultanul i l-a trimis pe Cogea Sinan paşa cu o sută de mii de iatagane şi aceştia obijduiţii, bulgarii şi sârbii şi grecii şi albanezii, rutenii şi iobăgimea transilvană şi Kutasy şi acum Chynovii, tatăl şi fiul, îi amintesc, mereu îi amintesc că jurământul lui pe numele libertăţii şi

sângele pe care l-a vărsat nu pot rămâne vorbe calpe. Şi-a durat o statuie în vreme, pe care abia de aici o vede în toată înălţimea ei. Smyl Pišek spune că ei sunt conştienţi de situaţia ingrată a regelui dac, cel care a înfăptuit o monarhie liberă la Dunăre, ridicând ţăranii şi stârpind nobilii (cât de adânc se înşală acest Smyl cu ochi de iluminat şi mucenic), venit să ceară ajutor militar tiranului din pricina căruia a fost înfrânt la Miroslo. Tatăl său, ilustrul căpitan Jan Pišek, a fost însărcinat de minţile luminate ale ţării să organizeze o răscoală în Cehia de Sud, căreia să i se alăture Cehia de Nord, ca răspuns la politica de germanizare a împăratului. Se ştie că au fost arse la Praga cărţile lui Jan Huss găsite într-o tainiţă a Universităţii. Cu ele au fost arse cronicile lui Dolinil şi Petru abate de Zbraslav. Ale scriitorilor clasici Smyl Flašna din Pardubice şi Toma Štitnŷ. Întreaga politică germană în Cehia, începând cu barbariile lui Carol I de Luxemburg, care a văzut în catolicism arma cu care-i va deznaţionaliza, nu a fost decât asuprire, jaf, rug şi ură.

Maria sa regele Daciei este bine să ştie că răscoalele de acum două secole au început şi la Pišek, locul de unde li se trage neamul, castelul Chynov fiind dobândit prin alianţă. El se cutremură amintindu-i măriei sale această istorie sângeroasă, când poporul răsculat la 30 iulie 1419 ocupă primăria din Praga, sub semnul potirului, care însemna egalitatea în drepturi cu clerul catolic. Când se ia cu asalt castelul Vyšehrad. Când se nasc marii şi sfinţii conducători de oşti Mikulas din Huza şi neîmblânzitul Jan Zižka. Erau acolo feudali din multe ţări ale Apusului, ridicaţi împotriva oştirii de ţărani şi cavaleri mărunţi. Se ştie cine a înfrânt până la urmă răscoala husită, care şi-a purtat oştile egalitare prin inima Europei. Dezbinarea dinăuntru. Calixtinii moderaţi, picarzii care nu mai voiau să recunoască nicio autoritate... Să fie iertat pentru neobrăzarea lui

care l-a îndemnat să ţină o prelegere regelui Daciei, dar ei, cehii, nu vor ca măria sa, trecând cu sania pe aceste pământuri îngrăşate cu sânge jertfit libertăţii, să creadă că stăpânirea lui Rudolf este legală, acceptată şi veşnică. Da! Ştiu că ei nu-i pot oferi decât aceşti cinci sute de luptători…

— Pe care vreţi să-i desăvârşesc în luptă… Dintre care vreţi să vă alegeţi ofiţerii şi comandanţii de oaste… Pe care vreţi să-i încercaţi nu în vorbe şi-n adunări conspirative, ci pe câmpul de luptă.

— Măria-ta a ghicit.

Este o masă de lemn, un sfeşnic cu trei braţe pe masă, trei scaune din lemn, o laviţă, un scrin, căpriorii, foc în soba din zid şi se gândeşte la adunările conspirative ale arhonţilor la Istanbul, care începeau şi sfârşeau cu istoria; în care se declamau versuri cu pathos şi după care se căutau eroii care vor împlini visele adunărilor din Thermele lui Justinian, ei, arhonţii, văzându-şi mai departe de femei şi afacerile înfloritoare cu tot Orientul.

— Primesc cinci sute de cavaleri cehi, domnilor, la Kosiče. Este în obiceiul domnilor să fie instruiţi în istoria popoarelor. După câte înţeleg, bravul căpitan Jan Pišek de Chynov a adunat oamenii sub arme.

— *Majestá!*

— Ba chiar a purces la răririea trupelor imperiale, când acestea erau încleştate în luptă cu păgânul turc.

— *Majestá!*

— A urmărit încasatorii de impozite ai sacrei majestăţi romane. Le-a luat banii cuveniţi casieriei militare. Şi-a însuşit pulberea şi plumbii şi armele şi pesmeţii trupelor care luptau în Ungaria de Sus. Pe care însumi îi aşteptam să pot lupta împotriva asupritorilor.

— *Majestá!*

— Apoi, când laţul s-a strâns, domnul căpitan în loc

să fugă în Hispania, unde era cunoscut şi unde urmăritorii credeau că a fugit, s-a strecurat prin Ungaria de Sus în Transilvania şi de acolo şi-a găsit scăpare la Târgovişte, minţindu-şi suveranul.

— *Majestá!*

— Iată-l acum travestit în oşteanul meu, recunoscut de taboriţii care-i spun *ocrotitorule*, trimiţând veşti să fie întâmpinat de consiliul răzvrătiţilor la care mă face părtaş când ştie că spionii îmi urmăresc fiecare pas, că sunt însumi acuzat de răzvrătire, de atâţare împotriva sacrei religii catolice şi a nobilimii care-o apără. Domnilor, nu sunt protestant. Admir carele husite, pe care le-am folosit cu succes. Mă închin în faţa relicvelor sacre ale Cehiei. Îl proslăvesc pe căpitanul Jan Zižka. Îi cinstesc pe cei doi Procopi, cel Mare şi cel Mic, căzuţi în luptă. Vă mulţumesc pentru osteneala de a mă lumina. Dacă mă ajută Dumnezeu, voi fi la Kosiče în primăvară. Supuneţi-vă cu respect patentei imperiale, dacă o asemenea patentă va fi dată şi înrolaţi-vă sub steagurile care luptă în Sfânta Ligă împotriva tiraniei… Domnule Smyl Pišek de Chynov, voi să cunosc la Praha Universitatea. Am auzit vorbindu-se despre vestita stradă a alchimiştilor pe care am văzut-o în fugă în tinereţele mele. Însoţiţi-l pe tatăl vostru, pentru a-mi fi călăuz în acel oraş minunat.

Două focuri de pistol. Tropote. Zăngănit de arme. Unul din cei patru se urcă pe scaun. Deschide ferăstruica care dă pe acoperiş. Le face semn să rămână. Iese. Coboară scările vegheate de cei doi. Zarvă. Strigăte. Prinţul Marcu urcând scările câte două.

— Ce este, Marcule?

— Jivko Roşul, măria ta. Nu l-au lăsat la porţi. A sărit zidurile cu frânghia. S-a bătut cu gărzile.

— Aduceţi-l sus, în odăile mele! Haide, căpitane Pišek… Condu-mă la mine. Şi nădăjduieşte.

Jivko Roşul!… I se chirceşte inima. Îşi simte sângele

bufnindu-i în tâmple. Gâtul uscat. Şi el gol şi sărman, pentru că este prea departe ca braţul să-i poată apăra pe cei dragi. Pentru că este neputincios dincolo de aceşti optzeci. Dincolo de vârful săbiei lui. Şi nici măcar atâta. Intră în odaia scundă, pentru întâia dată caldă. Caldă cu adevărat. Mirosind a foc de cetină. Paşi grei. Jivko Roşul. Se repede la el. Îi cade în genunchi. Geme. Se bate cu pumnii în piept. Hohoteşte. Greu. Bărbăteşte. Opintit. Îi pune mâinile tremurătoare pe creştet. Ştie. Îşi aude urechile ţiuindu-i. Totul se năruie peste el.

— Baba Novac, abia şopteşte şi-l cuprinde o groază de moarte, o groază sălbatecă şi nebună, ca şi când lui i s-ar întâmpla în clipa asta o mie de mii de morţi chinuitoare.

— Jivko, Baba Novac!

Oşteanul crâncen plânge răzbit, prăbuşit la picioarele lui.

«La Omul Sălbatec»

Aude vârful ţepii spărgându-i pântecul. Îl simte sfâşiindu-i măruntaiele. Simte nodurile ţepii proptindu-i-se între coaste. Curge prin el durerea morţii. Şi altă durere, mai crâncenă şi disperată, durerea de a nu se fi împlinit. Aude strigătele atâţate ale mulţimii. Ura oarbă şi neagră ţâşnind prin miile de guri căscate. Prin miile de ochi holbaţi. Mii de chipuri schimonosite îi joacă prin faţa ochilor. Călăii leagă frânghiile de vârful ţepii. Se simte ridicat de la pământ şi-atunci vede piaţa Clujului tixită de mulţime, îl vede pe popa Sachiu ridicat alături de el, cu vârful ţepii ieşindu-i prin coşul pieptului, îl vede pe Moisă Săcuiul rânjindu-i, îi vede pe haiducii Duşan şi Iovanco chincindu-se în ţepile lor, vede sângele curgându-le din rane şi printr-o pâclă roşie vede călăii grămădind la picioarele ţepilor

purcoaie de vreascuri. Simte vreascurile la tălpi. Le simte la pulpe, le simte împungându-i mijlocul. Îl clădesc în vreascuri. Vor să-l îngroape în vreascuri. Nu ştie ce vor aceştia de la el. Le simte doar ura năpădindu-l cleioasă şi îmbăloşată. Izbindu-l peste obraz. Duhnind a mort şi sălbăticie. Apoi aude urletele lor făcându-l văcar valah. Strigându-i numele celor judecaţi şi osândiţi de el. Batjocorindu-i neamul. Se desprinde uşor din trupul ridicat în ţeapă.

Aude alături duhul popii Sachiu, duhovnicul lui Baba Novac, şoptindu-i o rugăciune stranie. Apoi duhurile lui Duşan şi Iovanco se fac doi porumbei albi care zboară pe cornişa catedralei. Flăcările. Flăcările înalte, şerpuitoare, ţâşnesc de sub el, se-ncolăcesc seci şi roşii, se preling pe trup şi-atunci o altă durere mai cumplită, neomenesc de crâncenă îl coboară la loc în carnea martirizată. Îl vede pe Moise Székely rânjindu-i de dincolo de flăcări. Urlă: «— Moisăăă!» Sare din ţeapă să-l ucidă pe trădător. Îşi trage maţele după el. Se vede arzând, îl sfâşie durerile. Se înăbuşă. Se prăvăleşte asupra lui Moisă Săcuiul, să-l izbească în frunte cu pumnul.

Dumnezeule, acelaşi vis cumplit pe care l-a visat în noaptea când l-a ajuns la Tabor Jivko Roşul. Simion, alb, plecat deasupra lui. Miros înţepător de oţet.

— Scoal', măria-ta!... Doamne, trezeşte-te!

— Sunt treaz, Simioane!...

— Scoate cămaşa, măria-ta... Ţi-am pregătit alta.

Îşi scoate cămaşa. Simion îl freacă pe umeri şi piept cu oţet aromat. Îşi îmbracă cealaltă cămaşă. Simion îi lasă sfeşnicul aprins. Se retrage în culcuşul lui din faţa uşii baricadate cu mese şi două jilţuri. Rămâne între perne, sleit. Baba Novac!... Acum a fost rândul lui Baba Novac!... Scump preţ are libertatea. De zeci de ori au vrut să-l ucidă pe el în luptă, ori mişelnic cu jungherul, sau otrava. A vegheat pronia asupra destinului care nu mai era al lui. În care se-nrădăcinase Dakia, ieşind din veacuri, la lumină, prin el. Cumplit şirul de morţi care-au năzuit alături de el.

— Doamne, iartă-i! Doamne, odihneşte-i în pace!... Doamne, sălăşluieşte-i în lumină!... Doamne, găteşte-mi loc de reculegere şi împăcare!

Trec prin umbrele odăii de «La Omul Sălbatec» chipurile lor de var, începând cu Aron al Moldovei. Trec mereu chipuri de var, capete, mereu capete

sângerânde. Închide ochii. Se regăseşte cu Baba Novac. Şi-a lăsat oastea la cinci leghe de Cluj, cu oştile lui Basta. S-a dus să iscodească oraşul atâţat de haiducii lui Chiaky. Cu Jivko. Cu popa Sachiu şi cei doi oameni de arme. L-au recunoscut într-un han câţiva catafracţi de-ai lui Máko.

Au trimis după gărzi. Au înconjurat hanul cu aproape cinci sute de trabanţi. Baba Novac, Baba Novac… El, Jivko Roşul, rămăsese în târg, să cumpere doi cai buni. A ajuns la han când cei patru, după ce uciseseră câţiva trabanţi, primeau asaltul trupelor care dărâmaseră uşile şi ferestrele. I-a văzut scoşi de acolo plini de răni. L-a văzut pe Moise Székely despicând mulţimea cu calul, biciuind-o, l-a văzut năpustindu-se asupra lui Baba Novac şi izbindu-l în obraz cu talpa cizmei, trabanţii îl ţineau, stăteau agăţaţi pe el ca viermii, şi Moise Székely, de-a-ncălare, îl izbea cu cizma în obraz. Numai cu cizma… Se trezeşte în fiecare noapte cu obrazul chinuit de loviturile acelea de cizmă date la Cluj lui Baba Novac. Apoi supliciul. În piaţa mare a oraşului. La ceasurile zece. Şi ceasurile acestea dinspre ziuă, ceasuri nesfârşite, bântuite de spaime fără nume, de remuşcări şi de gânduri. Cât a fost el destin în viaţa lui Aron?! Şi când n-a mai voit să fie? În a lui Ştefan Răzvan. În a Chisarului. În a lui Calotă Bozianu şi Udrea Băleanu. În a lui Baba Novac… Înfrunţi moartea de-o mie de ori. Trec zilele. Trec lunile. Trec anii… gândeşti că dintre toţi cei care te-nconjoară numai tu eşti alesul, cu zilele nenumărate de soartă. Şi la un anume soroc… Ştie că ei toţi, urmându-l, au aruncat de o mie de ori sfidări morţii. Că el însuşi a aruncat de o mie de ori sfidări morţii. Că n-a putut striga numele libertăţii şi unirii tuturor românilor, fără să îmbrace giulgiul. Şi că-l poartă din ceasul răscoalei, rece şi aspru, de-o fiinţă cu spaimele şi veşniciile. Că a sfidat moartea cu conştiinţa limpede c-

o sfidează şi că destinul lui nu s-a împlinit încă. Sunt clipele dinspre ziuă, nesfârşitele clipe dinspre zori, pline până la saţiu de spaime oarbe şi dureri chinuitoare. De nelinişti în care curg de-a-valma chipurile celor morţi şi chipurile celor vii. Se strămută lângă Stanca şi Stanca îl priveşte cu ochi morţi. O vede întinsă pe năsălie, cu Nicolae Pătraşcu în stânga şi Florica în dreapta. Ori o vede monahie, stând sub icoane şi blestemându-l. Destinul lui căzut pe biata ei viaţă, fărâmându-i-o. Plata şi răsplata pe care destinul lui o dau destinului ei, pentru credinţă şi statornicie. Spaimele în ziua de azi şi în aceea de mâine. Durerea şi deznădejdea de a-şi vedea copiii luaţi ostateci. Acum pribegia care l-a zălogit temniţei. Şi mâine?… Ce va fi mâine, dacă împăratul nu va cădea la învoială, dacă Sigismund îl va goni pe Basta şi turcii se vor înstăpâni în Transilvania? Care va fi destinul Stanchii şi al copiilor? Lui Baba Novac i-a plătit destinul statornicia lui bărbată şi fidelitatea cavalerească şi vitejia şi sângele jertfit în numele libertăţii. De ce tocmai libertatea, cea de Dumnezeu hărăzită tuturor fiinţelor sale, se plăteşte cu atâta jertfă şi suferinţă? De ce tocmai ea cere martiriul? De ce libertatea cugetului şi a popoarelor să fie aceea care cere arderea pe rug, sau pustiirea, robia săbiei şi a şţreangului, sau stăpânirea crâncenă a oştilor străine?! Nu este un halucinat… Poate l-ar fi făcut Iglisia. Ştie până la fund de ce libertatea strigă după jertfă. Ştie până la fund ce joc se face în Ţările Româneşti. Ştie cine şi de ce urăşte de moarte libertatea lor şi prin ea, pe el îl urăşte de moarte… Se lasă în aşternutul revenit de sudoare şi frigul dinspre ziuă căzut aspru peste oraşul împărătesc. Este în zorii zilei de 25 fevruarie. Ocheţii odăii de la *Omul Sălbatec* au făcut flori de gheaţă, prin care se cerne lumina cenuşie, câlţoasă a acestei a doua zi de la intrarea lui în Praha, cu gardă de

muschetari imperiali, în carâtă împărătească, ducând sub dolman un mort, pe sine în Baba Novac, şi un viu, pe sine în Mihai-Vodă, neînduplecat în statornicia sa. Îl plânge ceas de ceas pe Baba Novac. Cum nu s-ar plânge pe sine însuşi. Pe Mihail, domn. Stă cu ochii deschişi, aşteptând să se mântuie de spaime prin zgomotele zilei. În prima noapte a fost Zvetlana Rose-Maria aici. A venit să facă politică în numele arhiducesei Maria Cristierna. Dragoste în numele cui a venit să facă? Noaptea trecută i se pare căzută într-o uitare veche, fără contur şi materialitate. La ceasurile trei, a visat tragerea lui în ţeapă şi arderea pe rug. La ceasurile trei visul chinuitor a tâşnit din el umplându-l de spaime şi prevestiri. Zvetlana dormea alături, trup sculptat de femeie blondă, cu carnea albă plină de moliciuni umbroase şi dezmierdătoare, cumplit de străină în goliciunea ei fermecătoare. Maria Cristierna i-a scris o dulce şi înaripată epistolă, plină de aluzii, când îndrăzneaţă, când sfioasă, presărată cu numele lui Amor şi Hymeneu, dar mai ales plină de ură şi dispreţ pentru soţul ei, prinţul Sigismund, acest Matamore caraghios şi degenerat al Casei Báthorea. Îi dă întâlnire în această seară, pe strada Alchimiştilor la numărul 4. Va veni singur, travestit în spadasin, până în faţa Capelei Bethleem, unde-l va aştepta un călăuz cu capişon roşu la manta. Îşi va face trei cruci schismatice când va ajunge la acel călăuz şi va spune în valahă: «— Bună seara!» Aceasta este parola. Să nu se teamă decât de asasinii plătiţi de Staturi, de Sigismund, ori de duşmanul lui de moarte Moise Székely. Să nu mănânce decât mâncări gătite de bucătarii lui, cum a făcut-o la Wiena. Şi alte dulci poveţe, scrise cu o mână mai fermă decât aceea care-l ademenea la vânătoare de capre negre în Munţii Făgăraşului. Scrisoarea arhiducesei i-a adus-o aproape pe Velica. Poate de aceea s-a şi dezlănţuit asupra

Zvetlanei care i-a şoptit, răpusă, că dacă răspunde avansurilor arhiducesei, îl ucide. Maria Cristierna este roasă de ambiţii mari. Să fie prudent. Patul ei poate duce la o coroană, dar tot atât de bine în apele tăcute ale Vltavei. Marcu şi Stoichiţă îşi au odăile în stânga şi dreapta. Apoi Mihalcea, apoi Theofil episcopul, apoi Mârzea şi dincolo de el, două odăi mari pentru căpitani şi jos, alte patru pentru oamenii de arme. Marcu a transformat «La Omul Sălbatec» într-o cetăţuie, cu străji şi rânduială de tabără. Cei patru spadasini styrieni veghează bătând oraşul şi aducând veştile colportate prin taverne. Delegaţia Staturilor a fost arestuită de Rudolf şi ţinută ostatecă, aşa cum i-a cerut el arhiducelui Mathia. Bacalaureatul Smyl Pišek se face nevăzut odată cu zorii. Se întoarce seara cu un raport lung, aşezat pe puncte. Ieri s-a înfăţişat *Herrn Holzahimeister* Hansen Riettman, un neamţ dolofan, delegatul curţii imperiale pentru slujbele lui *Michael Weyda in der Wallachey*, cu lista alimentelor care se pot pretinde lui Conrad Engel, *Bürger und Gostgeb*. Stoichiţa a spus că este ruşinoasă şi că, hrăniţi după ea, ar ajunge la schimnicie. *Herrn* Hansen Riettman ştie că magnificul este autorizat pentru o curte de treizeci şi cinci de oameni. Cancelaria şi casieria imperială găzduieşte aceşti treizeci şi cinci de oameni. Ceilalţi, luaţi pe răspunderea magnificului, se hrănesc din finanţele acestuia. Sacra majestate romană, în graţioasa sa bunăvoinţă, îl va trimite la *illustrissimul* voievod pe *Freihern* Karl von Lichtenstein care va discuta modalitatea şi condiţiile audienţei, ca şi data acesteia.

Aude cocoşul osteriei vestind zorii. Aude câinii. Caii nechezând în grajduri. Scârţâitul roţii de la puţ. Bufnetul uşilor în aripa slugilor. Simion, doar în ciorapi, aduce cana de cositor cu apă fierbinte. Se dă jos de sub pilota caldă, întrebându-se ce-a făcut ucigaşul laş

Moise Székely cu cenuşa celor arşi de vii, pentru vina de a fi fost oşteni cinstiţi, viteji şi loiali domnului lor?! Îşi scoate cămaşa. Rămâne gol în faţa lavoarului. Se uită la sine în oglindă. Nu se recunoaşte. A luat chipul lui Baba Novac. Are încolăcit pe trup un şarpe verde, care-i muşcă din inimă. Simion îl ia la frecat cu buretele. Intră Stoichiţa:

— Carlo Magno, doamne!

— Carlo Magno!... Să intre, Stoichiţo!... Carlo Magno, prietene! Fii binevenit, Carlo Magno!

Carlo Magno, la fel de înalt, cu nasul vulturesc parcă mai coroiat, cu câteva fire albe în sprâncenele groase, negre, arătându-i dantura strălucitoare. Şi-a rotunjit bărbuţa Henric IV şi-l priveşte cu o uimire tristă, neştiind ce să facă cu spada, acel redutabil domn Pitigliano, pe care i l-a pus la dispoziţie şi nu l-a folosit, rămânându-i comandorului Calatravei să-i facă slujbe politiceşti.

— Te miră coborârea mea până la osteria «La Omul Sălbatec», Carlo Magno?

— Nu mă mai miră nimic, măria ta, pe acest pământ al surprizelor. Dar mă doare!

— Îţi văd mustrarea în ochi, Carlo Magno!

— Trebuia să lichidaţi nemeşimea, atunci când v-am cerut-o cu toţii!

— Sunt creştin prin vocaţie, Carlo Magno! Nu-mi puteam lua pe nume faima pe care şi-a luat-o Ghinghis, ori Timur... judecata lor, s-o lăsăm în seama timpului.

Carlo Magno îşi scoate pelerina blănită. Rămâne într-un costum negru de muschetar, garnisit cu manşete albe din dantelă şi guler valonez, apretat. Pune pe masă o geantă pântecoasă de safian albastru.

— Politica, măria-ta.

— Rămâi, Marcule. Rămâi, Stoichiţa. Unde este biv vel banul? Şi duhovnicul meu?

— Au cerut îngăduinţa să vadă Praha, doamne.

— Simioane, mi-e foame!… Haide, Carlo Magno, oracolul meu… Te-ascultăm!

Este surprinzător cât de logic şi lucid poate fi un italian, comandor al Calatravei, spadasin şi aventurier pe trei continente, *escudero* în slujba unei arhiducese din Casa de Austria şi reprezentantul lui pe lângă curtea imperială. Îl ascultă în vreme ce Simion îi taie şi lăcuie unghiile. A învăţat şi Carlo Magno ceea ce au învăţat toţi diplomaţii lui, începând cu Theodosie şi Stoichiţa. Nu fac comentarii la fapte. I le aştern aşa cum s-au petrecut în timp, pe zile şi luni. Astfel faptele, scrisorile agenţilor diplomatici, veştile cancelariilor se-adună singure şi după o logică de nestrămutat pe care el o descifrează fără greş dincolo de conţinutul laconic al scrisorilor diplomaticeşti. Îl ascultă pe Carlo Magno. Stoichiţa şi-a pus în faţă călimările, penele şi registrul enorm, cu încuietori şi două lacăte, în care sunt trecute ciornele «Memorandum»-ului, ale scrisorilor diplomaticeşti, cele trei variante ale destinului său: – o armată subvenţionată de Rudolf; – o armată de trei mii subvenţionată de bancheri; – trecerea lui în Ţara Românească cu o mie de oameni, ca împreună cu Buzeştii să-l alunge pe Simion Moghilă. Închide ochii. Se smulge vrăjii pe care-o ţese glasul plăcut al lui Carlo Magno. Ascultă doar cuvintele. Din când în când îi spune lui Stoichiţa:

— Scrie!… Împăratul către marele cancelar de Silezia la 15 fevruarie, auzi, Stoichiţo, 15 fevruarie, astăzi suntem în 18, n-am avut audienţă încă – îl povăţuieşte pe Sdenko Adalbert Poppl, *Grosskanzlerul*, cum să smulgă consimţământul Staturilor în dietă, asupra faptului împlinit că majestatea sa, mi-a dăruit «pe veci» domeniul Kynsburg… Adică mi-l va dărui la audienţa pe care-o voi avea peste nu ştiu câte zile. Adică este hotărât să mi-l dăruiască, fără să mă fi

văzut încă. Adică?

— Adică are nevoie de sabia măriei tale, spune prinţul Marcu.

— Tot atâta cât are nevoie de ascultarea şi supunerea măriei tale, şopteşte Carlo Magno.

Întâmplările din Transilvania au schimbat politica Habsburgului. Când Basta era tare la Alba-Iulia, împăratul l-a despuiat de oşti, umilindu-l. L-a adus la Wiana în loc de Praha. Să-l expulzeze în Tyrol dacă Basta s-ar fi întărit la Alba-Iulia. Arestarea lui Basta şi intrarea lui Sigismund în Transilvania l-au silit pentru cealaltă măsură. Primirea la Praha. I-a cerut un memorandum ca să câştige timp. Să-i pregătească din vreme primirea care să-l onoreze. Cu şase zile înainte de a ajunge el la Praha, împăratul vrea de la Camera de Silezia stăpânirea de veci a domeniului dăruit anul trecut prin Pezzen...

— Don Guillermo de San Clemente către regele Filip III... Cavalerul Piero Duodo către dogele de Venezia la 15 ianuarie:

> ...*et poi parlando del Valacco, mi aggionse che quasi credeva fosse incamminato verso Venetia*... Acelaşi la 22 ianuarie: *Arrivò il Valacco finalmente a Vienna alli 12 mandato ad incontrare da una carrozza di Sua Altezza... lui peró aver assai bella prezenza et esser di età di forse 46 anni... Alli 15 ebbe audienza da Sua Altezza, dove stette per for se un hora*... Acelaşi, tot din Praha către doge, la 29 ianuarie:
>
> *Un capitano, il più principale et più confidente del Valacco, il quale aveva lasciato a dietro con le sue genti*...

Este vorba de Baba Novac, trimes în ajutorul lui Basta, *con molta cavalleria et fanteria*. Camera Aulică, la 1 fevruar, cerând împăratului dispoziţie pentru banii

boilor solicitaţi în scris de *Michael Weyda aus der Wallachei* şi făcându-i o socotează a cheltuielilor. La 5 fevruar, ambasadorul Veneţiei, cavalerul Duodo – un om plin de bun simţ, măria ta, spune Carlo Magno – îi raportează dogelui că pretenţiile Staturilor şi Ordinelor Transilvaniei, pentru a-l primi domn pe Maximilian sunt prea mari şi cu toate că Sigismund susţinut de turci este la hotarul ţării, curtea *şi siano risoluti qui di fare venire il Valacco*... Şi iată-l pe nepreţuitul lui Carlo Magno folosind cum se cuvine veniturile domeniului Künigsberg şi prin italienii lui aflând de temerile lui Zamoyski aflat la Maciejowice, de unde i-a scris vicecancelarului Petru Tylicki. Impozitele sunt prea mici, când cele două războaie sunt sigure. Tratatul de pace cu Moscova expiră de Sfântul Ioan. S-ar putea întâmpla o ceartă cu branderburghezii din partea Prusiei... *Nie będzieli kto cheieć Michale*... Se poate ca cineva să-l ajute pe Mihai, atunci va întreprinde iarăşi ceva rău...

— Şi foarte important, măria-ta... O copie din 15 fevruarie, după actul de obligaţie a lui *Herrn* Carl *Freiherrn* von Liechtenstein şi a lui Sigfried Christofen Breyner dat lui Zacharias Geizkoffler pentru...

— Ştiu, Carlo Magno. Dacă s-a ajuns ca împăratul să-mi garanteze printr-un Liechtenstein o sută şaptesprezece mii de florini, cauza mea la Praha este ca şi câştigată.

— Măria-ta, iată lista celor pe care va trebui să-i cunoşti la Praha, pentru a-ţi sluji cauza. Carlo Magno îi întinde o coală de hârtie, acoperită cu un scris pe care-l recunoaşte şi pe care l-a văzut de curând.

— Este opinia cuiva care vă preţuieşte, monsegniore, şi căreia mă aliez.

— Fără să te vateme în suflet, Carlo Magno?!

— Dumnezeule, măria-ta... Ce poate un Carlo Magno în calea prinţilor care-şi dispută tronurile?!

Este scrisul arhiducesei Maria Cristierna, pentru dragostea căreia Carlo Magno a primit un plumb la vânătoarea din ’96 când a cunoscut-o el, la Alba-Iulia pe Velica. Lista începe cu nunţiul Filippo Spinelli. Sunt acolo *Freiherrn* Carl von Liechtenstein, *Feldzahlmeister* Hans Undterholzer, Johanes Kepler, astronomul, un markgraf şi un pictor, Frans Franken II, ambasadorul Spaniei Don Guillermo de San Clemente şi, adăugat cu mâna fermă a lui Carlo Magno, cavalerul Pietro Duodo.

— Cele din urmă veşti, monseniore. Vă rog să meditaţi profund asupra lor.

Îi dă două scrisori, datate amândouă 26 fevruarie, din Praha. A cavalerului Pietro Duodo şi a agentului Cesare Florio către Duca di Modena. Duodo îl anunţă pe doge că Basta a scăpat din mâna transilvanilor, scriindu-i o scrisoare plină de amănunte în care îşi enumeră toate meritele faţă de împărat... *Arrivò il Valacco qui alli 23 incontrato da alcune carozze di Sua Maesta, ma ancora non ha avuto audienza, et adesso sono in questa, se devono mandar lui în Transilvania o in Valacchia, et fino a che segno possano fidarsi della sua volontà... qualch’uno delli consiglieri, il quale disse nel Consilio Secreto che sarebbe stato bene di dare una taglia al Sigismondo Báthori di 30 o 40.000 taleri... Fu questa proposta malissimo sentita da altri, dicendo che non bisognava portare li costumi d’Italia in Germania*...

Agentul Cesare Florio scrie că nu crede posibilă altă rezolvare a situaţiei din Transilvania, decât prin *il Valacco*. Destinul a făcut jocurile în favoarea lui.

— Destinul, dragilor mei?

Râde. Se gândeşte la toată opera lui politică vie care-şi vădeşte temeinicia dincolo de înfrângerea suferită cu armele. La opera politică rămasă vie dincolo de domnia lui trecătoare, pentru că stă în firea istoriei să fie aşa, el având meritul să scoată la lumină

şi să dea strai politicesc acestor structuri. Râde şi dintr-o dată i se pune un văl negru pe ochi. Are senzaţia stranie că se rostogoleşte pe o sprânceană de stâncă. Se rostogoleşte mereu mai repede şi sub trupul lui se cască hăuri pline de moarte neagră şi pâcle. Asudă greu. Bucuria triumfului se sleieşte. Este amară şi zăcută şi plină de fiere bucuria triumfului diplomaticesc la Praha. Au lucrat minunat săcuii, şi Velica a lucrat minunat şi partida nemeşimii mărunte, şi partida arhiepiscopului Kutasy şi a episcopului Szukay, au lucrat Buzeştii şi diplomaţia lui la Praha şi Wiana, pentru a răsturna *statu-quo*-ul născut după înfrângerea *Magnaei Valachia*, de armatele preacreştine care au făcut jocul cancelarului Zamoyski şi pe-al împăratului Rudolf, amândoi vrând să ajungă la Dunărea de Jos; amândoi temându-se de un regat dacic puternic la Carpaţi şi Gurile Dunării.

Învins cu armele, îi învinge politiceşte. Învingător în jocul politic, cade în laţul propriei lui biruinţe.

— Mi-ai spus, Carlo Magno, că împăratul, pe lângă sabia mea, are nevoie de ascultare şi supunere. Explică-mi ce înţelege Rudolf prin ascultare şi ce înţelege prin supunere? Şi ce te face să crezi că mai ales de acestea două are nevoie Rudolf? Numai Stoichiţă de Strâmba a înţeles primejdia neagră, primejdia aceea cumplită pe care-au simţit-o Mircea Bătrânul şi Ştefan cel Sfânt când au încheiat capitulaţiile cu turcii. Cu Baiazid Ildîrîm şi Soliman Magnificul. Primejdia ascunsă în vorbele dulci ale tractatelor. Aceea care lovea, sau putea lovi în conştiinţa de sine a neamului. În credinţa lui. În spiritualitatea şi limba lui. În tot ce ţinea de spiritul şi veşnicia lui. Cât de mari i se par de aici, din odăile meschine de la *Omul Sălbatec*, acei bărbaţi înţelepţi, care apărându-şi fiinţa spirituală cu armele, au plătit din roada pământului aurul care a dat răgaz neamului

să se temeinicească pe sine. Cu armele, ori cu aurul, islamul a fost ţinut dincolo de Dunăre, nevătămând fiinţa Poporului. Iată-l pe el, Mihail Voievod, aici, la adevărata răscruce a vieţii lui. Ce-i va cere Rudolf în schimbul ajutorului de oaste? Şi ce-i va putea da el, fără să se atingă de moştenirea lăsată de istorie?... Ce spune Carlo Magno?... Şi ce înţelege Carlo Magno, ori cât l-ar fi citit pe Tommaso Campanella cel născut la Stilo în Calabria, şi oricât ar înţelege scrierile acestuia?

— Ascultare la ce, Carlo Magno?... Supunere la ce, Carlo Magno?... Ascultare la poruncile imperiale în legătură cu garnizoanele nemţeşti din cetăţile Transilvaniei?... La conducerea Transilvaniei de către un consiliu imperial? Supunere faţă de papă? Recunoaşterea catolicismului ca singura religie a Transilvaniei?!

— Pe Sfânta Fecioară, tăceţi, monsegniore!

— Tac, Carlo Magno! Tac fără să uit că i-am dat viaţa unui nobil preacatolic, ca Moise Székely, ori a altuia ca Chiaky; ori a altora şi că aceştia mi l-au ars pe rug pe Baba Novac, fără să se audă un singur glas, dacă nu loial, măcar omenesc, care să protesteze. Tac, Carlo Magno, dar nu uit! Am să-i fiu loial lui Rudolf. Loialitatea mea ţine de alianţa Sfintei Ligi. Alianţei creştine la Dunăre. Atât! Vrea Transilvania? O va avea prin mine... Carlo Magno! Ce ai, Carlo Magno?!

Comandorul ordinului Calatravei îngenunchează. Îi apucă amândouă mâinile. I le strânge spasmodic.

— Ştiu, Carlo Magno!... Sunt mort de mult... Nu încă în planurile altora... Ridică-te! Îl ridică de subţiori. Îi spune şoptit:

— Nu pot angaja destinul *Magnaei* într-o vasalitate care i-ar lovi fiinţa spirituală. Islamul este tolerant, Carlo Magno. Catolicismul urăşte de moarte tot ce nu este catolic, cavalere. El a născocit purificarea prin arderea pe rug. Nu pot călca legea din bătrâni, Carlo

Magno. M-ar blestema toţi morţii *Magnaei*, până la Zamolxis. Şi viii, până-n veac. Legea ţine de veşnicia *Magnaei*, cum ţine vatra străbună, omule. Că sunt sau voi fi încă domn prin Rudolf, asta nu înseamnă nimic în afară de mine şi ai mei… Opera mea este zidită, Carlo Magno. Şi nemuritoare. Ai înţeles?… Nu ţi-o cer să i-o spui lui Rudolf. Fă-l să înţeleagă loialitatea mea. Fă-l să înţeleagă clipa şi să lase treburile Transilvaniei pentru cealaltă clipă, când Sigismund va fi învins şi neamişii îşi vor plăti păcatele prin mine. Nici sacra majestate, nici Io, nu vom putea tracta aici, asupra destinului *Magnaei Valachiei*. Aceasta este dincolo de noi şi mai presus de noi. Aparţine vremii, Carlo Magno! Cum vremii aparţine destinul fiecărui neam! Augurii sunt pentru mine, prin Rudolf. Şi pentru Rudolf, prin mine… Ştiu totul… Sau, am început să ştiu totul… Acum să vorbim despre domeniul meu Künigsberg… Despre cei două mii de boi vânduţi de Camera Aulică. Să ne ospătăm cu ceea ce ne dăruieşte grija imperială prin *Hernn Hofzahlmeister* Hansen Riettman… Care este părerea ta despre felul cum m-a primit arhiducele Mathia, Carlo Magno?

Poate nu trebuia să-i spună lui Carol Magno tot ce i-a spus?! Dacă Carlo Magno este infidel, Rudolf va şti că Transilvania nu va fi a sacrului imperiu decât printr-un general neamţ. Sau prin Basta, care-o râvneşte de zece ani. De fapt, Rudolf o ştie din ’98… De după Şelimbăr. O ştie de la răposatul baron David Ungnad… De la *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen. Din «Memorandum»-ul trimes de la Alba-Iulia prin Pezzen, memorandum în care erau statornicite temeiurile regatului dacic, istorice, politiceşti şi religioase. Carlo Magno îi spune cu graţie părerile lui şi ale altora despre felul cum a fost primit de arhiduce; dar mai ales despre urmările acestor primiri: arestuirea delegaţiei Staturilor, părerea fermă că nu arhiducele

Maximilian este omul care va pacifica Transilvania, ci *il Valacho*, libertatea pe care autorităţile militare au dat-o aşa-zisei «companii de gardă», care la Wiena a închiriat o sală de scrimă şi un manej unde pe lângă antrenamentele de călărie, luptă cu sabia şi trageri, se încearcă o culevrină uşoară cu şase ţevi, care încărcată cu mitralii în loc de boabe de fasole, se zice că face ravagii putând singură, din trei salve, să oprească şarja unei subunităţi de cavalerie.

— Şi ce încă, Carlo Magno?

Carlo Magno tuşeşte în bărbiţa Henric IX. Se vorbeşte mult de rubinul «Selatat», de faptul că *il Valacho* a fost văzut purtând colanul habsburgic atât la audienţe, cât şi în scurtele lui vizite prin Wiena. Se vorbeşte de întâmplarea cu spadasinii care l-au întâmpinat la Orth şi care se comentează cu totul favorabil între nobilii de spadă, spunându-se că astfel se confirmă strălucit faima războinicului din răsărit.

— Şi ca întotdeauna, măria-ta, se comentează cu savoare viaţa voastră galantă. Amorul contesei Zvetlana Rose-Maria de Rosenau este cunoscut în toate cercurile curţii. Se spune că de data asta v-aţi predat după cel dintâi asalt. Că ce n-a reuşit generalul Basta să facă la Mirăslău, a reuşit contesa într-o singură noapte.

— Adică?

— Să vă aducă la fidelitate faţă de steagul Sfântului Imperiu.

— Poate că aceia care vorbesc aşa au mai multă dreptate decât cred ei înşişi că au, Carlo Magno!

Mereu jocul diplomaticesc. Mereu minciuna şi adevărul. Zacharias Geizkhoffler joacă tare pe cartea lui. Cine altcineva putea închiria o sală de arme şi un manej pentru o «companie de gardă» a unui general ipotetic? Zacharias forţează mâna autorităţilor militare, făcând dintr-o ipoteză politică, un adevăr înainte de

vreme. N-ar face-o dacă n-ar câştiga cel puţin cinci florini, pentru fiecare florin investit în această afacere. Zacharias este într-un fel omul acestui timp. Este bine să se creadă că femeile pot câştiga bătălii pe care le pierd generalii imperiali. Ori că pot aduce servicii imperiului, acolo unde diplomaţii lui n-o mai pot face…

…Sufrageria de la *Omul Sălbatec* s-a transformat într-un s*criptorium*. Domnul artificier secund Bum raportează că la cârciuma lui Gaspar Dreyssiger din Hradzin, cetatea oraşului Praga, s-au prezentat doisprezece archebuzieri bavarezi care-au slujit regelui Henric IV al Franciei, până anul trecut, când au intrat în conflict cu superintendentul finanţelor, Maximilien de Bèthune, duce de Sully. Domnii archebuzieri bavarezi vor să se înroleze sub steagurile lui *Il Valacho*, Franţa devenind o ţară în care regele şi acest Sully s-au apucat să facă agricultură, tapiţerii de lux şi afaceri în loc de războaie. Stoichiţa înscrie într-un registru numele celor doisprezece archebuzieri bavarezi şi osteria unde-şi consumă cei din urmă pistoli agonisiţi în slujba regelui Franciei. Carlo Magno se retrage după prânzul auster la care sunt de faţă toţi ai lui şi la care îl ascultă pe Theofil Râmniceanu filosofând asupra arhitecturii gotice menită să strivească cugetul uman, să-l copleşească şi să-l robească atotputerniciei bisericii. Cineva (este lesne de ghicit cine) l-a îndoctrinat pe Theofil Râmniceanu care ţine o filipică împotriva clerului catolic, acuzându-l de uzurparea puterii lui Dumnezeu în favoarea bisericii romane, aşezată deasupra turmei, nu ca un cioban care s-o păstorească, ci ca un stăpân crud, care s-o jupoaie. Se vorbeşte de scârbavnicul obicei al clerului catolic de a face osebirea între el şi laici până şi la sfânta împărtăşanie. Tot la masă, Carlo Magno ţine o lecţie asupra titlurilor nobiliare ale sacrului imperiu, astfel încât toată lumea să ştie care sunt onorurile care se

cuvin principilor, stăpânilor liberi – *Freie Herren*, cavalerilor care sunt vasali stăpânilor liberi şi la rândul lor pot avea vasali şi cavalerilor cu un singur scut, care nu au vasali, fiind ei vasalii celorlalţi. Carl von Lichtenstein este un *Freieherrn*, nu un prinţ, dar asta nu înseamnă că nu poate fi onorat după bogăţia şi meritele casei Lichtenstein, deopotrivă cu casele princiare ale imperiului. Biv-vel banul Mihalcea Karatzes spune că l-a cunoscut bine pe acest Carol cam muieratic şi că măria-sa abia de acum încolo trebuie să cheme în ajutor pe toţi zeii răbdării, el unul necunoscând altceva mai cumplit pe acest pământ decât administraţia imperială. Ceasurile trec peste el cenuşii şi apăsătoare. Trăieşte o stare ascuţită de dedublare. Stă aici între curtenii lui şi aceşti străini ciudaţi, Smyl Pišek, ori spadasinii Bum şi Stürm. Simte material starea de veghe a căpitanului Mârzea; Marcu a plecat cu Carlo Magno să-şi întâlnească vechi camarazi de arme florentini din garda de muschetari imperiali; Stoichiţa desemnează schemele companiilor, adică organizează pe hârtie proporţiile dintre pedestraşi şi cavalerişti, dintre archebuzieri, muschetari, pichieri şi haiduci, iar el se gândeşte la primejdia de moarte care se naşte pentru *Magna* aici şi acum, jocul destinului aruncându-l pe cartea lui Rudolf atât de deplin încât numai moartea i se pare singura mântuire. Simte nevoia singurătăţii.

— Du-te, Stoichiţo!… Lasă-mi aici ştiricarele… Şi nu uita că pentru ceea ce voi eu, am lipsă de călărime, pedestrimea slujindu-mi numai să-mi apere tunurile.

— Ne costă îndoit, doamne.

— Aduce întreit, Stoichiţo. Nu uita că Sigismund are oaste nobiliară, de tătari şi spahii… Deci călări… Ca să-l zdrobesc, am lipsă de călărime…

Rămâne singur cu spaimele. Îşi trage jilţul din nuc lustruit lângă fereastra aburită. Simion a încercat şi

aici «La Omul Sălbatec» să-i aşeze lucrurile dragi astfel încât înstrăinarea să nu-i pară sfâşietoare şi tragică. Tripticul emailat. Două sfeşnice de Hurezi. Talgere şi năframe. Masa pliantă. Blănile urşilor vânaţi de el în ’97, în zilele măririi de la Târgovişte. Ştergare împodobite de Stanca. Caftanul din vulpi dăruit de Velica. Zaua. Coiful. Şaua. Săbiile în tecile lor ferecate, ori învelite în blăni de pardos. Umbra a ceea ce au fost odăile de la Târgovişte; ori Alba-Iulia. Umbra lor jalnică. Dintr-o dată judecă totul prin ochii lui Rudolf. Dintr-o dată îl părăseşte pe *Michael Wejda* pe Câmpia Mirăslăului. Îl vede între Basta şi Zamoyski. Între turci şi nemeşime. Îl vede înghesuit în păsurile Carpaţilor. Îl vede cu şapte mii de fugari, înconjurat de duşmani, cu o singură scăpare, drumul spre Praha şi îl aşteaptă liniştit pe acela care l-a umplut de măscări prin măscărici, pe nesupusul arogant care i-a refuzat garnizoanele care l-ar fi apărat, pe acela care a negociat cu turcii crezând că-i sileşte mâna; îl aşteaptă la adăpostul oştilor unui imperiu neclintit de două sute de ani, cu toate că oştile lui Soliman Magnificul au bătut la porţile Wianei, îl aşteaptă ca pe un guvernator de provincie nesupus, căruia îi arată mărinimia pentru slujbele lui nearestuindu-l şi nevânzându-l sultanului, ori nedându-l nemeşimii în schimbul supunerii ei, amestecând mărinimia cu interesul politicesc şi aducându-şi aminte că în proclamaţiile mai vechi l-a numit al cincilea frate al său. Şi-atunci ce-nseamnă zbaterile acelui *weyda* pentru a păstra pentru sine şi o religie barbară o provincie în care sunt şapte oraşe saxone puternice, întărite în drepturi încă din veacul al treisprezecelea? Iată argumentele juridice şi politice pe lângă celelalte argumente subtile şi perfide: *weyda* are familia prizonieră şi eu îi ofer posibilitatea eliberării ei, adăpost şi înscrierea ei între familiari. Şi ce nu-i pot oferi pribeagului, dincolo de ceasurile nesfârşite de

nelinişte şi îndoieli, de jocul acesta al protocolului, de lunile de incertitudini când primesc soliile Staturilor, când negociez cu dieta şi când pribeagul este încolţit de creditori, ori de sărăcie, ori de ruşine şi pentru a se salva este în stare să-şi vândă nu numai spada şi sângele şi priceperea războinică, dar mai mult decât atât, pentru a domni din nou…

Rânjeşte rău, suduie urât de Născătoare, îşi face cruce peste gură şi-i porunceşte lui Simion să-i pregătească costumul de spadasin, pieptarul roşu din piele, cizmele şi să fie gata de plecare într-o mică de ceas…

…Malul Vltavei la ceasul amurgului. Trestii foşnitoare. Raţe sălbatice în zbor săgetat trecând peste *Karlov most*, ori *Karlsbrücke* ori Podul lui Karol, încremenit de veacuri în arcadele sprijinite pe picioare din piatră cioplită, ducând cele treizeci de statui în cerul gris prin care curg ape de sânge. Şi iarăşi Vltava şopotitoare la copci şi-n iezerele dezgheţate dinspre larg, oglindind cerul. Hradul vechilor regi bohemi înălţându-şi turlele ascuţite dincolo de Vltava, stând măreţ şi posac în zidurile cenuşii ori impudic pe cele noi, ridicate de Rudolf, tot acolo turlele Catedralei Sfântul Toma, apoi turnurile gotice, cu grile şi gărzi care închid intrările pe pod, patrulele de lăncieri călări, muschetarii de gardă la pod, şi dintr-o dată dulcele cântec al orologiului din turnul stărostiei, vestit în toată Europa, clinchetind în aerul brumos în care strălucesc turlele bisericilor gotice, acoperişurile palatelor poleite cu aur şi un sentiment de măreţie amară în faţa oraşului împărătesc, dantelă de piatră şi cutezătoare ţâşnire spre înalturi, veacurile de trudă adăugându-se unele deasupra altora, mărturisindu-se prin aceste clădiri veşnice, nebântuite de pojarul năvălirilor turceşti şi tătăreşti, rămânând să se ducă peste timp, în viitorime. Are ascuţit şi dureros sensul tragic al vieţii

Târgovişte, mereu arsă de cotropitori, aşa cum au fost arse toate oraşele Ţării. Al monastirilor modeste, ascunse pe văile tainice ale munţilor. Nimic din ce-au durat veacurile n-a rămas piatră peste piatră. Poate de aici şi ura lui cumplită împotriva turcilor. A înverşunării cu care de trei veacuri au nimicit tot ce spiritul a vrut să nemurească în piatră. Îl sfâşie o pizmă neagră şi rea pentru nedreptatea hărăzită de istorie neamului său. Simte pe obraz vântul umed curgând foşnitor din spre miază-noapte, din Valea Elbei şi poate de mai departe, din câmpiile germanice şi de la Marea Baltică. Vânt de sfârşit de iarnă, mirosind a cetinişuri şi a salcie, plin de nostalgii şi doruri, de nelinişti şi temeri. Se înveleşte în pelerina căptuşită cu soboli. Simte până la durere materialitatea oraşului imperial. Îl dor pietrele caldarâmului de sub tălpile cizmelor. Îl doare singurătatea lui aici pe malul Vltavei. Îl doare frumuseţea şi măreţia oraşului de piatră peste care se cerne înserarea în tonuri duioase şi nostalgice de gris. Se zmulge de pe mal gândind la destinul puterii în *Magna*. O ia pe ulicioarele înguste, patrulate de halebardieri, care se duc să le închidă cu lanţurile, urmându-l pe Mârzea spre Capela Bethleem. Îşi aude pintenii zornăind. I se pare că dintr-o dată uliţa s-a pustiit şi că a rămas singur acolo sub cornişele negre deasupra cărora pluteşte lumina verzuie a serii de fevruarie. Colţul de piatră al unei clădiri. Treptele capelei. Mârzea trece câţiva paşi dincolo de arcadele pline de întuneric. Până în clipa când de sub portal iese o umbră învăluită într-o manta cu glugă. Nu s-a gândit la o cursă. Dacă Zvetlana este în slujba Staturilor? Dacă Chiaky, ori Moisă Săcuiul încearcă să-l ucidă în ceasul al unsprezecelea, mântuind printr-o femeie, ce n-au putut mântui cu comploturile, otrava, jungherul şi războiul? Îşi pipăie zaua de Damasc de sub tunică. Îşi trage spada sub braţ. Ştie că este o închipuire de-o

clipă, însuşi Carlo Magno confirmând scrisoarea Mariei Cristierna… Frumos sfârşit pentru un «Achile» al creştinătăţii, împuns cu pumnalele în alcovul unei femei, fie ea şi o arhiducesă a Casei de Austria, îşi face cele trei cruci «schismatice» cerute de arhiducesă. Spune «bună seara» şi tresare când un glas de femeie îi răspunde: «— Seara bună, măria-ta!… Urmează-mă fără teamă… Oşteanul măriei-tale să se întoarcă la *Omul Sălbatic*…» Ar vrea să vadă obrazul acestei femei care vorbeşte atât de dulce limba ţării. Îl cheamă pe Mârzea.

— Întoarce-te, căpitane!… Sunt pe mâna prietenilor mei! Femeia călăuz râde sub glugă:

— L-am fo cunoscută pe căpitan, măria ta. Da’ am tăcut, după porunci.

Uliţa alchimiştilor. Salamandre tăiate în tablă de fier, cu ochi licăritori de peruzea, agăţate la porţi. Un felinar. O uşă scundă din stejar în care călăuza bate de două ori cu mânerul din fier. Apoi de alte trei ori. Sunetul greu al cheii în broască. Numără trei zăvoare care se trag. Un coridor luminat de două făclii. Altă femeie care închide poarta. Scări pieptişe cu trepte groase din stejar. Un alt coridor. Altă uşă la care călăuza ciocăneşte în acelaşi fel. Deschide un fel de majordom cu o barbă albă retezată rotund, îmbrăcat în costum tyrolez. Este o odaie lungă prin care ştie că trece din strada Alchimiştilor, într-o casă lipită de aceasta, cu intrarea adevărată în altă stradă, pentru că are aşezat în el simţul orientării prin tainiţele palatului de la Târgovişte, ori prin labirintul de la Bimbirdirek… Urcă două trepte luminate de felinare cu sticla verzuie. Vede locul unde a fost spart peretele şi unde s-a încastrat tocul uşii. O altă odaie, pătrată, cu scaune florentine, scrinuri şi tapiserii, luminată de un policandru din sticlă străvezie. Majordomul se-nclină. Îi desprinde pelerina. O aşază pe un scaun, după care i

se înclină deschizând o uşă sculptată în lemn de trandafir, cu ciubucăria aurită. O draperie grea de catifea albastră. Glasuri şoptite. O mână albă de femeie, goală până la cot ridică draperia şi el se izbeşte de lumina feerică a policandrelor şi a sfeşnicelor de argint, absorbită dulce de tapiseriile cu mult albastru, de plafonul închipuind un cer albastru pe care plutesc nouraşi sidefii şi de albastrul strălucitor al ochilor Mariei Cristierna, o altă Maria Cristierna decât cea cunoscută la Alba-Iulia acum patru ani, femeie-fecioară; o Maria Cristierna arhiducesă a Casei de Austria, gătită într-o rochie de mătase azurie pusă pe vertugadin, cu corsajul despicat îndrăzneţ până la centură, cu un guler înalt bătut cu diamante care-i încadrează obrazul alb, cu părul blond auriu făcut melci şi bucle, gura desenată puternic şi parcă amar şi-n ea toată o aşteptare stăpânită, o curiozitate lacomă şi un triumf abia stăpânit sub pleoapele date cu pastă albăstrie. Îşi scoate cuşmuliţa cu pană de gotcan. I se închină cu mâna la inimă. Apoi, cu un gest bărbătesc şi galant îi sărută mâna, văzând cum un bărbat voinic, cu faţa latră, într-un costum roşu schiţează ceva pe un carton pe care-l ţine pe genunchi, un alt bărbat, tânăr încă, face o reverenţă împreună cu două doamne şi alte două între care-i zâmbeşte fermecător Zvetlana Rose-Maria.

— *Illustrissime*, şopteşte Maria Cristierna strângându-i braţul…

— *Serenissimă* doamnă, iată-mă la ordinele voastre.

— Dacă răspundeaţi cu un ceas mai devreme rugăminţilor mele, nu ne aflam niciunul, nici celălalt aici.

— Destinul, arhiducesă.

— Şi o femeie egoistă care ne-a trădat pe amândoi, pentru setea ei de putere, *illustrissime*.

— Care se numeşte?

— Velica Genga.

Priveşte senin în ochii scăpărători ai arhiducesei. Senclină. Cei aflaţi în alcovul albastru fac a treia reverenţă.

— Lipseşte muzica maestrului Pietro Busto, râde foarte clar Maria Cristierna, aşezându-şi dreapta pe braţul lui stâng. Să vă prezint intimii unei principese exilate, *illustrissime*. Intimii, care mâine, prin sabia voastră, pot fi curtenii voştri.

Arhiducesa vorbeşte foarte clar în germano-italiana latinizată, pe care el însuşi o vorbeşte greoi îndesând-o cu levantinisme. Este fermă, o simte tare şi dârză, o femeie care şi-a dat seama târziu de gustul puterii, care nu are cu ce face politică, dar arsă de ambiţia să facă politică, îl priveşte cu ochi albaştri-străvezii şi el vede acolo în lumina lor deviza aceea lacomă şi arogantă, acel A.E.I.O.U. *Austriae est imperare orbi universo*, îşi aduce aminte prelegerea pe care i-a făcut-o Stefan Josika despre starea Sfântului Imperiu, la care adaugă prelegerile lui Carlo Magno şi ale lui Smyl Pišek de Chynov, adaugă tot ce-a văzut în această pribegie la Kosiče şi Poszony şi Orth şi Wiana şi Tabor, tot ce i-a spus arhiepiscopul Ungariei de Sus, Kutasy şi-l trece un fior rece prin şiră, atunci când primeşte omagiul astronomului Johannes Kepler, omul cu barba neagră şi părul tuns scurt, care-i spune că faptele lui de arme au ajuns să intre în mitologia acestui veac.

— Oh, dacă astrele voastre, senior Kepler, îmi vor fi favorabile!

— Din moment ce vă aflaţi aici, astrul care ne luminează, *illustrissime*, nu vă poate fi decât favorabil.

Maria Cristierna râde măgulită. El se înclină şi… încă o dată, îi sărută mâna frumoasă, cu unghiile lăcuite şi degetele încărcate de inele. Arhiducesa îi arată un jilţ germanic, din nuc. Ea se aşază zâmbind pe un fel de taburet, în vreme ce curtenii vorbesc în şoaptă, iar

maestrul Frank Franken, puţintel surd, îl priveşte ascuţit, mijindu-şi pleoapele, trage câte-o linie pe cartonul lui, o corectează, mormăie ceva, se foieşte, stă o clipă nemişcat, privindu-l cu o mirare totală, ca şi cum atunci l-ar fi văzut cu adevărat, apoi se aruncă furios asupra cartonului pe care-l masacrează cu cărbunele. Maria Cristierna îi spune că maestrul Frank Francken adus din Ţările de Jos este pictorul curţii, că împăratul i-a comandat un tablou uriaş în centrul căruia vor fi trei personaje: sacra majestate, *il Valacho* şi ea, arhiducesa Maria Cristierna.

— Este un tablou simbolic, venerată doamnă.

— Un simbol nu prea greu de descifrat, dacă *illustrissima* voastră persoană va accepta şi un al doilea punct de vedere al acestei lumi… Ah, principe Michael, de ce nu m-aţi răpit lui Sigismund? De ce n-aţi cucerit Transilvania odată cu principesa ei?… Şi de ce nu vreţi să adăugaţi o strălucire nouă casei voastre, printr-o înrudire de sânge cu Casa de Austria?

Maria Cristierna spune toate aceste lucruri uluitoare zâmbindu-i fermecător în vreme ce curtenii ei fac conversaţie. Zvetlana de Rosenau îi indică prin jocul evantaiului o draperie grea de brocat albastru şi pictorul Frank Francken se duşmăneşte cu cartoanele lui, pe care le face teanc la picioarele jilţului. Din punctul de vedere al arhiducesei, totul este de-o limpezime crudă şi de un adevăr simplu până la ţipăt. Celui mai mare căpitan de oşti, principe valah, i se oferă o armată să-şi recucerească principatul şi să-şi realizeze visul care-a zguduit Răsăritul european; regatul Daciei. O dată cu armata i se oferă protecţia celui mai puternic imperiu european, prin căsătoria lui cu una din principesele acestui imperiu. Stanca prizonieră la Báthory va fi recompensată pentru pierderea soţului printr-un domeniu în Silezia, cu un venit anual de o sută de mii de taleri. Prinţul Nicolae-

Pătraşcu va fi instruit la Praga unde va rămâne printre familiarii împăratului, care se va îngriji de căsătoria lui. Principesa Florica va fi instruită la Innsbruck şi căsătorită cu un principe sau un *Frei'herrn*. Moştenitorii regatului dacic, vor fi descendenţii direcţi ai noului cuplu princiar.

— Mă păstrez pură de patru ani, pentru a aduce singurului bărbat pe care mi l-am dorit, mărturia voinţei şi a puterii mele interioare… Oh, principe Michael, nu sunt atât de proastă şi nici atât de naivă cât v-am părut la Weissenburg!

(Buzele carminate, în adevăr pure şi reci spun Weissenburg în loc de Alba-Iulia, ori de Bălgrad şi el se-nfioară, o ghiară rece îi strânge inima, i se usucă cerul gurii şi îşi spune că şarja asta nebună a Mariei Cristierna a fost pregătită de cineva care-l cunoaşte până-n rărunchi, că acel cineva are o minte diabolică şi că toată abilitatea diplomaticească pe care-a cheltuit-o ani de zile, tot sângele ostăşesc pe care l-a vărsat de şapte ani în zecile lui de campanii, toate milioanele în aur risipite, sunt anulate de propunerea aceasta seacă, rostită dulce de buzele arhiducesei Maria Cristierna. Că poate el ar învăţa-o să spună Bălgrad în loc de Weissenburg, dar că asta n-ar însemna nimic în faţa timpului, se îngrozeşte la gândul că Stanca, Dumnezeule, cum ar putea face asta şi unde ar duce, în timp, nu căsătoria, au mai fost pe tronurile Ţărilor doamne precatolice, ci urmările ei, în ordinea politicească,)

— De aceea, principe, nu vă cer niciun răspuns, înainte de a ne obişnui să ne înţelegem, dacă nu prin limbajul cuvintelor, prin limbajul subtil al privirii… Tăceţi!… Să vedem ce-a făcut Frank Francken care nu mormăie decât atunci când este mândru de sine.

Cartoanele acelea… Cartoanele care-l izbesc parcă peste ochi. Cartoanele din care-l privesc chipurile

aceluiaşi bărbat sălbatic şi ars de patimi, un uriaş cu trupul abia schiţat, dar cu nişte ochi cumpliţi. Dumnezeule, cine i-a spus că privirea lui îl va pierde? Hamdî Isakoglu; ori Kaplan, nu mai ştie; o privire ţâşnind crâncenă dintr-un punct făcut cu cărbunele şi barba asta şi sprâncenele şi arcadele adânci, scobite, sub care ard ochii ăştia haini, apoi chipul suav al Mariei Cristierna. Se întoarce din jilţ spre arhiducesă. Este palidă, îşi apasă amândouă mâinile pe inimă. I se broboneşte fruntea. Ciripitul curtenilor se frânge. Albă, arhiducesa leşină. Un ţipăt de femeie. El ţâşneşte din jilţ. O ia în braţe înainte de a cădea de pe taburet. O ridică şi o duce până la sofaua plină de perne, pe care o aşterne uşor, atingându-i obrazul cu barba. Vede cu coada ochiului cum se mişcă perdelele pe care i le arătase Zvetlana cu evantaiul şi cum din dosul lor iese Carlo Magno…

…— Câine mârşav! Ai s-o sfârşeşti în Vltava, o dată cu planurile tale scelerate! Marcule! Să vină Smyl! Să vină Mârzea! Să vină Simion! Unde e Simion?… Ţi-am încredinţat onoarea mea şi dragostea mea cavalerească şi tainele mele de prinţ şi bărbat, iar tu? Tu lepădătură de tavernă, tu vânzător de colane habsburgice, tu comandorule, tu iezuit nemernic, tu pentru care viaţa mi-am pus-o, tu iubitorule de Campanella, tu şarpe clocit din ouăle lui Loyola, tu m-ai vândut clipă de clipă şi ceas de ceas şi an de an!… Taci, până nu te sugrum cu aceste mâini!… Stoichiţo! Să vină banul… Să vină episcopul. Te judec, Carlo Magno, să nu zici că te asasinez. Te judec şi din porunca mea domnească ai să mori… Te judec aici, în cetatea împăratului pentru care m-ai trădat. Peste puterea lui şi neţinând sama de nicio lege a sacrului imperiu. Te judec după legile *Magnaei* şi te ucid după legile ei, cea trădată de tine în modul cel mai mârşav. Carlo Magno, vei muri aici, descăpătânat. Roagă-te!

Simioane… Ascute un paloş. Adu un butuc de la cuhnii. Repede… Stoichiţo!.. Ce baţi din buze Stoichiţo?… Marcule!… Ce-mi stai stană?

Aproape urlă. Taie odăile de «La Omul Sălbatec» cruciş şi curmeziş. Maria Cristierna şi-a revenit după ce-a băut zeamă de portocale. I-a aşezat mâna în palmă. I-a şoptit s-o ierte, dar s-a înspăimântat de el. El a cercetat-o fulgerat să vadă dacă nu este purceasă grea. I-a spus tot şoptit, ţinându-i mâinile în mâinile lui păroase, că este cea dintâi lecţie de istorie pe care-o ascultă la Praha, istorie adevărată, pentru care-i va fi recunoscător şi ea va vedea cum. Carlo Magno l-a călăuzit până la osterie, scoţându-l pe altă poartă, cu canaturi duble, care dădea într-o stradelă îngustă, care nu era a Alchimiştilor. N-a scos o vorbă. Ajuns la osterie, l-a înhăţat şi l-a zvârlit în braţele gărzilor lui. Acum stă alb, mai alb decât gulerul valonez, despuiat de eşarfă şi spadă şi-l priveşte atât de drept, încât îşi simte mânia topindu-i-se şi-l încearcă o deznădejde amară şi zăcută, un fel de mută turbare şi neputinţă. Îl vede pe Marcu Cercel ca printr-o pâclă. Îl aude ca dintr-o depărtare.

— Carlo Magno este nevinovat, măria ta. A îndeplinit rugămintea sfatului de obşte al divanului măriei-tale. A facut-o strălucit, cinstit şi cavalereşte… Dacă ai de tăiat capete, atunci capetele noastre sunt acelea. Al meu. Al vel logofătului Stoichiţa. Al biv vel banului Mihalcea. Al episcopului Theofil.

Îl lasă puterile. Se agaţă de colţul mesii. Înţelege totul într-o fulgerare de-o clipă. Apucă jilţul, răcneşte şi-l fărâmă în mâini, aşchii îl face să nu se repează în gâtul lui Marcu, ori să nu-i împlânte jungherul în inimă. Le întoarce spatele. Se duce la fereastră. Priveşte acoperişurile ţuguiate, acoperite cu zăpadă murdară. Stăncuţele care dorm pe locurile calde de lângă gura hornurilor. Palatul Hradului negru, clădirile de la Mala

Strana, cerul de sfârşit de fevruarie spuzit de stele şi-l cuprinde o leşuială vecină cu moartea. Sfetnicul lui, Stoichiţa şi aceştia toţi, prinţul Marcu instruit la cetăţile italice, până şi popa nebun Theofil Râmniceanu s-au înspăimântat de căderea lui. De pribegia lui. Dincolo de el şi de voinţa domnească, dincolo de judecarea fiecărei urmări a fiecărui pas în politică, lacomi numai de viitorul de astăzi şi cel de mâine, l-au investit pe Carlo Magno cu dreptul să tracteze în numele lui, acest mod de a mântui *Magna* de deströmare. Prin acest mod: căsătoria cu Maria Cristierna, au văzut temeinicindu-se regatul dacic. Prin acest mod au văzut eliberarea de turci şi legarea *Magnaei* de Europa. Ascultă sec de gânduri glasul lui Stoichiţa care face istoria imperiului spaniol ajuns stăpânul lumilor printr-un Habsburg. Îl rabdă. Rabdă şi ascultă câte dinastii străine s-au perindat pe tronul Poloniei. Rabdă şi ascultă ca un sfânt cum s-au măritat principese din Casa Franţei cu regi englezi, cum s-a salvat Ungaria de Sus prin Casa de Habsburg, cum *Magna* s-ar putea întări apărată de imperiu şi urmaşii acestei căsătorii, mereu căsătoriţi cu fete, jupânese ori coconi de-ai *Magnaei* şi-ar uita obârşia, rămânând ai Ţării prin fiinţa lor, prin averile, limba, obiceele şi sufletul lor. Aude paşii episcopului. Aude tălpile lăboase ale lui Karatzas pocnind duşumelele. Şi glasul lui hârâit:

— Pentru slava măriei-tale am făcut-o.

— Doamna Stanca, muceniciţa, se va bucura pentru viitorul pruncilor şi al măriei-tale.

— Care prea puţin i-ai fost soţ cu credinţă.

— O iubim cu smerenie pe doamna Velica, dar…

— Nu-ţi ajunse nici doamna Velica.

— De ce să nu râfneşti la o putere Europeană?

— De ce să nu fii fratele împăratului romanilor, când ai fost beg al celui turcesc?

— Acolo am fost vasali… Aici vom fi sub statutul

evropean.

— Adică, şopteşte!

— Cu Staturi şi Universităţi ale boierimii, cu oraşe slobode şi cu…

— Şi cu mai ce, Stoichiţo, luminatule?

— Cu aşezarea treburilor de obşte în rândul dreptului. Cu şcoli şi universităţi. Cu învăţaţi şi scriitori şi pictori. Cu o domnie luminoasă. Cu legături de negoţ până la Londra şi Amsterdam şi Rotterdam şi Hamburg şi Madrid. Cu dreptul şi putinţa de a gândi la mişcările cereşti, la matematici, la filosofie, la ştiinţele teologicale şi juridiceşti, măria-ta. Cu obişnuinţa de a ieşi dintre staule, nu numai la războaie, ci şi la înfruntările oratoriceşti din forum.

Îl umple o furie rea. Rece. Uscată.

— Nebunilor, spune şi se răsuceşte fulgerător spre ei. Stau în rând, ţinându-l pe Carlo Magno la mijloc. Se duce la Carlo Magno.

Îl ia de umeri. Îl strânge la piept.

— Iartă-mă, te iert, dar ascultă-mă!

Îi dau lacrimile. Îl lasă pe Carlo Magno… Îşi zornăie pintenii pe duşumelele groase din stejar. Oare el nu s-a gândit niciodată că *Magna* renăscută prin sabie, nu va putea ţine în piept urgia celor trei puteri înconjurătoare, decât trecând de partea uneia din ele, destul de tari ca împreună, să le ţină în frâu pe celelalte două? Nu s-a secătuit nopţi în şir gândind la fiecare alianţă în parte? Şi n-a văzut cu limpede durere că singurul sprijin ar fi fost într-o lume ortodoxă, renăscută din Peloponez până în Bosnia şi din Bosnia până la curţile cneazului Constantin de Ostrog?! Acea lume nu s-a putut înfăptui cu toată jertfa de sânge. Ceasul asupritorului n-a bătut încă. Alianţa cu Rudolf înseamnă germanizare. Ei n-o văd aici, la Praha? N-au văzut-o în cererile lui Pezzen? N-au văzut-o în revolta Braşovului şi Sibiului? În politica lui Basta? Ce va-

nsemna aducerea unei principese din Casa de Austria la Alba-Iulia, pe lângă curtea ei germană? Pe lângă trupele ei? Pe lângă posesiunile ei germanice?… Un vodă poate muri oricând într-un război. Ori într-un turnir. Ori dintr-un pocal cu vin. Ce s-ar întâmpla dacă acel vodă ar muri când trupele sacrei majestăţi aflate în cruciadă s-ar afla la Dunăre? Prin târgurile *Magnaei?* Când ar fi biserici preacatolice, ctitorite de măria-sa doamna, nu numai în Siebenbürgen, dar şi prin toate târgurile Ţării, după cum sunt la Târgovişte şi Bucureşti şi Câmpulung şi Baia şi Suceava şi Trotuş? Şi nu nişte cavaleri ioaniţi, ori templieri le-ar ridica, ci însăşi doamna şi suveranul şi nunţii apostolici, şi trupele preacatolice le-ar cere?

— Acolo unde-a pătruns catolicismul, a pătruns şi spiritul luminat al Apusului, spune prinţul Marcu… Nu cum fac crucea este întrebarea, ci de ce-o fac?!… Ortodoxia este o lume mică şi închisă măria-ta.

— Te lapezi de ea, Marcule? Ori o schimbi după nevoile tale?

— Nu mă lepăd, măria-ta… Dar gândesc asupra ei.

— Am trecut peste timp prin limbă şi credinţă. Turcii n-au cerut niciunui domn, oricât de bicisnic a fost, să-şi clădească moschei şi medrese pe pământul Ţării.

— Ar putea-o face de acum în colo, supunându-le în paşalîk. Drept pedeapsă pentru necurmatele ei răsmeriţi şi războaie. Drept pedeapsă că te-a urmat pe măria-ta.

— Ce-mi cereţi?

— Să n-o urgiseşti pe Maria Cristierna.

— Să te mai gândeşti, doamne.

— Poimâine trece prin mâine şi la anul, trece prin anul ăsta, măria-ta.

— Şi tu, Carlo Magno?

Cavalerul pune un genunchi la pământ. Îi spune cu glas limpede, neşovăitor, cutremurat de un suflu

bărbătesc aspru şi lucid.

— Măria-ta, astăzi, este imperiul imperiilor. Am ascultat glasul consilierilor voştri, fiindcă mi s-a părut că vă slujesc cauza, monsegniore, jertfindu-vă nu dragostea mea, pentru că arhiducesa, bolnavă de ambiţie, nu visează decât castitatea în schimbul purpurei. Dar vi-am jertfit ceea ce-mi oferea Rudolf, în schimbul planurilor şi tainelor voastre, ceea ce, pentru un soldat încă sărac, este mult. Porunciţi. Sunt al vostru, până la capăt.

— Lăsaţi-mă singur, şopteşte.

Rămâne singur la *Omul Sălbatec*, osteria din oraşul împărătesc, Praha. Stoichiţa gândeşte la Staturi şi Universităţi ale boierimii, la un sfat al oraşelor slobode, la altceva decât voia lui Io. Divanul domnesc nu-i mai ajunge. Vrea liber în forum. Vrea ştiinţe juridiceşti care să temeinicească alte legi. Legi îngrăditoare ale puterii lui Io. Şi Marcu, întocmai tatălui său, nu în numele credinţei, ci în numele orânduielilor statului pledează. Puterea lui Io, le îngrădeşte cugetul. S-au gândit la ei, care vor trece între *Frei-herrn*, cu domeniile lor, vor avea diete unde să se întreacă în lupte oratoriceşti, îşi vor dura mori de hârtie, ori îşi vor vinde grânele şi meiul în Inglitera, vor veni la serbările curţii imperiale şi niciodată nu strică omului să înveţe o limbă, chiar dacă acea limbă nu se trage de la Râm… Dar ce vor face ceilalţi? Sarea pământului? Puterea şi temeiul? Cei pe care i-a osândit el, legându-i de pământ? Cei pe care i-a jertfit el pe câmpurile de luptă? Cei care-au ţinut Urdia în piepturi şi-n furci şi-n ghioage la Călugăreni?! Ce vor face aceia în vreme şi ce lanţuri le pregătesc ei aici la Praha, în alcovul de taină al Mariei Cristierna şi cum vor ajunge ei ca Smyl Pišek de Chynov, ori mai rău decât acest bacalaureat, de două ori robi pe pământul strămoşesc, aşa cum sunt iobagii transilvăneni şi iată, Dumnezeule, c-am căzut cu

iertăciune la picioarele Iglisei şi-abia aici înţeleg, Doamne, şi-abia acum mă luminez şi iartă-mi mie păcătosului neputinţele mele.

Stă prăbuşit pe marginea patului plin de perne nemţeşti, dolofane, mirosind a săpun şi-a levănţică. Ard trei lumânări în sfeşnicul lui de Hurezi. Simion strânge ţăndările jilţului. Flăcările din vatră îşi joacă umbrele pe pereţi. Adevărul despre putere şi domnie, despre boieri şi mulţimi, despre legătură şi stările *Magnaei*, nemeşime şi oraşele saxone, catolicism şi ortodoxie, islam şi supremaţie la Dunărea de Jos, despre puterea oraşelor libere din Liga Hanseatică şi a oraşelor-cetăţi italice, prăbuşirea Spaniei din pricina visului nebun de măreţie al unui Habsburg mort abia de doi ani, toată drama sângeroasă a Europei care se caută pe sine prin reaşezarea stărilor, dramă revărsată asupra *Magnaei*, toate frământările popoarelor supuse imperiilor, ale cehilor şi ale sârbilor, ale ucrainienilor şi bulgarilor, ale grecilor şi ale slovacilor, ale bosniacilor şi ungurilor, ale valachilor, toate acestea îl năvălesc cu limpezimea tăioasă a unei şarje de călărime.

— Unde-am greşit şi cât am greşit, Dumnezeule, şopteşte; care este calea adevărului neamului meu şi pe unde s-o apuc, Doamne, spre izbăvirea lui, căci, iată-mă, am ajuns la capătul puterilor mele omeneşti şi am căzut în această Sodomă de gânduri, dincolo de care nu mai văd limpezimile care să mă călăuzească spre destinul *Magnaei*.

Este noapte. Aude vântul căzând bufnit peste acoperişul de la *Omul Sălbatec*. Cade într-o stare de veghe ascuţită, aşteptând ca altădată, fluxul acela magic, care să-l pogoare spre rădăcinile conştiinţei de sine, acolo unde stau limpezi esenţele şi revelaţiile. Apoi noaptea se aşterne grea peste oraşul imperial şi simte că afară a început să ningă.

Rudolf II de Habsburg la Hrad, 1 martie 1601

Vântişorul aromind răscolitor a primăvară curge odată cu Vltava, adiind miresme tulburătoare de seve proaspete. Gheţurile s-au topit într-o noapte. Stolurile de raţe sălbatice se zburătăcesc la picioarele din piatră ale podului Karol. Compania de muschetari pedeştri calcă în cadenţă gravă, marcată de ţăcănitul furcheţilor loviţi de caldarâm odată cu talpa piciorului stâng. Panaşele flutură în vânt. Carâta imperială pe leagăn, recunoaşte lucrătura jupânului Krüger-Ruggieri, tapisată cu brocat sângeriu, cu armele Casei de Austria brodate pe perne şi pe toate uşile lăcuite negru, huruie legănându-l uşor pe sub grila masivă din fier. La portiera stângă călăreşte prinţul Marcu. La portiera dreaptă, Stoichiţa. Gărzile lui comandate de căpitanul Mârzea duc tuiurile şi bairacele şi steagurile poloneze smulse la Bucov, în lupta cu Eiab paşa, ori în cele cu begii de Vidin şi Nikopol răpuşi de Buzeşti. După gardă vine carâta lui *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, în care stau Karatzas şi Theofil Râmniceanu. Apoi carâtele lui *Hofzahlmeister* Hansen Riettman şi ale lui *Feldzahlmeister* Hans Undterholzer din care zâmbeşte cuceritor domnul consilier Gaspar Mellickh, cel care la Alba-Iulia se legase să-l slujească. Cortegiul este impunător şi corespunde protocolului pentru principii domnitori, ori cei şapte electori. Panaşele flutură în vânt. Fanfara muschetarilor răpăie voiniceşte din tobe. Cerul este albastru şi luminos, jos, şters de nouraşi sidefii. *Praha Bohemie Metropolis Accuratissime Expressa* străluceşte primăvăratec, frângând lumina rece în cupolele aurite. Stă ţapăn în carâtă şi singur. Platoşa de Damasc, aurită, având bătute în relief armele *Magnaei* şi sub ele leul din stema veche a Olteniei, în picioare, cu ghiarele scoase, semnul independenţei, îi strânge mijlocul şi-i freacă şoldul. Fiecare amănunt din îmbrăcămintea lui şi a

curtenilor a fost pricină de consiliu. Le-a poruncit să lase costumele veneţiene pentru ţeremoniile şi balurile înaltei nobilimi. Să îmbrace pentru audienţă uniforma gărzii. Se pare că atât uniformele acestea, cât şi căpitanul Mârzea, călărind cu şoimul pe umăr în zaua lui de Samarkand, cu coif oriental, sunt binecunoscute la Praha, pentru că, de cum a urcat în carâtă, străzile şi uliţele s-au umplut de o mulţime foşnitoare, vorbind în şoaptă: neguţători şi târgoveţi, soldaţi şi muschetari, fierari cu şorţuri de piele, bărbieri şi copii de prăvălie, spălătorese cu coşurile de rufe pe cap, iar ferestrele s-au umplut de ciripitul doamnelor ieşite în privealâ. *Freiherrn* Carl von Lichtenstein i-a prezentat fiecare persoană a protocolului, sugerându-i că sacra majestate n-a mai acordat de doi ani asemenea onoruri vizitatorilor săi. Raaap-ţac, raaap-ţac. Talpa şi furchetul. Statuile vechilor regi bohemi pătate de găinaţul porumbeilor şi al vrăbiilor. Vltava plină de poezie. Hradul pe celălalt mal, pe înălţimile lui abrupte, semeţ şi orgolios. Iată că se apropie clipa în care va trebui să-şi stăpânească mândria nebună şi privirea tiranică, ori înspăimântătoare, care-a făcut-o pe Maria Cristierna să leşine. Clipa în care va trebui să joace rolul pe care raţiunea politică i l-a impus. Clipa când nu va mai fi războinicul şi Io. Când va fi un diplomat căruia, orice i s-ar spune, va zâmbi, va răspunde că nu a înţeles prea bine, care va număra până la zece, ori până la o sută, gândindu-şi răspunsurile. Bate din buze. Se-ncrâncenează în sine, acrindu-se. Îşi aduce aminte de ţeremonia investirii lui cu cuca domnească, în faţa padişahului şi a lui Sinan paşa. La ceea ce a urmat numai la un an după învestitură. La absurdul situaţiei acesteia, mereu compromisă de istorie, ca domnul Ţărilor să fie investit de sultan, ca un slujbaş al Înaltei Porţi. Rudolf cunoaşte această istorie, ca şi urmările care-au decurs din ea. Raaap-ţac!... Raaap-

ţac! Copitele cailor pe caldarâmul podului. *Karlov most!* Ăştia sunt vechii regi ai Bohemiei. Raaap-ţac! Raaap-ţac! Apoi a venit invazia germanică cu wuelfii bavarezi Henric Leul şi Albrecht Ursul. Anul 1147, Cruciada împotriva slavilor. Apoi anul 1278 cu regele Bohemiei Přemysl Ottocar al II-lea şi doliul de la Suché Kruty când regele bohem este înfrânt de Rudolf de Habsburg. El vine de la Dunărea de Jos să ceară ajutor tot unui Rudolf de Habsburg, care i-l va da şi-n graţia lui imperială îi va dărui o soţie prin care vrea să sară într-o singură noapte peste neputinţa câtorva secole, numai schimbând armele imperiului cu patul nupţial… Nechează surd în barbă. Îşi trage pelerina voievodală peste genunchi. Vântul umed îi trezeşte durerile din încheieturi. Gugiumanul îi ţine cald. Calul prinţului asudă înainte de vreme. Abia l-a încălecat. Vede noaptea când a trecut Dunărea călare. Simte valurile izbindu-l în piept. Aude strigătele pâlcurilor de călăreţi ducându-se pe sfor. Trecerea Dunării pe gheaţă. Când a năvălit Dunărea peste gheaţa albastră prin copcile tăiate de ieniceri. Papahagi. Morovlahii. Sofia. Vidin. Nikopole… Şarjele… Ah, şarjele. Crăciun bătrânul… Cozonacii… Paştile. Mieii. Dulapurile. Paştii la Strejeşti. Ori la Plăviceanca… «— Lasă-mă, Mihai!… Abia mă îmbrăcai, n-auzi?…» «— Taci, Stanco!…» «— Ne vede Sima, nesătulule!» «— Şi ce? Ţi-s ibovnic?» Stanca tânără. Se vede ridicând-o în braţe. Fugind cu ea pe scările pieptişe, în odaia cu icoane de sub saceac. O iubea acolo pe o miţă şi casa era plină de oaspeţi. Aude glasul Simei: «— Stancooo!… Unde puseşi cimbrişorul, Stanco, n-auzi?

— Maria sa doamna nu este, doamne!

— Cum nu este?… Că fui cu ea la icoane!»

Raaap-ţac! Raaap-ţac! Îşi şterge fruntea cu mânuşa din lâniţă albă, cusută cu mărgăritare. O salvă de artilerie. Ciuleşte urechea. Salvă de şase culevrine.

Zgârcită sacra majestate. Oricum, Valea Vltavei răzbubuie războinic. Nouraşii de salpetru se ridică deasupra zidurilor şi donjoanelor. Se văd archebuzierii aliniaţi la crenele şi el este *Michael Weyda in der Wallachey* care iese pe sub grila donjoanelor de pe celălalt mal al Vltavei, malul dominat de Hradčany, părăsind *Kralov most*, care de trei sute de ani este *Karlsbrücke* şi îndreptându-se spre urcuşul pieptiş care duce la Hradschin, *sitz der*... der ce, că *der böhmischen Könige statt* nu mai este, cu toate visurile bacalaureatului Smyl Pišek şi cu toate că stă acolo Rudolf II de Habsburg, sacra majestate a Sfântului Imperiu Roman, iată că sunt aici încă sute de mii de Smyli, care spun *Hradčany* şi *Kralov most* şi care au o universitate şi bacalaureaţi şi magistri şi care de oase îngropate sub aceste ziduri şi-n aceste pământuri revenite de primăvară şi amintiri vechi de veacuri şi amintirile gloriei husite şi gustul libertăţii în sânge şi care nu recunosc niciun drept al sacrei majestăţi de a fi stăpân aici. El este mai mult decât şi-o poate mărturisi de partea acestora. Şi iată-l, cu cortegiu militar urcând spre *Hradschin*, înăbuşindu-şi mânia şi ura neagră care-i îneacă raţiunea de câte ori se vede pe sine în locul lui Smyl!

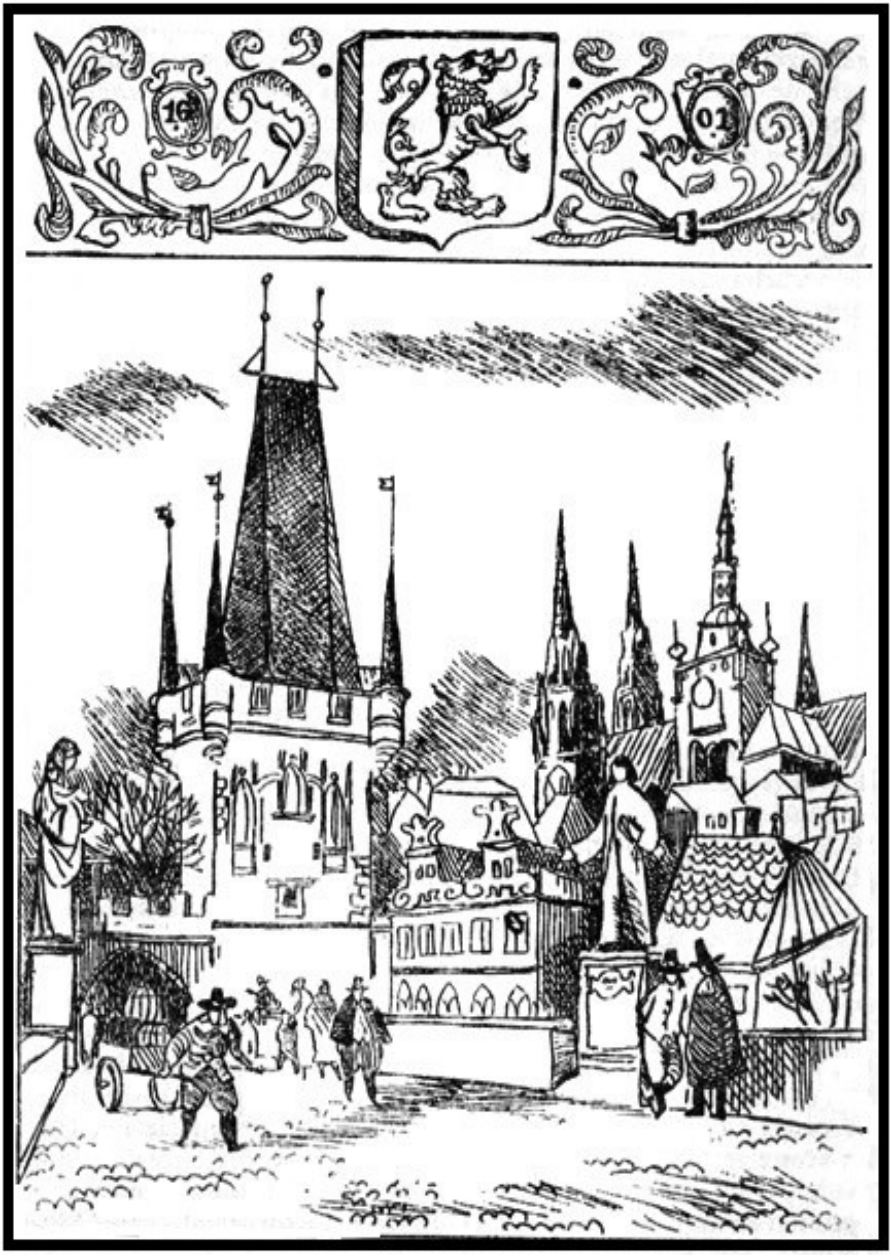

Archebuzieri imperiali. Onorul. Lanţ de halebardieri în cuirase aurite până sub portalul Catedralei Sfântul Toma, cel dintâi popas în protocol, pentru a omagia strămoşii Casei de Austria. Gărzile lui rămân în şei. *Freiherrn* Carl von Lichtenstein (cizme înalte, pantalon spaniol, tunică neagră şi guler gofrat) îşi scoate pălăria cu egretă, arătându-i drumul. Sunetele grave ale orgii. Lumina căzând prin vitraliile enorme. Bolţile înalte, sumbre, sub care *Ave Maria*, sau altceva asemănător, se amplifică, rostogolindu-se pe zidurile de piatră fără nimic duios. O aspră şi poruncitoare chemare la supunere. Se-nfioară. Paşii lui pe lespezile groase. În mijlocul catedralei un mormânt uriaş, dominat de sarcofagul lui Ferdinand I de Habsburg îngropat în 1564. Veghiat de doi lei cu aripi şi capete de vultur, care ţin în ghiare o coroană. Blazonul Habsburgilor. Vulturul bicefal. Face reverenţa protocolară. Carl von Lichtenstein aşteaptă să se întoarcă, ocolind sarcofagul. Ştie de la bacalaureatul Smyl Pišek că aici sunt îngropaţi vechii regi ai Bohemiei, episcopii lor, şi nobilii lor, ca şi nobilimea germană, ori germanizată, căzută pe câmpurile de luptă. Se întoarce spre răsărit. Mimează o plecăciune smerită. Se îndreaptă spre altar. Se opreşte în faţa leului de care-şi reazemă picioarele regii din piatră ai Bohemiei: Spytihaeva şi Bretislava, domnitori aici la anii 1035 şi 1061. Şase veacuri curse peste statuile lor mortuare. Apoi episcopii. Îngropaţi în pardoseală. În ziduri, nobilii. Un baron Iacopo Proskowski. Herţog Ludvig von (nu ştie citi în gotice). Şi alţii. Cu chipurile săpate în piatră, ei înzăoaţi şi îngenunchiaţi, cu caii alături, cu castelele lor, cu coifurile aşezate lângă genunchi, cerând liniştea veşnică cu mâinile împreunate pentru rugăciune, smeriţi aceşti tigri sălbatici, lacomi de pământurile altora pe care i-au spulberat cu sabia, avându-şi săpate semnele heraldice pe aceste lespezi. Se

gândeşte la balaurii *Magnaei*, cu solzi de aur, la lespezile lor de mormânt din naosul ctitoriilor, oftează şi zgribulit în sine se alătură lui Carl von Lichtenstein, spunându-i şoptit:

— O întreagă istorie măreaţă, săpată în piatră, monsegniore.

— Sacra majestate iubeşte solitudinea şi meditaţia în această catedrală, principe Michael… Să mergem! Mai avem trei minute până ajungem la sala de arme…

…Urcă treptele de marmoră străjuite de halebardieri împlătoşaţi, purtând morioane, cu sentimentul că sub bolţile vaste ale palatului imperial audienţa care a început somptuos, nu se va mărgini doar la ceremonie şi că, după fiecare treaptă urcată, destinul lui se apropie de deznodământ. Îi place cortegiul. Are gustul somptuosului şi Rudolf i-l împlineşte, răspunzând cu curtoazie felului cum i-a primit comisarii. Carl von Lichtenstein merge în faţă, la zece paşi, lăsându-l astfel singur în măreţia lui. Îşi simte din nou statura uriaşă. Poartă gugiumanul cu surguciu din diamante şi pene de egretă albă, tunica vişinie a roşiilor, cu gulerul din mătase albă scos peste platoşa uşoară de ţeremonie, lentă de mătase albastră, ciorap alb din tricot până sus, pantaloni din atlas alb, cu strafuri de aur, cizme înalte cu apărătoarele răsfrânte, din piele galben-roşcată, pinten de aur, mantia albă cu vulturii împărăteşti tăiaţi în aur, la gât cele trei coliere habsburgice şi pe degetul inelar, peste mănuşa din tricot subţire, rubinul «Selatat», mândria Răsăritului. Îşi ţine stânga pe garda sabiei de luptă cu cap de grif, cu teaca învelită în blană de pardos. După el, la cinci paşi, vin curtenii purtând uniforma gărzii călare şi a roşiilor de ţară. Cuşmuliţe din blănuri de râs având surguciuri din diamante şi subarbele din lanţ de aur. Mantiile verzi, ori roşii, ori galbene, încheiate în paftale de aur bătute cu safire şi aşchii de diamant. Coantăşele

încheiate în nasturi de rubin. Purtând săbii de Damasc cu gărzile bătute în olmazuri, iar la brâu junghere şi hangere din aur cu tecile încrustate. Apoi vin cei doisprezece purtători de trofee, conduşi de căpitanul Mârzea în zaua de Samarkand, cu şoimul pe umăr. Câte doi din fiecare corp de trupă. Pământeni, styrieni în uniforma archebuzierilor, sârbi cu Jivko Roşul, bulgari şi dragoni leşi şi doi cazaci uriaşi care-l slujesc din ’95… Balustradele din marmoră ale palierului sunt înţesate de doamne şi cavalerii lor cu un singur scut. De ofiţerimea şi slujbaşii de la *Kriegs Kammer Rathe*. De pictorii şi agenţii comerciali din Ţările de Jos. Gulere valoneze şi flamande, gulere *fraise* scrobite, *cul d’assiette* cu şi fără egretă, bonete din catifea neagră, ori verde, ori roşie, corsaje tăiate *en penseron* lăsând să se vadă albul strălucitor al sânilor, *pourpoint*-uri din catifele de toate culorile, rochii albe, ori roz din satin, pălărioare de Pojon şi Bratislava, cape strălucitoare garnisite cu dantelărie, apoi murmurul surd, cadenţa purtătorilor de trofee, şoaptele aţâţate, lumina căzând prin vitralii, uşile masive deschise, Sala Cavalerilor plină de armuri, ciubucării aurite şi cavalerii Sfântului Imperiu, îmbrăcaţi în negru, tunici scurte, gulere valoneze, cu mustăţi niebelungice, bălaie, încinşi cu spadele cărora Casa de Austria le datorează imperiul. Pârtie între cavaleri şi doamnele lor, cu rochiile puse pe vertugadin. A răspuns după protocol cavalerilor cu un singur scut, ridicând dreapta sub manşeta căreia poartă batista din dantelă de Granada. Răspunde reverenţelor cavalerilor prin înclinarea capului. Îi plac aceşti bărbaţi cu chipurile aspre. Unul cu ochi albaştri şi jumătatea obrazului crâmpoţită de sabie. Are ascuţit un sentiment ciudat şi acru. Departe de imperiile nomazilor pustiitori, apărată de *Magna* şi Ungaria şi Polonia, această Praha imperială s-a durat pe sine în piatră. Dincolo, ce s-a clădit astăzi, s-a pustiit mâine.

Ştie că repetă o stare pe care-a trăit-o mereu, începând de la Kosiče. Trece prin Sala Cavalerilor, încearcă să zâmbească, poate şi reuşeşte şi-n el aude crunt raţiunea care-i spune că sunt două istorii în clipa asta în Sala Cavalerilor şi două lumi care încă nu s-au întâlnit în ceea ce au esenţial, chiar dacă el trece dominându-i pe cei din sala vastă cu statura uriaşă şi chiar dacă aceia scot murmure de admiraţie, iar doamnele îi arată ochii albaştri pe deasupra evantaielor, al căror joc îl omagiază. Al doilea rând de uşi. Sala *Freiherren*-ilor, a stăpânilor liberi. A ducilor şi conţilor. Îmbrăcaţi mai ales după moda spaniolă. Sentimentul că mereu a trecut dintr-o lume în alta, fiecare din aceste lumi, a cavalerilor cu un singur scut, a cavalerilor şi a stăpânilor liberi stăpânite de legi aspre, închise în ele înşile. Sfaturile lui de obşte, ori ţeremoniile din spătăria mare, unde stăteau după ranguri, de la vel boieri, până la târgoveţi şi moşneni, având cu toţii rând la sfat şi poveţe. Iar prin uşile deschise larg, mulţimea pestriţă a Cetăţii de Scaun. Ori judecăţile de obşte ţinute pe sub nucii şi stejarii unde au poposit alţi voievozi, în vechimi. De ce este această rânduială a stărilor, mai dreaptă decât aceea a Ţării? Unde-au văzut învăţaţii lui sfetnici mai binele aşezămintelor aici, decât în Ţară? Şi unde nu pricepe el în ce stă superioritatea juridicească şi politicească a acestei rânduiri?... Al treilea rând de uşi, străjuite de halebardieri imperiali şi muschetari... Sala Principilor. Ştie numele tuturora celor de faţă. Le-a învăţat după pomelnicul dat de Carl von Lichtenstein. Le spune în gând, căutând chipul care s-ar potrivi fiecăruia. Se opreşte. Schiţează o singură reverenţă orientală, ducându-şi mâna doar la inimă. Cam aici l-a aşezat Rudolf în protocol, cu toate că-l numeşte «al cincilea frate» al său... Înainte de a face cel dintâi pas spre uşile din lemn de trandafir în faţa cărora s-a oprit Carl

von Lichtenstein, uşi închise, străjuite de ofiţeri de cuirasieri, dublaţi de ofiţeri de muschetari cu spadele la umăr, o vede pe Maria Cristierna, care-i zâmbeşte fermecător. Rămâne nemişcat. Simte toate privirile celei mai înalte nobilimi a imperiului aţintite asupra lui. Ştie că fiecare gest este un răspuns politicesc. Că din clipa asta îşi joacă soarta. Că dincolo de soarta lui, joacă soarta *Magnaei*. Nu pe un deceniu. Nu pe două decenii. Poate pe veacuri. Că din clipa asta acceptă sau nu suzeranitatea Sfântului Imperiu Roman la Dunărea de Jos. Nu o suzeranitate simbolică. O suzeranitate cu garnizoane nemţeşti şi înalţi dregători nemţi, cu jurişti şi consilieri, cu funcţionari de poştă şi finanţe, cu părţi negociabile la minele până acum în stăpânirea de veci a domniei, cu participaţii la exportul de sare şi lemn, cu privilegii noi pentru oraşele saxone care-şi vor extinde afacerile în toată *Magna*. I se înţepenesc picioarele în pardoseala de marmoră. Îi tremură genunchiul stâng.

— Neagoe, aude ca prin vis!…

Maria Cristierna iese pe culoarul dintre principi. Îi face o reverenţă adâncă… Neagoe!… Glasul raţiunii politiceşti!… Îşi scoate gugiumanul, luându-l sub braţul stâng. Crede că zâmbeşte. O priveşte dintr-o dată pe sub sprâncene. O vede albă în rochia cu adevărat regală, din mătase neagră, cu guler înalt castilian, tăiată *en penseron* la corsaj, cu sânii acoperiţi de dantelă fluidă şi transparentă, încinsă peste mijlocul cast şi feciorelnic cu un cordon din fir. Ridică spre el ochi albaştri, plini de adoraţie. Are altfel de frumuseţe Maria Cristierna. Poate şi carnală, pentru că este albă şi cu rotunjimi chemătoare, are gâtul arcuit şi sânul bogat; dar are o frumuseţe a dorinţei, poate aspră, o frumuseţe a ambiţiei, stăpânită. Stăpânind-o aşa cum i se dăruie, viaţa lui s-ar schimba din temelii şi pentru totdeauna. Palatul acesta departe de bântuirile turcilor

şi tătarilor ar fi într-un fel, adăpostul lui. Maria Cristierna *ex Transilvaniae, Moldaviae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Domina, ex Siculorum Comes, nata Arhiducissa Austriae Dux Burgundiae, comes Tyrolis et Goritiae*, i-ar aduce zestre o parte din centrul Europei. Cu regatul dacic, ar fi unul dintre stăpânitorii temuţi ai acestei părţi din continent. Ca să pacifice Francia, Henric IV de Bourbon a abjurat. A trecut de la protestantism la catolicism. Trecând el la catolicism ar aduce Apusul până la Dunăre. Papa şi toate ordinele clericale cu spadă i-ar întări puterea laică. Iezuiţii i-ar desăvârşi-o în toată lumea catolică. Ar fi cea mai puternică lovitură dată Reformei şi lumii ortodoxe. Polonia s-ar retrage din Moldova. Urmările ar fi de nebănuit. Pentru lucrările cugetului şi spiritului. Pentru stările *Magnaei*. Pentru civilizaţia ei. O învăluie pe Maria Cristierna într-o privire care-o face să roşească. Se smulge din marmură. Îşi aude pintenii zornăind. Îşi aude paşii. Îl aude pe popa Stoica chemând numele lui Iisus. Aude corul mitropoliei cântând «Hristos a înviat» şi altceva dincolo de asta. Ceva atât de sfânt şi măreţ, atât de legat de fiinţa lui cea mai adâncă, încât îl podidesc lacrimile. Se pleacă uşor în faţa Mariei Cristierna ducându-şi dreapta la platoşă, acolo unde-şi simte inima zbătându-se de moarte. Apoi la buze şi frunte şi ştie că Maria Cristierna tălmăceşte cum se cuvine salutul oriental: din inimă, prin cuvânt şi prin raţiune, sunt stăpânul tău, principesă. Jocul cu destinul, jocul cu viaţa şi moartea a început. Vede pe sub gene cum se mişcă unul din tablourile imense în care unul din *Freiherrenii* de odinioară şarjează în armură în faţa scutierilor săi. Cel dintâi moment de şah creat de Rudolf s-a consumat. Ofiţerii de cuirasieri îşi lovesc cuirasele cu gărzile spadelor luând poziţia *garde à vous*. Un şambelan deschide larg uşile în două

canaturi. Maria Cristierna îi face o reverenţă adâncă, retrăgându-se între doi bărbaţi bătrâni, îmbrăcaţi în tunici negre. Vede o sală imensă, cu pereţii lambrisaţi, iar în fundul ei, un grup de bărbaţi în negru, cu cape roşii, un ecleziast şi-l aude pe Carl von Lichtenstein spunând cu glas puternic:

— *Der Fürsten Michael, Weyda in der Walachey!*

Intră în sala imperială de arme, cu gugiumanul sub braţ, în cadenţa aspră a curţii şi a purtătorilor de trofee...

— Învaţă, *mein lieber Fürsten*, că puterea stăpânitorilor şi graţia lor, sunt deasupra popoarelor. Că unsul Domnului, nu poate acorda favoruri unora, în dauna altora. *Also, mein liber padre Felippo Spinelli* acest *argumentum baculinum* folosit împotriva nobilimii noastre fidele... Astrele, *mein liber* Kepler... Arcturus ţi s-a arătat? Am uitat. Mai sunt douăzeci de zile până la echinocţiu. *Mein lieber Fürsten*, voiam să spun...

— Sacra voastră majestate vorbea de Arcturus. Constelaţia Boarului se vede la Dunărea de Jos, în toată frumuseţea ei, la începutul lui aprilie. Iar vara constelaţia Vulturul cu dalba şi strălucitoarea Altair.

— Dar Lira şi Lebăda?

— Tot vara, majestate.

— *Padre* Felippo Spinelli ştie şi noi avem îngăduinţa sfintei noastre biserici romane să afirmăm că scumpul nostru Iohann Kepler este pe cale să lămurească eroarea care stăruie de la Ptolomeus şi Copernicus în legătură cu mişcările circulare şi uniforme ale planetelor. *Mein Gott*, *lieber Fürsten*, va fi *kolossal*, ca şi pacificarea Transilvaniei. Se pare că la curtea voastră aveţi măscărici care se pricep foarte bine la astronomie. *Aproposito*. Se zice că i-aţi dăruit hanului tătarilor un ceasornic construit la Nüremberg de către marele Wasserman... Sunteţi o fiinţă curioasă, *mein*

liber Fürsten... Şi, pe viul Dumnezeu, staţi jos. Statura voastră mă zdrobeşte... Ah! Mulţumesc *imo pectore*, pentru aceste magnifice trofee. Bietul cancelar Zamoyski, va regreta profund aceste steaguri... Şi totuşi... Şi totuşi... *Abyssus abysum invocat*... Aceştia, *adscriptum glebae*... o greşeală, *mein liber Fürsten*... Şi garnizoanele mele... Ah! Mă onoraţi. Iată colanele... *Freiherrn* Carl von Lichtenstein... Colanele. *Also, mein liber Fürsten?!*

— Transilvania poate fi a majestăţii voastre de sacrele sărbători ale Paştilor, dacă se va lucra repede, înainte ca turcii să-l întărească pe Sigismund Báthory.

— Tiho Brahe este foarte bolnav... Foarte, foarte bolnav...

— Pentru aceasta este nevoie să am mână liberă asupra nemeşimii, majestate.

— *Padre* Felippo Spinelli spune: protestantă, *mein liber Fürsten*.

— Secuii care v-au slujit cu nestrămutată credinţă, aşteaptă în genunchi, ca sacra voastră majestate să le confirme vechile lor drepturi juridice şi militare.

— *Mein Gott!* Secuii... *Siculos*... Cei care atacă mereu oraşele saxone?!

— Cei care le-au apărat de năvălirea tătarilor, majestate.

— Este şi acesta un punct de vedere, domnilor!

— Trebuiesc duse false tractative cu turcii pentru a-i izola de Sigismund.

— Cine le va duce?

— Io!

— Le-aţi mai dus, principe Michael!

— În folosul majestăţii voastre. De aceea rog cancelariile sacrei voastre majestăţi, ca orice ştire în legătură cu aceste tractative să fie primită fără nicio suspiciune.

— Rapoartele comisarilor mei nu vi-au fost

întotdeauna favorabile, principe Michael.

— Comisarii majestăţii voastre nu pot înţelege politica militară… A dovedit-o răposatul baron David Ungnad, căruia i se datoreşte insurecţia militară şi pierderea Transilvaniei.

— Numai lui? *Aproposito*… *Memorandum*-ul vostru este excelent, principe. O lucrare politică şi militară vrednică de o cancelarie imperială. Dar are o lacună… Iată, ţi-o va spune *Freiherrn* Seyfriedt Christof Brejner, *Hofkammer Rathe in Pilsen*…

Freiherrn Seyfriedt Christof Breyner tuşeşte uscat. Este un bărbat înalt, pergamentos, îmbrăcat în negru, cu ciorapi albi de tricot până sub bufa pantalonului spaniol, îşi ţine capul ţapăn în gulerul *fraise*, scoate din surtucul negru un sul de hârtie şi îşi împinge înainte piciorul stâng, încălţat în pantof de lac, cu cataramă argintată. Face trei reverenţe împăratului. O singură reverenţă spre el, după ce-i aruncă o privire de peşte fiert… Stând în jilţ, marginea platoşei îi apasă şoldurile neplăcut. După ce ofiţerii imperiali au preluat trofeele, gărzile lui au ieşit conduse de ofiţeri de cuirasieri. Uşile din trandafir s-au închis. Sacra majestate romană a făcut câteva volte repezi prin faţa Consiliului Imperial. Scund, cu fruntea mâncată de pleşuvie, nas lung, urechi mari şi clăpăuge, mustăţi şi bărbuţă spaniole, cu pielea hypocratică şi ochii bulbucaţi, vădit stânjenit de această audienţă. Într-una din volte şi-a scos mănuşa, pentru o frântură de secundă, să se scarpine între degete. I-a văzut mâna. Cu unghiile şi pielea mâncată de acizi. Pătată. Într-un fel i-a fost milă de bietul om, scos dintre retortele şi ceasornicele lui, dintre socotelile făcute pentru «Tabelele Rudolfiene», cum scriau *Avizo*-urile pragheze, omagiindu-i ştiinţa astronomică, pentru a da piept cu adevărul neplăcut al acestui Io, venit dintr-o lume îndepărtată, de la marginea mereu tulburată a imperiului. Văzându-l

frământându-se fără vreo speranţă de scăpare, i-a apărut chipul de viezure al arhiepiscopului Kutasy. Şi glasul aceluia: «ai o memorie fantastică, *illustrissime!* Foloseşte-o ca să-i demonstrezi arhiducelui că eşti un adevărat supus al Casei de Austria, conştient de meritele şi idealurile ei eterne»... Iată-l deci pe Carl von Lichtenstein, unul din prepuşii Staturilor pentru tronul Transilvaniei nedorit de Rudolf... Iată şi înalta nobilime a Bohemiei, a Austriei, a Sileziei, în costumele negre spaniole, cercetându-l rece, fără sfială. Ascultă tălmăcirea pe care i-o face Marcu, şoptit. *Freiherrn* Seyfriedt Christof Breyner răspunde într-un fel «Memorandum»-ului alcătuit la Wiana şi dat arhiducelui Mathia... Toate lucrurile au fost gândite până în cel mai mic amănunt de aceşti consilieri, doctori în jură, care vorbesc prin glasul pedant al înaltului demnitar. Se face aluzie la ajutorul militar dat de *weyda in der Wallachey* la cruciada Sfintei Ligi. Se fac referiri la vechimea Casei Basarab, la legătura ei cu principii de Hohenzollern, unul din ei fiind salvat după dezastrul de la Nikopole de domnitorul Mircea Basarab. Se fac referiri la Casa de Austria. La jignirile aduse de Casa Báthorea, prin Sigismund şi Andrei Báthory. Se vorbeşte de Friedrich II şi el este numai veghe, pentru că *Freiherrn* Seyfriedt încurcă anii asediilor Wienei, spunând 1484 pentru asediul făcut de Matei Corvin...

— Cu îngăduinţa voastră, 1485, *Freiherrn*, spune el şi iarăşi are senzaţia că s-a regăsit pe sine în glasul care oricât de stăpânit, bubuie între armurile purtate odinioară de arhiducii Casei de Habsburg. Este o viclenie aici, o cursă murdară, în care vor să-l prindă aceşti hârţogari imperiali... Îşi potriveşte glasul şi laudă opera împăratului Maximilian I. Îi spune lui Kutasy în gând «sărut mâna, sceleratule *padre*», şi, zâmbind serafic, face apologia lui Carol Quintul, vorbind despre marile lui campanii împotriva necredincioşilor ajutaţi

de Casa Franţei.

— Ca Sfântul Imperiu să fie liber în Europa apuseană, trebuie mai întâi să fie liber în Europa răsăriteană. Acest lucru i l-am făcut IO (tălmăceşte Marcule cuvânt cu cuvânt) tăind căile armatelor turceşti din Balcani, până la Oradea... Să mă ierte *Freiherrn* Seyfriedt Christof Breyner, acest lucru a fost foarte limpede spus

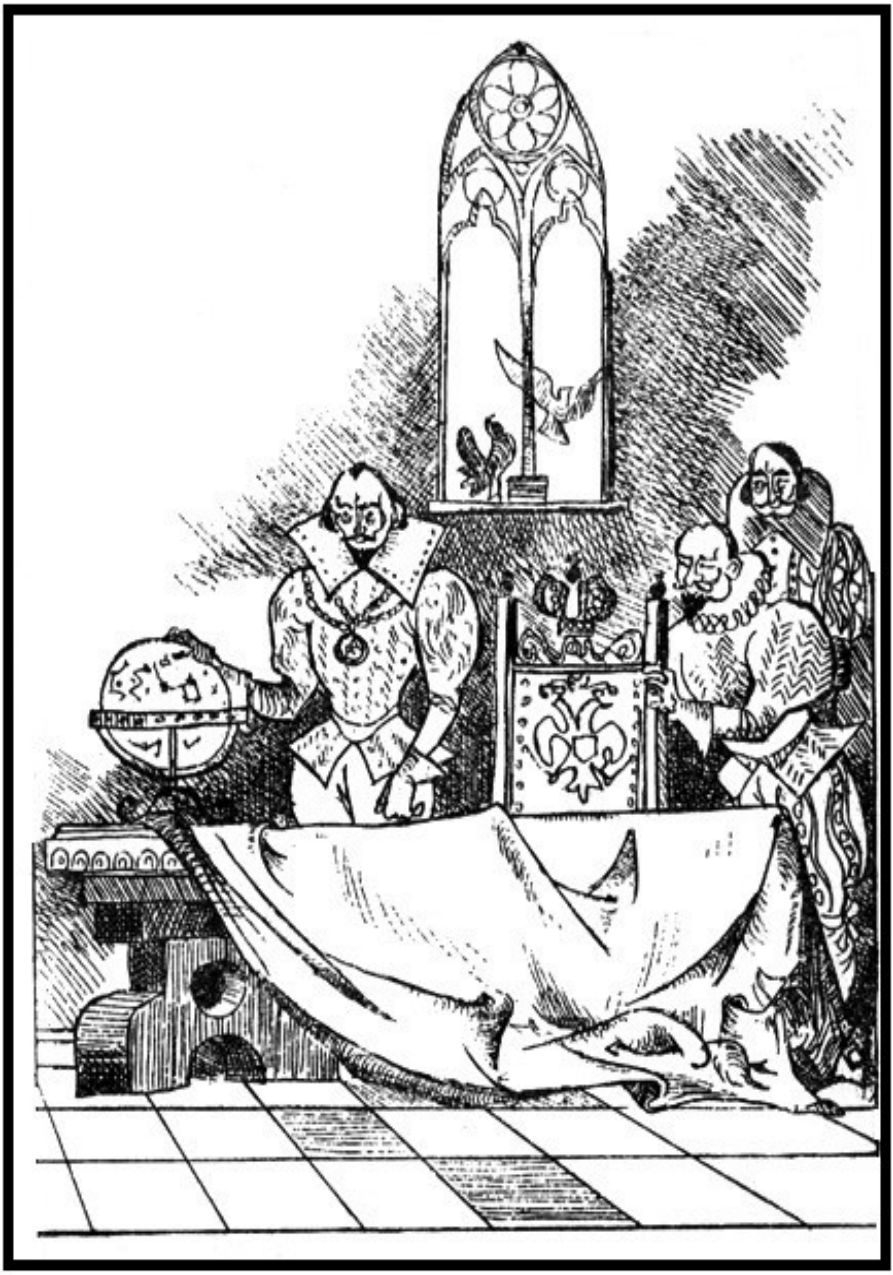

în *Memorandum* şi el vine să lumineze în fapt, această iscusită dizertaţie despre căile de negoţ şi război ale Răsăritului. Wiana va fi liberă la Dunăre, atât dinspre Răsărit, cât şi dinspre Apus, dacă eu voi fi liber în Carpaţi şi cel puţin în Balcani, dacă nu în Peloponez.

Împăratul spune mereu *noch einmal*, *bitte noch einmal* şi toată prelegerea lui *Freiherrn* Seyfriedt se dă peste cap, cu toate că începuse să înşire câte puduri de sare se scot anual de la Ocna Sibiului şi Uioara (începuse cu sarea, ca să nu înceapă cu aurul şi cu părţile negociabile ale societăţilor saxone în care, îşi aduce aminte, *Freiherrn* Seyfriedt are şapte din sută) el înţelege foarte bine de ce Rudolf îşi smulge mănuşa din mână şi spune *noch einmal*. Rămâne calm în jilţ. Împăratul trece la masa lungă de consiliu. Se aşază în jilţul imperial, sculptat cu armele Casei de Habsburg pe care i-l trage un ofiţer de ordonanţă. În mijlocul mesei este un glob terestru, înconjurat de cercuri armilare.

— *Mein lieber Christof*, *der Fürsten* se pare că ştie tot atât de bine ca şi noi istoria Casei noastre. Şi, mi se pare, mai bine decât am fost informat, istoria de astăzi a Răsăritului. Domnilor. Rog atenţie. Să se ia note pentru *Kriegskammer Rathe*. Vă ascultăm, *illustrissime*.

Ştie că a dat peste cap protocolul audienţei, prin care consilierii imperiali au vrut să-l silească doar la răspunsuri de da şi nu. Prin care au vrut să-l silească la acceptarea poziţiilor lor faţă de treburile Transilvaniei şi Ţărilor Româneşti. Ştie că a sosit clipa şi că această clipă nu poate fi decât a adevărului, ori ce ar urma după ea.

— Sacra voastră majestate acordându-mi bunăvoinţa sa imperială în pofida cererilor şi ameninţărilor sultanului, a Staturilor şi Ordinelor, ca şi împotriva patentelor lui Sigismund III de Wasa, regele Poloniei, nu a făcut numai un act de majestuoasă

suveranitate, ci şi unul de dreptate faţă de un principiu sacru al Casei de Habsburg, libertatea!

— Ah! *Mein Gott!*… Continuaţi, principe Michael!… Vă rog continuaţi… Iată o frază care aparţine, domnilor, nu numai unei persoane fine şi serioase, dar deopotrivă unui principe care ne-ar onora să primească titlul de *consiliarius* pe lângă demnitatea de familiar pe care ne aducem aminte cu plăcere că i-am acordat-o pentru marile sale fapte războinice. Domnilor!…

Aude ceasul din turla Catedralei Sfântul Toma bătând orele unsprezece. Se găseşte aici de o jumătate de ceas şi adevărata audienţă abia acum începe. Rudolf II de Habsburg nu mai ţopăie şi nu mai face volte…

— Turcii pot avea sub steaguri în Ungaria de Sus, numai patruzeci de mii de oşteni, dintre care doar douăzeci de mii ieniceri şi spahii, ceilalţi douăzeci de mii fiind pedestrime yaya şi akingii. Cruciada la care a chemat majestatea voastră în numele Sfintei Ligi poate fi un fapt împlinit, dacă…

În sala de arme a Hradului este o linişte tăioasă şi sumbră. Pe una din lucarne se aşează un porumbel alb. Umbra lui cade pe mâinile înmănuşate ale împăratului, aşezate una lângă alta pe masa de consiliu.

Jocul Zeilor

— Michael!

— Maria!

Arhiducesa îi întinde amândouă mâinile. Caleaşca cu gărzile lui călări a tras la peronul larg ale acestui *palazzino* aşezat în piaţa acelei părţi din oraş căreia Smyl Pišek, călare lângă surugiul înaintaş, i-a spus că aparţine patricienilor nemţi. Nu-i plac clădirile sumbre, fără grădini între ele, înghesuite pe uliţele înguste, cu

gărzi purtând plastroanele cu însemnele heraldice ale stăpânilor, care-şi strigă injurii sau se gratulează, după cum stăpânii sunt duşmani sau prieteni. Este 2 martie la ceasurile şase, gărzile Mariei Cristierna purtau făclii şi ea însăşi îl aştepta în capătul scărilor largi, din stejar lustruit, într-o rochie albă pusă pe vertugadin şi acum îi apucă mâinile în mâinile ei, îl priveşte cu ochii albaştri şi-i spune că niciodată o audienţă de o jumătate de oră nu s-a prelungit la peste o oră şi că cel puţin o jumătate din consiliu îi sunt duşmani de moarte!…

— Din ce pricină, regina mea?

O vede roşind pe gât. Pete mari, îi urcă pe frunte. Îşi dă gugiumanul şi mantia pajului.

— Numai voi, *illustrissime*, ştiţi să impuneţi adevărul cu atâta forţă, încât el pare simplu acolo unde este foarte complicat şi uşor de suportat acolo unde nici măcar în vis nu trebuie rostit. Îi face o reverenţă. Dincolo de arhiducesă, sub policandrele în care ard lumânări albe de ceară, lume multă aşezată ceremonios pentru primire, în urma lui, la piciorul scării, prinţul Marcu, Stoichiţa, Carlo Magno. Mihalcea Karatzas şi episcopul au rămas să-l primească pe Dionisie Rally Paleolog… Şi pe aga Lecca. Azi noapte a venit la *Omul Sălbatec* Zvetlana Rose-Maria… A fost nebună, a râs şi a plâns cerându-i să-i spună că este cel mai frumos şi credincios paj al imperiului. Un sărut, pentru un secret de stat. O noapte de dragoste, pentru o veste importantă care-l priveşte… l-a cerut împăratul să-i pregătească un plan de campanie, împotriva lui Sigismund Báthory?… Da, i-a cerut!… Ei bine, să alcătuiască acel plan amănunţit, cu pieţele de recrutare, cu felul oştimii; cu cheltuielile acesteia, dar mai ales să alcătuiască un plan al campaniei împotriva turcilor, care să aibă drept scop, nu cucerirea Constantinopolului, ci aceea a Belgradului şi a teritoriilor până la Marea Adriatică. Acesta este cel mai

fierbinte şi intim gând al lui Rudolf… De unde-l ştie?… Nu are nicio însemnătate, de vreme ce-l ştie şi i-l spune. Este o trădătoare… Maria Cristierna vrea să scape de ea. I-a spus că, în Transilvania, a trimes-o pe cea mai bună confidentă la *Weyda* să-l câştige pentru cauza ei şi confidenta a ştiut atât de bine să se folosească de această însărcinare încât puţin i-a lipsit să nu-i ia locul pe tronul principatului. — Asta n-o să se mai repete niciodată, scumpă Rose-Maria, i-a spus arhiducesa, ordonându-i să se întoarcă la Kosiče, unde să se îngrijească de cele necesare campaniei – de furaje, frumoasa mea, care se pare sunt specialitatea soţului tău… E geloasă şi rea, dragostea ei pentru tine, iubitule (i-a spus iubitule cu o uşurinţă suspectă), este mai mult fiere, decât miere, nu are nebunia să ţi se dăruiască şi pot să jur că n-a cunoscut şi nu va cunoaşte lângă tine voluptatea nopţilor noastre.

Zvetlana Rose-Maria von Rosenau este o femeie prea iscusită pentru a-şi pierde minţile din dragoste. A tulburat-o povestea lui, a tulburat-o faima, ştie că nu-i este nici cel dintâi amant şi nici cel din urmă, nu i-a cerut jurăminte de fidelitate şi-n zori s-a îmbrăcat cu graţie, rugându-l să-i lege corsajul. — Te aştept la Kosiče, peste o lună, i-a spus sărutându-l din fugă şi el a avut simţământul că Zvetlana a jucat un joc în care s-a prins singură mai mult decât o voise şi acum se desprinde abil, până când jocul nu devine primejdios. A încercat o strângere de inimă când femeia tânără şi frumoasă a închis uşa în spatele căreia o aştepta Simion. Dar şi o uşurare…

— Adevărul, regină, singura chezăşie a libertăţii unui regat care se poate naşte prin sine şi prin voi.

Maria Cristierna îşi aşează dreapta pe braţul lui stâng. Îl strânge uşor. Îi simte unghiile pe încheietură. Este întâia oară când se gândeşte la ea ca la o femeie.

— *Illustrissime*, şopteşte alb arhiducesa… Suntem

priviţi… Stăpâniţi-vă…

Apoi, cu glasul dintr-o dată aburit:

— Michael, mi-e frică…

— De mine, regină?

— De tine. De toţi şi de toate… Zâmbeşte-i acestui înalt prelat Sdenko Adalbert Poppl – episcop de Breslau şi… *Grosskanzler von Behaimb*… Te las cu el. Îl va onora acest lucru. Tălmaciul tău să fie cu băgare de seamă. Episcopului îi place să vorbească în pilde.

Îi face semn lui Marcu. Stoichiţa şi Carlo Magno sunt întâmpinaţi de domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, care-i conduce spre un grup de bărbaţi în negru. Maria Cristierna îi face o reverenţă, după ce i-l prezintă pe episcopul de Breslau. Îi şopteşte:

— Veghez… Te voi răpi la timpul potrivit.

L-a durut felul cum Maria Cristierna şi-a trecut privirea de ghiaţă peste Carlo Magno. Nici cel mai mic semn de tulburare pentru bărbatul care, iubind-o, a stârnit până la crimă gelozia lui Sigismund. Monseniorul Sdenko Adalbert Poppl pare împăcat cu cele lumeşti şi cu cele veşnice, surâzându-i cu toată fiinţa-i radioasă şi prosperă. Rotofei, cu obrazul plesnind de sănătate, îi vorbeşte cu glas plăcut de tenor, adresându-i-se cu titlul ciudat de monseniore *der Fürsten von Dakia Wallachey*. Îl felicită pentru strălucita lui victorie obţinută ieri. El este marele cancelar al Sileziei şi se află aici, în chestiunea privată a castelului Kyngsburg – comite o indiscreţie – dar nu cunoaşte un alt fapt asemănător cu audienţa de ieri, la care a participat şi nu ştie dacă *der Fürsten* îl reţine. El a formulat propunerea unei noi audienţe la care, pe lângă Consiliul secret, să participe trei generali care au luptat în Ungaria Superioară, ori în Bosnia, împotriva turcilor. Dacă *der Fürsten* consideră că este cazul, el este gata să-i prezinte pe cel mai important supus al imperiului

— Important pentru cine, monseniore?

— Pentru voi, principe… Şi dacă îngăduiţi, pentru mine… Prin mine, pentru consilierii, o nu pentru toţi, numai pentru cei aleşi ai Camerei de Silezia. Şi prin ei, pentru voi… Iată un cerc perfect… Iubesc cercul pentru că nu îngăduie interpretări. Episcopul de Breslau îşi duce degetul înmănuşat violet la buzele pofticioase, fără urmă de practici ascetice… Am făcut tot ce am putut să lichidez proprietatea ipotecată a castelului Kyngsburg, o doamnă von Logau Wittib, plătindu-i banii de la fisc, pentru reparaţiile făcute de ea. Cu încă un efort al fiscului, vom înzestra acel domeniu superb cu tot inventarul agricol şi cu mobilă pentru cincisprezece încăperi, – *monsegniore der Fürsten von Dakia Wallachey*, astfel încât să fie vrednic de protejatul sacrei majestăţi.

— Şi la ce sumă socotiţi că se va ridica efortul fiscului din Silezia, monsegniore?

— Oh!… Este o chestiune care nu merită să fie discutată… Dar iată-l pe cel de care vă vorbeam… *Illustrissimo et Magnifico Wolffgango Rumpf, libero Baroni in Wielrosz et Weittach, Ordinis Sancti Iacobi Equiti et commendatori in Paraquellos, Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis intimo Consiliario et Secreti Consilii Praesidi, supremoque Magistro curiae et Cubiculario*… Şi încă alte titluri la fel de importante.

— Ne cunoaştem, monsegniore, din scris, spune primind cu graţie reverenţa schiţată de baronul Wolffgang Rumpf, poate cel mai puternic consilier al împăratului, a cărui figură de vultur pleşuv a remarcat-o la audienţă…

— Mă bucură graţioasa voastră atenţie, principe. Şi-mi pare bine că am refuzat atunci intervenţia voastră în favoarea lui Stefanus Chiaky de Kereztezegh în chestiunea… în chestiunea…

— Restituirii castelului Adorjan, *Freiherrn* Wolfgang

Rumpf.

— Este exact... Intuiţia mea, iertaţi-mă, mi-a spus cine este Stephanus Chiaky.

Consilierul intim şi preşedintele Consiliului secret vorbeşte atât de tare cât este nevoie ca în jurul lor să se strângă toţi invitaţii Mariei Cristierna. Ea însăşi, cu capul graţios înclinat spre umărul stâng ascultă într-un fel de reculegere, glasul uscat al lui *supremoque Magistro curiae et Cubicularioe*, care spune să este necesară o revalorificare a titlurilor şi proprietăţilor nobiliare din Transilvania, ceea ce *der Fürsten* a încercat să facă, dar s-a izbit de împotrivirea nemeşimii turbulente şi necredincioasă împăratului.

Mereu politica... Aici, mai tăioasă şi primejdioasă decât la Hrad, unde-au vorbit doar împăratul şi el. Aici mai vicleană şi cu mai multe tăişuri, pentru că marele cancelar al Sileziei şi acesta, atotputernicul Rumpf, vor ceva şi n-o spun, pentru că sunt aici din ordinul împăratului lor să-i ceară şi la nevoie să-i impună. Simte că tot aici şi poate acum se hotărăşte totul pentru el şi săptămânile şi lunile ce vor veni. O clipă vede ca prin pâclă salonul cu lambriserii aurite. Policandrele... Chipurile pudrate şi sulemenite ale femeilor. Bărbile stil Filip II ale bărbaţilor... *Illustrissimo et Magnifico, libero Baroni* şi cavalerul ordinului Sfântul Iacob mai spune ceva despre instabilitatea politicii transilvane, despre decăderea regretabilă a Casei Báthorea, apoi se întâmplă aceeaşi manevră ca la Poszony de Anul nou, curtenii se retrag în grupuri şi el rămâne cu Wolfgang Rumpf şi rubicondul mare cancelar al Sileziei. Rumpf îl priveşte cu ochi oţelii, reci şi tăioşi. Fruntea mâncată de pleşuvie are oasele puternice, încheiate în nuturi. Nările nasului coroiat îi tremură şi i se albesc. Îl ghiceşte zăcut în el, crud şi ambiţios.

— Se pare, magnifice *Freiherrn*, că aveţi să-mi

reproşaţi o mie de lucruri şi să-mi spuneţi altă mie de lucruri folositoare... Jur că în cea dintâi mie intră politica mea faţă de oraşele saxone, faţă de graţioasa propunere a generalului Basta de a garnizona Transilvania cu trupe germane, despre posesiunile *illustrissimei* arhiducese de la Făgăraş şi în general toate propunerile aduse de *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen, membru al consiliului pe care-l conduceţi... Marcule, eu o zisăi în limba de tabără, tu fătuieşte-o şi spune-i-o în latineşte, cu toate că pricepu fiecare cuvânt... Dacă nu-l iau în sabie, ăsta mă roade până la inimă. Binecuvântă-l în gând pe viezurele preacatolic. Fără el eram în colţii lor...

Zâmbeşte cu graţie celor doi înalţi demnitari. Îşi scoate batista din mâneca coantăşului domnesc din brocat vişiniu, încheiat cu nasturi din diamante. Poartă pantaloni din lâniţă frandreză albi şi cizme scurte din safian verde, moi, cu toc înalt şi pinten din aur. Îi mulţumeşte în gând arhiepiscopului Kutasy pentru arma tăioasă pe care i-a dat-o: cunoaşterea habsburgilor de odinioară şi astăzi, dar mai ales cunoaşterea partidelor şi a stării imperiului. Are, după câtă vreme, senzaţia adevărului acestei seri. Adică se poate desprinde de sine şi poate privi totul cu ochiul luciditătii. Vede salonul care serveşte de decor acestei adevărate înfruntări politice, plin de femei frumoase şi consilieri şi baroni liberi şi colonei de reiteri, ori de cuirasieri imperiali, o vede pe Maria Cristierna palidă, căutându-i privirea, se vede pe sine, cu un cap mai înalt decât cel mai înalt cuirasier şi ştie că singura lui apărare este veghea şi atacul. Atacul la sabie, din galop. *Freiherrn* Wolffgang Rumpf îşi muşcă mustaţa de muschetar. Ştie că l-a lovit cu propria-i armă. Că după ce i-ar fi aruncat în cap toate punctele *Memorandum*-ului adus de Pezzen, ar fi început jocul vechi, pe care-l joacă de atâta vreme cu turcii: ei

ameninţând şi cerând, el împotrivindu-se şi ameninţând la rându-i... A ghicit. Pezzen este omul acestui Rumpf. La Alba-Iulia, Pezzen avea mână slobodă să cedeze în schimbul, a ce?

— Principe, sunteţi tot atât de periculos în politică, cât sunteţi de sângeros pe câmpul de luptă.

— Vi se pare, *Freiherrn* Wolffgang Rumpf... Sau dacă nu vi se pare, atunci ceea ce nu speră duşmanii mei să obţină cu forţa, pot întotdeauna prietenii mei să obţină prin fidelitate.

— Iată un răspuns demn de un mare războinic, spune Sdenko Adalbert Poppl, împreunându-şi mâinile în mănuşi violet pe pântecul rotofei. Sunt de partea steagului alb, *illustrissime* principe... De partea păcii armonioase în care sufletele noastre să laude binefacerile divine.

— Totul începe şi sfârşeşte cu politica, principe Michael. *Illustrissima* voastră persoană este prea conştientă de acest imperativ al istoriei, ca să nu-i recunoască împăratului meu dreptul de a face la rândul lui, politică.

— Este îndatorirea suveranilor, domnilor.

— Îngăduiţi-mi atunci, să vă explic ceea ce comisarii nu au făcut-o fie că nu s-au priceput, fie că i-aţi împiedicat s-o facă, fie că i-aţi înspăimântat cu moartea prematură a lui Paolo Giorgio Raguseo, ori a nemeşilor imunitari, cărora nu le-aţi garantat dreptul de a apela sentinţa la suveranul lor şi al vostru.

— Al lor, poate... Al meu, numai prin voinţa mea, fără un temei juridic până astăzi.

— Dar jurământul de la Tergovişte, de faţă fiind episcopul de Agria, Stephanus Szukay şi *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen?

— Dumnezeule, magnifice... A fost un jurământ prin Sigismund Báthory... Pe care l-am limpezit la Şelimberg, când răposatul cardinal Andrei Báthory m-a

silit să-l reînoiesc şi Io, n-am vrut-o!

— Vă consideraţi dezlegat de jurământul de fidelitate faţă de suveran?

— Sunt legat de suveran prin posesiunea castelului şi domeniului Künigsberg. Monseniorul episcop *zu* Breslau, o poate confirma, sfinţia sa primind actul meu de fidelitate jurat Ordinelor şi Statelor Sileziei, prin cavalerul meu Carlo Magno. Însuşi suveranul m-a dispensat de a-l face în persoană, fiind angajat în războaiele cu turcii... Acum, acum în ce calitate, în afara celei de familiar pot fi al suveranului, când generalul lui s-a unit cu răsculaţii care lovind în mine, în puterea suveranului loveau? Când cancelaria imperială nu l-a silit pe Zamoyski să se oprească în Pocuţia?! Oare nu eu sunt îndreptăţit să întreb, de ce n-am beneficiat de *auxilium*, în schimbul faptelor mele, venite toate în sprijinul Sacrului imperiu?

Preşedintele Consiliului secret face o grimasă neplăcută.

— Înainte de a vă răspunde, principe Michael, este nevoie să ştim ce înţelegeţi voi *illustrissime* prin Sfântul Imperiu şi ce înţelegem noi, cei care-l ducem spre propăşire.

— Iată o prelegere pe care o ascult cu plăcere, domnilor... Dar să stăm. O caută din priviri pe Maria Cristierna. Arhiducesa se rupe de oaspeţi. Ei i se înclină şi-i spune zâmbind că aceşti domni iluştri ai imperiului sunt gata să-l convertească şi el vrea să se lase convertit, dar nu în văzul acestei strălucite curţi şi numai în prezenţa ei augustă. Arhiducesa roşeşte. Îl priveşte cu un fel de disperare. Arată cu evantaiul o nişă în care sunt câteva taburete în jurul unei mese încrustată cu fildeş. O conduce pe arhiducesă acolo, strângându-i braţul. Nu-i scapă o nouă grimasă a magistrului suprem al curiei imperiale.

Marcu tălmăceşte greu, pentru că Wolffgang Rumpf

vorbeşte o latină germanizată. Spune cu glasul lui uscat că sacrul imperiu este o ideie de forţă, care îmbogăţeşte toate popoarele care-l alcătuiesc. Că acestea, în ordinea spirituală, îl slujesc pe Dumnezeu prin împărat. Iar în ordinea materială, se slujesc pe ele, prin împărat. Că împăratul asigură echilibrul, libertatea lor în comuniunea popoarelor pe care le guvernează după principiile unei foarte largi participări a Camerelor, Ordinelor şi Statelor la viaţa politică. Această participare se poate face prin două elemente care unesc popoarele: limba latină şi credinţa catolică.

— După câte ştiu trăiesc în imperiu lutherani, calvini, protestanţi şi unitarieni, *Freiherrn* Rumpf.

— Sunt comunităţi, nu popoare, principe.

— Cum ar fi de pildă poporul valach, care este în întregime ortodox şi care foloseşte în cancelarii valacha şi slavona şi greaca.

— De aceea veţi înţelege de ce merg atât de greu treburile răsăritene, principe.

Preşedintele Consiliului secret tuşeşte discret în batistă. Spune că imperiul nu poate acorda un statut deosebit nici uneia din provinciile sale. Nici unuia din statele sale, aşa cum *der Fürsten* a cerut-o pentru Transilvania.

— După câte ştiu, Báthoreştii erau principii unui stat suveran, magnifice.

— Vasal, principe. Există actul întocmit la Praga de Sigismund.

— Greşiţi, *Freiherren*... (glasul Mariei Cristierna, dulce şi tăios în acelaşi timp). Prin căsătoria cu mine, Transilvania a fost suverană. Acest mariaj neconsumat, domnia cardinalului, cucerirea ei de principele Michael şi insurecţia nemeşimii au anulat statutul creat de Sigismund.

— Astăzi domneşte din nou Sigismund, împotriva suveranului său, prin forţa turcilor şi tătarilor şi cu

complicitatea Poloniei. Care este astăzi statutul Transilvaniei, *Freiherrn* şi monsegniore?

— Tocmai pentru definitivarea lui aţi fost ieri primit de suveran, principe Michael.

— Ce gândeşte preşedintele consiliului secret pentru definitivarea acelui statut?

— În ordinea politică pot exista două soluţii avantajoase: *ad primum* – principat autonom, vasal Sacrului imperiu, cu garanţii certe de vasalitate. *Ad secundum* – provincie a confiniului militar, guvernată de un general al imperiului. Sacra majestate înclină spre această soluţie, care ar scoate averile princiare de sub capriciile principilor, constituindu-se în domeniile statului; ar limita influenţa magnaţilor şi ar garanta lupta antiotomană…

— Aţi uitat a treia soluţie, pe care însumi am dat-o, magnifice. Regatul dacic. Acela care ar întruni toate elementele de care vorbeaţi: limba, credinţa, istoria, descendenţa comună.

— Sub ce statut, principe?

— Imperial!

— Cine-l va garanta?

— Noi!

Spune noi şi cu un gest uşor ia în palma stângă mâna Mariei Cristierna care păleşte şi rămâne nemişcată pe taburet, privindu-l plină de spaimă.

— Arhiducesa nu este liberă, principe Michael.

— Suveranul va obţine divorţul. Mariajul ei nu a fost consumat. Sigismund a abandonat-o şi alungat-o. Papa o doreşte la Alba-Iulia.

— Într-un principat catolic. Voi îi oferiţi un regat ortodox.

— Ofer un regat care să despartă Sfântul Imperiu de alianţa otomano-polonă, capabil să elibereze teritoriile şi popoarele dintre Dunăre şi Adriatica… Reflectaţi.

— Prin succesiune, regatul dacic poate fi o primejdie,

dacă turcii îi câştigă suveranul.

— Un suveran născut dintr-o arhiducesă a Casei de Austria?

— Poate fi răsturnat printr-un complot, cum se întâmplă atât de des în ţările voastre. Voi înşivă, principe, sunteţi victima unui asemenea complot. Suveranul doreşte garanţii ferme. Se teme pentru viaţa arhiducesei şi a posibililor ei copii.

— Care sunt acele garanţii?

— Trupele imperiale.

— Comandate de cine?

— De un general imperial.

— Imposibil. Niciun domn şi principe nu va accepta să nu aibă comanda trupelor.

— Imperiul are generali şi generali supremi.

— *Magna* îl are pe Io!

— N-am înţeles, *illustrissime!*

— Ce-mi propuneţi?

— Primiţi titlul de căpitan general al imperiului şi guvernator al Transilvaniei. Veţi putea veghea asupra Wallachiei, care va rămâne sub statutul tradiţional, scoasă de sub vasalitatea otomană, acceptând firesc, prin voi, suzeranitatea Sacrului Imperiu. Acelaşi lucru pentru Moldova.

— Titlul de guvernator nu este ereditar… Ce se va întâmplă după moartea mea?

— Titlul de guvernator poate deveni ereditar, dacă provincia va accepta statutul de ducat şi mariajul propus de voi vă va aduce titlul de arhiduce al Casei de Austria.

Schiţează o reverenţă spre Maria Cristierna care i-a înfipt unghiile în palmă. Iată deci adevărul. În toată cruzimea lui cumplită. Cu toate urmările lui tragice pentru *Magna*. Spune cu glas jos şi atât de aspru încât îşi simte barba aricindu-i-se:

— Sunt principe ereditar şi domn din Casa Basarab,

domnitoare în Răsărit de peste trei sute de ani, ceea ce se întâmplă mai rar în Europa de astăzi. Aţi auzit-o de la împărat. Titlurile pe care le voi accepta nu pot porni decât de la acesta în sus. Vor fi ereditare şi vor cuprinde în ele, pe lângă titulatura Báthoreştilor, tot ceea ce sacra majestate, la sfatul vostru înţelept, îmi va acorda… *Amen!*

— *Der Fürsten* Michael are dreptate, iluştri domni, spune rece Maria Cristierna, ridicându-se. Suntem aşteptaţi. Începe dansul… Principe, vă mai aduceţi aminte de Alba-Iulia, când m-aţi omagiat punându-vă spada în slujba mea?

— Spada şi inima, *illustrissimă* doamnă…

Le surâde celor doi demnitari. Maria Cristierna îşi aşază dreapta pe stânga lui. Vioriştii şi flautiştii ascunşi într-o nişă cântă cele dintâi măsuri. Doamnele aşezate pe un singur rând îşi fac reverenţele, privindu-i pe ei, mai mult decât pe partenerii lor. Apucă degetele arhiducesei, schiţând pasul care deschide dansul.

— Ori regat, ori nimic, spune rece Maria Cristierna… Aţi fost magnific, prinţe Michael. Vă rog să-mi onoraţi cina…

Zâmbeşte fermecător şi tandru:

— Flautul cere schimbarea partenerelor, Michael… Supune-te!

— Nu m-am supus niciodată, Maria…

— Nici dacă te implor?

Din nou flautul. N-a auzit când muzica s-a oprit, aşteptând hotărârea lor. Se gândeşte la Stanca. La copii. Se gândeşte la *Magna*. Zâmbeşte. Maria Cristierna trece într-o piruetă uşoară la un colonel de halebardieri care-i face o reverenţă adâncă… Lui îi vine o femeie înaltă, cu aer regesc, uşor roşcată, care-şi face reverenţa şi-i spune italieneşte:

— Nu răspundeţi avansurilor lui Rumpf, până când nu-l veţi întâlni pe Carl von Lichtenstein. Dansul acesta

cere două măsuri cu piciorul stâng şi numai o cadenţă cu dreptul…

Un sfeşnic cu trei lumânări parfumate în mijlocul mesei din abanos. Lumina gălbuie cade pe mâinile arhiducesei, cu degete energice, nervoase, au ceva bărbătesc în ele cu toate că sunt îngrijite, cu unghiile lungi şi lăcuite. El şade la capătul celălalt al mesii. O priveşte pe deasupra sfeşnicului. Se gândeşte la capriciile destinului. Maria Cristierna are fruntea înaltă. Boltită. Sprâncenele date cu cărbune. Şi-a lipit în colţul gurii şi-n coada ochiului stâng *les mouches*, aluniţele acelea fermecătoare din tafta neagră. O simte înspăimântată. Îşi stăpâneşte glasul pe care şi-l vrea tandru. Ştie că nu va împinge jocul acesta până la capăt, dar în noaptea asta doreşte aprig această femeie care a-ncercat să-şi facă jocul prin el când rămăsese principesă a Transilvaniei, trimiţându-i când rugi fierbinţi, când scrisori glaciale în numele unei suzeranităţi care-l făcea să râdă. A dorit-o altă dată pe Maria Cristierna? Poate… A fost Velica atunci şi nimic altceva decât Velica. Despuiat de puterea voievodală, condotier pentru această lume dornică de miracole venite din Orient, se regăseşte ciudat în bărbatul pe care-l vede plecându-se peste masă şi spunând cu glas aburit:

— Maria Cristierna de ce ţi-e frică de mine?

— Oh, Michael, am auzit atâtea despre infidelităţile tale… Despre crimele tale… Despre obiceiul tău musulman de a trăi cu mai multe femei deodată… Despre felul despotic în care ţi-ai exilat soţia şi copiii pentru a te deda desfrâului cu Velica Genga. Despre felul despotic în care l-ai lipsit pe bietul Fabio Genga, de drepturile lui matrimoniale. Despre şarja ta nebunească împotriva trăsurii lui Zamoyski, singur cu câţiva *desperados*, pentru a-i împlânta sabia în beregată.

— De ce tocmai în beregată, arhiducesă?

— Pentru că numai acolo loveşti să vezi ţâşnind sângele.

— La asta nu m-am gândit până astăzi… De ce m-ai oprit aici? De ce singur, dacă te înspăimânt atât?! Ai spadasini ascunşi după perdele? Vinul acesta de Rhin este otrăvit? Buzele tale sunt otrăvite?… De ce m-ai apărat de *Freiherrn* Rumpf?… De ce mi-ai trimis-o pe Zvetlana Rose-Maria von Rosenau?… Arhiducesă. Noi doi ştim ceea ce aceşti *illustrissimi* consilieri şi cancelari şi episcopi şi *Feldzahlmeisteri* nu ştiu decât din auzite. Ai trăit la Alba-Iulia. Ai fost insultată şi dispreţuită. Chiaky şi Moise Székely ţi-au jignit pudoarea, încercând să ţi se urce în pat… Ştiu! Ştiu totul, Maria…

Vorbeşte cu glasul înăbuşit. Dă sfeşnicul la o parte. Se pleacă peste masă. O vede albă, scuturată de un fior care-i face să-i tremure bărbia.

— Şi tu şi eu am suferit cumplit din pricina grosolăniei şi infidelităţii acelora… Maria Cristierna, jură-mi că mai cunoşti un alt bărbat care este gata să-şi dea viaţa pentru a-i pedepsi. Pentru a aduce Transilvania la ascultare şi ordine… Arhiducesă, poate sunt aşa cum ai auzit că sunt… Poate am obiceiuri despotice faţă de soţii amantelor mele… Doar mă cunoşti, Maria… Ţi-am fost destui ani, aproape. Am salvat destui ani tronul lui Sigismund. Maria Cristierna… Sunt aici să mă răzbun. Răzbunarea mea va fi şi răzbunarea ta. Îţi ofer un regat şi cei care ar trebui să-mi mulţumească în genunchi, vin şi-mi oferă la rândul lor rangul de general imperial. Mie, un principe domnitor. Arhiducesă, pot trăi în magnificienţă, în oricare oraş al Europei. N-am venit aici să cerşesc… Am venit să dau… Şi să iau, ceea ce voi…

Întinde stânga. Îşi lasă palma cumplită peste mâinile

arhiducesei. Întâlneşte privirea ochilor albaştri, plini de-o lumină stranie. Se ridică. Ia pocalul de argint. Cina a fost sărăcuţă. Fructele puţine. I-a slujit o femeie îmbrăcată în negru. I s-a părut că este o bătrână până când i-a văzut mâna. A ştiut atunci că femeia este făgărăşanca luată de arhiducesă când a părăsit Alba-Iulia… Glasul acela tainic, glasul acela din ce în ce mai des auzit în ceasurile lui de meditaţie, care-l previne, care-i spune «stăpâneşte-te, Mihail, stăpâneşte-te». Ştie că fiecare gest are urmări negândite şi totuşi, ce diavol al diavolilor îl aduce lângă arhiducesa Maria Cristierna, vara sacrei majestăţi romane, ce diavol al diavolilor îl îndeamnă s-o ia de talie şi s-o ridice spre el, cu toate că femeia tremură şi i s-au împânzit ochii; ce negru diavol îl face să-i apropie cupa de buze?

— Un obicei din ţara mea, arhiducesă, care pecetluieşte o prietenie. Eşti liberă sau nu, să bei din pocalul meu.

Se-nclină curtenitor. Se întoarce la locul lui. Clipa cea mai grea a trecut… Îi spune arhiducesei că nefiind repudiată de Sigismund, şi el fiind din nou principe al Transilvaniei, jignirile care i se aduc sunt cu atât mai usturătoare cu cât Ordinele şi Statele Transilvaniei iau măsuri aspre şi ofensatoare pe domeniile ei, dar mai ales în Scaunele săcueşti, unde ea este comite.

— Te-am ascultat, Michael, spune rece arhiducesa. M-am înspăimântat mai mult ascultându-te pe tine, decât pe calomniatorii tăi.

— De ce, Maria Cristierna?

— Pentru că ai o forţă diavolească, ocultă, care trezeşte spiritul lui Cotis în orice femeie, oricât ar fi de virtuoasă. Pentru că ai o forţă ocultă, care vrăjeşte şi subjugă, Michael. Ai dovedit-o până şi suveranului şi Consiliului imperial…

— Este forţa adevărului, arhiducesă.

— Poate! Dar prin tine, adevărul devine

înspăimântător.

— Aştept sfatul arhiducesei Maria Cristierna… Turcii au robit mii de iobagi şi nemeşime slobodă la scosul sării de la Uioara şi Ocnele Sibiului. Cară sarea pe Mureş şi pe Tisa şi pe Dunăre la Belgrad. Tătarii lui Sigismund pradă în săcuime şi-n Ţara Făgăraşului. Mă tem că atunci când ne vom hotărî să-l izgonim pe Sigismund, vom găsi o Transilvanie pustie şi pustiită.

— Rumpf nu se va grăbi până când nu va fi sigur că are a cincea parte din minerit. Şi poate, monopolul sării.

— Ţi-a cerut-o?

— Încă de când eram la Alba-Iulia.

— Prin cine?

— Prin Sdenko Adalbert Poppl *Bischof zu Breslau*, *Grosskanzeler von Beheimb*.

— Are şi în Silezia a cincea parte?

— Acolo are a patra parte.

— Vrea să sărăcească principii.

— O face de ani de zile, lovind în verii suveranului.

— Şi împăratul?

— Închide ochii. Fiind noi slabi şi săraci, depindem de bunăvoinţa lui imperială.

— Trebuia să mi-o spui mai de mult. Sunt învăţat să dau numai atât cât se cuvine.

— M-am temut.

— Teme-te doar să-mi fii infidelă.

— Nu-ţi sunt supusă. Nici amantă! Nici măcar soţie!

— Ai să-mi fii atunci când o vom voi-o…

— Ai vrut să spui «când o vei voi»!

— Da!

— Vreau să beau cu tine din aceeaşi cupă, după obiceiul vostru valach.

— Va trebui să faci multe după obiceiul nostru valach, arhiducesă.

— Spune-mi câteva din acele multe, Michael!

— Doar unul, Maria… Copii… Spune româneşte, se ridică fulgerător, o ia în braţe şi din câţiva paşi de lup, o trece în alcov, îngenunchind cu ea în faţa vetrei. O aşterne uşor pe blana de urs, vânat de ea în munţii Făgăraşului… O sărută pe buzele reci, tremurătoare. O sărută pe gât. Simte gustul pudrei. Coboară cu buzele în corsajul aromind a mosc. Între sânii plini şi tari. Îi găseşte sfârcul sub corsaj. O răscoleşte. Când îi simte degetele înfipte în păr, apoi palmele încleştându-i gâtul, se lipeşte de ea, căutându-i bumbii, îi aude gâfâitul aţâţat. Apoi glasul stăpânit şopteşte la ureche:

— Nu vreau bastarzi, Michael… Ocroteşte-mă!

Se desprinde. Răsturnată pe blana de urs, cu sânii goi, albă şi pietroasă, cu carnea strigând numele dragostei, cu braţul apărându-şi obrazul, dăruită înainte de a o fi luat, Maria Cristierna plânge uşor, copilăreşte. El o ia din nou în braţe, cu un gest tandru pe care nu şi-l recunoaşte. O duce în patul cu baldachin din mătase roşie. O lasă în aşternutul pregătit pentru noapte. Vede cele două perne puse alături, cu monograma ei purtând deasupra coroana şi armele Transilvaniei. O culcă uşor. O acoperă cu plapuma moale, din mătase albastră. Se pleacă. O sărută pe frunte. Îi mângâie buclele blonde şi-i şopteşte în germana lui îngrozitoare:

— *Gute Nacht*, *mein Mädehen!*…

…— *Zum Teuffel!*… *Mordiou!* Vreau să-l văd pe principe. Auzi crâşmar nenorocit!? Şi voi! Hélas! Niciun pas, domnul meu, dacă vrei să nu puţi a câine mort… Domnilor! Să începem! Acum! — *Der Für-sten!*… Mai tare, domnule Columb… Mai tare, Sanctitate!… Acum! De la capăt! *Der*…

Omul ţine în dreapta o jumătate de spadă, iar în stânga un pistol cu cocoşul ridicat. Piciorul stâng este încălţat cu o cizmă înaltă. Dreptul cu un ciorap slinos şi pantof care cândva avusese culoarea roşie. Are un fel

de plastron, iar pe umeri îi spânzură o pelerină făcută din pătură de cal, pe care o mână iscusită a cusut un blazon de teltie, cine ştie cum ajuns la gunoi. Ochiul stâng scurs. Nasul mâncat de sfrenţie. Pălăria ponosită de muschetar, cu gardinele pleoştite, panaşul ciupelit şi o foarte strălucitoare insignă de argint cu crinii Franţei. Este ziua de 3 martie, miercuri, a sfinţilor mucenici Eutropie, Cleonic şi Vasilise. Azi noapte camerista făgărăşană, o cheamă ciudat, Iraida, l-a condus pe o scară tainică, în odaia unde-l aştepta Simion. Gărzile, curtenii şi caleaşca se întorseseră la *Omul Sălbatec*, după serbare. La *Omul Sălbatec* îl aştepta contele Darahy Ianoş de Tujon, venit în goana goanelor de la Poszony cu o scrisoare a arhiepiscopului Kutasy. Era acolo hotnogul Ozun de la Rotunda venit de la Craiova, cu veşti de la Radu Buzescu. A dormit prost, visându-se tras în ţeapă. Se făcea că el era Baba Novac. Îl trăgeau în ţeapă şi Maria Cristierna plângea la picioarele rugului, era cu sânii goi, iar împăratul trecea într-o caleaşcă aurită, arătându-i steaua Altair, care strălucea liliachiu. Pe lângă olăcari, îl aştepta rânjind biv vel banul Mihalcea Karatzas, care ajutându-l la dezbrăcat i-a spus pofticios: «— Să-ţi fie de bine, măria-ta!» S-a stăpânit să nu-l înhaţe de bărboiul tăvălit prin aşternuturile curtezanelor scumpe de zece florini pe noapte… Încă din zori a fost scandal în curtea hanului. Veniseră douăzeci de şviţerieni fără angajament şi gărzile lui nu i-au lăsat să intre înarmaţi. Hangiul l-a luat de piept pe Sfântul Anton, neamişul ungur care era ofiţer de gardă, strigându-i că-l ruinează, neprimind muşterii la orice oră din zi, ori noapte, că de aceea este han. Dacă stăpânului său nu-i place, să se mute într-un palat. Sfântul Anton zâmbise galeş şi aşteptase blând, pentru că îl văzuse pe Sfântul Francisc venind de la cuhnii cu o tingire mare de aramă, cu care acest de al doilea sfânt, îi

făcuse hangiului un cucui de toată frumuseţea, împroşcându-l cu ouăle sparte pentru jumări în acea tingire. În sala mare a hanului sunt de gardă sergentul artificier Leopold Bum şi archebuzierul styrian Wolfgang Stürm, ridicat la rangul de sergent recrutor, care-i spune româneşte:

— Iertare, măria-ta, diavolul ăsta nu cerut voie la mine pentru vorbeşte!

Spadasinul încălţat într-o cizmă şi un pantof îşi scoate pălăria. Face trei reverenţe, împreună cu cei numiţi Columb şi Sanctitate. Fără o vorbă, la un semn, Columb se depărtează în celălalt capăt al sălii scunde, plină de mese grele din stejar. Îşi ridică pălăria deasupra capului. Spadasinul se răsuceşte sfredel pe tocul cizmei, ajutându-se cu piciorul încălţat în pantof. La o a doua tură, trage cu pistolul din răsucire. Sala hanului se umple de fum. Slujnicele ieşite de la cuhnii, chiräie. Hangiţa bleastămă cu glas dogit, bărbătesc. Columb vine la el şi îi prezintă pălăria găurită de plumb în calotă. Căpitanul Jan Pišek de Chynov trece cu registrul de recrutări la una din mese, avându-l în dreapta pe fiul său, bacalaureatul Smyl, cu alt registru, în care sunt trecute armamentele, starea dinţilor, a îmbrăcăminţii, ranele, ochii, ori degetele lipsă, sfrenţia şi celelalte boli lumeşti, pentru ca, după terminarea campaniei, spadasinul să nu ceară despăgubiri pentru cele ce a avut lipsă de când a fost înrolat. Spadasinul se apropie ţanţoş. Este domnul muschetar bavarez cunoscut sub pseudonimul de Pistol… Onoarea şi un jurământ îl fac să-şi ascundă identitatea, care este din cea mai nobilă, după cum *der Fürsten* o bănuieşte. A fost doi ani sclav al piraţilor din Alger. Este posesorul unui brevet de locotenent de muschetari, eliberat şi semnat *manum propriu* de către regele Franţei, care licenţiindu-l i-a dăruit acest pistol excelent, de la care şi-a luat pseudonimul. Se angajează în trupele de

muschetari ale principelui. A văzut afişele care anunţă pentru astăzi recrutarea unei companii de muschetari cu tot armamentul. A citit şi *Avizo*-ul mercenarilor care indică pieţele de recrutare pentru la primăvară. A citit şi lista soldelor. Dacă *der Fürsten* vrea să ţină cont de brevetul lui de locotenent, semnat de marele rege Henric IV, cel dintâi Bourbon al Franţei… Dacă nu… Este al noului său stăpân cu trup şi suflet domnul locotenent de muschetari, Pistol H… Era să-l uite pe acest H, care unui iniţiat îi dezvăluie taina cumplită a casei sale. Are doi secunzi: domnul muschetar Columb şi domnul archebuzier Sanctitate, care l-a slujit pe papa Clemente opt ani, după care l-a slujit pe cardinalul Cinzio Aldobrandini, la vila sa din Frascati «La Villa Aldobrandini».

— Sunt teolog şi arhitect, *illustrissime*, spune Sanctitate, cu glas de tenor… L-am ajutat pe marele Giacomo della Poarta să deseneze planurile vilei acelui nepot strălucit al papei, pe care nu de puţine ori l-am auzit pomenindu-vă numele. Într-un fel l-am ajutat şi pe ilustrul Maderno la proiectarea *nympheumului*. La alegerea statuilor şi la plasarea fântânilor… Este îmbrăcat curat, într-o tunică verde, proaspăt bărbierit, parfumat şi prinţul Marcu îi şopteşte că archebuzierul este vestit pentru perversiunile lui, acum probabil făcând pe soţia lui Pistol. Pe câmpul de luptă se distinge prin calm şi cruzimea faţă de învinşi.

Îi place Pistol. Nu-i place Sanctitate. Ordonă să fie angajaţi pentru compania de muschetari.

— Aştept ca faptele dumitale de arme să confirme brevetul regelui Franciei, domnule Pistol H… Dacă aceasta se face în cea dintâi bătălie, casierul meu va onora brevetul, iar căpitanul meu general îţi va da însemnele de locotenent. Intraţi în serviciu de astăzi la ora 12… Regulamentele mele sunt severe. Vă rog să vă prezentaţi domnului sergent artificier Leopold Bum!

Din avansul primit să vă revizuiţi ţinuta şi armamentele.

Se prezintă pâlcuri, pâlcuri de mercenari, care cer cu respect să-şi vadă principele. Şviţerienii sunt angajaţi în garda de pichieri. Bărbaţi, atletici, tăcuţi, cu ţinuta şi armele lucind, bărbieriţi, reci şi toţi din acelaşi canton din Alpi. Par fraţi. Cel mai vârstnic spune un nume: Grindelwald. Sunt din Grindelwald. Au slujit trei ani în armata papală. Trei ani l-au slujit pe Henric, regele Franciei, care i-a licenţiat de o jumătate de an. Trei luni au slujit ducelui de Hetzerath... Nu se resping decât cinci spadasini care se prezintă beţi. Când îşi trag spadele, domnul locotenent Pistol H. intervine, ajutat de Columb. Cu o uşurinţă care dovedeşte măiestria

dobândită prin taverne, cei cinci sunt dezarmaţi şi aruncaţi în stradă, în fluierăturile şi huiduielile spadasinilor angajaţi. Vede prin fereastră mulţimea de târgoveţi adunată în faţa osteriei «*La Omul Sălbatec*». De braţul unora din spadasini stau atârnate femei de tavernă. Alţii sunt înconjuraţi de copii. Femeile lor îi ţin înlănţuiţi. Unele cu prunci de ţâţă. Le dau să sugă în stradă. Smyl Pišek îi spune că afară se fac pronosticuri şi pariuri. Trei florini că Helmuth Ursul nu va fi angajat. Cu mutra lui arsă de explozie, produce spaimă… Uraaa! Helmuth Ursul a fost angajat. Femeia firavă ţinând doi gemeni de tâţă se repede la Ursul desfigurat care iese din han fluturându-şi pălăria. Helmuth Ursul şi-a vândut viaţa şi pe sine, pe şase luni lui *der Fürsten* Michael, al cărui chip l-a văzut astăzi, întâia oară… Are soţie şi doi copii gemeni, de câteva luni… Uraaa! A fost angajat şi Cristhofer, armurierul, cu toate că este ciung… Cineva din garda lui *der Fürsten* îl cunoaşte pe Cristhofer de când a lucrat la arsenalele din Veneţia… Ilustrul inginer Vicenzo Bombardier Mantovano îl cunoaşte pe Cristhofer… — Looc! Loc!… Ha, ha, ha!… Linişte!… Iată un adevărat cavaler rătăcitor… Pe Hristos!… Domnilor, un cavaler rătăcitor!… Doi vraci!… Un cavaler rătăcitor şi doi vraci!… De când nu s-au mai văzut la Praga asemenea raritǎţi… Cavalerul are scutier un sarazin… Strada îngustă este ticsită de gură cască. Trei spălătorese trec ca trei corăbii prin mulţime, ducând pe cap coşurile cu rufe albe, scorţoşate de gerul reavăn. Cavalerul poartă platoşă grea, cu mânecare, cotare şi umerare din oţel, jambiere de oţel şi lance. Sarazinul descalecă. Îşi ajută stăpânul să descalece, făcându-se muşuroi lângă calul acestuia. Cavalerul zornăie crunt. Descalecă. Dă lancea scutierului, care-i desface curelele coifului vechi, cu gâtar. Iese la iveală un cap pătrat, bine încheiat în muchii, cu părul tuns perie, apoi iese o

pereche de mustăţi teutonice, pe care cavalerul şi le potriveşte cu dosul mănuşii de oţel. Târgoveţii fac pârtie… Se desprinde de la fereastră să-l primească pe cavalerul nesupus nici unui stăpân Albrecht von Ettelbruck care din credinţă creştină a venit să lupte slobod, fără leafă, ajutând Sfânta Ligă cu pietate. Domeniul Ettelbruck are un venit de două sute taleri pe an. Şaptezeci rămân domeniului, o sută treizeci cheltuieşte el rătăcind prin Europa în căutarea a trei necunoscuţi: Binele, Frumosul, Adevărul!… Cavalerul Albrecht von Ettelbruck, undeva prin ducatul de Luxemburg, are glas puternic de bas, ochii albaştri plini de candoare şi-i spune că auzind anul trecut, pe când se afla în Spania, de miraculoasa lui victorie, a plecat la drum spre Răsărit, să caute ceea ce nu găsise în Apus.

— Regimul meu este înţelepciunea cumpătării, principe. Ataşaţi-mă casei voastre şi vă voi destăinui unele din tainele pe care Paracelsus le-a dus cu el în mormânt.

Pe uşă dau năvală doi zarafi ovrei, strigând din răsputeri că împrumută doar cu cinci la sută dobândă, suma rotundă de trei taleri în aur, pe oricare spadasin angajat de *der Fürsten*, dacă li se garantează procurarea de armament. Sunt huiduiţi şi daţi afară. Îl ascultă în reculegere pe cavalerul rătăcitor, trecându-l în grija lui Stoichiţa. Ceasul din turla starostiei bate orele unsprezece. Compania de muschetari, o sută de spadasini fără prea mulţi dinţi lipsă, cu hainele cuviincioase şi armele îngrijite (muschetele au fost controlate de Mantovano) vor intra de slujbă, câte douăzeci pe zi pentru gardă şi escortă. Ceilalţi vor primi însemnele lui *der Fürsten* peste trei zile, având obligaţia să şi le coasă pe plastroane. Vor putea să rămână la casele lor, sau la concubinele lor până la plecarea din Praga. Solda se plăteşte doar pentru ziua

slujită. Avansul se dă la plecarea în marş. Serviciul începe la orele şase dimineaţa şi ţine până la orele şase seara. Prezentarea se face la ofiţerul de gardă, în ţinută perfectă, gulerele şi manşetele apretate, cizmele văcsuite, armele lucind şi avându-se la leduncă trei încărcături de… Regulamentul este citit cu glas de stentor de domnul artificier, în sala mare a hanului, îşi priveşte soldaţii care ascultă, ţinându-şi pălăriile pe garda spadelor. Iată ce-i hărăzeşte Rudolf. Rangul de general al unor asemenea soldaţi, care abia acum aud că pe lume este o ţară Valachia, al cărei principe este un Cresus, că acolo se pot trage salve de calitatea întâia împotriva musulmanilor şi că principele lasă o zecime din prada de război soldaţilor săi, dar că interzice sub pedeapsa cu moartea prădarea teritoriilor pe care se mărşăluieşte. Se aud strigăte. Ropot de copite bătând pe loc. Huruitul unei carâte. Pe uşa hanului intră zâmbitor domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, făcându-i trei reverenţe graţioase.

— Pofteşte-l sus, Marcule…

Îi zâmbeşte celui primit în intimitate la Alba-Iulia. Taie cu stânga citirea celui de al douăzeci şi doilea punct din regulament.

— Domnilor! Vă aşteaptă o viaţă grea, dar pe măsura priceperii voastre militare. Slujindu-mă, îl slujiţi pe neînfricatul luptător pentru cruce, Sacra majestate romană, împăratul Rudolf.

Se strigă *vivat*. Asta a şi vrut. Nu se ştie dacă pentru el, care-i angajează, ori pentru sacra majestate, dar se strigă *vivat* în sala osteriei şi mai ales se strigă *vivat* în stradă, de către femeile acestora, de către căruţaşi şi plăcintari, de către copiii de prăvălie şi ucenicii ieşiţi în uşile dughenelor, bucuroşi că-şi pot arunca în sus pălăriile şi pot ciupi la înghesuială dosurile femeilor din faţa osteriei «La Omul Sălbatec»… Se retrage poruncindu-i lui Stoichiţa să oprească orice înrolare. Să

se facă strigările în faţa osteriei. Să se lipească tot aici listele cu cei înrolaţi, ca uzurpatorii de titluri militare să poată fi contestaţi… Are un gust leşios în el tot. Urcă scările să afle ce doreşte domnul consilier aulic Gaspar Mellickh şi de ce a venit cu atâta zarvă şi neanunţat, la vremea mesei în această zi de 3 martie, când la Plăviceanca vine Oltul aducând pe apele tulburi mireasmă de salcie şi de pământe jilave, ieşite de sub zăpezi?!…

— *Illustrissima* voastră persoană a tulburat nu numai istoria răsăriteană, dar şi capitala sacrului imperiu, spune domnul consilier aulic, ciupindu-şi bărbiţa blondă, de muschetar şi obrajii, ca să-i păstreze îmbujoraţi… Mărturisesc că mi-era poftă de un ospăţ adevărat… Arhiducesa a fost chemată la curte de baronul Carl von Lichtenstein, ministrul de casă al imperatorului. Lucru neobişnuit şi la oră nepotrivită. Nouă dimineaţa… Deci, pentru o chestiune de familie… Gurile rele şoptesc că din pricina avansurilor pe care vi le-a făcut în mod public… *Aproposito*… toată lumea înalţilor demnitari a preluat aprecierea suveranului la adresa voastră. Iată ce scrie «Argus», *avizo*-ul ştirilor mondene…

Consilierul aulic scoate de sub eşarfă un *avizo* mirosind a cerneală proaspătă. Îl desface şi citeşte: *Der Fürsten Michael ist ein feine, ernsthafte Person*… care nu se sfieşte să rămână în alcovul unei verişoare a împăratului, nedivorţată încă… Dumnezeule ce de încurcături. Pot spera la atenţia lui gran’logofet?… Iată că n-am uitat magnificile zile de la Alba-Iulia şi nici promisiunile făcute acolo.

Îl ascultă posac pe acest prea frumos consilier aulic, care cinstindu-i bucatele gătite de bucătarii lui, sarmale ardeiate cu mămăliguţă şi berbec fraged pe orez, îi spune că pajii înaltei nobilimi aleargă de la un palat la altul cu lista de invitaţii pentru *Il Valacho*…

Capul de listă este chiar domnul ministru de casă, care-l va invita, poate să jure, mâine seară, la un bal mascat. Foarte mulţi nobili şi consilieri sunt pentru matrimoniul Mariei Cristierna cu *Il Valacho*. Aceasta ar rezolva chestiunea Sibenbürgen, odată pentru totdeauna. Cu atât mai mult cu cât cele mai multe doamne bârfesc fără discreţie pe seama relaţiilor de la Alba-Iulia dintre ducesă şi *Il Valacho*, punând pe seama imoralităţii ei izgonirea de către Sigismund, călugărirea acestuia, ca şi moartea cardinalului Andrei Báthory. «— Au mers atât de departe cu această poveste alimentată de un *martor ocular* care nu-şi dezvăluie identitatea de spaima voastră, încât au şi tipărit-o pe nişte foi volante... Îngăduiţi-mi să vă arăt una din ele...»

Tot de sub eşarfă scoate o altă foaie mirosind a cerneală pe care o netezeşte cu dosul palmei, apoi i-o întinde zâmbindu-i graţios. Foaia are o gravură tipărită în loc de titlu, unde un călăreţ bărbos ţine de chică un cap, cu cealaltă mână ţinând o femeie, calul calcă în picioare o coroană, iar în fundal sunt oameni traşi în ţeapă şi un oraş arzând.

— Dacă-mi daţi cuvântul de onoare că nu întreprindeţi nimic cu mâna armată împotriva calomniatorului – *illustrissime*, este în folosul cauzei voastre, pe care o slujim cei care vă stimăm – vă spun numele acestuia.

— Nu este nevoie decât de cuvântul meu, domnule consilier aulic...

— Episcopul Demetrius Napraghy, *illustrissime*. Stă ascuns într-o locuinţă mizeră. Îl subvenţionează Malaspina. Se teme de nunţiul Filippo Spinelli, de mânia împăratului şi din ranchiună alimentează imaginaţia câtorva doamne caste şi frigide, cu poveşti fabuloase despre imoralitatea voastră.

— Bietul Napraghy unde-a ajuns... Auzi, Marcule?

— De altfel aventura voastră cu frumoasa contesă de Rosenau, nu a scăpat neobservată, *illustrissime*. A stârnit multă vâlvă procedeul neobişnuit, folosit de sacra majestate, cu toate că a fost ţinut în cel mai strict secret.

— Şi anume?

— Acela de a comanda pictorului curţii un tablou simbolic, în care toate personajele au fost pictate încă de acum o lună, ori pe parcursul unei luni, rămânând un loc gol pentru un personaj din imediata apropiere a împăratului, personaj la care se lucrează cu febrilitate de către maestru şi ucenicii săi. I s-au pictat cizmele, cuirasa, faldurile pelerinei. Maestrul lucrează la căciula lui neobişnuită, la figură şi mâini. Mai ales la mâini, deoarece suveranul aşteaptă foarte mult de la aceste mâini. Tabloul a fost numit «Cresus arătându-şi bogăţiile lui Solon».

— Ai văzut tabloul, Mellickh?

— L-am văzut, *illustrissime*. În curând îl veţi vedea şi voi. Îngăduiţi-mi să vă ascult părerea după ce-l veţi judeca voi înşivă… *Aproposito*… Aţi avut un binecredincios, un nobil ungur Ianos Szelestey… Îmi spunea aseară segnior gran’logofet că i-aţi pierdut urma…

— Mellickh, diavole… L-am trimes aici la împărat cu daruri de o sută de mii de taleri, anul trecut, când m-am întors din Moldova, la Alba-Iulia… Mi s-a spus că a fost ucis de Chiaky şi prădat…

— Nu, *illustrissime!*… A ajuns cu bine la Praga, unde-a aflat de prăbuşirea voastră… Aşa că şi-a ţinut darurile pentru sine şi trăia netulburat până la sosirea voastră într-o avere de o sută douăzeci de mii de taleri curaţi, ungureşti, acei *Ongaro* invidiaţi pentru strălucirea lor.

— Simioane!… Să vină Bum şi Stürm la mine! Acum! Pe dată.

— Modestul meu sfat, *illustrissime*, este să-i înconjuraţi casa cu discreţie, să-l sechestraţi fără zgomot dacă se poate şi să-i cereţi suveranului judecarea lui. Rudolf va fi fericit să recupereze de la Szelestey cei o sută de mii de taleri pe care-i veţi cere pentru oştire… *Aproposito*… Ambasadorul polonez şi-a exprimat în scris către cancelaria imperială, supărarea de a nu fi fost primit în audienţă la suveran, cu toate că aşteaptă această audienţă de o lună. Consideră audienţa voastră, ca o ofensă la adresa suveranului său… Se vorbeşte prin cancelarii că va fi numit prin decret imperial un nou comisar imperial ataşat persoanei voastre.

— Cine?

— Cavalerul Neapolitano Girolamo Dentici, din casa monsegniorului Filippo Spinelli, monsegnior bun prieten cu baronul Wolffgang Rumpf şi neprieten cu ministrul de casă baronul Carl von Lichtenstein… Pe viul Dumnezeu, *illustrissime*. Se pare că «La Omul Sălbatec» va fi luat cu asalt… Domnilor, spadele la mână…

Prinţul Marcu sare la fereastră. Râde.

— Linişteşte-te, dragă Gaspar… Sunt doar femeile de tavernă care vin să se angajeze vivandiere. Măriata, scribii au să aibă de furcă… Este bine să nu te arăţi, doamne… Gărzile au să primească destule ouă clocite în coifuri… Mă duc eu, doamne…

— Iată un prilej fericit să mă fac nevăzut în ciuda spionilor imperiali, în a celor plătiţi de Rumpf, de Napraghy şi de toţi ceilalţi prieteni ai voştri, *illustrissime*. Nu uitaţi, pajul devotat al doamnei Velica şi-a onorat cuvântul şi avansul generos primit la Weissenburg… Îngăduiţi-mi să mă retrag… Sper că raportul meu să fi fost cuprinzător…

…Ţipetele femeilor din stradă urcă până la geamurile lui. Un vacarm de huiduieli. De fluerături. De

râsete. Stoichiţa aşezat după perdea îi spune că femeile l-au împroşcat cu cepe degerate pe hangiu. Că două dintre ele s-au luat la bătaie în stradă. Luptă zdravăn. Una a scos un stilet. Drace… Au apărut şviţerienii. I s-a smuls pumnalul de către o altă femeie, o matroană cât un tun, care, Dumnezeule, a dat poruncă şi târfele au intrat în rânduri… Sunt patru rânduri de câte zece… Ce porunci dai, măria ta?

— Să se întoarcă la jumătatea lunii… N-am ce face aici cu patruzeci de vivandiere!… Altceva aveai să mă întrebi?… Te văd străin, Stoichiţo, şi nelinişţit…

Din stradă se ridică murmurul femeilor acelora oropsite, care de atâtea ori, pe câmpul de luptă, netemându-se pentru viaţa lor au stat lângă răniţi, ori lângă muribunzi, ori în tabere, lângă bărbierii care retezau mâini şi picioare, ajutându-i să lege vinele şi să cureţe scârna nenorociţilor acelora ciumpăviţi cu fierăstraiele.

— Mitropolitul Dionisie Rally îţi cere, în genunchi, să-l primeşti, măria-ta! Şi aga Lecca, la fel!

I se pune un văl roşu peste ochi. Înhaţă masa… Se stăpâneşte… Îl vede pe mitropolit la Mirăslău, gonind spre liniile lui Basta urmat de monahia aceea stranie. Îşi aduce aminte de scârnăvia de aga Lecca, care şi-a predat cetăţile răsculaţilor, fără luptă, ucigându-i aripa dreaptă a strategiei lui în Transilvania, deschizând drum moldovenilor lui Ieremia şi nemeşimii din comitatele de pe Mureş. Îşi zmulge copca gulerului.

— Spune-i ticălosului de Lecca să piară, dacă vrea să scape cu viaţă. Îl ucide Simion şi-l zvârle în Vltava. Şi-a călcat jurământul de oştean. Un hain şi o lepădătură. Nu dau o târfă din stradă, pe toate rangurile cu care l-am îmbuibat. Să piară, Stoichiţo!… Să piară!… Ai scris unde-l găsim pe Szelestey?! Roagă-l pe Marcu să orânduiască arestuirea lui în casă. Fără zgomot şi pe nevăzute… Voi să uit de Napraghy! Dumnezeule,

ajută-mă să uit de Napraghy… Spune-i albanezului că un ostaş nu poate avea două credinţe… Unde este Dionisie Rally Paleolog, această faţă bisericească fără vocaţie şi diplomat fără noroc? De ce-l ţii ascuns la tine, Stoichiţo, care văz, ai început să-ţi pecetluieşti gândurile cu pecetea mea, fără să mă mai întrebi dacă o voi, ori ba!

Stoichiţa de Strâmba slăbit, cu privirea halucinată parcă, îngenunche frânt. Îi ia mâna. I-o sărută.

— Doar în slujba măriei tale, pe care te voi în slavă, acolo unde te-a hărăzit Dumnezeu, stăpâne.

— Ai uitat de *Magna*, Stoichiţo?

— Este prea mică, pentru ceea ce te aşteaptă, primind să fii căpitanul general al acestui imperiu, măria ta.

— Du-te, Stoichiţo, şopteşte, simţind cum se sugrumă.

Are presentimentul definitivului. Lumina după-amiezii de 3 martie se împuţinează căzând în culori palide şi triste. Îl ascultă pe Dionisie Rally Paleolog cu simţământul ciudat că îi vorbeşte un alter ego, un dublu al fiinţei lui celei mai adânci, învins în curgerea anilor de celălalt Mihail, domnul, de Mihail Basarab, cel cu rădăcinile înfipte dincolo de oasele celor din cripte, în straturile de istorie aşternute la temeliile *Magnaei*. O bucurie rea, usturătoare, un triumf searbăd, o încrâncenare amarnică în faţa acestei ipostaze posibile a destinului său, din nou deschisă larg de întâmplare, ipostază spre care-l împing curtenii lui, din frica de mâine, din setea de glorie efemeră, din puţina lor prevedere şi de dragoste de esenţă. Putea fi un rătăcitor ca Dionisie Rally Paleolog, veşnic pribeag de la o himeră la alta, niciodată înfipt în realitatea neamului său, hălăduind într-o calpă lume a «spiritului universal» care-a făcut din el o moară de măcinat citate din filosofii vechi sau noi, trăind din mila

puternicilor zilei, hrănindu-se cu iluzii. Dumnezeule, dacă se lăsa furat de vraja gloriei, a avuţiilor şi a puterii, putea fi mare vizir, având sub şeşber două sute de mii de oşteni, cu care nu s-ar fi oprit la Wiana şi nici la Praha şi nici la Damasc, ori Kairo… Şi oare poporul său nu i-ar fi trecut numele în rândul fiilor lui preaiubiţi?! Sau dacă ar primi acum ceea ce-i oferă Rudolf, oştirea imperială şi pe arhiducesă cu titluri de posesiune în Tyrol, Styria, Carniolia, Austria şi Burgundia, dacă şi-ar înscrie numele între marii căpitani ai creştinătăţii, slobozind Belgradul şi Sârbia martiră şi Bulgaria, poate alungându-i pe turci în Asia, aducând *Magna* spre Europa, oare poporul său nu l-ar trece în rândul sfinţilor săi? Nu are în adâncurile lui setea de glorie şi neastâmpărul rătăcitorului? Oare nu acestuia din el îi vorbeşte halucinat şi iluminat Dionisie Rally Paleolog, ieri jucând pe cartea arhonţilor bizantini, alaltăieri pe a cneazului Constantin de Ostrog, pe a papei şi astăzi pe a lui Rudolf, împăratul germanilor şi al catolicilor, care năzuieşte să facă din Bizanţ un nou imperiu nemţesc? Oare asta să fie soarta acestora, învăţaţii şi cazuiştii, să cânte mereu pe glasul celor care-i plătesc, făcând din alb, negru şi din negru, alb; după dorinţa şi voia politicească a stăpânilor pe care-i îmbracă în aura dogită a vorbelor; ori deopotrivă, în scârna lor mârşavă, atunci când sunt lăpădaţi de la ţâţa cea dulce a binefacerilor? Unde stă demnitatea lor şi-n ce, dacă n-au rădăcinile implântate pe veci în ceea ce ni se întâmplă ca moartea, o singură dată sub aceste ceruri? Vede prin Dionisie Rally, ca prin sticlă. Îi este milă de el şi când îi este milă de un bărbat îi este şi scârbă. Îl vede vag proslăvindu-l pe Columb, care a putut deveni Columb, numai când s-a pus în slujba regilor Spaniei, care au avut interesul şi banii să-i dea cele trei caravele fără de care n-ar fi ajuns niciodată Columb.

Fostul mitropolit poartă costum negru, pe jumătate eclesiast, pe jumătate de cavaler, şi-a lăsat bărbiţa ca Rudolf şi mustăţi ca Rudolf, este tuns ca Rudolf şi el îşi aduce aminte cu tristeţe că la Târgovişte şi Alba-Iulia şi Iaşi, Dionisie Rally avea barbă şi mustăţi ca el, iar când nu purta strai bisericesc, ori armura Paleologilor, purta straie cu croi ostăşesc şi gulere valoneze, albe, aşa cum îi plac lui.

— Spune-mi, Dionisie, prietene, de ce m-ai părăsit la Mirăslău?

Şi-a îndulcit glasul şi-l stăpâneşte, pune întrebarea dulce şi rugător, pentru că, mai bine l-ar înhăţa de barbă pe acest de el uns mitropolit al Moldovei, care de o mie de ori i-a jurat credinţă pe Biblie şi pe odoarele sacre ale Paleologilor. Jalnica arătare tobă de carte eclesiastică şi mireană, care dintr-un deget îl suge pe Pithagora şi din celălalt pe Psellos, rămânându-i încă opt, din care poate suge o viaţă, zeci de citate şi zeci de interpretări; se prelinge din scaun la picioarele lui, aşa cum a făcut-o când l-a adus Stoichiţa.

— Mi-a fost frică, măria-ta! Mi-a fost frică, ocrotitorule! Am văzut steagurile imperiale, am văzut oştirea cuirasată, salvele acelea chibzuite parcă în inima mea detunau şi mi-a fost frică. Mi-a fost frică de îndrăzneala ta. De faptul că ridicaseşi gloatele împotriva stăpânilor. Că voiai să răstorni stările prin forţa armelor. Mi-a fost frică de cutezanţa ta nebunească. Dar mai ales mi-a fost frică de nebunia ta de a crede în ce spui şi a face ceea ce crezi. De nemila ta faţă de cuvinte. Frică mi-a fost de înrădăcinarea ta într-un ideal trecător, cum este zidirea unui stat. Frică mi-a fost de îngustimea cu care te-ai legat de ceea ce numeai cu patimă *Magna Valachia*, îngustimea unei limbi stranii şi necunoscute, când eu îţi oferisem limba lui Aristoteles drept cetate a cugetului şi un imperiu al

popoarelor, drept cetate a gloriei… Iată, Mihail, vin a doua oară la tine (Dionisie Rally se ridică, face semnul crucii după ortodoxie, apoi îl face după catolicie, râde uşor, repetându-l de trei ori pe cel din urmă, tuşeşte mulţumit, îşi umflă pieptul) vin a doua oară trimes de un glas interior care-mi spune că tu eşti alesul.

— Cum se numeşte acel glas interior, Dionisie?

— Nu blasfemia, Mihail! Înscrie-ţi numele în soldatesca acestui timp. L-am cunoscut pe Basta în intimitate. Am discutat arte şi filosofie, comerţ şi politică, pyrotehnie şi strategie.

— Te-ai predat lui?

— M-a primit ca un gentilom… Dar este un mediocru, Mihail. Are capul tobă de strategie, dar fără scânteia geniului… Un cap solid şi un trup chinuit de colici şi gută. N-ai rival în arta războiului, Michail. Îţi voi fi *consiliarius*… Primeşte ceea ce-ţi oferă Rudolf. Ce n-ai putut face cu oştirea ta valahă, fă cu oştirea modernă şi banii lui Rudolf… Înscăunează-te prin el, împărat al Imperiului Roman de Răsărit. Te voi sluji în ale spiritului. Vom renaşte agora. Vom aduce savanţi şi artişti de pretutindeni. Vom lăsa Spaniei, oceanul şi noi vom avea comerţul cu Indiile şi China, prin Mediterana şi pustiurile arabe… Mihail… la ceea ce ţi se oferă cu atâta generozitate de către cel pe care nu odată l-ai jignit cu oarba ta trufie. Cu măscăricii tăi… Te voi despărţi de soaţa ta, care…

— Taci, Dionisie Rally… Stanca este o sfântă!

— O sfântă provincială, Mihail. Nebunule! Imperatorul este magnificienţa însăşi. I-ai arestat comisarii. I-ai gonit trupele. I-ai ucis floarea ofiţerimii la Mirăslău. Răzvrătitule şi răzvrătitorule, primit aici ca un prinţ suveran, căruia i se oferă cel mai înalt rang militar al unui imperiu cât jumătate de Europa şi una din cele mai strălucite partide matrimoniale… *Kirie elaison*, cântă ex-mitropolitul de Moldova şi Târnovo,

ridicând spre grinzile tavanului ochii dintr-o dată înlăcrimaţi.

Este nebun ori joacă perfect rolul acesta, ori himera lui de-o viaţă a luat locul adevăratei vieţi şi trăieşte din ea şi pentru ea, nevăzând nimic din adevărurile crude, miile şi miile de adevăruri ale adevăratei istorii de fiecare zi; dar mai ales a celei dintotdeauna, căreia bietul, ori fericitul Dionisie Rally Paleolog n-are cu ce-i sluji.

— Cine ţi-a spus că nu voi, ceea ce, cu mărinimie, îmi dăruieşte împăratul?… Sunt aici să primesc, Dionisie, şi…

Nebunul nu joacă. Nebunul este nebun de-a binelea. Se opreşte. Strigă numele grecesc al Domnului. Îl strigă pe Achile şi pe Ulisse, pe Dragases împăratul şi pe Constantin îl strigă, vine la el, îi sărută mâinile şi-i spune că l-a slujit din clipa când s-a predat lui Basta, nu ca ticălosul de Petre Armeanul, care vânzându-l, a fugit la Caşovia, apoi la Liow, unde din nou l-a vândut lui Zamoyski, ducând scrisori ale lui Basta; apoi s-a întors cu scrisori de la Zamoyski la Basta, după care şi-a cumpărat trei prăvălii mari în Praga şi Pilsen. Când el, vulturul Bizanţului a ajuns la Wiena şi *avizo*-urile au vestit hotărârea imperială de a fi primit la curte, nemernicul acela care l-a batjocorit pe el, un Paleolog, şi-a vândut totul şi se zice că a fugit la Nüremberg.

— Mihail, ia-mă cu tine, Pantocratorule! Ia-mă cu tine, Mihail!

Bâlbâie numele lui Cosma Indicopleustes, navigatorul spre India cu a sa «Topografia creştină»; vorbeşte de o nouă instituţie a enapografilor, de metrocomiile, comunităţi săteşti libere la marginea imperiului, care vor trebui înarmate, de aplicarea integrală a Codului lui Justinian, care este în vigoare şi în sacrul imperiu roman, îşi aduce aminte de Ioan din Efes, sare la filosoful Prochus Diadobul, îl bleastămă pe

Iustinian că a distrus Şcoala din Atena, cea care de o mie de ani a propovăduit adevărurile ştiinţelor antice, apoi, cu cel mai firesc aer de curtean îi face trei reverenţe, şoptind:

— Nu credeam că ai să mă primeşti, măria-ta! Iartă-mi mie şi crede în steaua ta… Amin! Te-am tulburat… Mă întorc la Teodora, bulgarca mea, să-i spun această veste cutremurătoare… Îngăduie-mi să stau pe lângă tine, cum odinioară eram nelipsit de la consiliile tale… Mihail, iartă-i omului, ceea ce nu-i ierţi înaltului ierarh, de tine investit…

— Curtea mea îşi începe slujbele la ceasurile opt, Dionisie.

Dionisie Rally Paleolog îl priveşte cu ochi omeneşti. Trişti. Îngenunche. Îi sărută mâna. Iese uşor gârbovit, târându-şi greoi piciorul drept. Îl cuprinde o tristeţe amară. Seacă. Mai bine nu-l vedea. Mai bine nu venea. Rămânea în el un alt Dionisie Rally. Poate, încă, un Paleolog, urmaş al împăraţilor. Îşi lasă fruntea în palmă. Rudolf îl asediază răzbit. Prin curtenii şi foştii lui curteni. Prin Maria Cristierna şi titluri şi vise măreţe şi averi şi siguranţa zilei de mâine şi măreţia vieţii la curtea imperială. Pe Io, singurul domn şi marele stăpânitor.

— Ce mai este, Simioane, şopteşte şi-i vine să urle.

— Hotnogul Ozun de la Rotunda cere porunci, doamne!

— Hotnogul Ozun!… Ozunule de la Rotunda, intră la domnul tău, Ozunule… Grăbeşte, Ozunule!…

— Iacă-mă, doamne!… Parc-ar da turcii!

Hotnogul mic şi crăcănat, cu ochii vii şi isteţi, intră tot numai zâmbet.

— Muică! Maria ta, ce-mi dete Domnul să văz! Ce-mi dete să văz, că mă crucii de făcui scurtă la mână! Scurtă la mână nu alta…

Se stăpâneşte să nu-l ia în braţe pe mustăciosul

zâmbăreţ, puţind a usturoi care i-a spus azi noapte că vel banul Preda Buzescu strânse sub munte, pe la Novaci şi Polovraci, opt mii de călăreţi, şi cu alţi patru mii la Craiova fac două-şpe mii de săbii cătrănite, care-l aşteaptă de cum o da firul ierbii. Se aude că drăgunii nemţeşti umblă pă cai care nu ştiu ce-i iarba, numai ovăz mănâncă şi se adapă din căldare, neam să bea şi ei ca toţi caii din vad… El se tot cruceşte de câte cetăţi îi fuse dat să vază. Mai ales de cetatea împărătească se cruceşte, cu toate că văzu şi Stambulul de câteva ori… Şi-l apucă un rău de la lingurică de atâta piatră peste piatră şi iar piatră şi-un dor muică de ăl Olt şi de ăle lunci, uff, uf, uf şi iară uf, măria ta, că te căinez de când te văzui slăbit şi posmăgit şi-acu ştiu de ce-ajunseşi scovergă… Mai lasă-l pă împăratu’ să-i intre frigu’ în oase şi măria ta întoarnă-te, c-o da primăvara prin lunci cu cucii şi vine Paştile şi abia aşteaptă clopotili de la Târgovişte să bată pentru măria-ta, că li se acri şi lor, cât bătură pentru străini…

Îl ascultă pe Ozunul crăcănat şi-l năvăleşte un dor lacom şi nebun de viaţa lui domnească la Târgovişte şi-o grijă seacă de Cetatea de Scaun, aşa cum a lăsat-o pârjoliţă de Eiab paşa, îl năvălesc amintirile grele: Mihăiţă acela bălai înfipt într-o creangă, acela crucificatu’ pe uşa hanului, cine era acela, Gheorghe sân Gheorghe, fost pedestraş domnesc era, prins cu piroane grele de uşă, cu sabia moşneşească vârâtă pe gura cu care strigase numele libertăţii, mereu săbiile vârâte în gurile care strigă numele libertăţii. Stejarul de la Crucea Vornicului. Ploaia cenuşie pe ghebele târgoveţilor îngenuncheaţi. Carul cu trunchiul vel banului Calotă Bozianu. Maramele bolboşate şi-nscorţoşate acolo unde nu mai era capul bărbos şi credincios. Ozunul îi răspunse la întrebări: – cum stau semănăturile, ce s-a ogorât, c-a fost un răstimp prin dechembrie, până-n Crăciun, de-au ieşit plugurile-n

brazdă, că n-au mai bântuit neam akingiii după ce, pe la Bobotează prinse jupâneasa Sima un pâlc care prădase spre Căluiu şi-i tăie pe toţi, iar pe unul, ciumpăvindu-l de urechi, nas şi limbă îl trimisă la cetate la Vidin, spre ştiinţă. Din glasul oltenesc al Ozunului se-ntrupează alt glas, pe care-l purtase cu el fără să ştie. Pe care-l auzise de-o mie de mii de ori în nopţile de coşmar, când îl bântuiau vedeniile cumplite ale domniei lui. Vedeniile sângerânde, bântuite de morţi, vedeniile puterii care se vrea slobodă în ţărna ei, căreia el i-a slujit fanatic şi cu nemilă de alţii şi de sine, glasul acelora răscolitor tâşnit din mulţimi la Târgovişte, când s-a rupt el de Cetatea de Scaun: «— În veeeeci deee veeeci să fii legaaat de noooi, până la Judecata de Apoi… Nuuu te dezlegăăăm de jurăminteee ci mai aprig te ferecăăăm… Numele măriei-tale să-l sugă pruuuncii, odată cu laptele de la ţâţa mamelor. Să fie dezlegare bătrânilor. Dacă au fost drepţi şi blestem să fie celor haini şi care, s-au lepădat de baştina lor… Să-l ducă Dunărea cea mare şi Oltul să-l ducă şi Jiul şi Murăşul şi Nistrul. Să-l legene holdeleee, măria-ta. Să-l plângă braziii, încetinaţii… Să-l scrie Negoiul pe cerurile neuitării…»

Dumnezeule, glasul acela scurs din pământele *Magnaei*. Pe care-l poartă în el, greu de tâlcuri veşnice:

— Să plângi cu noi când vom cădea răpuşi sub sabie străină. Să te bucuri la nunţi şi la botezuri. Să rămâi în steaguri şi-n arme şi-n vorba asta «libertate» şi-n cugetul nostru crâncen. Şi-n brazdă. Şi-n paloş. Şi-n cuminecătură. Şi-n împărtăşanie. Şi-n rugăciune. Şi-n blestem. Al nostru să fii, pătimitor cu noi, în veci de veci. Al nostru să fii, din pământ, din apă, din foc, din văzduh. Cu noi să te sporeşti, cu noi să te înmulţeşti, în noi să mori şi să învii, de-o mie de mii de ori, de-acum şi până-n veac, amin!

A fost popa Stoica? Ciung cum l-au cioplit războaiele

lui? Au fost ele, pământele şi istoriile de la Zamolxis care curgeau prin el purificându-l? Sunt şi-aici glasurile care-l menesc şi-l leagă de lumea asta cu doruri doinite-n frunză, născută şi renăscută vie prin glasul bărbătos al hotnogului ăstuia venit mereu dintr-o neuitare să-l cheme spre altă neuitare?

Tropote. Zăngănit de arme. Un corn de herald sunând prelung sub geamurile de la *Omul Sălbatec*. Paşi. Jocul făcliilor în geamurile casei dimpotriva hanului. Se duce la perdea. Muschetari călări, cu făclii. Un ofiţer purtând morion, călare pe un prea frumos cal alb. Paşii lui Marcu. Şi glasul lui care-l anunţă că marele logofăt l-a primit pe cavalerul Johann Hiemer, scutierul lui *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, venit cu o misiune sub titlu privat. Îşi dă seama că Marcu are să-i spună ceva grabnic şi că a organizat gărzile şi protocolul astfel încât nimeni să nu poată ajunge în aceste două camere de han, fără să treacă pe la ofiţerul de gardă şi marele logofăt.

— Intră, Marcule… Tu, Ozunule, hodineşte-te… Pune ceva pe oase, că purcezi spre casă, mai curând decât crezi… Du-te!

Se agăţase cu tot sufletul de hotnogul limbut, care-a adus în cojoc mirosurile răscolitoare de-acasă… Ce straniu sună cuvântul ăsta *acasă*. Stă prăbuşit în scaun, negăsindu-se…

— Te-ascult, Marcule, şopteşte.

Marcu îl zmulge nemilos din lumea în care fugise. Lumea care-l menise şi care trăieşte în el dureros de vie. Lumea răscolită de el. Lumea tulburătoare care l-a urmat sângerând. Dăruindu-se cu patimă chemării la libertate. Lumea rămasă acolo într-o cumpănă tragică, aşteptându-l iarăşi cu douăsprezece mii de săbii, gata de jertfă, gata să reia, pentru a câta oară, drumul muceniciei?!

Ianoş Szelestey a fost găsit acasă de Smyl Pišek de

Chynov, travestit în giuvaergiu şi urmat de... domnul locotenent onorific Pistol H... căruia i-a încredinţat cea dintâi misiune, spre verificare... Casa păzită de cinci slugi înarmate, iobagii lui Szelestey care l-au slujit pe drum, a fost ocupată milităreşte de oamenii lui Stürm. Slugile dezarmate îi slujesc pe spadasinii care vorbind nemţeşte, aceia cred că sunt soldaţii poliţiei imperiale. Szelestey i-a oferit lui Pistol H. Cinci mii de taleri, să-l facă scăpat... Scutierul lui Carl von Lichtenstein a adus o invitaţie a ministrului de casă, pentru o serbare galantă pe care-o dă în palatul său, mâine seară, în onoarea măriei-tale. Stoichiţa perfectează protocolul, înainte de a se înfăţişa domnului.

Şi el rătăcitor prin remuşcări şi întrebări... Departe de *Magna*, o cuprinde întreagă, aşa cum a visat-o şi făurit-o cu sabia. Are-n sânge gustul ei, plugurile răsturnând brazda mustoasă, berzele şi prigoriile, ctitoriile şi acoperişurile lucind în soarele primăvăratec, dulcele zumzet al albinelor, mirosul de tămâie de la Lăsata Secului, Negoiul pe zare şi Ceahlăul şi Iaşii şi Suceava şi dincolo de toate numele astea, Târgovişte şi Alba-Iulia, altceva de-o necuprinzătoare profunzime, de-o nemărginită cuprindere, de-o nesfârşită duioşie. Abia în seara asta se simte însingurat şi pustiit de sine însuşi. Îi este frică să se judece privindu-se cu ochii *Magnaei?*... Poate, da! Somnul! Să cadă într-un somn adânc şi izbăvitor, în care să se întâmple o minune care să-l ducă la Târgovişte şi nu vremea să se întoarcă la anul ’93; ci el să treacă prin vreme... unde? Vremea este aici, vremea începând cu clipa şi el este aici, mereu încolţit de clipă... Este foarte târziu când ofiţerul de gardă bate la uşă, este de gardă contele Darahi Ianoş de Tujon şi-i spune că la poarta din spate a hanului s-a prezentat cavalerul Carlo Magno însoţit de un gentilom şi cere să fie introdus imediat la măria-ta.

Simion îi scosese coantăşul. Adusese apa fierbinte pentru spălat. Făcuse patul. L-a primit de destule ori pe Carlo Magno în intimitate.

— Să vină, conte, şi-ţi mulţumesc pentru scrisoarea monsegniorului... Conte!

— Poruncă!

— Conte, crezi că pieţele de mercenari indicate de monsegniorul Kutasy...

— Vor fi cele mai bune din imperiu, în această primăvară, doamne... Toţi preoţii arhiepiscopiei Ungariei şi cei ai episcopiei de Agria cheamă bărbaţii sub steagurile voastre... Vă aşteaptă cavalerul Carlo Magno...

Apoi Carlo Magno deschizând uşa cu o plecăciune adâncă şi un gentilom cu pălăria de muschetar trasă mult pe sprâncene, spunând cu glasul ferm al arhiducesei:

— Michael, crezi că pot fi văzută dacă-mi scot pălăria?...

Bal mascat

— Sanctitatea sa a urmărit cu profundă simpatie cruciada voastră, *illustrissime*. Toate *avizo*-urile din cetăţile şi oraşele papale au tipărit ştiri despre victoriile voastre.

— Câte o dată ceea ce făceam Io, era trecut pe numele lui Sigismund, monsegniore.

— Din necunoaşterea adevărului, prinţe!...

— Aş putea nădăjdui la un ajutor în fapt, al sfântului părinte, monseniore Filippo Spinelli?

— Cancelaria papală a apreciat greşit posibilităţile nunţiului Germanico Malaspina, prinţe... Cardinalul nu cunoştea Răsăritul. Cu toate astea i-aţi adus o ofensă mortală, arestându-l... Ofensă indirect adresată sanctităţii sale... Cei răuvoitori vouă, au interpretat

acest act, drept un act simbolic, pe care l-aţi făcut ca principe de rit răsăritean, împotriva sfintei biserici romane.

— Cardinalul Germanico Malaspina folosea rangul de eclesiastic, să mă spioneze în propria mea tabără militară. Nu uitaţi că în timp ce ducea tratative cu mine, cardinalul Andrei Báthory m-a atacat, nădăjduind să mă surprindă. Căror legi ale onoarei războiului se supunea atunci, amintitul Malaspina? Monseniore, aceste practici nu onorează nici măcar un biet spion cum a fost Paolo Georgio Raguseo… Malaspina a fost tratat cu omenie şi cinstea cuvenită nu lui, ci rangului cu care l-a hărăzit sanctitatea sa.

— Nici episcopul Demetrius Napragy nu s-a bucurat de protecţia voastră, prinţe.

— A fost capul răsculaţilor împotriva guvernatorului sacrei majestăţi.

— La Roma stăruie părerea că aţi folosit puterea laică împotriva sacrei noastre biserici.

— La Roma n-a ajuns oare vestea că cincisprezece zile pe lună mă rugam în biserica ortodoxă şi celelalte cincisprezece zile în catedrala catolică? Nici vestea înzestrării cu fiefuri a binecredincioşilor mei nobili catolici, fiefuri pe care erau sate ortodoxe? Aţi fost de faţă, monseniore, când sacra majestate spunea că suveranul nu poate nedreptăţi o categorie de supuşi în favoarea altei categorii… *Aproposito*… Dacă veneţienii şi-ar lega mişcarea flotei, cu mişcarea oştirii majestăţii sale, tăind drumul corăbiilor turceşti spre porturile din Adriatica, Beogradul ar putea fi liber până la toamnă.

— Francheţea voastră, principe, este derutantă… Ah, iată-l pe don Guillermo de San Clemente, ambasadorul regelui Spaniei. Se pare că vrea să vă vorbească. Este un bărbat plin de inteligenţă şi se pare că-i spune lucruri interesante arhiducesei Maria Cristierna… *Aproposito*… Arhiducesa este prea

voluntară. A călcat anumite sfaturi date de sacra majestate… Este bine şi în folosul ei s-o temperaţi, *illustrissime*… Arhiducesa mi-a cerut să obţin divorţul… Ori eu, principe, sunt nunţiu apostolic pe lângă sacra majestate, lucru pe care această înţeleaptă şi onorabilă arhiducesă se încăpăţânează să nu-l înţeleagă.

— Cu puţina mea influenţă asupra *illustrissimei* doamne, voi încerca aceasta, monseniore.

— Un asemenea divorţ poate fi cerut sanctităţii sale, numai când înaltele raţiuni ale bisericii o cer, principe… Nu uitaţi că în decursul anilor, s-au refuzat la Roma destule cereri de divorţ ale suveranilor Europei.

— După cum îmi amintesc, monseniore, că suveranii la rândul lor au găsit întotdeauna mijloacele să ajungă acolo unde interesele politice, ori inima lor au vrut-o!… În adevăr, don Guillermo de San Clemente este un bărbat remarcabil… Vine spre noi cu *illustrissima* arhiducesă şi cum nu vorbeşte greaca veche cu atâta graţie ca voi, am nevoie de tălmaciul meu…

— Vă voi fi tălmaci, cu plăcere, prinţe…

— Şi aşa v-am obosit prea mult, monseniore. Păreţi bolnav…

— Sufăr de o boală necunoscută, prinţe Michael, care seamănă cu astmul, dar nu este astm… Această boală dată mie de Dumnezeu, mărturisesc că-mi strică echilibrul spiritului şi-mi tulbură infinita recunoştinţă faţă de darurile Domnului.

— În Răsărit sunt Esculapi care cunosc remedii vechi, din alge marine, ori din vietăţi marine, tămăduitoare pentru bolile cele mai grele.

— Cunoaşteţi un astfel de Esculap, prinţe?

— Cunosc un Esculap persan, care şi-a făcut iniţierea la medresele din Damasc şi apoi în China… Vizitaţi-mă în ţara mea şi-l voi aduce pentru voi, monsegniore…

Marcule!… Să vină şi contele…

Nunţiul Filippo Spinelli nu se retrage, după cum ar fi cerut protocolul. Îl priveşte lejer prin tăieturile măştii de catifea neagră şi i se pare că nunţiul nu se simte la îndemână. Sala coloanelor (colonade din marmură roşie) din palatul Lichtenstein este plină de doamne îmbrăcate în precupeţe, în femei de tavernă, în paji, prinţi orientali, amazoane şi hetaire, după cum cavalerii lor sunt îmbrăcaţi în ieniceri şi spahii, în fachiri şi sarazini, aşa că totul apare ca o imitaţie săracă a marelui bazar din Istanbul. Lumea Orientului îi fascinează pe aceşti trăitori în cetăţi de piatră… O urmăreşte lacom pe Maria Cristierna, cu un simţământ ciudat de vinovăţie şi bucurie tinerească. Arhiducesa a venit aseară la osterie, spunându-i că împăratul este un poltron. A folosit-o drept momeală şi acum vrea să joace în continuare acest joc nedemn. Nu vrea să-i acorde divorţul până la pacificarea Transilvaniei. Dacă din înfruntarea armată, Sigismund va ieşi biruitor? Papa va acorda divorţul în schimbul preponderenţei bisericii catolice în Transilvania şi, poate, în regatul dacic. Cununia va trebui oficiată la Praga, când regele dac, ori principele Transilvaniei, va veni să presteze jurământul de fidelitate în faţa împăratului, înconjurat de electori şi Camere, de Staturile şi Ordinele imperiului; astfel ca să nu mai fie posibilă repetarea răspunsului «vicleanului» principe, care a făcut un jurământ la Târgovişte, nu se ştie cui şi nu se ştie cum, chiar rapoartele comisarilor imperiali fiind pline de echivocuri în legătură cu acest act.

— Nu are grandoare, Michael, a ţipat arhiducesa bătând cu tocul cizmuliţei în podea… Mă tratează ca pe o spălătoreasă şi se comportă ca un cârnăţar, nu ca suveranul unui imperiu… Se teme, Michael, de ceea ce ar putea da ambiţiile noastre reunite. Se teme de regatul dacic… Mi-a spus că un regat dacic acolo, ar

cere aici, de ce nu, un regat al Bohemiei... Mi-a ordonat, mie, vara lui, principesă liberă, să nu mai rămân singură cu tine... Vrea să dispună de trupul meu, aşa cum dându-mă lui Sigismund, m-a făcut să-mi fie scârbă de mine... Michael!... Ce blestemată soartă este aceasta? Ce răsplată primesc pentru înţelepciunea mea şi pentru ruşinea de a fi fost izgonită din capitala mea şi pentru nenorocitul meu de exil şi pentru fuga de acel cardinal libidinos şi ulduros, ah ce bucurie am trăit, Michael, când am aflat vestea morţii lui şi cât te-am iubit atunci, cu toate că erai în braţele curvei de Genga şi câţi curieri mi-au venit ziua şi noaptea cu toate amănuntele victoriei tale şi cum te vedeam galopând cu barda întinsă spre Gregoriberg, Michael!... Am să mă travestesc în scutier şi te urmez cu oştirea, prinţul meu!..

Era lucidă şi nebună, ochii albaştri se făcuseră oţelii, era arhiducesă şi femeia ascunsă în ea striga de dorul bărbatului. A descălţat-o de cizme. I-a scos lenta şi plastronul. Ea şi-a cerut iertare pentru prostia de azi noapte, apoi n-a mai vorbit în italiana-latineasca în care se-nţelegeau cumva, a vorbit numai nemţeşte, apoi a tăcut speriată şi fremătătoare când el a luat-o în braţe şi a dus-o în pat.

— *Nein!* a strigat.

Cu o furie oarbă a zmuls pilota şi pernele, grămădindu-le lângă cămin. Cu aceeaşi furie s-a dezbrăcat, rămânând dintr-o dată goală în lumina dulce a flăcărilor. Şi-a scos părul din *arcelets*, lăsându-l să-i curgă de aur, pe umeri... S-a luptat cu el nelăsându-l lângă ea până când a apucat-o în braţe şi a răpus-o, găsind-o aproape fecioară. Se înşelase crezând în zvonurile răspândite de Sigismund şi răutăţile Velicăi. A fost o noapte albă, scurtă, pentru că femeia care se apropie de el iradiind, a vrut să recâştige până-n zori tot ce pierduse în câţiva ani... De

ce-a oprit-o la *Omul Sălbatec?* N-a gândit atunci la toate implicaţiile nopţii?... Aşa a vrut!... O vrea lacom pe Maria Cristierna, care poartă o rochie albastră, spaniolă, *cul d'assiette* cu egretă, mască de catifea roşie, prin care-l privesc ochii albaştri, strălucitori. Don Guillermo de San Clemente, înalt, în costum negru cu brandenburguri din aur, îşi ţine în faţa obrazului o mască cu mâner, pe care o lasă jos de câte ori salută doamnele şi cavalerii lor... Azi dimineaţă la orele zece (Maria Cristierna plecase la opt, deghizată în paj, însoţită de Marcu, Simion, Stoichiţa şi zece haiduci sârbi) la osterie sosise o jumătate de escadron de cuirasieri imperiali, aducându-l pe ministrul de casă Carl von Lichtenstein cu ştirea că sacra majestate i-a acordat a doua audienţă, mâine 5 martie, la orele 16 în palatul Belvedere din Hrad. Corniştii au sunat semnalul: «*din ordinul majestăţii sale imperiale*», cuirasierii au stat în şei, târgoveţimea a strigat «*Michael*» şi «*vivat*», iar *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, după ce i-a făcut oficial chemarea la audienţă, i-a şoptit curtenitor că totdeauna femeile au harul să strice socotelile monarhilor. Apoi i-a spus că se simte onorat de faptul că *der Fürsten* a acceptat invitaţia lui. Arhiducesa va sosi la bal la orele 19... Dacă *der Fürsten* crede în loialitatea unui Lichtenstein, este bine să sosească la orele 19 şi 10 minute... Deci, la Hrad se ştie unde şi-a petrecut noaptea arhiducesa Maria Cristierna.

— *Illustrissime* războinic, i-aţi inspirat pe poeţi, pe istorici şi pictori, femei frumoase v-au iubit şi vă iubesc, cu o oştire mică aţi făcut lucruri minunate, de mult cunoscute în ţara mea şi regelui meu şi vă aduc vestea că marele nostru Lope de Vega Carpio şi-a mărturisit dorinţa vie de a scrie o dramă, inspirată din viaţa voastră... Sunteţi cu adevărat un prinţ, războinic şi bărbat care stârniţi invidia celor de rangul vostru...

De ce, monsegniore Filippo Spinelli, nu-l convertiţi aducând sfintei biserici sabia de care are nevoie de atâta vreme?

Don Guillermo de San Clemente, negricios, cu nasul coroiat, părul tuns perie, râde arătându-şi dantura strălucitoare. Are obrazul supt, cu riduri adânci, ochii negri căzuţi în fundul găvanelor şi capul îi stă ca pe tipsie în gulerul fraise, festonat şi apretat.

— Se pare că *illustrissimul* n-a putut fi convertit de un biet cardinal astmatic, ca mine, domnule ambasador…

— Nici de preafrumoasa noastră arhiducesă, *illustrissime?*

— Dacă *serenissima* doamnă îmi va acorda cel dintâi dans, sunt în stare să mă convertesc de două ori, domnule ambasador.

— Ceea ce înseamnă că veţi reveni la ceea ce aţi fost iniţial, *illustrissime*.

— Totdeauna revenim la noi înşine, monsegniore… Măcar în cel din urmă ceas… Spune-i-o mai făţuit, Marcule!… Şi tălmăcind, ascultă tot ce se vorbeşte în preajmă.

Contele Darahi Ianoş de Tujon, îmbrăcat în uniforma roşiilor de ţară, cu mască neagră, îi veghează spatele. Stau cu toţii în salonul albastru, despărţit de Sala Colonadelor printr-o ogivă sprijinită pe umerii a două cariatide. *Freiherrn* Carl von Lichtenstein travestit în Solon, s-a dus să-şi facă îndatoririle de gazdă, împreună cu soaţa sa, o femeie durdulie şi veselă, care văzându-l a bătut din palme şi a spus că *illustrissimul* seamănă cu un Ciclop…

— Ai vrut să spui cu Hercules, *meine lieber Frau*, a râs acru *Freiherrn* Carl von Lichtenstein…

Îşi aduce aminte de serbarea dată în cinstea lui de Sigismund, când a cunoscut-o pe Maria Cristierna principesa exilată care i-a cerut ajutor pentru *escudero*

mio şi când l-au încolţit Alfonso Carillo, alt spaniol şi Germanico Malaspina, alt nunţiu apostolic şi dintr-o dată îşi dă seama cu luciditate rece că jocul este acelaşi, în alt decor, şi că dacă el nu s-a schimbat, decât în ordinea trecătoare a puterii, ei cred astăzi că ce n-au izbutit să-i zmulgă domnului, vor putea să-i impună pribeagului… Vede privirea lacomă a prinţului Marcu, acest soldat generos şi cult, îmbrăţişând forfota măştilor. Îl vede pe Stoichiţa din Strâmba, în uniforma gărzii călare, purtând mască neagră făcând o reverenţă graţioasă unei *majas* cu mască roşie, care are ceva din Marika de Mezöörs, dacă nu este chiar ea. Îi simte avizi de lumea asta, în care ar putea pătrunde uşor prin averile şi titlurile lor. Care i-ar feri mai bine decât domniile pământene de urgiile care cad peste *Magna* din primăvară până în primăvară. Ah, ispititorul gând al renunţării la luptă. Mântuitoarea izbăvire prin supunere. Veninosul gând de a cumpăra viitorul, vânzând moştenirea din bătrâni. Mereu încolţindu-l gândul viclean, împodobit cu o mie de argumente retoriceşti, că Sfântul Imperiu este un sălaş al cugetelor luminate şi al binefacerilor aduse de învăţătură, mereu gândul pe care i-l picură ei în cuget zi şi noapte şi mereu acel adânc de sine în care trăieşte Poporul în esenţa lui cea neretoricească, în esenţa lui veşnică, închegată de veacuri în spiritul lui nemuritor. Don Guillermo de San Clemente face elogiul catolicismului, la care au fost convertiţi negrii din Africa şi pieile roşii din Lumea Nouă şi alte seminţii sălbatice, care prin creştinare au ajuns…

— Slugi şi robi, spune româneşte… Spune-i ceva graţios, Marcule… Şi fi-mi aproape… A început balul.

În salonul albastru intră *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, urmat de doi bărbaţi ducând sub braţ mape groase din marochin roşu. Lacheii lasă draperiile. Gazda îşi scoate masca. Şi-o scoate şi el, odată cu

ceilalţi…

— *Illustrissime*, îngăduiţi-mi să profit de voi… Este aici unul din cei mai renumiţi gravori, *Herrn* Aegidius Sadeler, pentru care cer îngăduinţa voastră. *Herrn* Domenicus Custos, tipograf şi istorician, doreşte să obţină graţia voastră pentru a vă tipări faptele de arme în *Atrii Heroici*, volumul al patrălea, pe care-l pregăteşte pentru imprimerie…

— Mă onoraţi, *Freiherrn*…

— Carl von Lichtenstein este prietenul nostru, Michael, spune Maria Cristierna cu glasul ei ferm. Jur că până într-o oră suveranul va şti că sunt o arhiducesă sceleratăşi libertină, care nu ştiu să păstrez demnitatea unei întâlniri între principi… Ce ziceţi, monseniore Filippo Spinelli, voi, care-l apăraţi atât de straşnic pe sanctitatea sa de cererile mele frivole.

— *Illustrissimă* doamnă, păcătuiţi faţă de monseniorul Filippo Spinelli… *Herrn* Aegidius Sadeler, aşezaţi-mă cum credeţi că vă este mai bine… *Freiherrn* Carl von Lichtenstein, iată-mă prizonierul vostru. Dispuneţi de mine.

Se râde uşor. Carl von Lichtenstein îl pofteşte pe singurul jilţ tapisat în piele. Ceilalţi se aşază pe scaune tapisate în mătase albastră… Gravorul Aegidius Sadeler este un bărbat a cărui forţă interioară pare a i se fi adunat în privire. Şade răsturnat în scaun. Îl contemplă cu neruşinare. Celălalt, Domenicus Custos spune că a citit opera lui Balthazar Walther Silezianul, că a consultat tot ce-au scris *avizo*-urile din Italia, Spania, Francia şi desigur cele din sacrul imperiu şi cu îngăduinţa lui *der Fürsten* va consulta pe marele său cancelar, ca şi oamenii de trupă…

— Să terminăm balul nostru, înainte de a începe celălalt, spune Maria Cristierna… Carl, care este punctul de vedere al suveranului?!

Carl von Lichtenstein zâmbeşte galant. Este un bărbat cu trăsături frumoase, mustăţi şi barbă blonde, ochi azurii, voinic şi cu încăpăţinarea înfiptă în fălcile retezate scurt, cărora li se văd încheieturile mişcându-se sub piele.

— Punctul de vedere al suveranului scumpă verişoară, ţinând seamă de dorinţa Romei, sugestiile regelui Spaniei, *statu quo*-ul creat de Polonia şi cererile tot mai insistente ale sultanului.

— Iată o sarcină grea, *Freiherrn* Carl von Lichtenstein.

— Pe care voi, prinţe, o îngreunaţi şi mai mult.

— Prin ce?

— Prin intransigenţele voastre…

— Să le cunoaştem mai întâi pe ale suveranului, domnule ministru de casă.

— Evitaţi şi acum să spuneţi: suveranului nostru!

— Pentru a o putea face, după formula aceasta, ar trebui să fim doi: Maria Cristierna arhiducesă a Casei de Austria şi Io, principe domnitor din Casa Basarab, stăpâni pe moştenirile noastre şi aşezaţi sub protecţia sacrului imperiu. *Illustrissimo et Magnifico domino Wolfgang Kumpf, libero baroni*…

— Etcetera, etcetera, râde acru ministrul de casă… Da! Baronul Rumpf şi-a făcut raportul către suveran. Toţi ştim că baronul încheie tranzacţii politice în favoarea imperiului, asigurându-şi şi o cotă parte substanţială; după cum ştim că în tratative este pe deplin un gentilom şi un credincios serv al suveranului.

— Ascultăm, Carl!

— Principe, vă propun în numele suveranului, următorul titlu.

— Înainte de titlu, care este răspunsul majestăţii sale în legătură cu *Memorandum*-ul meu.

— Îl veţi găsi în titlu, prinţe.

— Armata? Soldele?

— La audienţa de mâine, *illustrissime*.

— Vă ascult, domnule ministru de casă.

Freiherrn Carl von Lichtenstein îi caută privirea. Ochii aceia oţelii, bătând spre cenuşiu nu se pleacă atunci când îşi îndreaptă statura şi-l ţintuieşte nemilos şi crud, pentru că bănuieşte ce-a putut cere un Rumpf care se voia la Dunăre cu regimentele de reiteri şi cu patru din zece părţi negociabile din societăţile şi corporaţiile Transilvaniei… I se pare că gravorul Aegidius Sadeler se ridică de la locul lui şi trece în spatele ministrului de cameră. Aude limpede glasul acestuia spunând ceva. O vede pe Maria Cristierna, palidă, muşcându-şi buzele.

— Spune-i să repete, Marcule! N-am înţeles!

— *Illustrissimo Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae Wajuodae*, este cea dintâi parte a titlului, prinţe… Prin aceasta suveranul vă recunoaşte nu numai moştenirea tradiţională, ci vă aduce recunoaşterea Sfântului Imperiu asupra Moldovei, cucerită de voi cu sabia şi strălucit motivată în *Memorandum*, ca făcând parte din vechiul regat dacic.

— Asta va duce la destule greutăţi din partea Poloniei catolice, greutăţi pe care le vom trece în seama autorităţii papale, principe, spune zâmbind cucernic, nunţiul Filippo Spinelli.

— Şi a influenţei regelui meu, *illustrissime*, dacă aşa cum nădăjduim, veţi relua lupta voastră împotriva turcilor.

Rămâne nemişcat. Îşi porunceşte să rămână nemişcat. Este o recunoaştere la care nu se aştepta. Cu urmări nebănuite. A făcut bine că l-a reţinut aici pe hotnogul Buzeştilor. Douăsprezece mii de săbii, pornite de Oltenia asupra lui Simion Moghilă, în vreme ce el va cădea din secuime pe Ieremia Moghilă, sub acoperirea trupelor imperiale din Ungaria de Sus… Apoi,

neaşteptat, simţământul primejdiei… De ce-a fost atât de larg Rudolf, cu un titlu care de fapt îi aparţine?… De ce nu sunt aici înscrise titlurile legate de Transilvania?!

— Iată şi titlurile acordate de suveran şi aparţinătoare de voi în calitatea de familiar al împăratului: *Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consiliario et exercituum Praefecto*… O clipă, scumpă verişoară…

— Nicio clipă, Carl… Este o trădare!… O trădare ruşinoasă!… Să i-o spuneţi toţi vărului meu, împăratul. Unde este principatul meu în acest titlu? Unde sunt prerogativele *illustrissimului* în armata imperială?! Ce înseamnă acest *exercituum Praefecto?*… Despre ce *exercituum* este vorba?! Despre cei şase mii de derbedei pe care vreţi să-i înrolaţi voi, ca să scăpaţi cetăţile şi oraşele majestăţii sale de scandaluri şi asasini vagabonzi?… Carl, despre ce *exercituum* este vorba?… Ce înseamnă asta *consiliario?!* Cine va comanda armata pentru Transilvania, a cărei principesă sunt, dacă soţul care nu m-a repudiat, este principele ei, reales de Staturi şi Ordine?! Basta o va comanda?! Ramolitul care-i îndeasă cu bani pe toţi nenorociţii de la *Kriegskammer Rathe?* Carl? Răspunde-mi!… Ah! Am să fug în Transilvania la impotentul meu soţ şi…

Se ridică. Bate cu tocul pantofului din satin în lespedea albă de marmoră. Se ridică şi el. Îi ia mâna şi i-o sărută.

— Linişteşte-te, scumpă Maria… Principesa mea, linişteşte-te… Sacra majestate păstrează titlurile principilor de Transilvania, pentru momentul când le vom câştiga cu spada noastră… Până atunci, arhiducesă, ele aparţin de fapt şi de drept lui Sigismund Báthory, încă soţul şi stăpânul vostru… Arhiducesă, titlurile acordate de suveran sunt în concordanţă cu adevărul de fapt şi ne mulţumesc întru

totul… Mai adaugă de la tine, Marcule, făţăriile de cuviinţă… Strânge mâna arhiducesei, dulcea lui fecioară ibovnică, roasă de toate ambiţiile pământului. Dar mai ales arsă de setea de răzbunare; aşa cum însuşi este pârjolit de această sete… Înalta şcoală politicească a arhiducesei se vădeşte în zâmbetul care-i înfloreşte buzele muşcate de el azi noapte şi-n glasul dintr-o dată dulce, spunând:

— Ah, Carl! Sunt obosită! Azi-noapte m-a chinuit lipsa de somn şi ceasuri în şir am meditat la destinul meu. Îi aruncă o privire ucigătoare nunţiului Filippo Spinelli. Se răsuceşte surâzătoare spre el. Îi face o reverenţă adâncă:

— *Illustrissime Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae Wayuodae, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis Consilario, et exercituum Praefecto*, Maria Cristierna *Transilvaniae, Valachiae transalpinae Princeps, partium regni Hungariae Domina, Siculorum Comes, nata Arhiducissa Austriae, Dux Burgundiae, comes Tyrolis et Coritiae*, vă cere cel dintâi dans al acestei seri şi vă asigură de fidelitatea ei…

— Iată o poruncă căreia mă supun, arhiducesă, asigurându-vă de slujbele mele credincioase. Marcule, tălmăceşte întocmai… Să înţeleagă fiecare cum va vrea… Să ne punem măştile, Maria…

— Este singura cale, Michael…

Se întoarce spre Carl von Lichtenstein, ţinând braţul arhiducesei.

— Domnule ministru, oamenii mei ţin sub pază pe un supus al meu, care trimes la Praha cu daruri scumpe pentru sacra majestate, şi-a însuşit acele daruri de o sută de mii de taleri şi trăieşte netulburat şi fără ruşine, sub scutul acestor ziduri.

— *Mein Gott!*… O sută de mii de taleri jefuiţi suveranului!

— Am să-mi aduc aminte numele şi adresa acelui tâlhar… Principesă!…

— *Herrn* Sadeler, *illustrissimul* acceptă să-ţi pozeze în fiecare zi, la orele 17, în casa mea… Poţi veni neanunţat!… Domnilor, muzica îşi face chemările. Carl, astă seară cedează-mi obligaţia de a deschide balul.

— Maria, spune ministrul de casă, vrei ca împăratul să-mi ia capul pentru fidelitatea cu care am slujit ideii ca imperiul să se sprijine la Răsărit pe sabia celui mai mare căpitan al timpului?! Ingrato!

Apoi perdelele albastre ridicate de paji şi Maria Cristierna aproape lipită de el înfruntând zecile de priviri care-i iscodesc cutezător din dosul măştilor.

Belvedere 5 martie 1601

Turnul de piatră sură, crăpată de vreme, cu torţare din fier bătut cu ciocanul închipuind capete de dragoni şi semne masonice este plin de ţiuitul vântului răbufnit sub acoperiş. Prin ocheţii de tragere zăbreliţi, având geamuri groase de sticlă de Brno se văd pânzele învălmăşite de ninsoare trecând peste zidurile Hradului, peste turnurile Karlov most-ului şi cele ale stărostiei. Îşi spune că aici vechii regi bohemi îşi vor fi avut gărzile. Odaia scundă, cu bolţi din piatră, este plină de table astronomice, de horoscoape, de cercuri armilare. Pe lângă pereţi sunt rafturi din nuc cu cărţi groase, legate în piele de viţel. Sacra majestate romană tuşeşte în batistă. Îşi şterge fruntea boltită, galbenă, cu pielea întinsă pe os. Atâţă focul din cuptorul uriaş, mişcând cu piciorul foalele agăţate pe tot felul de scripeţi. Pe plita cuptorului sunt câteva retorte. În dreapta hornului, numără douăsprezece ornice agăţate de perete, toate arătând altă oră.

— Iată-l pe împăratul Rudolf, în intimitate, magnifice. Sper că audienţa solemnă de astăzi, vi-a

dat satisfacţia pe care-o meritaţi pe deplin.

Îi face o reverenţă acestui împărat ciudat, care a curmat brusc solemnitatea din sala mare a Hradului, invitându-l să-i viziteze observatorul astronomic. Când s-a alcătuit cortegiul, Rudolf s-a întors pe tocurile înalte ale pantofilor negri de lac şi i-a spus ministrului de cameră: – *Also nein, mein lieber Karl*... Din clipa asta, *illustrissimul*, este numai al meu. Ne vedem curând la Belvedere...

A fost un murmur surd în consiliul secret, printre preşedinţii înaltelor camere, ca şi printre generalii de la *Kriegs Kammer Rathe*, îmbrăcaţi în ţinuta de ceremonie. *Freiherrn* Seyfriedt Christof Breyner, *Hofkammer Rath în Pilsen* i-a păcălit în discursul său uscat pe Sdenko Adalbert Poppl, *Bischof zu Breslau – Grosskanzler von Behaimb*, dar mai ales pe *Freiherrn* Wolffgang Rumpf, *Sacrae Caesareae Regiaeque Majestatis intimo Consiliario et secreti Consilii Praesidi, supremoque Magistro curiae et cubicularioo*... care au fost scoşi din jocul politicesc pentru Transilvania prin dibăcia ministrului de casă Carl von Lichtenstein şi a acestui diavol uscat Seyfriedt. Înaltele camere ţinând seama de voinţa sacrei majestăţi i-au acordat doamnei Stanca, în stăpânire veşnică, domeniul şi castelul Kyngsburg, cu toate veniturile râurilor, pădurilor şi păşunilor. Ascultând ordinul imperial de remitere al domeniului s-a umplut de o spaimă rea şi buboasă. De o sudoare neagră şi o durere surdă. Rudolf nu i-a acordat mâna Mariei Cristierna, dar i-a dăruit Stanchii un prea frumos şi îndepărtat loc de exil, slobozind astfel scaunul *Magnaei* de stăpâna lui firească. Este cea dintâi mişcare politicească, care deschide viitorului pătrunderea Casei de Austria spre Dunărea de Jos. O mişcare la tabla de şah, unde prin pierderea reginei, Rudolf se asigură de rege. După o serie de proclamări ale meritelor lui militare şi de slăvire a bunăvoinţei

imperiale, preşedintele înaltei camere boheme a supus atenţiei punctele cuprinse în acordul sacrei majestăţi şi în patenta imperială acordată voievodului Michael. I se acordă un ajutor pecuniar în valoare de 90.000 taleri, pe care *Herrn* Anton Kadermann von Sandi, secretar trezorier la *Niederöstereich Kammer* aici de faţă îi va plăti după cum urmează: în primele două luni de la ieşirea patentei imperiale care acordă principelui Michael dreptul de a înrola sub steagurile sale o armată de şase mii de soldaţi recrutaţi pe teritoriul imperiului, 50.000 de taleri, care vor fi folosiţi pentru completarea armamentului, echipamentului şi proviantului... În următoarele patru luni, câte 10.000 taleri pe lună, sperându-se că *illustrissimul*, prin victoriile câştigate şi prin redobândirea ţărilor sale, va putea însuşi contribui la întreţinerea trupelor. I se acordă magnificului exclusivitatea recrutărilor pe pieţele de mercenari de la Tokay şi Debreţin, după dorinţa sa expresă, cu indicaţia să respecte întocmai tarifele imperiale, spre a nu crea concurenţă şi prilejui dezertări din oştirea Ungariei de Sus. Este de dorit să poarte tratative cu turcii, pentru a le ascunde intenţiile sale, dar este sfătuit stăruitor să scrie arhiducelui Mathia, săptămânal, asupra conţinutului acestor tratative... Apoi *Freiherrn* Seyfriedt Christof a tuşit uscat, înălţându-se pe vârfuri. Împăratul a început să-şi roadă unghiile. El era în faţa tronului imperial, aşezat într-un jilţ, avându-i în dreapta şi stânga pe binecredincioşi: episcopul Theofil Râmniceanu în odăjdiile aurite, semănate cu râuri de perle, Stoichiţa de Strâmba, prinţul Marcu, contele Darahi Ianoş de Tujon. *Freiherrn* Seyfriedt a făcut apel la generozitatea lui recunoscută până şi de duşmanii cei mai crânceni. S-a împietrit. Ştia ce-i va cere. Azi noapte, după balul mascat, a rămas la Maria Cristierna. A fost o noapte lungă şi stranie. Dogul uriaş al arhiducesei, un câine

înţelept şi bătrân care-l adulmecase mârâind, ca mai apoi să-şi sprijine fălcile căzute pe genunchii lui, de cum l-a văzut s-a ridicat pe labele dinapoi, aşezându-i-le pe cele dinainte pe umeri. L-a privit în ochi, înţelepţeşte, a lătrat gros şi s-a dus la culcare pleoştit, gemând bătrâneşte. Maria Cristierna a intrat în alcov, unde a izbucnit în plâns: «— Te vor vinde de o mie de ori, prinţul meu!... De o mie de ori îţi vor vinde sinceritatea şi bărbăţia, onoarea şi cavalerismul, de o mie de ori te vor umili şi apoi...»

L-a îmbrăţişat cu furie, şoptindu-i că s-a vindecat în această seară de toate ambiţiile ei... Să rămână aici. Se vor retrage în Tyrol. Arhiducele Carol de Styria, tatăl ei şi prinţesa Maria de Bavaria, mama ei adorată, care în ruptul capului nu a vrut s-o mărite cu Sigismund, împotrivindu-se acestei logodne *per procuram*, îl vor primi cu toate onorurile. Îi este frică. O frică groaznică. Culisele cancelariilor imperiale şi ale consiliului secret sunt pline de tenebre. Împăratul nu va renunţa la Basta. Şi acesta este cel mai scelerat dintre criminali. Cel mai lipsit de scrupule. A încercat s-o împace. A iubit-o aprig şi ea i-a răspuns înzecit. A părăsit-o înaintea zorilor. Pe stradela cunoscută îl aştepta Simion cu şviţerienii. *Freiherrn* Seyfriedt i-a cerut în numele Sfintei Ligi şi a cauzei măreţe pe care aceasta o slujeşte, să treacă peste orgoliul lui de războinic şi să accepte unirea oştirii sale, cu oştirea generalului Basta, «pentru învingerea definitivă şi ştergerea din istoria acestui veac, a nedemnului urmaş din Casa Báthorea, care este Sigismund, trădătorul cauzei creştine, unealta diavolului şi a turcilor în Răsărit». Şi-a simţit picioarele de plumb. Ştia că va veni şi clipa asta. Dar nu ştia că-l urăşte atât de cumplit pe Basta. Abia atunci, văzându-l pe Rudolf încetând să-şi mai roadă unghiile şi punându-şi mănuşa şi-a dat seama că întrega lui nenorocire se

trage de la acel sperjur fără onoare, general imperial lacom să ajungă guvernator al Transilvaniei, ca şi când Transilvania s-ar fi putut scoate la mezat, în afara istoriei ei.

— Fie, aproape a strigat…

Neînţelegând, ori înţelegând prea bine, Rudolf s-a ridicat de pe tron, curmând solemnitatea. Acum aţâţă focul cu foalele şi-i spune gâtuit:

— *Illustrissime*, la toate curţile se vorbeşte de frumuseţea fiicei voastre Florica… Ministrul de casă mi-a spus că purtaţi cu voi un portret al acestei preafrumoase principese… De-aţi şti cât mă chinuieşte celibatul meu îndelungat… Poate n-aţi aflat-o, dar ţin foarte mult la sfaturile mamei mele. Împăratul Maximilian, tatăl meu, a fost frate cu arhiducele Carol de Styria, tatăl arhiducesei Maria Cristierna… *Aproposito!*… Cunoaşteţi aceste cercuri armilare?… Sau mai corect, le recunoaşteţi?… Iată aici, în arabă, lucrările astronomice ale lui Ulug beg…

Are senzaţia că bărbatul amestecat printre retorte, găsindu-şi de lucru cu cercurile armilare, ori trebăluind la maşinăria unui ceasornic, se împuţinează ca şi când făptura lui de carne ar fi devorată de salamandrele şi bufniţele agăţate pe pereţi. Se petrece o trecere ciudată a sacrei majestăţi romane, în această zi viforâtă de 5 martie 1601, a sfinţilor mucenici Conon şi Iraida, o trecere de la starea lui de magnificienţă, spre ceea ce este cu adevărat el însuşi, spre ceea ce acoperă cu umbra lui, scoasă de sub baldachinul tronului Habsburgilor. Are dintr-o dată gust de mormânt în el tot. Platoşa uşoară de argint aurit îi strânge coşul pieptului. I se pare că se încurcă în pinteni. Sabia de ceremonie, cu teaca îmbrăcată în blană de pardos îi atârnă câteva ocale la şold. Oare şi el când se arată despuiat de însemnele voievodale, şi când coboară din şa şi din pohfală şi intră în straiele şi

pielea lui de om, arată tot atât de speriat şi jalnic, cum arată acest Rudolf de Habsburg, bântuit de toţi demonii nesiguranţei, întrebându-l cu glas tremurător care poate fi adevărul acestei lumi şi al fiecăruia din noi: — *Mein Gott*, şopteşte Rudolf cu buze vinete, cel mai îngrozitor lucru este politica, *mein lieber Fürsten Michael!* Mă înspăimântă mai mult decât nesfârşitele taine ale cerului şi ale astrelor. Aici suntem cu toţii prea slabi şi voi aţi îngăduit celor de jos să ridice braţul înarmat asupra stăpânilor, lezând pentru totdeauna sacra autoritate divină a conceptului de principe domnitor… Ah, singurătatea…

Rudolf îl priveşte cu ochi apoşi, trişti… Îi vorbeşte gâtuit de scandalul pe care se străduieşte să-l înăbuşe, stârnit de purtarea incalificabilă a verişoarei sale, arhiducesa Maria Cristierna, căreia cercuri ostile Habsburgilor îi pun în sarcină uciderea cardinalului Andrei Báthory, numind-o Irodiada. Lui, voievodului, i se spune Irod. Se povestesc cele mai cumplite lucruri despre apucăturile lui desfrânate. Că are un harem alcătuit din 365 de sclave, de pe toate continentele şi de toate culorile. Se colportează ştiri despre apucăturile lui sanguinare. Despre celebra lovitură de sabie la beregată… În turn miroase a cărbuni încinşi. A remedii minerale. Împăratul scăzut la rang de babă bârfitoare se sperie de ce spune. Râde strâmb şi trece să-şi mărturisească spaimele de matrimoniu. Femeile sunt însăşi esenţa răului pe pământ. Paracelsius vindeca impotenţa fără să se gândească că prin aceasta sporeşte cantitatea răului, încurajarea desfrâului. El, Rudolf, nu este împotriva naturii, dimpotrivă. Dintre toate speciile însă, omul este acela care a făcut din actul procreaţiei nu numai un sabat satanaelic, dar şi o politică de stat. El însuşi, care urăşte desfrâul, este gata să plătească tribut zeiţei Cotis, dacă nu s-ar teme că în corsajul fiecărei femei

trăieşte o Lucreţia Borgia.

— Suntem bărbaţi spre a le înfrânge şi supune pe toate Lucreţiile Borgia la un loc, majestate…

— Ah, glasul vostru, magnifice… Auziţi ecoul lui în aceste pietre?! Este înspăimântător.

— Nimic din ceea ce aparţine omului nu este înspăimântător pentru om, majestate.

— Nici moartea, magnifice?

— Moartea?! Ar fi dacă unii din noi ar suferi pedeapsa ori harul vieţii veşnice… Dar cum toţi suntem muritori în trupul nostru şi nemuritori în faptele noastre, moartea nu este decât un prag… O trecere din suferinţa neîmplinirii, în judecata veşnică a timpului.

— Raţiunea voastră, *illustrissime*, mă înspăimântă mai mult decât glasul şi statura voastră.

— Luaţi lucrurile în ordinea lor firească, majestate. Femeia este dată bărbatului pentru plăcerea sa şi pentru sporirea neamului său, după cum şi Biblia o spune. Ce poate fi mai omenesc decât familia ta, vegheată de neliniştea soţiei tale? Însuraţi-vă majestate, cu Florica mea dacă o va voi, ori cu altă principesă şi veţi vedea lumea cu ochi de părinte, ceea ce nu strică unui împărat hărăzit de Domnul să păstorească asupra unei jumătăţi din Europa.

Poate a vorbit prea mult în greaca cărturărească şi Rudolf a făcut urechi beoţiene. A vorbit şi s-a limpezit. Aici este vorba de lucruri foarte simple la întâia vedere: Sacrul Imperiu Roman a hotărât voievodului Mihail Basarab un ajutor de oaste pentru a supune Transilvania răzvrătită şi a recuceri ţările lui, liberându-şi familia din robia răsculaţilor. Totul va fi scris cu cerneluri de neşters, pe răbdătoarea şi neprihănita culoare albă a foilor de chronică, spre slava viitorimilor. Păcatele omeneşti se vor şterge în uitare. Nimeni nu va şti care a fost adevărul la taraba

negoţului politicesc. Nici care din înalţii sfetnici au fost şfănţuiţi de el, nici care din ei au fost şfănţuiţi de Sigismund. Nimeni nu va şti cum se descalţă împăratul Rudolf II de Habsburg (pentru că iată, se descalţă de pantoful stâng, sare pe pardoseala din gresie într-un picior şi spune că va porunci cincizeci de bastoane pentru blestematul de pantofar, care întotdeauna îi lasă un cui în pantof şi nu poate şti dacă acest cui nu este otrăvit) şi nici ce spaime îl bântuie pe omul scund, atins de pleşuvie, care împarte dreptatea supremă în imperiul lui, la care se pot apela sentinţele capitale date nobilimii, cel care hotărăşte pacea sau războiul, ca şi cursul istoriei în Europa; omuleţul gălbejit care nu face un pas fără ştirea mamei lui, această biată fiinţă strivită de purpura imperială care-i vine şoldiu şi cu care nu are nicio legătură. Zeama de bozii nu va scrie nicăieri despre dorinţele domnului preşedinte al consiliului secret, de a avea a patruzecea parte din veniturile Transilvaniei, despre prietenia lui cu generalul Basta, care-i câştigă provinciile, ţările în care *Freiherrn* Wolffgang Rumpf îşi înfige directorii de mine şi poşte, antreprenorii de păduri şi bancherii, mereu sub zâmbetul şi benedicţiunile episcopului de Breslau… Lucrurile vor rămâne prin pohfala oştilor imperiale aşezate pe trei rânduri între Karlov most şi Hradzäny, primindu-l solemn pe voievodul din Valachia, oştean al crucii şi al Sfintei Ligi, pentru că, dintotdeauna marile gheşefturi ale istoriei s-au făcut sub flamura unui ideal luminos şi nobil, care-a amorţit cugetul mulţimilor sfâşiat de nelinişti, ori de nemulţumiri, târându-le pe urma unui vis, din care ele, mulţimile, au rămas mai sărace, mai bântuite de spaime; iar cei care au ştiut să împodobească visul cu cele mai nobile vorbe, s-au ales cu pungile doldora de aur şi cu puterea lumească.

A fost el vreodată un asemenea neguţător?

Împăratul şi-a pus pantoful după ce a bătut cuiul cu un ciocan de aramă. Are sau nu Rudolf curajul să-i spună taina pentru care l-a adus aici, voind să rămână singuri? Ori totul nu este decât o scamatorie nemţească, făcută în faţa Statelor şi Ordinelor, a ambasadorilor evropeni şi a curţilor, în faţa prezentului şi a viitorului, scamatorie prin care el, Rudolf, arată tuturor bunăvoinţa sa faţă de voievodul cu care este legat prin taine mai presus de înaltele Camere şi Consiliul secret, taine politiceşti şi acţiuni de stat, care merg mână în mână cu moartea. Noaptea petrecută la sânul pietros al Mariei Cristierna i-a dat harul lucidităţii. Ori poate însingurările lui la Cozia i l-au dat. Ori poate întâlnirile lui cu Iglisia. Simte moartea trecându-şi aripa peste fruntea lui. Nu moartea din vârful suliţei spahiului Mithat Bali, în vălmăşagul luptei de la Vidin. Moartea perfidă, învăluită şi ceţoasă a urzelii politiceşti pe care n-o poţi tăia cu două lovituri agere de sabie. Pe care n-o poţi înfrânge prin cinste şi bărbăţie. Pribegia lui la Wiana şi Praha, acest drum spre izvorul tămăduirii s-a transformat în Golgota lui. A avut vreodată naivitatea să creadă în cinstea politicii? El însuşi a fost cinstit în politică? A fost cinstit cu glotaşii de la Călugăreni şi cu moşnenii, cu boiernaşii ori cu vitejii?… N-a ridicat el însuşi în cerul Ţării, flamura libertăţii, cerându-le lor s-o apere cu viaţa şi după ce ei s-au jertfit cu vieţile lor, după ce libertatea Ţării a fost înfăptuită, nu el, cu puterea lui domnească i-a zvârlit pe ei în pulbere, rumânindu-i şi legându-i, nu de glie, ci de glia vel boierilor săi, hrănindu-i pe aceia cu sângele şi viaţa celorlalţi?! Călugărenii au ţinut din zori până la asfinţit; dar robia pe care le-a hărăzit-o va ţine veacuri după veacuri, trecând din zi în zi şi din tată-n fiu, spre veşnicul lui blestem şi veşnica lui urgie? Când şi unde şi cu cine a fost el însuşi cinstit, ca cinste să-i ceară Habsburgului, dincolo de raţiunile politiceşti? Şi nu

întotdeauna aceste raţiuni legate de neam şi veşnicirea lui sunt atotbiruitoare în cugetul domnului hărăzit de pronie să ducă prin vreme povara fiinţei acestuia? Habsburgul se vrea la Dunărea de Jos să împingă oştile otomane departe de graniţele imperiului. Este datorinţa lui de împărat s-o vrea… Dintotdeauna, poate prin intuiţie şi-a judecat adversarii, încercând să vadă lucrurile cu ochii lor. Habsburgul a greşit aducându-l aici să bolmojească despre nişte planuri ceţoase de matrimoniu. Despre dorinţa lui ca Nicolae-Pătraşcu să fie luat scutier imperial, spre a se instrui în ştiinţa războiului şi în ştiinţele trebuitoare unui domnitor. Rămas la audienţa solemnă l-ar fi silit să privească viitorul între hotarele patentei imperiale. Aici, singuri în turnul din piatră mucedă, Habsburgul nu câştigă decât libertatea de a-l ucide ca pe un trădător al secretelor dintre ei, pierzând de fapt *Magna Valachia* încă din această clipă… Iar el a fost atât de naiv să creadă că prin Carl von Lichtenstein a câştigat Transilvania, îndepărtând de la ea lăcomia lui Rumpf… Îi vine să-şi zmulgă barba. Preşedintele Consiliului secret şi Basta vor ticlui pâri peste pâri, scrisori calpe pornite din tabere vor ajunge pe masa Consiliului secret prin Rumpf. Au mai ajuns. Vor mai ajunge. Învingător împotriva lui Sigismund, va trebui ori să închine Transilvania lui Rudolf, prin Basta; ori să se ridice cu armele împotriva lui Basta, izgonindu-l dintre hotare şi odată cu el să taie ghiarele vulturului bicefal, care veghează cu un ochi asupra saxonilor din cele şapte oraşe-cetăţi transilvane. Ar fi sacrificat-o pe Stanca, dacă prin Maria Cristierna, *Magna* s-ar fi reîntrupat vie, recunoscută în hotarele ei de toate curţile Europei. I-a sacrificat după Călugăreni pe rumâni şi moşneni şi curteni. I-a sacrificat după Mirăslău pe cei scumpi inimii lui. Ar mucenici-o pe Stanca, ar zidi-o în temelia *Magnaei* pentru că acesta

este harul istoriei. Să se întrupeze din jertfă. Stă în jilţul ars de remedii pe care i l-a tras Rudolf în faţa mesei de ceasornicărie, turbând în sine pentru greşeala făcută faţă de Rumpf. Avându-l prieten în Consiliul secret, acesta nu l-ar fi vândut până când nu şi-ar fi scos pe de trei ori banii investiţi în cucerirea Transilvaniei. Ajuns la Alba-Iulia, ar fi ştiut prin Zacharias Geitzkoffler şi prin Kon Mozes, cum să strângă toate firele afacerilor, astfel încât Rumpf să nu ştie niciodată ce înseamnă cu adevărat a patruzecea parte din veniturile transilvane.

— V-am întrebat, magnifice, dacă intenţionaţi să vă menţineţi graţioasa cerere de căsătorie cu verişoara noastră, arhiducesa Maria Cristierna şi care este statutul vostru matrimonial?... Dacă puteţi desface legătura cu soţia voastră şi ce drepturi va avea în noua condiţie, arhiducesa, vara noastră...

Împăratul Rudolf II de Habsburg dă la o parte sculele înşirate pe masa de ceasornicărie şi cu un salt greoi, se aşază pe masă, întinzându-şi picioarele spre cuptorul încins deasupra căruia strălucesc vii, ochii unei salamandre...

...Scările largi de marmoră albă pe care stau aliniate gărzi de cuirasieri imperiali în platoşe argintate. Murmurul surd al Staturilor şi Ordinelor adunate în sala palatului Belvedere, despre care Rudolf, ţinându-l de braţ, îi vorbeşte cu dăruire. L-a adus de la Firenze pe arhitectul Giovanni Gargiollino care a împodobit sala mare de ceremonie, lucrând «şapte ani încheiaţi, *mein lieber Fürsten*. Împăratul îl strânge de braţ, şoptindu-i: niciodată n-am văzut-o pe recea Maria Cristierna atât de strălucitoare, ca astăzi... În adevăr, principe, dragostea... Priveşte-o, Michael! Îţi aduce omagiul ei!»

Împăratul îi spune Michael, ca unei rude. Maria Cristierna va ajunge la Alba-Iulia, în ziua când doamna Stanca va ajunge la Kingsburg, iar Florica şi Nicolae-

Pătraşcu la Praha. Duce un mort sub platoşă. Un mort coboară scările de marmoră. Un mort priveşte prin ferestrele imense superba panoramă a oraşului, cu turlele lui ascuţite pierzându-se în vălmăşagul zăpezii vânzolite peste Vltava.

Un mort gândeşte la Jan Pišek, la Smyl Pišek, la taboriţi, la oamenii acestor pământuri. Un mort vede pereţii albi, parcă din cretă şi tot un mort primeşte reverenţele doamnelor şi ale curtenilor, ascultând ca din altă lume murmurul atâţat, foşnetele rochiilor cu poalele înfoiate, clinchetul pintenilor şi glasul împăratului: «— Ah, scumpă verişoară, eşti însăşi personificarea prospeţimii şi a primăverii». Maria Cristierna lângă el. Mâna ei, pe braţul lui. Cortegiul. Împăratul în faţă între Lichtenstein şi Rumpf… Un loc gol sub două ferestre prin care se cerne lumina. Frans Franken *den ouden* – cel bătrân, în costumul de ceremonie al primului pictor al curţii, în faţa unui şevalet pe care este un tablou acoperit cu mătase roşie.

— Scumpul meu Frans Franken, spune Rudolf… Iată-ne aici să-ţi admirăm opera… Magnifice, în cinstea voastră…

— Iubitule, şopteşte Maria Cristierna, strângându-i braţul.

Este străin de tot ce se întâmplă şi singur, cu toate că-i are în urmă pe ai lui. Este pustiit cu toate că femeia de lângă el i-a dormit spre zori cu capul pe piept şi degetele răsfirate în barbă şi el nu s-a mişcat veghind-o şi gândindu-se la destinul ei amar cu o duioşie grea şi obidită. Este bântuit de spaimele negre ale trădării săvârşite faţă de ai săi cei dragi. Este iarăşi ucigător de singur cu sine însuşi, cumplit de sărac şi cumplit de pustiu în mijlocul acestor valuri de curteni în costume spaniole, ţinându-şi capetele pe tava gulerelor *fraise*, între doamnele mirosind a parfumuri

italiene şi de Colonia, sub bolţile vaste ale Palatului Belvedere, cu pereţii plini de ghirlande şi amoraşi; scrum şi cenuşă este, fără conştiinţa vie de sine, un telal care vinde şi cumpără gânduri sacre şi destine, vânzându-se şi cumpărându-se pe sine la fiecare răbufnet de vânt a ceea ce Andronic Cantacuzino numea istorie. Bătrânul grunţuros şi ciufut care este Frans Franken, face trei reverenţe scârţâite. Cu un gest bătrânesc, încet, ridică mătasea care acoperă tabloul. Vede întâi o pată luminoasă în colţul din dreapta al pânzei. Un cer transparent şi o cetate din care iese fum, de fapt nu este o cetate ci un cuptor de topit minereuri, apoi îl vede pe Rudolf măreţ, cu piciorul drept împins înainte, purtând turban şi hlamidă imperială şi pe Carl von Lichtenstein cu chip de Isus arătându-i ceva, apoi o vede pe Maria Cristierna într-o rochie bogată, cu corsajul din mătase transparentă, cu mijlocul încins cu o frânghie, albă şi frumoasă sub coroniţa din diamante, cu mâna dreaptă abandonată stângii lui şi se vede pe sine însuşi lângă Maria Cristierna, lipit de ea, singura pereche din mulţimea aceea de curteni pe care-i recunoaşte sub travestiurile lor orientale, şi pe Rumpf şi pe Seyfriedt Christof Breyner şi pe Sdenko Adalbert Poppel, dar mai ales pe don Guillermo de San-Clemente, ambasadorul Spaniei şi pe nunţiul Filippo Spinelli, apoi îşi fixează privirea asupra acelei perechi simbolice, el cu gugiuman, platoşă şi pelerină, pictat în planul trei, apoi Maria Cristierna privind triumfător spre sala Belvedere şi Rudolf privind «comorile», pictat din profil, avându-l pe lângă el pe comitele Khevenhiller, istoricul curţii. Sunt culori stinse în tablou, strălucitoare şi luminoase fiind doar straiele împăratului, întinerit neruşinat de pictor şi este acolo, pictată cu mult înainte de sosirea lui la Praha, voinţa sacrei majestăţi şi istoria pe care i-o hotărăşte lui Mihai Voievod şi *Magnaei*.

— Dacă o voi, Io, şopteşte, strângând braţul Mariei Cristierna atât de tare încât arhiducesa scoate un ţipăt uşor, albeşte şi i se reazămă de umăr, în vreme ce împăratul Rudolf II de Habsburg se întoarce spre ei, care stau aidoma ca în tablou, bate uşor din palmele înmănuşate şi spune:

— Cresus arătându-şi comorile lui Solon! *Mein lieber Frans*, este cea mai grăitoare operă a ta, pusă în slujba imperiului. Te felicit din toată inima!… Cât despre *illustrissimul* principe Michael, cred că ai reuşit să-i surprinzi întreaga grandoare, care se potriveşte atât de fericit cu tinereţea scumpei mele verişoare…

Sentinţa imperială cade moale pe creştetul sur al pictorului curţii, plecat intr-o reverenţă adâncă. El stă înţepenit sub lumina cenuşie a sălii de ceremonie din Palatul Belvedere, privind duşmănos perechea vie din tabloul bătrânului maestru.

— Michael, aude vag, glasul celei din tablou… Am câştigat.

CAPITOLUL ŞAPTE
CĂILE DESTINULUI (III)

GURĂSLĂU

Kosiče. 11 mai 1601

— Caşovia!... Kosiče!... Kaschau, măria-ta!...
— Ne primesc ca pe regi, doamne!
— Ce porunci dai?
— Măria-ta, scoală!...

Era o lentoare în el, îi treceau prin cuget vânturile aromitoare de mai coborâte din codrii de pini şi timpul îşi curmase curgerea de cum se îmbarcase la Wiana pe bordul galerei imperiale *Hubertus*. Două luni după audienţa de la Belvedere, în care el şi Maria Cristierna şi ministrul de casă Carl von Lichtenstein împinseseră la pârghiile administraţiei imperiale pentru a da viaţă patentei lui Rudolf. Baluri mascate şi misiţi, ameninţări şi rugăminţi, audienţe şi paraudienţe, vorbiri sofisticate, ora de poză pentru gravori. Krüger-Ruggieri şi Zacharias Geitzkoffler, furnituri proaste, cu cusături nenorocite, chingi putrede, şei fără trăgători, ori cu aripile abia însăilate, botine scâlciate, bătăile aplicate furnizorilor, apoi despărţirea de Maria Cristierna, sfâşietoare, noaptea spre zori când i-a periat gugiumanul şi coantăşul, când a vrut să fie doar arhiducesă şi n-a fost decât femeie. Wiana. Arhiducele Mathia, îmbrăţişându-l şi cerându-i aproape cu lacrimi, fidelitate. Primăvara venind nebună pe malul Dunării, cu mireasmă aromitoare de mâţişori şi iarbă crudă. Convoaiele de carâte ale lui Krüger-Ruggieri pornite spre Bratislava şi apoi spre Kosiče. La două zile curierii

Mariei Cristierna. Regimentele markgrafului de Burgau, tocmite pe şase luni la un sfert din ceea ce ceruse în iarnă, plecând pe căruţe la Kosiče. Zile şi nopţi tulburătoare, tracte cu bancherii, lingăveala şi mişuna a o mie de telali şi cămătari şi spioni ai altor bancheri, care vor nu se ştie ce concesiune: minele, ori nafta, ori pieile, ori negoţul de cornute mari; ori de cai, canţelaria lui îngropată în hârţoage, starea armamentelor şi a fiecărui soldat în parte, registrele de lefuri cu datele şi ceasul înrolării, cele două sute de vivandiere cu carele lor făcând tabără sub zidurile Wianei, înarmate, cu străji şi căpetenii dintre codoaşele vechi ale războaielor din Răsărit, apoi prezentarea şi revista de efectiv a companiei de gardă, purtând pe plastron herbul *Magnaei* şi pe steag, herbul celor trei Ţări Româneşti, steag sfinţit pe malul Dunării de episcopul Theofil Râmniceanu în odăjdii, cu compania de gardă aliniată în faţa pontoanelor unde stăteau amarate cele trei galere puse la dispoziţia lui de arhiducele Mathia, venit la solemnitate într-o cuirasă uşoară, purtând coif niebelungic cu coarne de taur şlefuite în oţel verzui.

Îşi aduce aminte de neguţătorul de boi Theodor Chiriac, moldovean, venit la Praha cu 388 de boi mari, moldoveneşti, care a tras la *Omul Sălbatec* spunându-i să ia boii fie pentru oştire, fie să-i vândă, că se vor socoti ei, după ce măria-sa va ieşi din nevoi. Era un moldovean aşezat, hâtru, care i-a spus că-l aşteaptă Moldova ca pe stăpânul ei de inimă, Moghileştii îndesându-se să trimeată sute de cornute regelui leah, pe lângă galbenii jupuiţi de pe spinarea poporenilor, pentru plata oştilor leşeşti. I-a adus veşti de la Târgovişte. I-a adus veşti de la Alba-Iulia. Se ştie peste tot că măria sa ridică oşti împărăteşti. Simion Moghilă stă între gărzi leşeşti. Nici măcar în moldoveni nu are încredere. Cât despre Sigismund Báthory, a adus oşti

tătărăşti, care pradă Transilvania trecând-o prin foc şi sabie. Sigismund a poruncit ca tătarii să fie duşi în săcuime, să-l răzbune pe el şi uciderea vărului său, cardinalul. Din porunca lui tătarii au ars şi prădat zece târguri şi sate mari, încărcându-se cu avutul săcuilor.

— Te aşteaptă aceia, ca pe Mesia, doamne!

Theodor Chiriac venise la el netrimes de nimeni. Era neguţător slobod şi o făcuse din cugetul lui. Era o zi de sfârşitul lui martie, poate în 28, când Stoichiţa s-a dus cu Chiriac la *Niederöstereichische Kammer*, pentru scrisoarea de danie a boilor. La 4 april, s-a întărit procura dată de el lui Carlo Magno să ia pentru Stanca domeniul Kyngsburg şi la 7 april, Rudolf a scris Camerei de Silezia, poruncind ca toţi nobilii şi locuitorii să presteze jurământul de fidelitate voievodului şi doamnei Stanca, reprezentaţi de Carlo Magno. Rudolf a mai poruncit executarea lui Ianoş Szelestey, confiscându-i averea. Nu plecase încă din Wiana, când la Kosiče ajunsese căpitanul Tudor Maldăr, trimes de Nicolae-Pătraşcu să afle ce este cu măria sa, voievodul. Apoi a venit ziua când *Herrn* Anton Kadermann von Sandi, secretarul trezorier la *Niederöstereich Kammer* i-a predat lui Stoichiţa lăzile cu cei cincizeci de mii de taleri, subvenţia imperială pentru cele dintâi două luni prevăzute în patentă. Lăzile au fost îmbarcate pe galera *Hubertus*, care s-a desprins de ţărm, urmată de galerele *Sf. Maria* şi *Siegfried* pe care era îmbarcată compania de gardă. Căpitanii galerelor au ridicat la catarg steagul arhiducelui, iar la prova fanioane cu însemnele *Magnaei*.

— Caşovia!... Kosiče!... Kaschau, măria-ta!

Carâta aurită pusă pe leagăn de către Krüger-Ruggieri, adusă pe *Sf. Maria* până la Sturovo, la vărsarea Hornului în Dunăre, se opreşte din dulcea clătinare care-l adormise. Marcu stă plecat în şa,

ţinând cu mâna înmănuşată colţul pologului din piele galbenă… La portiera cealaltă se arată barba hirsută a biv vel banului Mihalcea. Rămâne o clipă răsturnat pe perna spătarului din catifea roşie, (Krüger-Ruggieri n-a făcut economie, răsfăţându-l într-un lux strălucitor)… Au trecut aproape zece zile de când a plecat din Wiana şi nu s-a învăţat încă cu ritmul vieţii de tabără. Ar fi vrut să prelungească în vis, dulcea şi desfătata plutire pe Dunăre, ascultând vântul cântând în straiuri, ori monotonia ritmului bătut de ciocanul şefului de echipaj pentru lopătarii legaţi cu lanţuri de băncile lor, robi turci nerăscumpăraţi, ori ucigaşi condamnaţi pe viaţă de tribunalele imperiale. În ceasurile când bătea vânt de pupa şi nenorociţii aceia dormeau pe băncile lor, auzea valurile şuşotind sub tălpoaia vasului. Lari albi treceau în lungul bordului, clamând jalnic. Curgea prin el o duioşie amară, o nespusă stare de nefiinţă în care se contopea straniu lumea văzută, cu lumea lui nevăzută. Lefegiii din compania de gardă cântau cântece străine, aspre şi nostalgice care se ridicau de pe puntea galerei *Siegfried* plutind în înserările de mai, pline de mireasma liliacului sălbatic, înflorit pe dealurile care închideau zarea. Treceau prin el icoane vechi, aproape fără contur, o lume de umbre, vii şi morţi, Buzeştii şi vel banul Calotă Bozianu în carul care-i ducea trupul descăpăţânat pe un drum prăvălatic, printre livezi de cireşi înfloriţi; Velica îmbăindu-se în bazinul placat cu faianţă verde şi albastră, purtând chip străin şi alb, ca de moartă; viile vel vornicului Ivan Norocea într-o argintată lumină de lună; Târgovişteа scăldată în dangăte de clopote, apoi Stanca la gherghef şi cei doi, Florica şi Nicolae-Pătraşcu de-abuşelea pe blănurile de oaie, jucându-se cu Guţan, puiul orfan de urs, adus de el la o vânătoare prin codrii Mehedinţilor; ori Sinan paşa la Topkapy saray, când i s-a dat cuca; apoi Nikifor Parasios plutind

într-un caic daurit pe Cornul de Aur şi minaretele de la Suleymanie ridicându-se argintii în zmeuriul zorilor şi alte o mie de chipuri şi icoane născute din viaţa lui cea pentru veşnicie scursă, cea pentru veşnicie moartă… L-a pizmuit pe chinuitul său frate Petre Cercel pentru harul lui de stihuitor. Simţea nevoia mărturisirii şi chronicul pe care-l ţine Stoichiţa nu poate fi decât un act politicesc, o însăilare searbădă a aparenţelor… Unde şi cum va rămâne el cel adevărat, om şi voievod, războinic şi ibovnic, bărbat visând libertatea şi domn autocrat care-a înfăptuit cel dintâi după Decebal, unirea Poporului, în hotarele Ţării Soarelui.

— Poruncă, măria-ta!

O goarnă – recunoaşte goarna ex-locotenentului Pistol H. Trimes în avangardă, sunând *parlamentari la siguranţa marşului, aştept ordine!*

— Să-i primească, Marcule!… Simioane! Calul!

Încă de azi-dimineaţă, din bivuacul de la Bodvou (Dumnezeule, căile destinului, îşi spusese, când bürghermaistrul îl primise aseară înaintea intrării în târg, cu tot consiliul în straie de sărbătoare, clopotul bisericii bătea solemn şi târgoveţii aruncaseră flori în caleaşca lui, fiind aceiaşi oameni care de Crăciun bătrânul i-au închis târgul, nevânzându-i de-ale gurii şi oştenii lui de-atunci, haiducii lui Baba Novac – ah, Baba Novac, cel întristat, Baba Novac cel ars pe rug) încă de azi dimineaţă îşi îmbrăcase platoşa dăruită de Rudolf, având săpat pe piepţi vulturul bicefal ducând în ghiare o flamură pe care erau înşirate titlurile recunoscute lui de Casa de Austria. Îşi îmbrăcase platoşa peste coantăşul din stofuşoară vişinie de Bergamo, coantăşul de roşu domnesc. A aşteptat-o pe Zvetlana Rose-Maria de Rosenau. N-a primit să găzduiască la stărostie. A intrat cu trupele în bivuac pe locul unde l-a prins Crăciun bătrânul el fiind pribeag, marchizul Ferrante Gonzaga neprimindu-l în cetatea Kosiče şi emisarii

acestuia vorbindu-i necuviincios despre condiţiile predării oştirii lui Baba Novac. Brazii şi pinii fremătau pe colinele acelea bântuite atunci de viscol. Poiana largă mai păstra urmele carelor lui puse pe tălpici. Se vedeau locurile unde-au ars focurile de tabără. Se vedea încă groapa în care înfipseseră bradul acela plin de făclii şi lumânări ostăşeşti. A fost trist şi s-a însingurat. Când s-a sunat stingerea, a auzit cornul unui cavaler cerând slobod în tabără. S-a înfăţişat un paj cu o scrisoare parfumată, legată cu şnur din fir de aur.

«Sunteţi aşteptat mâine, cu toate onorurile cuvenite unui prinţ. Onoarea voastră este răzbunată. Sper ca lunile petrecute la Curte să nu vă fi şters din amintire chipul pajului vostru care vă va ieşi în întâmpinare la timpul potrivit şi care semnează, Zvetlana Rose-Maria, contesă de Rosenau».

A uitat-o pe Zvetlana la sânul Mariei Cristierna?... Tropote... Clinchet de arme! Prinţul Marcu ridică pologul. Zâmbitor, cu pălăria de muschetar în mână, căpitanul Vicenzo Zucconi, urmat de o gardă călare care face volta pe stânga, aliniindu-se pe marginea şleahului plină de păpădii şi traista ciobanului.

— Din partea marchizului Ferrante Gonzaga, căpitanul Vicenzo Zucconi la ordinul vostru, *illustrissime!*

Viaţa nu înseamnă răgaz pentru el. Este aici un pahar plin de glorie militară care i se dăruie cu mâini înmănuşate şi nu se ştie dacă stiletul, ori otrava, nu stau de veghe. Trece de pe scara carâtei în şaua lui Sultan care-l primeşte cu un nechezat uşor. Îi face semn lui Zucconi să preia deschiderea cortegiului. Se răsuceşte în şa. Este un cer limpede de mai, cu turme albe de nouri flocoşi călătorindu-se prin soare. Cu

berze plutind în cercuri înalte şi rândunele trecând săgetat printre lăncile regimentului de cuirasieri. Căpitanul Mârzea, cu şoimul pe umăr, stă înaintea gărzii lui de roşii, haiduci şi cazaci, care ţin la mijloc steagul *Magnaei*, lucrat la Iaşi şi purtat de el în toată pribegia. Îl trage moale pe Sultan, care se întoarce cuminte. Trece la pas în lungul companiei de gardă, comandată de contele Darahi Ianoş de Tujon, care-l are în dreapta pe cavalerul rătăcitor Albrecht von Ettelbruck vârât în armură, cu scutierul sarazin la o lungime de cal în urmă, pornit sub steagurile lui să găsească în Răsărit, cei trei necunoscuţi căutaţi în Apus: Binele, Frumosul, Adevărul. Bietul nebun. Sunt acolo, lângă drapelul companiei, domnii sergenţi Leopold Bum şi Wolfgang Stürm, este acolo în dolmanele ungureşti noi, Sfânta Treime cu mustăţile hunice zbârlite, domnii husari Petru, Anton şi Francisc împreună cu scutierii lor, este muschetarul Helmuth Ursul şi la căruţele companiei sunt pichierii sviţerieni din cantonul Grindelwald, care au slujit regi şi principi şi care-i fac semne cu pălăriile lor cu gardine uriaşe, care au calota dublată cu o calotă din oţel şi care nu strigă *vivat*, cum strigă întreaga companie, îl pune pe Sultan la trap. Regimentul pedestru de archebuzieri al markgrafului de Burgau se dă jos din căruţe. Toboşarii şi trompeţii sună intrarea în rânduri. Regimentul de cuirasieri, care azi dimineaţă a primit ordinul să-şi îmbrace armurile, străluceşte rece sub ploaia de lumină diafană. Lăncile uriaşe, vopsite cu spirale albastre şi roşii, zgârie cerul strălimpede, plin de duioşia primăverii. Se strigă *vivat* de sub vizierele ridicate. A ajuns regimentele la Roznava. Mărşăluiau în ordine, cu ofiţerii la flancuri, cu armele la căruţe şi nicăieri n-a avut nicio plângere împotriva soldaţilor. I-a răsplătit cu vin şi câte-o jumătate de taler pentru marşul lor.

Este el sub gugiuman, în platoşa aurită, învăluit în pelerina albă, cu vulturii bizantini, cel dintotdeauna în şaua lui Sultan… Cele două regimente sunt strălucitoare şi semeţe, ofiţerii îi dau onorul cu spadele uriaşe, le vede trăsăturile împietrite sub coifuri, toată oştirea aceasta în oţel, pare ea însăşi de oţel, neînsufleţită şi moartă, cu toate că strigă *vivat* şi fanioanele de la lănci flutură vesel în vânticelul îmbălsămat. El însuşi este mort; ori acela din sine care era Mihai Vodă a murit şi n-a mai rămas în şaua lui Sultan decât o raţiune politicească şi o sabie, o voinţă şi o cumplită sete de răzbunare, toate acestea dospite într-un timp al cărui început se pierde în nefiinţă, fără sentimentul prezentului şi al devenirii. Ridică dreapta. Oştirea asta nu-i spune nimic. Nu vorbesc aceeaşi limbă. Este o oştire redutabilă, dârză, echipată după tractatele scriitorilor militari, două treimi arme de foc şi o treime arme albe, stă într-o rânduială de neclintit, are legi aspre pentru viaţa de tabără şi este moartă, în afara lui, moartă şi odată cu ea, el însuşi mortificat, plutind pe deasupra fiinţei lui esenţiale şi vii…

…Şleahul se arcuieşte spre Valea Hornadului. După un smoc de pini se văd bastioanele şi turlele de la Kosiče. De sub pini năvălesc spre el cete înarmate. Bărbaţi şi femei, de-a valma cu copilandrii, harabale uriaşe cu pologuri peticite trase de câte patru cai, călăreţi care chiuie, fluturându-şi săbiile. O trompetă sună alarma. Avangarda face o trecere în linie de luptă, din galop mic. Căpitanul Vicenzo Zucconi îşi trage spada…

— E Jivko Roşul, Marcule, spune cu glas străin, căzut… Cu haiducii lui Baba Novac. Corniştii lui Mârzea sună semnalul: «*prieteni la avanposturi*»… Apoi «*avangarda, continuă marşul…*» Sunt ei… Îl trage pe Sultan de pe şleah. Le iese în întâmpinare la galop mic.

— Rămâneţi, îi strigă lui Marcu… Pe mine mă vor!

Jivko Roşul, Dochian, Petro şi Liubomir şi Neboişa şi Vladimir, apoi ele, arse de soare, sârboaicele şi bulgăroaicele celor câţiva zeci de martologi, cu feciorandrii şi copii de ţâţă. Un ramăt de *Ziveo Mihalj Wajwoda*. Îl înconjoară. Îl apucă pe Sultan de frâu. Îi pipăie cizmele. Îi sărută poalele mantiei. Plâng în hohote. Neboişa spune că marchizul nu i-a lăsat să-i iasă în întâmpinare, trimeţându-i înapoi în tabăra de la Sena, dar că azi-noapte iscoadele lor au fost la Bodvou, l-au văzut şi-atunci ei au plecat din tabără spre zori, cu care, cu muieri şi copii, lăsând focurile aprinse, să se vadă din donjoanele cetăţii, au plecat lăsând acolo momâi din cârpe vechi legate de suliţe înfipte în pământ, pentru că, noaptea asta li s-a părut cea mai lungă din viaţa lor chinuită, după noaptea când au aflat despre moartea lui Baba Novac, inima lor.

Căpitanul Dochian suflă în corn. Haiducii intră în rânduri. La al doilea sunet al cornului, muierile şi copiii aleargă la harabale. La al treilea sunet, prelung, rândurile din mijloc fac paşi pe stânga şi dreapta. Apar trei stegari tineri, nu-i cunoaşte, ducând trei steaguri. La mijloc cel cu sfântul Sava. În dreapta cel cu chipul lovancăi Rudnik de Zagubica. În stânga, Dumnezeule, cineva a pictat pe o flamură roşie, din mătase, chipul lui Baba Novac, călare, cu sabia ridicată deasupra capului. Stegarii întind flamurile să se vadă chipurile sfinţilor şi mucenicilor acelora… Baba Novac s-a petrecut în legendă, îşi spune, neputându-şi desprinde privirea de pe chipul mistuit pentru veşnicie în tainiţele istoriei. Îşi scoate gugiumanul cu o mişcare sleită. Haiducii şi martologii îngenunchează… Stau aşa, îngenunchiaţi la picioarele calului său de luptă, câteva sute de bărbaţi bântuiţi de lipsuri şi neputinţe, cu stegarii lor în picioare ţinând desfăşurate flamurile pe care, în neistovita lor credinţă, au zugrăvit năzuinţa lor

de-o viaţă, întruchipând-o în aceia dintre ei care-au ştiut s-o facă vie şi arzătoare. Ştie că aşa se nasc legendele şi baladele. Aude în adâncurile de sine un glas vechi, parcă ieşit din gropniţă. Îl aude urcând greu spre cel împietrit în şa, care spune:

— Pe cenuşa lui mă jurui să-i răzbun moartea şi… Se ridică scurt în scări. Strigă cu glasul bubuitor dintotdeauna, smulgându-şi sabia de ei cunoscută, sabia cu cap de grif.

— Şi mâna mea să nu lase sabia răzbunării în nelucrare, până când ucigaşii lui şi ai mei, ai voştri şi-ai copiilor noştri, ucigaşii dreptăţii noastre pentru care-am sângerat, sfânta şi nebiruita noastră dreptate, n-au să sature viermii cu hoiturile lor! Amin!

Ar fi vrut să spună ceva de împărat. De această întoarcere sub flamuri imperiale. Pentru urechile lui Zucconi. Nu poate. Se sugrumă. Ei au înţeles. Tac. Îşi pleacă frunţile spre pământ. Este o tăcere grea. Cumplită. Care-l înspăimântă de atâta ură zăcută şi neagră. Luptaseră an de an, nestrămutaţi în credinţa lor. Le pieriseră fraţii lângă ei. Îşi înmormântaseră, săpând cu săbiile, părinţii, ori copiii, ori nevestele. Unii răpuşi în luptă. Alţii de osteneala şi bolile acestei veşnice pribegii, pe urmele libertăţii Serbiei. Găsiseră un liman şi o odihnă la Alba-Iulia, într-o *Magna Valachia*, care-şi întindea aripa ocrotitoare spre paşalîkul de Temişoara şi părţile sârbeşti ale Banatului. Visau la o renaştere. Nemeşimea a ras de pe faţa pământului uliţele sârbeşti. Le-a aruncat la câini rubedeniile rămase în ocinele dăruite pentru slujbele lor ostăşeşti. Acum stau îngenunchiaţi în fânaţul străin, tac şi vânticelul de mai flutură flamurile cu chipurile sfântului Sava, patronul Serbiei, Baba Novac şi Iovanka Rudnik de Zagubica. Un ecou vechi, dureros, în el tot. Amintiri înceţoşate, dintr-o altă viaţă, petrecută în vremi imemoriale.

— Intraţi în rânduri, după căpitanul Mârzea… Auzi, Jivko!… Cu muieri şi copii, cu tot.

Jivko Roşul îşi ridică spre el obrazul cumplit peste care curg grele, două şuvoaie de lacrimă…

…Şleahul urcă un dâmb prăvălatec, printr-o livadă de cireşi. Trompeta ex-locotenentului Pistol H. Sună: «*Atenţie, fiţi gata pentru întâmpinare*». Muschetarul Sanctitate, efeminat, venit la galop, îşi scoate pălăria, îi face o reverenţă din şa şi raportează că la o milă de Caşovia se vede o oştire strălucitoare, se văd caleşti şi văluri femeieşti şi dacă nu se înşală, este acolo statul major al generalului marchiz Ferrante Gonzaga, pentru că, se distinge foarte bine steagul acestuia fluturând în faţa unui escadron nobiliar, în spatele căruia sunt aliniate patru escadroane de cavalerie.

— Iată un mod nobil de a repara o greşeală nedorită, spune căpitanul Vicenzo Zucconi, călărindu-i în stânga, când avangarda oprită pe coama dâmbului trece să intre în rândurile companiei de gardă şi trâmbiţele şi cornii sună pregătirea pentru întâmpinare şi repaus în rânduri pentru ştergerea prafului şi aranjarea ţinutei. Şleahul coboară dulce printre livezi. Apoi vine un tăpşan, străjuit de un stejar străvechi. Vede acolo zecile de carâte cu pologuri colorate, doamnele călări, o horbotă în culori vii şi vesele, poate şi Zvetlana, niciun ecou în el cu toate că şi-o reaminteşte cu perversitate în toată dumnezeiasca ei goliciune, în stânga caleştilor o escortă superbă cu panaşe verzi şi roşii, galbene şi portocalii, trâmbiţaşi heralzi care sună un semnal cristalin, toboşari călări, paji şi scutieri galopând de la carâte şi spre carâte, totul sub ochii lui la o zburătură de săgeată. În dreapta stejarului, cele patru escadroane, două de cuirasieri cu lancea la picior, două de husari; ori poate de muschetari; nu poate vedea din pricina cuiraselor în care se frânge soarele şi îşi spune că, dincolo de toată urzeala

politicească, dincolo de otravă şi stilet, de ură şi de moarte, omul timpului său ştie să se regăsească în mijlocul acestor splendori războinice, care-i încântă ochiul şi care-l fac să tresară, pătrunzând acolo unde crezuse că este numai cenuşă.

— Generalul marchiz Ferrante Gonzaga, *illustrissime*, spune Zucconi, acest curier al zeilor şi poate al Satanei, arătându-i grupul de călăreţi în *pourpoint*-uri stacojii şi verzi, venindu-i în întâmpinare.

Ofiţerii lui stau cu spadele ridicate, gata să dea semnalul marşului. Îi face semn lui Mârzea, care sună pe corn: «*Înainte cu domnul nostru, pentru glorie!*» Tobele răpăie cadenţa. Trâmbiţele sună semnalul «*călăreţi, la pas viu, urmaţi-l pe nobilul nostru domn!*» Haiducii călări ţin între rânduri pe cei pedeştri, care le duc caii de dârlogi. Chervanul muierilor nu i-a ascultat porunca. A rămas undeva în urmă, după cel al regimentului de cuirasieri. Flamurile în vânt… Este o privelişte pe care şi-a dorit-o de jumătate de an. Este din nou în fruntea unei oştiri. Nu se lasă amăgit. Îi dă călcâi lui Sultan, care ştie, nechează, joacă pe loc, cambrează gâtul încomat şi porneşte la galop mic, cu crupa într-o parte.

— Dumnezeule, ce minune!

Recunoaşte glasul cântat al Erinei Cercel. Vede cerul, apoi nu-şi mai desprinde privirea de pe chipul smolit al călăreţului de care se apropie în galop mic, chip de spadasin umbrit de gardinele pălăriei muschetare, cu panaş din pene de struţ vopsite roşu, călare pe un cal negru corb, gătit cu *caparazon* din fir şi flancat de trei nobili purtând toţi trei *pourpoint*-uri stacojii.

— Politica, scrâşneşte…

Se apropie unul de altul ca pentru asaltul cu lancea. Sultan trece de flancul escadronului nobiliar care strigă *vivat!* Când marchizul Ferrante Gonzaga este la zece

paşi, îl opreşte pe Sultan în loc, din galop. Nobilii escadronului strigă ceva. Sare din şea. Sultan nechează. Îi tropăie pe urme. Îl vede pe marchiz descoperindu-se surprins. Apoi descălecând greoi. Omul este şchiop. Face câţiva paşi chinuiţi în întâmpinarea lui. O ştia. Şi-a meritat-o! Îşi scoate gugiumanul. Aude strigătele de încântare ale doamnelor care-şi flutură batistele. Este şi ea. Zvetlana.

— Fiţi bine venit, *illustrissime*, în cetatea majestăţii sale Caşovia şi dispuneţi de generalul imperial marchizul Ferrante Gonzaga, care vă stă la dispoziţie.

Marchizul este trecut de vârsta de aur, are glasul plăcut şi îşi face reverenţele cu o graţie de spadasin şi curtean.

— Bine v-am găsit, excelenţă! Sunt prea supusul excelenţei voastre binevoitor! O spune româneşte, foarte tare. Prinţul Marcu tălmăceşte în italiană. Stoichiţa în latineşte şi nemţeşte. Îi întinde mâna. Marchizul se grăbeşte să i-o cuprindă în amândouă mâinile înmănuşate cu mănuşi albe, muschetare, din piele de căprioară. El poartă mănuşi de lâniţă albă, cusute cu perle. Tobe huruind puternic. Trâmbiţaşii heralzi sunând onorul. În clipa de linişte căzută după trecerea trâmbiţelor, glasul dulce al Zvetlanei:

— Ce minunat spectacol ne-a făcut marchizul să pierdem de Crăciun, conte!

— Scuzaţi-mă, *illustrissime*, sunt numai un soldat, spune marchizul, oferindu-i cu un gest larg, locul din dreapta sa.

Refuză, cu o plecăciune.

— Nu mă umiliţi, *illustrissime*, refuzându-mi plăcerea de a escorta un războinic celebru.

— Vi-o acord cu toată stima, pentru filosoful, condotierul şi generalul care sunteţi, excelenţă.

— Mi-aţi citit lucrarea despre moravuri, *illustrissime?*

— Cu toată atenţia, excelenţă!

Marchizul face încă o reverenţă, arătându-i locul din dreapta. Trece acolo. Pajii îl aduc pe Sultan. Încalecă. Încalecă şi Ferrante Gonzaga ajutat de un scutier. Cu gugiumanul sub braţ face o plecăciune din şa spre Zvetlana Rose-Maria contesă de Rosenau, călare pe o iapă roaibă, avându-l alături pe contele de Rosenau care-şi flutură pălăria salutându-l cu o înclinare adâncă. Omul şi-a asigurat furajele pentru patru mii de cai pe toată durata războiului, îi zâmbeşte graţios şi trâmbiţaşii-heralzi sună alcătuirea cortegiului pentru intrarea în cetatea majestăţii sale, Caşovia!…

…— Dar, *illustrissime*, vorbiţi excelent *à la soldato!*… Înţeleg perfect!… Scumpe prinţ, nu este nevoie să-mi traduceţi… Zucconi!… Prea multă vorbă, domnilor!… Căpitane Rossi!… Raportează-mi într-o oră cum au fost cazate trupele *illustrissimului!*… Contele Lelio Arrivabene, magnifice!… Şi cel mai mare specialist în fortificaţii al armatei imperiale: contele Giovan Marco Isolano!… Îl cunoşti pe segniorul Mantovano, conte? Excelent!… Excelentissimo!… Recunoaşteţi, *illustrissime*, că Roma cucereşte a doua oară Europa, prin soldaţii săi!…

— Rămâi, Marcule… Stoichiţo, ochii în patru!… Apoi, în limba taberelor: sunt al vostru, marchize! Generalul marchiz, înalt, purtând cu graţie plastronul roşu de muschetar cu armele Casei de Austria pe piept, leduncă din mătase albă şi cizme înalte din piele galbenă, cu pelerina scurtă, albastră agăţată într-o agrafă de aur, şchioapătă uşor spre peretele opus ferestrelor, pe care este agăţată o chartă uriaşă a Ungariei Superioare cu paşalîkul de Buda şi Belgrad, comitatele de răsărit şi întreaga Transilvanie până la munţi, aceste locuri fiind zugrăvite într-o culoare verzuie. Sala de consiliu a castelului este pardosită cu parchet greu din stejar. Pereţii şi plafonul sunt

acoperiţi cu lambriserie. Perdele grele, veneţiene, din catifea albastră. Un tablou uriaş, o bătălie cu turcii, văzută de pe o colină astfel încât marchizul Ferrante Gonzaga, pictat pe calul negru, cu spada trasă, purtând armură cu viziera coifului ridicată, să pară zeul acelui război, cu explozii roşii ţâşnind ici, colo şi cu turci în care cavalerii îşi implântă săbiile; apoi alt tablou, marchizul în costum de curte ţinând în mâini unul din opurile scrise, în fundal se zăreşte o grădină italică şi mereu mai ascuţit sentimentul unei primejdii noi, cu atât mai tăioase, cu cât este marchizul mai volubil şi graţios. Sunt două scaune florentine în dreptul unei măsuţe încrustată cu fildeş, aşezate în faţa unui *cassone* şi el albastru, având pictat o scenă plină de viaţă din piaţa San Marco. Marchizul ar fi fermecător, dacă din când în când nu l-ar trece printr-o privire tăioasă, ascuţită şi vie. Intrarea în Kosiče a fost triumfală. Balcoanele şi ferestrele împodobite cu flori şi covoare. Fete şi femei tinere aruncând crenguţe de liliac înflorit înaintea cortegiului, pe umerii lor, pe crupele cailor.

— Sunteţi iubit la Caşovia, excelenţă!

— Este dovada stimei de care vă bucuraţi aici, *illustrissime!*

— O stimă mai veche, sau una foarte recentă, excelenţă?

— Şi una şi alta, în egală măsură, *illustrissime*.

— Care din aceste stime vă este mai aproape, marchize?

— Aceea care ştie supune spada, rigorilor raţiunii, magnifice!

— Iată un răspuns demn de Caesar!

— Adresat unui războinic demn de Hanibal.

Treceau stoluri de porumbei prin cerul diafan. Târgoveţimea ieşită în stradă striga *vivat*. Castelul, reşedinţă a generalului comandant de Caşovia, cu

gărzi de muschetari şi parcul desemnat *à la Frasscatti*, cu arbuşti ornamentali tunşi îngrijit, pajişti de flori şi ciute blânde păscând pe malul pârâiaşului căzând din cascadă în cascadă, i s-a părut mai bogat şi mai somptuos decât Hradul imperial! Şi a spus că acum ştie unde se topesc sutele de mii de taleri ai Cancelariei de Război. Însuşi Carl von Lichtenstein l-a asigurat că cei de la *Kriegskammer Rathe* n-au bani în lăzile lor, deoarece au trimes două sute de mii de taleri oştirii Ungariei de Sus, pentru furaje, armament şi solde şi că, abia la strângerea impozitului de primăvară se va putea onora ordinul imperial.

Marchizul îl pofteşte pe scaunul aşezat într-o trâmbă de lumină, căzută dintr-o lucarnă. Ei toţi ştiu că se stăpâneşte, greu, ori că nu se stăpâneşte şi iată-l pe generalul Gonzaga încercând să-i citească gândurile pe obrazul luminat din plin. Se acreşte-n el. Apucă scaunul şi-l scoate din trâmba de lumină.

— Mă dor ochii, spune.

Se prezintă căpitanul Zucconi, care-i face o reverenţă şi apucat de o tuse ciudată, îşi scoate batista din garda spadei, apăsându-şi-o pe buze. Înţelege. Zucconi, Carlo Magno, Maria Cristierna, Carl von Lichtenstein. Este un avertisment. Căpitanul Zucconi îi prezintă *illustrissimului* programul zilei; adică un consiliu militar spre a fi informat cu situaţia din Transilvania, tăria oştirii lui Sigismund şi componenţa ei; apoi recepţia dată în onoarea sa, la care va participa în afara ofiţerimii, nobilimea din districtul militar Caşovia, conducerea la reşedinţă…

— Toate astea intră în plăcerea, obligaţia şi cinstea mea de gazdă, *illustrissime!* Vă rog spuneţi-mi dorinţele voastre şi ele vor fi ordine pentru mine!

— Am o singură dorinţă, excelenţă… Să mă văd pe câmpul de luptă cât mai repede!

— *Per Bacco*, *illustrissime!* Este o grabă

nesănătoasă. Cu cât războaiele sunt mai îndelungate şi costisitoare, cu atât creşte rolul şi importanţa generalilor… Apoi, pe sufletul Madonei, cine vă spune că odată ajuns pe câmpul de luptă, inamicul va fi de acord să vă cedeze victoria?! Şi, pe o mie de spade, cine vă asigură că veţi ajunge pe câmpul de luptă, sănătos şi teafăr?! Puteţi avea un accident de călărie, ori o criză de colici, ori, Doamne fereşte, un amor fulgerător, ori altă mie de lucruri complicate; cum ar fi de exemplu lipsa de soldaţi pe pieţele de recrutare; lipsa de cai, ori de furaje; ori forjeriile noastre să nu vă poată livra armele cerute, ori praful de puşcă, Dumnezeule, *illustrissime*, mă înspăimântaţi.

Marchizul spune toate astea râzând. Le spune tare, ori destul de tare să fie auzit de grupul de ofiţeri aşezat la fereastră, avându-l la mijloc pe prinţul Marcu. Îl vede pe Mantovano plimbându-se în partea cealaltă a sălii de consiliu cu contele Lelio Arrivabene, pe care-l ştie *Quartier mastro generale*. Apoi îl vede pe colonelul de haiduci Rottal di Sendvoe, care-i face o reverenţă scurtă şi se pierde într-un grup de nobili purtând acele foarte frumoase *pourpoint* stacojii, văzute de el în preajma marchizului.

— Atunci, răspunde râzând, marchize, am auzit că sunteţi stăpânul unor butoaie cu cea mai bună licoare cunoscută între Adriatica şi Dunărea de Sus… Vă mărturisesc că, după zece zile de marş abia acum simt cu adevărat cât mi-este de sete.

— Iată o declaraţie cu adevărat demnă de noi! Zucconi!… Doresc un ospăţ imperial… Să servească vivandierele regimentului de gardă. *Illustrissime*, iată-ne singuri. Îngăduiţi să vorbim ca între soldaţi.

— O aştept de când ne-am strâns mâinile, excelenţă.

— Ce doriţi de la mine?

— Totul!

— Este cuvântul care v-a făcut să pierdeţi totul.

— Acelaşi cuvânt care mă va face să recâştig totul.

— Siguranţa voastră mă înspăimântă.

— N-am tunuri şi cele pe care le-aşi comanda aici, ar fi şi prea scumpe pentru punga mea şi desigur prea târziu gata.

— Am şase tunuri pe care vi le-aşi putea oferi, cu aprobarea scrisă a arhiducelui Mathia.

— De ce depinde această aprobare?

— De bunăvoinţa voastră, în primul rând. De scrisoarea mea în al doilea. De repeziciunea curierului în al treilea.

— Am făcut drumul până aici în zece zile, ducând cu mine cinci sute de soldaţi. Ceilalţi o mie, au făcut drumul de la Wiana la Kosiče în douăzeci de zile.

— Erau grăbiţi! Drumurile nu sunt sigure pentru un singur călăreţ.

— Cincisprezece zile pentru dus! Cincisprezece pentru întors.

— Imposibil. Caii.

— Va avea cai odihniţi la fiecare poştă.

— Altceva?

— Să nu găsesc recrutori străini la Tokay şi Dobriţin.

— Nu pot opri recrutorii seniorului Georgio Basta, *comandante generale*…

— Îi cunosc toate titlurile. Sacra majestate romană mi le-a concesionat până la 5 iulie…

— O concesionare de principiu, *illustrissime*.

— Una reală… Am trimes acolo o companie din cei mai buni spadasini ai mei. Vor tăia urechile oricărui recrutor străin şi le vor bate în cuie pe uşile hanurilor.

— *Per Bacco!* Doriţi cu adevărat războiul cu Sigismund?… Asta îl va bucura pe senior Georgio.

Îşi desface bumbul din rubin, de la gât.

— Împăratul i-a ordonat să fie aici la jumătatea lui mai.

— Este bolnav. Grav. Va fi aici cel mai de vreme în

18 mai, ceea ce înseamnă o dată foarte apropiată de cea fixată prin ordinul majestăţii sale… Doresc să vă asigur etapele. Unde vă veţi stabili cartierul general?

— La Dobriţin.

— Senior Georgio o voia la Tokay.

— Pentru sine?

— Pentru voi!

Îşi muşcă mustaţa. De data asta provocarea este limpede. Îşi loveşte genunchii cu amândoi pumnii. Se pleacă spre marchiz.

— Scumpul meu general. Segnior Georgio are de plătit o poliţă grea ardelenilor. Eu însămi am de plătit o poliţă grea lui Sigismund şi Chiaky şi Székely Moise, care-mi ţin pe cei dragi închişi şi, lipsiţi de onoare, îi tratează ca pe soldaţi de rând.

— Am aflat-o de la căpitanul vostru, sosit aici acum o lună.

— Fac apel la onoarea voastră, excelenţă… Imperiul are nevoie de Transilvania. Eu am nevoie de ţările mele. Senior Georgio (îi spune numele opintindu-se) are nevoie de o victorie care să facă să se uite păţaniile de la Cluj şi Alba-Iulia. Şi voi?

— Eu am nevoie de toate astea la un loc, *illustrissime!* Vă dau cuvântul meu de gentilom, că voi sluji cauza voastră cu tot ceea ce puterea mea de comandant al Caşoviei îmi pune la dispoziţie.

— Iar eu vă asigur de recunoştinţa mea imediată.

— Aş dori să-l aşteptaţi pe senior Georgio, fără ură!

— Îl aştept ca pe un general iscusit. M-aţi îndatora dacă am trece la consiliul militar.

— Mă bucur că ceea ce mi s-a spus despre *illustrissima* voastră persoană, corespunde adevărului celui mai adevărat.

— Cine-o poate şti până la capăt, marchize?

— Zucconi!… Te-ai întors tocmai la timp… Vesteşte începerea consiliului… Domnilor!… La locurile voastre!

Muschetarii de gardă închid toate uşile. Se retrag doi câte doi, mărşăluind în cadenţă. Marchizul Ferrante Gonzaga îi arată jilţul, mai curând tron decât jilţ, aflat în capul mesii uriaşă din nuc sculptat. Când se aşază în acel jilţ (Marcu şi Stoichiţa îi trec în stânga şi dreapta, ofiţerii stau drepţi în dreptul scaunelor) marchizul spune scurt: «— Luaţi loc, domnilor!»; apoi anunţă deschiderea consiliului militar al trupelor de Caşovia în prezenţa lui *Illustrissimo Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae wayvodae, Sacrae Caesareae Regiacque Maiestatis, Consiliario et exercitum Praefecto!*

În clipa când se aşază, o salvă puternică face să zăngăne geamurile. Candelabrul din sticlă de Murano pendulează sonor. Ecourile salvei se sting în lambriserie.

— *Bravissimo*, spune... Se vede, excelenţă, că sunteţi un comandant prin har...

Aşteaptă să vorbească contele Lelio Arrivabene despre starea pieţelor de mercenari; iar acela din el, aşezat la pândă se pregăteşte de apărare, pentru că, Lelio Arrivabene începe printr-un elogiu deşuchiat al seniorului Georgio Basta *comandante generale dell'Ungheria Superiore* şi el ştie că o face pentru a-l jigni şi pentru a-l provoca.

Aşteptarea!

> *— Hieri arrivò qui il Vaivoda Valacco... Signor mio gli andò incontro un grosso miglio italiano, con una bellissima compagnia di questi Nobili et con quattro compagnie di cavalleria... il Vaivoda non voleva accettar la man dritta... s'inviorno verso la città con bellissimo ordine, et fece il Valacco una honoratissima entrata*.

— Şi ce vrea acest Antonio Constantini, Marcule?

— Ascultă-l până la capăt, unchiule... O mie de ochi îţi sorb fiecare mişcare. Şi o mie de guri ţi-o tălmăcesc într-o mie de feluri...

O che visi et che guardature habiamo da vedere nell'abboccarsi che faranno il Valacco et il Basta, non credo che tanto oltre possa arrivara la simulatione che a qualche segno non şi scopra Vamaro del cuore, vedendosi nel Valacco una certa continua agitatione che mai si ferma, hor col mover del capo, hora in diversi modi le mani, et hora i piedi con un continuo moto delle palpebre degli occhi, che dall'inquietudine del corpo chiaramente apparisce quella dell'animo...

— Altceva, Marcule, şopteşte...

Da! L-au sorbit cu o mie de ochi. I-au văzut fiecare tresărire a obrazului, atunci când ei vorbeau de Basta şi cu o perversitate veninoasă l-au preaslăvit pe acela într-o mie de feluri, pentru a-l face să izbucnească. Ei sunt aceia care, lacomi de intrigi, au şi început să clevetească, să urzească vrajba, să învenineze atmosfera, aceşti conţi alungaţi din cetăţile lor, pribegind prin Europa să trăiască mai mult de pe urma jafului decât de pe urma ştiinţei lor militare.

— Eu nu mai am nimic, măria-ta... Doar durerea că Zucconi nu mai este cel cunoscut de mine.

— Te miră?

— Mă doare, doamne.

— S-au mai schimbat vremile şi odată cu ele oamenii, Marcule... Banul cumpără şi viii şi morţii.

— Veghează-te când îţi este în preajmă. Mă tem că este al lui Basta, mai mult decât al împăratului.

— Stoichiţo?

— O ştire trimeasă la Veneţia, doamne, prin Wiana... Basta..

— Citeşte-o!

— Di Vienna s'intende che Georgia Basta, che şi trovata a Saccomar, havea fatto intendere all'Imperatore, et al Serenissimo Matthias, che non permettessero che'l Vallaco andasse nella Transilvania...

— Altceva?

— Mehemet aga către căpitanul Francisc Nadasdy.

— Ascult!

Ascultă scrisoarea lui Mehemet-aga, capuchehaia sultanului pe lângă Franciscus de Nadasd, *consiliarius et agasonum magister partiumque regni Hungariae transdanubiarum supremus capitaneus*. Sultanul ştie că voevodul Mihai a primit oaste de la împăratul Râmlean. Îl povăţuieşte pe Nadasy să dea porunci aspre ca voievodul să nu înceapă nimic împotriva Ardealului «*căci Ţara Ardealului s-a lipit de pulpana puternicului împărat*». Diplomaţia lui Sigismund a supus Cetatea de Piatră, sultanului. Este o înserare de mai în culori şterse. A dat o bură de ploaie care-a spălat frunzele castanilor din parc, aducând miresme uitate de liliac şi otavă. Stă în jilţ la fereastra reşedinţei pe care i-a oferit-o marchizul Ferrante Gonzaga pe malul Hornadului. Totul este mistificare şi ură ascunsă. Până şi vântul înmiresmat coborât de pe clinele munţilor slovaci, cărora Smyl Pišek le găseşte nu se ştie ce legende străvechi, cântându-le libertatea, este mistificare, ca şi acest palat din piatră sură, cu parcul lui umbros în care pasc căprioare şi-n lambriseria căruia Stoichiţa a găsit trei uşi tainice cu ţâţânile unse proaspăt cu grăsime de bursuc, două guri de ascultare în spatele unor portrete şi o statuie ciudată reprezentând un cavaler în armură, încrustată într-o colonadă care bătută uşor cu mânerul stiletului răsună a gol. O reşedinţă capcană unde poate fi văzut şi auzit, iscodit ziua şi noaptea şi la nevoie ucis.

I se pare o veşnicie de când pribegeşte. De când nu

mai este el însuşi. Ascultă rapoartele lui Stoichiţa, s-a mutat din dormitorul somptuos, plin de perdele şi tainiţe, în odaia asta de sub acoperiş, cu ziduri întregi şi cu o singură uşă, rapoarte scurte, aduse de curieri în tabăra lui din afara zidurilor. Umbrele stejarilor uriaşi cad foşnind peste pajişti. Se face dintr-odată linişte în jur. O linişte cuprinzătoare, revărsată din adâncurile lui; poate de la acel izvor spre care-a nădăjduit urcând spre Cozia şi Daureţiu, spre «*Poarta lăpădării de sine*», când pierzându-se spre începuturi se regăsea odată cu numerele: *Kalaha!* Şi cu *Deshala!*... Arată. Spaţiul şi cuprinderea lui în timp... *Logos*. *Tao! Samudaia! Samudaia*, pricina durerii!... *Tao*, poarta tuturor lucrurilor spirituale!... Şi *Logosul!*... Este lacom de răsturnarea prin care cade dintr-un adânc de sine, într-un mai adânc de sine. De luni de zile căutase acest ceas al întoarcerii la esenţe. Face linişte în sine. Ascultă vlaha veche pe care şi-o recunoaşte a fi a eului său, limba prin care trăieşte de-o veşnicie:

— Ai cunoscut cauza durerii. Ai trecut pe sub Poartă! Dincolo de ea ai găsit Cetatea de Piatră a înţelepciunii.

Durerea. De la aceea a cărnii sfâşiată cu fierul, la aceea nebănuit mai sfâşietoare a sufletului zidit într-un crezământ. Totul se petrece în afara cuvintelor, durerea lui se sfâşie pe ea însăşi, la început sunt chipurile şi numele acelor chipuri, Stanca şi Florica şi Nicolae-Pătraşcu, îngenunchiaţi, cerniţi, cu mâinile întinse spre el, Marula şi Tudora sub tâmpla Monastirii Polovraci goale, înţepate sub coaste de suliţaşi rânjiţi şi holbaţi, este Baba Novac arzând pe rug, sunt flăcările care-l mistuie pe el însuşi şi durerea îl duce în pragul leşinului, apoi trece Bozianu ţinându-şi capul pe mâini şi trece Deli Marcu sângerând din şapte rane şi Habiiba alunecă zâmbind trist, cu suliţa ieşindu-i prin piept şi Iovanka, apoi sunt miile de capete de turci cu ochii năclăiţi de sânge şi dintr-o dată durerea ucide

durerea şi el pluteşte într-o lume a simbolurilor: *Elefantul*, *Cămila*, *Leul* şi *Sfinxul*, *Marele Războinic* şi capete de războinici zamolxieni, ori egipţieni, se aud sunete stranii, apoi se rostesc cuvinte în francă, cuvinte care ucid înţelesul cuvintelor şi pluteşte într-o nesfârşită linişte albăstruie, unde nu mai este nimic decât conştiinţa de sine. *Ahankara*: conştiinţa fiinţei. El, putere! El, mişcare! Puterea gândului, a credinţei, puterea veacurilor de a fi ele însele, puterea lor trecută lui prin magia de la francă la vlaha veche, de la înţelesul glagoliticelor, la înţelesurile istoriei. El, mişcare, desprindere limpede de vreme, cu înţelesurile vremii în sine însuşi. El cel zămislit să schimbe, să scoată vremea din făgaşe prost şi neghiob croite şi duşmănoase. Apoi cuvintele se regăsesc în înţelesurile lor cele mai limpezi. Desăvârşirea întru conştiinţa fiinţei. A visat-o cu Nikifor Parasios sub Pleiade, ori la Telmessos când alerga cu gândul la cauzele prime ale Universului, descifrând legile alternanţei: acţiune şi inerţie; fiinţă şi nefiinţă! *Ahankara!* Puterea Eu-lui de a cuprinde totul, amintirile Omului de dincolo de Biblie, şi amintirile Iglisiei de dincolo de Zamolxis. *Ahankara!* Conştiinţa fiinţei, vie dincolo de cele ale fiecărei zile, atoatecuprinzătoare, tălmăcindu-se pentru sine însuşi cu înţelesurile cărora s-a dăruit pentru veşnicie, mai presus de înţelesurile fiinţei lui trecătoare şi nevolnice.

Este o stare de veghe, în care se regăseşte dedublat: ascultă cuvintelelui Stoichiţa, cuvintele rapoartelor venite de la pan Tarnowsky, încă la Târgovişte pe lângă Simion Moghilă, de la căpitanul Stanislas aflat în marş spre Debreţin, de la Walenty Walawsky oprit de trupele regale poloneze sub zidurile Liowului, ascultă cuvintele ordinului dat de Sigismund III de Wassa cavalerilor şi şleahtei pentru scularea în arme, vestind întoarcerea lui Mihai Vodă; ori scrisorile de spaimă ale Moghileştilor către protectorul lor

cancelarul Zamoysky: *Come scrive Embremi hassà în quella lettera mi dà nova, che Michael Woivoda fa molta gente con l'aiuto dell'Imperatore... A me et a mio fratello*...

Apoi concreteţea aspră, lucidă a istoricului şi politicului. Renaşte şi era în firea lucrurilor să renască conjuraţia Moghileştilor, a lui Zamoysky şi Sigismund Báthory împotriva lui. Sunt rude şi familiari, luptaseră şi învinseseră ideia libertăţii *Magnaei*, de sine stătătoare şi intrată în Europa. Pentru a-şi înstăpâni domniile trecătoare, bube pe faţa istoriei, s-au pus sub protecţia leşilor şi turcilor, voindu-se platnici ai acestora, vânduţi până la a noua spiţă, decât *Magna* slobodă, fără ei. Într-un fel visul şleahticilor s-a împlinit. Au ajuns la Dunăre. Cu câteva regimente, dar au ajuns. Nu această stare a istoriei îl neliniştеşte. Nu-l neliniştesc nici oştile pe care le pregătesc leşii, Ieremia, Simion şi paşa de Buda şi cel de Temişoara să le pună sub poruncile lui Sigismund. Călărimile Moldovei au fost chemate sub steaguri la Suceava, duminică, de ziua sfântului prooroc Ilie, adică peste două luni. A mai văzut călărimile Moldovei. I-a spus-o şi Theodor Chiriac, neguţătorul de boi.

Luciditatea tăioasă, implacabilă, raţionamentul limpede şi starea de veghe s-au născut din cunoaşterea de fapt a armatei imperiale în Ungaria de Sus. Războiul cu turcii în Ungaria de Sus este afacerea acestor doi generali italieni Basta şi Gonzaga, ajutaţi de ofiţerimea lor italiană şi valonă. De ani de zile storc visteria imperială, cerând bani pentru o oştire care trăieşte doar în registre. Luni de zile pregătesc asaltul unei cetăţi pentru care nu trag niciun sfert din salvele de artilerie, archebuze şi muschete trecute sârguincios în registre.

— De ce nu acceptaţi, *illustrissime*, titlul de general imperial, care v-ar scuti de toate neplăcerile celuilalt

titlu, de prinţ al unui principat mic, râvnit de vecini puternici, titlu care v-a dat atâta bătaie de cap şi după câte se vede, vă va mai da?! Făceţi-mă să înţeleg înverşunarea voastră, pe care-o urmăresc cu mirare de câţiva ani de zile, i-a spus marchizul Ferrante Gonzaga la ospăţul în care-a avut-o în dreapta pe Zvetlana Rose-Maria von Rosenau.

— Am să vin, i-a şoptit Zvetlana…

— Pentru un general iscusit, războiul este o mină de aur, i-a şoptit Ferrante Gonzaga.

Apoi a venit Mantovano cu propunerile lui Lelio Arrivabene. Are o mulţime de muschetari morţi, pe care-i târăşte din registru în registru. Îi cedează lui *il tresoriero*, şapte sute de morţi şi o mie de cai, tot morţi. Vrea un comision de o mie de taleri pe lună, ceea ce este puţin admiţând că are obligaţii, iar lui *il tresoriero* îi vor rămâne cel puţin două mii, din care pentru şfănţuirea casierilor şi a controlorilor de la *Kriegskammer Rathe*, nu va cheltui mai mult decât cinci sute. Dacă *il tresoriero* gândeşte eficace, campania împotriva lui Sigismund poate aduce o avere cu condiţia ca *Il Valacco* să fie împiedicat de a o termina într-o lună.

— În câte luni ne vezi bogaţi, Lelio, l-a întrebat Mantovano pe *Quartier mastro generale*.

— În cel puţin şase, Vicenzo… Excelent ar fi dacă am putea-o lungi la un an. Am auzit că *Il Valacco* plăteşte soldele integral şi atunci când trupele sunt în cantonamentele de iarnă?

— Se poate şi altfel?

— Ai rămas un astronom visător şi sărac, Vicenzo! *Il generale*, plăteşte doar jumătate de soldă şi haimanalele acelea puse pe răzvrătire sunt în stare să-i sărute şi tălpile.

— De ce?

— După ce că nu riscă nici măcar o zgârietură de

sabie, primesc un taler şi jumătate pe lună, când ar putea fi concediaţi pe toată perioada moartă pentru operaţiuni.

— Se poate trăi o lună cu un taler şi jumătate, Lelio?

— Imperial, dacă *Il generale* închide ochii la obiceiul lor galant…

— Jaful!

— Ce-ţi pasă?! Suntem în ţara nimănui. Dacă nu jefuim noi, jefuiesc turcii. Ori nobilii acestei provincii. Fii atent la recrutări, Vicenzo. Cere-i lui *Il Valacco* patenta pentru tine. În două luni te fac cu două mii de taleri. Mantovano a ascultat lecţia savantă a prietenului său, contele Lelio Arrivabene. Sunt mercenari care pentru a fi angajaţi dăruiesc recrutorilor, un cal, ori doi, vaci, pilote, scroafe cu purcei, vestmântărie, căruţe, ori carâte, icoane şi candele, femei târâte în sclavie, ori copii, tot ceea ce au putut jefui cu acordul tacit al ofiţerilor; ori de capul lor, pe drumul până la piaţa de recrutare, pe care-l fac în cete de cel puţin cincizeci.

— Măria ta ai ştiut-o? l-a întrebat Mantovano.

— O uitasem la Târgovişte, a şoptit şi atunci a avut cutremurarea aceea adâncă şi zguduitoare aducându-şi aminte de cătările de oaste, când veneau roşii, curtenii şi călăraşii domneşti la oaste, mazâlii şi boiarii cu oştile lor, moşnenii, chervane lungi, carele cu demâncare pe patruzeci de zile şi putea el ridica *Oastea mică* în zece zile şi *Oastea mare* în douăzeci şi treceau prin flamurile duhurile vechi ale pământurilor Ţării, curgând prin văzduhuri dinaintea ctitorilor cunoscuţi şi zugrăviţi în bisericile descălecatului de-al doilea, până la origina Poporului şi l-a privit pe marchiz ca pe-o vietate ciudată, apoi a râs şi i-a spus galant că ospăţul este demn de Luccullus şi că bucuros ar rămâne general imperial dar nu-l lasă Meşterul Manole.

Galopul nebun al unui cal. Strigăte la poartă.

Ţâţânile scârţâind. Tropot pe caldarâm. Se pleacă peste pervaz. Pe aleea de prundiş vine în goană Jivko Roşul.

— Iată-ne întorşi în prezent, şopteşte, ascultând paşii tropotiţi ai lui Jivko Roşul pe scările scârţâitoare din stejar.

— Maria ta, Danilo!

Jivko Roşul îngenuncheat la picioarele lui.

— Ce este cu Danilo, şi ştie ce este cu Danilo, olăcarul repezit azi noapte din tabăra de pe Hornad să pornească spre Dobriţin cetele de haiduci sârbi care bântuie părţile Vârşeţului, acolo unde l-a cunoscut el pe Baba Novac. Danilo a fost ucis cu stiletul, când a ieşit pentru sine de la osteria *Capra roşie* din Zdaňa. I s-au furat cizmele, brâul, cuşma şi ilicul. Vlaico, celălalt olăcar s-a neliniştit văzându-l că nu se întoarce. L-a căutat. L-a găsit mort, într-o tufă de măceş, în spatele osteriei. L-a urcat în căruţa unui dogar şi l-a trimes în tabără. Nici Danilo, nici Vlaico nu duc scrisori.

— Este limpede, măria-ta, şopteşte Stoichiţa. Marchizul ne ţine în lanţuri.

— Poate nu este numai atâta, Stoichiţo… Să vină contele Darahi… Când schimbi straja?

— După ce-nserează, doamne.

— Când îl îngropi pe Danilo, Jivko?

— În zori, măria-ta.

— Voi fi acolo… Are muiere? Copii?

— A avut.

— Înţeleg… Te-ntorci cu straja… Mă tem pentru viaţa voastră.

— Noi, pentru viaţa măriei-tale.

— Repezi în noaptea asta încă trei bărbaţi de încredere pe urmele lui Vlaico. Să nu se mai despartă nici în vis. Când dorm doi, ceilalţi doi să vegheze. Unde i-ai poruncit să aştepte veşti?

— La Encs, doamne, la un potcovar cunoscut şi

credincios.

— Câte zile aşteaptă?

— Doar una!

Urmăreşte în gând drumurile, zecile de drumuri pe care şi-a pornit olăcarii. Spre Presov şi de-acolo în Polonia prin Dukla. Spre Sobrance şi prin Mukačevo, peste Carpaţi, pe sub Hust, în Maramorăş şi la Suceava. În jos, spre Szolnok şi Szentes, să ajungă la cetăţile Aradului şi Ineului şi Lipovei, ca să îndrepte pe cei strigaţi la arme spre Dobriţin. Nu poate rămâne la mila şi bunăvoinţa lui Basta. Nici la vorbele dulci ale marchizului Ferrante Gonzaga. Ei ştiu asta şi-i pândesc olăcarii să-l izoleze. Să-l aducă la picioarele lor. I se zâmbeşte lingav în saloanele marchizului. I se fac o mie de reverenţe. Îl slujesc cele mai frumoase vivandiere ale marchizului. Ospeţele acestuia sunt fermecătoare. Consiliile lui militare de asemenea. Pline de ştiinţă strategică. Noaptea însă... Noaptea măştile cad. Se arată stiletul. Şi din umbră, umbra lui Basta. Care vrea Ardealul pentru sine. Care şi-a ţesut acolo toate interesele prin breslele şi societăţile saxone. Basta care stăpâneşte de fapt această Ungarie de Sus, cu vadurile de trecere şi poştele şi osteriile ei. Basta care a aşteptat la Satu Mare, să vadă ce face el la Şelimberg şi ce alege bătălia cu Andrei Báthory, cu toate că avea poruncă imperială să-l ajute. Basta care pe Câmpia Turzii a trecut de partea răsculaţilor lui Chiaky, ridicat împotriva suveranului său şi a guvernatorului acestuia, investit cu puterea de către acelaşi suveran. Habsburgul şi-a făcut jocul politic la Praha. Înainte de plecarea lui la Wiana, monetăria imperială a bătut o medalie de aur cu chipul lui *Michael Wayvoda*, medalie dăruită de împărat, ambasadorilor. Toate curţile ştiu că a fost primit printre familiarii lui Rudolf. Că i s-au dăruit castele. Că este pictat alături de Maria Cristierna, imediat lângă

împărat. Se vorbeşte pretutindeni de căsătoria lui cu arhiducesa şi de aceea a împăratului cu Florica… Nimeni nu ştie că i se ucid olăcarii. Nimeni nu ştie că i s-a dat o reşedinţă capcană. Nimeni nu ştie că ori ce vorbă îi este răstălmăcită. Toată lumea vede fastul cu care este înconjurat. Dar nimeni nu ştie că de fapt este prizonierul acestor doi generali, străini de Ungaria de Sus, cum sunt străini de Sfântul Imperiu şi de loialitate.

— Nu amărâtul Sigismund îmi este duşman, Marcule!… Şi nu de el am a mă teme, Stoichiţo! spune şoptit, făcându-şi trei cruci mari şi cucernice şi şoptind: — Iartă-l pe robul tău Danilo şi dă-i putere robului tău Darahi să-şi îndeplinească slujbele care-i sunt şi crezăminte!… Să lucrăm binecredincioşilor, să nu ne găsească Basta neştiutori şi sărmani cu duhul.

— Ai să-i spui planul măriei-tale?

— Am să-l ascult pe-al lui, Marcule.

— Îţi va spune trei planuri, din care două vor fi capcane, unchiule.

— Am să-l aleg pe acela care stă mai aproape de voia lui Rudolf. Pe când aştepţi veşti din Ţară, Stoichiţo?

— Mâine noapte, doamne.

— Unde?

— La «Peştele de aur», prin Jean Pišek, care se duce acolo, hangiul fiind neam de taboriţi.

Se lasă în jilţ. Închide ochii.

— Nu scrieţi nimic. Ţineţi minte. Planul meu este acesta, născut după cele patru consilii cu Gonzaga. Vorbeşte şi vede. Poate acesta este harul lui. Ori poate darul ăsta să fie crucea lui. Întâi: să ieşim din împresurarea celor doi. Io voi să fiu la Tokay, lângă hotarele noastre, să putem ridica mulţimile şi făgărăşenii şi celelalte ţări ale noastre, a Haţegului şi Crişana, şi Maramorăşul şi Bârsa… Pentru aceasta, Stoichiţo, să-mi împlânţi oameni de credinţă pe la

cnezi şi şpanii mei, să nu uiţi Caransebeşul şi Logojul şi mai ales Beiuşul cu binecredinciosul meu Bartholomeus Somogy. Să-i trimeţi o mie de taleri, pentru arvunit trabanţi. Tot câte o mie să-i trimeţi lui Micloş Segneyey şi lui Micloş Szolyomi, pentru trabanţi negri şi o sută de călăreţi dintre nobilimea de ţară. Să aibă de grăunţe şi demâncare.

— Unde şi când să vie, măria-ta?

— La Tokay, de 10 a lui iulie.

— Dacă Basta?

— Basta va face ce o voi Io! Al doilea: După scularea Buzeştilor, tu, oriunde m-aş afla, iei goana la Făgăraş cu cinci sute de călăreţi cunoscuţi. Sârbi şi dintre ai noştri. O scoţi pre doamna şi pre copii şi… Un grangur mare, verde-gălbui trece arcuit dintr-un stejar în alt stejar, prin culorile dulci ale asfinţitului… Ei aşteaptă să spună poruncile născute firesc din toată zdroaba politicească de la Praha. Din aşternutul pe care l-a împărţit cu Maria Cristierna. Din tălmăcirile care se nasc din tabloul lui Frans Franken, din ieşirea lui cu arhiducesa pe la serbări şi baluri, din vorbele lui Rudolf II de Habsburg spuse destul de limpede la audienţa doua şi din tot ce se vorbeşte la curţile europene. El însuşi este gata să rostească porunca: — O scoţi pre doamna (n-a spus Stanca, nici numele copiilor nu le-a spus, îl doare inima, îşi simte inima chircindu-i-se şi sfârlogindu-i-se) şi cu pază mare şi pohfală îi aduci la Praha; dar nu rosteşte porunca asta, se îneacă, se gâtuie, tace şi o vede pe Stanca, îi este străină şi necunoscută acum; dar o vede nemustrându-l, cu mâinile căzute în poală, îl vede pe acel Pătraşcu descoperit pe câmpul Şelimbergului şi pe Florica aceea necunoscută, care apărându-şi cinstea, a scos ochiul nu ştiu cărui nobil cu andreaua, pe ei îi vede, nici măcar mustrându-l, ci privindu-l trist şi parcă de dincolo de moarte.

— O scoţi pre doamna şi pre copii, ridici flamura *Magnaei* pe cetatea Făgăraşului şi cobori cu ei la Târgovişte, Stoichiţo, lăsând Buzeştii să vină peste munţi la Tălmaciu. Taci, Stoichiţo... Tu, Marcule, prin săcuime intri în Moldova pe Trotuş şi te întăreşti la Roman, unde aştepţi poruncile mele. Deci găsiţi-vă căpitanii care vă trebuie. Aurul trimeteţi-l cu chervanul lui Darahi. Pregătiţi-vă popasurile prin olăcari care să vă vestească credincioşii.

— O vorbă, măria-ta, spune alb Stoichiţa.

— Te-ascult.

— Îţi joci capul, scoţând-o pe doamna din Făgăraş şi ducând-o la Târgovişte.

— Ştiu.

— Voia ta. Şi *Magna?*

— Cu sabia.

— Cum?

— După bătălia cu Sigismund.

— Basta o va voi?

— Îl voi sili s-o vrea!

— Şi împăratul?

— Va închide ochii şi mă va vrea pe mine guvernatorul lui, decât pe Sigismund, închinat turcilor şi leşilor.

— Şi *Magna?*

— Stoichiţo!

— Şi Maria Cristierna?

— Se va călugări!

— Şi doamna Velica?

— Se va călugări!

— Mă înspăimânţi, doamne!

— Abia acum, Stoichiţo?

— Eşti loial, doamne, cu cel care te-a ajutat?

— Este loial şi a fost loial cu mine Rudolf de Habsburg?

— Şi Europa, doamne?

— Se va închina în faţa faptului împlinit. Ce vrei, Stoichiţo? Europa la Dunăre prin papa împotriva ortodoxiei; ori noi prin noi înşine, în orânda din veac neştirbită, aducând Europa la noi, atâta câtă trebuinţă avem?...

— Ce porunci milităreşti dai, doamne, spune prinţul Marcu cu glas uscat.

— Apucaţi cu străşnicie Tokay şi Dobriţin. Rânduiţi tabere cu corturi pentru cinci mii de călări la Tokay. La Dobriţin tabără pentru mine, cu trei mii de călări şi două mii de pedestrime. Spânzuraţi ori ce recrutor străin. Trageţi acolo proviantul lui Rosenau. Feriţi-l de foc. Ori de otravă. Tot acolo carele cu pulbere. Unul din trei la Tokay, două din trei la Dobriţin. Şeile de schimb, roţile, butoaiele de apă şi vin, sacalele, tot rostul taberei mari, la Dobriţin. Câţi oameni s-au scris sub steaguri aici?

— O mie trei sute patru, doamne! Avem ceartă cu contele Arrivabene. Spune că i-au fugit de sub steaguri trei sute de muschetari, care s-ar fi înscris la noi. A cerut să cerceteze tabăra.

Totul este dintr-odată foarte limpede şi cuprinzător. Este prizonierul celor doi generali italieni care conduc această întreprindere uriaşă, războiul Sfântului Imperiu Roman cu turcii. Aceştia au curăţat armata imperială de ofiţerii austrieci, punându-şi în slujbele cheie condotieri de acelaşi neam cu ei, nobili sărăciţi de răscoalele cetăţilor italice. Îl au în spate pe papa, care a câştigat lupta împotriva rutenilor în răsărit; dar a pierdut de două ori lupta împotriva protestanţilor în apus: o dată prin Filip al II-lea al Hispaniei şi Invincibila Armada; a doua oară prin Henric IV al Franciei şi edictele sale.

El este un vodă fără ţară, un general imperial fără armată, înconjurat de spioni, trăieşte prin graţia imperială care-l foloseşte ca berbece în treburile

transilvane, stă pe gloria faimei, care poate fi ucisă prin tăcere şi vrea să renască *Magna* în toată strălucirea ei, în spiritul Europei, dar fără popii Romei şi regimentele chezarului de la Praha.

— Daţi-i slobod lui Arrivabene în tabără. Să fii tu, acolo, Stoichiţo. Arrivabene vrea să te cunoască. Să te momească pentru un târg. Ascultă-l. Lasă-te prins în joc. Vezi până unde merge şi cum va încerca să te cumpere. Auzi, Stoichiţo? Dacă vrei să nu-mi cadă capul în mâinile acestora, trebuie să ştiu. Orice mişcare la Târgovişte. Orice suflare la Iaşi. Orice pas al lui Sigismund. Să ştiu, Stoichiţo! Asta-i bătălia noastră aici, la Kosiče. Să ştiu Io, mai repede şi mai mult decât Gonzaga şi Basta. Şi să am Io, oaste mai multă decât fiecare din ei în parte. Înţelegi, Marcule?

— Zic şi eu ca vel logofătul, măria-ta! Mă-nspăimânţi.

— Lăsaţi spaimele pe sufletul meu… Ce se aude?

— Cornul lui Jean Pišek, măria-ta. Vesteşte schimbarea gărzilor. Nu este nici ceasul schimbării şi nici nu este el de rând, doamne…

— Dumnezeule, şopteşte, fă să treacă de la mine şi paharul acesta!

Se cufundă în jilţ, cu palmele împreunate pentru rugăciune. Prinţul Marcu îi vede fruntea brobonindu-i-se. Voievodul îi pare dintr-o dată străin, o figură pictată parcă de maeştrii vechi germani, ori mai curând văzuţi într-o Chynovie din Rhodope, mucenicit de o suferinţă interioară, i s-a mai pleşuvit fruntea, are tâmplele îngropate, ochii mari căzuţi în fundul capului, cearcăne adânci, barba crescută sălbatec, gărzile spun că-l aud strigând noaptea, ori chemându-l pe Dumnezeu, ori îl aud vorbind singur într-o limbă necunoscută. Şi-l aduce aminte înaintea bătăliei de la Bucov când bălăcăreau prin mlaştinile Teleajenului. Când era lucid, când ştia că are aripile descoperite şi când împotriva a tot şi a

toate a dat pilda celei mai înălţătoare demnităţi ostăşeşti. Şi-l aduce aminte intrând în Alba-Iulia; şi în Iaşi, zmulgând drapelul *Magnaei* de pe hampă, ori şarjând la Şelimberg şi-l aduce aminte în serile lor de intimitate la Alba-Iulia, când Velica doamna citea cu glas dumnezeesc, din «Cântarea cântărilor», ori orânduia pentru sfatul de taină veştile iscoadelor; Dumnezeule, ce uriaşă putere de muncă, ce sfântă putere de jertfă, ce bărbăţie încrâncenată zideşte acest Mihail voievod în temelia visurilor lui şi ce nebuneşte iubeşte acest bărbat cu pleoapele umflate, căzute greu peste ochi, numele şi esenţa libertăţii şi ce straniu spune el Ţara şi *Magna* în lumea asta fără hotar şi-n Vavilonul acesta al limbilor, unde singura ţară este aceea a binelui şi a aurului. Dacă nu i-ar fi ruşine, ar îngenunchia şi ar săruta mâinile cumplite, păroase, unite pentru rugăciune. Cum răsună fiecare pas de-afară în inima acestui om. Şi cum aşteaptă acest om într-o reculegere cumplită veştile încă necunoscute, veşti de viaţă, ori de moarte şi ce albă i se face fruntea, cum coboară paloarea spre colţul ochilor şi ce rictus plin de amară nelinişte îi răsare pe buzele care-au sărutat trupurile atâtor femei strălucitoare ale vremii. Cine este oare, în esenţă, acest Mihail voievod, se-ntreabă prinţul… Ropotul cadenţat al gărzilor care intră în sala de arme. Tot ritualul se petrece fără nicio grabă pentru ochii spionilor lui Gonzaga. Apoi paşi grei pe scară. Voievodul, alb, tâşneşte din jilţ.

— Marcule!

— Măria-ta!

— Sunt paşii lui Racea! Dumnezeule! Stanca!

I-a găsit numele. Stanca! Stanca se chiamă spaima şi ruşinea lui de el însuşi! Racea! Într-o dolamă sârbească aruncată pe umeri. Negru de praf. Puţind a sudoare de cal şi de om, de-avalma. Îngenunche. Îşi simte mâna morfolită de buzele bărbatului acestuia

ieşit din pântecele tainic al timpului. Apoi liniştea de moarte în care se aude rostindu-şi spaimele:

— Stanca!

— Ba, măria-ta! Vel banul Udrea şi spătarul al doilea, Negrea!

Se lasă să alunece în jilţ. Îşi acoperă obrazul cu palmele. Racea povesteşte cum auzind acei doi că Vodă este la Kosiče cu oştire împărătească şi vorbind ei cu hotnogul Ozun de la Rotunda; fără să ţină seamă de poruncile vel logofătului Theodosie Rudeanu şi ale vel banului Preda Buzescu, s-au sculat în arme asupra lui Simion Moghilă, acum şaisprezece zile. Aude glasul căpitanului venind de dincolo de moarte. Simion Moghilă a aflat. I-a izbit fără veste. L-a descăpăţânat pe vel armaşul Udrea, oh, credinciosul şi căpăţânosul şi hirsutul care bătea cu buzduganul în fălcile nesupuşilor, care strunea divanul doar ţăcănind sabia de teacă, ori de platoşă, dulăul lui alinat la suflet, vel armaşul Udrea Băleanul. Vede Târgovişteа, aude clopotele, este harul şi crucea lui – vede podişca acoperită cu pânză roşie, doar şi el l-a urcat acolo pe Chisarul, Zidarul, îl vede pe Udrea şi-l vede pe Negrea, ce om Negrea şi el nu l-a preţuit îndeajuns, îi vede acolo, cu gâdele în spatele lor şi de jur împrejur oştire leşească, în zale, şi Simion Moghilă în pridvorul palatului, înconjurat de pani şi aude glasul bubuitor al vel armaşului.

— Teme-te, uzurpatorule, că vine domnul nostru, Mihail voievod şi una vei fi cu pământul, mişelule şi vândutule!

Apoi Udrea sărind la gâde smulgându-i săcurea cu care-l descăpăţânează dintr-o lovitură, apoi Negrea ucigând ajutorul, zvârlindu-l pe popa Vântu peste ofiţerul leah care citea porunca domnească şi cei doi tăbărând asupra oştirii înzăoate, până când au fost ridicaţi în zeci de lănci, loviţi cu zeci de spade şi

descăpăţânaţi acolo sus, morţi cum erau şi plini de rane cum erau.

Ascultă prăbuşit în sine. Poate plânge. Poate i se pare că plânge.

— Vrednici au fost de numele măriei tale, spune cineva.

Apoi cade noaptea.

Întâlnirea

Cine este sfântul mucenic Talaleu, patronul acestei zile de 20 mai 1601, când mâine este joi 21 mai, ziua sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena? Marchizul Ferrante Gonzaga şi-a împodobit palatul cu o mie de mii de culori, parcă ar fi la carnavalul din Veneţia. Marchizul n-a spus că este veneţian. Se simte ud pe şira spinării. Ud şi mut. Îl vede pe Stoichiţa cum bate din buze. Caraghioşii. Bat toţi din buze. Marcu şi Stoichiţa, Ferrante Gonzaga şi senior Georgio Basta *comandante generale dell'Ungheria superiore*. Îşi spune că bărbatul buhăit, cu pielea mucedă, sprijinit în bastonul cu măciulie de aur nu poate fi învingătorul de la Mirăslău. De o mie de ori nu! Bate din buze şi acest nevolnic, îl priveşte verde, spălăcit, are pleoape buboşate, solzoase, fără gene, este înalt şi gras, are dinţii măcinaţi şi îşi bâţâie căpăţâna mare, aşezată pe tipsia gulerului *fraise*... Nu aude nimic. Dumnezeule, nu aude nimic. Are urechile înfundate cu câlţi. I s-a înţepenit limba. I s-au încleştat fălcile. Să se cheme asta ură? Ce este ura? Este mânie şi ură vântul nebun care-l bântuie? Care-l înţepeneşte în dolmanul de roşu domnesc şi-n cizmele înalte (le simte crăpându-i pe pulpe); care-i frânge cerbicea şi-l îndeamnă să urle? Dacă l-ar lovi cu un singur pumn între ochii bulbucaţi, plini de vinişoare roşii, l-ar aşterne pe parchet pentru veşnicie. Apoi, cu sabia, l-ar sfârteca pe Scharfeneck

(îşi aduce aminte de obrăznicia acestui neamţ, astă iarnă, acum şchioapătă uşor, stă la trei paşi în urma generalului Basta şi-l priveşte şerpeşte, mai sunt acolo trei gentilomi înalţi şi crunţi) apoi, încuind uşile i-ar tăia pe toţi aceştia, pe Gonzaga nu, ar lua Caşovia şi… nebunia, nebuniilor sub Aldebaran, pe-un cer uleios, iată galera «Selatat», nu este galera, este caicul daurit al lui Sinan paşa plin de lampioane şi hetaire, ducând-o pe Maria Cristierna goală, legată de catarg.

— Măria-ta!… Măria-ta, prinţul Marcu nu ştie ce să mai spună!… Auzi-mă, doamne!

Iată-l pe învingătorul de la Mirăslău. Nu aşa cum l-a căutat el pe Zamoyski în carâtă, cu sabia însângerată, simţind în podul palmei geamătele dragonilor ucişi… Îmbăiat generalul. Cu buzele date cu fard. Învingătorul de la Mirăslău. Cel căruia i-a văzut flamurile împânzind câmpul de luptă. Cel care cu un vicleşug copilăresc l-a scos de pe malul înalt al Lopadului, aducându-l în focul archebuzierilor şi muschetarilor. Cel care i-a luat cu vicleşug şi bărbăţie tunurile, ucigându-i credincioşii cu încărcăturile făcute de mâinile lor. Cel care nu s-a mişcat de pe deal nici măcar un pas, înconjurându-l cu Chiaky, ucigându-i săcuii şi pe Domokos, cel care i-a surpat viaţa şi puterea, care l-a adus pe un Zamoyski la Bucov şi pe Simion Moghilă la Târgovişte şi pe el, pe Mihail Voievod aici, la Kosiče să bea până la fund otrava neagră a umilinţei. Vede triumful său în ochii lui Scharfeneck şi se bucură acum că măcar i-a ucis fratele acolo la Mirăslău. Acela, cu degetul la buze este colonelul Rottal di Sendvoe. Acum se trage de mustăţi. Şi este o linişte cumplită în sala mare de consiliu, o linişte în care îl aude pe Marcu lăudând nu se ştie ce învăluire a contelui Tomasso Cavriolo – aha, acela i-a luat tunurile cu acest Scharfeneck, ori cu Zucconi, celălalt Zucconi, stegarul, încearcă să facă un pas spre Basta şi nu poate, s-a înstâlpit în parchetele

marchizului pe care Zvetlana Rose-Maria l-a întrebat la ospăţul de acum nouă zile, unde s-a dat acea glorioasă luptă cu turcii din tabloul acela măreţ şi cum se numeşte locul victoriei marchizului, ea nemaiamintindu-şi-l.

— Măria-ta!… Măria-ta!… Segnior Basta spune că te cinsteşte ca pe un războinic viteaz.

— Spune-i că am uitat tot răul pe care mi l-a făcut. Ori că vreau să-l uit! Că-l iert şi că voi sluji armelor până la zdrobirea lui Sigismund, răzbunând astfel umilinţele mele şi pe-ale lui. Mai curând l-aş ucide decât l-aş ierta; dar e în firea noastră să uităm răul ce ni se face şi să ne iertăm duşmanii; iar ei, ştiind această slăbiciune, să ne joace pe mormânt… Spune-i ce vrei, Stoichiţo… Iată, am băut şi acest pahar. Am trecut şi acest prag. Amin!

Poate a strigat prea tare. Sau mai curând a vorbit prea încet. Marchizul îl ia de braţ. Basta face un pas opintit. Stoichiţa spune nimicuri într-o italiană curgătoare. Mâna lui Basta în mâna lui. Îi înţepeneşte şira. I se varsă fierea în gură. Marchizul aplaudă. E tot numai zâmbet. Vede cu coada ochiului cum un ofiţer aşezat la geam face un semn. De afară răsună o salvă de artilerie. Acelaşi zăngănit de geamuri. Acelaşi joc al candelabrului. E stors. Vlăguit. Marchizul Ferrante Gonzaga se strecoară şchiopătând între el şi Basta.

— Dumnezeu şi-a revărsat graţia sa peste Caşovia, spune arătând spre jilţurile mesei de consiliu… Pe sacrul nume al Madoanei, domnilor, socotiţi această zi ca pe ziua înfrângerii nestatornicului Sigismund Báthory. Hieronimo, notează aceste cuvinte în carnetul meu de campanie. Ele vor sta drept *motto* la capitolul în care voi descrie înfrângerea totală a rebelilor transilvani… *Illustrissime!* Monsegniore! Declar deschis cel dintâi consiliu militar al generalilor sacrei majestăţi romane…

— Dacă *illustrissimul* voievod Michael o făcea mai de mult, astăzi deschideai acest consiliu la Damasc, excelenţă, spune Basta morocănos, în graiul de tabără şi *à la soldato*.

— Dacă excelenţa voastră se grăbea la Şelimberg, astăzi sacra majestate putea studia astrele favorabile din turnul lui Leandru, domnilor. Dar niciodată nu este prea târziu, atunci când loialitatea întâlneşte ştiinţa războiului şi virtuţile cugetului găsesc virtuţile războinicilor, adunaţi în numele sacru al libertăţii.

Giorgio Basta îl ascultă plecându-şi pleoapele solzoase, pe sub care îşi prelinge privirea moartă, verzuie…

Încearcă să lege între aceste două zile, a sfinţilor împăraţi Constantin şi Elena şi cea de 22 mai în care a avut loc al doilea consiliu militar, să lege între ele ceasurile de veghe târzie când rămas cu sine însuşi s-a văzut mai neajutorat decât oricând, să se regăsească stăpân pe sine şi pe timp, pe vrerea sa pe care s-o poată înstăpâni celor din jur, încearcă să rămână în curgerea firească a lucrurilor şi nu izbândeş-te decât să-şi îngroape obsesia cu o mie de alte amănunte, cărora le găseşte tâlcuri ascunse şi intenţii secrete. Obsesia acestor două nopţi şi două zile: Basta. La cel dintâi consiliu, a spus morocănos că Sigismund are sub steaguri douăzeci de mii de luptători transilvani şi moldoveni, cinci mii de tătari şi că aşteaptă zece mii de turci, ceea ce face treizeci şi cinci de mii de luptători, cu o artilerie de cel puţin patruzeci de piese. El, Georgio Basta poate strânge sub steaguri cel mult opt mii de ostaşi. *Illustrissimul* are solde pentru şase mii. Asta face paisprezece mii, cu zece piese de artilerie. Să se adauge încă patru mii de haiduci, fără solde, liberi să jefuiască. Asta face optsprezece mii. Ceea ce înseamnă…

— Adăugaţi încă patru mii, cu care vă stau la

dispoziţie, şi la ordin, excelenţă, a spus Gonzaga.

— Douăzeci şi două de mii… Este totuşi ceva, a mormăit Basta… Douăzeci şi două de mii, cu trei generali, ocupând trei poziţii îndepărtate, împotriva a treizeci şi cinci de mii, sub o singură comandă, cu artileria pe o singură poziţie… găsiţi o rezolvare, *illustrissime?*

A fost cea dintâi momeală pe care i-a întins-o Basta. N-a muşcat.

— Desigur, excelenţă… Cel puţin oştirea mea şi a voastră să fie împreună; iar a excelenţei sale marchizului, să stea în apropiere, pentru ajutor.

— Iată o ideie, domnilor!

— Generoasă, *illustrissime*, s-a grăbit Gonzaga, gândindu-se că se pune sub ordinele lui Basta. A tăcut, lăsându-i pe ofiţerii celor doi să socotească trebuinţele în proviant şi pulbere, în ghiulele şi plumbi pentru toate felurile de arme de foc, socotindu-se că vor da zece lupte de hărţuială, o bătălie mare şi că totul va dura…

— *Illustrissimul* este acela care va hotărî cât va dura strângerea oştirii sale; iar Sigismund cel care va hotărî când şi unde va primi lupta hotărâtoare, domnilor… Deci!…

— La întâi de iulie am sub steaguri şase mii de ostaşi, excelenţă…

— Sunteţi optimist, *illustrissime*. *Mon Dieu*, foarte optimist… Nu cunoaşteţi încă pieţele noastre de mercenari… *Mein Gott*, Beaury!… Hapurile!

Aşa a fost şi la al doilea consiliu. Vorbe în doi peri. Plângeri pentru starea proastă a drumurilor. Pentru lipsa de poduri. Toată pusta ungară este pustiită de războiul cu turcii. Nu sunt furaje. Totul trebuie adus de la Kosiče şi Hust. Când el a spus că fiecare zi de întârziere îi foloseşte lui Sigismund, pe signor Georgio Basta l-au apucat colicii şi unul din cei patru gentilomi,

care se vede treaba, nu-l părăsesc niciodată, i-a dat hapuri.

Acum este ora amiazului, 22 mai de ziua cuviosului Mihail Mărturisitorul şi-l aşteaptă pe Basta aici, la reşedinţa lui din Kosiče.

— Se vorbeşte în toată oştirea de ospitalitatea voastră, *illustrissime*, a spus Basta când s-au despărţit după cel de al doilea consiliu.

— Convingeţi-vă singur dacă este doar un zvon, excelenţă.

— *Per Bacco*, domnilor, iată cea mai directă şi *à la soldato* invitaţie la un prânz pe care am primit-o vreodată. Mă grăbesc s-o accept, *illustrissime*, cu toată recunoştinţa!

Stoichiţa a aşezat gărzile după un tâlc limpede. La porţi compania de gardă, muschetari styrieni şi bavarezi. Pe aleea principală haiduci sârbi. La porţile castelului pichierii şviţerieni. La uşile odăilor roşii de ţară, cazacii şi cei patru dragoni ai căpitanului Stanislas, trimişi cu ştiri şi ajunşi la Kosiče ieri la amiază. Căpitanii Racea şi Mârzea la uşile sofrageriei. Prin perdelele din mătase azurie se prefiră dulce lumina zilei strălucitoare de mai. Simion îi lustruieşte unghiile. La noapte o aşteaptă pe Zvetlana. I-a trimes răvaş prin intendentul soţului ei. Curierul Mariei Cristierna a ajuns astăzi în zori. Arhiducesa aşteaptă ştiri despre întâlnirea cu Basta, pe care-l laudă peste poate în epistola caligrafiată subţire, ceea ce înseamnă să fie cu băgare de seamă, deoarece Basta îi este mai duşman decât oricând. Ştie că generalul a primit cincizeci de mii de taleri-aur de la Zamoyski, să rămână în afara Transilvaniei, când el se găsea la Şelimberg. Ştie tot ce-a făcut pentru a-l pierde în lungul anului 1600. Ştie că i-a scris împăratului să nu-i îngăduie lui *Il Valacho* intrarea în Transilvania. Ştie că Basta se vrea singurul învingător al lui Sigismund şi

stăpân la Alba-Iulia... Îl simte rece şi socotit la fiecare vorbă. Fiecare cuvânt are un tâlc şi după fiecare vorbă se cască o capcană... Basta vrea să-l joace din vorbe, cum l-a jucat la Mirăslău din mişcarea trupelor.

— N-am să mai trec Lopadul, îşi spune, are senzaţia că i se preling zeci de şerpi reci şi solzoşi pe trup, că este gol, mereu gol în faţa ochilor verzi şi buboşaţi, ochii pe care i-a simţit sfredelindu-l când vivandiera Adelaida, superbă femeie de tavernă din Veneţia, aproape goală, i-a adus cupa cu vin de Chianti, aromitor şi îmbătător, ochii care nu-l lasă să doarmă, lingându-l cu privirea lor zemoasă şi prelinsă când bea, ori când vorbeşte, când se aşază, ori când se ridică şi despre care Stoichiţa şi Marcu spun că sunt uneltele de lucru ale lui Basta, atunci când nu foloseşte jungherul sau otrava. I-a cerut lui Marcu să-i facă o povestire a vieţii şi obiceiurilor lui Basta.

— Acelaşi lucru l-a cerut el, tuturor celor ce te cunosc, doamne. Mi-a spus-o Zucconi... Se laudă printre ai săi, că n-a greşit niciodată în ştiinţa cunoaşterii oamenilor şi-n metoposcopie, acea ghicire a destinului şi firii omeneşti după cutele frunţii, cât despre chiromanţie, ghicitul destinului după liniile vieţii săpate în palmă, spune că nu are rival în această Europă intrată în amurgul zbaterii spre adevăr. Va dezvălui toate acestea când se va retrage din politică şi de sub steaguri şi îşi va scrie memoriile... Simion îi unge barba cu mirodenii. Aseară Stoichiţa i-a spus: «— Nu te stăpâni, măria-ta, decât atât cât trebuie să-ţi ascunzi gândurile... Toată lumea ştie că eşti nestăpânit. Fii nestăpânit acolo unde n-ai nimic de pierdut. Vine aici nu să-ţi guste bucatele, ci să te cunoască pe dinăuntru. Nu de vinurile măriei tale îi este, ci de gândurile tale politiceşti... Ştie că nu asculţi de nimeni, şi de aceea lasă-ne pre noi, pre sfetnicii tăi să vorbim, iar măria-ta dă-ne dreptate, ori nu ne-o da;

dar veghează. E bine să-l ai în dreapta pe biv vel banul Mihalcea şi-n stânga pe sfinţia sa Theofil. Basta va înţelege că nu a venit la un ghinărar ca el, ci la un domn.»

— E bine să-i arăt asta?

— Nu este bine să i-o arăţi, dar este bine s-o ştie!

A reînceput jocul. Îl uitase în zilele acelea limpezi de plutire pe Dunăre şi de marşuri ostăşeşti, când toate lucrurile intraseră în firesc. Cornul domnului ex-locotenent Pistol H. Vestind cortegiul lui Basta. Marchizul Ferrante Gonzaga s-a scuzat încă de atunci că nu-l poate însoţi pe excelenţa sa, având să inspecteze forjeriile şi pulberăriile. Sunt ei aici, cu trupe de lefegii şi sub tălpile acestora gem vechile pământuri slovăceşti, i-a spus-o cu lacrimi bacalaureatul ceh Smyl Pišek de Chynov înainte de a pleca la Tokay însoţind până acolo Sfânta Treime şi pe contele Darahi Ianos de Tujon, plecat la Beiuş să ridice nobilimea de ţară a Transilvaniei...

Coboară în sofragerie, când cornul vesteşte deschiderea porţilor. Rămâne ţintuit locului. Îl podidesc lacrimile. Stoichiţa a transformat sala vastă, având patru armuri întregi în cele patru colţuri, rece şi străină, un popas cu tâlc oferit de marchiz; într-o sală de palat domnesc. Sunt acolo bairacele nepredate împăratului, trei tuiuri, câteva scuturi sparte, câteva suliţe de spahii aşezate mănunchi, este o schiţă de luptă în culori a lui Frans Francken, cu el călare, lovind din faţă un stegar turc. O copie după portretul lui Vlad Ţepeş făcută tot de Frans Francken la Innsbruck, ori altundeva în Tirol; un alt tablou înfăţişându-i pe Vlad Ţepeş şi regele Matei Corvinul la Buda, pe care l-a cumpărat Maria Cristierna pentru el; sunt cazacii cu săbiile la umăr şi Racea şi Mârzea, totul îi este foarte apropiat şi familiar şi-l cuprinde un dor sfâşietor de Târgovişte. Vede sala aceasta, o biată corabie

înconjurată de mările neprielnice, se gândeşte la singurătatea lui, apoi îi vede pe binecredincioşi, pe Mihalcea Karatzas cu barba lui de patriarh şi pe Theofil episcop al Râmnicului pe care mitropolitul n-a vrut să-l caterisească şi nici soborul, nici măcar glasul episcopului Luca al Buzăului nu s-a ridicat împotriva celui pribegit cu domnul său – Stoichiţa şi Marcu se duc în întâmpinarea lui Basta la scări, iar el îl aşteaptă în prag, cu o leşuială amară curgându-i în tot trupul.

— Înţeleg, *illustrissime*, dorinţa voastră de a vă întoarce în Valachia. O văd în acest interior. *Mein Gott!* Raucigny treci la chartă. Aveţi o chartă excelentă, *illustrissime*. Recunosc totul… Iată şi drumul cel mai scurt spre Valachia. Pe râul Mureş. Apoi cel ştiut de voi. Haţeg. Aveţi acolo supuşi credincioşi. Opreşte, Raucigny… Rămâi la Deva. O altă variantă, *illustrissime*. Deva, Sebeş, cădeţi în spatele armatei lui Sigismund, apoi Sibiul căruia îi voi trimete scrisori să-şi ţină trupele între ziduri, în sfârşit Făgăraş, unde vă veţi elibera familia şi tot pe valea Buzăului, îi veţi tăia calea voievodului Movilă, izolându-l de fratele său.

Cele zece vivandiere alese de Erina Golescu intră îmbrăcate ostăşeşte, aducând tăvile cu purcei de lapte fripţi în coaja lor, gătiţi cu verdeţuri şi trufandale. Alte zece, îmbrăcate tot ostăşeşte, încismate, purtând nădragi din stofuşoară albă şi plastroane cu herbul *Magnaei*, aduc cănile aurite cu vin de Rhin, cumpărat pe aur de la «Pomul vieţii».

Stoichiţa l-a aşezat pe Basta la celălalt capăt de masă, punându-i-l în dreapta pe prinţul Marcu şi în stânga pe căpitanul Beaury. Basta a venit cu cei patru gentilomi din escortă şi doisprezece muschetari călări care sunt ospătaţi în odaia gărzilor.

— Planul vostru, excelenţă, mă onorează, spune fiindu-şi străin şi gol, fără niciun reazim, pentru că totul nu este decât minciună şi el vrea să iasă din mâzga

lipicioasă care nu duce nicăieri, să se zmulgă din plutirea asta în necunoscut şi-i face semn lui Stoichiţa să treacă la chartă.

— Întâi să bem pentru întâlnirea noastră, dincolo de împrejurări! *Vivat!*

— *Vivat!* spune Basta. Hai, Scharfeneck. Strigă *vivat* pentru *illustrissimul* Michael… Nu vă poate ierta, *illustrissime*, că i-aţi ucis fratele la Miraslo. Astă iarnă, răsturnându-se în şanţ la întrevederea aceea, i s-a rupt un picior şi hirurgii mei n-au mai putut găsi poziţia oaselor. Vă este duşman, păziţi-vă, este un soldat brav şi periculos.

O spune mormăit, râzând ştirb, stă în jilţ parcă prăbuşit, este gras şi lânced şi verzui.

— Mai bine duşman pe faţă, decât prieten calp, excelenţă! *Vivat* pentru *il signior Georgio Basta, comandante generale dell'Ungheria superiore*.

Vivandierele strigă *vivat*. Generalul Basta le mulţumeşte înclinându-şi capul.

— Dacă măria-ta îmi îngăduie, spune Stoichiţa de la chartă.

Basta îl priveşte mirat. Pentru întâia oară nu-şi mai acoperă ochii cu pleoapele solzoase. Stoichiţa demonstrează la chartă că voia domnului său este supusă ordinelor imperiale, care-i cer ca alăturându-se generalului Basta să-l zdrobească pe Sigismund Báthory, să-l alunge din Transilvania, s-o pacifice, după care, conform titlurilor recunoscute de sacra majestate romană, să-şi recucerească ţările sale: Ţara Românească şi Moldova. Planul excelenţei sale este acela al unui gentilom şi cavaler care-i oferă voievodului posibilitatea să-şi elibereze ţările şi familia, lăsând grija şi povara zdrobirii lui Sigismund pe umerii aliatului său. Excelenţa sa a uitat însă că între Dobriţin şi Lipova, care este poarta Transilvaniei pe Valea Mureşului, stă paşalîkul de Buda, – cu sangiakatul de

Temişoara şi că…

— *Mais non*, *mon Dieu!* N-am uitat nimic, segnior… segnior…

— Gran' logofăt, excelenţă!

— Tocmai asta voiam să vă cer, *illustrissime!* Văd că aveţi un consiliu militar foarte ferm! *Per Bacco*, segnior gran'logofet!… Spuneţi-o *illustrissimului*, rugaţi-l să mă ierte că vorbesc în italiană, spuneţi-i că zdrobind oştirea turcă de Temişoara şi nu mă îndoiesc că o va face, îl lipseşte pe Sigismund de cei zece mii de soldaţi, promişi de marele vizir. Astfel îmi uşurează lupta dată de mine în nord. Alba-Iulia îi rămâne liberă. Ca şi drumul spre munţi. Pe legea mea, planul meu nu are nici urmă de mărinimie, segnior gran'logofet!… Este cel mai egoist plan din lume… Şi eu sunt vestit pentru egoismele mele. Nu v-au spus-o dezertorii din trupele mele, sau mercenarii licenţiaţi de mine şi înrolaţi atât de mărinimos de prinţul vostru?

Marcu tălmăceşte fiecare frază… Basta bate cu palmele în tăblia mesei. Se ridică sprijinit de Beaury, peste obrazul ciopârţit al căruia trece o pală de lumină, adâncindu-i cicatricile şi urmele lăsate de sfrenţie. Se sprijină în bastonul cu măciulie de aur, trăgându-şi după sine piciorul bolnav de gută. Ajuns la charta agăţată de o lance de spahiu îşi răsfiră dreapta încărcată de inele peste olaturile Temişoarii.

— Liber aici de un duşman pe care ştiţi să-l bateţi magistral, voi rezolva conturile mele cu Sigismund aici! … Îşi mută palma acoperind Satul Mare şi părţile Clujului, *illustrissime*, spune gâfâind: vi-l las pe Simion Movilă şi pe fratele său Ieremia… lăsaţi-mi-l pe Sigismund!

Nimic deosebit în acest «lăsaţi-mi-l pe Sigismund». Doar un jungher rece care-i răscoleşte inima. Un strigăt de spaimă al cărnii lui, ca şi când Basta i-ar fi împlântat stiletul în măruntaie şi i l-ar fi răsucit acolo; o

spaimă oarbă şi besmetică, apoi iarăşi glasul acela interior, straniu, care-i şopteşte că adevărata cursă abia acum i se întinde, amestecând grija lui de Stanca şi copii, dorinţa de a se vedea în scaunul Ţării; cu uşurinţa cu care l-ar putea lovi pe Simion Moghilă. Că turcii l-ar putea atrage între cetăţile Temişorii şi Aradului. Că Basta ar putea rămâne nemişcat la Sătmar, în vreme ce Sigismund ar coborî şi i-ar închide drumul pe Valea Murăşului, zdrobindu-l acolo şi toată vina faţă de istorie şi faţă de Habsburg ar fi a lui şi numai a lui, cu atât mai mult cu cât Sigismund scrie suplică, după suplică împăratului, cerşindu-i mila şi iertarea.

— Lăsaţi-mi-l pe Sigismund, care luptă neloial, *illustrissime*. Beaury! Scrisoarea plăsmuită de acest nevrednic. *Mein Gott!*... Acesta este omul care mi-a adus cea mai gravă insultă, prinţe Michael.

Totul este adevăr şi sinceritate în glasul soldăţesc, aspru şi răguşit al generalului. În mişcările mânioase ale mâinilor. Căpitanul valon se apropie cu paşi sonori. Îi face o reverenţă scurtă. Scoate din garda spadei o scrisoare făcută sul şi şnuruită pe care i-o întinde, dar pe care o ia Mihalcea Karatzas. Surprinde schima făcută de valonul care se retrage cu o nouă reverenţă. Mihalcea Karatzas rupe şnuruiala. Desface scrisoarea. Îi tremură dintr-odată barba albă de patriarh şi suduie scârnav, pe greceşte, se face roşu, asudă şi opintindu-se citeşte scrisoarea lui Mihail Voievod către Ibrahim-paşa: dacă sultanul îi va da steag de domnie asupra celor trei Ţări precum a fost în anul 1600, el, Mihai Vodă se jură de şapte ori pe Biblie că în trei luni va fi sub porţile Kaşoviei şi va sluji Înaltei Porţi cu fiul şi urmaşii, urmaşilor săi. Scrisoarea este scrisă în turceşte şi iscălită Mihail Voievod, purtând o pecete anulară stâlcită... Este datată din Kosiče, la 10 mai... Generalul Basta şchioapătă spre el. Se ridică. Îşi simte

sudoarea curgându-i în ochi.

— Infamie, spune!

— O infamie prost aranjată, *illustrissime*... Aţi intrat în Caşovia pe 11 mai.

Îl ia de braţ, ducându-l spre chartă şi-i spune şoptit în limba de tabără:

— O infamie prost aranjată astăzi, dar care mâine ar putea fi aranjată perfect şi crezută la Wiena şi Praga, dacă eu însumi o voi crede, *illustrissime*... Iată deci planul meu! Care este părerea voastră, *illustrissime?*...

«— ... care este părerea voastră, *illustrissime?* — Care este părerea voastră, *illustrissime?*» Întrebarea i-a sfredelit ţeasta toată după-amiaza. I-o sfredeleşte şi acum, în înserarea dulce de mai, când călăreşte la trap dincolo de zidurile cetăţii, spre tabăra de pe Hornad, escortat de garda lui pământeană şi de Racea călărindu-i în dreapta. Erau încă la masă la dulciuri, baclavale şi sarailie, cataifuri ornate cu dulceaţă de nuci verzi, plăcinte cu brânză şi cornuleţe umplute cu nucă, miere, stafide şi alune. «— *Mon Dieu*, principe, aveţi o poftă de mâncare şi un stomac umilitor de straşnice», a spus Basta strâmbându-se şi înghiţindu-şi hapurile. Apoi ştergându-şi buzele de pe care sosurile pipărate ale fripturilor şterseseră fardul: «— Pe Dumnezeul meu, suntem aici între bărbaţi, se spune că duceţi după voi un harem alcătuit din circaziene şi africane... Beaury! Tu ai spus-o!» Căpitanul cu nasul mâncat de sfrenţie spune foarte tare:

— Dacă principele s-ar opri doar la harem, excelenţă! Ne-ar rămâne şi nouă măcar una din multele contese ale Caşoviei! S-a făcut că nu aude. Aluzia era prea transparentă şi căpitanul merita bastonada. Stoichiţa a râs din toată inima, a râs mai apoi şi el şi ceilalţi, o clipă totul se încărcase de pulbere, apoi a sunat din nou cornul ex-locotenentului Pistol H. Şi a intrat Jivko Roşul urmat de cavalerul

Albrecht von Ettelbruck vestind că s-au prezentat la tabără zece companii de voluntari din Bavaria, Carnyolia, Styria şi Silezia. Companiile sunt pe căruţe, au venit cu ofiţerii şi drapelele lor, prezentând salvconducte vizate în cetăţile prin care au trecut în bună pace.

Basta s-a albit. A spus acru:

— Dacă în fiecare zi vi se vor prezenta câte zece companii, veţi isprăvi întocmirea grosului – el a spus *la massa della vostre gente*, înainte ca eu să fi ajuns la *mio posto*... Pe legea mea, ospăţul a fost demn de legendele stârnite pe seama ospătalităţii voastre... Domnilor! Un general căruia i s-au prezentat din senin aproape o mie de oameni, nu se poate găsi decât între ei... *Illustrissime!* Aştept hotărârea voastră! Aveţi un consiliu doct şi sever! Vă aşteaptă trupele şi ştiu că sunteţi un minunat animator... Am văzut-o cu ochii mei!...

Basta băuse puţin, el nu băuse decât simbolic... Băuseră zdravăn cei patru gentilomi. Când l-a condus pe Basta până sub portic, generalul i s-a agăţat de braţ, şoptindu-i:

— Sunteţi de-o austeritate spartană, *illustrissime*... Ah, mincinosul Ungnad! Ah, mincinosul Ungnad!... Un sfat de la un general de lefegii mâncat de zecile de oştiri pe care le-a alcătuit: nu vă risipiţi banii, plătind avansuri pe şase luni, cum ştiu că o faceţi... Veţi rămâne fără bani înainte de a fi terminat campania şi a putea compensa lipsa soldei prin darea în jaf a oraşelor cucerite. *Imo pectore*, *illustrissime!* Iată că graţioasa voastră protectoare v-a trimes zece companii, avansul pentru ceea ce i se cuvine din afacerea transilvană. Folosiţi-le cu economie, prinţe... Pe mâine, la consiliul militar.

S-a urcat în caleaşcă, trăgându-şi piciorul. I-a făcut un semn cu mâna şi el a primit totul, lacom de acest

Basta, anihilându-se pe sine, stăpânindu-se până la geamăt, pentru că până la Praha sunt zece zile de goană, iar între împărat şi generalii săi sunt munţi de rapoarte ticluite pe voia împăratului şi pe interesul generalilor; sunt interesele celor de la *Kriegskammer Rathe* şi de la înaltele camere, sunt interesele furnizorilor şi ale antreprenorilor de trupe, ale bancherilor şi stăpânilor de mine şi de forjerii, toate acestea ţesute într-un ghem pe care nici sabia Machedonului nu l-ar putea tăia şi el este cu fiecare zi care trece tot mai departe de împărat şi tot mai aproape de adevărul bătăliei pentru Cetatea de Piatră. Maria Cristierna… Basta ştie totul, aşa cum el vrea să ştie totul. Îl ascultă pe Racea şi i se pare că stă agăţat deasupra unui hău plin de fantasme care desparte cele două lumi cărora le aparţine ciudat şi dureros. A trecutului apropiat, Maria Cristierna, o umbră luminoasă şi pură, Rudolf II de Habsburg, Praha de aur cu Vltava şi uliţa Alchimiştilor, cu Hradul şi audienţele, cu partidele care se înfruntă pentru putere; apoi austerul niebelung zidit în castelul herzogilor de pe malul Dunării, obsedat de grandoarea celuilalt Habsburg: Carol Quintul, ca şi de cumplita cădere a lui Filip II Preacatolicul; lume alături de care este această lume a lui, cea veşnică, pe care-o izvodeşte Racea cu glas ruginit şi obosit; nici Racea nu mai este Racea, a cărunţit, nu mai vorbeşte de boaite şi de lipitorile boiereşti, spune că tainiţa Târgovişteі stă în paza tainicului ei, fără ştirbire, că pe capul vel logofătului Theodosie, Simion Moghilă a pus răsplată de o mie de galbeni şi că vel logofătul stă chiar în palatul domnesc, aude ce vorbeşte Simion şi-l bântuie noaptea închipuind vedenii pe ziduri cu un felinar chinezesc, ori vorbeşte într-o oală chiar sub pardoseala iatacului; pe lângă răvaşele pe care le scrie de sunt citite tare prin iarmaroace şi târguri, pe la hramuri şi cumetrii, astfel

că poporenii ştiu cu câteva zile înainte de a pleca dăbilarii domneşti de la cetate, îşi ascund avutul la codru şi pentru aceia sapă gropi de lupi, ori îi aşteaptă cu arcele şi suliţele, căzându-le pe ghebe din strâmtori şi tăind fără milă gărzile leşeşti.

El stă spânzurat deasupra hăului, năzuind spre lumea reînviată de Racea, dar mai ales spre aceea a viitorului, îi spune *Magna*, dar ştie cu durere că n-o poate întruchipa încă, zăcând aici la Kosiče şi îl sfârtecă glasul cleios al generalului Basta când i-a spus: «— O infamie prost aranjată astăzi, dar mâine ar putea fi aranjată perfect şi crezută la Wiena şi Praga, dacă eu însumi o voi crede, *illustrissime*!…» Ce bucurie pe *Freiherrn* Wolfgang Rumpf să aducă în consiliul secret o astfel de scrisoare de trădare s-o răsucească pe toate părţile şi să i-o înfigă în inimă ministrului de cameră Carl von Lichtenstein, luând toate lucrurile de la capăt şi toate răfuielile, apărându-se mereu cu numele lui Basta, spumegând împotriva tuturor acelora care înşelându-se pe ei, şi-au înşelat suveranul. Drumul iese între pajişti umbrite de stejari vechi. Umbrele sunt moi şi tremurătoare. Soarbe lacom mirosul de fâneaţă reavănă. Are o clipă de spaimă când nu se regăseşte în materialitate, ca şi când spiritul sătul de durerile şi duşmăniile lumii s-ar fi hotărât să-şi părăsească învelişul şi să purceadă în căutarea acelei lumi făgăduite de înţelepţi dincolo de poarta *Tao*. Sunetul prelung al unei trâmbiţe… Tabăra. Şanţuri. Carele în cerc pe buza şanţului. Gărzi. Catargul cu drapelul *Magnaei*. În dreapta catargul cu drapelul Habsburgului. În stânga cel cu drapelul trupelor de Caşovia şi al marchizului Ferrante Gonzaga. Trei şiruri de harabale cu polog la o bătaie de muschetă de tabără. Şiruri de oşteni ducând caii la apă. Gărzi. Oşteni care ridică corturile în jurul unei hampe pe care flutură vesel steagul arhiducesei. Din

tabăra care se ridică vin la galop câţiva călăreţi în vreme ce din tabără se sună semnalul: «*toată lumea la front, iată domnul nostru!*»

Îl aude pe Racea mormăind ceva. Ofiţerul care-i vine în întâmpinare poartă tunică de muschetar, eşarfă din piele roşie, îşi scoate pălăria cu pană de struţ şi îi raportează lui *der Fürsten*, că are onoarea să se prezinte, colonel Flanz von Huben din trupele alteţei sale imperiale arhiducele… Face ochii mari, pentru că nu este acolo niciun colonel Flanz von Huben. Din şaua de dragon imperial îi surâde vesel, ciupindu-se de obraji, domnul consilier aulic Gaspar Mellickh, care are pentru *ein feine*, *ernsthafe Person* un mesaj urgent, drept pentru care îl roagă respectuos pe *der Fürsten* să-i inspecteze bivuacul. Nu are niciun om bolnav de febră, de ciumă sau de alte boli, în afara celor cunoscute la ostaşi. Gaspar Mellickh la Kosiče, cu trupe. Cetatea de Piatră. El. Maria Cristierna. Habsburgul. Basta. Sigismund Báthory. Sigismund III de Wassa. Zamoyski. Moghileştii. Sultanul. Haosul.

Făclia din torţar aruncă umbrele pe mătasea grea a cortului domnesc… Stă în jilţul lui vechi, Simion a aşezat tetrapodul lângă intrarea în cortul iatac, punând acolo Biblia şi tripticul. Este o luptă surdă între Simion şi Stoichiţa. Cel dintâi îl înconjoară cu lucrurile lui vechi, colţuni împletiţi de Stanca, năframele cusute de ea, ori de Velica, icoane şi cruciuliţe de talisman, perna lui din toate războaiele, o mie de fleacuri care-l fac el însuşi. Stoichiţa vrea măreţia şi pohfala domnului adăpat la ştiinţele Apusului. *De bello galico*, scrierile lui Tartaglia, cele două sfeşnice veneţiene, flamuri de escadron smulse la Şelimber, ori cele rămase de la Bucov.

— Misiunea mea sfârşeşte în acest ceas, spune răsfăţat Gaspar Mellickh… Înainte de a fi recunoscut, înjunghiat şi trimis la strămoşi.

Stoichiţa a rămas la reşedinţă. Marcu îi stă în stânga. Înainte de stingere au fost marşuri şi contramarşuri la şi de la bivuacul trupelor sosite astăzi, marşuri în care s-au amestecat şi gărzile care-au fost schimbate seara la reşedinţa din Kosiče. Totul sub privegherea prinţului Marcu. La cortul prinţului au fost aduşi doi muschetari. Contesa şi... Marcu i-a şoptit mirat: colonelul Rottal di Sendvoe. Domnul consilier aulic are aceeaşi ochi albaştri, luminoşi, aceeaşi bărbuţă blondă de muschetar cărora le-a adăugat un spor de francheţă.

— Plecat din Praga, aţi lăsat teren liber tuturor urilor şi patimilor, pe care le-aţi stăpânit fiind acolo, *mein Fürsten!*

— Haide, Gaspar! Fii sincer şi cinstit până la capăt.

— Baronul Rumpf şi-a pornit campania împotriva voastră.

— Cum?

— *Avizo*-urile plătite de el au publicat două ştiri. Una cu ravagiile făcute de lefegiii voştri la Samorin şi a două despre întâlnirea voastră cu Ibrahim-paşa, având pe contrapagină o scrisoare a voastră către acelaşi Ibrahim.

— Ticălosul! Ticăloşii, Marcule!... De ce?... Unde este cuvântul şi demnitatea unui general imperial, Marcule?

Sare din jilţ. Se repede la Gaspar Mellickh. Când vrea să-l înşface de gât, se izbeşte de prinţul Marcu.

— Îi datorăm lui Mellickh, poate viaţa, unchiule.

— Voiam să-l sărut, mormăie leşuit, îl ia pe domnul consilier în braţe şi-l sărută pe frunte.

Consilierul aulic îşi tamponează graţios fruntea cu batista din dantelă.

— Este un început bun, *mein Fürsten*. Scăpat cu viaţă la primele ştiri, pot să sper că ajung teafăr la Praga.

Îl ascultă într-o stare grea, de somnie. Împăratul a

ordonat o anchetă discretă. La Consiliul secret s-a primit o scrisoare a lui Basta, în doi peri, având anexată o copie după aşa-zisa «scrisoare de trădare», cum se numeşte plastografierea aceea ordinară, pe care toţi o recunosc ca pe o manevră a lui Sigismund Báthory mai ales confruntând datarea ei cu rapoartele marchizului Ferrante Gonzaga şi ale agenţilor diplomatici; dar despre care partida baronului Rumpf vorbeşte ca despre o realitate… Scrisoarea lui Basta a fost trimisă arhiducelui Mathia. Arhiducele a ordonat ca toţi curierii lui *Il Valacho* să fie interceptaţi; dar mai ales să fie opriţi cei care vor încerca să intre în Polonia, Moldova şi Transilvania pe drumurile din nord, prin Carpaţi… Arhiducesa Maria Cristierna şi-a trimis gărzile la tipografii *Avizo*-urilor. Au fost arse rezervele acestora de hârtie. Ucenicii şi calfele au fost, hm, domnul consilier nu găseşte termenii cei mai potriviţi, iar în tipografia patronată de *Freiherrn* Seygfriedt Cristof Breyner au apărut elogii la adresa lui *Il Valacho* şi veşti amănunţite despre intrarea lui triumfală în Caşovia.

— Arhiducesa vă trimete aceste trupe recrutate de mama sa, cărora li s-a plătit solda până mâine. A fost chemată la vărul său, împăratul şi se pare că majestatea sa nu s-a simţit prea bine după întrevederea de familie, deoarece, două zile şi două nopţi a stat retras în observatorul astronomic, lucrând la celebrele tabele rudolfiene. Arhiducesa mi-a înmânat această scrisoare, odată cu rugămintea fierbinte făcută vouă, de a vă lua toate măsurile de siguranţă împotriva duşmanului vostru, care a început o campanie perfidă de descreditare, arhiducesa fiind informată că atât la *Kiegskammer Rathe*, cât şi la *Niederösterich Kammer*, au fost primite scrisori prin care se cer anchete referitoare la plata soldelor. Anonime care informează asupra cheltuielilor

exorbitante făcute de voi cu întreţinerea haremurilor. Preoţi catolici din diferite eparhii cer monsegniorului Filippo Spinelli să curme cu autoritatea lui fărădelegile soldaţilor voştri.

— De unde sunt acei preoţi, Mellickh!

— Din zonele Bodrogului, acolo unde trupele voastre n-au ajuns încă.

— Spinelli o ştie?

— O spune doar cu jumătate de gură. Cu cealaltă jumătate, spune lecţia pe care i-o cântă don Guillermo de San’Clemente.

— Carl von Lichtenstein?

— Este singurul vostru aliat loial, pentru că arhiducesa…

Consilierul aulic face o reverenţă adâncă.

— Arhiducesa a promis tuturor denigratorilor voştri că se va ocupa de fiecare în parte, când îşi vor recolta grânele… Aceasta a dus la citarea sa în faţa Consiliului secret.

— Ce sfat îmi dai, Mellickh?

— Nu puteţi ucide calomnia, decât cu faptele voastre. Bateţi-l pe Sigismund, dacă puteţi singur, redeveniţi suveranul temut care aţi fost, trimeteţi o oştire să va aducă arhiducesa la Weissenburg, prestaţi jurământul de fidelitate împăratului şi… Dumnezeu să vă călăuzească paşii, iar voi să nu-l uitaţi pe bravul consilier aulic Gaspar Mellickh, care, cu toată dragostea pentru sine, vă roagă să-i daţi douăzeci de muschetari colonelului Flanz von Huben să se întoarcă la Praga. Ajuns acolo, colonelul va raporta arhiducesei despre ceea ce veţi binevoi a-i transmite; dar mai ales va vorbi convingător despre austeritatea monahală în care v-a găsit şi despre faptul că la loc de cinste în cortul lui Achile stă portretul său, încununat cu flori.

Binecredincioşii lui se gândesc la toate. Vede cu coada ochiului portretul Mariei Cristierna, darul ei la

despărţire, o copie de mărimea unei icoane, înfăţişând-o cu câinele uriaş, dogul bătrân şi înţelept. L-a pus Marcu? L-a pus Simion? Florile sunt proaspete. Maria Cristierna, aşezată pe lada de Hurezi, îl zâmbeşte dulce. Se gândeşte la ea cu recunoştinţă caldă, bărbătească. Este un om Maria Cristierna. Un soldat brav şi un aliat loial. Se gândeşte la trădarea lui faţă de ea. Se gândeşte la trădările lui faţă de toate femeile pe care le-a iubit şi iubindu-le le-a zidit în temeliile *Magnaei*, jertfindu-le pentru aceasta; *Magna* fiind mai presus de fiinţa lor trecătoare şi decât fiinţa lui trecătoare, *Magna* fiind veşnicia şi ei doar una din clipele acestei veşnicii.

— Sipetul, Simioane!

Simion aduce sipetul de tainã, pe care-l ţine cusut în blana de urs, aşternută la piciorul patului de campanie. I-l ia din mâini. Îl aşază pe masa pliantă. Îl deschide cu cheia legată de lănţug la gât…

— Comorile Răsăritului, şopteşte Gaspar Mellickh, sugrumat.

Alege două inele cu rubin, lucrătură făcută la Damasc şi le trece pe degetele consilierului.

— Astea de la mine, Mellickh… Când ajungi la Praha, ai o scrisoare de schimb pentru Zacharias Geitzkoffler, de două mii de taleri… Taci. Aceasta, pentru arhiducesă! Şi un singur cuvânt: Mulţumesc!

Scoate un mesal bătut numai în diamante, cu filigrame din aur şi tivul monturii din rubine. «— Spune-i că face parte din tezaurul domnilor valachi, şi este al doilea semn de recunoştere pe care i-l dau. Vei avea o gardă din o sută de muschetari. Garda se va întoarce la Kosiče, aducându-mi soldele pentru luna iulie.»

Îl îmbtăţişează. Mesalul nu este din tezaurul domnilor valachi, ci din acela al Casei Báthorea. Maria Cristierna îl va recunoaşte, dacă Andrei Báthory îi va fi

arătat tezaurul şi va înţelege ceea ce este de înţeles. Îl îmbrăţişează pe bărbatul acesta care i s-a pus în slujbă din alte temeiuri decât cele ale banului, care-şi primeşte aurul cu cel mai graţios şi nevinovat surâs şi care îşi joacă viaţa cu graţia cu care îşi cheltuieşte, poate, aurul. Când *colonelul Flanz von Huben*, iese chemându-şi oamenii, are simţământul unei despărţiri dureroase, ca şi când s-ar fi rupt a doua oară de Maria Cristierna. Ca şi când s-ar fi smuls din alcovul ei de fecioară tomnatecă şi sălbatecă, din aşternuturile albe în care a găsit un saţiu aspru al cugetului, pentru că Maria Cristierna l-a voit suveran atotputernic în Răsărit, vorbindu-i destule nopţi despre casele domnitoare ale Europei, despre lupta dintre Casa de Austria şi cea a Franciei, despre îndatoririle suveranilor şi abia târziu, când el a făcut-o femeie cu adevărat, i-a vorbit cu înţelepciune despre creşterea copiilor la Curtea imperială din Praha. Ascultă paşii gărzilor care-l escortează pe Gaspar Mellickh. Ce-i poate scrie Mariei Cristina?… O uită, ori se luptă să treacă peste chipul ei întrebător şi parcă pierdut într-o ceaţă străvezie şi îndepărtată. Rămâne cu ura rece, tăioasă, reînviată de mişelia lui Basta. N-a văzut când Mellickh a scos din teşchereaua de colonel câteva *Avizo*-uri. Le vede abia când i le întinde Marcu. Nu se uită la ele.

— Adu-le mâine la consiliu, Marcule!

— Este oare bine, măria ta?

— Adu-le am zis… Să mergem la cei doi… Nopţile la Kosiče sunt fierbinţi, Marcule! Sunt fierbinţi, cleioase, îţi fierb sufletul şi iată-mă ajuns…

— La începutul altui început, măria-ta, spune Marcu şi-i agaţă pe umeri pelerina uşoară de camelot.

Afară este o noapte limpede de mai, diafană, plină de ţârâitul greierilor şi orăcăitul broaştelor. Spre zenit străluceşte Carul Mic şi pe geana de catifea a munţilor se văd licărind astrele constelaţiei Casiopeea.

Consiliul

— Domnilor! Domnilor! Se întâmplă un lucru cu totul îngrijorător pentru siguranţa cetăţii imperiale Caşovia… În numele sacrei majestăţi!

— Nu se întâmplă nimic îngrijorător, excelenţă!

— Colonele Rottal nu ai încă cuvântul!

— Ce-nseamnă aceste travestiuri?

— Ce-nseamnă aceste manifestaţii, strigă Basta, îi ies ochii din cap, are buzele vinete şi bate cu amândouă palmele pe tăblia mesei de consiliu… Ce-nseamnă aceste manifestaţii, dacă ele nu sunt organizate cu un scop anume şi finanţate chiar de cei interesaţi să li se aduleze persoana şi sanctifice numele?

Jocul începe să fie tăios. Iată-l pe Basta ieşit din calmul de gheaţă. I s-a umflat o vână groasă pe tâmplă. Strigă cu glas piţigăiat:

— Colonele Rottal te somez să faci o dare de seamă pe loc, aici în faţa Consiliului militar suprem, asupra faptelor celor o sută de haiduci pe care-i comanzi!

Colonelul Rottal de Sendvoe îşi ridică statura înaltă din scaun. Sprânceana dreaptă ruptă în două de cicatrice i se zbate de câteva ori. Bărbuţa de diavol i se zbârleşte. Spune hârâindu-l pe *r*, că excelenţele lor n-au de ce-şi face griji şi nici nu au de ce apela la rigorile regulamentelor, pentru ceea ce s-a întâmplat ieri dimineaţă pentru că cei o sută de spadasini strecuraţi în oraş îmbrăcaţi în precupeţe, diaconi, parlagii, zarzavagii şi vilani, nu fac parte din oştirea lui, ci sunt soldaţi liberi din Beyerischer-Wald, care au făcut câteva sute de leghe să se înroleze sub steagurile lui *der Fürsten Michael*, auzind strigările recrutorilor cavalerului Carlo Magno făcute la iarmarocul din Grafenau. Au răbdat de foame şi de sete…

— Nu ne interesează această poveste nesărată, ţipă Georgio Basta.

— *Per Bacco*, excelenţă, vă interesează foarte mult, pentru că alaltăieri, la răscrucea dintre Bodvou le-a ieşit înainte căpitanul vostru Scharfeneck…

— Minciună! strigă căpitanul Scharfeneck!

— Dacă n-ai fi aghiotantul excelenţei sale, ţi-ai mânca insulta literă cu literă, căpitane, garnisită şi cu câteva frumoase lovituri de picior în dos, spune foarte calm Rottal.

— Domnilor! Domnilor, în numele…

— În numele sacrei majestăţi, excelenţa voastră marchize ar trebui să interziceţi ca un căpitan din armata imperială să oprească o companie acontată de unul din generali şi s-o atragă în tabăra altui general… Bavarezii au tras cu pistoalele în domnul aghiotant, rănindu-i calul. Gărzile au refuzat să-i primească în oraş. Atunci bavarezii… linişte domnilor, au oprit zarzavagiii şi cumetrele, le-au luat hainele…

— I-au jefuit la drumul mare… Oamenii stau goi pe malul Hornadului… Ruşine!

— A fost o stratagemă să poată ajunge la prinţul lor. Numai pentru asta şi ar merita un taler mai mult la soldă, excelenţă!

Bavarezii aceia s-au strâns în faţa reşedinţei azi dimineaţă, la un ceas după deschiderea porţilor cetăţii Kosiče. Au început să strige *der Fürsten Michael*. Gărzile lui văzând precupeţe mustăcioase şi zarzavagii fioroşi au ieşit la ziduri. S-a sunat alarma. El era în tabără, de unde plecase contesa Zvetlana Rose-Maria von Rosenau. Aceia şi-au lăpădat straiele de împrumut, s-au aliniat, au scos muschetele de sub zarzavaturile din cotigile confiscate şi când a ieşit Stoichiţa, locotenentul lor Helmuth von Titiling a prezentat onorul, scrisoarea de angajare semnată de Carlo Mango, nota cu avansul primit şi aceea cu cheltuielile de drum.

Zvetlana venită azi-noapte cu colonelul Rottal i-a

spus zâmbind că în tot imperiul se vorbeşte de primirea făcută lui de împărat şi de aceea graţioasă, făcută de arhiducesă. Ea, contesa, care-l slujeşte cu loialitate neştirbită s-a sacrificat pentru slujbele lui, cunoscând un foarte influent consilier italian al celor doi generali. Acest consilier, foarte apreciat ca inginer, este în intimitate un fel de Matamore, care vrea s-o înspăimânte, mai mult decât a înspăimântat-o, zice el, *Il Valacho*. Îi jură credinţă, spune istorioare cu haz, dar, mai ales, vorbeşte. Se ştie că la Debreczen se vor înrola spioni şi atâţători de-ai lui Sigismund. Că la Nyiregyyhàza, segnior Georgio este aşteptat, sau va fi aşteptat de un prea cucernic abate, pe numele lui Abatele Negru, un franciscan rătăcitor, care este emisarul aceluiaşi Sigismund. Că segnior Georgio a organizat un plan de luptă împotriva «Gloriei» lui *Il Valacho* în care plan căpitanul Scharfeneck răspunde de pieţele de mercenari, pe care trebuie să le golească înainte ca recrutorii lui să înroleze cinci sute de oameni şi de păzirea răscrucilor din tot comitatul, astfel ca soldaţii veniţi pentru *Il Valacho* să fie călăuziţi ori spre taberele lui segnior Georgio, ori spre locuri pustii, unde recrutorii purtând însemnele valachului să-i părăsească, stârnind astfel ura şi protestele acelora, care vor fi apoi găsiţi de recrutorii excelenţei sale şi înrolaţi cu un avans pe două săptămâni. Căpitanul Rausigny se ocupă de ştirile scandaloase care vor fi publicate în două din *Avizo*-urile pragheze. Căpitanul Beaury se ocupă de plastografierea scrisorilor şi interceptarea curierilor lui *Il Valacho*.

— Iar scumpul meu Lelio este mai marele acestei conjuraţii, prinţul meu, a spus contesa, făcându-i o reverenţă adâncă. Am mărturisit totul în faţa acestui colonel, căruia am să-i plătesc o poliţă mai veche; dar pe care vi-l recomand în numele monsegniorului Kutasy de la care veţi primi veşti la Debreczen.

— Deocamdată v-am adus şase sute de nemeşi din Ungaria de Sus, călări, cu arme albe, îndatoraţi monsegniorului, principe. Loialitatea mea şi ştirea că voi avea sub steaguri până la 1 iulie, patru mii de haiduci… Voi face tot ce-mi va sta în putinţă să nu lupt decât sub ordinele voastre.

— De ce, colonele?

— Din cea mai adâncă convingere, prinţe Michael!

Zvetlana Rose-Maria i-a luat mâna şi în văzul colonelului i-a sărutat-o, şoptindu-i:

— Nu de la amantă, ci de la strănepoata cavalerului slovac Martin Rohác, Michael… Nu-mi porunci să rămân!… Ar afla-o stăpâna mea, care te ajută altfel decât te pot eu ajuta…

— Ce zici, colonele, dacă în noaptea asta aş ţine-o prizonieră pe contestă? l-a întrebat pe Rottal.

— Cel mai sigur mijloc ca secretele voastre să rămână aici, *illustrissime* prinţ!… Am arestat zece falşi recrutori care se învârteau în jurul lagărului meu şi care se dădeau drept recrutorii voştri. Vi-i ţin la dispoziţie mâine, în zori, înaintea consiliului…

Apoi a fost noaptea cu Rose-Maria. O noapte lucidă, tăioasă şi gravă. Rose-Maria pleacă la Praha, rechemată de arhiducesa geloasă. Aşa cum a rechemat-o Maria Cristierna pe Velica. Buzele şi sânii Zvetlanei, femeie ciudată scoasă în cale de destinul lui generos în suferinţe şi-n împliniri. Nimic n-a mai fost ca în iarnă. Erau doi străini, ori doi morţi, ea a înţeles, s-a ridicat din patul ostăşesc, s-a învelit în camelotul lui şi aşezându-i-se la picioare i-a povestit copilăria ei. A ascultat-o într-o stare ciudată de somnie şi veghe. În zori, Zvetlana s-a dezbrăcat şi goală, lipită de el, nebună, l-a făcut să uite de sine, cufundându-l în nesfârşita adâncime a voluptăţii. În zori a plecat cu gărzile, lăsându-i un talisman şi un inel cu salamandră, având încrustat în interior semnul şarpelui. Curierii ei îi

vor arăta un inel asemănător. Oricine altcineva, care va veni fără inel, să fie arestuit şi torturat. Este un spion… Zvetlana Rose-Maria von Rosenau…
— Zvetlana, şopteşte, îl încearcă o duioşie amară şi o părăsire de sine dureroasă.

— Sunt autorizat de domnul meu să anunţ pe excelenţele voastre că s-au cumpărat pe seama taberelor noastre toate zarzavaturile, oile tăiate şi celelalte mărfuri folosite de bavarezi în stratagema lor. Hainele păgubaşilor au fost restituite. Sunt de asemenea autorizat să anunţ hotărârea domnului meu de a pedepsi cu moartea orice amestec care ar dăuna alcătuirii oştirii majestăţii sale împăratului romanilor. De asemenea sunt autorizat să comunic consiliului militar că sacra majestate a modificat titlurile voievodului Michael, după cum urmează: *Illustrissimo Principi ac Domino Michaeli Moldaviae ac Transalpinae Wayvodae, Sacrae Caesareae Regiaeque Maiestatis* până aici nicio schimbare, rog binevoiţi ca secretarii consiliului să noteze: *exercitus Duci Generali*, *et Consiliario* în loc de *Consiliario et exercitum Praefecto*.

Stoichiţa scoate din teşchereaua de safian tocul cu scrisoarea adresată de *Hofkammer Rathe* şi arhiducele Mathia, pentru trimiterea registrelor cu plata soldelor. Segnior Georgio citeşte titlul de două ori.

— Asta nu schimbă cu nimic dezordinea din oştirea voastră, *illustrissime*.

— Dar poate schimba cu totul planul de război, excelenţă, ca şi felul nostru de a gândi asupra acestui război.

— Prea târziu, principe. Planul a fost trimes spre aprobare arhiducelui Mathia.

— Care plan, Stoichiţo?… Care plan, segnior Georgio? Nu ştiu să fi semnat niciun plan!

— Planul pe care l-aţi aprobat la ultimul consiliu, *illustrissime*. Acela de a vă duce campania pe cont

propriu, lovindu-l pe Sigismund la Lipova.

— Segnioria voastră greşeşte. N-am aprobat niciun astfel de plan. Singurul lucru chibzuit mi se pare ca după strângerea oştirii să ne unim, segnior Georgio, şi să-i dăm bătălia lui Sigismund acolo unde o vom voi noi. Stoichiţo, spune-le câţi oşteni am scris în registre de la 11 mai până astăzi, 25 mai, aici, la Kosiče.

— Domnilor! Propunerea *illustrissimului* principe Michael mi se pare cu totul remarcabilă, spune marchizul Ferrante Gonzaga, după ce se înclină spre el şi spre căpitanul general.

— Marchize, pe toţi dracii! Suntem maimuţoi, ori generali? Planul a fost făcut odată pentru totdeauna! N-am venit aici să mă joc de-a războiul!

— Excelenţa voastră, segnior Georgio, are dreptate. Planul a fost făcut, dar nu este şi aprobat de arhiducele Mathia. Să ascultăm propunerea *illustrissimului*... Repet excelenţă, este remarcabilă. Ne oferă posibilitatea întrunirii unei oştiri redutabile. Segnior gran'logofet are o listă de recrutări, excelenţă. Este foarte instructiv să fie înţeleasă.

Ascultă vorbele mieroase ale marchizului şi mai ales cum repetă «*este foarte instructiv să fie înţeleasă*». Jocul lor îi este prea limpede ca să treacă peste schimbarea făţişă a marchizului. Peste paloarea lui segnior Georgio. Peste ramătul surd al ofiţerimii când a vorbit colonelul Rottal. Peste privirile otrăvite ale lui Scharfeneck. Simte cum se apropie clipa lui. Clipa aceea scurtă ca o fulgerare, în care gheba timpului îi fuge prin faţă. Clipa aceea unică a politicului, când tot ce s-a pregătit în taină, toată urzeala ţesută ani de zile poate sau nu deveni fapt. Stoichiţa înşiră pedestrimea cu arme de foc, muschetari, archebuzieri, puşcaşi slovaci şi cehi, două mii două sute de soldaţi şi cincizeci şi trei de ofiţeri; apoi o mie trei sute de călăreţi cu arme de foc şi o mie de haiduci de pe

Dunăre…

— *Per Bacco!* Imposibil, spune Basta! Beaury! Hapurile! Scharfeneck!… Segnior Georgio îşi scoate batista. Înjură urât, în albaneză. Înţelege că-l înjură pe Scharfeneck. Îşi bea hapurile. Miroase săruri… Acum, îşi spune.

— Anunţ solemn pe excelenţele voastre că mi-am ţinut făgăduiala făcută suveranului. Am sub steaguri cu oştirea care m-a însoţit 6000 de soldaţi, pe care împărăţia îi plăteşte să lupte, nu să trândăvească. Sigismund se îndreaptă, după spusele lui segnior Georgio, spre Gherla. O ştiu şi Io!… Porunca este să se pună tabăra mare la Gherla. Tabăra lui segnior Georgio este la Satu Mare, aproape de Gherla. Io va trebui să fiu alături de căpitanul general. Vă spun, segnior Georgio, iată şase mii de soldaţi şi domnul lor, gata de luptă în două săptămâni. Să nu risipim soldele împăratului nostru şi să purcedem la luptă, neîntârziat.

— Purcedeţi, *illustrissime*! Purcedeţi, *exercitus Duci Generali et Consiliario*… Aveţi oştirea. Cunoaşteţi drumul spre Lipova şi Alba-Iulia. Aveţi învestitura imperială. Aţi fost pictat împreună cu suveranul, la braţul arhiducesei. Vi s-au făcut onoruri de familiar, când eraţi doar un fugar, scăpat din ghearele insurgenţilor prin bunăvoinţa mea… N-am sub steaguri nici două mii de soldaţi… Purcedeţi şi gloria pacificării Transilvaniei vă va aparţine. Beaury! Rausigny! Aici!… Sunt obosit, domnilor! Şi bolnav, domnilor! În slujba sacrei majestăţi, domnilor! *Mon Dieu*, sunt foarte bolnav şi n-am pe departe apetitul pe care-l aveţi voi, *illustrissime*… Diger greu!… Scuzaţi-mă!… Ah, principe! Să nu fiu înţeles greşit!… Vă voi vizita mâine la reşedinţa voastră, care m-a încântat!… Mâine la amiază, principe! Ah, şi pe legea mea, vivandierele voastre sunt mai austere decât călugăriţele ordinului Sfânta Fecioară… Domnilor, accept orice plan care mă

scuteşte de alergătură... Marchize, îţi încredinţez oboseala să mă reprezinţi!... *Mein Gott! Mein Gott!* Am înbătrânit, scumpe Gonzaga... *Adieux*, *mesieurs!*...

Comandantul general iese sprijinit de aghiotanţi. Generalul marchiz Ferrante Gonzaga spune că segnior Georgio suferă cumplit de colici, îi lipsesc apele minerale de Hust şi că el este de pe acum de acord cu planul schiţat de *illustrissimul* prinţ Michael cu condiţia să ştie ce date de adunare şi marş îşi propune şi ce se va întâmpla cu oştirea paşei de Temişoara, cu cei zece mii de oşteni turci, care, dacă *illustrissimul* nu va mărşălui spre Lipova, se vor îndrepta după ordinul sultanului spre Gherla, putând prinde oştirea imperială între două focuri nimicitoare.

Ascultă cu mâna la frunte pledoaria lui Ferrante Gonzaga. Marchizul spune că este posesorul unor însemnări ale unui strămoş al său care l-a slujit pe regele Matei, pe marele rege Matei, şi că acesta vorbeşte straniu despre voievodul Ştefan al Moldovei şi despre bătălia ciudată dată regelui Poloniei în Codrii Cosminului.

Se ridică din jilţ. Marchizul Ferrante Gonzaga tuşeşte graţios în batistă. Planul lor de a-l lipsi de soldaţi s-a dat peste cap, lovindu-i la mir. Are oştirea prevăzută şi plătită de împărat pe două luni, înainte ca machinaţiile lor să prindă chiag. Trece la chartă.

— Marcule!... Tălmăceşte! Segnior Georgio să-şi facă oştirea la Sătmar. El va poposi la Dobriţin.

— De ce, *illustrissime?* Aveţi numărul recomandat de suveran!

— Nu am numărul pe care-l vrea domnul *Magnaei*, Marcule! Tălmăceşte întocmai.

— Ce este aceea *Magna*, *illustrissime!*

— Spune-i, Marcule!

Excelenţa sa generalul marchiz îşi roade mustăţile, aflând ce este *Magna*. Spune rece:

— Cunosc doar intenţia majestăţii sale de a pacifica Transilvania.

— Pentru aceasta, excelenţă, segnior Georgio şi Io vom da bătălia aici!

Acoperă cu palma uriaşă locul dintre Cluj şi Sătmar şi Oradea… O vom da la sfârşitul lui iulie. La mijlocul lui august voi fi la Alba-Iulia. Sper că excelenţa voastră a scris arhiducelui pentru cele şase tunuri. Acesta este planul meu şi vă rog să-i comunicaţi lui segnior Georgio că nu poate fi altul.

— Şi turcii, *illustrissime!?*

— Turcii!… Turcii!… Aceia nu vor fi acolo unde o vrea Zigmond Báthor, Marcule! Spune-i-o, că nu vor fi.

Strigăte pe coridoare. Larmă. Paşi grăbiţi. Intră un ofiţer de muschetari. Raportează excelenţei sale că s-a prezentat Iacoppo Pugiella care…

Ofiţerul este buşit într-o parte. Intră un vlăjgan îmbrăcat în haine de târgoveţ, care poartă la şold o spadă redutabilă. Îşi ţine pălăria în mână. Are capul legat în feşe. Strigă că vrea să-l vadă pe segnior Georgio. Îl vede pe el la chartă. Urlă:

— *Il Valacco!*

Se repede, trăgându-şi spada. O altă spadă fulgerată scurt. Un icnet. Lovitura dată de Stoichiţa peste braţ îl face pe acel Pugiella Iacoppo să răcnească. Colonelul Rottal îi pune stiletul în piept. Apar gărzile. Omul cu braţul şiroind de sânge îşi smulge feşele.

— *Sapristi!*

— *Mein Gott!*

Omul are urechile ciumpăvite. Cineva spune că-l recunoaşte pe Iacoppo Pugiella. Este stegar în corpul de recrutori ai lui segnior Georgio. Iacoppo strigă că a fost arestat la Debreţin de ostaşi ai lui *Il Valacho*, recrutorii lui au fost spânzuraţi, iar el, după ce a strivit câteva nasuri şi a găurit câteva burţi, a fost batjocorit în acest fel barbar, demn de renumele satrapului

oriental urât de tot ce este nobil pe acest pământ. Strigăte printre ofiţeri. Proteste. Nu trebuia schilodit. Trebuia predat domnului său, dacă a făcut recrutări ilegale… Ruşine!…

— *Silenzio!* strigă marchizul Ferrante Gonzaga… Vei fi pedepsit aspru pentru atac cu mână armată. Iar pentru injuria de a ataca un general, vei fi executat prin decapitare. Luaţi-l!… O lecţie pentru toţi cei care nu respectă ordinele imperiale în legătură cu pieţele de recrutare!… *Illustrissime!*

— *Aproposito*, excelenţă!… Marcule, mă descurc singur! Gran'logofăt, are pentru voi o lectură plină de tâlc… (Spune tâlc pe româneşte). Stoichiţo, fusăşi ager la mână… Dă-i *Avizo*-urile. Mă obligaţi, excelenţă, dacă i le veţi arăta şi lui segnior Georgio pe care-l aştept mâine, cu toate onorurile…

Generalul marchiz spune că se vor calcula etapele şi trimete curieri pe drumul ales de *illustrissimul* pentru a vesti trecerea oştirii. Regretă incidentul cu *tenente* Iacoppo Pugiella.

— Rog pe excelenţa voastră să considere că nu doresc să-l acuz de atac cu mâna înarmată asupra mea. Cedaţi-i-l pentru judecată lui segnior Georgio…

— Mă îndatoraţi, *illustrissime!*

Marchizul îl conduce spre uşă într-o tăcere de moarte. Este de paisprezece zile la Kosiče, au fost cel puţin douăzeci de consilii militare, dar abia astăzi s-a jucat cu cărţile pe masă. Când iese pe peronul din faţa palatului, zece trâmbiţaşi heralzi sună onorul pentru *exercitus Duci Generali*. Ferrante Gonzaga a citit scrisorile de la Wiana, înainte de a-i fi aduse lui. Ziua de mai este grea de miresme şi-n cerul pur, de un albastru strălucitor, plutesc lin două berze.

Tabăra

— Măria-ta, te pierzi!

— Acum, Stoichiţo?

— Măria-ta îţi cauţi duşmani pretutindeni. Dar mai ales ţi-i cauţi printre zei. De ce-ţi place să tempotriveşti vremii, doamne? Şi ce vrei măria ta de la vreme? Şi când ştii că suntem priveghiaţi de iscoadele lui Basta şi ale lui Gonzaga, de ce faci din fiecare vorbă o armă politicească îndreptată împotriva atotputerniciei, atotputernicia ta surpându-ţi-o cu o îndărătnică necugetare? La ce-ţi trebuie consiliu militar alcătuit din aceşti amărâţi de căpitani unguri şi cehi şi slovaci şi bavarezi şi sârbi şi croaţi, care n-au altă raţiune decât a săbiei şi altă putere decât a unei companii de *desperados* bolnavi de toate bolile scârbavnice ale pământului? Rudolf te vrea lângă o arhiducesă a Casei de Austria şi măria ta în loc să tenconjori de conţi şi de baroni care-ţi cer *auxilium et consilium*, măria ta ai vrea pe oşteni să-i faci conţi şi baroni, lipsindu-i de căpăţâni pe stăpâni, de dragul slugilor lor. Ia-mi capul, dar ascultă-mă. Împotriva cui vrei să-i ridici pe neamişii din pustă? Împotriva împăratului lor? Ce-nseamnă această companie cehească, pe care ai întrarmat-o numai cu archebuze noi de Kosiče, de 18, cum nici archebuzierii lui Rudolf nu sunt armaţi? Împotriva cui vrei să te ridici, măria-ta? Împotriva tuturor împăraţilor de la Răsărit până la Apus?... La ce-ai repezit solie la Mosc? Ce ajutor cauţi acolo la capătul pământului? Şi împotriva cui? Vrei ca moscovitenii să bată război lui Zamoyski, să ai mână slobodă în Moldova? Vrei să-l împaci pe Rudolf cu sultanul; ori vrei războiul şi dacă-l vrei, care este folosul nostru, al *Magnaei*, al timpului? Maria ta vremea te descăpăţânează, nu oamenii. De ce-o tulburi până la spaimă? De ce umbli iarăşi să aţâţi gloatele împotriva stăpânilor? De zece zile, din Transilvania nu-ţi vin sub steaguri decât aceşti cnezi

din Crişana şi din Ţara Moţilor şi din Ţibleş şi din Zalău şi neamişii ăştia amărâţi, călări pe cai bolnavi de morvă! Ai uitat ce-a făcut Chiaky cu aceştia la Mirăslău?... Cu cine-ai ţinut măria ta Ţara şi *Magna*, dacă nu cu boierimea care s-a secătuit pentru visul şi măreţia ta? Ai uitat câţi din noi şi-au lăsat capetele zălog pentru gloria ta? Şi-acum, după ce s-au pierdut pe ei vel armaşul Udrea Băleanul şi al doilea spătar, Negrea, nu Buzeştii se ridică împotriva uzurpatorului Moghilă, să-ţi buciume numele în Ţară şi prin clopote să-ţi vestească întoarcerea în scaun? Poate în clipa asta se bat cu Moghilă, măria-ta. Poate sângeră, doamne?... Poate-l răzbesc şi-l alungă din Ţară!... Şi-atunci ce negru diavol te mână din urmă? Şi la ce s-o chinui pe doamna Stanca cu curvăsăria măriei tale, că oricum, n-ai să te vindeci acuma. Ne închinăm, totul la măria ta are măreţie, chiar dacă ţi-ai urca în pat o roabă, şi pe aceea o înveşmântezi în purpură şi-o veşniceşti; dar doamna nu aşa vede necredinţele tale şi-atunci, iart-o! La ce-o vrei la Târgovişte, când la Kyngsburg poate fi principesă şi cine ştie dacă nu te va uita şi frumoasă cum este nu-şi va găsi un soţ care s-o cinstească? Măria-ta, opreşte-te! De ce-l cauţi pe Basta? Ţi-a dat slobod pe Valea Murăşului... Spargem oastea lui Ibrahim paşa. Ori o ocolim prin munte, pe la Beiuş. Cădem asupra Alba-Iuliei. Asupra Făgăraşului. Trecem munţii la noi şi-n Moldova. O aduci pe Maria Cristierna la Târgovişte, silind mâna lui Rudolf în Transilvania.

...De opt ani n-ai stat decât în scări, cu sabia şiroind de sânge. Am şi uitat în câte războaie ne-ai purtat. Ne-am crăcănat de atâta slujbă călare. Suntem betegi de prostată de atâta stat în şa. Ne dor încheeturile. Încep să ne cază dinţii de cât am ros la pezmeţii ostăşeşti... Apucă-te să ctitoreşti *Magna* zidindu-i cetăţi ale sufletului. Până acum ai trecut-o prin foc şi sabie.

Renaşte-o din cenuşă, în ziduri demne de Europa şi istorie. Maria ta, ascultă-mă în ceasul al unsprezecelea.

— Unde este vel banul, Stoichiţo?

— În mormânt, doamne! Şi trupul lui plânge şi astăzi după capul batjocorit de turci!

— Nu acela, Stoichiţo!… Mihalcea, dulcele meu sfetnic.

— A ajuns la Nagyleta, cu cei opt sute de neamişi pe care ţi i-a trimes Micloş Szolyomi, doamne.

— La noapte va fi în tabără.

— Ai poruncit ca mâine în zori să ridicăm tabăra. Încotro, doamne? Te mai întreb o dată! încotro?

— Spre Cărei, să ne unim cu segnior Georgio, Stoichiţo!… Şi-acum taci!… Am să mă gândesc la curvăsăriile şi fărădelegile mele. Mai am încă vreme să mă pocăiesc. Şi destul aur să-mi plătesc slujba pentru iertarea păcatelor. Şi să-l împac pe Dumnezeu, închinându-i mândre lăcaşuri de rugăciune. Şi să mă întorn spre aceia pe care i-am hăinit, spre cei care m-au ţinut la Călugăreni şi la Şelimbăr şi la Mirăslău şi care mă zugrăvesc în icoane sub chipul Sfântului Todor şi spre toţi aceştia de care nu ştiu de ce te temi, pentru că nu averile voastre le-am împărţit lor, ci averile hainilor şi p-ale domniei.

— Însăşi ideea este ucigătoare, doamne.

— Nimic nu-i veşnic pe pământ, Stoichiţo.

— Ce vrei cu cehii? Ce vrei cu neamişii?

— Io?… Nimic!

— Uzurpi orânda acestei părţi de Europă, doamne.

— N-o voi decât slobodă, ca *Magna* să fie slobodă, nebunule! Cum vom sta în libertăţile şi hotarele Dakiei, înconjuraţi de robi, cu oştile străine călcându-le pământul, lacome şi pizmaşe de libertăţile noastre? Te-ai gândit vreodată, tu, filosofule? Şi-n ce stă crugul şi tâlcul domniei mele, dacă nu în puterea de a merge

înaintea vremii? Lasă-mă, Stoichiţo, să-mi urmez căile destinului meu. Chiar dacă vă târăsc spre anul două mii… În ce zi suntem astăzi?

— Vineri în 10 iulie 1601, a celor patruzeci şi cinci de mucenici din Nicopolea Armeniei, doamne!

— Aceia au fost patruzeci şi cinci jertfindu-se pentru credinţa lor şi eu singur nu voi fi oare în stare să-mi duc credinţele până la capăt, Stoichiţo?

— Iată ştiricarul care mi l-ai cerut, doamne: Antonio Constantini i-a scris de la Kosiče lui Ducă di Mantova povestindu-i cu de-amănuntul întâlnirea ta cu Basta. N-a uitat să-i scrie că Basta *due volte ha visitato il Valacco in casa sua, ma molte volte tutti tre şi sono congregati insieme a parlamentare, et risolvere*… Ieremia Moghilă către Zamoyski, scrisoare copiată pentru segnior Georgio, prin care-l vesteşte de solia ta la Mosc şi că *Michael waivoda fa molta gente con l'aiuto dell'Imperatoare*… Cere ajutor pentru sine şi Simion. Şi iată, doamne, ceea ce te va ucide până la urmă. Politica, măria-ta. Ascultă ce ticăloasă urzeală. Pan Czolhowski, olăcarul lui Ieremia, s-a lăudat în gura mare la hanul «Roata norocului» din Liow că duce cu sine ştiri despre urgia pe care-o pregăteşti măria-ta asupra Reczei Pospolita, după care s-a îmbătat crâncen. Oamenii lui Basta l-au ridicat, pe el şi pe soţii lui, ducându-i în odăi, unde au copiat cu grijă scrisoarea, tălmăcind-o în italiană. Ascultă ce spune Ieremia mai departe, cugetă doamne şi hotărăşte-te: *Michael Voivoda lui ancora ha mandato a Embremi bassà a trattare della pace, et che lui tratti da parte sua di poter ricuperare la moglie con li suoi figlioli che sono în Transilvania, li quali recuperati che saranno le promette lui stesso in persona venire sotto l'ubidienza del Gran Turco*.

Este o înserare fastuoasă în pusta Dobriţinului. Cu miile de greieri ţârâind în crăpăturile pământului. Cu

orăcăitul brotacilor în pipirigul bălţilor încă nesecate de secetă. Cu miresmele iuţi ale ierburilor unduitoare şi cu zarea nesfârşită, tăiată ici, colo de salcâmi, vopsită în culori sângerii. Cu toată această lume de câmpie nostalgică învăluită în pulberi grele de aur în care se cufundă soarele imens şi învâlvorat, făcând să ardă vârfurile de oţel ale hampelor aşezate în *plaza de armas*. Pologul cortului domnesc este ridicat pe suliţe. Vede tabăra cehilor înconjurată de carele husite, cu corturile orânduite în linii drepte, cu bănci făcute din leagănele carelor, cu caii puternici legaţi la conoveţe. Se aude trâmbiţa sergentului de jurnă, chemând la corvezile de seară. Undeva, spre tabăra neamişilor din pustă, bate o toacă vestind slujba de seară. Aude tropotele obosite ale cailor de la sacale, strigătele gărzilor vestind sosirea apei de băut, cadenţa schimbului, cântecul trist al unui guslar, parcă şi tânga unor viori, totul plutind într-o singurătate absolută şi în afara lui, cum în afara lui au rămas vorbele lui Stoichiţa, vorbe trăind fiecare în sine, fără să se lege întreolaltă şi mai ales fără să se lege cu acea limpede conştiinţă de sine, starea de luciditate rece pe care a purtat-o cu el de la Kosiče în tabăra de la Tokaj şi care de două săptămâni îl împietreşte aici, la Dobriţin, la două zile de marş de tabăra lui Basta.

Antonio Constantini nu-i scrie lui Ducă di Mantova că la a doua vizită segnior Georgio a făcut o criză de colici, cocârjându-se în jilţ şi strigând că a fost otrăvit. Că aghiotanţii lui au tras spadele şi că au fost dezarmaţi pe loc; după care segnior Georgio, scăldat în sudori verzi şi unsuroase, a fost aşezat în pat şi Simion i-a dat să bea ceaiuri de ierburi neîndulcite cu miere, aşezându-i cărămizi fierbinţi învelite în cârpe, pe pântecul umflat. L-a vegheat şi segnior Georgio şi-a cerut scuze. I-a blestemat pe cei care vor să-i învrăjbească pe ei doi, singurii generali capabili să

aducă Transilvania la suveranul ei de drept. Fiecare cuvânt era o provocare şi fiecare frază o capcană. I-a înjurat soldăţeşte pe cei care i-au furat scrisorile şi le-au tipărit în *Avizo*-uri, strigând că a învăţat de la principele Michael cum trebuie tăiate urechile acelor nelegiuiţi. Că luând exemplu de la mărinimia lui, nu numai că nu l-a decapitat pe *tenente* Iacoppo Pugiella, dar l-a avansat la gradul de capitano, ca să-l consoleze de pierderea urechilor şi l-a trimes spre vindecare franciscanilor de la monastirea din Gyöngyös. Apoi, numai în cămaşă, a trecut la chartă, stăruind pentru planul invaziei prin Valea Murăşului.

— Şi dacă excelenţa voastră, segnior Georgio, nu atacă la nord şi mă lasă între oştile turcului şi ale lui Sigismund?

— Puneţi la îndoială cuvântul meu de onoare, principe?

— Pun la îndoială forţa celor două mii de oşteni pe care-i aveţi, excelenţă.

Segnior Georgio a trecut la calităţile pulberilor grăunţoase, faţă de cele pisate, la calităţile de tragere ale muschetelor de 16 şi la reducerea celor 59 de timpi necesari încărcării şi dării focului, a vorbit despre scrisorile lui de schimb cu valoare negociabilă pe care le are asupra câtorva mine saxone şi ale principatului transilvan, despre specialitatea lui: antreprenorii de impozite şi de recrutări, «pentru că, *per Bacco*, principe, sunt cel dintâi general care văd în contopirea antreprenorului de impozit cu cel de recrutare într-o singură persoană, supusă căpeteniei armate, chezăşia ambelor operaţii: completarea efectivului de sub drapele şi asigurarea plăţilor către suveran… Vă dau acest mare secret al meu, fără să vă cer, să zic, monopolul impozitelor în niciuna din fostele şi poate viitoarele voastre ţări.

— De ce *poate*, excelenţă?!

— Soarta armelor este schimbătoare, după cum aţi văzut-o, *illustrissime!*... Deci, antreprenorul de impozit bate la fiecare poartă şi cere plata lui. Contribuabilul nu are cu ce plăti, după cum se intâmplă de obicei. Atunci, *illustrissime*, bravul meu om scoate registrul de recrutor şi-l înscrie la oştire pe onorabil, fie vilan, fie târgoveţ, fie breslaş, pe atâtea zile cât este necesar să acopere datoria către suveran; pe restul perioadei de campanie plătindu-i-se doar jumătate din soldă, cealaltă jumătate fiind beneficiul generalului său pentru faptul că l-a acceptat fără armament. Când voi fi numit guvernatorul sacrei majestăţi pentru Transilvania, veţi vedea cât de repede voi face să înflorească această provincie rebelă, *illustrissime*.

Basta a aşteptat riposta. O aşteaptă şi acum. S-a făcut că nu aude şi segnior Georgio a trecut să-i ghicească viitorul în palmă. I-a privit palma îndelung. Când şi-a ridicat ochii, era împâclit şi dintr-o dată alt om. Rece şi interiorizat, privindu-l ciudat cu ochii aceia bulbucaţi şi spălăciţi, plini de vinişoare roşii. N-a spus nimic. S-a retras, după ce-au hotărât să călătorească împreună până la Tokaj. Basta a dorit-o. Au ieşit din Kosiče la 21 mai, marchizul Ferrante Gonzaga scoţând oştirea până la o milă de porţile cetăţii. Au fost flori şi drapele, cornişti şi trâmbiţaşi heralzi, doamne gătite multicolor şi poporenii bucuroşi să vadă plecaţi cei şase mii de mercenari sângeroşi. Segnior Georgio a zăcut în caleaşcă până la Tokaj. Stoichiţa i-a spus că-l iscodea pe el, pe vodă, de după perdeluţele caleştii. Că la fiecare popas îşi scria cugetările despre comportarea lui *Il Valacho*. Câte ore a călărit. Câte a mers în caleaşcă. Ce-a mâncat. Ce-a băut. Ce pedepse şi ce răsplăţi a dat. Segnior Georgio nu-l cunoaşte îndeajuns. Îl va cunoaşte. Nu i-o poate ierta că nu i s-a predat la Mirăslău. Că nici măcar steagul *Magnaei* nu i l-a lăsat. Că şi-a scos de acolo toate oştile şi că numai

Chiaky s-a putut bucura de masacrarea iobagilor şi a celor două mii de săcui ai lui Domokos. Segnior Georgio i-a spus toate astea printre picături şi numai când se ruga de el să-l primească în carâta pe leagăn care mergea lin pe drumurile pustei. Ascultă ţârâitul greierilor. Complotul lui Basta este urzit cu amănuntul. Se întinde prin Sigismund până la Ieremia şi Zamoyski. Ce-ar face segnior Georgio dacă n-ar fi lângă el, în tabără, în văzul miilor de oşteni?! Ce ştiri ar trimete împăratului şi arhiducelui?! Politica. Basta pune în slujba ei scrisorile calpe şi mărturiile mincinoase ale duşmanilor împăratului, calomnia şi intriga, Basta este omul lui Rumpf, aici în Ungaria Superioară şi Rumpf este omul lui Basta pe lângă împărat, afacerile lor se leagă din Ţările de Jos până în Transilvania şi dintr-o dată, iată, un *Il Valacho* care tulbură Răsăritul, voindu-l aşezat pe alte temeiuri.

Mârâie şi ascultă ştiricarul lui Stoichiţa, care ieşit dintre zidurile Caşoviei îşi desfăşoară slobod olăcarii şi oamenii de taină, de la Wiana şi Praha, până la Warşovia şi Iaşi, Târgovişte şi Istanbul. L-a trimes pe Mârzea în tabăra moldoveană a lui Sigismund. Theodor Chiriac i-a spus că Ieremia vrând să scape de unii hotnogi şi căpitani care l-au slujit pe Mihai vodă, i-a trecut lui Sigismund.

— *Di Transilvania ogni giorno fuggono soldati e vengono dalla nostra parte, tanto pedoni, quanto cavalli*.

— *In Valacchia sino que sono insieme/m huomini per conto del Valacco et l'aspettano con gran desiderio*.

— *Michele Vaivoda gli a mandato un suo huomo*...

— Este vorba de Mârzea, măria ta.

— De unde o ştie acest căpitan Zucconi, Stoichiţo?

— Ală-ntreb şi eu, doamne.

Scrisoarea este a lui Zucconi, către Pietro Duodo. Totul se ştie în blestematul ăsta de Vavilon ostăşesc.

— ...*il quale aspettiamo d'hora in hora con qualche buona risposta*.

Apoi cavalerul Pietro Duodo către doge:

— *Sono partiti di accordo e concerto di assaltar quella provincia de due parti per divider le forze di Transilvani*...

Cesare Florio către Ducă di Modena la 18 iunie.

— ...*è sospesa la risolutione di chiamare Georgio Basta, ma non si consente neanche alle sue istanze di levarsi de quelle parti*...

— Basta a cerut-o împăratului, măria-ta... Face tot ce poate să nu lupţi în aceeaşi tabără cu el.

— O ştiu.

— Atunci de ce stărui?

— Tocmai pentru că n-o vrea. De ce n-o vrea? De ce se luptă să mă îndepărteze de el? Ce ticăloasă urzeală ţese?

— Dacă este o cursă, doamne?

Înţelege fulgerător. Dacă este o cursă?! Ţipând că nu-l vrea în tabără, Basta mizează pe încăpăţânarea lui. Şi iată-l pe el ducându-se în tabăra lui Basta unde, oricând, noaptea, ori la un consiliu militar...

Iese sub polog. Departe, spre apus, pe şleahul dinspre Hajduboszormeny se ridică un nor auriu de praf.

— Tunurile, Stoichiţo, şopteşte...

— Tunurile date măriei-tale de către arhiduce, prin marchiz, cu porunca tainică de a-ţi prinde toate scrisorile. Ce porunci dai?

— Sună strângerea sfatului obştesc al căpitanilor.

— Stărui, mărite?

— Stărui, Stoichiţo!

Nu-l aude retrăgându-se pe acest cel mai credincios şi ascuţit la minte dintre credincioşi. De aproape două luni încearcă să se regăsească în căpetenia de condotieri care este. Încearcă să-l regăsească pe

Mihail, voievodul Călugărenilor. Pe acel înflăcărat, căruia niciodată nu i-a lipsit de sub tălpi pământul Ţării. Ori pământul *Magnaei*. A făcut tot ce i-a stat în puterile lui omeneşti. Buzeştii au pornit răscoala împotriva lui Simion Moghilă. Nu doarme de trei nopţi aşteptând olăcarul lor. De trei nopţi îl mucenicește gândul că ar putea şi Buzeştii urma soarta vel armaşului Udrea Băleanu şi a lui vtori paharnic Negrea. Tobele. Heraldul de slujbă chemând sfatul obştesc al căpitanilor. Al acestor desmoşteniţi care nu-şi uită neamul, fie că sunt neamişi de pustă, trimeşi de arhiepiscopul Kutasy sub comanda căpitanului Sandor Dési de Polgàr, singurul căpitan cu picior de lemn şi chior, ciumpăvit de turci la o luptă sub Esztergom; fie că sunt aidoma lui Smyl Pišek şi tatălui său…

> *Eşti înconjurat de duşmani mai mult ca niciodată, principe. Mă rog pentru victoria ta şi nu uita ale cui sunt săbiile care ţi-o vor aduce. Sper că te-am cunoscut îndeajuns, ca niciodată să nu-mi reneg credinţa în tine. Kutasy*

I-a ars scrisoarea, aşa cum arhiepiscopul a dorit-o totdeauna… Paşii lor. Pintenii. Acelaşi trist simţământ al înstrăinării. Al acestei ciudate stări când se caută cu disperare şi nu se regăseşte. Când îi lipsesc graiul şi sudălmile alor lui, cântecele molcome de la focurile de tabără, strigătele străjilor, chipurile lor smolite şi bărboase, şuşuitul vântului în frunzeturi şi dulcele murmur al apelor *Magnaei* în rădăcinile sălciilor din luncile binecuvântate. Ori munţii. Dumnezeule, Negoiul. Îl sfâşie un dor aspru. Îl macină o cuvioşie zăcută după umbra brădetului de pe Leaota. Stau în el, de-a valma, dangătele clopotelor Târgovişţei, la vecernie, când se cern albăstrii umbrele căzute din munte şi trec rădăşti prin cerul de safian; ori apele albastre ale Snagovului ori fără de prihana linişte

vuitoare de la Cozia, şi o mie de mii de chipuri la Înviere, ori la Rusalii; ori la slujbele împărăteşti, la cătarea oştilor, la cumetrii; ori la intrarea lui în Iaşi, soborul şi răzăşii şi Suceava pe-o geană neagră de nour; ori odăile protei Miha din Şcheii Braşovului, cu aroma lor de grinzi bătrâne şi mere, dulcele alcov al Velicăi şi făgărăşenii primindu-l cu prapore, de-a valma în el secătuindu-l şi chemându-l cu o mie de mii de glasuri ale pământului; aşa cum nu-l cheamă pe segnior Georgio şi de aceea segnior Georgio… Ah! De aceea îl urăşte şi nu-l înţelege segnior Georgio, Dumnezeule!

Şi ei! Sunt aici! Vin din toată tabăra. Vin la galop prin pulberile de aur ale pustei Dobriţinului. Sar din şei. Oamenii de arme le iau caii de dârlogi. Unii din ei îl vând pe bani. Alţii sunt gata să moară pentru visele lor tainice, pe care nu şi le pot nici măcar şopti: Ungaria! Serbia! Cehia!… O ştie, Io! Aşa cum a ştiut-o când şi-a făurit *Planul Bizantin*. Stau pe tobe. Îşi ţin pălăriile, ori cuşmuliţele sub braţ. Cei de slujbă au coifuri şi platoşe. Constată sec că nu-i are lângă el decât pe Stoichiţa şi Marcu. Episcopul Theofil a plecat cu Racea la Craiova, să binecuvânteze scularea Buzeştilor. Să ducă acestora poruncile lui şi planul de luptă pe zile şi săptămâni, cu începere de la 25 iulie. Biv vel banul Mihalcea e pe drum cu oastea transilvană, căreia i s-au alăturat dragonii şi cazacii celor doi căpitani leşi: Stanislas, credinciosul Stanislas scăpat de Chiaky şi oastea Temişorii prin Munţii Apuseni, şi Zaplatinscky, trimes de Walenty Walawsky să recunoască drumurile de la Hust, la Dobriţin.

— V-am adunat, domnilor, spune în graiul ostăşesc de tabără, să vă fac cunoscute câteva lucruri îndeosebi neplăcute mie… Să vă comunic hotărârea mea în legătură cu *la massa della gente*. Apoi planul de campanie pentru următoarele zile. *Ad primum*: Iată aici

scrisoarea bunului şi veneratului meu prieten şi protector, monsegniorul episcop de Agria, Stephanus Szukay, care mă mustră cu asprime pentru prădăciunile soldaţilor mei şi samavolniciile lor făcute asupra călugărilor franciscani din Gyöngyös... După câte ştiu, Gyöngyös se află la poalele Màtrei, dincolo de Tisa şi chiar dincolo de Tarna, la şase zile de marş de aici... Are cineva dintre domniile-voastre trupe călări dincolo de Tisa? Din ordinul cui şi ce caută acolo?

Ştie că niciunul din ei nu are nici măcar un soldat dincolo de Tisa. Ştie că acolo a fost trimes de segnior Georgio, să se refacă, noul căpitan de recrutori Iacoppo Pugiella. Bănuieşte că acela şi-a alcătuit o companie din dezertori cu care pradă ţinutul, strigând peste tot că este căpitanul lui *Il Valacho*. Segnior Georgio îşi urmează planul cu încăpăţânare diavolească. Strigăte de protest. Stoichiţa citeşte numele unităţilor. Fiecare căpitan îşi face raportul. Niciuna din unităţi nu este plecată din tabără. Nici măcar un singur pichet; ori o singură lance... Toată lumea este gata de marş. Cuirasele s-au încărcat la căruţe. Fiecare om a fost strigat la apelul de la amiază şi i s-a plătit solda pe luna iulie, cu un avans pentru luna august. Să se facă o scrisoare monsegniorului, semnată de sfatul de obşte al căpitanilor lui *der Fürsten*.

— Domnilor!

În cort se face linişte. Din cei zece mii de oşteni câţi are înscrişi în registre, şapte mii sunt trupe de haiduci, oameni care trăiesc din pradă, o amestecătură de unguri, croaţi, sârbi şi slovaci de pe confiniul imperiului; apoi sunt banderiile nobilimii mărunte; steagurile transilvane, bărbaţi care vorbesc mai toate limbile Europei, pentru că, pe lângă cei câţiva *desperados* spanioli, are şi zece artificieri olandezi care

l-au slujit pe Basta până când s-au îmbolnăvit de o boală necunoscută. Hirurgii lui Basta au crezut că este lepră. I-au scos din lagăr şi i-au ţinut închişi trei luni într-o şură din pustă. Apoi i-au trimes lui Gonzaga la Kosiče, unde i-au găsit recrutorii lui vânzându-şi pipele să poată cumpăra pâine. Căpitanii acestor zece mii sunt aici. Pe câţi îi cunoaşte? Jivko Roşul şi Jivko Negrul. Jan şi Smyl Pišek. Şi ceilalţi? Este lacom de ei. Ar vrea să găsească graiul care să-i apropie. Graiul care să-i înflăcăreze. Graiul care venind de la ei să-l liniştească.

— Domnilor! Cineva lucrează împotriva onoarei noastre de războinici şi cavaleri. Am pătimit destule, ridicându-mă împotriva lui Gran'Turco (acesta este sultanul în graiul taberei). O ştiţi. Iată că acum, când cu ajutorul Domnului şi al suveranului nostru suntem aici, noi cei dornici să luptăm împotriva duşmanilor noştri de moarte (nu-i cheamă pe nume pe aceşti duşmani de moarte şi bacalaureatul Smyl Pišek îl priveşte cu ochi de nebun) iată că inamicul meu, trădătorul principe Sigismund Báthory încearcă să mă lovească nedemn şi necavalereşte, folosind în loc de spadă, calomnia şi în loc de scut, milogeala. Domnilor! Am aici o ştire care vă va umple de nobilă indignare. Segnior gran' logofăt!

Stoichiţa citeşte din scrisoarea bravului Vicenzo Zucconi către cancelarul ducelui de Mantova. Acest Zucconi este pus pe făcut avere. Lucrează cu aceeaşi loialitate şi aplicare pentru oricine-l plăteşte, slujindu-i cu deplină discreţie suveranului, lui Basta, lui Sigismund, lui *Il Valacho* şi Carlo Magno, ducelui de Mantova şi cancelarului său. Poate că-şi vinde ştirile la bucată şi la cot. Episcopul Szukay îl mustră aspru pentru întâmplările de la Gyöngyös. Dacă *padre* a crezut înscenarea aceea neghioabă, atunci ce va crede Rumpf şi cum o va aşterne el pe masa Consiliului

secret?! Şi cum va lega Rumpf cele întâmplate la Gyöngyös, de această scrisoare a lui Sigismund, pe care segnior Georgio i-o va trimete în goana goanelor?! … *et cosi Sigismondo alli 18 mandò uno suo servitore con lettere al Signior Basta*…

— Ruşine!

— De ce l-a primit?!

— Este neloial!

— Domnilor! Segnior Georgio este liber să primească soli, ori scrisori de la oricine; cum Io sunt slobod s-o fac! Nu acesta este răul! Răul începe odată cu minciuna!

Stoichiţa citeşte rugămintea lui Sigismund făcută lui Basta *di riconciliarsi con Sua Maestà*.

— Laşul!

— Vă ştie la două zile de marş şi este în stare să-l lingă în cur pe segnior Georgio, numai să nu vă vadă în linie de bătaie.

— Merită spânzurat de lance!

— Domnilor!

— *Per il medissimo mando leftere che haveva intercette, che il Valacco scriveva ad Hebraim Bassa, non sapendo egli che cio era da esso Valacco di gia stato avisato al Segnior Gonzaga, poiche egli pretendeva d'esser mezo alla pace tra il Gran Turco et Sua Maestà. Di Sachomare il 23 di Giugno 1601*.

— Domnilor! Acestea sunt metodele perfide ale duşmanului meu de moarte, care-mi ţine familia în închisoare, nedemn de titlul de principe, de două ori fugar de la postul său, vândut polonilor şi turcilor, trădător al onoarei şi credinţei.

Căpitanii se aprind. Se strigă cuvinte grele, dintre care cel mai plăcut este *il cornuto*. Se fac aluzii străvezii la faptul că principele lor îi va cuceri principatul lui Sigismondo, aşa cum i-a cucerit patul conjugal, odată cu ceea ce era în acel pat. Vor să

aleagă trei căpitani, care să plece chiar acum în tabăra lui segnior Georgio cu o scrisoare a sfatului de obşte, prin care să-i ceară explicaţii, fiind în joc însăşi onoarea lor şi a trupelor. Îi lasă să strige. Se va auzi la Basta. Încă de la Wiana a cerut să nu se creadă nimic din ceea ce se va colporta pe seama tratativelor lui cu turcii. Până în clipa asta nu a făcut niciun pas.

— Domnilor! Vă mulţumesc pentru onoarea ce-mi faceţi, acordându-mi încrederea voastră neştirbită. Iată ordinele mele pentru ziua de mâine şi… răspunsul meu la manevrele lui Sigismund… Mâine în zori plecăm spre Sătmar!…

Se aştepta la urale. Nu sunt decât murmure de nemulţumire.

— Voim gloria pentru noi, sub sabia voastră, principe!

— O veţi avea, domnule căpitan Jan Pišek de Chynov… Neştirbită de nimeni…

Dă ordinele de marş. Pedestrimea pe căruţe pleacă încă de la miezul nopţii, astfel ca la prânzişor să intre la umbră, unde se va hodini până la ceasurile şase după-amiază, când va porni din nou la drum, mărşăluind două ceasuri, după care se va face tabără de marş, adică fără corturi, dormindu-se sub stele. Călărimea va purcede în zori. Sacalele vor fi învelite cu pături iar peste pături se vor lega crengi de salcâm. Turmele de oi şi cirezile vor porni peste un ceas. Ordinea de marş este cea cu care s-a venit de la Tokaj. Îl roagă pe căpitanul Jivko Roşul să treacă în *vanguardia*. El se va afla *di battaglia*… *Di retroguardia* va fi prinţul Marcu cu regimentele austriece şi bavareze… Domnilor!… Săbiile voastre!

— Am prestat jurământul, principe!

— Vor ieşi din teacă în faţa inamicului!

— Când va fi nevoie să ne apere onoarea!

— Domnul nostru ne-a cerut spadele!… A mea se

supune! strigă Smyl Pišek de Chynov. Îşi trage spada grea, ridicându-i lama deasupra capului. Cei douăzeci de căpitani se foiesc. Îşi trag săbiile căpitanii de haiduci... Apoi cei ai companiilor bavareze. Pe rând toate săbiile ies din teacă. Căpitanii aceia străini îl înconjoară de aproape. În afară de solde şi nădejdea jafului, ce i-a adus sub flamurile lui? Este gloria armelor o chezăşie? Este nădejdea tulbure şi secretă într-o libertate pe care şi-ar dobândi-o prin luptă o speranţă? Şi ce este el, Mihail Voievod; ce înseamnă *Il Valacho* în conştiinţa acestei libertăţi de care-şi leagă speranţele bărbaţii cumpliţi care-şi cheltuiesc viaţa pe câmpurile de luptă şi-n taverne?!

— Cer sacrul vostru jurământ, că ceea ce veţi auzi şi vedea aici va rămâne secretul meu şi al vostru!... Jurământul pe sabie îmi ajunge!

Nimeni nu întreabă ce rost are acest nou jurământ şi de ce se face el. Lumina purpurie a asfinţitului le moaie obrazele în ape de sânge. Jură pe Hristos şi sufletul Fecioarei. Atinge lamele acelea reci, ele însele părând pline de sânge, cu amândouă palmele, după care-şi duce mâinile la piept.

— Inima mea a primit nobilul vostru jurământ.

Apoi, româneşte:

— Stoichiţo. Penele! Hârtia! Sigiliul Transilvaniei! Şi cel al Báthoreştilor!

— Măria-ta!

— Nicio vorbă. Treci la masă. Scrie turceşte... «Către luminatul nostru binefăcător, viteazul leu al Răsăritului şi înţeleptul sfetnic al măritului Padişah, Ibrahim paşa...»

Dictează scrisoarea în turcă. Prinţul Marcu şi cei care ştiu turceşte, croaţii şi bosniacii, tălmăcesc... Este o scrisoare plină de mândrie şi aroganţă, prin care *Sigismundus Dei Gratia Transilvaniae et Sacri Romanii imperii Princeps, partium regni Hungariae Dominus,*

Aurei velleris Eques et Siculorum Comes, îi comunică lui Ibrahim paşa că nu mai are nevoie de cei zece mii de oşteni făgăduiţi, deoarece ştie de la oameni de încredere că blestematul Mihail, sperjurul şi sceleratul trădător se îndreaptă de la Debreczen spre Lipova, astfel că mai curând acolo va fi nevoie de armata de Temişoara. El, cu voia Domnului îl va bate pe generalul Basta, care are sub steaguri doar patru mii de oşteni; ori îl va sili la pace, după cum tractează cu el, apoi se va năpusti asupra lui Michail «pe care ar fi bine, după gândul meu, să-l lăsăm să vină între dealurile Lipovei şi acolo, înconjurându-l din toate părţile, să-l facem pulbere sub copitele cailor noştri, iar capul lui să-l trimetem măritului padişah, ca pe o încununare a izbânzilor noastre. *Datum in civitate nostra Colosuariensi, die decima mensis Iunii. Ano Domini Milesimo sexcentesimo primo. Sigismundus Princeps*.

Se strigă voiniceşte. Cineva spune că scrisoarea lui Sigismund este o biată calomnie de conţopist, ticăloasă şi măruntă, pe lângă această urzeală demnă de un principe. Iată o scrisoare care dacă este crezută, valorează cât zece mii de lovituri de sabie, cărora li se adaugă cel puţin două şarje de spahii şi cinci salve de archebuzieri ieniceri. Pe lângă celelalte delicii pe care le poate oferi o oştire ca aceea a paşei de Temişoara. Chemarea mânioasă a unui corn! Strigăte! Un foc de pistol. Alte focuri de muschetă.

— Recunosc semnalul gărzii lui segnior Georgio, spune căpitanul Jan Pišek.

Galopul unor cai. Cineva spune că dacă gentilomul descalecă înainte de a fi învoit s-o facă, regretă, dar îi va găuri fruntea. Intră locotenentul Pistol H. Căruia, datorită meritelor sale de recrutor i s-a recunoscut brevetul semnat de regele Franţei. Îl anunţă pe căpitanul valon Beaury, din partea excelenţei sale generalul Basta, căruia a fost silit să-i doboare doi

oameni. Căpitanul a dat busna peste gărzile de la intrarea în tabără, fără să spună parola şi fără să ţină cont de regulamente. L-a pus sub stare de arest. Cere ordine.

— Ai cinci taleri recompensă pentru felul cum îţi faci datoria, domnule locotenent… Adu-l pe căpitan… Restituie-i spada…

Un glas răguşit care spune: «— Sper să te mai văd cap de fier, fără protecţia stăpânului…» «— Oricând, la dispoziţie, cap de lemn, cu condiţia să-ţi comanzi sicriul din timp… Urmează-mă şi taci, dacă vrei să nu te leg la obadă. Se înfăţişează domnul căpitan Beaury din garda valonă a excelenţei sale generalul Georgio Basta cu un mesaj verbal.»

— Spune-i excelenţei sale că nu sunt obişnuit să primesc mesaje transmise de soldaţii lui.

— S-o fac acum, *illustrissime?*

Omul se răscracără. Îşi ţine pălăria agăţată de garda spadei, este plin de praf, o mască de praf gălbui de pustă, brăzdată de şiroaie de sudoare. Sudoarea i-a ieşit prin ţesătura muschetarei, pătându-i-o la piept şi subţiori.

— Beaury!

— A! Scumpul meu prinţ Marco!

— Luaţi-l, ordonă aproape şoptit.

Căpitanul valon este înşfăcat de zeci de braţe. Locotenentul Pistol H. Îl dezarmează pentru a doua oară.

— *Illustrissime*, nu sunt obişnuit cu asemenea tratament… Am onoarea să vă comunic că nu voi uita insultele care mi s-au adus ca gentilom şi mesager al excelenţei sale… Ordonaţi acestor bravi să ia mâinile de pe mine.

— Scoateţi-l afară şi ţineţi-l arestuit la harabale…

Căpitanul Beaury face o reverenţă adâncă. Se retrage cu paşi zornăitori.

— Trebuia să i se rupă spada, spune Smyl Pišek.

— Aceşti valoni ai generalului sfidează tot ce nu este valet al excelenţei sale.

Căpitanii spun că ar fi trebuit legat în *plaza de armas*. Stoichiţa îi şopteşte că în general căpitanii aceştia nu sunt robi şi, că orice-ar fi spus, este un sol şi trebuia tratat ca atare.

— Este un olăcar al unui general în solda împăratului, către un familiar al Casei de Austria, Stoichiţo… Dacă i se rabdă unui căpitan, atunci ce va trebui să-i răbdăm generalului?

Deodată răsună urale. Din ce în ce mai multe urale. Apoi se aud tropote de cai împovăraţi. Scârţâitul cunoscut al roţilor de tun. Plesnetele de bici ale conductorilor. Uralele răsună din ce în ce mai aproape.

— Domnilor, artileria!

Este doar în coantăşul de roşu, ţesut din stofuşoară subţire de Bergamo, în cizmele înalte din piele roşie de ţap, nu-şi mai ia pălăria franceză cu cioc pe care-o poartă în tabără şi iese cu paşi mari, urmat de sfatul de obşte al căpitanilor. Stoichiţa, care face şi pe vel şătrarul, i-a aşezat cortul în mijlocul taberei, în *plaza de armas*. În faţa cortului sunt trei hampe de aceeaşi înălţime. Pe cea din mijloc este ridicat steagul *Magnaei*. Pe cea din dreapta, cel al sacrului imperiu roman. În stânga, steagul cu armele Ţării Româneşti, blazonul dintotdeauna al Băsărabilor, căruia, la Wiana, Stoichiţa i-a adăugat un vultur imperial, ţesut din fir gros de aur. Din faţa celor trei hampe pleacă patru uliţe largi, între care sunt ridicate corturile oştirii. Din pânză de velă fiartă în ulei de in cele soldăţeşti, corturi mari, pentru douăzeci de oşteni; din aceeaşi pânză vopsită multicolor, căptuşită cu mătase, cele ale căpitanilor. Se văd turlele bisericilor din Dobriţin dincolo de râul nămolos de pustă Köseb, pe malul drept al căruia şi-a aşezat tabăra. Uliţa de apus a

taberei iese în şleahul Sătmarului. Uliţa de miazănoapte dă în malul râpos al apei, pe unde este un fel de vad cu fundul întărit de buturi de salcâm. Dincolo, şleahul tăiat de oştire în nemărginirea unduitoare a pustei iese în şleahul mare care urcă drept spre Nyiregyhàza, de unde se împarte în trei: spre apus la Kosiče prin Tokaj; spre miazănoapte spre Carpaţii Păduroşi şi Recz Pospolita şi la miazănoapte răsărit spre Hust. În faţa convoiului artileriei călăreşte credinciosul lui Vicenzo Bombardier Mantovano, care a cunoscut culmea gloriei lui de astronom la Praha, unde zi de zi a fost în preajma lui Johannes Kepler. Îi face semn cu mâna. Fără artilerie se simţea slab şi desmoştenit. Basta o avea pe a lui. Sigismund, cele patruzeci şi două de piese capturate de la Basta, care la rândul lui i le zmulsese lui pe câmpul Mirăslăului. Şi celelalte, pe care le trimisese peste munţi de la Ploieşti, în noaptea aceea cumplită când s-a despărţit de Stanca şi copii. În ce neagră depărtare stau amintirile peste care n-a trecut încă anul?! Mantovano îşi pune calul la galop mic. Descalecă aproape din goană. Îi face trei reverenţe, în vreme ce artileriştii execută o trecere în baterie din coloană. Numără şase tunuri de câmp, cu bronzul coclit de căldură. Tresare. Iată nouă, ba nu, cincisprezece falconete cu câte şase ţevi din fier, recunoaşte modelul lui Mantovano, acestea sunt noi, legate pe afete vopsite verde, au lucrătura îngrijită a forjeriilor din Kosiče şi obezile roţilor ferecate, astfel că pot fi duse în poziţie la galop.

— Te-am aşteptat ca pe Mesia, Vicenzo, îi spune şi-l îmbrăţişează în faţa sfatului de obşte şi al artileriştilor care strigă *vivat!*

Plaza de armas s-a umplut de oşteni. Unii desculţi. Alţii doar în cămăşi. Strigă *vivat!* Laudă tunurile. Vor să bea în sănătatea artileriştilor. — Pe cel mai negru drac, iată-l pe ciungul Cristofer! — Hei. Bum!… Domnilor, ori

sunt beat de-a binelea, ori sunt pe cale să mor!… Bum are brandenburguri de locotenent!… — Domnilor! De trei ori *vivat* pentru noul nostru locotenent!… — Să plătească!… Să bem pentru locotenent, în contul fostului sergent! — Ha ha, ha! Să-i văd acum pe cavalerişti în faţa acestor jucării drăgălaşe.

— Basta refuză să lupte în Transilvania, măria ta, spune Mantovano, sărutându-i mâna.

Peste ramătul care trezeşte tabăra se ridică dintr-odată chemarea grăbită sunată pe corn: «*la arme*»! Vine dinspre pichetele călări care patrulează pusta spre Nagyléta şi Oradea. Din ce în ce mai aproape.

— Staţi nemişcaţi, porunceşte.

Dintr-odată se vede în *plaza de armas*, uriaş, cu mâinile în şolduri, văzând peste caii artileriei în lungul uliţei de răsărit cei doi haiduci sârbi venind în goana goanelor, vede cu o limpezime stranie soarele căzând pe geana sângerie a pustei, steagul cu vulturul bicefal, negru, pe fond alb în ecusonul Habsburgilor, lefegiii bavarezi cu pipe, pufăind tacticos, desculţi, doar în cămăşi, artificierii olandezi, cu nădragii sumeşi şi picioarele goale vârâte în saboţi de lemn, îl vede pe Helmuth Ursul de gardă la drapele, cu muscheta la picior şi prinde din zbor cuvintele başbulucbaşului de haiduci, Petrovici.

— Călărime de dragoni, asupra noastră, măria-ta.

— De unde?

— Dinspre răsărit. Vine în linie, prin pustă!

Îşi aude inima. Din nou îşi aude inima. Un văl de ceaţă i se aşterne pe ochi. Se strânge în el cel viu, strigându-şi sieşi că nu poate fi altfel decât a voit-o cu toată puterea sufletului său. Că dacă destinul i-a împlinit şi această voie, steaua lui norocoasă, steaua lui miraculoasă a ieşit din nouri şi se avântă din nou spre catapeteasma cerului. Că ursitoarele l-au menit din nou, în nu se ştie ce noapte de Sânziene, şi că dintr-un mort viu, târându-şi amintirile pe drumurile pribegiei, iată-l înviat precum Lazăr şi gata să-l primească pe mâine în acest Io Mihail Voievod care renaşte cu fiecare clipă în tăcerea de moarte a taberei.

— Maria ta, şopteşte Stoichiţa!… Jigmond Báthor, măria ta!… Ori Chiaky!

Stă cu ochii închişi. Nemişcat. Uriaş în vâlvătăile stinse ale amurgului.

— Dumnezeule, şopteşte prinţul Marcu…

— David! spune altcineva.

Aude vag acele şoapte care-l slăvesc. Dar mai ales aude altceva. Aude tropotul îndesat al roşiilor de ţară. Îl aude culegându-l cu tălpile din scoarţa bubuitoare a pământului străin, de stepă. Îl simte urcându-i-se la inimă, odată cu sângele vuitor şi bubuitor care-i zvâcneşte în tâmple. Îl aude cu tot cugetul lui dintr-odată viu şi clocotitor. Aude ropotul cailor acelora care l-au purtat pe aripile gloriei lui ostăşeşti. Apoi aude celelalte tropote grele, ale dragonilor şi celelalte tropote, zvârlite pe coaja pământului, ale cailor căzăceşti; şi iarăşi se întoarce la ropotul dintâi, uşor şi muzical, plin de miresme ameţitoare, de fânaţ şi lunci, de cetinişuri şi izvoare murmurânde, de ţintirime cuviincioase şi dangăte mărunte de clopot; de Paşti şi de Crăciun bătrânul, de nunţi cu prapuri şi cobze,

Dumnezeule, de azimă şi cozonaci aburinzi, de stupine şi Olt…

— Maria ta!

Deschide ochii. Pe zare, ori i se pare lui, un roi de lumini mişcătoare. Apoi vede torţele purtate deasupra capetelor. Sute de torţe luminând chipuri bărboase, cuşme cu pene de gotcan, cuşme căzăceşti, coifuri, aripi de lebădă şi cuirase, undeva, în umbrele împâclite ale zării, pologurile chervanului de oaste, apoi un galop năpraznic, chiuituri nebune, suliţe plecate pentru împuns şi o coloană de călăreţi, ţinând în dreapta suliţa şi în stânga faclia se prăvale asupra lui, având în faţă un diavol bătrân cu barba albă despicată de goană; iar în stânga acelui diavol…

O bucurie seacă îl înlemneşte. Vel paharnicul Radu Şerban. Ropotul galopului umple toată tabăra. Dintr-odată toată coloana prăvălită asupra inimii lui se opreşte într-un ramăt de nechezături sălbatice. Caii cabraţi pe loc îşi muşcă zăbalele. Aruncă spume. Călăreţii sar din şei. Ridică făcliile deasupra capului. Un detunet de glasuri:

— Să trăieşti, măria ta!

— Biruinţă doamne, răcneşte biv vel banul Mihalcea Karatzas din şa.

Se zmulge din pământ. Se repede la vel paharnicul care descalecă greoi.

— Cuscre Radule!

— Biruinţă, măria ta! Târgovişteа te aşteaptă! Ţara te aşteaptă! Noi toţi te aşteptăm, doamne, mântuitorul nostru.

Vel paharnicul Radu Şerban are ochii plini de lacrimi. Ochii lui rotunzi şi verzi de bufniţă. Îl strânge la piept. Să-l fărâme. Îl ţine la piept, lacom. Bâlbâie ceva şi nu ştie ce bâlbâie. Vede lefegiii bavarezi pufăind tacticos din lulele. Îl aude pe Radu Şerban spunându-i că doamna şi ginerele sunt bine, sănătoşi, că după ce l-au

alungat pe Simion Moghilă din Târgovişteа, l-au hăituit şi au căzut asupra lui din munţi, pe Milcov, aruncându-l din Ţară cu toţi turcii şi tătarii şi leşii şi el a repezit un stegar la Făgăraş, să-i ducă veste strajameşterului că Mihai voievod este din nou domnul Ţării şi altele spune, el nu înţelege nimic, strigă: — Bine aţi venit voinicilor, vitejilor, îl vede pe căpitanul Stanislas, pe un alt căpitan Zaplatinski, trimes cu trei sute de cazaci de registru şi o sută de dragoni negri pe sama luminatului pan Walenty Walawsky, apoi iese din pâcle contele Darahi Ianos de Tujon, bat nişte tobe, ies din cortul lor trâmbiţaşii heralzi, sună îndelung, în toată tabăra se aprind focuri uriaşe din lemnele rămase şi aude glasul de stentor al vel logofătului Stoichiţa de Strâmba vestind victoria oştirii voievodale în Valachia.

Cei de faţă strigă *vivat*. Cineva spune că astă seară se va bea şi probabil vivandierele vor fi libere să petreacă cu ostaşii. Bucuria aceea intensă, sfâşietoare, răscolitoare, se sfârlogeşte. Ar săruta mâna cuscrului. Îl sărută pe frunte. Simte destinul. Simte timpul curgându-i greu pe umeri. Priveşte stelele mari şi joase ale pustei. Priveşte spre negurile căzute peste *Magna*, aflată la trei ceasuri de mers călare. Îşi spune că Buzeştii l-au alungat pe Simion Moghilă din Ţară, strigând peste tot numele lui vodă: Mihail Voievod. Îşi spune că planul lui grandios a prins aripi din nou. Că din nou se ridică în slava slavelor, acolo unde se temeinicesc crugurile istoriei şi că, iată, s-a adus pe sine, peste vreme şi împotriva ei, din nou la poarta *Magnaei* şi că numai moartea îl mai poate zmulge din visul lui, îngropându-l în pământul moşilor săi, ca pe o aducere aminte veşnică. Atunci aude greierii şi broaştele şi vede luna aurie, uriaşă, ieşind lin din neguri, într-o diafană şi dumnezeească lumină, apoi se lasă învăluit de înţelesurile copleşitoare ale veştilor din Ţară şi se roagă de ei, cu glas stins să-l ducă în cort şi

să rămână cu Io numai ai lui; dar mai întâi să-l ducă la roşii de ţară să-i vadă şi să-i cunoască şi să-i spună cuscrul ce fac ai lui, întemniţaţii şi cum o duc acolo între ziduri şi cum l-au prins pe Moghilă, cum s-au ridicat ei atât de năpraznic împotriva tuturora şi ce ceas al îndurării Domnului au prins.

— Doar ne-am ţinut jurământul făcut măriei-tale, la Târgovişte, înainte de pribegie şi ne-am uşurat inimile de păcatul supunerii şi ţi-am plătit datoriile către Moghileşti şi către Ţară, doamne, spune aspru Radu Şerban.

Rămâne afară, în *plaza de armas* şi se uită cum o suliţă subţire de nour intră în lună, tăind-o în două.

Gurăslău

Castelul de la Girot unde benchetuieşte Sigismund Báthory în fiecare seară, făcând procesiuni şi cavalcade iluminate de făclieri, îşi desemnează donjoanele dincolo de tabăra lui Chiaky şi Moise Székely aşezată pe un dâmb care stăpâneşte toată Valea Crasnei spre Moftinu, Ardud şi Satu Mare. Munţii Făgetului închid zarea acestei zile de 30 iulie 1601, a sfinţilor apostoli Sila, Silvan şi Crescent. Închid zarea spre Dej şi Cetatea Chioarului care veghează intrările Transilvaniei pe Valea Someşului, pe văile dintre munţii Lăpuşului şi ai Făgetului, închid zarea spre Cetatea Gherlii şi Valea Someşului Mare care deschide calea Maramorăşului şi a Sucevii. Dincolo de pădurile lor albăstrui în dimineaţa înrourată stau Şimlăul şi Zalăul, Jiboul în şleahul de peste munte care trece la Dej prin Bobâlna şi dincolo de Munţii Mezeşului stau Huedinul şi Cetatea Gilăului, unde s-a ofilit Stanca în paza căpitanului Mihail Székely care-i spune ceva şi el nu-l aude, pentru că aude roua scuturându-se de pe ovăscior şi de pe floarea fânului, aude pitpalacii

chemându-se dincolo de taberele imperiale, prin câmpia care se deschide spre apus vastă şi acoperită de cerul alburiu şi stând pe valul de apărare, înconjurat de ofiţerii lui Basta şi gentilomi, de nemeşimea măruntă adusă din Bihor şi de la Deva de contele Darahi Ianoş de Tujon, de cnezii moţoganilor şi cei ai consuetudinarilor de pe văile Mezeşului, aude doar chemările pitpalacilor, roua scuturându-se de pe miile de ierburi ale căror nume îi vin mustoase pe limbă: obsiga şi tremurătoarea, pieptănariţa şi ruşinea fetei, coada vulpii şi aglica, gâscariţa, pojarniţa bună pentru tămăduirea tăieturii de sabie; astea toate şi zumzetul bondarilor şi altceva nespus de duios şi tainic, sentimentul lacom şi sfâşietor al întoarcerii. Dincolo de zarea munţilor stă Clujul. Şi dincolo de Cluj stă inima Cetăţii de Piatră: Alba-Iulia. Bălgradul pentru care şi-a jucat soarta şi capul. Bălgradul spre care l-au îndemnat istoria şi sfatul de pe Ciucaş şi intuiţia şi iniţierea şi tot ce ţine de cugetul Poporului. Înainte de a se rupe de Iglisia i s-a dezvăluit taina Munţilor Apuseni. Este în el o lăcomie cumplită de zările de dincolo. Îi aude pe cnezi vorbind aşezat. Vede tabăra lui Chiaky. Se-ntâmplă ceva în tabăra lui segnior Georgio. O mişcare tăcută, noaptea. Tot noaptea aude scârţâit de osii şi tropote de povodnici. A rămas doar cu prinţul Marcu, Stoichiţa şi biv vel banul. Theofil episcop al Râmnicului a plecat cu Radu Şerban, cu cuscrul, să-i slujească la Târgovişte. E o sfâşiere în el şi-l munceşte dorul cu o mie de spăngi înroşite la foc. A ajuns la capătul răbdării. Şi ura. Ura împotriva acelora de pe malul Crasnei, a lui Székely Moise şi a lui *fideli nostro Spectabili Magnifico Stephano Chiaki de Keresszegh, Consiliario nostro, et Generali Capitaneo*, pe care trebuia să-l dea iobagilor la Şelimbăr şi astăzi istoria Transilvaniei s-ar scrie altfel. Şi Mirăslău s-ar fi scris altfel. A plătit neghiobia politicească şi minciuna cu

moartea tuturor înfăptuirilor lui.

— Măria-ta, căpitanul Székely te omagiază.

Bătrânul şi loialul Mihai Székely, în dolman nemeşesc, cu căciulită de magnat în trei colţuri sub braţ, spune foarte tare că de când îl slujeşte pe suveran, şi o face de aproape patruzeci de ani, n-a pomenit ca un general şi prinţ să-şi înroleze o armată de zece mii de săbii numai într-o lună, ca această armată, să traverseze pusta arsă de dogoare numai în câteva zile şi cu toate că a fost bivuacată într-o mlaştină împuţită, cu toate că o devoră ţânţarii şi tăunii, să vădească o asemenea dorinţă de a se bate.

— Asta n-o poate face decât numele vostru, *illustrissime!*

— De ce nu şi numele lui segnior Georgio, căpitane?

Cunoaşte glasul răguşit şi obraznic. Căpitanul Beaury, care adus de la Dobriţin la Moftinu în cortegiul lui, i-a strigat lui Stoichiţa să respecte nu se ştie ce târg făcut cu contele Lellio Arrivabene. În a doua zi a marşului, a cerut să-i fie încredinţată suma de patru mii de taleri, pe care *illustrissimul* o datorează lui segnior Georgio încă de la Caşovia. Nu s-a potolit decât atunci când prinţul Marcu i-a spus că-l pune în lanţuri. A vrut ceva şi mai vrea încă, acest Beaury.

Mii de strigăte acoperă glasul valonului şi răspunsul tăios al căpitanului Székely. Mii de muschetari şi cuirasieri, doar în cămăşi, ori goi puşcă, trabanţi şi cazaci, neamişi de ţară şi reiteri silezieni urcă valul de apărare pe care l-au ridicat în bălţile Crasnei din ordinul lui Basta. Segnior Georgio s-a înconjurat cu două rânduri de palănci şi şanţuri cu apă verzuie şi puturoasă. El n-ar fi făcut-o. Asta nu-l împiedică să-i dea dreptate lui Basta. Oştirea a avut de muncă. Rânduiala în tabere a fost cea de luptă. Sentimentul primejdiei a întărit disciplina. Tot valul s-a umplut de oşteni care-l aclamă. Se aude un corn în tabăra lui

Sigismund. Creasta măgurii se umple de oşteni. Se aud strigăte. Apoi o trâmbiţă dă semnalul: «*nobili luptători, pentru onoarea prinţului nostru, la luptă*». Se aud urale. Strigăte de *vivat*. Două harabale sunt urnite din loc. Vede gulerele roşii ale trabanţilor clujeni. Apoi, cu lăncile scânteind, cu armurile aruncând o ploaie de fulgere, având la mijloc stindardul, iese din tabără o banderie sigismundistă. Îl vede pe Marcu ridicând dreapta. Văzduhul este sfâşiat de cornul lui Jivko Roşul. Din tabăra lui vine la trap un steag sârbesc urmat de steagul nemeşesc al contelui Darahi Ianoş de Tujon. Contele nu şi-a îmbrăcat armura. Jivko Roşul roteşte pe deasupra capului biciul lui cumplit de luptă. Sunt întâmpinaţi cu tunete de aplauze şi strigăte de *vivat*. Carele taborite care închid ieşirea sunt trase din şleah. Jivko Roşul îşi aduce steagul până la piciorul palăncii. Strigă: *Jiveo Mihalj, wajwoda!* Stegarul pleacă steagul pe care este pictat chipul lui Baba Novac. Îşi scoate de la brâu buzduganul aurit. I-l închină lui Jivko. Apoi lui Darahi, care-i dă onorul cu spada. Banderiile sigismundiste, acum sunt două, fac o manevră suplă din trap, desfăşurându-se pe lănci. Trapul des al celor două steaguri ieşind din tabără este acoperit de strigătele domnilor soldaţi:

— *Una bella bravatta*, pe Marzzocho, domnilor!

— *Mein Gott!* Joc unu contra patru că aceşti bravi ne vor aduce şi astăzi cele două stindarde, aşa cum au făcut-o ieri.

— Domnilor! Pe toţi dracii, iată-l pe Pistol!

— Şi Sanctitate, domnilor!

— În escadronul contelui!

— Sfânta Treime a tras sabia.

— Merită să-ţi dai solda pe trei zile, ca să-i vezi luptând!

— Care soldă, bavarezule?

— Domnilor! Domnilor! Bavarezul vorbeşte de soldă.

— Maria ta, ştiri, spune Stoichiţa, arătându-i haiducii care şi-au tras săbiile şi acum trec la galop mic prin faţa banderiilor lui Sigismund.

Urmăreşte de cinci zile aceste ciocniri înverşunate. De cinci zile biruinţa stă de partea hărţuitorilor lui.

— De unde?

— Micloş Szolyomi a prins doi olăcari de-ai lui Jigmond Báthor, care-au scăpat de străjile moţoganilor.

— Şi?

Stoichiţa spune cum olăcarii duceau scrisorile pline de rugăminţi ale lui Sigismund. Aşteaptă oştirea sangeakului de Temişoara la Tăşnad. A primit o ştire că oştirea se îndreaptă spre Huedin. Nu acolo o aşteaptă. La Tăşnad, să poată închide intrarea imperialilor prin porţie munţilor. Dacă ajunge acolo în trei zile, se leagă prin jurământ să-i dea beyului capul ticălosului Mihail. Micloş Szolyomi a ucis olăcarii, înlocuindu-i cu alţii, care duc scrisorile de liniştire ştiute.

— Unde este oastea aceluia, Stoichiţo?

— Face cale întoarsă de la Ineu, măria-ta.

Sigismund a voit-o, începând meşteşugurile cu scrisorile calpe. Un urlet de mânie pe valul de apărare. Banderia care poartă panaşe roşii şi flamuri cu dragon de aur pe câmp verde porneşte dintr-o dată la galop. Cade pe mijlocul steagului sârbesc. Îl rupe în două. Jivko Roşul n-a socotit bine depărtarea. S-a apropiat prea mult.

Unul din catafracţi îşi înfige lancea în spinarea unui sârb uriaş, călare pe un cal bălan, smulgându-l din şa. Din tabăra lui Chiaky se aud strigăte de bucurie… Trâmbiţele lor sună: «*La galop, pentru victorie*». A doua banderie galopează pe un arc de cerc, astfel încât să ia la mijloc banderia contelui Darahi.

— Domnilor! Să fiu ras în cap dacă acela nu este ex-locotenentul Pistol H.

Un călăreţ, lesne de recunoscut după încălţăminte,

cizmă şi pantof, depăşeşte banderia cu câteva lungimi de cal. Se opreşte. Se aşază în şa. Din faţă îi vin la galop mare cuirasaţii. Recunoaşte cu o tresărire dureroasă, acră şi zăcută, catafracţii lui Máko. Ex-locotenentul Pistol H. Ridică amândouă braţele. Se văd lucind mat ţevile lungi ale pistoalelor cu cocoş. Două flăcări albăstrii. Ofiţerul care conduce şarja scapă lancea, o dată cu stegarul căruia îi zboară hampa din mâna dreaptă. Amândoi se rostogolesc la pământ. Bufnitura cuiraselor se aude până pe val. Îi răspunde un ramăt de strigăte. Bavarezii, doar în izmene, îşi flutură pipele pe deasupra capului.

— Un maestro, domnilor!

— În faţa pistolului ex-ului, mori înainte ca el să apese pe trăgaci.

— Trăiască ex!

— Trăiască locotenentul, domnilor, spune.

— Vă felicităm, *illustrissime!*

— Vă grăbiţi, domnilor! Pe legea mea, vă grăbiţi!... Priviţi!

Căpitanul Beaury arată spre Jivko Roşu. Pe val se face o linişte de moarte. Sârbii nu se mai văd. Nu se mai văd decât catafracţii gonind turbat spre malul Crasnei. Asudă. Îşi simte cămaşa lipindu-i-se de şira spinării. Cine-a văzut râpa aceea îmburuienită, plină de păpurişte din care tâşnesc călăreţii lui Jivko, căzând din flancul banderiei?! Nimeni! Catafracţii intră la galop mare într-o rovină. Pânze de apă şi nămol ţâşnesc de sub burţile cailor. Apăsaţi de greutatea călăreţilor, caii aceia se prăbuşesc în nămoale. Se aud strigăte de moarte. Banderia lui Máko opreşte şarja. În clipa când călăreţii îşi ridică suliţele şi vizierele se-ntâmplă şarja nebună a contelui. Simte ura celor două banderii ţâşnind din lamele lacome ale spadelor. O aude răbufnind în strigătele luptătorilor.

— Ei, Beaury?!

— Trebuia să facem pari, Beaury!

— Raucigny! Scharfeneck! Să mergem!… Mă plictisesc de moarte jocurile astea de copii.

— Pe care nu le joci niciodată, căpitane… Oare din prudenţă, îi întreabă şi îşi aude limpede glasul, dincolo de strigătele de izbândă ale hărţuitorilor lui, acoperite de o salvă de *vivat*, izbucnită din pieptul miilor de lefegii căţăraţi pe valul de apărare. Jivko Roşu vine la galop mic. Trage după el, agăţat cu biciul de luptă, un catafract căruia i-a sărit coiful din legături. Omul se ţine de cureaua biciului şi armura târâtă prin iarbă scoate un sunet ciudat, de fier ciocănit cu zeci de ciocane…

— …Arestarea gentilomului meu este o insultă pe care mi-aţi adus-o mie însumi, *illustrissime*.

— Excelenţa voastră începe fiecare consiliu militar cu aceste cuvinte. M-am învăţat cu ele şi nu aduc nimic nou pentru *instructions militares*.

— Aici nu este vorba de niciun fel de *instructiones*, *illustrissime*.

— Peste un ceas va fi vorba, excelenţă.

— Nu mă mişc din tabără până când… Beaury!… Hapurile!… Vă implor, *illustrissime, în*cetaţi să-mi mai demonstraţi că soldaţii voştri îi pot bate pe ai lui Sigismund. Aţi pierdut cincizeci şi unul de oameni în cinci zile…

— Şi am câştigat şase stindarde ale rebelilor pentru armata imperială, Sigismund pierzând trei sute de călăreţi, excelenţă. Fără să mai vorbim de entuziasmul cu care chiar oştirea voastră a primit victoriile.

— De ce aţi convocat acest consiliu, *illustrissime?* De ce nu înţelegeţi că nu v-am cerut nici *consilium*, nici *auxilium?* Că nu sunt *in luctu*. Că nu v-am dorit aici… Că atâta vreme cât aţi depăşit cu patru mii de soldaţi numărul aprobat de suveran, nu voi lupta alături de voi, socotindu-vă mai periculos pentru mine, decât

pentru rebeli…

— Luaţi-vă hapurile, excelenţă şi *incipiam*… *Ad primum*: Sigismund va ridica tabăra la noapte… Domnilor, dacă vrem sa fim loiali faţă de suveran, trebuie să-l lovim mâine în zori…

— Făceţi-o, *illustrissime!* Acum dacă o voiţi… Aveţi binecuvântarea mea!

Glasul generalului s-a subţiat, cum se subţiază mereu la fiecare consiliu militar, când el îi cere să-l lovească pe Sigismund şi segnior Georgio se plânge că nu i-au venit silezienii cu Flanz, că n-au venit haiducii lui Rottal, că nu i-a venit proviantul sau că marchizul Ferrante Gonzaga n-a ajuns încă în poziţia de aşteptare şi ajutor de la Tokaj. Este a cincea zi când Basta fuge de hotărârea care decide soarta Transilvaniei.

— Ne vom da amândoi binecuvântarea, atunci când *instructions militares* hotărâte în acest consiliu vor întruchipa voia împăratului.

— Beaury!… *Illustrissimul* mă ucide cu încapăţânarea!… *Mon Dieu*, mă ucide!

— De ce nu-l ucideţi la rândul vostru, monsegniore?

Este o clipă de tăcere. Glasul tăios al căpitanului Mihail Székely.

— Nu ne plac asemenea glume, excelenţă. *Illustrissimul* are dreptate! *Tempus fugit*. După mărturisirea nemeşului Ianoş Galffy, prins de Jivko Roşul, bagajele au şi fost urcate la cocii.

— Ioannus Galffy, întreabă Basta, atât de încet, încât dintr-o dată simte o frică stranie de acest bărbat butucănos, care se ridică greoi din scaunul pliant florentin şi ştergându-şi obrazul buhăit cu batista, vine şchiopătând la masa de consiliu pe care sunt întinse chărţile Transilvaniei.

— *Illustrissime*, căpitanul vostru l-a prins cu adevărat pe Ioannus Galffy de Szadon?

— Vă este prieten şi credincios, excelenţă?

— Da, *illustrissime*. Îmi este cel mai bun prieten şi cel mai loial serv… Pe Dumnezeu, îl răscumpăr de la căpitanul vostru!… Să-mi ceară ce vrea pentru sclavul acesta. Este dreptul lui să mă ruineze… Domnilor, dacă Ioannus Galffy de Szadon a spus că Sigismund ridică tabăra, mă supun… Îndatoraţi-mă, *illustrissime*, ordonând ca acest nobil să fie adus în faţa consiliului militar.

— Dacă Jivko o va voi… Stoichiţo, să vină Jivko!

Prin pânza subţire care acoperă intrarea în cortul de consiliu militar se văd roiurile de ţânţari dansând în lumina zmeurie a amurgului. Pute a catran – gărzile se ung pe mâini şi pe obraz să se ferească de înţepături, pute a zăpuşală acră, a bălţi stătute şi a cai. Ofiţerii îşi trag palme sonore vânând gângăniile care-i năpădesc. Simion i-a uns obrazul cu oţet de smochine. Ţânţarii zumzăie ascuţit în jurul lui. Înţepăturile lor i-au umflat mâinile şi pleoapele. Se simte soios şi urduros, o nelinişte zăcută îl copleşeşte odată cu bucuria adâncă, atotcuprinzătoare a împlinirii gândurilor lui în rândul faptelor politiceşti care-au cuprins în logica lor de fier, întreg Răsăritul, încă odată istoria i s-a supus emanând de la Io. Oştirea imperială este la porţile Transilvaniei, Io fiind cel care a adus-o aici, dincolo de toate adversităţile diplomaticeşti. Priveşte charta Transilvaniei fără s-o vadă. Vede doar, cu luminoasă limpezime, cum s-a întruchipat planul întoarcerii lui în Cetatea de Piatră, prin lucrările când tainice, când cu armele, ale binecredincioşilor care-l slujesc prin vreme, ca un adevăr al acesteia. Când Io a fost cu oştirea la Kosiče, Buzeştii au strâns oştile Olteniei la Bârlogu. Tot atunci Theodosie Rudeanu, ah, Theodosie, umbra lui rămasă în zidurile Târgovişte, care-a otrăvit fântânile cetăţii, ale târgului şi apele Ialomiţei, care-a ridicat târgoveţii şi într-o singură noapte i-a urcat spre codrii,

aşa că Simion Moghilă s-a trezit Vodă peste pustietate, ascultând noapte de noapte cornii şi buciumele chemând la răzvrătire. Polcurile leşeşti repezite să adune rumânii la muncile câmpului au găsit satele băjenite. Au fost rărite de săgeţile trase de prin hăţişuri. Aude în sinea lui, cu limpede sunet, dangătele clopotelor de la monastirea din Deal, trăgând în dungă, a vreme de restrişte. Aude numele lui Mihai Vodă strigat la donjoane de umbre care ucid străjile leşeşti şi trag spre cer săgeţi cu foc tătărăsc, brăzdându-l de lumini şi semne tainice. Theodosie şi-a pornit războiul lui necruţător înlăuntrul palatului. Străji leşeşti ucise în hora mare, pictată de Mina, peste Călugărenii căruia Simion Moghilă a pus să se văruiască şi pictorii lui de subţire au pictat intrarea în Târgovişte înconjurat de magnaţi şi şleahtici... Când Io s-a mişcat de la Kosiče, Buzeştii au fost la Vâlcea. Simion Moghilă nu şi-a mai putut stăpâni şleahticii şi a fugit la Ploieşti. Când Io a ajuns la Tokaj, Buzeştii care-au învăţat din luptele cu Zamoyski, au căzut asupra lui Simion Moghilă întărit în tabere la Râmnicu-Sărat, aşteptându-l acolo pe frati-su, Ieremia, cu oştile tătarilor şi ale paşei de Silistra. Săcuimea din Scaune s-a sculat în arme, când Buzeştii au strigat peste munţi biruinţa lui Io Mihail Voievod. Au bătut din nou clopotele Târgovištei pentru Io. Făgărăşenii au ridicat în arme o mie o sută de cavaleri. Stanca este mai mult doamnă a Făgăraşului, decât ostatica lui Sigismund. Între acesta şi Moldova, stau săcuii dornici să-şi răzbune martirii. Şi Varvara Szuki. Şi Velica, doamna. Şi iobăgimea măcelărită de neamişi. Consuetudinarii şi cnezii haţegani. Ideea înflăcărată în numele căreia s-au jertfit sub flamurile lui. Istoria întorcându-se la ea însăşi. Recunoscându-se pe ea însăşi, îmbogăţindu-se pe ea prin arhiepiscopul răzvrătit Kutasy. Prin bacalaureatul răzvrătit Smyl Pišek de Chynov. Nu este însuşi Io, un răzvrătit? Şi nu

acest fapt esenţial i-a adus sub flamurile lui pe sârbi şi bulgari, pe greci şi cazaci, pe ruteni şi pe săcui, pe iobagi şi pe neamişii de ţară, nu acest fapt esenţial a făcut să se înroleze zece mii de oşteni la Kosiče, Tokaj şi Dobriţin, Dumnezeule, acesta este adevărul şi cât greşeşte loialul căpitan Mihail Székely care vede în fluxul necontenit de oşteni spre taberele lui, doar atracţia pe care-o împrăştie numele şi nimbul lui de războinic şi nu-i vede pe ungurii de pe hotare, chinuiţi de bântuirile turceşti, tot atât cât de rechiziţiile imperiale, ori pe puşcaşii cehi, găsind gustul libertăţii pe câmpia de luptă, ori pe croaţi, ori pe slovaci. Se îngrozeşte de conţinutul acesta cumplit, purtat în tolbele oştilor lui. Pe care nici sieşi nu şi-l mărturiseşte ca să nu se lase pradă nebuniei cumplite a răzvrătirii, dincolo de hotarele *Magnaei*. Închide ochii. Până acum *instructions militares* au îmbrăcat prin timp şi pe deasupra spaţiilor unei jumătăţi de Europă, planurile lui politiceşti temeinicite în lupta diplomaticească dată la Wiana şi Praha. Astăzi şi acum toată această lucrare uriaşă, care l-a îmbătrânit, stă în crugul ei. Bătălia cu Sigismund Báthory, care hotărăşte soarta Cetăţii de Piatră. Care-i consfinţeşte gândirea politicească. Şi destinul.

Închide ochii.

Posteşte cu pâine şi apă de când a ridicat tabăra de la Dobriţin. Când a pus piciorul în cel dintâi sat al *Magnaei*, la Săcuieni, când l-a învăluit cerul *Magnaei*, când i-a auzit pitpalacii şi graiul s-a înţeles până la capăt. Io nu putea fi altceva, decât domnul acestor pământuri. Asta n-o poate pricepe segnior Georgio, care geme şi cere zeamă de năramză cu miere. Asta n-o poate înţelege Maria Cristierna şi împăratul, arhiducele şi marchizul Ferrante Gonzaga, Beaury şi Ibrahim paşa. *Magna* poate fi deopotrivă veşnicirea lui Io; ori pierzania lui. Sentimentul copleşitor că s-a

întors. Este uşor, un fel de duh plutind pe deasupra acestor vechi pământuri din miazănoapte. În bătălia de la Râmnicu-Sărat, pan Andreas Tarnowski s-a rupt de şleahtă, predându-şi sabia lui Radu Buzescu. Ce Polonie visează pan Andreas Tarnowski?! Huruit de tobe. Intră Jivko Roşul, urmat de neamişul Ianoş Galffy de Szadon… Ianoş Galffy!… Ianoş Galffy!… Locotenentul Gărzilor Alba-Iuliei, când a fugit Chiaky. Cel care şi-a trădat cuvântul ostăşesc şi onoarea de ofiţer. Glasul rece al lui segnior Georgio.

— Mon Dieu, domnule Ioannus Galffy! Ne-am revăzut mai curând de cât ne aşteptam amândoi… Beaury… Lassota să plătească din solda mea, cinci sute de taleri răscumpărare pentru acest brav…

— Face o mie, măria ta, spune Jivko…

Segnior Georgio mormăie. Îi tremură mâinile pe care şi le-a aşezat pe masă. Îi vede ochii bulbucându-i-se sub pleoapele umflate de înţepăturile ţânţarilor. Dintr-o dată, ştie! Dintr-o dată îşi aduce aminte. Ianoş Galffy l-a dezarmat pe segnior Georgio. Tot el l-a escortat de la Cluj la Alba-Iulia. Tot el l-a jignit, purtându-l într-o telegă ostăşească prin iarmarocul din Cluj, unde tarabagiii au zvârlit în excelenţa sa cu plăcinte şi mere putrede.

— Face cinci mii, Jivko.

Segnior Georgio înverzeşte. Nu-i mai tremură mâinile. Spune cu glasul dintr-o dată ferm, rece şi stăpânit.

— Domnilor, voi hotărî cu *illustrissimul*, *instructions militares*. Veţi primi ordinele noastre peste un ceas. Vă rog să vă retrageţi.

— Jivko! Aşteaptă rugămintea mea la cort… Ianoş Galffy ai ceva să-mi spui?

Omul tace. Îi trece prin priviri presentimentul morţii… Rămâne singur cu segnior Georgio.

— Acum, între noi doi, *illustrissime*.

— Voi să-i dăm bătălia lui Sigismund, chiar mâine, segnior Georgio. Flanz a venit ieri. Rottal, azi-noapte.

— Trupele lor sunt obosite.

— În schimb, Sigismund nu-i are pe turci.

— O ştiu, *mein Gott*.

— Atunci?

— De ce nu aşteptaţi, *illustrissime*, oştirea din Valachia? Este o greşeală de strategie pe care o faci. Cu oştirea mea şi cei zece mii pe care-i aveţi sub steaguri, generalul Georgio Basta se poate socoti un simplu spectator la tragedia Transilvaniei.

— Să lăsăm viitorul, pe sama viitorului. Voi bătălia cu Sigismund.

— O voi în egală măsură.

— Atunci? Repet: atunci?

— Cedaţi-mi-l pe Galffy.

— Vreţi să răzbunaţi prin forţa pe care o aveţi, o jignire personală…

— Adusă mie tot la adăpostul şi-n numele forţei. Vreau un exemplu pentru sigismundişti.

— Vă credeam mai diplomat. Ştiind că n-au nicio scăpare, se vor bate pe viaţă şi moarte.

— Voi folosi numai raţiunea forţei.

— *Vae victis*, excelenţă.

— *Pro publico bono*, *illustrissime*.

— Voi să fiu *di vanguardia*, excelenţă.

— Imposibil, *illustrissime*.

— Este una din raţiunile care v-au făcut să nu vreţi lupta?

— Exact.

— De ce?

— Mă tem!… Sunteţi un diavol de temut, *illustrissime*… În politică… În urzeala intrigilor. În trimiterea curierilor. În atragerea femeilor pentru scopurile şi machinaţiile voastre.

— Pe lângă voi excelenţă, par un copil nou născut,

care vrea să-l înveţe pe unul din cei mai cunoscuţi şi temuţi tirani ai Europei.

— Mă onoraţi! Accept să ies din tabără, dacă acceptaţi să mărşăluiţi *di bataglia*.

— Pe cine mi-l agăţaţi în coadă?

— Pe prietenul vostru, colonelul Rottal, care va mărşălui *di retroguardia*.

— Sunt prinţ suveran şi *Exercitus Duci Generali*.

— Sunt *comandante generale dell'Ungheria Superiore*. Puteţi să vă bateţi singur cu Sigismund, unde şi când o doriţi.

— Este aceasta în folosul suveranului?

Segnior Georgio şchioapătă până la scaunul pliant. Râde gros, *à la soldato*…

— Să lăsăm vorbele mari, *illustrissime*. Şi voi şi eu, ne slujim pe noi, sub flamurile Casei de Austria. Noi avem ideile şi forţa, inteligenţa şi bărbăţia, curajul şi nebunia să înfăptuim acele idei. Casa de Austria ne oferă blazonul. Scutul. Şi un anume *statu quo*. Ce veţi face cu Transilvania?

— O voi da prinţului ei legitim!

— *Mon Dieu*, nimic mai limpede… Acceptaţi ordinea mea de marş?

— Cine va comanda avangarda?

— Eu, *illustrissime*. Eu în carne şi oase, aşa ros de podagră şi mâncat de colici cum sunt. Aşa plin de toate invidiile lumii. Vă invidiez pentru pofta de mâncare ciclopică, pentru uşurinţa cu care primiţi în patul vostru vivandiere şi arhiducese, contese şi sclave, dar mai ales pentru stupida dragoste cu care aceste femei vă înconjoară. Vă invidiez pentru nebunia lucidă cu care vă aruncaţi în politică. În luptă. În culisele curţilor. Pe Mefistofiles, *illustrissime*… Vă urăsc.

— Şi eu segnior Georgio… Cine-mi spune că odată în apropierea lui Sigismund…

— Nu voi face ce-am făcut când aţi fost la Şelimberg?!... Ori nu repet trecerea mea la Chiaky, pregătind pentru voi un nou Mirăslău? De aceea aţi venit aci, în loc să atacaţi pe cursul Mureşului?

— Poate!

— Daţi-mi-l pe Galffy şi aveţi cuvântul meu de onoare că vă voi fi aliat credincios până la zdrobirea lui Sigismund.

— Îl aveţi pe Galffy... Cum îi împărţim pe cei care ne-au jignit, excelenţă? Simt că-i vreţi pe toţi cei pe care Io îi vrea.

— *Madonna*, *illustrissime!*... În modul cel mai riguros cu putinţă. Pe cel ce va rămâne în dispută, îl vom spinteca în două, adjudecându-ne fiecare jumătatea ce i se cuvine... Cred că spionii voştri ştiu mai bine decât Sigismund, ceea ce se întâmplă în taberele transilvane... Mai gândiţi-vă. Eu pot pierde o bătălie. Voi pierdeţi totul.

— Sau câştig totul, segnior Georgio. Sinceritate pentru sinceritate... Accept ordinea voastră de marş.

— Doriţi să asistaţi la execuţia lui Galffy?

— Mă dezonorează.

— Pe mine nu! Ce oră credeţi că este potrivită pentru marş?

— Un ceas înaintea zorilor, excelenţă.

— Mă îndatoraţi dacă veţi da ordinele de rigoare. Doresc să mă dedic în întregime plăcerilor răzbunării.

— Excelenţă!

— *Illustrissime!*

În *plaza de armas* corniştii sună adunarea căpitanilor pentru raport şi ordine.

*

...Coboară prin straturi albăstrii de conştiinţă din care se desprind glasuri stranii pe care le aude şi înţelege, glas cu glas şi toate laolaltă. Glasul mamei, al Tudorei din cerdacul hanului plin de harabalele

sărarilor şi ale delurenilor veniţi la Dunăre cu mere, să le dea pe peşte sărat şi icre. Glasul Velicăi citindu-i din Machiavel, al lui Josica citindu-şi testamentul, al lui Calotă Bozianu şoptindu-i: «*Te-aştept, măria ta, că-s singur şi-n pustie, neîmpărtăşit şi necuminecat*», apoi alte glasuri care-l cheamă din ceţuri; apropiate, ori îndepărtate, tot mai limpede al lui Baba Novac şi al vel armaşului Udrea şi-al lui Ştefan Răzvan, duios al uzbecăi Habiiba şi tânguitor, şoptindu-i vechile poeme; ori plângând; o mare de glasuri foşnind în infinite lanuri de albastru; o mare de glasuri aşternute într-o altă mare de linişte deasupra căreia pluteşte el, mai mult se conţine în liniştea aceea neţărmurită, fără niciun contur, în care nu vede nimic dincolo de aburii albaştri, învălătuciţi, atârnând între două limite care nu pot fi numite cer, nici pământ. O lume a nemateriei, care nu este încă spirit, nici conştiinţă. Poate doar amintire a faptului. Pentru că, aceştia ai lui, morţii, nu-l bleastămă şi nici nu-l învinuiesc. Doar îl aşteaptă. Respinşi de fapte, însinguraţi şi neînţelegându-se îl chiamă doar, pentru a nu fi singuri în nepricepere. Apoi cade o ploaie de aur care-l purifică şi care dă contur lumii aceleia nebuloase. Vede eptagonul în care este înscris cercul. Ştie că se cântă *Imnul Soarelui* şi se lasă furat de magia încântatorie a cuvintelor care-l eliberează de sine, adâncindu-l în esenţa timpului. Iată triunghiul şi trinitatea: Boiana, Studeniţa, Curtea de Argeş. Iată al doilea triunghi şi a doua trinitate, trăind prin vreme fără să fie supusă numărului şi succesiunii – *Kalaha* – hrănind cu spirit şi hrănită cu spirit de celălalt triunghi, de la Dunăre: Efes, Milet, Sarmisegetuza şi iată triunghiul şi trinitatea primă: Memphis, Lahore, Ciucaş, stând în spirit la rădăcina numărului. Poarta. Este Io, la poarta Mezeşului, ştie că se numeşte Gurăslău; şi că acest Io, curge aici de la acea rădăcină a numărului pentru că zidindu-se pe sine în istorie şi

când spune Io, deopotrivă spune Pithagora şi Zamolxis, sub numărul patru al celor patru litere: V.E.I.I. Thales memfiticul şi Zaharia, profetul, Athanarihai rex şi secolul lui Ulfila; totul înscris în salase şi euganiane şi Theodorikai rex; *Vlakio Ekli Igiptia Ieglisia* şi tezele Marilor Vlahii, Kirano Kuyula ot Saka ot Lahor, Io Radu Nigru, Carol Sicilianul, Nicodim, Atila, cei patru lei din stema Olteniei ai lui Koşnilă-Asan, Sotir Ekli Ke Ongario Bane, dincolo de Posada şi de Basarabi, dincolo de Decebal şi de romanii lui Traian, asta este Io, aici, cel care-a pierdut ştiinţa respiraţiei adusă din Tibet şi ştiinţa astrelor venită din Efes şi păstrată în Templul Soarelui la Sarmisegetuza. *Tao!* Poarta tuturor lucrurilor spirituale! Destinul i-a fixat-o pe Pârâul Zalău, în faţa pintenului de deal pe care aseară, în 2 august 1601, joi, Sigismund Báthory şi-a aşezat tabăra. Trece prin straturi albăstrii de conştiinţă, din ce în ce mai dense. Toţi anii lui şi toate lunile şi toate zilele şi toate ceasurile, nesfârşite clipe ale vieţii se purifică într-o ploaie ciudată, spălându-se de neesenţă şi Io rămâne Io Mihail Voievod, în conştiinţa timpului, căreia i-a găsit miezul prin cuget şi faptă.

Aude trâmbiţele haiducilor lui Jivko Roşul sunând *deşteptarea*. Simte cu toţi porii o prezenţă străină în cortul lui, pe dinafară de *Exercitus Duci Generali*; pe dinăuntru de conştiinţă a celei de a patra renaşteri valahe. Pipăie camelotul cu care este învelit. Ştia. Niciodată, în cuget nu s-a lăpădat de Iglisia. Fiori în stânga la atingerea lemnului dulce, de tei. Pipăie înfrigurat semnul. Deosebeşte sub degete cele patru cercuri. Cele patru oase încrucişate. Cele patru puncte. Sleieşte în aşternutul de blănuri. Sare de sub camelot, gol. Ridică pologul.

— Bună dimineaţa, măria-ta, spune Simion!... Răsare soarele!

Vătaful copiilor de casă, umbra şi *alter ego*-ul lui, îşi

dă sabia pe gresie. Pe icoana de lemn este sculptat chipul lui Io Mihail Voievod, purtând deasupra frunţii cununa de spini a martirilor.

— *Samudaia*, şopteşte, cutremurându-se în sine până acolo unde eul intuieşte esenţele…

*

— *Mon Dieu!* Iată domnilor, câmpul nostru de bătaie pentru a-l înfrânge pe Sigismund, ori pentru a fi masacraţi. *Illustrissime*, încă din zori aţi dat peste cap *retroguardia* rebelilor… Mi se spune că aţi şarjat până în spatele taberelor lui Sigismund. *Tempus fugit*. Ce hotărâţi?

Îl priveşte pe segnior Georgio printr-o pâclă deasă. Aproape că nu-l vede. Iglisia este aici. Nu Iglisia dogmelor străvechi. Ceealaltă. Clarvăzătoare. Deţinătoarea tainelor timpului. Aceea pentru care timpul în înţelesul *Kalaha*, nu este decât un mijloc de a face rânduială în fluxul infinit al vieţii veşnice.

— Cât este ceasul, Marcule?

— Opt şi douăzeci de minute, măria-ta!

Primi-va cununa de martir astăzi? Ori totul nu este decât un simbol al vieţii spiritului său? Este un semn de sfârşit? Ori un semn al înţelegerii? L-a renegat Iglisia, după întâlnirea de la Târgovişte? Ori îl reprimeşte, nu între Închinători, ci acolo unde se păstrează sensurile istoriei!

Aude apele Zalăului susurând vesel între pietre. A încălecat în zori. Bătălia aceasta este a lui. Se ţin de trei zile pe urmele lui Sigismund, care n-a vrut să primească lupta, aşteptând oştile sangeakului de Temişoara. Astăzi nu se mai poate retrage, fără primejdia de a lăsa nepăzite toate trecătorile spre Huedin, Cluj şi Dej. A luat dragonii lui Stanislas, ah, cât i-au lipsit roşii de ţară; ori călărimea curtenilor şi ieşind din tabără, a urcat pe sub coasta dealurilor din stânga pârâului, condus de cneazul Albotă de la Ip. A văzut

tabăra lui Sigismund scăldată în lumina diafană a zorilor. Conductorii înhămau în vreme ce călărimile, şi-a spus că acolo sunt cel puţin douăzeci de mii de cai, înnegriseră malul pârâului la adăpat. Jos, la piciorul dealului, a văzut patru banderii purtând culorile lui Chiaky, patrulând valea dinspre Gurăslău, pe un tăpşan în stânga pârâului Gurăslăului. În taberele imperiale de la Băila se suna masa de dimineaţă şi adăpatul cailor. Cneazul Albotă i-a călăuzit printr-o gorunişte, pe un fir de vale seacă, până-n marginea şleahului mare al Zalăului. A ţâşnit de acolo, la şarjă, el purtând doar platoşă şi pe cap gugiumanul, să-l cunoască banderiile. Cei două sute de dragoni, cei mai mulţi veterani din toate războaiele lui de după anul 1596, i-au vânturat pe neamişi în strigătele de mânie ale răsmiilor de călăreţi cu caii la apă. A văzut aripa stângă şi dreaptă a taberei lui Sigismund. A văzut crucea drumului spre Zalău şi Gurăslău, înţelegând unde este greşeala lui Sigismund, care căutând înălţimile dealurilor s-a rupt de şleah, închizându-se între păduri şi poalele Mezeşului. Gândirea militară a fostului soţ al Mariei Cristierna, nu merge dincolo de orbirea lui politicească. Segnior Georgio nu mai are colici. Ba da! Are!... Se strâmbă – stă călare pe un cal uriaş, roib, ţintat în frunte – şi-a pus cuirasa şi coiful, lenta de general comandant, îi are în spate, călări, pe gentilomii din gardă, apoi garda valonă cu drapelul trupelor din Ungaria de Sus, cuirasieri în cuirase albăstrii. Este un pinten de deal, căpitanul Mihail Székely îi zice Szadon şi Basta nechează a plăcere gândindu-se desigur la hoitul lui Ioannes Galffy de Szadon, expus după decapitare în piaţa târgului Tăşnad, într-o ţeapă înaltă, cu capul înfipt în altă ţeapă, spectacol la care segnior Georgio a adus toţi locuitorii târgului, mânându-i între lănci. După ce a pus preotul evanghelic să citească slujba morţilor, l-a

decapitat. Unul din zece locuitori a fost tras în ţeapă. Femeile au fost date trupelor. Tăşnadul îl primise cu o seară înainte pe Sigismund în dangăte de clopote, încununându-l cu flori ca pe un victorios. L-a atacat azi dimineaţă pe Sigismund ca să-l silească la luptă. Ascultă trâmbiţele acestuia sunând intrarea sub steaguri.

— Vi se pare inexpugnabilă poziţia lui Sigismund, *illustrissime?*

— Mi se pare greu de şarjat, excelenţă.

— Atunci?

— Trebuie să-l scoatem din tabără, la câmp deschis.

— N-aţi uitat Miroslo, râde segnior Georgio.

— Nu!… Rămâneţi aici, segnior Georgio… Lăsaţi-l pe Rottal *di bataglia*, cu toată artileria. Io, cu ai mei, voi închide aripa dreaptă, pe vale.

— Vă expuneţi, *illustrissime!*

— Cu voia mea, excelenţă.

Basta îşi închide pleoapele roşii, bolboşate. Murmură: «— Beaury! Să se scrie în germană, italiană şi spaniolă, ordinul de luptă.»

— După planul *illustrissimului*, excelenţă?

— Este planul care-mi oferă cel mai bun teren!… Începe cu trupele *illustrissimului*… Colonele Pezzen! Ordonă intrarea în dispozitiv. *Illustrissime!*… Vă cedez onoarea celei dintâi şarje.

— Dacă va fi nevoie, excelenţă.

— Şi când va fi nevoie, *illustrissime!*

I-a dat flancul stâng lui segnior Georgio să-i lase deplina libertate, aşa cum segnior Georgio nu şi-a luat pe umeri răspunderea acestei bătălii. La ospăţul dat aseară de căpitanul Mihail Székely, căruia îi veniseră turmele şi zece care cu vin de la Livada, segnior Georgio l-a linguşit spunându-i că numai ei doi pot înţelege cât este de arzătoare pentru Casa de Austria, fidelitatea Transilvaniei şi existenţa la Dunărea de Jos

a unui războinic ca *der Fürsten Michael*, Segnior Georgio, vorbind *à la soldato*, aşa cum ştie s-o facă foarte bine, a elogiat devotamentul tuturor celor de faţă, devotament pus în slujba suveranului, imperiului, Sfintei Ligi şi creştinătăţii. Din când în când îl privea verde şi putred şi el ştia că segnior Georgio îşi bate joc de oştenii căpoşi ai imperiului, care credeau cu sfinţenie în aceste vorbe mari şi mureau loial şi vitejeşte pentru ele şi cu ele în gând, în vreme ce segnior Georgio făcea averi cu ele, vânzându-le în faţa trupelor, în *plaza de armas*; la ospeţele ostăşeşti, sau prin cancelariile imperiului. Şi a mai vrut ceva, segnior Georgio, călărind mereu în şaua devotamentului şi a fidelităţii faţă de suveran. O patrulă valonă l-a arestuit pe Mârzea care se întorcea dintre tătarii şi moldovenii lui Sigismund, aducând cu el patruzeci şi doi de oşteni fugiţi de sub steagurile vornicului Bucioc şi tuiurile lui Adel-baatur... Segnior Georgio a strigat în faţa cortului că aceştia sunt interpuşii turcilor, cu care unelteşte *illustrissimul*. Nu l-a potolit decât căpitanul Mihail Székely, care-l cunoştea pe Mârzea încă de la Târgovişte. Segnior Georgio şi-a cerut scuze în cort. Acuzaţiile lui însă, zburaseră în tabere. Segnior Georgio îşi urmează urzelile cu perseverenţă diabolică. Vor fi cel puţin zece neguţători de ştiri care vor scrie interpuşilor din cetăţile italice şi germane că segnior Georgio a arestuit iscoadele tătarilor şi turcilor cu care *Il Valacho* unelteşte împotriva suveranului. Şi la curte este destul ca Rumpf să asculte aceste zvonuri cu o singură ureche.

Îşi trage calul lângă meklenburghezul uriaş al generalului. Basta îl priveşte de sub coiful din oţel şlefuit, cu ochii verzi, opaci şi placizi. Îi vede urdorile umede. Negul vineţiu de la rădăcina sprâncenelor. Buzele groase.

— Vă temeţi că nu voi lupta, *illustrissime?*...

Domnilor, pe legea mea! Iată onorurile pe care ni le face Sigismund. Să le primim cum se cuvine!

Salva de artilerie umple Valea Gurăslăului de trosnete duduitoare. Clăbuci albi de fum se ridică în gogoloaie deasupra artileriei sigismundiste, tivind coama dealului. Segnior Georgio îşi trage spada.

— *Mon Dieu*, domnilor! Iată cei dintâi soli ai principelui!

— Săbiile afară, domnilor!

— Pe legea mea, porumbeii ăştia sunt destul de furioşi Raucigny.

— Au să pleznească de invidie, amice! Ascultă ce-ţi spun.

Priveşte scena pe sub marginea gugiumanului. Ofiţerii şi gentilomii din garda lui Basta salută cu spadele ghiulelele înroşite de tuci, care trec sfârâind pe deasupra drapelului imperial, fâlfâindu-şi fitilurile aprinse. Fanfaronada şi plezanteriile militare trec de la gentilomi, la gărzi şi de la gărzi la *caballeria valona y de Slesia*, *y dos companias de lancas y una de arcabuceros a caballo y el regimento del coronel Pezzen* cum strigase trupele în spaniolă un ofiţer înalt, purtând *morion* şi cuirasă veche de pe vremea regelui Alfonso. Ghiulelele cad într-o râpă plină de porumbe şi mărăcinişte. Pleznesc acolo, aruncând în văzduhul limpede crengi rupte, bulgări de pământ afumaţi de explozie şi smocuri de frunze. Un iepure dolofan ţâşneşte din râpă. Urcă priporul, trece printre picioarele cailor unei lănci de archebuzieri călări şi ieşind pe marginea dispozitivului, ţupăie vesel pierzându-se într-un pipirig, salutat de tunete de *vivat*. Cele şase piese de artilerie pe care i le-a împrumutat marchizul Ferrante Gonzaga la ordinul arhiducelui, urcă la galop botul de deal spre care jalonierii colonelului Rottal conduc trupele acestuia. Îl recunoaşte pe segnior Mantovano, care-l salută

fluturându-şi pălăria. Segnior Georgio îşi întoarce calul spre el.

— O vorbă încă, *illustrissime!* Iată, bătălia voastră a început sub auspicii radioase.

— Este bătălia suveranului, segnior Georgio.

— Este bătălia voastră, principe… Peste două săptămâni nu mai aveţi bani pentru solde. Transilvania vă este mai necesară decât aerul. *Mein Gott*, vă conjur să nu faceţi nicio mişcare până când nu vor fi intrat în luptă centrul şi aripa dreaptă a inamicului.

Sunt singuri, pe marginea colinei. Vântul aduce miros acru de salpetru.

— Mă legaţi de victoria, ori înfrângerea voastră, excelenţă?

— Vă leg de încăpăţânarea oamenilor mei, pe care-i cunosc pe dinafară, *illustrissime*. În dimineaţa asta nu se vor bate!

— Din ordinul cui, întreabă alb.

— Din propriul lor ordin. Sunt obosiţi de aceste trei zile de marş. Şi este târziu. A început să fie cald… Pe legea mea, nu se vor bate.

— Nici dacă trupele mele vor ajunge în tabără călare pe spinarea duşmanilor?

— Nici atunci. Vi-o jur!

Generalul îl priveşte dintr-odată altfel. Luminos şi drept. Îl crede. Se gândeşte la oştenii Ţării, cu care-a trecut Dunărea călare, de atâtea ori în anii de după Călugăreni, noaptea, pe furtună, ca a doua zi să gonească la şarjă împotriva timarioţilor de Rumelia. Ori să cadă asupra cetăţuilor dobrogene. Aceia nu aveau solde şi acasă îi aşteptau dăbilarii domneşti. Parc-ar fi fost într-o vechime uitată toate acestea; ori i s-ar fi întâmplat unui mort.

— Aştept să deschideţi bătălia când o veţi voi, excelenţă! *Age quod agis!*

— Atunci să trecem la *argumentum baculinum*,

illustrissime!... Domnilor! Sub steaguri! Începe petrecerea!

— Stoichiţo!... Marcule!

Îl cabrează pe Sultan în clipa când răzbubuie a doua salvă trasă de artileria lui Sigismund. Compania de lăncieri strigă *vivat*. Pleacă la galop scurt auzind vâjâitul ascuţit al ghiulelelor care îi trec la trei lungimi de lance pe deasupra capului, ducându-se să explodeze în aceiaşi râpă plină de mărăcinişte, în râsetele mercenarilor şi-n măscările lor fără perdea!

*

Călăreşte la galop mic pe creasta domoală cu care se sfârşeşte padina. Colonelul Rottal di Sendvoe îşi apropie murgul sprinten, arab, scară la scară. Poartă platoşă grea şi coif fără vizieră, cu subarbă din zale argintie, prinsă de platoşă cu trei lănţişoare. Sub coif, cu sprânceana dreaptă ruptă de cicatricea aceea albă, cu bărbuţa de drac unsă proaspăt, cu privirea crâncenă a omului care şi-a câştigat numele şi averea lovind cu sabia, colonelul acesta care s-a legat de el dintr-un sentiment ciudat şi încă nelămurit lui însuşi, admiraţie şi loialitate ostăşească, acest colonel călărindu-i alături îi face bine.

— *Illustrissime*, iată ziua voastră hotărâtoare. (Îl hârâie pe *r*, pare împietrit în sine, tăios, el însuşi din oţel precum platoşa plină de turtituri). Am o parolă pentru voi, de la un prieten al vostru şi un protector al meu...

— S-o aud, colonee!

— Popă scelerat, *illustrissime!*

Monseniorul arhiepiscop! Monseniorul Kutasy! Nu-i spune numele. Îl gândeşte odată cu cel al colonelului de haiduci Rottal di Sendvoe. Odată cu lupta haiducilor de pe tot confiniul răsăritean al imperiului, care, iată, se uneşte astăzi cu lupta lui. Monseniorul Kutasy slujindu-şi visele de libertate pentru Ungaria nu

oficiază doar slujbe divine; prin care să implore ajutorul proniei. Monseniorul Kutasy a legat în fapt lunga lor dezbatere politicească de la Anul Nou 1601, cu tot ce s-a întâmplat în aceste şapte luni de pribegie şi luptă diplomatică. Se răsuceşte scurt spre colonelul Rottal.

— Libertatea noastră, stă astăzi în mâinile voastre, *illustrissime*... Ordonaţi-mi!

Îl opreşte pe Sultan sub un gorun vechi, rămuros, crescut pe un pinten al padinei înfipt în Câmpia Gurăslăului. Se vede satul spre stânga, sub poalele codrilor. Pare pustiu. În dreapta, la nici cincizeci de paşi, segnior Mantovano, numai în cămaşă, aşază piesele de artilerie, secondat de domnul magistru în arte libere şi trageri de artilerie Toma Flasna. Puşcaşii cehi ai companiei bacalaureatului Smyl Pišek de Chynov mărşăluiesc în răpăitul tobelor. Îl vede pe Smyl Pišek arătând cu sabia, fiecărui ofiţer, fanionul roşu înfipt de jalonieri între tunuri. Cete, cete, puşcaşii împânzesc locurile dintre tunuri şi din spatele lor. Se aud comenzile pentru încărcarea armelor şi înfigerea furcheţilor în pământ.

— Segnior Georgio m-a asigurat că oştirea lui nu se va bate, colonele. Cel puţin în dimineaţa asta.

— O ştiam, *illustrissime*. Voiam s-o aud din gura voastră... Iată-mi trupele. Vă mulţumesc pentru încrederea acordată, aşezându-mă *di bataglia*. Pe toţi dracii, Sigismund nu va sparge dispozitivul pe aici. Vă mulţumesc de zece ori pentru tunuri. Pe legea mea. Tac, *illustrissime*.

— Îţi cer două lucruri, colonele.

— Vor fi îndeplinite, chiar dacă ar fi să crăp.

— *Ad primum*: să macini centrul lui Sigismund. Lasă-l să intre în bătaia tunurilor. Opreşte-l cu salve la poala dealului. Ţine-l pe linia pichierilor până când vei vedea steagul meu albastru acolo!

— *Santa Maria! Illustrissime!*

Îi arată lui Rottal un alt gorun, parcă fratele acestuia, crescut în mijlocul padinei de dincolo de pârâul Gurăslăului, în jurul căruia se văd corturile magnaţilor, albe şi verzi şi roşii, iar la mijloc cortul princiar, roşu, în faţa căruia este înfiptă hampa înaltă cu steagul Casei Báthorea.

— *Santa Maria!* Şi atunci?

— Atunci laşi pedestrimea să masacreze pedestrimea lui Sigismund şi arunci călărimea în golul deschis de mine. Îţi las în pradă o treime din tabără. Cu garda şi regimentul pe care-l onorezi, te rog, urmează-mă până la căderea nopţii.

Se frânge în şa spre Rottal. Îl apucă de umerare. Şuieră:

— Rottal! Te conjur, adu-mi-i între săbii pe toţi neamişii pe care ai tăi îi vor prinde. Rottal, ai de la mine totul, dacă mi-i aduci pe Chiaky, Moise Székely şi Gaspar Korniş. Cel ce mi-l va aduce pe Máko, are cinci sute şi titlul de căpitan. Stoichiţo!… Să-i spui colonelului ce armuri poartă, ce blazoane au şi ce culori la panaş şi flamuri. Rottal!

Colonelul îşi muşcă buzele. Cicatricea din sprânceană i se roşeşte.

— *Illustrissime!* V-au văzut trupele… Vă aşteaptă… Auziţi! Vă aclamă!

Padina se umple de strigăte de *vivat* care acoperă tropăitul pedestrimilor, ropotul miilor de copite ale cavaleriei, chemările jalonierilor care sună semnalul de recunoaştere al unităţilor. Vede norul de praf care se ridică deasupra oştirii lui Basta. Marşul oblic al unei companii de muschetari valoni, care vine să facă legătura cu aripa stângă a lui Rottal. Din tabăra lui Sigismund se aud goarnele sunând încălecarea catafracţilor. Dincolo de linia artileriei sigismundiste, vede patruzeci şi cinci de gogoloaie plutind deasupra

băştilor întărite cu lese şi pământ, se văd pedestrimile de pază la artilerie, dincolo de ele regimentele de pichieri şi trabanţi şi, la aripi, ah, la amândouă aripile, iată că intră în dispozitiv cavaleria nobiliară. Se ridică în scări. Un tăune bâzâie gros pe sub burţile cailor, care bat din copite, pleznind cuirasele călăreţilor cu cozile. Sub gorun e răcoare umedă. Lumina cade pe coifuri în fuioare subţiri în care plutesc gâze cu elitre străvezii. Vede totul cu o limpezime dureroasă. Vede cavaleria nemeşească a lui Chiaky în mulţimea ei de armuri strămoşeşti, sub miile de panaşe multicolore, călărind spre aripa dreaptă a pedestrimilor, cu lăncile uriaşe scânteind în soare. Înţepeneşte în scări.

— Rottal!… Moise Székely este al tău. Iată-l!…

Nu-şi mai recunoaşte glasul. Îşi aude inima svâcnindu-i în tâmple. Îl năvălesc toate mârşăviile acestuia. Îl vede la judecata de sub alt gorun, atunci când Baba Novac i-a rupt sabia. Îl vede cerşindu-i milă la Şelimberg, după ce-l trădase pe cardinal, principele lui legiuit. Îl vede căpitan general, jurându-i fidelitate, apoi îl vede la Otani, fugind la duşman şi-l vede pe zidurile Hotinului rânjindu-i dintre noii lui stăpâni şi-l vede la Mirăslău foindu-se pe cal, şi-l vede izbind cu cizma în obrazul lui Baba Novac! Izbind cu cizma în obrazul lui Baba Novac. Arzându-l de viu pe Baba Novac… Pe toate i le-ar fi iertat. Numai loviturile acelea de cizmă în obrazul lui Baba Novac, nu.

— Măria-ta!

— Măria-ta!

Se simte apucat de umeri. Cineva îi trece o maramă mirosind a busuioc peste buze. Abia atunci ştie că a răcnit numele trădătorului. Abia atunci ştie c-a izbucnit în plâns. Ori poate în urlete nebune. Vede un călăreţ singuratic, cu lentă şi panaş alb, mizerabilul cum spurcă albul, călărind la galop dincoace de linia artileriei. Soarele îi cade pe coiful argintat, făcându-se

ţăndări. Ţăndări strălucitoare tâşnesc din cuirasă. Călăreşte un cal negru, cu caparazon roşu şi armură de cap…

— Rottal!

— Înţeleg, *illustrissime*, şopteşte colonelul.

Moise Székely îşi scoate spada. Salută.

— Să nu-i răspundă nimeni!

A văzut tot ce avea de văzut. A văzut şi catafracţii lui Máko, la centrul dispozitivului, acolo unde trebuie să fie Sigismund. A văzut coifurile şi tuiurile tătarilor, vânzolindu-se între călăreţii lui Moise Székely şi pedestrimi, pe direcţia taberei lui Basta, unde akingiii, le-a descoperit tuiul, cred că se vor îmbogăţi după înfrângerea imperialilor. Îl întoarce pe Sultan, cu toate că Moise Székely sună pe corn semnalul provocării la luptă între hărţuitori. Tâlharul. N-a sunat chemându-l la luptă cavalerească. Ura care i-a îngheţat gândirea şi i-a înţepenit încheieturile se scurge din el cleioasă şi duhnindă. Dispozitivul lui Sigismund nu are nimic de temut. Niciun gând remarcabil, ori măcar inteligent. Va fi o luptă nehotărâtă, de berbecească, până când… Îşi clănţăne dinţii.

Segnior Vicenzo Bombardier Mantovano îl apucă pe Sultan de dârlogi.

— Câte salve porunceşti, măria-ta?

— Astăzi nu le mai număra, Vicenzo!

— Am trei sute de încărcături pentru toate tunurile.

— Dacă poţi, trage-le pe toate…

— Am poruncit să aducă zece sacale cu apă pentru răcitul ţevilor, doamne.

— Îl văd pe magistrul Flasna la trei din tunuri, Vicenzo.

— I le-am încredinţat, doamne. Mă tem că este un artilerist mai bun decât mine.

— Unde-ţi sunt falconetele?

Faţa negricioasă, smeadă şi inteligentă a

mantovanului său loial se destinde într-un zâmbet plăcut.

— Doresc să-i fac o plăcere, măriei tale, decimând cavaleria trădătorului Székely… Uită-te, măria-ta, în tufe!

Segnior Vicenzo Bombardier Mantovano îl duce pe Sultan până în buza măgurii. Pe clina acesteia este crescută o gorunişte tânără, în care sunt ascunse în crengi, cele douăzeci de falconete cu patru şi şase ţevi.

— Am să trag cu mitralii, doamne şi Dumnezeu mi-e martor că niciodată n-am aşteptat masacrul, cum îl aştept astăzi.

— Să fie pe voia ta, Vicenzo! Cheamă-l pe Flasna.

Vine Flasna ţinându-şi coiful cehesc în mână. I se văd încheieturile puternice ale oaselor în creştetul albăstriu, ras proaspăt. Îl întreabă dacă ar putea bate de aici, drept în coada banderiei care închide coloana cavaleriei de la aripa stângă. Toma Flasna duce la ochi un fel de astrolab, mişcând uşor o săgeată pe un arc de cerc din aramă.

— Pot, majestate!

(Toţi cehii îi spun majestatea sa regele Daciei.)

— Poţi muta tragerea de la coada banderiei spre mijlocul coloanei?

— Pot, majestate!

— În cât timp?

— În cinci minute pentru primul tun.

— Şi celelalte două?

— Gata de tragere în clipa când explodează prima ghiulea.

Toma Flasna vorbeşte limba de tabără, de parcă s-ar fi născut soldat.

— Toma Flasna! Vei trage cu un tun în coada banderiei şi cu celelalte două în mijlocul coloanei.

— Toată ziua, majestate?

— Până în clipa când mă vei vedea plecând la şarjă.

Toma Flasna pune un genunchi la pământ.

— Tu Vicenzo trage în pedestrime. Aştept să aud falconetele.

Pichierii şi puşcaşii cehi strigă *slavă*. Sunt acolo, sub coifurile de Kosiče, cei şaptezeci şi patru de bacalaureaţi, care vor să dobândească meşteşugul armelor. Smyl Pišek de Chynov, în platoşă, cu eşarfa de căpitan, îl salută cu spada.

— Smyl! Soarta tunurilor este în mâinile tale!

— Onoarea şi viaţa noastră în mâinile voastre, majestate!

Trece prin pârtia făcută de pichieri. Îi vede nebărbieriţi. Cu pleoapele roşii. Basta are dreptate. Apoi izbucnesc tunetele de *vivat* ale haiducilor pedeştri, care-l aclamă, ridicând deasupra capului, în stânga, sacii de piele în care-şi strâng odoarele şi banii prădaţi duşmanilor ucişi de ei pe câmpul de luptă. Pedestrimile stau în linie pe douăsprezece rânduri. La adăpostul lor intră în dispozitiv, pe coloane, cavaleria. Bosniaci şi unguri, croaţi şi muntenegreni, slovaci şi dalmatini, uskoci şi călăreţi din Bilo Goaci sau Pohorje sau de la Nova Gorica. Se strigă *Allah*, *Santa Maria*, *Issus*, *Mein Goth*, se strigă *Mihalj Vojvoda* şi Rottal *smîrt Zigizmunda*, apoi se face tăcere şi se aude glasul hârâit şi spart al colonelului Rottal care după ce le aruncă vorbe de alint, făcându-i «*păduchioşii mei plini de toate bolile lumeşti*» şi «*beţivanii mei nenorociţi*» la care companiile se răzgâie, strigându-i «*diavol blestemat*», le spune că, iată, slujesc astăzi sub un principe vrednic să fie monarhul Europei, care se bate pentru libertatea tuturor şi care nu cere pedestrimilor decât să oprească aici armata unicoiului; iar cavaleriei nu-i cere decât să gonească până-n tabăra aceluiaşi unicoi, unde li se dă tuturor, o treime din tot ce vor găsi în corturile nobililor. Toată această cuvântare este plină de aluzii obscene, ori deşuchiate, la care haiducii

râd în hohote. Colonelul Rottal di Sengvoe îşi trage spada. O ridică deasupra capului. Nu mai râde nimeni. Oştenii intră în rânduri. Înlemnesc.

— Pentru victorie, *vivat!* strigă Rottal.

Oştenii răspund cu un *vivat* scurt, strigat de trei ori. Drapelele se pleacă. Ofiţerii dau onorul cu spadele.

— Am înţeles totul, *illustrissime!*... Domnilor, am cuvântul vostru de onoare că *illustrissimul* domn Michael, este asigurat *di bataglia?*

Alte trei salve de *vivat*... Îşi scoate gugiumanul. Li se pleacă din şa. Îl îmbrăţişează pe Rottal, de-a călare. Îl pune pe Sultan la galop şi trece în lungul liniilor de luptă, stârnind colbul uşor al tăpşanului păscut până ieri de vitele celor din Gurăslău...

*

— Pe legea mea, domnilor, pariez unu contra patru, că ghiuleaua asta cade exact în capul acela de fier mascat ca un cur de struţ, strigă domnul locotenent Pistol H. Jucându-şi calul pag în faţa companiei de gardă.

Compania răspunde cu un fluierat lung, imitând şuierul ghiulelei pornită din tunul numărul unu al magistrului Toma Flasna. Ghiuleaua se arcuieşte peste Valea Gurăslăului unde atinge săgeata maximă. Coboară şuierând peste artileria lui Sigismund. Trece de jumătatea coloanei de cavalerie a lui Moisă Săcuiul. Se înfundă între lăncii. Un ţâşnet roşu izbucneşte în capul banderiei care închide coloana şi ofiţerul cu o pană roşie de struţ la coif este săltat în sus, cu cal cu tot. Muschetarii strigă *vivat* pentru artileriştii care nu-i aud. Domnii archebuzieri din compania de Carniolya strigă *Iezus Maria*. Li se văd de aici numai crestele coifurilor. Şi-a aşezat toată pedestrimea dincoace de pârâul Zalăului, într-o luncă tânără, plină de mierle şi de sturzi. Văzduhul frige. Deasupra oştirii lui Sigismund se ridică valuri tremurătoare de aburi străvezii. Tăunii

bâzâie îndârjiţi pe sub burţile cailor. Stoichiţa de Strâmba scrie în terfelogul deschis pe arcada şeii numărul salvelor de artilerie tras de la Sigismund şi cel tras ca răspuns de cei doi artilerişti ca şi de artileriştii lui Basta. Aude călărimea cuirasată intrând în dispozitivul *cuneus*, mascată de făgeţelul tânăr căţărat pe râpa care-l apără de vedere dinspre duşman. Jos, pe un şleah uscat, undeva în spatele pedestrimilor, câteva zeci de călăreţi trag după ei, la galop, crengi lungi şi stufoase tăiate din goruni, care stârnesc nouri de colb auriu. Zăngănitul greu al scărilor. Al cuiraselor ciocănite cu lăncile. Zăduf. Tăuni. Roiuri de musculiţe care-i intră în ochi. Doi călăreţi se desprind din garda lui Sigismund. Sunt urmaţi de o jumătate de banderie nobiliară. De câteva zeci de tătari. Trec la trap printre cavaleria lui Moisă Săcuiul şi catafracţii lui Máko. Coboară coasta la galop mic. Îi poate număra. Sunt cincizeci şi doi de călăreţi învălmăşindu-şi cuirasele, başmeturile, coifurile şi calpacele, care-i defilează prin faţă, la nici opt sute de paşi, galopând spre locul de unde se ridică nourii de colb. Sigismund nu ştie ce se întâmplă acolo. Îşi muşcă mustaţa. Zăduful îi încleiază gândurile. Simte sudorile curgându-i pe piept. Pe şira spinării. Platoşa îl frige. Miroase a oţel încins. A sudoare de cal şi curelărie dată cu unsoare de bursuc. Stă într-un fel de surpătură deasupra căreia au crescut doi ulmi gemeni, năpădiţi de iederă sălbatecă. Surpătura se prelinge pe sub buza dealului împădurit, poate pădurii îi zice Cioara, nu ştie pentru că, Albotă, cneazul din Ip, este dus cu Marcu să aşeze cuirasierii pe şleahurile tăiate pentru trasul butucilor de la codru.

Un sunet aspru de corn. Lancea roşie a cavalerului Albrecht von Ettelbruck ţâşneşte dintre aninii de pe Valea Zalăului, unde stătuse la pândă cu scutierul sarazin şi steagul de călăreţi croaţi. Cel venit în Răsărit să găsească Binele, Frumosul şi Adevărul, doctor în

diversis artibus, cade în flancul privighetorilor lui Sigismund. Vede lancea cumplită a cavalerului străpungând un cuirasat cu armură albastră. Tătarii fug în galop nebun strigând *Allah!* Croaţii îşi gonesc victimile spre cei câţiva haiduci ai lui Rottal răsăriţi ca din pământ la capătul gorunişte unde sunt ascunse falconetele lui Mantovano! Masacrul se întâmplă pe loc. Nu se iau prizonieri pentru răscumpărare. Îi vede pe croaţi descălecând. Dezlegându-şi sacii pentru pradă de la oblânc. Strigăte de mânie la flancul stâng al călăreţilor lui Moise Székely. Un răbufnet fierbinte de vânt. Ghiulelele artileriei imperiale cad la răstimpuri egale pe oştile lui Sigismund. Unu! Unu! Doi! Unu!... Unu! Unu, doi!... Unu! Toma Flasna bate îndărătnic mijlocul şi coada coloanei lui Moisă... Mantovano face găuri în trabanţii negri şi cei ai Clujului. Ghiulelele cad mereu în acelaşi loc. Trei... Trei... Trei... Acum cad înaintea locului plin de cadavre şi de răniţi care se târăsc afară din rânduri... Două!... Una!... Două!... Ofiţerii de trabanţi îşi scot oamenii din foc. Rămân locuri goale între companiile de trabanţi. Artileria lui Basta trage în călărimea de la aripa stângă.

— Câte salve, Stoichiţo?

— Cincizeci şi şapte, doamne!

Galop. Vine Marcu asudat sub *morion*.

— Caii sunt leşuiţi de sete, măria-ta!

— Ai tocmit cuirasierii, Marcule?

— Tocmit, doamne!

— Să descalece. Să slăbească chingile.

— Şi adăpatul?

— Niciun adăpat! Sub pedeapsa cu moartea. Să doarmă sub cai.

Vede steagul galben de la segnior Georgio fluturând de trei ori deasupra artileriei imperiale. Vede atelajele aduse la galop. Îşi aduce aminte de Mirăslău. Aşa a fost şi atunci.

— Cât este ceasul, Stoichiţo!

— Două, măria-ta.

Dispozitivul lui Basta se frânge. Companiile şi escadroanele întorc spatele inamicului. Alt steag galben la artileria lui. Aceleaşi manevre. Se înhamă caii la tunuri. Se încarcă ghiulelele la căruţe. Rottal îşi întoarce pedestrimea printr-un marş dezordonat. Călăreţii ies din dispozitiv la galop. Se duc grămadă la pârâu.

— Iscusit Rottal, doamne! spune Stoichiţa, e lac de apă, roşu şi-l priveşte ciudat, ca pe un mort.

Escadroanele lui Rottal se rotesc la adăpat într-o rânduială de fier. Le vede stindardele şi culorile, rotindu-se unele după altele. Văzute de aici, unităţi galopând printre alte unităţi, pedestraşi care şi-au făcut muschetele piramidă şi acum se scaldă goi în pârâu făcând larmă, trupele lui Rottal, adică centrul oştirii imperiale, pare că se debandează. Stă înţepenit în şa. Dacă Sigismund atacă acum, toată nădejdea este în falconetele lui Mantovano ascunse la poala dealului; în trupele arhiducesei şi markgrafului de Burgau, gata de luptă sub luncă. Sudoarea îi intră în ochi. Îi curge sărată pe buze. Trâmbiţele din tabăra lui Sigismund. Îşi aude inima zvâcnindu-i în tâmple... Un galop scurt. Marcu.

— Sună descălecarea, măria-ta!

Închide ochii. Aproape că-i vine ameţeală. Simte dintr-o dată setea uscându-i minţile. Îi vine să se arunce înzăoat în apa transparentă şi radioasă, care şuşoteşte vesel la piciorul râpii.

*

Chiaky şi Moise Székely au fost la Mirăslău. Au văzut acolo manevra lui Basta. De ce nu cred că şi aici, la Gurăslău, se va întâmpla acelaşi lucru? Aude caii gărzii rozându-şi zăbalele. Muchia de pământ galben, înierbat, se înfige adânc în Valea Zalăului. Mai înaltă

decât spinarea dealului pe care oştirea lui Sigismund ieşită din dispozitiv se pregăteşte pentru odihna de noapte. Vede focurile aprinse în tabără. Căruţele cu boii tăiaţi pentru cină coboară pe tăpşan de undeva, din spate, unde se vede un pâlc de goruni, o stână şi câteva colibe de păstori. Stă trântit în fânul înalt, aromitor. O furnică roşie i se urcă pe mănuşarul de oţel al stângii. Soarele este încă sus, trecut în spatele Văii Zalăului, spre asfinţit. Acolo unde a rămas lumea căreia i-a cerut ajutor. Stă în fân, deasupra lui se arcuiesc crengile unui măceş, cerul de început de august este palid şi străveziu şi aproape de el trec în zbor ciudat prigorii zmălţate albăstriu, cerând ploaie. Ura neagră, oarbă, dospită toată ziua în arşiţă, ura care i-a otrăvit sângele clipă de clipă, i s-a scurs picătură cu picătură în inimă. Stă asudat şi copt în oţeluri acolo sub măceş, priveşte lacom şi hain tabăra lui Sigismund în care catafracţii sunt traşi din şei cu scripeţii, sunt acolo zeci de scripeţi înşiraţi în faţa corturilor nemeşeşti şi el vede limpede cum călăreţii intră sub ei, cum li se petrec frânghiile peste mijloc, cum sunt ridicaţi din şei şi lăsaţi la pământ; vede dispozitivul pedestrimii desfăcându-se, dar mai ales vede artileria rupându-se tun cu tun din poziţia ei inexpugnabilă şi la trap domol, întorcându-se în tabără. I se pare că vede tunul Rodholfus, turnat de Mantovano la Alba-Iulia, (ţeava de aramă bine lustruită şi acelaşi atelaj de şase cai albi). O mie de alte amănunte, pichierii aşezându-şi lăncile pe afete, trabanţii negri scoţându-şi coifurile, forfota ofiţerilor şi a jalonierilor; totul petrecându-se în afara lui, ca şi când ar fi străin de acest spectacol jalnic prin neghiobia lui Sigismund. El măcar a trecut Lopadul cu biata lui oaste iobăgească gata de luptă. Cine a săpat în dulcea carne a teiului chipul lui Io, încununat cu coroana martirilor? Şi gândul acesta îi este străin, cu

toate că îl trece un fior aspru şi se gândeşte dintr-o dată la moarte, ca la un dulce balsam mântuitor.

N-a obosit Io! Nu teama de luptă îl încovoaie. Altceva îl macină din noaptea aceea în care Maria Cristierna i-a spus deschis că vrea să-i fie soţie şi când ea nu se înspăimântase încă de tot ce acest matrimoniu aducea în ordinea politică a imperiului şi Răsăritului. Când ea încă judeca copilăreşte că matrimoniul ar fi dus-o cu glorie în scaunul princiar din care fusese alungată ruşinos şi pe nedrept, de acesta, care şi-a trăit viaţa cu o uşurinţă bolnavă şi care acum, cu aceeaşi uşurătate îi pregăteşte pe ai săi pentru moarte. Io şi-a luat pe umeri povara acelui matrimoniu cu implicaţii adânci pentru *Magna*, gândind nu numai la ajutorul Habsburgului pentru astăzi; dar la o altă cumpănă a puterii la Dunărea de Jos. Şi acum, aici în fânul de la Gurăslău, privind furnica roşie care i se urcă pe cotarul din oţel, şlefuit cu piele de rechin, Mihail cel de după Io, el, bărbatul acesta zăcut în sudori, se simte slab. Slab în faţa Mariei Cristierna. Slab în faţa Stanchii. Slab în faţa viitorului a cărui mână a silit-o ceas de ceas şi an de an şi el, viitorul, iată, nu s-a întrupat după vrerea lui Io, el, viitorul îşi ia straiele prezentului după alte legi decât vrerile lui Io şi Io se vede dintr-o dată spânzurat deasupra hăului, parcă ar sta aşa înzăuat agăţat deasupra acestei văi, între oştirea imperială şi cea sigismundistă şi pentru întâia oară în aceşti ani se simte părăsit de sine însuşi…

— Maria ta!… Doamne!

— Unchiule!

Ştie!… Iată şi ceasul Gurăslăului…

— Repezi-l pe Pistol la Rottal şi la Basta, Marcule. Să înceapă… Încălecarea, Stoichiţo!… Să-mi stai în dreapta!… Cât este ceasul?

— Patru şi douăzeci şi unul de minute, măria-ta!

…Basta este loial. Ceasurile cinci după amiază. Din

norul de praf stârnit de căruţele de la convoaie care au târât după ele grape din crengi, îndreptându-se spre înapoi, iese în pas viu dispozitivul de oţel al lui Basta. Se pleacă uşor peste gâtul lui Sultan. Îi răsfiră coama cu degetele prinse în mănuşare. Regimentele de pedestrime imperială coboară în pas viu clina dealului dinspre Gurăslău. Steagurile atârnă pe hampe. Ofiţerii mărşăluiesc cu spadele la umăr. Tobele bat cadenţa în ritm viu. Cavaleria lui Basta, cea valonă şi de Silezia, cu lăncile lungi vârstând cerul. Cu soarele scânteind pe armuri. Este o rigoare rece, neînduplecată în acest marş al mercenarilor, care se bat pentru solde şi viaţa lor. În faţa companiilor de muschetari şi archebuzieri aleargă jalonierii care încearcă pământul cu vârful furcheţilor. Unde dau de piatră ridică un fanion galben. Nu se poate executa o tragere... Unde dau de pământ moale, în care se poate înfige furchetul, ridică un fanion roşu. Abia vede aripa stângă a lui segnior Georgio.

Iată-l pe Rottal. Pedestrimea şi călărimea lui se lasă uşor spre apa Zalăului. Diavolul. Îşi lasă singur aripa stângă descoperită. Aripa stângă unde sunt ascunse în bunget falconetele cu şase ţevi ale lui Mantovano. Închide ochii. Ascultă în sine chemările pripite ale trâmbiţelor din tabăra lui Sigismund. Ropotul nebun al tobelor. Chemările disperate ale cornilor. Se sună încălecarea, de-a valma cu intrarea în dispozitiv, alarma, amestecată cu înhămarea la tunuri, se cheamă jalonierii şi se porunceşte pe trâmbiţă stingerea focurilor. Ascultă zarva de sunete nebune. Ascultă miile de tropote, tocsinele, ramătul celor peste douăzeci de mii de luptători care-şi caută armele, caii, şeile, steagurile. Îl întoarce pe Sultan. Îl are în stânga pe Marcu. În dreapta pe Stoichiţa. În spate pe Simion şi biv vel banul Mihalcea Karatzas vârât într-o za de Damasc, albastră. Mârzea cu garda şi drapelul

Magnaei. Ulmii. Cerul. Prigoriile. Trece la trap uşor prin flancul gărzii acesteia, care l-a apărat în toată pribegia. Trece la trap prin flancul companiei de gardă de la Orth, înghesuită pe un fir de vale seacă. Nimeni nu salută. Nimeni nu strigă *vivat*. Doar el ridică deasupra capului barda de luptă, simţindu-i lănţugul alunecându-i pe mânecare. Escadronul lui Stanislas în vârful *cuneus*-lui. Dragonii poloni rămaşi credincioşi. Cuirasierii markgrafului. Cuirasierii arhiducesei. Platoşe. Aripi de lebădă. Coifuri germanice. Lănci în spirale albastre, ori verzi, ori albe. Fanioane. Cai uriaşi. Mustăţi fioroase sub coifuri. Oţel. Spade. Cai fornăind. Bătând pământul cu copita. Cu spume la bot. Arşi de sete. Trece prin flancul lor la galop mic. Coloana de patru se pierde în codru. Umbră. Răcoare. Pânze diafane de păianjen agăţate de crengi. Adevărul lui de astăzi. Oţel habsburgic. Flamuri habsburgice. O poiană mare. Un tunet de *vivat*. Iată-i… Neamişii de ţară scăpaţi de la Mirăslău. Călărimile de moţogani. Cneazul Albotă de la Ip. Contele Darahi Ianoş de Tujon. Acolo, cuirasierii. Aici, aceştia, o mie de săbii, dolame şi dolmane, căciuli şi coifuri vechi, suliţe de carpen afumat şi altceva, dincolo de spaima oţelului; ceva negrăit de duios, negrăit de profund şi omenesc, acel altceva sfâşietor legat de el, Mihail omul şi de Io, Mihail domn, neputându-se tălmăci în vorbe; atât că se smulge din şa, îşi zvârle mâna stângă în sus şi dintr-o dată îşi găseşte glasul cu care strigă numele urii şi al răzbunării, cheamă toate cuvintele fierbinţi, pline de ranele lor şi ale lui, se lasă pradă şuvoiului aceluia fierbinte care le aduce aminte de sfâşierile lor de la Mirăslău şi în furcile nemeşimii şi în sălile de tortură şi în beciurile castelelor, care le tălmăceşte silniciile, miile de silnicii pe care le-au răbdat şi acum Io îi cheamă la luptă, pe el chemându-se cu ură aprigă şi clocotitoare. Le spune că va despica oastea lui

Sigismund cu cuirasierii. Ei să intre în spărtură şi până la noapte să hăcuie fugarii şi…

Tace. I se zbate pieptul sub platoşă.

— Şi să mi-i aduceţi la scară, vii, pe asupritorii voştri şi-ai mei, pe Chiaky să mi-l aduceţi, din iad, ori de sub grămezile de morţi, pe Moisă să mi-l târâţi la picioare, auziţi voi, cine mi-l aduce pe Moisă, va fi stăpânul averilor lui… Conte şi voi moţogani, Moisă!… Pe Moisă îl voi. Pe Moisă!

Strigă. Îşi simte dintr-odată buzele uscate.

— Apă, şopteşte.

I se aduce apă într-un coif. Apă rece, cu câteva frunze uscate în ea. Cu gust de săpunariţă. De piatră şi de izvor. Aceia se uită la el cum bea apa. Cum i se scurge apa pe barbă. Pe grumăzarul din oţel.

— Să-ţi fie de bine, măria-ta, spune un moţogan chior.

— Amin, dragilor mei.

Îl întoarce pe Sultan. Pe sub frunzeturile verzui ale codrului se prefiră venind dintr-o depărtare fără seamăn, chemări de trâmbiţe şi cele dintâi salve de artilerie…

Este cea dintâi bătălie pe care o vede în întregimea ei. Ştie, din clipa când şi-a reluat locul de priveghi de sub cei doi ulmi, că toate zbaterile şi năzuinţele, durerile spiritului şi voluptăţile cărnii, cad în uitare. Că n-a mai rămas din el decât ura şi setea de răzbunare. Şi soldatul… Soldatul care urmăreşte cu ochi rece încălecarea celor două cavalerii, a lui Chiaky şi Moisă, încălecare pripită, cu banderiile ieşind pe linia unde-au stat tunurile, ca la adăpostul lor pedestrimile să intre în dispozitiv. Companiile de trabanţi aleargă acolo unde-i cheamă jalonierii. Călăreţii lui Moisă intră în rânduri din galop, stârnind nori de colb. Tot tăpşanul este plin de escadroane la galop. De companii care se formează pe loc. De stegari care aleargă în fruntea

unităţilor. Semnalul de şarjă. Cea dintâi pleacă la trap călărimea lui Chiaky. Aude până aici scârţâitul scripeţilor care trag catafracţii în sus. Oamenii de arme aduc caii sub călăreţi. Máko va fi gata de luptă peste un ceas. Călărimea lui Chiaky intră la galop. A lui Moisă coboară priporul în trap mic. Pedestrimea lui Basta s-a oprit. Vede ţevile muschetelor căzând pe furcheţi. Un braţ de oţel compact, coif lângă coif, înfipt în tăpşanul din faţa Gurăslăului; Basta, asupra căruia se prăvăleşte într-un tropot asurzitor cavaleria împlătoşată a marii nemeşimi transilvane. Lăncile se pleacă pentru împuns. Un gol, centrul cu Rottal, stând nemişcat pe buza dealului, asupra căruia năvăleşte călărimea lui Moisă. Nemeşime cu panaşe multicolore. Moldovenii vornicului Bucioc – o trâmbă de cuşme negre, sclipetul săbiilor rotite deasupra capetelor, apoi akingiii şi tătarii. Caii deapănă tăpşanul în copite. Cu fiecare clipă care trece în goană, Moisă se rupe de tabără, arătându-i flancul. Nu în flanc va izbi. În golul lăsat în tabără de Moisă va izbi. Înţepeneşte în şa. Niciodată o călărime de aproape zece mii de săbii nu i-a oferit flancul ca acum. Îşi muşcă mustaţa. «*Dumnezeule, răbdare! Dă-mi rabdarea sfinţilor, Doamne!*» Depărtarea dintre cele două oşti este înghiţită nebuneşte. Ies din rânduri, gonind buimac înainte, caii care nu mai pot fi struniţi… Priveşte halucinat goana superbă a celor două cavalerii. Pe sine se vede acolo. Uitase… La aripa stângă răzbubuie tunurile imperiale. Ghiulele se arcuiesc scurt, lăsând în urmă zece arcuri subţiri de fum. Explodează în jerbe violet sub picioarele cailor din escadroanele vârfului. Călăreţi aruncaţi înainte, căzând pe lănci. Caii din urmă năvălind asupra celor căzuţi, dându-se peste cap, strivindu-şi călăreţii sub ei, ridicându-se şi gonind nebuni pe margini… Ropotul des al salvelor din gorunişte. Recunoaşte falconetele lui Mantovano.

Salvă după salvă biciuie cu mitralii şi zburături cavaleria lui Moisă. Vălmăşag de oameni şi cai seceraţi din faţă. Apoi cele şase tunuri. Trei ghiulele pe mijlocul trâmbei în şarje, trei pe trabanţii care pornesc la atac în răpăitul tobelor. Rânchezat jalnic de cai. Glasuri chemându-l pe Isus. Akingiii şi tătarii îşi întorc basmeţii din goană. Ocolesc companiile de trabanţi. Urcă dealul strigând Allah. Falconetele şi tunurile rup şarja. O veşnicie de când stă înlemnit în şa. Basta îşi împinge aripa pieziş, între Gurăslău şi călărimea lui Chiaky care trece prin exploziile artileriei şi se loveşte de salva muschetarilor. Salvă. Altă salvă… Simte aprig dorinţa ca biruinţa să nu rămână de partea pedestrimii. El însuşi nu este decât un luptător călare. Dumnezeule, Chiaky trece prin salvele repezi ale valonilor. Trâmba de călăreţi se înfige între companiile de archebuzieri, acolo unde se cască un gol înconjurat de răpăitul des al salvelor. Vălmăşag. Praf greu. Şi Moisă? Asupra lui Moisă – mii de cai rotindu-se în goană să scape din salvele ucigătoare ale falconetelor – se repede la atac în pas viu, pedestrimea lui Rottal. Valea Gurăslăului se umple de fum. Pedestrimea lui Sigismund atacă la sabie. Companiile aşezate în coloană năvălesc în golurile lăsate de cavalerie. Centrul şi aripa stângă a oştirii sunt lovite din plin de toată armata lui Sigismund.

— Maria ta!

— Văd, Marcule!

Pe geana tăpşanului dimpotrivă, steagul mare al principatului Transilvaniei. Alături flamura Casei Báthorea. Recunoaşte panaşul lui Sigismund. Îi recunoaşte armura suflată cu argint. Se sleieşte în el. Mâna cu barda îi atârnă moartă. În dreapta, armura neagră a lui Gaspar Korniş. Aşa cum a văzut-o sub Gregoriberg, la Şelimbăr. Aşa cum a văzut-o îndeaproape, atunci când căpitanul general al

cardinalului Andrei şi-a aruncat spada sub picioarele lui Sultan. Furgonul negru în care Gaspar Korniş şi-a adunat trupul şi capul fratelui său, decapitat în curtea palatului. Nepoatele lui Gaspar Korniş trăgându-l de barbă şi mustăţi. Alba-Iulia… Sudoarea îi ţâşneşte din trup, umplându-l de ape vâscoase. Galopul nebun al unor cai. Locotenentul Pistol H. Cu pelerina ferfeniţă, plină de sânge şi salpetru, cu chiaguri de praf cenuşiu pe obraz, escortându-l pe căpitanul Beaury! Urcă tăpşanul la galop răzbit.

— *Illustrissime! Segnior mio* vă ordonă să atacaţi!

Strigătul i se pare piţigăiat şi rostit aici, sub ulmi şi-n zumzetul miilor de gâze, străin. Segnior Georgio se grăbeşte de data asta. Se grăbeşte şi i-l trimete mereu pe acest Beaury complotist fără har, ca să-l provoace cu obrăznicia lui fără margine.

— Marcule, întreabă-l dacă-i este sete. Ori dacă zăduful nu-i face bine.

Bătălia se pleacă spre crugul ei. Simte din văzduhuri, cum se apropie clipa aceea unică, singura clipă din nesfârşirea de clipe a zilei de 3 august 1601 care înseamnă istorie. Cineva îi spune căpitanului valon că orice cuvânt nelalocul lui rostit aici, îl poate costa capul. Acela răspunde tare că *segnior mio* luptând ca un adevărat soldat în mijlocul gărzii şi cavalerilor săi – *hebbe nel principio della bataglia una buona moschettata nel petto, ma era contrarmato* şi că numai laşii pot sta indiferenţi când aripa stângă suportă greul atacului. Laşii ori trădătorii care lui îi produc în mod egal aceeaşi scârbă.

— Aduceţi-l aici, şopteşte.

Nu se uită înapoi. Vede doar încleştarea cumplită a celor două pedestrimi. Vede flamura Casei Báthorea, armura argintie şi armura neagră coborând dealul urmate în pas viu de rezervele acelui principe nenorocos şi nechibzuit, vede golul rămas între

călăreţii lui Moisă şi akingiii, care se se vânzolesc pe marginea taberei sigismundiste; vede flancul stâng al întregii oştiri, cu catafracţii lui Máko încălecaţi, urmându-şi stăpânul pentru care l-au trădat pe Io, cel care-i onorase în toate luptele lui, cinstindu-i pentru Şelimberg ca pe principi.

Îl vede cu coada ochiului pe Beaury adus între doi cazaci uriaşi din gardă. Stepan, basul şi Taras, tenorul. Valonul strigă că nu s-a pomenit în toate oştirile Europei un asemenea act samavolnic îndreptat împotriva curierului unui general suprem, trimis cu ordine pe câmpul de luptă. Mai ales că acest curier este un căpitan imperial.

— Un mârşav urzitor de mişelii, strigă… Purtaţi-l prin faţa gărzii de la Orth fără sabie, legat de şa, cu o tobă după gât. Să piară.

Apoi istoria.

Aici amestecată în ropotul tobelor sigismundiste care stăpânesc o clipă ramătul plin de strigăte şi vaere, de salve şi împuşcături răzleţe care umplu Valea Gurăslăului. Aripa stângă imperială se clatină. Atunci izbucnesc trâmbiţele lui Chiaky. Sunete metalice poruncind şarja. Înlemneşte în şa. Clipa s-a rupt din haos. Iat-o popositǎ pe flamura Casei Báthorea. Poate pentru cea din urmă dată din toată istoria acesteia. Vede spada lui Gaspar Korniş ridicându-se în cerul plin de fum. Vede armura neagră ieşind de sub flamura Casei Báthorea. Galopând spre capul coloanei de catafracţi. Dacă Gaspar Korniş va face mişcarea pe care el o aşteaptă din clipa când a întocmit planul luptei, bătălia va fi câştigată într-un ceas. Dacă n-o va face, bătălia va fi câştigată abia la noapte, cu pierderi grele şi nimicitoare. Este raţiunea lui, acest gând rece şi străin? Este el acela care aude insultele şi măscările pe care domnii cavaleri din gardă i le adresează căpitanului Beaury? Este el acela care

aude deopotrivă un glas dogit întrebându-l pe Beaury care este adresa ceaprazarului care i-a găsit frumuseţea de colan pe care-l poartă la gât cu atâta distincţie, ca şi sunetul trâmbiţei catafracţilor, ah, cum recunoaşte trâmbiţa asta din miile de zgomote sfâşietoare ale luptei, care porunceşte schimbarea marşului spre dreapta?! Capul coloanei catafracţilor se îndreaptă la trap spre aripa dreaptă a lui Basta, acolo unde călărimea lui Chiaky a lăsat un gol între companiile de archebuzieri. Vede golul acela negru căscat în linia de cuirase şi de scăpărări albăstrii ale salvelor.

— Aduceţi-l pe Beaury… Daţi-i sabia… Stoichiţo! Olăcar la colonelul Titiling… Să pornească!… Mârzeo!… Steagul!… Vel bane?!

— Sunt gata, doamne!

Crezuse că şi-a uitat glasul. Îl răsuceşte pe Sultan. Galopează scurt pe-o măgură înierbată de unde se vede toată rovina aceea plină de călărime.

— Cavaleri! Pentru glorie!

Ridică barda. Nu poartă coif. Gugiumanul îl poartă. Şi barda.

— *Vivat! Vivat! Vivat!*

Gaspar Korniş a făcut singura mişcare pe care i-o cerea în clipa aceea câmpul de luptă, fără să gândească la clipa de după. Sărută lama grea a săcurii. Fără s-o vrea şi fără să-şi dea seama că-l văd cuirasierii şi dragonii. O sărută cu ochii închişi. Şopteşte numele *Magnaei*. Pe-al Stanchii. Pe-al Florichii şi-al lui Nicolae-Pătraşcu. Plăviceanca spune şi Târgovişte. Şi pe muma Tudora o chiamă. Şi pe Velica. Şi Oltul. Şi Cozia. Se roagă atingând cu buzele oţelul cumplit. Fierbinte. Coboară măgura la galop scurt. Aude cu tot trupul cum se urneşte coloana aceea din patru mii de cai şi călăreţi, îşi limpezeşte privirea împâclită de numele acelea chemate din nefiinţa

depărtărilor de dincolo de Gurăslău. De numele acelea care-l cheamă cu dor sfâşietor dincolo de munţii umbroşi, acolo unde sufletul lui îşi caută alinarea şi împăcarea.

Regimentele Mariei Cristierna şi ale markgrafului de Burgau ies din Lunca Zalăului în pas viu, cu companiile în linie de coloane, flamurile abia fluturând în vânticelul de seară şi ofiţerii la flancuri, cu săbiile trase.

— Pofteşte spada, căpitane!

— Ţi se cere ca să-ţi prezinţi scuzele, şarjând. Alege-ţi unitatea.

— Cu garda, principe.

Aceleaşi glasuri care batjocoreau, primindu-l pe Beaury cu *vivat*. Catafracţii se scurg spre Valea Gurăslăului la trap.

— Doamne ajută-mi, şopteşte.

Trap… Singur în faţa celor patru mii. Iată clipa. A zburat de pe flamura Casei Báthorea. S-a aşezat grea, pe tăişul bardei. Şleahul coboară sub umărul dealului. Trece pe sub pâlcuri de arini. Simte gustul apei în văzduhul dintr-odată răcoros. Umbre. Pete de lumină, trap mare. Galop din stânga. Croaţii şi cavalerul Albrecht von Ettelbruck. Intră în spatele gărzii de la Orth. O padină. Vede din trap spatele catafracţilor. O trâmbă de lumină fumegoasă, cenuşie. Un cal bălan, fără călăreţ, galopează spre regimentele Mariei Cristierna. Şleahul care urcă spre tabăra lui Sigismund pustiu. Ba!… Trei sacale trase de catâri şi câteva cămile cu burdufe pe cocoaşe, coboară spre pârâu. Tătarii. Un ceambur cu tui roşu, la galop între el şi călărimea lui Moisă care vine turbată din stânga asupra pichierilor markgrafului. Galop… Galop mare… Este Io în şaua de luptă. Io soarbe lacom mirosul de salpetru şi romaniţă strivită în copite, de brusture zemos şi mundir soldăţesc scorţoşat de sudoare. O

limbă de nisip. Apa ţâşnind de sub copite. Acum! Se răsuceşte în şa. Vede dragonii lui Stanislas la marş-marş, cu lăncile pentru împuns, căzând pe mijlocul coloanei lui Moisă. Mârzea târăşte garda şi compania de la Orth spre ceamburul tătăresc. Coloana lui s-a rupt în două, după poruncă. Ofiţerii merită trei solde pentru manevra perfectă. Coloana de oţel se implântă în cavaleria lui Moisă. După compania de la Orth goneşte călărimea consuetudinarilor şi a neamişilor de ţară. În spatele ei se văd flamurile banderiilor monseniorului Kutasy. Galop pe mâna dreaptă. Galop nebun pe firul Zalăului. Stanislas a rupt coloana lui Moisă. Goneşte în flancul lui Máko. Aripile de lebădă ale dragonilor abia se mai văd. Se aşază în scări. Din stânga îi vine ceamburul.

— Allah!

Un mârzac cu calpac vişiniu. Basmetul flocos nechează sălbatec. Mârzacul îşi flutură sabia, strigă şi vrea să scoată ceamburul din luptă. Sultan o simte. Bătrânul Sultan. Copitele ropotind besmetic. Cade în dreapta mârzacului. Aude sabia aceluia vâjâind. Omul are faţa turtită, galbenă, ciupită de vărsat, pe coif un ţugui de argint şi un cercel de aur în ureche. Prinde lama în muchia săcurii. Se pleacă pe stânga. Înfige pintenul săcurii în fruntea mârzacului, sub buza coifului şi deasupra ochiului. Voise în ochi. Are mâna nededată.

— Moisăăă!

Nu mai ştie de sine. Urlă: «— Moisăăă!... Moisăăă! ...» Răstoarnă purtătorul de tui. Ceamburul se-ntoarce din goană. Lasă slobodă marginea tăpşanului pe care goneşte o banderie în armură... Înaintea banderiei, Moisă. Sunt doar două sute de paşi până la Moisă.

— Moisăăă!

Înfige pintenii. Sultan nechează dureros. Banderia urcă dealul spre tabăra lui Sigismund. Un nor de colb. Potcoavele cailor scoţând scântei. O salvă venită de

sus. Plumbii trec pe deasupra bâzâind îndârjiţi. Dumnezeule, când s-a debandat oştirea lui Sigismund? … Cade într-un furnicar de cuirasaţi şi archebuzieri fără arme. Aude numele lui strigat într-o disperare sălbatecă. Despică un coif cu panaş albastru. Dintr-un bunget se repede la el un escadron verde. Nu-şi aduce aminte de escadronul verde. Îl vede pe locotenentul Pistol H, gonind acolo cu compania de gardă. Galop opintit pe buza şleahului, la deal.

— Máákо!

Din stânga, coloana lui Máko. Sute de călăreţi în armuri, cu lăncile pentru împuns pe dreapta. Máko în faţă, cu viziera ridicată. Dincolo de coloană, steagul Casei Báthorea, înaintea celui al principatului. Máko vine la galop mare. L-a recunoscut. Vine la galop mare asupra domnului său. Ura! O uitase!… Pierduse ura!… Aşa a venit Máko la Mirăslău. Păcat! În dreapta lui goneşte contele Darahi Ianoş de Tujon… Máko plin de praf pe armură. O momâie de oţel. Máko nu-şi lasă viziera.

— Sunt Io, Máko!

Trebuie să ştie că moare. Că moare şi că Io îl va ajunge pe Sigismund. Că moare prosteşte, fără glorie şi fără să-şi fi salvat stăpânul. Urlă:

— Îl voi viu, Simioane!

Lama dreaptă, însângerată a spadei uriaşe. O aude vâjâind. Aude gâfâitul lui Máko. Loveşte lama de jos în sus. Fulgerător trânteşte latul bardei pe coiful lui Máko. Vede laţul lui Simion căzând pe apărătoarele de gât. Omul tâşneşte din şa. Cade în huruitul cuirasei. Doi catafracţi îl lovesc din stânga. Cad sub focurile lui Marcu şi Stoichiţa. Alţi doi, tot din stânga. Vârfurile lăncilor se apropie scânteind. Pinten şi frâu. Sultan face două bătăi scurte, aducându-l pieziş asupra catafractului cu coif zmălţuit roşu. Lovitură plină cu tăişul. Coiful despicat. Simte lama vibrând. Omul cade

pe gâtul calului. Lancea i s-a înfipt în pământ. Coloana catafracţilor îi trece prin stânga în huruitul greu al armurilor. Un gol de oameni şi de cai, aşternut cu oşteni având suliţe înfipte în piepturi, aşternut cu oameni în armuri peste care se preling fuioare de fum cenuşiu, un gol dincolo de care vede într-o străfulgerare de-o clipă regimentele lui trăgând din mers, aliniate ca la revistă, închizând şleahul Zalăului spre care se învălmăşesc pâlcuri de pedestrime şi escadroane de cavalerie într-un viarmăt nebun, în vreme ce din spatele acelora năvălesc haiducii pedeştri ai lui Rottal. Cavaleria lui Rottal, îl vede pe colonel în marş-marş, goneşte între coloana lui Chiaky şi ceea ce este nedebandat din coloana catafracţilor. În fund, sub Gurăslău, călărimea lui Basta închide locul masacrului. Ştie că a răsturnat cumpăna bătăliei. După cum ştie că-şi pierde luciditatea în clipa când vede dincolo de o mărăcinişte armura neagră pierzându-se în bunget. Se lasă pradă nebuniei cumplite, care-l face să gonească la deal, spre tabăra lui Sigismund de unde se aud trâmbiţele chemând fugarii sub steaguri. Sultan se opinteşte gâfâind greu. Este un şleah pieptiş care urcă printre tufe înalte de corn. Nu se mai uită înapoi să-şi vadă garda. Vede doar spatele unor cuirase, panaşele, dincolo de ele steagul Transilvaniei, armura neagră a lui Gaspar Korniş şi dincolo de ea, panaşul bogat din patru pene enorme de struţ puse pe coiful argintat a lui Sigismund. Nebunia nebuniilor. Nu sunt nici două sute de paşi până la Sigismund. Îl bate pe Sultan cu pintenii. Urlă nebun. Îi strigă provocări la luptă, îi strigă măscări. Îl face cornut şi unicoi. Îl batjocoreşte. Câţiva neamişi din gardă întorc capetele încoifate. Au vizierele ridicate. Îl văd. Strigă şi ei ceva, nu-i aude, pentru că nu se aud decât ropotele copitelor, zăngănitul armurilor şi strigătele cu care aceia îşi îndeamnă caii. Un foc de pistol din spate.

Aude plumbul şuierându-i pe la urechea stângă. Unul din călăreţi îşi aruncă braţele în sus. Cade din şa. Se agaţă de gâtul calului. Se prăbuşeşte. Rămâne cu un picior agăţat în scăriţă. Calul îl târăşte într-un nor de colb. Înainte. Garda lui Sigismund trece de muchia dealului pe care ţâşneşte un şir de trabanţi negri, cu muschetoanele gata de tragere. Se culcă pe gâtul înspumat al armăsarului. Salva trece pe de-asupra. Îşi spune că astăzi sigismundiştii au tras tot timpul pe de-asupra. O vede pe Maria Cristierna zâmbindu-i la balul mascat de la *Freiherrn* Carl von Lichtenstein. Despică un stegar care-i taie calea cu vârful hampei. Garda lui Sigismund a câştigat câţiva zeci de paşi. Taie tăpşanul plin de unităţi care se adună sub steaguri. În stânga o companie de pedestrime îşi încarcă archebuzele. Ofiţerul cască gura la el. Îşi scoate coiful şi îşi face trei cruci repezi. Râde. Îl ameninţă cu barda. Acela îl salută cu sabia. A trecut. Goneşte în plină tabără duşmană. Abia aici aude ropotul gărzii. În dreapta lui zeci de catafracţi ai lui Máko. Galopează în rând cu el. Răstoarnă pedestraşii sub copite. Nu mai au lănci. Îşi ţin spadele în mână. Gonesc turbaţi depărtându-se spre dreapta unde este şleahul Zalăului. Le vede feţele sub coifurile cu vizierele ridicate. Unul din ei îşi trece spada sub braţ. Îşi împreună mâinile a rugă. Goana goanelor. Vede iarăşi armura neagră. Coiful argintat cu panaşul princiar. Sudoarea îi curge în ochi. Simte praful pe buze. Între dinţi. Trebuie să-l prindă pe Sigismund. Trebuie să-l prindă pe Korniş.

— Moarteee! urlă, când din dreapta îi vine în faţă o banderie cu fanion albastru. Îl izbeşte pe ofiţer înainte ca acesta să ridice spada. Garda lui Sigismund câştigă câţiva zeci de paşi. Din stânga aleargă spre el pedestraşi de Bistriţa, cu un steag făcut ferfeniţă. Garda lui Sigismund ajunge la linia carelor. Nu intră în tabără. O ia la dreapta, tot spre şleahul Zalăului. Acolo

unde, Dumnezeule, se ridică în scări şi atunci simte în toată fiinţa nebunia goanei, aude pocnetele archebuzelor şi ale pistoalelor, strigătele muribunzilor, rânchezatul jalnic al cailor răniţi, aude miile de zgomote ale luptei, lăncile care se rup şi spadele care lovesc cuirasele, chemările şi sudălmile luptătorilor, simte în nări mirosul iute de pulbere arsă şi vede linia artileriei lui Sigismund, puşcaşii alergând la tunuri şi pichierii care le fac paza; iar în fund, pe coama acestui deal vede steagul cu cap de lup şi trup de balaur al consuetudinarilor din Haţeg şi Apuseni tăind prin vălmăşagul taberei calea gărzii lui Sigismund.

— Sunt aici, *illustrissime!*

Rottal. Negru de praf. Negru de pulbere. Cu brazde albe tăiate de sudoare. Stropit de sânge.

— Tunurile, Rottal!

Ştie că urlă. Şi celălalt a urlat. Urlă şi acum când se depărtează în marş-marş spre linia tunurilor. Îl vede căzând între pichierii care n-au vreme să-şi plece armele lor cumplite. Vede trâmba de haiduci călări trecând peste puşcaşii aceia neştiind în cine să tragă. Goana. A lăsat tabăra de corturi în stânga. A lăsat tabăra princiară în stânga şi lasă pe dreapta tabăra soldăţească. Vede ca prin sită, parcă imaginile i se zmulg de pe retină, un car cu boi tăiaţi acoperit cu frunze, o saca la caneaua căreia un archebuzier bea apă din coif, câteva cămile privindu-l placid. Goana. E sătul de sângele acestora pe care-i ucide trăznindu-i cu barda. Nu pe ei îi caută. Pe ceilalţi îi caută. Îl înţepeneşte o leşuială rece. Garda lui Sigismund câştigă zeci şi sute de paşi. Coboară dealul pe cealaltă parte, a Zalăului. Acolo unde coboară şi steagul cu cap de lup. Goana. Din tabăra nobiliară iese în coloană de şase banderia neamişilor din comitetul Dobâcăi. Le cunoaşte steagul. Banderia în armuri vechi, nemeşeşti îi cade în coastă. Sunt doar două sute de paşi între el şi

aceştia, cei dintâi aţâţători şi sperjuri de pe Câmpia Turzii. Cei dintâi dintre răsculaţi. Cei care l-au cumpărat pe Basta. Cei care i-au trimes scrisorile lor insolente. Cei care au semnat scrisorile de cumpărare către Baba Novac. Suduie amarnic. Sigismund şi Korniş şi steagul Casei Báthorea i-au scăpat lui Io! Îl struneşte pe Sultan. Ridică barda. Garda îşi struneşte caii. Toţi ai lui, nevătămaţi. Mihalcea Karatzas cu barba de patriarh plină de sânge. Au văzut cu toţii. Fără nicio poruncă fac la stânga.

— Rupeţi-vă la mijloc, strigă şi nu îşi recunoaşte glasul.

Banderia vine la marş-marş cu lăncile întinse pentru şarjă. Neamişii au vizierele lăsate. Ţin la mijloc steagul verde cu chipul Sfântului Gheorghe. Se prăvălesc asupra lui. Îşi strâng caii scară la scară. Fiecare din ei vrea să-l lovească. Le simte ura ţâşnindu-le prin oţelul armurilor. Acum. Porneşte la galop în întâmpinare. Sultan ciuleşte urechile. Sultan, viteazul lui Sultan a înţeles. Îşi potriveşte fuleurile. Aşteaptă semnul Sultan. Totul se deapănă fulgerător în lumina dulce de august. Frâu puternic pe dreapta. Sultan sare de sub el, târându-l parcă, zmulgându-l parcă din faţa celor şase lănci. Garda s-a despicat în două. Banderia neamişilor de Dobâca izbeşte în gol. Şi iarăşi clipa, în loc să gonească înainte, neamişii din faţă strunesc caii şi îşi ridică lăncile. Vălmăşag. Banderia ridică lăncile. Se întoarce pentru luptă. Năvăleşte asupra stegarului. Strigă:

— Îi voi vii şi teferi!

Este o luptă scurtă şi icnită. Încurcaţi în lănci, cu caii încuraţi, neamişii sunt doborâţi cu buzduganele. El îl despică pe stegar. Îi smulge steagul. Îi duce hampa la picior. Sultan tremură. Îşi simte stânga sleită. Fumul salvelor curge spre vale. Taberele lui Sigismund sunt pline de foiala haiducilor lui Rottal. Pedestraşi.

Călărimea s-a şters de pe faţa pământului. Din dreapta, dinspre Gurăslău, năvăleşte cavaleria valonă. Sute de călăreţi de-ai lui Chiaky galopează nebuni între aceasta, regimentele lui de cuirasieri şi haiducii care-i vânează din spatele carelor lui Sigismund. Dragonii lui Stanislas pleacă la şarjă. Unii nu mai au lănci. Îşi ţin spadele cu vârfurile între urechile cailor. Trâmbiţele valonilor. Trâmbiţele reiterilor de Silezia. Steagul Ungariei de Sus. Steagul imperial.

— Mârzeo! Ridică-ţi steagul *Magnaei*... Să ne vadă segnior Georgio, aici... Darahi! Răzbate la segnior Georgio... Spune-i că-l aştept la cortul lui Sigismund... Aha!... Căpitanul Beaury! Conte, ia-l cu tine pe valon.

— A fost magnific, *illustrissime*, spune Beaury.

— Spune-i-o domnului tău, căpitane.

Întoarce spatele masacrului. Rânchezatul cailor ucişi de salvele haiducilor îi sfredeleşte măruntaiele. Trece pe lângă zecile de călăreţi în armuri, legaţi cu arcanele la şeile gărzii. Coifuri turtite. Viziere strâmbe. Armuri cu umerarele sărite. Unii nu mai au coifuri. Îi recunoaşte. Îi ţine minte pe domnii din diete, care se ridicau mereu spunând *veto*. Îi recunoaşte pe vajnicii apărători ai lui Napraghy. Pe solemnii sperjuri. Trece fără să se uite la ei.

— Mârzeo!... Să-i înşiri pe două rânduri, fără coifuri, la cortul lui Jigmond... Să-i vadă segnior Georgio şi să se bucure, ca de prieteni.

Ocoleşte grămezile de muribunzi. Ocoleşte un trabant negru care cerşeşte apă în toate limbile. Omul are pântecul spart. Stă rezemat de un cal mort, îşi strânge maţele şi cerşeşte apă. Un foc de pistol. Omul rămâne cu gura căscată. Plumbul i-a găurit fruntea.

— Să fie de sufletul alor mei, pomana asta, spune cineva.

O lance de cuirasieri mână la trap zeci de pichieri fără arme. Trap domol. Tot dealul este plin până la

saţiu de numele morţii. Câţiva haiduci despoaie ofiţerii de la tunuri. Aceia îşi lapădă platoşele, cămăşile, îşi trag unii altora cizmele. Trec trei croaţi târând după ei un neamiş în cuirasă, căruia i-au înfipt propria lance prin fund. Vârful îi iese prin gât. Îl târăsc cu capul pe jos. Cu picioarele şi mâinile bălăngănindu-i-se. Tabăra. Se strigă: *Ziveo!* Se strigă *Mihalj wajwoda!*... Vede gorunul acela pe care l-a zărit de dimineaţă, înainte de începerea luptei. Gorunul sub care este cortul lui Sigismund. Gărzi puternice de haiduci călări. Fanionul lui Rottal. Se înfioară. Pe fiecare creangă groasă a gorunului, hoiturile gărzilor lui Sigismund, recunoaşte uniformele pajilor şi scutierilor, feciorii marilor neamişi, spânzurate de picioare. Au răni cumplite la grumaji. Au vintrele spintecate. Din unii mai curge încă sângele. Un trâmbiţaş sună: «*Staţi drepţi, iată domnul nostru!*»

Descalecă greoi. Înfige steagul banderiei de Dobâca în faţa cortului. Intră ţinându-şi barda în stânga. Pe stâlpul cortului un scut pictat cu armele Casei Báthorea, un coif suflat cu aur, patul cu baldachin din purpură, trei vivandiere care-i cad în genunchi, o masă florentină, pocale de aur, talgere de aur, o chartă agăţată de o halebardă, blăni de urs şi zgomotul ciudat

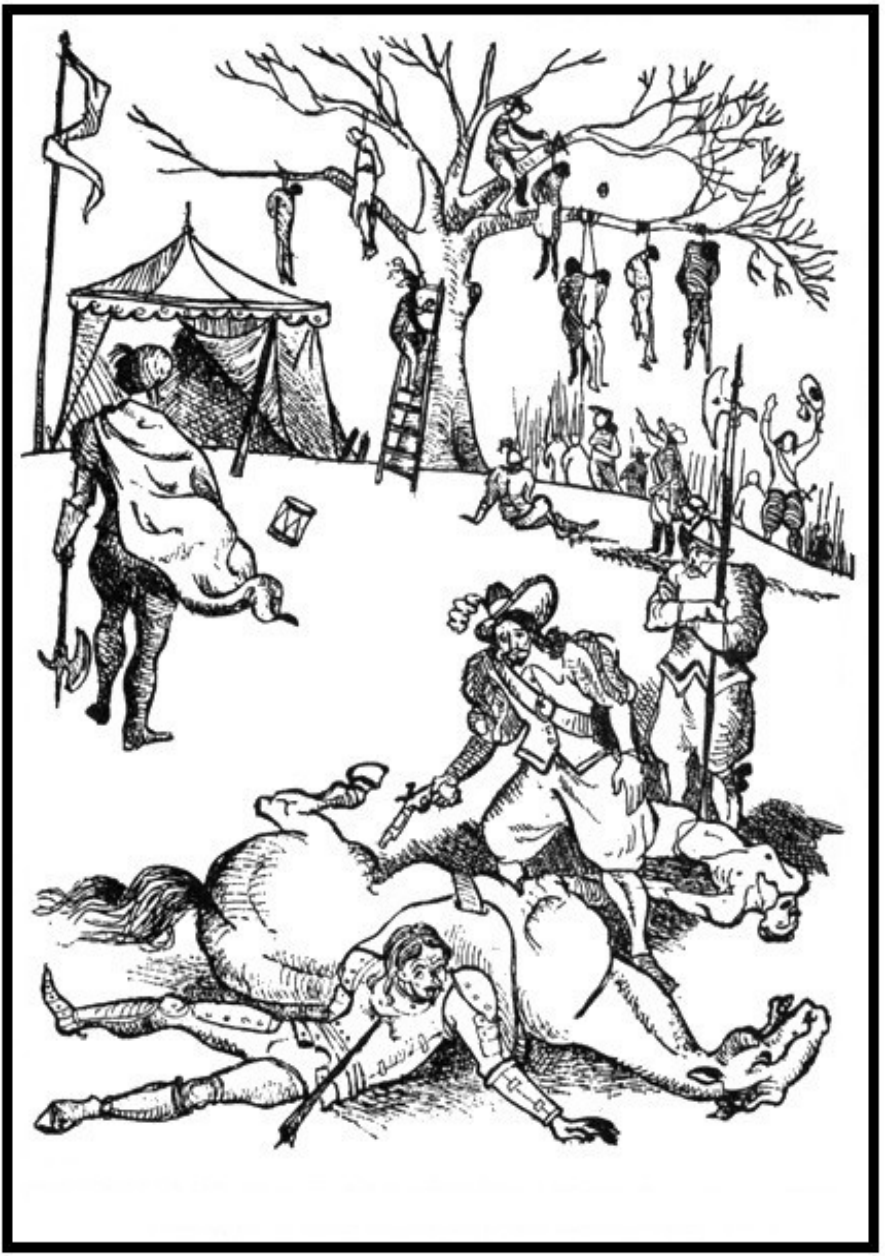

de pe acoperişul sângeriu. Ştie că sunt picăturile de sânge ale unuia din pajii spânzuraţi în gorun, deasupra cortului.

— Apă, şopteşte.

Îşi arunca barda pe patul acoperit cu macat din brocat albastru. Ascultă nemişcat lucrarea cumplită a morţii în taberile lui Sigismund Báthory. O vrea lacom şi necruţător pe Maria Cristierna… Trebuia să fie aici. S-o aducă el aici, în cortul lui Sigismund. S-o ia în braţe şi s-o aştearnă în patul de război al celui din urmă Báthory. Şi tot aici să-i facă cel dintâi copil. Aici şi acum. Tremură. Vaerele muribunzilor, detunetele răzleţe ale salvelor, chiotele dezmăţate ale învingătorilor îi înfundă urechile. Vivandierele au înţeles. Aduc carafele cu vin. Ligheanele de spălat. Îi aude intrând pe ai lui. Pe Marcu şi Stoichiţa. Pe biv vel banul Mihalcea Karatzas care geme şi-i spune greceşte că este un zeu al războiului, un Achile mai viu decât cel al lui Homer pe care nu l-a văzut nimeni.

Apoi vine Simion care ia carafa cu apă din mâinile vivandierei aceleia frumoase, o încearcă muindu-şi degetele şi punându-le pe limbă şi-i spune cu glasul lui uscat:

— Apa e curată, doamne… Să ne spălăm!

CAPITOLUL OPT
CĂILE DESTINULUI (IV)

CÂMPIA TURZII

Okale mie o vimi a om!

1

— Ia-mi capul măria ta, dar această poruncă n-o înfăptui!

— Nesupus la poruncă, doamne!

— Te iei după Stoichiţa, Marcule?

— După cea mai curată dintre judecăţi, unchiule.

— Radule?

— Măria-ta, greşeşti…

— Unchiule Mihalcea?

— Ce caută Basta aici, măria-ta, şi ce consiliu vrea mâine şi de ce se grăbi pe urmele noastre de cum primişi porunca împăratului să fii gubrănător în Transilvania, când mai avea de spânzurat şi tras în ţeapă la Cluj, că n-am vărsat noi sânge păgânesc, cât sânge varsă Basta de când îl biruişi măria-ta pe Zigmond Báthor, că măria ta îl biruişi. Scrie în toate *Avizo*-urile şi Basta varsă fiere de cincisprezece zile. Fiere şi sânge nevinovat. Mă tem, măria ta. Planul ţi-e luminat şi înţelept şi măreţ. Convocaşi dieta aici, la Turda… Pe mâna cui te lăsăm? Ascultă-mă, doamne… Lasă-l pe Basta să plece la Deva, aşa cum s-a hotărât în consiliul de alaltăieri, să nu-l ducem mereu în cârcă. Stăm pe lângă măria-ta ca leii. După ce-l ştim la Deva, după ce te înfăţişezi dietei în toată puterea, după ce-i judeci pe neprieteni, zburăm şi-ţi împlinim poruncile…

Ce ducea Gaspar Korniş sub platoşă, dacă nu preţul capului tău? Maria ta, te-am ascultat de-o viaţă… Ascultă-ne şi pe noi, o săptămână. Amin!

Prin pologul de borangic al cortului se văd Cheile Turzii zimţând coama dealurilor prăpăstioase. Pe văi se adună uşoare şi diafane cele dintâi pâcle ale înserării. Este ziua de 18 august 1601 a sfinţilor Fior, Lavru, Ermil şi Polieu. Au trecut cincisprezece zile şi cincisprezece nopţi cumplite din seara şi mai cumplită de după Gurăslău. În fiecare noapte visează goana aceea turbată pe urmele lui Moisă. Pe urmele lui Sigismund şi Chiaky. Goneşte năpraznic, este gata să-i ajungă, aude vântul despicat de bardă şi dintr-o dată Sultan înţepeneşte, nechează jalnic, întoarce spre el capul încomat şi din ochiul cu care-l priveşte îi cad lacrimi mari… Le aude căzându-i pe vârful cizmei. Apoi vine Jivko Roşul târându-l în arcan pe domnul senator Gaspar Korniş, legat de mustăţi cu domnul Istvan Báthory. Tabăra este plină de ramătul învingătorilor. Căruţele cară trupurile celor ucişi spre a fi arse. Socotitorii aduc listele cu morţii lui Sigismund. Opt mii cinci sute doi, până la lăsarea serii. Domnul senator Gaspar Korniş spune că are de prezentat generalului Basta, comandantul trupelor învingătoare, documente de taină ale principatului. Cere vehement să fie dus în faţa comandantului general al majestăţii sale imperiale. Se aud în depărtare trâmbiţele lui Basta ordonând intrarea în careu. El se repede la Korniş. Îl ia de umeri. Îi caută privirea. Îi strigă: «— Kornis sunt Io! …» Îl scutură! Porunceşte să i se taie legăturile. Îi şopteşte că nu-l dezonorează. Că i-a primit spada atunci la Şelimbăr, l-a cinstit pentru vitejia lui, i-a dăruit căpitanatul general şi el, Gaspar Korniş, care a făcut atâta caz de loialitate!…

— Ţi-am fost loial, principe… Tu însuţi m-ai dezlegat de jurământ… Aminteşte-ţi!

— Dă-mi acele documente să fii slobod, Korniş, i-a spus. Korniş s-a albit. A strigat că vrea să fie dus în faţa comandantului general. Că nu stă de vorbă cu soldaţii acestuia. Că este trimisul unui principe din Casa Báthorea. Şi altele a strigat Korniş, chemând ofiţerii imperiali. O mie de cuţite i-a vârât Korniş în inimă pentru că şi aici neamişul din el, trufaş şi îngust la minte, a tâşnit din adâncuri, uitând binefacerile cu care l-a dăruit şi cinstea lui şi loialitatea cu care Io şi-a ţinut cuvântul faţă de învinşii de la Şelimbăr, Io neuitând Otanii, unde acesta şi Chiaky l-au slujit împotriva lui Sigismund, apoi l-au slujit pe Sigismund împotriva lui şi acum, acum?!...

— Acum? l-a întrebat atât de încet pe Korniş, încât senatorul s-a făcut vânăt... Prinţul tău sunt Io, Korniş. Mie mi-ai jurat pe sabie şi pe Biblie. Dezbrăcaţi-l!... Căutaţi-l şi sub piele... Căutaţi-l şi-n inimă... Aşa... Pe loc... Korniş... Dacă mă sileşti şi-n cap am să-ţi caut gândurile tale josnice şi mârşave, Korniş, mă auzi?

L-au despuiat de armură. Urla că este sol, nu prins de război. El l-a cumpărat de la Jivko pe cinci sute de taleri şi Jivko n-a primit punga, spunând că prinsul acesta nu face nici doi florini. I-au găsit sub platoşă tracte asupra Casei Függer de douăzeci de mii de guldeni, o scrisoare de schimb pe numele lui Basta, asupra corporaţiei armurierilor din Braşov, de zece mii de taleri imperiali şi alta asupra minelor de aur ale principatului din Maramureş, cu a patra parte pe cinci ani... A înţeles pe loc cât costă locul de guvernator al Transilvaniei, pe care Sigismund şi nemeşimea îl vrea pentru Basta.

— Roagă-te, Gaspar Korniş... Jivko... Tăiaţi-i capul în faţa cortului. Şi lui şi acestuia, uneltitor în toată domnia mea.

— Când, măria-ta?

— Acum! Fără niciun onor de oaste... Pe loc! Istvan

Báthory şi-a pierdut trufia, în clipă. Când l-au înhăţat gărzile a început să urle…

— Căpăţânile duceţi-i-le lui segnor Georgio… Spuneţi-i că răposaţii au cerut-o cu limbă de moarte… Luaţi-i!

A auzit paloşele grele căzând pe grumazurile acelora… Apoi a venit segnor Georgio la galop, urlând… Apoi au venit căpitanii aruncând la picioarele domnului lor şaptezeci şi şapte de steaguri duşmane. Apoi a venit colonelul Rottal aducând între cai o sută zece neamişi şi magnaţi. Colonelul von Titiling a adus cele patruzeci şi două de tunuri. Înnoptase. Segnor Georgio s-a repezit la tunurile trase în tabără, cerându-le ca fiind tunurile lui, rămase la Alba-Iulia şi Cluj după răzvrătirea nobilimii… Stoichiţa cu Jivko şi o sută de făclieri au ales din ceata prinşilor (oamenii aceia arătau jalnic fiind târâţi cu arcanele legate de şeile învingătorilor, scoşi de prin coteţe de porci, ori clăi cu fân, ori de prin staule şi beciuri şi poduri, sau de prin colibe de păstori) au ales pe cei care semnaseră scrisorile către aga Lecca şi Baba Novac, care semnaseră condamnarea lui Josica, pe nesupuşii în diete şi cei care-au fugit cu Chiaky din Alba-Iulia. Cei rămaşi au fost văzuţi de contele Darahi, care-a ales încă nouă, peste cei patruzeci aleşi de Stoichiţa. Segnor Georgio i-a cerut pe-ai lui. I-a vrut ca semn de prietenie, cu toate că valonii şi silezienii îi aduseseră două sute de prinşi… Segnor Georgio i-a descăpăţânat în *plaza de armas*, în lumina făcliilor şi în răpăit de tobe. El a poruncit să-i descăpăţâneze de asemenea în *plaza de armas*, la lumina făcliilor şi în răpăitul tobelor, după ce heralzii au strigat în toată tabăra că nu pe ostaşii duşmani căzuţi prinşi îi ucide domnul, ci pe foştii lui ostaşi sperjuri şi trădători îi ucide.

Sultan se-nvăluie în aburi grei de pucioasă. Moisă şi Sigismund şi Chiaky se pierd în neguri. L-a scăpat pe Moisă la Săhăteni. L-a scăpat la Şelimbăr. L-a scăpat la

Otani. Are vocaţia trădării Moisă şi se pare că destinul ţine cu el. Îl cuprinde o disperare amară. Sultan plânge cu glas de om. Din noaptea aceea s-a rupt de trei ori de la conovăţ. De trei ori, în trei nopţi a gonit prin tabără până la cortul lui, copitând gărzile, zmulgând pologul cu dinţii, rânchezând şi chemându-l. El era lac de apă în aşternut, visa mereu cum trecea în trupul lui Baba Novac, cum îi intra ţeapa în pântec. Nu era ţeapă, era suliţa lui Mithat Baly şi cineva se repezea la el să-i ia capul, vedea sabia, striga, întindea stânga după sabia lui şi stânga nu-l ajuta. Cădea fără vlagă, sabia acelui necunoscut vâjâia şi-atunci necheza Sultan, ori îl trezea Simion, frecându-i fruntea cu oţet aromat.

În noaptea când a ajuns în faţa Clujului, după consiliul militar, spre zori, aţipise, a auzit o litanie minerală prelingându-se din scoarţa pământului şi din umbra cortului a ieşit un Închinător cu gluga lăsată pe ochi care a spus cu glas limpede:

— Mihail, Okale mie o vimi a om!

2

— Nu vă pot asculta, binecredincioşilor!

Le spune de ce nu-i poate asculta. Inima lui nu tânjeşte după cei dragi? Oare el, oricât ar fi primit dragostea trecătoare şi voluptatea, nu este legat prin sângele şi tinereţile lui, prin ceea ce are omul sfânt şi veşnic, de Stanca şi copii? Oare cred ei c-a uitat-o pe Velica doamna? Atât de nevrednic şi josnic îl cred? Şi-a părăsit el oştile să gonească spre Făgăraş, unde deopotrivă îl aşteaptă ai lui şi acel *alter-ego* care este Velica doamna? Oare n-au ei simţământul ciudat şi firesc în acelaşi timp că totul este firesc în această întoarcere şi că tot ce-a fost în anul acesta scurs între Mirăslău şi Gurăslău, a rămas în afara lor şi că într-un fel istoria se repetă mai devreme decât se aşteptau ei,

pentru că, după Şelimbăr a urmat intrarea în Alba-Iulia apoi Moldova; acum, după Gurăslău urmează Alba-Iulia şi încă, în toamna asta, Moldova?!

— Să nu primească Ieremia ajutoare de la Zamoyski! Să nu aibă vreme regele să ridice şleahta! Să nu-şi poată mişca bulucurile paşa de Silistra. Să adunăm la un loc *Magna* şi să intre toate în firesc, iubiţilor mei! Plugarul să are şi semene, dar să şi culeagă. Să legăm căile de negoţ, sângele viu şi roditor al *Magnaei*. Să aducem dascăli pentru şcolile şi universităţile la care-am visat cu lacomă durere. Aşa cum aţi vrut-o la Praha, când m-aţi urcat în patul arhiducesei.

— Sub ce statut, măria-ta?

— Al libertăţii, Marcule!

— Singuri împotriva tuturor?

Peste Cheile Turzii se prefiră lumina verde gălbuie a după amiezii târzii. De pe dealurile dinspre Câmpia Turzii se aud trâmbiţele lui Basta sunând adăpatul cailor. Singuri împotriva tuturor? Întrebarea lui Stoichiţa cade grea în cortul domnesc, plin de trofeele câştigate la Gurăslău. Vecinătatea lui Basta îi aduce aminte de toată urzeala diplomaticească a Habsburgului, pe care nu-l judecă şi nu-l condamnă, Rudolf făcându-şi jocul intereselor lui şi pe ale bisericii romane, aşa cum lo, jocul *Magnaei* şi al ortodoxiei este hărăzit să-l facă. S-a prins şi de data asta în plasa ţesută de el însuşi. Luptând cu Basta împotriva lui Sigismund a câştigat bătălia, dar nu şi războiul. Pentru că, precum după Şelimberg, războiul de-abia acum începe. Cu Statuturile şi Ordinele. Cu Ieremia şi Polonia. Cu sultanul şi paşalele de la Dunăre. Cu Basta şi Rudolf. Gurăslău n-a fost altceva, decât cea dintâi lovitură de sabie dată stărilor de fapt ale anului 1601... Şi mâine?

Se pleacă deasupra chărţii *Magnaei* aşezată pe trei mese florentine de campanie. Dintr-o dată îl năvălesc

vedeniile cumplite ale Clujului dat de Basta oştilor, pentru trei zile. Au intrat alături în cetate, sub flamura imperială, urmaţi de purtătorii stindardelor lui Sigismund, târâte cu mătasea prin colb. *Te Deum laudamus* la catedrală şi gândul negru că Matei Corvinul şi-a uitat neamul, făcându-se mare şi umanist prin catolicism. Stătea acolo sub bolţile imense, asculta orga şi se gândea la rangul lui de familiar al Casei de Austria, de soţ al arhiducesei, cu posesiuni în inima Sfântului Imperiu, nu trecând însuşi la catolicism precum Henric al Franciei, dar lăsând slobod iezuiţilor spiritul *Magnaei*... Cine-l îndreptăţeşte s-o facă? La ieşirea din catedrală a văzut cei o sută unu butuci de execuţie aşezaţi în piaţă, cu o sută unu călăi plătiţi de Basta dintre lefegii. Cele o sută una spânzurători şi tot atâtea ţepi, ridicate de valoni pentru prinşii lui segnior Georgio, adunaţi de la Zalău la Cluj, de prin castele şi hodăi, de prin satele mari şi slobode şi de prin târguri. În mijlocul pieţii înconjurată de trupe, sfatul oraşului, bürgermaistorul şi ceilalţi, juzii şi senatorii, care trebuiau să predea cei o sută de mii de fiorini, gloabe puse de Basta pe oraş, pentru răzvrătirea care l-a făcut de ruşine în toată Europa: «— *Illustrissime*, lasă-mi Clujul şi ţi-o jur, nu mă mai ating de niciun oraş al acestei provincii perfide!...» I-a spus-o în consiliu, de faţă cu toţi căpitanii armiei. Asta după ce-a făcut o criză de colici când el şi-a ţinut zece tunuri în loc de şase, câte voise segnor Georgio. Şi pe *Rodolphus* pierdut la Mirăslău. Segnor Georgio a făcut spume. I-a cerut Clujul şi i l-a dat. Segnor Georgio îl merita, după cum Clujul îl merita pe segnor Georgio. Poruncise ca haiducii sârbi, dragonii lui Stanislas şi Zaplatinsky şi garda să ridice o hampă pe locul unde a fost tras în ţeapă şi martirizat Baba Novac. Să se pregătească trei preoţi pentru slujba de pomenire. Parastas cu toţi oştenii având lumânări mari de cununie. Să fie aduse şi

aşezate în baterie tunurile, care să tragă trei salve. Tot acolo să fie descăpăţânaţi toţi catafracţii lui Máko şi călăreţii lui Moisă, prinşi de moţogani şi de consuetudinarii din Mezeş. A stat în genunchi acolo, pe o pernă de catifea. A fost o clipă în care s-a pierdut. S-a desprins de sine în litania preoţilor sârbi şi a corului sârbesc, în plânsetul icnit al sârboaicelor şi al văduvelor celor ridicaţi în ţeapă o dată cu căpitanul lor. L-a văzut aievea pe Baba Novac privindu-l din vârful ţepii. A simţit flăcările rugului arzându-i carnea. A trecut prin durere, desprinzându-se de ea şi de lut, ca să plutească în lumea aceea plină de armonii stranii, în care se confundă cu o altă entitate, căreia nu-i găsea nume; dar în care se regăsea dincolo de suferinţă şi bucurie, într-o inefabilă şi infinită pace, lacom de echilibru, plutind suav în sunet…

Orgia. Vivandiere bete şi goale purtate pe braţe de trupe. Soldaţi cu spadele la mână spărgând porţile. Vitele înjunghiate pe uliţe pentru ospăţ. Butiile scoase din crame şi beciuri, desfundate cu focuri de pistol. Târgoveţe târâte de păr. Fecioarele vândute în piaţă. Târgoveţi despicaţi şi agăţaţi în cârligele măcelarilor. Talciocul de pilote şi văsărie, hămărie şi hăinărie, de argintărie şi odoare, de plăpumărie şi băcănie, soldaţi beţi de-avalma cu păgubaşele îmbătate cu sila, turnându-li-se rachiul printre dinţii descleştaţi cu stiletele, cu caprele mulse pe loc, ca tot pe loc să fie înjungheate pentru ospăţ, nebuna nebunie a orgiei deşănţate, cu sugacii smulşi de la ţâţele mamelor şi capetele strivite de ziduri; toată sălbăticia ţinută în frâu de legile taberelor, dezlănţuindu-se asupra oraşului perfid în vreme ce preoţii lui slujesc slujba morţilor. A ieşit din Cluj între oştile care primeau în rânduri mamele scăpate de prăpăd, copii nebuni de spaimă şi târgoveţi care le cereau milă târându-se în genunchi pe lângă rânduri. L-a cunoscut cineva. Poate

un jude. Ori altcineva care-l văzuse la Alba-Iulia. Erau câteva zeci de neveste şi fii de breslaşi într-o casă a clopotarilor, cu uşi din stejar placat cu solzi de oţel în care o hoardă de valoni bătea cu un berbece făcut dintr-un trunchi. La ferestre breslaşi cu coifuri şi archebuze.

— Iată domnul nostru, a strigat cineva... A fost o cutremurare acolo când s-au arătat femeile acelea la ferestre cu copiii lor la piept, tânguindu-se. Şi-a adus aminte de copiii Târgoviştei hăcuiţi de Eiab paşa şi pentru că soţii acestora de aici au uneltit cu Sigismund şi s-au ridicat la insurecţie împotriva lui.

Jivko Roşul a măturat piaţa, gonind valonii într-o ulicioară. Acelea cu pruncii şi clopotarii au fost luaţi între oşti... Dumnezeule, când se va aşeza şi această Transilvanie în curgerea firească a anotimpurilor şi a vieţii?... Ieri noapte au venit trei olăcari. De la Cetatea-de-Baltă, care i se închină. Care a strâns iobăgime şi nemeşime măruntă la Mirăslău. Olăcarul era neamişul de ţară Simion Gyárfás, chiorât la Mirăslău de un plumb, care şi-a pierdut acolo fiul, pe Iacob Gyárfás şi fratele mai mic, pe călăreţul măriei sale, Peter Gyárfás, stegarul nemeşimii de la Cetatea-de-Baltă. S-a făcut un tribunal al Stărilor şi Ordinelor spre a judeca fărădelegile magnaţilor. Castelele acestora au fost arse. La Cetatea-de-Baltă sunt în lanţuri zece magnaţi, prinşi de iobagii din Fărău, când se întorceau prin pădure, acum cinci zile, venind de la Gurăslău. Aveau cu ei pajii şi scutierii. Iobagii au huluit patru arbori peste ei şi peste cociile lor de oaste. Pe oşteni i-au ucis. Pe magnaţi i-au adus la Cetate, care a ridicat flamura măriei sale. A mai venit cneazul Blasiu Oprea de la Clopotiva, cu cinci sute de haţegani tăbăruiţi la Aiud. Turcii n-au trecut de Caransebeş... Moţoganii adunaţi la Ponor, l-au repezit pe cneazul Marcu Bota să ia porunci. Unde să-i iasă în întâmpinare măriei sale?

— Aici la Turda, unde am poruncit strângerea dietei, de astăzi în zece zile, le-a spus celor trei.

La Cluj, în a treia zi a martiriului oraşului, l-a ajuns solia lui Radu Buzescu. Cinci sute de mehedinţeni. Era în cort, pe înserat. Vedea vâlvorile focurilor ostăşeşti din pieţele oraşului. Segnor Georgio voia consiliu… El era sătul de izbucnirile generalului, de ura lui coclită, de ţipetele lui atunci când se plângea că *der Fürsten* a împânzit Transilvania cu olăcari şi agenţi, că i se opresc curierii de Kosiče şi Hust, că nu se respectă ordinele lui de rechiziţie, dar mai ales că populaţia îi hăcuie oştenii trimeşi după furaje şi că nu-i recunoaşte nimeni întâietatea la aprovizionări… Îl ştia pe Radu Buzescu ajuns aseară la Teiuş… Nu-l aştepta decât mâine spre amiază, la jumătatea drumului spre Turda. Îmbătrânise mult Radu Buzescu şi doar este de-o vârstă cu el. 43 de ani. Dumnezeule! 43 de ani. Când au trecut? A obosit puterea lui de a se bucura? Iată-l pe unul din mântuitorii lui, a câta oară mântuitori, cărora le datorează viaţa şi scaunul. L-a strâns la piept. L-a sărutat lacom pe obraji. Poate au plâns amândoi. Nu-şi mai aduce aminte decât de durerea sfâşietoare a revederii. L-a năvălit trecutul. L-a năvălit toată viaţa lui. Vorbe. L-au năvălit temeiurile. Ceea ce a fost el cu adevărat. Niciodată făcut. Nu domnul. Mihail, omul şi bărbatul. Şi sfânta cernere a anilor când veneau Crăciunul şi bătaia alviţei, Paştile cu Învierea, sămănatul şi secerea, culesul livezilor şi alesul mierii, scosul peştelui din iazuri şi tihna somnului lângă trupul vârtos al soaţei mirosind a busuioc şi cozonaci, a linişte şi împăcare.

A busuioc şi Olt, a vii şi livezi, a ani vechi şi înţelepciunea pământului mirosea Radu Buzescu. Au stat până noaptea târziu. Poate spre zori. Ţara s-a scuturat de leşi. S-au secerat grâiele, fără pagubă. Moşiile? Se ţin. A fost an bun de porci. Au pus ei vătafi

pe moşiile lui Vodă. E an bun de mere şi pere. Dar mai ales de prune. A născut cutare. Bucureştii au scăpat nepârjoliţi. Jupâneasa Tudora are negoţ tare de cornute la Polovraci cu Chendefeştii de la Hunedoara care scot tamazlâcurile pe la Caransebeş, pe la Jidovini, la Vârşet şi de-acolo la Beograd. S-au scumpit vitele. Se câştigă aur nu glumă. Timpul şi-a ucis curgerea. Era el cel dintotdeauna trăind deodată cele o mie de vieţi ale lui, cu o lăcomie nebună şi nesăţioasă. Pruncia de-a-valma cu domnia, dragostea cu Velica şi dragostea cu Stanca, Tudora şi Maria Cristierna, Varvara Szuky şi Habiiba, Zvetlana şi războaiele lui, *Magna* şi Alba-Iulia, clopotele, Dumnezeule, mereu clopotele, erau clopotele Clujului care vesteau retragerea oştilor imperiale dincolo de palanca târgului şi intrarea în lege a sfatului oraşului, o lume de fantasme vii, înnebunitor de vii şi toate moarte pentru clipă, pentru măreţia lacomă şi haină a clipei, pentru tirana osândă a clipei, trăind prin ea şi pentru ea. A clipei în care nu era decât Radu Buzescu, cu pungi negre sub pleoape, uşor cocârjat, cu fire cărunte la tâmple; sfeşnicul, tripticul, trofeele moarte însemnând nimica şi Mihail domn, în care zăceau nerăbdătoare miile de clipe ale viitorului…

— Iată poruncile mele pentru anul 1601, iubiţilor, spune, îşi simte glasul tremurător şi un fior ciudat îi scutură mâinile rezemate de măsuţa florentină.

3

— Vere Radule, te întorci în Ţară. Suntem în 18 august. Să fiţi la Focşani în 20 septemvrie, după culesul viilor la noi; în toiul culesului la Ieremia. Stoichiţo, aleargă cu Mârzea la Făgăraş. O scoţi pe Stanca şi copiii. Îl duci în scaunul său pe Nicolae-Pătraşcu, care va domni cu sfatul Buzeştilor, al cuscrului şi al lui Theodosie. Unchiule, îmi pregăteşti

palatul la Alba-Iulia. Şi intrarea în cetate, îţi dau dragonii leşi şi ţi-l dau pe Jivko cu sârbii vechi. Au avut acolo rubedenii şi negoaţe şi case... Au lăsat acolo părinţi.

— Măria-ta, cu cine rămâi?

— Cu garda. Cu regimentele arhiducesei, unchiule.

— Mă tem de doamna Stanca, măria-ta! Ce-i spun?!

— Peste un ceas să fiţi în şei... Vei avea scrisoarea mea către doamna... Marcule. Te duci în săcuime. O ridici în arme. Să nu mai umple drumurile spre Alba-Iulia. La 10 septemvrie sunt Io în Scaune, la Ciuc. Repezi olăcari la căpitanii moldoveni. La călărimile din Tigheci şi Orhei. Să stea gata. Căpitanul Zaplatinsky să treacă prin munţi, cu călăuzi de nădejde, în Pocuţia. Pan Andrei Tarnowsky să vină la Ciuc, unde-l aştept până în 12 septemvrie.

Poate îşi şopteşte poruncile. Poate ei nu i le înţeleg. Ori poate se înspăimântă de ele. Îi privesc ca din altă lume, ori el este din altă lume, cu toate că planul milităresc se desfăşoară după o logică de fier, grosul oştirii de lefegii la Alba-Iulia unde se vor face strigările obşteşti sub steaguri, apoi marşul în săcuime, trecerea în Moldova, nu pe la Ghimeş, ci pe sus, pe la Câmpulung, astfel încât să iasă peste obcine la Putna şi de-acolo să taie calea Moghileştilor peste Nistru, luându-le Hotinul în vreme ce ei se vor bate cu Buzeştii care se vor îndrepta spre Iaşi pe malul Prutului. Vor rămâne pe locurile lor oştile Ineului, Lipovei, Lagojului şi Caransebeşului. Vor rămâne garnizoanele cetăţilor de margine.

— Fiecare mişcare de oşti o voi ca urmare a unei mişcări politiceşti şi diplomaticeşti, dragilor mei. Înţelegeţi?

Le spune ce-nţelege el... Ridicarea nemeşimii de ţară, cu alegerea senatorilor în tabere şi trimiterea acestora la Alba-Iulia. Alegerea senatorilor români:

prota Miha, căpitanul Fărcaş al Făgăraşului, trei cnezi din fiecare district consuetudinar şi mitropolitul Ioan de Prislop; să se îndoiască numărul senatorilor săcui dintre nobilimea măruntă, să se pregătească actele de împropietărire pe sama moşiilor celor decapitaţi, ale lui Chiaky şi Moisă…

— Are să fie un iureş şi o cutremurare, după care se va aşterne liniştea… Puterea va trece, prin vreme, la cei care-au luptat pentru *Magna* şi puterea lui Io în *Magna*… Stoichiţo… să-mi scrii în ceasul ăsta actele de danie pentru voi. Pentru verii mei şi pentru tine, pentru unchiul şi văduva Bozianului şi a Băleanului, ah, Udreo, prea repede te ridicaşi, Udreo, şi pentru urmaşii lui Negrea. Să jucăm pe faţă şi fără cruţare. Vă dau jumătate din moşiile de aici şi tot din moşiile hainilor din Ţară.

Îşi ascultă vorbele cu o lăcomie rece şi lucidă. Nu este singurul care gândeşte la o reaşezare a stărilor. *Magna* reaşezată slobodă şi puternică. Nu-l despart decât trei ceasuri, ori poate patru, de înţelegerea şi puterea lui Kutasy, arhiepiscopul Ungariei de Sus. De colonelul Rottal di Sendvoe. Poate o lună, de insurecţia rutenilor şi a ucrainienilor. De năzuinţa şleahticilor ostaşi şi partida lui pan Andrei. Ce istorie, alta decât vechea istorie se poate scrie aici în Răsărit şi în ce raport va sta ea cu cele două imperii, cel otoman şi cel roman, când de la Damasc până în Ţările de Jos se ridică la luptă sufiţii şi iznafurile, armenii şi turcomanii, mamelucii şi grecii, arabii şi bulgarii, sârbii şi croaţii, cehii şi rutenii, slovacii şi olandezii, ungurii şi rutenii, litvanii şi ucrainienii, albanezii şi macedonenii, morovlahii şi chizilbaşii? Unde este locul *Magnaei* în această furtună a seminţiilor care-şi caută sufletele? Nu-şi mai aude decât gândurile. Apoi nu şi le mai aude nici pe ele. Aude răsuflarea pripită a celorlalţi. Aude foarte de departe ecourile *Planului Bizantin*… Aude

foarte limpede glasul Mariei Cristierna, într-o noapte, nu-şi mai aduce aminte în care, jurându-i că va merge cincisprezece zile pe lună să asculte liturghia la biserica ortodoxă, aşa cum el a ascultat liturghia catolică, o jumătate de lună… Cineva i-a citit în gânduri. Stoichiţa!

— Măria-ta, nu fugi de aceste două femei: doamna şi arhiducesa… N-ai să stai în Moldova o veşnicie şi război Reczei Pospolita nu-i poţi face în iarnă. Rudolf aşteaptă. Arhiducesa aşteaptă. Trupele ei sunt sub steagurile tale. Sabia lui Rudolf este în mâna lui Basta şi Basta şi-a pus tabăra peste pârâu la nicio goană bună de cal. Măria-ta! Tăiaşi anii ăştia cu sabia. Îi despicaşi până în inima înţelesurilor. Noi stăturăm sub ploaia ta de aur şi de glorie… De ce eşti slab, doamne? Şi de ce, ajuns aici, nu te mai gândeşti la povestea meşterului Manole? Pe care din ele o zideşti în temeliile *Magnaei?!* Că pe una trebuie s-o zideşti, măria-ta şi cea roditoare de acum încolo, cea care să-ţi ajungă visele, Maria Cristierna este.

— Taci, Stoichiţo! Nu mă umili, arătându-mi neputinţele.

— Ai un tractat cu Rudolf, măria-ta!

— Îl voi îndeplini în spiritul lui…

— Nu spusăşi un cuvânt despre război cu turcii în Serbia… În schimb poruncişi să repezim atâţători în Republică şi la preacatolică… Maria ta, îţi împlinesc poruncile ca pe poruncile Domnului Dumnezeu, şi mai aprig decât pe ale lui, că El este departe şi iertător, măria ta eşti aproape şi necruţător. Pe El îl iubesc ca un fiu din milioane, pe tine ca pe unul care-ţi şade de-a dreapta… Mă duc să dau de lucru diecilor pentru a spori averile noastre şi ale altora, în pofida averilor mai marilor de până ieri. Acesta este jocul, îl ştim, mâine poate ne vor beli alţii pe noi… Zbor s-o scot cu pohfală pe doamna Stanca. Nu te-a mai văzut de-un an. Aş

duce-o la Praha… Îmi porunceşti s-o duc la Târgovişte. O duc după voia măriei tale. Stau în şa de câţiva ani. Îngădui-mi să mă trag la moşii. Sunt zobit. Măcar o lună, măria-ta… Preasupus la poruncă, doamne, dar peste voia şi cugetul meu. Amin!

Stoichiţa de Strâmba îngenunche. Îi ia mâna cu degetele pe care i le simte pentru întâia oară uscate şi pergamentoase. Pe care le vede întâia oară cu încheieturile roşii, pielea scorojită, după cum îi vede fruntea tăiată de şanţuri adânci şi colţurile de la ochi şi firele albe din pletele inelate, date cu uleiuri scumpe.

Îl ridică de subţiori. Greu Stoichiţa de Strâmba. Îl sărută pe buze.

— Du-te, cugetul meu veşnic treaz. Fă după voia ta. Întoarce-te la mine când te va munci dorul… Duceţi-vă să-mi scriu scrisorile.

Cornul gărzilor vestind ofiţer cu rang de colonel. Tropote. Glasul de stentor al locotenentului Pistol H. Anunţând ofiţerul de ordonanţă că s-a prezentat la bivuacul *illustrissimului*, colonelul Pezzen din partea excelenţei sale generalului Basta. Paşii zornăitori ai reiterului care se văzuse acum un an la un pas de căpitanatul general al Transilvaniei cu veniturile căruia putea să intre între magnaţi… Colonelul pe care l-a cunoscut în consiliile militare este sortit de destin să rămână toată viaţa un colonel mustăcios de reiteri şi atât. Acum bate din pinteni, poartă cuirasă de piept, leduncă, coif şi spadă, semn că este de slujbă şi spune scurt că a venit să-l invite pe *illustrissim*, pentru mâine dimineaţă la orele opt – repetă «*mâine la orele opt*», la consiliul militar în care se vor citi ordinele imperiale primite astăzi prin curier de generalul comandant.

— Comandantul cui, întreabă.

Colonelul Pezzen face ochii mari. Îşi muşcă mustaţa. Răspunde că întrebarea *illustrissimului* îl depăşeşte. El îl asigură pe cuvânt de onoare că a sosit un curier,

căpitanul Bleimberg din escorta imperială, cu zece însoţitori şi că din cele spuse de aghiotanţii generalului, s-ar fi primit ordinul ca oştirea Ungariei de Sus să stea alături de *illustrissimul der Fürsten* până la recucerirea ţărilor sale.

— Simioane, vin!… Cupe mari, Simioane!… Stoichiţo!… Marcule!… Să se simtă bine limbutul…

Simion aduce vinul dulce de Chios. Pocalele mari de ospăţ. Colonelul trebuie să fie însetat. Este un colonel brav, ale cărui flamuri s-au văzut mereu în şarje la Gurăslău. Prinţul Marcu a auzit cum colonelul a despicat doi cuirasieri de-ai lui Chiaky, care se apropiaseră prea mult de drapelul regimentului. Colonelul strigă de trei ori *vivat*. Un *vivat* răguşit. Ridică pocalul. Îl bea ostăşeşte. Este bucuros de ordinul imperial. Toţi ştiu că *der Fürsten* va începe campania împotriva turcilor din clipa când ceremoniile nunţii cu arhiducesa vor lua sfârşit. Ar fi bucuros dacă *illustrissimul*, amintindu-şi de bunele servicii ale fratelui său, *I.V.Doktor* Bartholomeus Pezzen, va binevoi să-i garnizoneze regimentul la Weissenburg ridicându-l la rangul de regiment de gardă. A doua cupă… Colonelul se îmbujorează. Nasul i se face stacojiu. Se pare că are harul lui Dionisos. Spune că l-au lucrat Flanz şi mai ales italienii, astfel că excelenţa sa i-a hărăzit o garnizoană amărâtă, undeva pe lângă Lipova…

— Pe când ceilalţi, întreabă Marcu.

— Pe lângă segnor Georgio… Hermanstadt… Curona. Valonii la Weissenburg.

La a treia cupă, colonelul Pezzen bate din nou din pinteni. Mâine va fi un consiliu mare, cu toţi comandanţii de regimente spre a li se notifica pregătirea pentru iernatec. Va fi singura ocazie când va putea agonisi ceva peste soldă, din rechiziţii. Se pare că există şi nişte documente secrete,

compromiţătoare pentru cineva din suită. Un fel de complot cu turcii, împotriva suveranului. Sau a ţărilor acestuia. N-a înţeles bine, nu cunoaşte spaniola, dar aşa ceva a înţeles din confidenţa cavalerului Murandodi Fossati făcută curierului ambasadorului spaniol don Guillermo de San Clemente… Dacă *illustrissimul* vrea să-l facă fericit, în amintirea fratelui său, atunci să-i ordone ca la intrarea arhiducesei în Weissenburg să călărească la portiera din dreapta. Îl asigură pe onoarea lui de reiter, că va fi o paradă cum numai suveranul poate spera s-o aibă. Are onoarea să se retragă. Vinul acesta este demn de zei… Colonelul Pezzen îşi zornăie pintenii. Peste creasta de oţel a coifului se văd Cheile Turzii.

— Ai auzit, Stoichiţo?

— Am înţeles, măria-ta, şopteşte Stoichiţa… Până la fund…

— Duceţi-vă… Să fiţi plecaţi din tabere înainte de miezul nopţii.

Rămâne singur în lumina verde aurie. Se aşază în jilţul de campanie. Îşi lasă fruntea în palma stângă.

— Unde este, Simioane?

— Se-ntoarce la miezul nopţii, măria ta!

— Penele. Hârtia. Nisiparniţa şi călimările, Închinătorule!

4

Îşi scoate cheia de la gât. Deschide cufărul legat cu arcuri de fier. Cufărul îmbrăcat în safian roşu, în care-şi ţine toate documentele de taină. Copiile de pe *Memorandum* şi scrisorile adresate papei şi suveranilor, înţelegerile cu arhiducele Mathia şi marchizul Gonzaga, notele făcute de Stoichiţa în consiliile militare, conturile plăţilor către oştire, luate după registrele lui Lassota, conturile veniturilor de la Künigsberg trimese de Carlo Magno, hârtiile primite de

la *Hoffkammer* şi *Kriegskammer*, notificaţiile ministrului de cameră Carl von Lichtenstein şi notificaţiile lui la acestea, rapoartele lui Stoichiţa asupra audienţelor, rapoartele lui Mantovano asupra forjeriilor întâlnite pe drum, scrisorile de la Zvetlana Rose-Maria, de la arhiducesă şi *padre* Szukay, de la Nicolae-Pătraşcu şi Velica, de la doctorul Muralto, Buzeşti, pan Andreas, Walawsky, toate rapoartele diplomaţilor lui şi ale iscoadelor. Apoi documentele alese de Stoichiţa şi Velica la Alba-Iulia din arhiva secretă a cardinalului Andrei Báthory. Apoi tot ce-a găsit Stoichiţa în arhiva secretă a lui Sigismund, la Gurăslău înainte de venirea lui Basta. Lucrează înfrigurat. Alege scrisorile ibovnicelor. I le dă lui Simion, să le ardă. Pe loc. Alege tot ce ţine de rapoartele iscoadelor şi diplomaţilor. I le dă lui Simion să le pună în cufărul albastru, să-l ia Stoichiţa la Târgovişte şi să-l dea lui Theodosie Rudeanu. Alege tot ce ţine de arhivele secrete ale Báthoreştilor. Sunt acolo dovezile scrise ale tranzacţiilor dintre Zamoyski şi Basta. Dintre Sigismund şi Basta. Dintre corporaţiile saxone şi Basta. Olăcarul Cetăţii-de-Baltă, neamişul Simion Gyárfás îi adusese vestea că două delegaţii saxone, a Sibiului şi a Braşovului au ocolit cetatea pe la Blăjel şi s-au dus în taberele lui Basta. Rudolf II de Habsburg a trecut la partea a doua a planurilor de război, în spatele cărora vede urechile clăpăuge ale lui *Freiherrn* Wolfgang Rumpf… Garnizonarea Transilvaniei cu trupele lui Basta. Fălcile de oţel ale sacrului imperiu roman sunt gata să se închidă. Ajutorul lui Rudolf costă o istorie. Colonelul Pezzen a spus în limbuţia lui soldăţească adevărul cel mai cumplit despre mâine. Acel adevăr de care el s-a temut de când a văzut ochii oţelii ai arhiducelui Mathia. Din clipa când buzele carminate ale Mariei Cristierna au spus cu o duioşie lacomă: *Weissenburg*.

Io a prevăzut toate urmările pe care le va avea fastul cu care l-a primit Habsburgul. Io s-a înspăimântat de audienţa de la Belvedere, nu de aceea în care s-a arătat curţii tabloul bătrânului Frans Francken, în care el ţinea braţul Mariei Cristierna, ci de cealaltă audienţă, din observatorul astronomic, când Rudolf a dat să se înţeleagă că ei doi au pus la cale secrete de stat, că s-au legat prin tainele dintotdeauna ale suveranilor şi că Io, primind rangul de familiar şi *exercituum Praefecto*, a făcut-o făgăduindu-i lui Rudolf suzeranitatea. Îi tremură mâinile. Îndeasă în cufărul albastru teancurile de scrisori şnuruite, ori terfeloagele legate în scoarţe de piele ale cancelariei Báthoreştilor, peste care apasă listele cu banii şi darurile făcute de cancelaria lui prietenilor de la Wiana şi Praha. În cufărul roşu nu mai rămân decât registrele de solde pe companii şi regimente. Simion încuie cufărul albastru cu două lacăte grele, vieneze. El ia sipetul cu rubinele şi-l încuie în cufărul roşu.

— La noapte, scoţi cufărul albastru şi nevăzut, du-l lui Stoichiţa. Să-l ia în carâta lui… Simioane. Sabia. Platoşa… Ba! Cămaşa de sârmă şi platoşa… Spune-i lui Mârzea să sune adunarea coloneilor şi a căpitanilor… Pe loc!… Şi a sfetnicilor mei… Să vină pe dată… Acum! … Zboară…

Îşi scoate tunica de mătase neagră, de croi monahicesc pe care-o poartă încă de la Tokaj. Simion îl cheamă pe Jivko Roşu, de gardă la cortul domnesc. Jivko îl ajută să-şi îmbrace cămaşa din zale subţiri şi dese încheiate pe nicovalele meşterilor din Damasc. Îi spune că nu pleacă la Alba-Iulia… Nu are pe nimeni la Alba-Iulia…

— Nici n-ai avut, Jivko?

— Cine mai ştie, măria-ta!

Tac amândoi… Îşi îmbracă coantăşul. Aude cornii sunând semnalele poruncite… Jivko îi leagă curelele

platoşei grele, de luptă.

— Te duci la segnor Georgio, doamne?

— Acolo, Jivko!

— Ne adulmecă urmele ca un dulău de vânătoare, măria-ta… De ce?

— Asta voi să ştiu şi eu, Jivko.

Cele şapte săbii de luptă stau agăţate în ciorchinarul de fier bătut pe stâlpul din mijlocul cortului. O alege pe cea cu cap de grif. De ce? Este sabia lui de luptă. Căreia îi datorează viaţa. Îi pipăie garda cu plăselele din fildeş lustruite de mâinile lui. Numai de mâinile lui. O trage din teacă. Îşi trece degetele peste tăişul subţiat de gresie. Destinul lui a fost, într-un fel, sabia. A dorit-o din lăcomia puterii? Ori a fost singura scăpare şi singurul argument în nodul pe care istoria l-a încâlcit şi strâns aici, în Cetatea de Piatră, voind să şteargă din cuprinsul ei Poporul? Este o clipă de tăcere adâncă în care simte meşteşugul făurarului necunoscut din Damasc, care a ştiut împărţi greutatea fierului la vârf, mijloc şi gardă, astfel încât tăietura să fie rotundă şi uşoară la mână, trecând în simbol prin Io. Mereu mai des şi mereu mai mult se detaşează de sine însuşi, judecându-se lucid şi necruţător. Cu atât mai des şi cu atât mai mult cu cât nu a luat nicio hotărâre în legătură cu Stanca şi Maria Cristierna. Cu atât mai des şi cu atât mai mult cu cât aceste două femei, una venind de pe Olt şi alta din lumea Niebelungilor, stau ca două răscruci ale viitorului – nu viitorul lui, pentru că s-a împietrit şi s-a supus ca un halucinat visului care se numeşte *Magna* – ci viitorului acesteia, al *Magnaei*… Ce mai poate face aici sabia? Chiar aceasta cu cap de grif. Ori ce mai poate face politica? Ori ce mai poate face diplomaţia? Să fie câteodată în viaţă un asemenea capăt de drum, dincolo de care nu mai începe nimic? Ori nu mai sfârşeşte nimic?… Lasă vârful albăstrui, plin de zgârieturile gresiei, să-şi găsească

locul în capul tecii. Împinge garda. Ascultă oţelul hârşâind pielea uscată a tecii. Atât. Sabia în teacă. Un singur gest. O mie de gânduri. Aude tropotele cailor. Aude glasul lui Radu Buzescu poruncind să se aducă steagul.

— Unde lăsaşi, bă, Usturoi, steagul?

— Care steag, boierule, că ai patru?

— Adu-l pe ăla albastru, cu semnul meu! Trap!

Iese din cort. Le face semn să nu descalece. Sultan sforăie. Îl mângâie pe nările catifelate. Umede. Taberele se întind pe colina de deal, la câteva sute de paşi dincolo de tabăra gărzii şi a boierilor lui unde se desfac corturile. Straturi uşoare de fum albăstrui se aştern peste corturile din vale. Miroase a borş de oaie dres cu cimbru şi ardei iuţi. Înserează. Încalecă. Vede un steag din garda sârbească intrând în coloană. Totul se întâmplă dincolo de el, într-o lume straniu de îndepărtată şi străină. Drumul de care şerpuie pe coasta dealului spre Câmpia Turzii. Clopotele din Turda bat pentru *Angelus*. Trei bâtlani trec greoi prin cerul roşietic, clamând gutural. Miroase a ierburi sfârlogite de soare. Trece la trap peste ţarini pustii. Spre Turda, pe vale, numără treisprezece ţepi în care cei martirizaţi gem, răscolindu-i măruntaiele… Dintr-odată e sătul. Ajunge. Şi dintr-odată înţelege până la fund perfida ticăloşie a segniorului Georgio, care a semănat tot drumul cu oameni crucificaţi, lăsându-l pe el să deschidă acest cortegiu al morţii şi pustiirii. Înţelege toată ticăloşia perfidă cu care a lăsat ca toate poruncile pentru rechiziţii şi proviant să emane de la cancelaria lui de război. Care i-a asociat numele la zecile şi sutele de execuţii dorite lacom de Basta.

— Ucideţi-i pe aceia! Curmaţi-le suferinţele! Pentru Dumnezeu, ucideţi-i!

Câţiva călăreţi coboară dealul la galop. Aude pocnetele seci ale pistoalelor. Taberele lui Basta.

Trâmbiţele care sună onorul. Gărzile lui Basta. Zeci de cai. Scutieri de la reiteri şi valoni. De la silezieni şi spanioli. *Plaza de armas*. Trei butuci de execuţie cu topoarele înfipte în ei. Alte gărzi. Cortul lui segnior Georgio cu gărzi de valoni. Descalecă. Împinge în lături cozile halebardelor încrucişate în faţa lui. Nu poartă mănuşă. Simte luciul rece al lemnului. Radu Buzescu ridică pologul. Îl izbeşte mirosul de răşină arsă, de scorţişoară şi de santal amestecat cu cel al botforilor ostăşeşti daţi cu unsoare de bursuc.

— *Per Bacco*, *illustrissime!* Mă şarjaţi fără odihnă!… Pezzen, am spus *mâine* dimineaţă, Pezzen… Haide! Raucigny! Beaury! Scharfeneck!… Ridicaţi-mă!

Intră între coloneii care-i fac loc în silă. Cineva împătură un *Avizo*…

— Nu vă ridicaţi, excelenţă, spune şi îşi apasă mâna pe mâna care luase *Avizo*-ul de pe masa de consiliu… Nu vă ridicaţi… Ştiu… Guta!… Sunteţi mereu în consilii militare, excelenţă.

— Este datoria oricărui general al majestăţii sale. Voi nu ţineaţi tocmai un asemenea consiliu, *illustrissime?!*

— Colonelul Pezzen v-a informat exact, excelenţă. Ţineam un consiliu în care am hotărât să înceteze orice execuţie în Transilvania, până la adunarea dietei. De asemenea, am hotărât să înceteze orice rechiziţie, tot până la adunarea dietei. Am hotărât să înceteze jaful şi siluirile, excelenţă. Orice detaşament izolat, ori soldat, ori ofiţer prins că jefuieşte, să fie ucis la locul jafului!… Excelenţă. Aveţi încă o sută de prizonieri pe care i-aţi târât după voi până aici. Am văzut butucii de execuţie. Faceţi-mi onoarea de a mi-i ceda… Haide, Marcule! Stoichiţo!… Unde greşesc, tălmăciţi voi… Mai repede.

Segnor Georgio gâfâie opintit. Pielea verzuie i se acoperă de sudoare.

— Aţi hotărât singur, într-un consiliu, soarta prezentă şi viitoare a Transilvaniei, *illustrissime?*…

Fără noi?... Fără consiliul secret al sacrei majestăţi?... Aţi convocat dieta fără să mă întrebaţi? Ascultă glasul din ce în ce mai subţire al generalului. Va urma criza. O aşteaptă. Segnior Georgio vorbeşte în spaniolă semn că peste câteva clipe îşi va cere hapurile... Desface *Avizo*-ul. Este scris în germană. Are pe copertă o gravură a Gurăslăului în care sunt desemnate traiectoriile tunurilor lui Sigismund trecând peste oştile imperiale şi cele ale artileriei imperiale izbind în plin oştile sigismundiste. Vede numele lui Sigismund scris mare, sub el numele lui şi jos, cu litere mici, numele lui Basta. Întoarce pagina. Se miră că segnior Georgio nu-şi cere hapurile. Citeşte *Michael Wayda auf einer, und Basta auf*... Mereu *Wayda und Basta*... Când răsfoieşte *Avizo*-ul, îi sare în ochi xilogravura de pe dosul foii de titlu. Este chipul lui, nu acela lucrat de Sadeler, poate după Frans Francken, într-un ecuson cu crini, patru crini, cu vârsta scrisă în interiorul ecusonului, este un chip dur şi muncit, se recunoaşte în bărbatul crâncen din xilogravură şi abia aude glasul şuierător al lui segnior Georgio care spune:

— Aţi lucrat excelent, *illustrissime*... Iată-vă singurul şi marele învingător de la Goroslo!... Noi, cei de faţă, abia dacă existăm pentru scribul plătit de voi, acest Abraham Wagenmann din Nürnberg! Beaury! Ţine minte! Abraham Wagenmann din Nürnberg.

— Nu confundaţi metodele voastre, excelenţă, cu adevărul.

— Domnilor, vă iau drept martori că sunt insultat în propria mea tabără, în propriul meu cort şi în timp ce-mi exercit prerogativele imperiale.

— Vreţi să păreţi mai iritat decât sunteţi, excelenţă.

— Pot să ştiu cărui fapt deosebit îi datorez onoarea acestei vizite intempestive, *illustrissime?*

— Nu pot participa la consiliul de mâine, excelenţă. Pentru că, de mâine, intră în lege hotărârea imperială

în legătură cu guvernământul Transilvaniei. Voi să şterg urmele lăsate de război nu numai de pe drumul oştilor noastre, ci şi din sufletele supuşilor mei. Voi ca sosirea aici a *serenissimei* arhiducese să fie o sărbătoare pentru toată suflarea. Voi ca dieta să hotărască nesilită de sabie, îndreptările pentru impozite, proviant şi *auxilium*.

— Aţi convocat dieta la Turda, spre a mă umili, prinţe.

— Nu văd cum, segnor Georgio.

— La Turda am întâlnit oştirea nobilimii şi de la Turda am pornit la Miroslo.

— Am uitat-o de mult, segnor Georgio. Iar dacă a existat un Mirăslău, pentru voi, pentru mine a existat un Gurăslău.

— De fapt, ce doriţi, prinţe?

— Intrarea voastră în legalitate şi sub ordinele guvernământului, segnor Georgio.

Segnor Georgio se zmulge din fotoliul pliant. Îi tremură bărbia şi guşa acoperită de ţepii tari, albăstrii ai unei bărbi de câteva zile... Face câţiva paşi şchiopătaţi până la masa de consiliu. Îi aude gâfâitul opintit. Răsuflarea lui segnor Georgio miroase a dinţi putrezi şi mâncăruri oţetite în stomacul pe care şi-l tratează cu ape minerale aduse cu carele de la toate izvoarele tămăduitoare ale Transilvaniei.

— Nu am înţeles exact conţinutul frazei, prinţe.

Segnior Georgio are faţa acoperită de sudoare gălbuie. Gulerul valonez ud. Îşi desface copca tunicii cu degete tremurătoare. Trebuia să se ajungă şi aici. Dualitatea puterii pe care-o întreţine Basta duce la formarea taberelor politice. Segnor Georgio acordă amnistieri, graţiază ori execută, exercitând toate prerogativele puterii încă de la Moftinu. Astăzi, Rudolf şi-a precizat politica! Îl vrea guvernator, ceea ce înseamnă de fapt recunoaşterea *Magnaei*. Segnor

Georgio a rămas ceea ce a fost şi până la Gurăslău: Comandantul general al Ungariei de Sus.

— Este foarte lesne de înţeles, segnior Georgio: dieta va hotărî dacă mai are sau nu nevoie de ajutorul vostru, pentru care guvernatorul Transilvaniei vă mulţumeşte cu adâncă recunoştinţă. Fără voi şi aceşti bravi, ar fi existat un Gurăslău; mult mai sângeros pentru noi.

— Mă onoraţi… Vă ascult cu smerenie, prinţe Michael!

Acesta este adevăratul segnior Georgio. Îi prinde privirea rece strecurată pe sub pleoapele bolboşate. Îi spune că aprovizionările armatei din Ungaria-de-Sus se vor face printr-un consiliu al dietei. Că garnizoanele fixate de aceasta vor trebui respectate întocmai. Că dieta va semna, printr-un magistrat ales de ea, toate ordinele de cazare. Şi pentru că el a făgăduit împăratului campania ştiută împotriva turcilor, cel mai bun loc pentru a împlini dorinţa suveranului este Deva. Asta ar scuti armata imperială de marşul până în cantonamentele din Ungaria de Sus, ca la primăvară să fie reluat pe aceleaşi drumuri.

— Şi voi, *illustrissime?* Voi de a cărui viaţă răspund în faţa suveranului, ca şi de integritatea acestei provincii, ca şi de ambiţioasele voastre planuri, voi care aţi câştigat Wiena şi Praga şi o soţie de rang imperial, voi care mă vreţi scutierul vostru, voi ce veţi face, *illustrissime der Fürsten Michael*, pe toţi dracii şi pe bietul meu suflet?!

— Ceea ce am convenit cu suveranul să fac pentru ca Europa de Răsărit să reintre în istorie, altfel decât ca un grânar şi o crescătorie de oi pentru Înalta Poartă, scumpul meu segnior Georgio.

5

— Ai fost la un pas de Roma, Mihail! De ce te lapezi

de ea? Oare n-ai judecat cu asprime preoţii Iglisiei tocmai pentru că apărau Poporul de Roma?! Nu tu le-ai strigat că Roma l-a adus în Europa? Că Roma l-a întrupat în cuget?! Că ea l-a legat de cutezanţa gândirii? De mândria libertăţii? Oare Decebal a fost roman, Mihail? De ce nu vrei puterea preoţilor Romei, prin Maria Cristierna? De ce rămâi în ortodoxie? De ce n-o dai pe Stanca, surghiunului? De ce nu ţi-o aduci pe Maria Cristierna, soaţă? Iată, oştile Europei sunt aici… De ce nu-i dai pe preoţi lui Basta? La cine te-ntorci, Mihail?

Bătrânul poartă dolamă avrigenească. Poate că este Daureţiu. L-a adus Simion, după ce i s-au stins în cuget tropotele binecredincioşilor plecaţi spre Ţară, Făgăraş şi săcuime. Este trecut de miezul nopţii. Undeva în Tibet, ori în oraşul sfânt Buhara, ori pe drumurile Efesului, ori la Pireu şi în Sicilia, în Epir şi în Egipt, în taina monastirilor copte ascunse în munţii Etiopiei, numele şi faptele lui sunt scrise alături de cele curgând prin vreme cu începere de la Pitagora şi Thales. Bătrânul vorbeşte franca. Totul este de-o materialitate dureroasă. Lumina uşoară, fâlfâită a sfeşnicului. Tripticul în filigran şi smalţuri albastre. Tetrapodul de Hurezi. Stâlpul cortului cu cele şapte săbii agăţate de el. Şapte săbii. Câte o sabie pentru fiecare an de domnie. Pentru că, al optulea an de domnie n-a început încă. Şapte ani de domnie. Şapte stâlpi ai înţelepciunii. Şapte părţi ale omului: Materia. Vitalitatea. Senzaţia. Intelectul. Sufletul. Înţelepciunea. Eu-l! *Atma-Mahatma*. Atinge tot. Conţine tot. Cei şapte ani în care se înnoiesc humorile trupului. Cei şapte ani din ciclul vârstelor. Bătrânul stă în jilţ. Parcă dormitează. Are pleoapele solzoase. Plete lungi, albe. Barbă de Dumnezeu. Miroase a răşină, a muşchi şi a piatră încinsă la soare. Aceeaşi stranie metamorfoză a Timpului care încremeneşte în sine, conţinând istoria

nu ca pe o succesiune, ca o curgere fir pe fir; ci ca un tot atoatecuprinzător în care el vede semnificaţii şi oamenii acelor semnificaţii, după cum vede congregaţia V.E.I.I. A Iglisiei, dincolo de cabală, ca o forţă spirituală a Răsăritului în lupta lui de a-şi păstra fiinţa interioară, împotriva geometriei aspre a legiunilor romane şi mai târziu, împotriva celor ce s-au numit de la sine urmaşii apostolului trădător Petru. Daureţiu este un iniţiat. Iradiază o aură eterică, care-l purifică. Care-l face să audă muzica incantatorie, pe care a perceput-o la întâlnirile lui cu marii preoţi. Poate că este emanaţia gândurilor omeneşti, după cum culorile diafane şi pure care-l învăluie, ele înşile într-o stare fluidă de vibraţie, sunt gânduri, a căror semnificaţie n-o pricepe, el, Mihail, rămânând doar la înţelegerea faptei. Este o pace adâncă în sine şi-n tulburătoarea armonie a sunetelor şi culorilor care-l învăluie.

Lumea lui de zbateri, durerile lui cumplite şi puţinele bucurii din acest an, temerile şi întrebările, neliniştile şi îndoielile s-au scurs din el, lăsându-l să se umple de echilibru şi pace serafică... Este ciudat cum nu cuvintele şi le caută. Cum gândurile lui nu aleargă la cuvinte. Îşi vede gândurile alcătuind lumi care niciodată n-au trăit împreună în aceleaşi locuri, venind unele după altele prin veacuri şi la răstimpuri de veacuri. Ştie când este la Samarkand, în observatorul lui Ulug beg, unde este deopotrivă Zamolxis, după cum preoţi de pe Indus sunt pe Ciucaş în sobor cu arhitecţi bălai din Egipt, caravane trec de la Efes spre Ninive şi de la Adriatica spre ţărmurile egeene, ori de la Hust spre limanul Nistrului, soarele pluteşte în valuri de lumină şi templele, ori piramidele, ori *Sfinxii*, ori *Leul* şi *Marele Războinic*, *Înţeleptul* şi *Cămila*, *Elefantul* şi *Cei Patru Războinici*, primesc lumina la un anumit echinocţiu, ori la un anumit solstiţiu, pentru că,

arhitecţii şi astronomii Răsăritului au vrut să se smulgă din timpul imemorial şi divin dându-i acestuia sensul lui trecător şi omenesc: *Kalaha*. Numără. El nu vrea să numere. Nu vrea să lege nimic de clipă. Daureţiu însuşi este în afara Timpului, conţinându-se în esenţa acestuia. Ştie că Daureţiu îmbină asceza cu ritualul vechilor yoghini, că a învăţat ştiinţa respiraţiei şi astronomia, că este un urmaş al iniţiaţilor din Cetatea de Piatră, stăpân pe trupul lui şi pe sorii lui de forţă spirituală, că a venit aici să-l treacă peste încă un prag al iniţierii, poate cel din urmă, Iglisia dând bătălia cea mare pentru desăvârşirea celei de a treia renaşteri valahe în Cetatea de Piatră. *Magna*. *Magna*, adică dreptul sacru al Poporului de a fi el însuşi. Îndatorirea sacră de a fi el însuşi.

— Unirea cu Maria Cristierna ar fi cea mai mare biruinţă a Templului şi a Zidarilor Liberi, spune şi când rosteşte cel dintâi cuvânt, Timpul etern, fără trecut şi fără viitor, conţinându-se în sine se năruie în prezent şi-n clipă. Marea de culori diafane se face lumină fâlfâitoare de lumânări şi umbre tremurătoare pe pânza cortului. Marea de armonii sonore cade zgrunţuros şi ciomp în cuvânt. Se izbeşte de materia grosieră, plină de mirosurile grele ale vieţii.

— Mihail domn, încotro?

— Să mă desăvârşesc în a treia renaştere, pe care n-am putut-o întări în hotarele Ţării Soarelui. Să adun ramurile Poporului la trunchiul cel de-o fiinţă cu veşnicia.

— Precum Moise, ai călăuzit Poporul în Cetatea de Piatră, arătându-i calea spre mântuire. Iglisia gândeşte că tu Mihail, eşti o temelie. Profetul tău este Zaharia. Ai înţeles taina *Marelui Războinic*. A *Leului*, *Elefantului* şi *Cămilei*... Ai ajuns la picioarele înţeleptului, dincolo de care te priveşte *Sfinxul*. Eşti un stăpân de sine, Mihail.

— Tu o spui.

— *Ehove!*

— Am gândit nemurirea Poporului în faptă, fapta nemurindu-l prin dreptatea ei, şi dreptatea stând în libertatea de a fi el însuşi în cunoaştere… Neprimind cunoaşterea de la alţii ci prin lucrarea cugetului său.

— *Ehove!*

— Am săpat copacul cu sabia. I-am dat conştiinţa puterii lui şi a adevărului său.

— *Ehove!*

— Am ajuns la picioarele *Înţeleptului* şi m-am ridicat la cugetul lui. Cunosc taina.

Dintr-o dată zeci de glasuri într-o limbă mai veche decât franca. Fremătătoare şi mineralizate. Nici măcar glasuri. Un ecou al glasurilor. Ori o amintire străveche a acelora.

— *Ehove!* Mihail cunoaşte taina!

— Poporul este una, cu călăuzi, dar fără stăpâni, puterea lui sălăşluind în mulţimi, care duc peste vreme cugetul şi cunoaşterea. Am crezut în stăpâni, adică în ceea ce trece; oropsind cu neghiobia puterii de-o clipă, ceea ce veşniceşte şi este veşnic tocmai prin puterea de a îndura puterea. Prin înţelepciunea de a o lăsa să treacă. Io nu pot mai mult, decât timpul meu o poate.

— *Ehove!*

— Va veni ceasul celei de a patra Învieri, când Poporul va sălăşlui netulburat în însăşi conştiinţa sa de sine.

— Proorocule!

«Proorocule» îşi şopteşte şi aude vântul trecând peste cort, încărcat de miresmele verii în copt, plin de anii muceniciţi între dorinţă şi neputinţă, între vis şi aievea, între biruinţă şi înfrângere. Nopţile lui de veghe, chinuitoarele nopţi de veghe când ispitea istoria şi viitorul drămuind puterile lui oculte. Coborând spre originea lucrurilor, cât poate coborî un domn

stăpân pe gândurile prietenilor. Atât cât îl lăsau să fie stăpân prietenii. Şi abia desluşind câteva din gândurile vrăjmaşilor, dincolo de care s-au ţesut şi se ţes urzelile mereu necunoscute ale destinelor oamenilor şi popoarelor, pe care numai Dumnezeu să fii să ţi se supună. Cât a fost el destin în destinul lui Cogea Sinan paşa şi acela în destinul lui Io Mihail Domn? Şi aceştia doi în destinul Înaltei Porţi şi Înalta Poartă în acela al *Magnaei?* Şi toate acestea împletindu-se întreolaltă, destinul lui şi al Stanchii, al Iglisiei şi al Templului, al lui Zamoyski şi Ghazi-Ghirai, al lui Rudolf şi Sigismund, al lui Andrei Báthory şi Josica, Aron Vodă şi Ştefan Răzvan, Filip al Spaniei şi Iovanka Rudnic şi Buzeştii şi morţii lui; Şelimbăr şi Mirăslău, Călugăreni şi Gurăslău; fiecare din acestea în parte şi apoi toate la un loc, unindu-se prin timpul său veşnic şi atotcuprinzător, aşezându-se în straturi de istorie şi de viitor, cuprinzându-se în temeliile veşniciei cum îi şoptea în nopţile lor nebune şi pustiitoare, Velica; ori, dimpotrivă, risipindu-se în nimicnicia clipei, odată cu urile şi trufiile neghioabe, cu pizmele şi zădărnicia acelei feţe a puterii, care ţine de pedeapsă, de măreţie trecătoare şi lingăveală, de strigătele de osana şi fumul de tămâie!

Pentru că Io, puterea şi-a dorit-o, nu pentru sine ci pentru ceea ce zăcea în el de la întemeierea lucrurilor: *Magna Valachia*. N-a fost vis, nici deşertăciune. Ori vis a fost cuprins în realitatea Poporului şi în fiinţa Cetăţii de Piatră şi poate aici stă el sub semnul tragic al destinului, *Magna* cuprinzându-se în veacuri, şi Io abia în ani. Din această năzuinţă şi sete a lui tulburătoare spre cuprinderea în Timpul Poporului şi de zmulgere a Timpului din încremenire, hărăzindu-i atotputernicia faptei cea mereu vie şi grăitoare, ucigătoare de neuitare şi moarte. Pentru că ştie, acum când Daureţiu îi vorbeşte de moartea pe care i-o hărăzeşte Basta,

poate din pricina Habsburgului şi când îi dăruieşte straiul Iglisiei, odată cu scutul ei, ştie că Io cu *Fapta pre Moarte călcând-o* se aşază în temeiuri şi poate nici nu bănuieşte Daureţiu, de câte ori i-a fost lui foame de moarte şi neteamă de veşnicia ei şi cât a tânjit Io de liniştea cuminte şi înţeleaptă a pământului şi de câte ori a tot izgonit-o de la sine pe cea purtătoare de tihnă căreia încă nu-i venise ceasul. Pentru că, *Magnaei* nu-i venise ceasul. Şi-acum, în pragul acestei întoarceri, ce-ar fi *Magna* fără sângele lui care să-i pecetluiască veşnicia? Oare a fost trecerea lui prin viaţă (îşi spune «a fost» şi nu se cutremură, dimpotrivă, o undă de linişte atotcuprinzătoare îi coboară în cuget) doar o răzmeriţă de cuget neogoit? Ori poate altceva, acel altceva care ţine de însăşi esenţa eroilor cântaţi de Homer întruchipând trecerea omului pe acest pământ? Odiseea lui Io unde-a dus? Şi ce înseamnă Câmpia Turzii şi Io şi *Magna*, în vara lui 1601?!…

Îşi urmăreşte gândurile cu o lăpădare de sine ciudată şi plină de serenitate. Iată îşi spune, acesta a fost ogorul meu, pre el l-am trudit şi l-am însămânţat cu gândurile şi visele mele, pre el l-am udat cu sudoare şi sânge şi-n el mă întorc spre hodină şi nu altundeva decât aici, ca să strig mereu peste veacuri, mereu să-mi strig numele de aici spre neuitarea cea de veci şi mereu să mă lapăd aici de cele trecătoare ale fiinţei mele trecătoare şi să nu rămân decât Io Mihail Voievod, proorocul *Magnaei* şi cel chemător la unirea Poporului, între din veac hotarele *Cetăţii de Piatră!*

— *Ehove!*

Se-ntâmplă o trecere ciudată a unui vânt eteric încărcat de zgomote aspre. Daureţiu stă drept în faţa sfeşnicului, cu braţele ridicate uşor deasupra capului. Pe firele lungi şi colilii ale pletelor se scurg flăcări albăstrui. Are ochii întorşi cu luminile spre înăuntru. I se vede doar albul, nefiresc de alb şi luminos. Un

freamăt sălbatec îi cuprinde trupul. Simte acel freamăt în sine însuşi, ca un tăiş. O durere cumplită îi străpunge locul unde a fost izbit cu suliţa de spahiul Mithat Bali... Flăcăruile scurse din pletele lui Daureţiu se împletesc în şuvoaie arzătoare care-i încolăcesc gâtul... Aude sunetul aspru al unei trâmbiţe. Simte mirosul înţepător al oţetului aromat... Vede ca prin pâclă obrazul lui Simion, galben, obraz de mort, împietrit, pe care curg două şiroaie de lacrimă. Simte buretele ud trecându-i pe frunte şi gât. Pe piept. Se află în jilţ. În faţa lui alt jilţ. Lumina tulbure a zilei prefirată prin mătasea purpurie a cortului. Miros de lumânări arse. De aer pirjolit de fulgere.

— E târziu, Simioane!

— Târziu, măria-ta.

— Ce zi?

— 19 august. A sfinţilor mucenici Andrei Stratilat şi Agapia.

— Cum l-or fi mucenicit pe acest Andrei Stratilat?

Simion îi toarnă apă în ligheanul de argint cu fundul bătut din ciocan, având corbul Ţării. Îşi simte perii aspri ai bărbii crescută sârmos şi lung. A fost Daureţiu. Simion este Închinătorul hărăzit cu paza trupului său. Simion îl freacă pe spate cu ştergarul de in. Îi aduce cămaşa albă de olandă, pe care-o îmbracă de obicei pe sub cămaşa de sârmă.

Are, cu o acuitate dureroasă, senzaţia materialităţii lumii care-l înconjoară. Lumina albă a dimineţii se strecoară pe sub polog, în trâmbe subţiri, fluide. Toate lucrurile familiare, tripticul ajurat şi smălţuit, jilţurile, masa pliantă florentină, primesc umbre moi care le adâncesc contururile. Niciodată ca în dimineaţa asta n-a avut simţământul trăirii în sine şi în clipă, a întregii lui vieţi. Niciodată ca în dimineaţa asta n-a fost atât de lacom de amintirile lui cele mai uitate. Ori răvăşite în curgerea la galop a anilor. Stanca la Strejeşti, la Sânta

Maria cu Sima prin fânaţul înalt până la coapse. O vede aievea, vede fânaţul unduitor sub o boare de vânt mirosind a vară şi o gaiţă acolo, în cireşul străvechi, îngânându-i şi spurcându-i şi era cerul strălimpede şi lui îi vine dintr-o dată să plângă. Simion îi potriveşte barba din foarfece. Îşi aduce aminte de Daureţiu. Ce-a vrut să spună Daureţiu aducându-i mantia de Închinător cu glugă şi vorbindu-i de moartea pe care i-o găteşte Basta? Că Iglisia îl primeşte în uitarea ei? Că lăpădând cuca domnească şi îmbrăcând rantia poate scăpa de istorie, lăsând-o în sama timpului? Că şi renunţarea la povara istoriei stă în destinul domnilor?

Se-ncrâncenează la gândul necunoaşterii lui Io... Să fi fost doar o încercare? Să-l fi încercat Iglisia; ori, cunoscându-l prea bine, să fie rantia aceea, ştergarul cu care să se şteargă pe mâini Marii Preoţi, precum Pillat? Ştie că însuşi a împins lucrurile până la marginile imposibilului. A făcut-o din larga cuprindere a tronului, dincolo de ce era viaţa de fiecare zi, năzuind spre esenţa neamului său. Ştie, cu o mândrie sălbatică şi cu o durere surdă, că a găsit demnitatea valahilor în demnitatea celui numit de Europa: *Il Valacho*. Ce-i va ierta vremea şi ce nu-i va ierta? Îi va urma cineva drumul cel plin de prăbuşiri, ori de iluminate străluciri, spre cunoaşterea de sine? Şti-va vreodată Poporul, că a rămas până la capăt credincios gândului său de domn şi războinic, de cavaler şi bărbat prin care s-a juruit să-şi slujească crezămintele cu viaţa lui, ducându-se peste toate spaimele cumplite, care, iată îl năvălesc secătuindu-l, ducându-se pe sine până la jertfă? Cum oare altfel se poate consfinţi adevărul unui crezământ politicesc? Şi ce mai poate fi pentru Io, în afară de *Magna*, şi cum poate fi astăzi *Magna* fără Io?

Cade în genunchi în faţa tetrapodului. Se roagă fierbinte Domnului şi se roagă lui Io, se roagă *Magnaei*

şi Ciucaşului şi de Peter Domokos se roagă să-l ierte; sărută chipurile celor dragi lui, pictate pe iconiţe de lemn de Mina, apoi, ca într-un delir şi-o recheamă alături pe Velica, pe Velica în toată dumnezeiasca ei feminitate carnală şi dintr-o dată se revoltă în sine, se blesteamă pentru neghiobia lui politicească, pentru oarba credinţă în demnitatea cavalerească a lui Basta, se gândeşte că n-a răspuns episcopului Szukay şi că abia şi-a început lucrările cu vajnicul diavol al răzmeriţei care este arhiepiscopul Kutasy; că-l aşteaptă o mie de treburi care ţin de ordinea puterii şi a *Magnaei* şi tot ce este viu şi vajnic în el tresare izbucnind spre lumina asta lacomă a conştiinţei vii şi fremătătoare… Se răsuceşte spre umbra lui credincioasă. Îşi ascultă cuvintele, cele vii şi pline de miez şi de tâlcuri. Şi le ascultă lacom de sine, lacom de toate ceasurile vieţii lui netrăite, de toate gândurile neîmplinite şi neînfăptuite.

— Nu mă duc la niciun consiliu, Simioane!… A venit vr-un olăcar azi-noapte?

— De la frater Ştefan, doamne!

Iată. Nu şi-a împlinit nici datoriile faţă de săcui, căzuţi iarăşi sub sabia nemeşinii. Ce-nseamnă jertfa de sine, dincolo de credinţa nestrămutată într-un mai bine prin ea?!

— Mi-e foame, Simioane… Ce se aude?

— Cornul lui Jivko, măria-ta!

— E de slujbă?

— El a vrut-o, de cum au ieşit din tabără călăreţii boierului Buzescu. Să fi fost orbirea de sine a puterii, atunci când a pornit din tabără toate oştile credincioase, lăsându-se doar în paza unor lefegii pe care abia-i cunoaşte? Ori gândul acesta al muceniciei să fi lucrat în adâncuri, aproape fără ştirea lui şi-acum?

— Bietul Jivko, şopteşte… Mă teme!

Trâmbiţe. Trâmbiţe şi clopote atunci, la Alba-Iulia şi

la Iaşi şi mereu la Târgovişte. Trâmbiţe şi clopote şi ropotul greu al oştilor, mereu ele, oştile în conştiinţa de sine, ca singurul argument aici, la răspântâia asta hărţuită de Europă, unde s-a împlântat Cetatea de Piatră… Se smulge din sine. Ascultă ropotul greu al unor pedestrimi înzăoate… Să se grăbească Basta într-atât? Să-l fi speriat într-atât vizita pe care i-a făcut-o aseară?… Clinchetul cuiraselor lovite de săculeţii cu pulbere… Îşi aude sângele izbindu-i tâmplele… Aşa? Precum mielul cel blând?… Io?… Glasul lui Jivko:

— Căpitanii lui Basta, măria-ta.

Simion ridică pologul. Gărzile lui Jivko se alinie în stânga şi dreapta intrării. Vede *morioanele* grele ale archebuzierilor styrieni ai lui Basta închizând *plaza de armas*. Lumina fragedă, plină de albăstrimi duioase, cade pe oţele. Umbrele halebardelor şi archebuzelor vârstează iarba călcată în picioare… Deasupra, în cerul alb-albăstrui, pluteşte leneş o gaie mare, de pădure. Basta i-a luat-o înainte cu un ceas. Undeva, în adâncurile lui, n-a crezut-o. Căpitanul Jacques Beaury, deci. Asudat sub *morion*. Nu poartă costumul de cavaler. *Morion* şi cuirasă. Îi vede curelele roşii care-i strâng

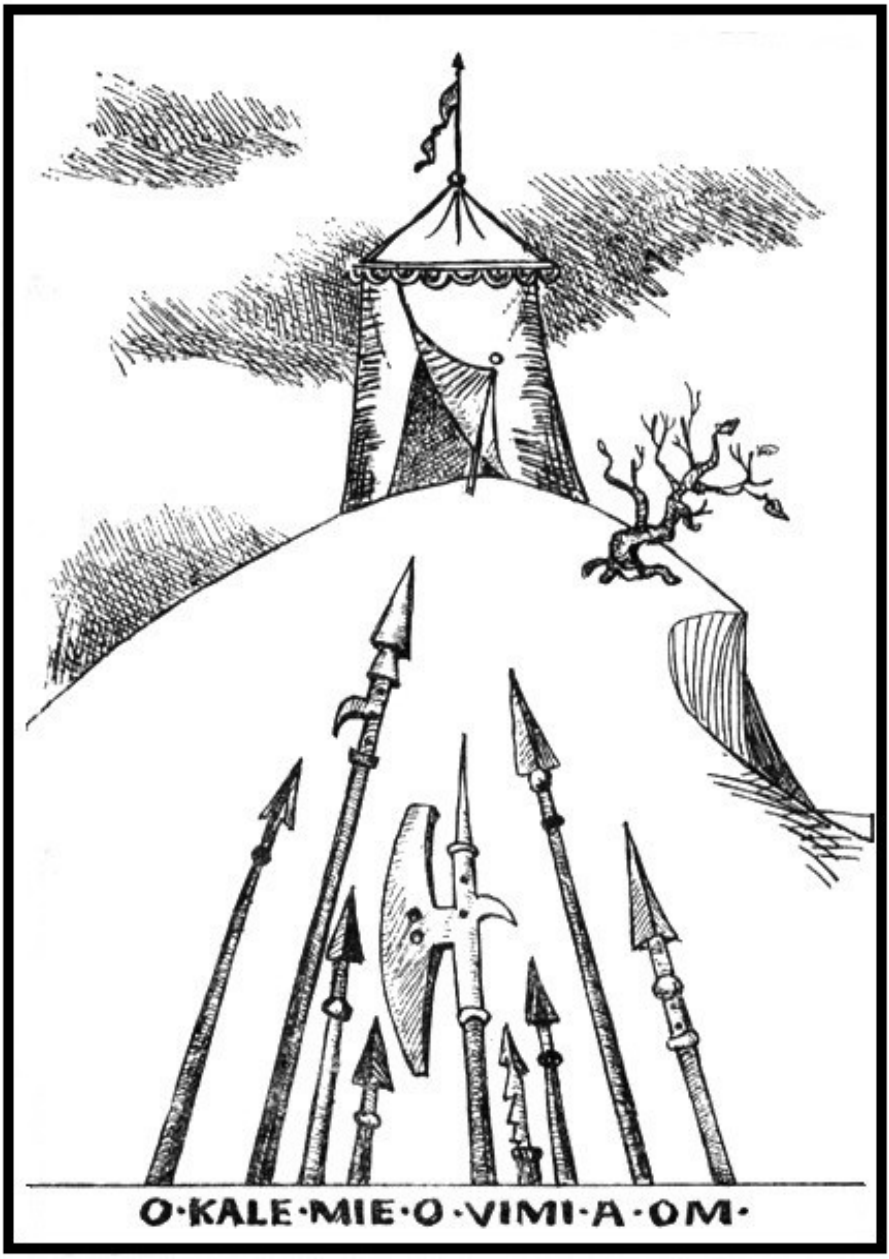
O·KALE·MIE·O·VIMI·A·OM·

umerarele. Centura din piele groasă, la care-i atârnă spada. Şi-l aminteşte în tot lungul lunilor acestora de campanie, mereu înfrânt şi umilit în insolenţa lui soldăţească. Raucigny, la un pas în urmă, cu halebarda la umăr, fără mănuşi, îl priveşte încremenit. Beregata îi saltă de câteva ori deasupra gâtarului de oţel. Lângă el acel Mortagne, dulău de pază al lui Basta, cu halebarda în cumpănire. Şi dintr-o dată Scharfeneck. Clipeşte des acest Scharfeneck, pe obrazul căruia citeşte ura. Numai drojdia urii, ca şi pe feţele celorlalţi, pe care Basta i-a aruncat mereu în jocul lui poltron şi îngust, în ura lui măruntă de general gelos şi bacşişar, lacom de onoruri şi averi, aruncat de soartă aici, unde se-ntrupează din istorie un destin.

Îşi simte tălpile înrădăcinându-se… Îşi simte trupul înţelenindu-se. Se uită lacom la cerul imens de vară în copt, plin de măreţia luminii. Simte dintr-odată mirosul cortului, de arme şi mirodenii, amestecat cu mirosul atâţător al oştenilor asudaţi sub cuirase şi alt miros puternic şi iertător, de pământ înierbat dospit în soare, încă plin de rouă.

— Până la capăt, Mihail, îşi şopteşte.

Îşi aduce aminte ca într-o fulgerare de Daureţiu şi de el însuşi azi-noapte şi se vede pe sine de undeva de departe, dintr-o lumină pură şi strălucitoare, parcă de sub Ciucaş, într-o zi însorită şi se aude profetizând cu glas bubuitor, dincolo de glasul lui firesc, cu glas mineralizat, aparţinând Timpului:

— Am să strig mereu peste veacuri, mereu să-mi strig numele de aici, spre neuitarea cea de veci…

Prinde privirea mirată a lui Jivko. Îi face semn spre oştile lui Basta. Se smulge din rădăcini. Iese în faţa cortului domnesc, pe hampa căruia flutură steagul *Magnaei*, în cămaşa albă de olandă desfăcută la piept şi îşi spune că nu are altă vocaţie decât pe cea de soldat. Strigă:

— Bine aţi venit voinicilor! Vitejilor!

Aude tăcerea căzând grea între el şi ei. Apoi glasul mârşav răguşit în cântece de tavernă al lui Beaury.

— În numele sacrei majestăţi romane şi al generalului Georgio Basta, te declar arestat pentru înaltă trădare, prinţe Michael.

Cuvintele astea, înaltă trădare, zvârlite lui Io de un lefegiu. *Magna*, strigă, apoi:

— Ba!... Jivko... Simioane!

O detunătură. Fumul izbucnind din gura pistolului întins de Scharfeneck. Aude plumbul. Vede sângele tâşnind din ochiul lui Simion. Jivko se prăbuşeşte împuns cu pumnalele. Salt după sabie. Una din cele şapte săbii, ale celor şapte ani de domnie. Numărul şapte, al înţelepciunii, îşi spune.

Lama ascuţită a halebardei lui Raucigny îi fulgeră scurt sub barbă.

Stă într-o lumină albăstruie plină de armonii tânguioase, în care durerea trecerii se împlineşte din sine, aude Timpul, aude sângele năvălindu-l, apoi aude *Imnul Soarelui*, se gândeşte la Crist, are dintr-odată în faţă veacuri de linişte cumplită şi grea şi corul acela tânguios îşi cântă imploraţia către soare din care-i cad pe pleoapele rostogolite în ţărână cuvinte pe care abia le mai înţelege:

— Mihail!... *Okale mie o vimi a om!*

Sfârşit

Grădiştea pe Argeş

octombrie 1972 – august 1973

Redactor: E. GROZEA
Tehnoredactor: D. ANDREI
Bun de tipar 28.06.1974. Apărut 1974
Tiraj 18.150 exemplare
Coli tipar 30 ¼ B 114.
Tiparul executat sub comanda nr. 38, la
Întreprinderea poligrafică „Arta grafică”,
Calea Şerban Vodă nr.133
Bucureşti,
Republica Socialistă România

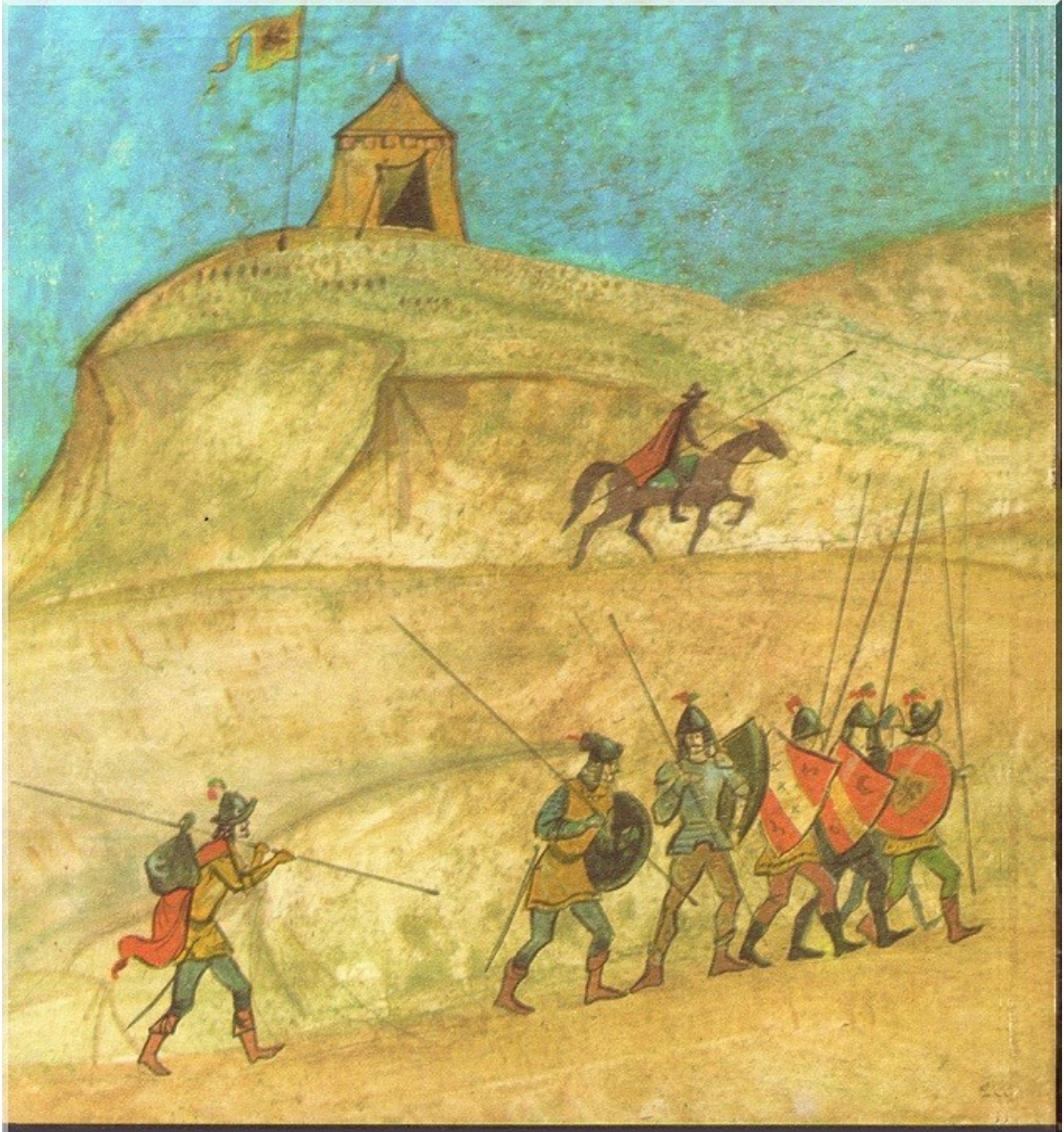

EDITURA MILITARĂ

Lei 19